2 9026

2022

LIMBA ROMÂNĂ

1

ANUL XXXVIII
1989
ianuarie—februarie

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

(L6)

- IUL. 2005

2014

CONSILIUL DE CONDUCERE

Acad. AL. GRAUR — *redactor-şef*
FLORA ŞUTEU — redactor-şef adjunct
MIOARA AVRAM — membru al colegiului de redacţie
GH. BOLOCAN
GRIGORE BRÂNCUŞ
ION GHEŢIE — membru al colegiului de redacţie
VALERIA GUŢU ROMALO
THEODOR HRISTEA
MARIUS SALA
DUMITRU SĂVULESCU
LAURA VASILIU — secretar responsabil de redacţie

Responsabil de număr : LAURA VASILIU

Apare de 6 ori pe an.

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînnoiţi abonamentul dv.

În ţară, revistele se pot procura prin poştă, pe bază de abonamente.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12 — 201, telex 10376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64 — 66.

Manuscrisele, cărţile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se vor trimite pe adresa consiliului de conducere al revistei „Limba română".

La revue „Limba română" paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie sera adressée à : „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201. telex 10376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64 —66.

Adresa redacţiei :
Str. Spiru Haret nr. 12
R—79 638 Bucureşti
Telefon : 14 26 80 sau 15 74 30,
int. 265

EDITURA ACADEMIEI R.S.R.
Calea Victoriei 125
R—79717 Bucureşti
Telefon : 50 76 80, int. 129

I 29026

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XXXVIII 1989 Nr. 1 ianuarie—februarie

SUMAR

GRAMATICĂ—VOCABULAR

GH. D. TRANDAFIR, Observații asupra clasificării relațiilor sintactice 3
ALEXANDRU CIUBÎCĂ, Termeni cu sensul „vîrstă" în limba română 13

DIALECTOLOGIE

STELIAN DUMISTRĂCEL, Variabila geografică și variație semantică în răspunsurile din ancheta dialectală 17

FILOLOGIE

N. A. URSU, Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu (III) 31

NOTE ȘI COMENTARII

ION GHEȚIE, Sediul brașovean al tipografiei lui Coresi 47
FR. KIRÁLY, „Opinii recente asupra celui mai vechi dicționar românesc" 51

RECENZII

Arte poetice. Renașterea, București, Editura Univers, 1986 (Florentina Zgraon) 67
Bibliografia românească modernă. 1831—1918. Vol. II *(D—K)*, București, Editura Științifică și Enciclopedică/Societatea de Științe Filologice din R. S. România, 1986 (Florentina Zgraon) 72

NOTE BIBLIOGRAFICE

B. P. HASDEU, *Studii de lingvistică și filologie*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș, București, Editura Minerva, 1988, p. 75; VALERIU NIȚU, TRAIAN VEDINAȘ, *Timotei Ciparîu, arhetipuri ale permanenței românești*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988, p. 75; *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*. Coordonator Marius Sala, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, p. 76.

IN MEMORIAM

DIMITRIE MACREA (1907 — 1988) (Ion Gheție) 77

LR, anul XXXVIII, nr. 1, p. 1—78, București, 1989

45082.

LIMBA ROMÂNĂ

OBSERVAȚII ASUPRA CLASIFICĂRII RELAȚIILOR SINTACTICE

GH. D. TRANDAFIR

1. Într-un studiu amplu și de notabilă originalitate teoretică și terminologică, Ion Diaconescu tratează problema relațiilor sintactice în general și a celei apozitive în special [1]. Prezentăm critic punctul său de vedere în materie.

2. Autorul afirmă că un enunț se structurează după două modalități : (a) *adordonare*, care se realizează între constituenți subordonați cu aceeași funcție sintactică, dependenți de același regent, deci situați pe același plan, în ordine lineară, și (b) *subordonare*, în care constituenții se dispun în planuri diferite, ierarhic, unul dintre ei fiind r e g e n t (determinat, supraordonat), iar celălalt, d e p e n d e n t (determinant, subordonat). Adordonarea se realizează în unități sintactice h o m o f u n c ț i o n a l e , iar subordonarea, între unități sintactice h e t e r o f u n c ț i o n a l e .

După criteriul funcției referențiale, adordonarea cunoaște două tipuri : c o o r d o n a r e și a p o z i ț i o n a r e . În relația de coordonare, fiecare dintre constituenți desemnează un referent propriu, pe cînd constituenții apoziționali au referent comun, adică sînt coreferențiali.

Apoziționarea se prezintă, ca expresie și conținut, sub trei aspecte : a p o z i ț i e , r e l u a r e și r e p e t i ț i e .

Apoziția se exprimă printr-un semnificant distinct de baza sa ($a—b$), reluarea se manifestă prin același semnificant ca baza ($a—a$) sau prin unul deosebit de aceasta ($a—b$), iar repetiția reproduce baza ($a—a$).

Sub raportul conținutului, apoziția îndeplinește o funcție s e m a n t i c ă , reluarea, una s t r u c t u r a l ă , iar repetiția, una s t i l i s t i c ă (p. 132).

3.1. Abordăm numai chestiunile controversate, referindu-ne în primul rînd la relația de i n t e r d e p e n d e n ț ă , d e p e n d e n ț ă b i l a t e r a l ă sau s o l i d a r i t a t e , care nu figurează în sistemul de relații sintactice propus de Domnia sa. Acest tip de relație, specific părților principale de propoziție, se definește prin inomisibilitea termenilor, precum și prin existența unor restricții formale reciproce ale acestora : subiectul regizează persoana, numărul, genul și cazul predicatului, în funcție de natura acestuia din urmă, realizîndu-se acordul, iar predicatul impune

[1] Vezi I. Diaconescu, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, I, București, 1986.

subiectului cazul nominativ (recțiune). Altfel spus, atît subiectul, cît și predicatul cumulează funcție de regent și de dependent al celuilalt, impunîndu-și reciproc și acceptînd anumite desinențe.

Ion Diaconescu recunoaște subiectului numai poziția de termen subordonat predicatului, nu și pe cea de termen regent. Consecvent acestui punct de vedere unilateral, în schema care ilustrează relațiile sintactice din enunțul *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie*, subiectul *eu* (p. 87) apare subordonat predicatului *doresc*, deși desinențele acestuia de persoană (I) și de număr (singular) sînt regizate de subiectul *eu*. Din premisa falsă că subiectul este parte secundară de propoziție se derivă concluzia că o propoziție — principală sau secundară — s-ar putea construi numai pe baza raporturilor de subordonare (p. 128), ignorîndu-se cel de interdependență dintre subiect și predicat.

3.2. Subordonarea, ca și supraordonarea, dintre subiect și predicat fiind reciprocă, cele două părți principale de propoziție se situează pe același plan, linear, deși sînt heterofuncționale, relația dintre ele notîndu-se simbolic $S \leftrightarrow P^2$.

4. Realitatea lingvistică infirmă opinia că relația de coordonare presupune numai constituenți homofuncționali (p. 128). Părți de propoziție diferite, dependente de același regent și coordonate între ele apar curent și sînt admise și de limba literară, ca, de exemplu, *El nu pleacă* **de frică** *și* **pentru totdeauna** (Ion Lăncrănjan, *Cordovanii*, I, p. 126), în care un complement circumstanțial de cauză se coordonează cu un complement circumstanțial de timp.

5.1. Teoria despre funcția sintactică a constituenților adordonați coordonați este confuză și contradictorie. Teza că „schema relațională a oricărei propoziții înglobează în structura sa internă numai unitățile dependente sau subordonate, cele adordonate rămînînd în afara ei, ca exterioare" (s.n., G.T.) este ilustrată prin propoziția *Au adus* (1) *flori* (2) *și bomboane* (3) *pentru băieți* (4) *și fete* (5) (p. 128 — 129):

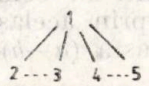

În analiza structurii acestei propoziții, autorul identifică „cinci unități structurate pe baza a patru relații de dependență, iar, în cadrul acestora, două relații de coordonare", precizează că unitățile coordonate aparțin „la aceeași clasă funcțională în dependență de același regent, fără să fie expresia unei funcții sintactice" și conchide surprinzător: Adordonarea apare, prin urmare, ca o legătură externă, *asintagmatică*, *afuncțională*.

Autorul nu are o idee clară despre relația de subordonare, care presupune un termen supraordonat (regent) și altul subordonat (depen-

[2] Vezi L. Hjelmslev, *Prolégomènes à une théorie du langage*, Paris, Les Éditions de Minuit, 1968, p. 224; Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, 1973, p. 72; Idem, *Limba română contemporană*, I (sub coord. acad. I. Coteanu), București, 1974, p. 155: „relația subiect-predicat este o relație de interdependență, nu de subordonare" (s.n., G. T.); Marina Rădulescu, *Relația sintactică dintre subiect și predicat*, în LR, XXIX, 1980, 1, p. 11 — 26.

dent), deci nu ambii termeni ai relației de subordonare sînt subordonați. Ca atare, dacă schema relațională a unei propoziții „înglobează în structura sa numai unitățile dependente sau subordonate", atunci predicatul *au adus*, care nu este parte subordonată de propoziție, ar fi trebuit exclus din schema acesteia.

5.2. Pe de altă parte, constatăm că, în schema propoziției considerate, termenul subordonat *bomboane* participă și la relația de coordonare cu *flori*, deci subordonarea interferează cu coordonarea. Unul și același constituent, realizînd simultan două tipuri de relații (de subordonare și de coordonare), indisociabile, nu poate fi inclus în schema propoziției numai în calitate de subordonat și nici exclus din ea numai în calitate de coordonat. Altfel spus, prin eliminarea din schemă a unității coordonate (în speță *bomboane*) s-ar suprima implicit și relația ei de subordonare.

Relevăm, de asemenea, că unitățile sintactice coordonate *bomboane* și, respectiv, *pentru fete* apar totuși în schema propoziției (p. 128), contrazicîndu-se astfel principiul că unitățile adordonate trebuie să rămînă „în afara ei, exterioare" (p. 128).

5.3. Admitem că prin adordonare nu se creează o funcție sintactică nouă și că unitatea adordonată preia funcția sintactică a antecedentului său, dar aceasta nu înseamnă că unitatea adordonată este afuncțională, asintagmatică. Dimpotrivă, unitatea sintactică adordonată, neavînd funcție specifică și dublînd-o pe aceea a bazei, poate să realizeze toate funcțiile sintactice ale acesteia.

6.1. Clasificarea apoziționării, după criteriul expresiei, în apoziție, reluare și repetiție este inadecvată.

Se afirmă, de exemplu, că reluarea se realizează fie prin același semnificant cu baza (*a*—*a*): *Văzînd bragagiul, mă păli o sete,* **o sete** *adîncă, mistuitoare.* Stancu, *Pădurea nebună*, p. 10 (p. 169); fie printr-un semnificant deosebit de bază (*a*—*b*): *Felix privi cu aviditate rafturile,* **lueru** *ce părea a încînta pe Pascalopol*; că apoziția se exprimă printr-un semnificant deosebit de bază (*a*—*b*): *Acelea erau surorile tatii,* **mătușile** *mele;* și că repetiția se actualizează printr-un semnificant identic cu baza (*a*—*a*): *Melancolic cornul sună. / Mai departe,* **mai departe** (p. 132).

Așadar, după criteriul relației dintre forma sa și a bazei respective, reluarea ar include atît relația specifică apoziției (*a*—*b*), cît și pe cea specifică repetiției (*a*—*a*), ceea ce contravine regulii clasificării, care postulează ca membrii acesteia să se excludă reciproc.

Conchidem că apoziționarea cunoaște, în funcție de expresie și de distribuție, trei tipuri: (a) apoziția, care are formă distinctă de a bazei și se poate combina la stînga cu adverbul explicativ *adică*/ *(și) anume* (*Titu acceptă cu condiția să aibă de pereche o domnișoară simpatică,* **adică pe Tanța.** Rebreanu, *Răscoala*, p. 521); (b) reluarea, care se realizează prin formă deosebită de a bazei și nu se poate combina la stînga cu adverbul *adică* (*Birică n-a fost* **el** *atît de prost să tragă acasă cu Polina*, Preda, *Moromeții*, p. 193; comp. cu **Birică n-a fost* **adică el** *atît de prost să tragă acasă cu Polina*) și (c) repetiția, care se actualizează prin formă identică cu a bazei și este incompatibilă cu adverbul *adică*/ *(și) anume* (*A răsărit iarbă,* **iarbă** *nouă,* **iarbă** *proaspătă.* Z. Stancu, *Desculț*, p. 184; comp. cu **A răsărit iarbă,* **adică iarbă** *nouă,* **adică iarbă** *proaspătă*).

Astfel, diferența specifică a apoziției constă din compatibilitatea cu unul din adverbele explicative *adică, (și) anume*; diferența specifică a repetiției o reprezintă identitatea de expresie cu baza, iar reluarea se distinge de apoziție prin incompatibilitatea cu adverbele explicative *adică, (și) anume* și de repetiție, prin deosebirea de expresie a termenilor relației.

6.2. După criteriul conținutului, apoziția este definită prin funcție s e m a n t i c ă (explică, identifică sau califică baza), reluarea, prin rol s t r u c t u r a l (asigură continuarea comunicării sau dublează o funcție semantică), iar repetiția îndeplinește un rol s t i l i s t i c (p. 131 — 132).

Este evident că această clasificare a apoziționării după criteriul conținutului este inadecvată, deoarece membrii ei nu se exclud reciproc. De altfel însuși autorul menționează că apoziția realizează și funcție structurală (p. 151), și stilistică (p. 154), nu numai semantică; reluarea manifestă și valoare semantică, și stilistică, nu exclusiv structurală (p. 172, 180 — 182), iar repetiția actualizează și funcție semantică, pe lîngă cea stilistică (p. 190).

7.1. Dintre tipurile de apoziționare menționate, apoziția este cea mai frecventă și totodată cea mai controversată.

Gramatica Academiei o caracterizează ca „atributul substantival pus în cazul nominativ, indiferent de cazul termenului determinat, sau acordat în caz cu acesta" și care, în majoritatea cazurilor, stă „din punct de vedere semantic pe același plan cu determinatul, exprimînd o identitate cu termenul determinat" (1963, II, p. 130). Această interpretare este contradictorie: dacă apoziția este atribut substantival, atunci implicit ea se subordonează termenului determinat, deci nu stă pe același plan și nu se identifică cu acesta.

7.2. Ion Diaconescu descrie relația apozitivă ca o structură care „implică în mod obligatoriu prezența unei baze și a unei apoziții. Atît baza, cît și apoziția sînt identice sau echivalente din punct de vedere referențial; datorită acestei caracteristici, baza poate fi substituită prin apoziție, iar apoziția prin bază" (p. 132). Ideea justă că termenii relației apozitive sînt identici din punct de vedere referențial este infirmată parțial prin înglobarea relației de incluziune în relația apozitivă: „Din perspectiva *sferei semantice* a apoziției cu baza, se disting două relații: de e c h i v a l e n ț ă [*Baza* = *Apoziție*] și de i n c l u z i u n e a bazei în sfera semantică a apoziției [*Baza* ⊂ *Apoziție*] sau a apoziției în sfera semantică a bazei [*Baza* ⊃ *Apoziție*]" (p. 156).

Dacă sfera unor categorii de apoziții este inclusă în sfera bazei și invers, atunci definirea apoziției ca identică cu baza, ca o repoziționare semantică și sintactică a acesteia, este unilaterală.

În alt loc, această opinie arbitrară este formulată mai explicit: „unitatea-bază are calitatea de *gen* (supraordonată), iar unitatea-apoziție are calitatea de *specie* sau *obiect individual* (subordonată): *fluviul Dunărea* [...] este o relație restrictivă [...], după același principiu ca și în determinarea sintactică. Din perspectiva *conținutului semantic*, apoziția se poate defini ca un determinant al bazei" (p. 157). Tratarea apoziției ca determinant al bazei implică încadrarea ei în categoria subordonării, care se opune apoziționării.

8.1. Relația de incluziune a bazei în apoziție este asimilată cu structura definiției logice, baza reprezentînd *specia* sau *individul*, iar apoziția, *genul*: *a*, **vocala cea mai deschisă**: „Relația de incluziune a bazei în sfera semantică a apoziției caracterizează operația de definire a obiectelor sau a speciilor (ca *definiendum*) prin referință la gen (ca *definiens*)" (p. 157).

Descrierea structurii definiției logice este eronată. În realitate aceasta este constituită din două componente: noțiunea definită (*definiendum*) și noțiunea care definește (*definiens*), între care există raport de identitate, nu de incluziune. Noțiunea care definește constă din *genul proxim* și *diferența specifică*, nu numai din *gen*, cum afirmă autorul, deci, în exemplul menționat, noțiunea *a* reprezintă *definiendum*-ul, iar *vocala* (genul proxim) + *cea mai deschisă* (diferența specifică), *definiens*-ul. Noțiunea-gen *vocală* constituie o notă a speciei *a* și împreună cu diferența specifică formează a doua componentă a definiției (respectiv, o apoziție dezvoltată, care, în această structură, realizează cu baza un raport de echivalență, nu de incluziune a bazei în apoziție — raport care ar fi posibil numai în absența diferenței specifice din *definiens*).

8.2. Semnalăm o contradicție in adjecto în descrierea apoziției: „De aceea, unitatea cu rol de apoziție, sub raportul expresiei trebuie să fie distinctă de bază, iar sub raportul conținutului să fie echivalentă cu baza prin referința la aceeași realitate sau la același fapt, cu o sferă semantică mai restrînsă sau mai largă decît a bazei" (p. 133).

Altfel spus, după opinia autorului, sfera apoziției este echivalentă cu sfera bazei chiar și atunci cînd este „mai restrînsă sau mai largă" decît a acesteia.

8.3. Se detectează și o apoziție indirectă, ilustrată prin sintagmele *trombonistul* **de Costache**, *hoțul* **de Marin**: „După structură, asemenea construcții se realizează ca unități dependente prepoziționale; de aceea, sînt considerate atribute substantivale. După rolul pe care îl au însă față de determinat se pot identifica drept apoziții" (p. 135 — 136).

Deși se subliniază opoziția dintre apoziționare și subordonare (p. 131), totuși se admite că unități subordonate prepoziționale ca de *Costache* și *de Marin*, din construcțiile anterioare, ar fi apoziții, iar nu atribute substantivale prepoziționale, cum just sînt tratate în general.

8.4. Cu privire la structura apoziției se afirmă: „Atît în calitate de apoziție, cît și în calitate de bază, poate să apară orice unitate sintactică — parte de propoziție sau propoziție — al cărei conținut este susceptibil de o interpretare semantică prin echivalență, incluziune sau excluziune" (p. 159).

Constatăm că între apoziție și baza sa se admite și existența unui raport de excluziune. Or, excluziunea caracterizează anumite specii de coordonare și de subordonare, deci se confundă apoziționarea cu alte tipuri de relații.

8.5. Etimologia cuvîntului apoziție s-ar explica prin lat. *ap* + *positio* „a pune alături" (p. 190).

În latină n-a existat însă elementul *ap*. Adevăratul etimon este *ad+positio> appositio* (prin asimilarea lui *d* cu *p*), cu sensul de „punere alături".

9. Definiția apoziției nu acoperă toate fenomenele considerate ca atare de lucrările de specialitate. Dacă prin apoziție se înțelege partea de propoziție coreferențială și homofuncțională cu baza, de care se distinge ca expresie și pe care o explică, atunci toate pozițiile sintactice care nu corespund acestei definiții și sînt în general interpretate ca apoziții trebuie excluse din sfera acesteia și tratate ca o categorie sintactică distinctă. De altfel unii gramaticieni recunosc deja categoria atributului substantival în nominativ, definit ca parte secundară de propoziție exprimată prin substantiv în nominativ sau echivalent al acestuia care determină un substantiv necoreferențial cu el, căruia îi restrînge sfera sau pe care îl caracterizează [3]. Astfel, în sintagma *rîul Olt* (p. 134), substantivul *rîul* este determinat de atributul (nu de apoziția) *Olt*; în construcția *s-a născut în anul* **o mie nouă sute șaptezeci** (p. 136), *o mie nouă sute șaptezeci* este atribut numeral în nominativ, nu apoziție, iar în enunțul *Cu noi ședea Bodrîngă*, **un moșneag** *fără căpătîi*, atributul *un moșneag* exprimă o trăsătură a regentului *Bodrîngă* (p. 132), cu care se află în același caz (nominativ).

Atributul substantival în nominativ este incompatibil cu *adică* ~, contextul diagnostic al apoziției. Construcțiile **rîul* **adică Olt*, **S-a născut în anul* **adică o mie nouă sute șaptezeci*, **Cu noi ședea Bodrîngă*, **adică un moșneag fără căpătîi** sînt nereperate.

Dacă, prin diferite determinări, sfera atributului substantival în nominativ devine echivalentă cu a regentului său, atunci el se convertește în apoziție, cf. *Cu noi ședea Bodrîngă*, **moșneagul fără căpătîi**.

Remarcăm că, în opoziție cu atributul substantival în nominativ corespunzător, apoziția *moșneagul* este articulată enclitic.

Reținem, așadar, că apoziția stabilește relație cu un termen explicat, iar atributul substantival în nominativ cu unul determinat (regent).

Atributul substantival în nominativ și apoziția se opun din punct de vedere structural (relațional) și semantic.

10.1. Dublarea unei funcții sintactice prin pronume personal, pronume și adverbe demonstrative, pronume și adverbe nehotărîte este denumită reluare corelativă sau corelație.

Printre tipurile de reluare se indică și unul realizat prin pronume relative, ca, de exemplu, *Am apelat la tine*, **care** *mă cunoști mai bine* (p. 175), care însă infirmă ideea pe care ar trebui să o ilustreze. Relativul *care* este într-adevăr coreferențial cu antecedentul (la) **tine**, dar nu și homofuncțional: *la tine* este complement indirect în regentă, iar *care*

[3] Vezi D. D. Drașoveanu, *Gramatica limbii române*, vol. al II-lea, București, 1954 (recenzie), în SCL, VII, 1956, 1 — 2, p. 122 — 131; Mircea Mitran, *Despre apoziție și raportul apozitiv*, în LR, XII, 1963, 1, p. 36 — 45; Livius Petru Bercea, *Contribuții la cunoașterea raportului apozitiv*, în LR, XXI, 1972, 5, p. 449 — 454; Ecaterina Teodorescu, *Curs de sintaxa limbii române*, Iași, 1974, p. 148 — 149 (multigrafiat); D. D. Drașoveanu, *Categoriile gramaticale de relație și de opoziție în limba română*, în CL; XX, 1975, 1, p. 67 — 77; Idem, *Un atribut acuzatival*, în CL, XXI, 1976, 1, p. 79 — 81; D. Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Iași, 1983, p. 209.

funcționează ca subiect în subordonata atributivă. Cazurile de identitate sintactică dintre pronumele relativ și antecedentul său sînt fortuite.

10.2. Relativul *care* cu funcție de complement direct se construiește cu prepoziția *pe*, deci scrierea fără *pe* a lui *care* următor, recomandată de autor, este greșită : „*Și se făcu o bucurie mare în toate părțile, care bucurie de ar fi o sută de guri, nu una ca a mea, n-ar putea-o spune.* Ispirescu, *Legende*, 210, în loc de ... **bucurie** *care*" (p. 171). Corect : **bucurie pe care** ... *n-ar putea-o spune.*

10.3. Un tip de reluare corelativă este exemplificat prin enunțul *Că te-am ajutat*, **asta** *a fost plăcerea mea* (p. 173), în care subordonata ar fi interogativă indirectă. Demonstrativul *asta* (subiect) reia într-adevăr subiectiva *Că te-am ajutat*, care nu este însă interogativă indirectă. Această categorie de propoziții subordonate determină un verb de informare, iar regentul *a fost plăcerea* nu are o atare valoare.

11.1. Gramatica tradițională identifică un procedeu de dublare a unei funcții sintactice opus r e l u ă r i i, denumit a n t i c i p a r e. Diferența dintre ele rezidă în topica pronumelui în raport cu termenul-bază [4].

Ion Diaconescu consideră anticiparea și reluarea „identice sub raport structural și semantic" (p. 174). Acest punct de vedere este contrazis însă de afirmația că, în opoziție cu reluarea, „prin anticipare, vorbitorul introduce o nouă semnificație în relația bazei cu regentul său verbal" (p. 180).

11.2. Cu privire la conținutul și structura anticipării și a reluării se precizează : „Corelativul nefiind o sursă directă de informație nu are o prezență obligatorie, poate fi omis, pe cînd baza, ca purtătoare de informație și integrată structural, nu poate fi omisă" (p. 174).

Teza aceasta cu caracter absolut este negată de un exemplu de pe aceeași pagină, care ilustrează situația diametral opusă : prezența obligatorie a corelativului (**Pe tine am văzut*, **Am văzut pe tine*) și omiterea bazei (*(Pe tine) te-am văzut*, *Te-am văzut (pe tine)*).

11.3. Concepem r e l u a r e a ca relația dintre o unitate sintactică exprimată printr-un substantiv, pronume personal, pronume reflexiv,

[4] Asupra valorii și întrebuințării conceptelor de reluare și anticipare există divergență. *Gramatica Academiei*, de exemplu, consideră că în enunțul *Te căpluește ea Mărioara acuș* (II, p. 92), pronumele *ea* a r r e l u a subiectul *Mărioara*, pe care îl p r e c e d ă ; D. Irimia opinează că formele neaccentuate de dativ și de acuzativ ale pronumelui personal ar actualiza funcția sintactică de bază, pe care formele exprimate prin substantive, forme accentuate ale pronumelor personale, pronume nepersonale sau propoziții ar anticipa-o sau ar relua-o (*Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Iași, 1983, p. 114 — 115, 123) ; Ecaterina Teodorescu afirmă că „Uneori, subiectul pronominal e reluat printr-unul nominal" (*Curs de sintaxa limbii române*, Iași, 1974, p. 120 (multigrafiat). Vezi și Iorgu Iordan, *Limba română contemporană*, ed. a II-a, București, 1956 p. 543 — 546, 634, 647 ; Finuța Asan, *Reluarea complementului în limba română*, în SG, III, 1961, p. 93 — 105 ; Ion Coteanu, *Anticiparea complementului prin pronume, o regulă gramaticalizată?*, în LR, XII, 1963, 3, p. 242 — 246 ; Gh. Bulgăr, *Limba română. Sintaxă și stilistică*, București, 1968, p. 33 — 34, 64, 67 ; Al. Graur, *Reluarea complementului*, în LR, XVIII, 1969, 1, p. 89 ; V. Șerban, *Sintaxa limbii române, Curs practic*, ed. a II-a, București, 1970, p. 130, 214 — 218, 231 — 233 ; Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, 1973, p. 45, 123, 165 — 166, 178 ; Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, București, 1975, p. 245 — 247 ; Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, 1978, p. 582 — 583, 652 — 653 ; Ion Coteanu, *Gramatica de bază a limbii române*, București, 1982, p. 289 — 292 ; C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Iași, 1982, p. 163 — 165, 244 — 246 ; Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, 1986, p. 260 — 261, 296 — 297, 301 ; Paula Diaconescu, *Pronumele personal ca indicator*, în LR, XXXV, 1987, 2, p. 95 — 104.

pronume și adverbe demonstrative, pronume și adverbe nehotărîte postpusă alteia, cu care este coreferențială, homofuncțională și de care diferă ca expresie.

12. Anticiparea, relație sintactică opusă ca topică reluării constă din exprimarea anterioară a bazei subiectului, a complementului indirect sau a complementului direct prin forme coreferențiale și homofuncționale de nominativ și de dativ sau de acuzativ neaccentuate ale pronumelui personal sau reflexiv.

13.1. Paula Diaconescu obiectează că sistemul relațiilor sintactice propus de Ion Diaconescu se bazează pe criterii eterogene : (a) **ordonare structurală** și (b) **procedeu** sau **tehnică de construcție.**

Adoptînd un singur criteriu, pe cel structural, Domnia sa preconizează următoarea clasificare : (a) **subordonare,** (b) **adordonare** (relație de nondependență), realizată prin trei tipuri : **coordonare, apoziționare** (relație apozitivă) și **corelare** (reluare și anticipare) și (c) **ordonare zero** (repetiție)[5]. Modificarea operată de Domnia sa la clasificarea preopinentului său constă în eliminarea **repetiției** din categoria **apoziționării** și considerarea ei ca o categorie relațională distinctă, denumită **ordonare zero. Reluarea** și **anticiparea** sînt menținute în sfera adordonării sub denumirea de **corelație.**

În cadrul corelației, termenul corelativ — reprezentat prin pronume personal, pronume și adverbe demonstrative, pronume și adverbe nehotărîte — este definit ca „semn verbal [care] trimite la altul (unitate lexicală, propoziție), căruia îi preia informația semantică și cu care este echivalent din punctul de vedere al relației față de unul și același regent : *... că n-ai venit,* **asta** *m-a întristat*" (p. 104).

Precizăm că relația corelativă diferă structural și semantic de cea apozitivă (ai cărei termeni prezintă sensuri denotative diferite și devin coreferențiali numai în anumite contexte) și coincide semantic și structural cu repetiția, ambele definindu-se prin identitatea denotativă a termenilor implicați în relație și prin dependența lor față de unul și același regent, ca, de exemplu : **Ciinele** *care latră,* **acela** *nu mușcă* (corelație) ; *Și norii au adus* **ploaie, ploaie** *caldă,* **ploaie** *de primăvară,* Z. Stancu, *Desculț,* p. 184 (repetiție). Așadar corelația și repetiția nu se deosebesc între ele din punct de vedere structural, cum consideră autoarea, ci numai ca mod de construcție : repetiția preia și forma bazei, nu numai informația semantică, relația cu unul și același regent și funcția semantică, precum corelația.

În atare situație se impune încadrarea lor în aceeași categorie structurală (relațională), și anume în **ordonarea zero** (lipsa relației), nu în categorii distincte, cum procedează Domnia sa.

13.2. Relevăm că reluarea și anticiparea (corelația) sînt circumscrise la dublarea unei funcții exclusiv prin pronume personale, pronume și adverbe demonstrative, precum și prin adverbe nehotărîte, ignorîndu-se tipul de reluare a bazei printr-un substantiv abstract, coreferent cu ea, ca, de exemplu : *În fine au luat loc la masa tratativelor,* **semn** *că rațiunea a învins ; Boala i se agrava,* **fapt** *care îi îngrijora pe toți ; Lucrarea este consacrată relațiilor sintactice,* **problemă** *de interes capital.*

[5] Paula Diaconescu, *art. cit.*, p. 103.

Nefiind interpretabilă nici ca apoziție (nu se combină la stînga cu *adică/ (și) anume*, care constituie contextul diagnostic al apoziției), nici ca repetiție (nu are formă identică cu a bazei) și cu atît mai puțin ca subordonare sau coordonare, rezultă că reluarea prin substantiv este omisă din clasificarea respectivă.

14. *Concluzii*

14.1. Subiectul și predicatul contractează relație de interdependență, definită prin inomisibilitatea ambilor termeni și prin restricții reciproce de expresie : subiectul impune predicatului categoriile gramaticale de persoană, număr, gen și caz (acord), iar predicatul regizează subiectului cazul (recțiune). Fiecare dintre cele două părți principale de propoziție se comportă simultan ca regent și ca dependent al celeilalte. În atare condiții, ele se situează pe același plan, constituind un tip de relație distinct, marcată prin simbolul ↔, deci interdependența nu trebuie confundată cu dependența (subordonarea).

Ignorarea calității subiectului de regent al predicatului implică anularea relației de interdependență dintre părțile principale de propoziție și admiterea exclusiv a subordonării subiectului față de predicat, soluție infirmată de realitatea lingvistică.

14.2. Relația de interdependență demonstrează că și părțile principale de propoziție sînt heterofuncționale, nu numai cele în relație de subordonare.

14.3. Relația de coordonare se stabilește și între părțile de propoziție heterofuncționale care au același regent.

14.4. Teoria că unitățile sintactice homofuncționale sînt afuncționale constituie un nonsens.

14.5. Adordonarea coordonativă presupune coocurența de constituenți care participă concomitent atît la relația de subordonare, cît și la relația de coordonare, devenite, în această situație, indisociabile.

Ca atare, excluderea din schemă a relației de coordonare a unui constituent conduce la eliminarea lui din enunț, deci și la suprimarea relației lui de subordonare.

Dacă se ia în considerație și faptul că unul dintre termenii relației de subordonare este supraordonat (regent) înseamnă că limitarea schemei structurale a oricărei propoziții numai la unități subordonate nu se justifică.

14.6. În funcție de expresia și de distribuția termenilor respectivi, apoziționarea cunoaște trei tipuri : (a) apoziția, care se realizează prin formă diferită de a bazei și se poate combina la stînga cu adverbul explicativ *adică /(și)anume*; (b) reluarea, care se manifestă prin formă diferită de a bazei și nu se poate combina cu adverbul *adică/(și) anume*; și (c) repetiția, care se actualizează prin formă identică cu a bazei și este incompatibilă cu adverbul *adică/(și) anume.*

14.7. Definim apoziția ca partea de propoziție identică din punct de vedere semantic (coreferențială) și sintactic cu termenul în relație, intersubstituibilă cu acesta și omisibilă.

Acest punct de vedere exclude relația de subordonare (incluziune, determinare) a apoziției față de termenul coreferent.

14.8. Conceptul de apoziție indirectă este inacceptabil, deoarece se bazează exclusiv pe criteriul semantic. În analiza gramaticală forma prevalează asupra sensului.

14.9. Adoptăm categoria sintactică de *atribut substantival în nominativ*, pe care majoritatea lingviștilor îl consideră apoziție. Atributul substantival în nominativ este partea secundară de propoziție exprimată prin substantiv în nominativ sau un echivalent al acestuia care determină (nu explică) un substantiv necoreferențial cu el, căruia îi restrînge sfera sau pe care îl caracterizează. Atributul substantival nu apare în contextul diagnostic al apoziției: *adică* ~ */(și) anume* ~.

Așadar, atributul substantival în nominativ se distinge de apoziția în nominativ atît structural (distribuțional), cît și semantic (nonidentitate referențială).

14.10. Relativul *care* este coreferențial cu antecedentul său, dar nu și homofuncțional în mod necesar.

14.11. Definim reluarea ca relația dintre o unitate sintactică exprimată printr-un substantiv, pronume personal, pronume reflexiv, pronume și adverb demonstrativ, pronume și adverb nehotărît postpusă alteia cu care este coreferențială, homofuncțională și de care diferă ca expresie.

14.12. Anticiparea, relație sintactică opusă ca topică reluării, constă din exprimarea anterioară a bazei subiectului, a complementului indirect sau a complementului direct prin forme coreferențiale și homofuncționale de nominativ și de dativ sau de acuzativ neaccentuate ale pronumelui personal sau reflexiv.

14.13. Propunem următoarea clasificare a relațiilor sintactice: (1) **dependența** (subordonarea), (2) **interdependența** (dependența bilaterală), (3) **coordonarea**, (4) **relația apozitivă** (de echivalență), (5) **relația mixtă bipropozițională**[6] și (6) **relația zero**: (a) **anticiparea**, (b) **reluarea**, c) **repetiția** și (d) **relația de incidență**[7].

unie 1988 *Craiova, Calea București, bloc E—5*

[6] Vezi Gh. D. Trandafir, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Craiova, 1982, p. 152 — 154.

[7] Vezi *Gramatica Academiei*, II, 1963, p. 422 — 427.

TERMENI CU SENSUL „VÎRSTĂ" ÎN LIMBA ROMÂNĂ

ALEXANDRU CIUBÎCĂ

În articolul de față se urmărește gruparea și clasificarea pe origini a termenilor care exprimă noțiunea „vîrstă" în limba noastră. Alături de termeni literari cunoscuți tuturor vorbitorilor, au fost incluse și arhaisme, regionalisme dacoromâne și cuvinte din dialectele sud-dunărene. Fără a se pretinde exhaustiv, studiul acesta încearcă să ilustreze bogăția și diversitatea lexicului românesc.

1. Cuvîntul *an* s.m., în anumite contexte, pe lîngă sensul „an", îl are — la plural — și pe cel de „vîrstă" : de exemplu, *mic de ani* „tînăr" și *mare de ani* „în vîrstă, bătrîn" (DA s.v. I 3°) și ar. „*sun tu aĭi* (sînt în ani, am atins etatea respectivă)" [1]. Provine din lat. *annus* „an", cuvînt panromanic.

2. *Crescut* s.n. „1. statură. 2. vîrstă". Termenul este răspîndit în tipăriturile secolului al XVI-lea [2]: „însuși *crescut* are, însuși-l întrebați" (Coresi, *Tetraevanghelul*, 206r/8). El se întîlnește în secolul următor cu ambele sensuri la Moxa, care, după opinia lui Ovid Densusianu, l-ar fi împrumutat de la Coresi [3]. În *Pravila* lui Matei Basarab cuvîntul *crescut* s.m. înseamnă „major", iar antonimul său, *necrescut*, are sensul „minor" : „*Necrescuți* să chiamă pînă la 14 ani partea bărbătească, iară muerească pînă la 12 ... Iară *crescuți* se zic de la 14 pînă la doăzeci și cinci" [4]. Din *crește* (< lat. *crescere*) — DLR, DLRM.

3. Adv. *deodată* (*de* + *o* + *dată* — DLRM, s.v.) intră în expresia cu caracter regional *a fi deodată cu cineva* „a fi de o vîrstă cu cineva" [5].

4. Ir. *dóbă* înseamnă „timp, moment", dar și „etate"; „el are o dobă de zece ani" [6]. Etimologia cuvîntului nu este indicată de Sextil Pușcariu.

5. Cuvîntul regional *dotcă* s.f., sg., folosit în nord-vestul Munteniei, are sensul „vîrstă, etate" [7].

[1] Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân (general și etimologic)*, ediția a II-a București, Editura Academiei, 1974, p. 152.

[2] SCL, XIV, 1964, nr. 4, p. 554.

[3] Ovid Densusianu, *Limba română în secolul al XVII-lea*, în *Opere*, vol. III, București, Editura Minerva, 1977, p. 177.

[4] Apud Ștefan Giosu, *Limba textelor juridice din secolul al XVII-lea*, Iași, în „Analele științifice ale Universității «Al. I. Cuza»", serie nouă, secțiunea III, tom IX, 1963, p. 129.

[5] Vasile Breban, Gh. Bulgăr și colab., *Dicționar de expresii și locuțiuni românești*, București, Editura Științifică, 1969, p. 120.

[6] Sextil Pușcariu, *Studii istroromâne*, vol. III, București, 1929, p. 186.

[7] *Lexic regional* I, București, Editura Academiei, 1960, p. 79.

LR, anul XXXVIII, nr. 1, p. 13—16, București, 1989

6. *Etate* s.f. este un neologism, împrumutul datînd, după opinia lui Al. Ciorănescu (DER, s.v.), din secolul trecut. Provine din acuz. *aetatem* al lat. *aetas, -tis*. Termenul este destul de răspîndit, fiind auzit chiar şi la nivelul limbii populare [8]. Notăm şi expresia *în etate*, un eufemism pentru „bătrîn". Apare şi în varianta *itate* : „apîi de, nevastă, sî te măriţ, da sî caţ omu, zice, totu cam dî *itatea* mea" [9]. Cuvîntul face parte din grupul termenilor latineşti dispăruţi din limba română, dar păstraţi în celelalte limbi romanice, precum fr. *âge*, it. *età*, sp. *edad* etc. [10].

7. *Ilichie* s.f. „vîrstă". Cuvîntul este un arhaism în dacoromână; circulaţia lui a fost restrînsă şi în trecut. Este atestat într-un document din 1846 : „lui Pavalache, copilul care l-am botezat şi l-am crescut ieu să-i să dea două sute galbeni împărăteşti ... şi cînd s-o face mare de *ilichie*, atunci să-i să dea capetile şi doă suflete de ţigani." („Arhivele Olteniei", V, 425) [11]. În trecut, cuvîntul a fost folosit sporadic şi de Alecsandri şi Filimon [12]. El pare a fi mai cunoscut în dialectul aromân ; îl notează Dalametra în dicţionarul său, fără a propune nici o etimologie. După Tache Papahagi (DDA, s.v.), etimonul este ngr. ηλικία „idem", în timp ce Th. Löbel îl consideră turcism, din *îîl* „an" + suf. *-lîk* „anual, în vîrstă" [13]. Luînd în considerare aspectul formal şi epoca în care a fost întrebuinţat în dacoromână, precum şi puternica influenţă grecească asupra dialectului aromân, originea sa neoelenă este greu de contestat.

8. *Leat* s.n. intră în expresia *a fi leat cu cineva* „a fi de aceeaşi vîrstă" — DLRM, s.v. Termenul avea în trecut sensul de „an", iar popular pe acela de „contingent". În privinţa etimologiei, DLRM şi DER trimit la v.sl. *lěto*, iar DEX, greşit, la v.sl. *lěato*. Termenul intră într-o serie de compuse, precum *letopiseţ*.

9. Lat. *mensura* a dat în româneşte *măsură*, care are sensul „vîrstă" în expresia *a fi de o măsură cu cineva* [14].

10. Ar. *scárâ* s.f. „échelle" înseamnă şi „vîrstă", „generaţie", precum în exemplul : „feáte tu *scára* a meá (fete de etatea mea)" [15]. Din lat. *scala* „scară, treaptă" [16].

11. Pentru *seamă* s. f. (< magh. *szám*), se admite şi semnificaţia „vîrstă, generaţie" (DLR s.v. I 1° ; DER), avîndu-se în vedere expresiile *(a fi) de seama cuiva* sau *de o seamă* (pop. *samă*) *cu cineva*, ultima consemnată şi de DLRM, s.v. Iată un exemplu în care apare termenul cu acest sens : „Avea un fecior ... Era *de o seamă* cu Oleana şi, mici copii, se jucaseră împreună" (Gala Galaction)" [17].

[8] G. I. Tohăneanu, *Cuvinte româneşti*, Timişoara, Editura Facla, 1986, p. 85.

[9] I. Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961, p. 196.

[10] Vezi I. Fischer, *Cuvinte panromanice absente din limba română*, în SCL, XVI, 1965, p. 442.

[11] Apud Ladislas Gáldi, *Les mots d'origine néo-grecque en roumain à l'époque des phanariotes*, Budapest, Panepistimiakon Institouton elinikis filologia, 1939, p. 199.

[12] *Ibidem*.

[13] Th. Löbel (Löbel Effendi), *Elemente turceşti, arăbeşti şi persane în limba română*, Constantinopole — Lipsca, 1894, p. 55.

[14] Vasile Breban, Gh. Bulgăr şi colab., *op. cit.*, p. 230.

[15] Tache Papahagi, *op. cit.*, p. 1063.

[16] *Ibidem*.

[17] Gabriela Duda, Aglaia Gugui, Marie Jeanne Wojcicki, *Dicţionar de expresii şi locuţiuni ale limbii române*. Bucureşti, Editura Albatros, 1985, p. 632.

12. *Timp* are și sensul învechit și regional „vîrstă" (DLR, s.v. I 1°). El este ilustrat de următoarele versuri populare : „Om tînăr, de vîrsta mę, Nu-i cu atîta voie rę. Om tînăr, *d'e timpu* mńeu, N-o petrecut cît'e eu" (Țiplea).

13. *Vîrstă* s. f. este cel mai important și mai cunoscut termen românesc pentru noțiunea pe care o avem în vedere. E cunoscut pe întreg teritoriul dacoromân ; în Moldova are varianta *vrăstă*. Cuvîntul este consemnat și în dialectele de la sudul Dunării (afară de cel istroromân) : ar. *vîrstă* (Dalametra ; DDA, s.v.) — var. *vrîstă* — DDA, mr. *vrăstă* [18]. Dialectul aromân cunoaște și varianta *vrîșe*.

Cuvîntul este omonim cu *vîrstă* „dungă de altă culoare ; mănunchi de flori, buchet", amîndouă avînd ca etimon v.sl. *vrŭsta*, *vrŭstŭ* [19]. Cuvîntul vechi slav, ca și bulg. *vrъst*, are numai sensul „etate", în timp ce corespondentele din celelalte limbi slave au și alte sensuri, concrete : v. rus. *вьрста* „vîrstă, pereche, tovarăș ; măsură de lungime, verstă" ; scr. *vrsta* „grupă, categorie", slov. *vŕsta* „rînd, linie ; fel", ucr., rus. *верстá*„ *верстеá* „verstă ; pătură socială ; vîrstă" [20].

Termenul *vîrstă* „etate" are cîteva derivate : *vîrstnic* adj. (var. *vîrsnic*, *vrîstnic*, *vrsnic*) cu două accepții : „adult, major" (DER, s.v.) și „de aceeași vîrstă" : „Era . . . mai frumos decît toți *vîrstnicii* lui" (Varlaam) [21]. Acest ultim sens corespunde bulg. *връстник* „idem" ; *vîrstnicie* s. f., pl. *-ii* „majorat" ; *nevîrstnic*, *-ă*, adj. (adesea substantivat) : „care nu a ajuns încă matur ; tînăr" — *ne-* + *vîrstnic* ; *vîrstean* s.m., „persoană considerată în raport cu altă persoană de aceeași vîrstă cu ea", din *vîrstă* + suf. *-ean* (DEX, s.v.).

Cuvîntul intră în cîteva expresii : *de o vîrstă* „cei care au adunat același număr de ani" [22] ; *fără vîrstă* „e un om a cărui zestre de ani nu o poți, cu una, cu două, aprecia" [23] ; *între două vîrste* „nici prea bătrîn, nici prea tînăr" [24]. *Cel fără de vîrstă*, *cel nu de vîrstă* înseamnă „minor" : „*cei nu de vîrstă* și la furtișag mai puțin se vor certa" [25]. *În vîrstă* înseamnă „bătrîn", iar *vîrstă fragă* „tinerețe" ; „Tinere cu *vîrsta fragă* ! / Ascultă și la cap bagă ..." [26]. Alte expresii : *floarea vîrstei* „tinerețe" ; *vîrstă înaintată* „bătrînețe" ; *vîrsta a treia* „idem" [27].

14. În *Lexiconul de la Buda*, al treilea sens al cuvîntului *vreme* este „vèrstă : aetas" ; tot acolo se găsesc și două expresii care încearcă să ilustreze acest înțeles : „de quótè *vréme* ésti ? (cuius aetatis es tu ?)" și „de o *vréme* cu téne : tuus coaetaneus (aequalis)". Se pare că avem de

[18] Th. Capidan, *Meglenoromânii*, vol. III, *Dicționar meglenoromân*, București, [1929], p. 331.

[19] Al. Rosetti, *Influența limbilor slave meridionale asupra limbii române (sec. VI — XVI)*, București, Editura Academiei, f. a., p. 41.

[20] G. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română*, București, Editura Academiei, 1960, p. 110.

[21] Apud Mariana Costinescu și colab., *Dicționarul limbii române literare vechi*, București Editura Științifică și Enciclopedică, 1987, p. 317.

[22] G. I. Tohăneanu, *op. cit.*, p. 84.

[23] *Ibidem*.

[24] Vasile Breban, Gh. Bulgăr și colab., *op. cit.*, p. 457.

[25] Ștefan Giosu, *loc. cit.*

[26] Anton Pann, *Scrieri literare*, București, Editura pentru Literatură, 1963, vol. III, p. 258.

[27] G. I. Tohăneanu, *loc. cit.*

a face cu niște expresii cu o arie restrînsă de circulație sau cu o creație a autorilor *Lexiconului*. În limba română există două expresii în care *vreme* are sens de „vîrstă", dar destul de bine precizat, și anume „tinerețe": *în vremea mea* „în tinerețe, cînd eram în floarea vîrstei" și *acum mi-e vremea* „aceasta e vîrsta la care trebuie să mă bucur" [28].

Acest termen este un împrumut vechi sud-slav (< v.sl. *vrěmę* [29]; cf. și bulg. *vreme* [30]).

Lista noastră cuprinde 14 termeni; dintre aceștia, cu uz general este doar *vîrstă*. *Dobă* și *dotcă* sînt dialectali, ca și sensul „vîrstă" al lui *scară*. Neologismul *etate* pare a se impune și a concura tot mai mult termenul *vîrstă*, fiind simțit probabil de vorbitori mai „elegant". *Ilichie* aparține unui stadiu mai vechi al limbii, ca și *crescut*, dar, spre deosebire de acesta din urmă, mai este întrebuințat dialectal, probabil și în urma influenței puternice a limbii neogrecești asupra dialectului aromân. *An*, *deodată*, *măsură*, *seamă*, *timp*, *vreme* și *leat* (cel mai adesea folosiți în sintagme fixe) aparțin vorbirii populare și familiare.

Din punctul de vedere al proveniență, termenii se clasifică astfel: cinci termeni moșteniți din latină (*an*, *crescut*, *măsură*, *timp*, *scară*), unul format în română din elemente moștenite din latină (*deodată*), unul împrumutat din latină (*etate*), trei termeni de origine slavă (*leat*, *vîrstă*, *vreme*), unul maghiar (*seamă*), unul neogrec (*ilichie*) și doi termeni cu etimologie necunoscută (*dobă*, *dotcă*). Cei mai productivi termeni sînt *vîrstă*, *timp*, *vreme* și *măsură*, dar derivatele ultimilor trei au alte sensuri decît cel de „vîrstă".

Martie 1988 *Școala Generală nr. 8, Topliță*

[28] Vasile Breban, Gh. Bulgăr și colab., *op. cit.*, p. 461.
[29] DLRM, DEX.
[30] G. Mihăilă, *Împrumuturi vechi sud-slave în limba română*, în SCL, XXXIV, 1983, nr. 1, p. 48.

VARIABILA GEOGRAFICĂ ȘI VARIAȚIE SEMANTICĂ ÎN RĂSPUNSURILE DIN ANCHETA DIALECTALĂ *

STELIAN DUMISTRĂCEL

0.1. Într-un articol publicat în 1978, am constatat că deși în vocabularul tuturor subiecților anchetați de noi într-o zonă cuprinzînd sudul Moldovei este prezent apelativul *munte* (răspuns unic la întrebarea 1647 din *Chestionarul NALR*), pe baza răspunsurilor la întrebarea 13 din partea introductivă a chestionarului se poate observa că acestui termen îi corespund reprezentări diverse în planul noțiunilor, analizabile ținînd seama de oronimele cunoscute de informatori (respectiv de necunoașterea unor astfel de toponime). Aparținînd fondului pasiv al vocabularului, ca achiziții *culturale*, apar nume cum sînt *Munții Carpați* (*Carpații*), *Munții Dobrogei* și, în parte, chiar *Munții Vrancei*, notate la vorbitori din localități situate, în linii generale, în văile inferioare ale Siretului și Prutului. Față de semnificațiile 'lanț de munți', 'masiv muntos' ce corespund acestor nume, în vocabularul activ al locuitorilor din zona Vrancei noțiunea „munte" include reprezentări familiare de repere geografice precis delimitate, identificate printr-un număr apreciabil de *nume locale* de vîrfuri, culmi și versante, care pentru localnici desemnează atît forma de relief, cît și 'pășunea din golul alpin' sau 'pădurea de pe munte' (Dumistrăcel 1978, 297 — 300).

0.2. În articolul de față, ne propunem verificarea observațiilor rezumate mai sus, făcute pe baza unui decupaj geografic, o zonă de anchetă din rețeaua *NALR. Moldova și Bucovina* (48 de puncte) ce reprezintă o parte muntoasă (Vrancea) și una de cîmpie și podiș (din văile inferioare ale Siretului și Prutului), prin raportare la informațiile cuprinse în *Datele despre localități și informatori* publicate în *NALR. Oltenia* V (p. XI—XXXV), ce se referă la o suprafață care, corespunzînd la 98 de puncte de anchetă, depășește dublul zonei cercetate în sudul Moldovei și prezintă același profil în ceea ce privește relieful (prin partea muntoasă nordică și nord-vestică și aceea de cîmpie, din sud), în scopul de a aprofunda explicarea diferențelor semantice reflectate de tipologia oronimelor înregistrate.

1.1. Sintetizînd situația oronimelor cunoscute de informatorii utilizați pentru anchete de către cei trei autori ai *NALR. Oltenia*, proiectată pe harta ce se publică alăturat, constatăm următoarele. Într-un număr destul de mare de puncte (24) nu au fost consemnate date cu privire la

* La baza articolului se găsește textul comunicării prezentate la al V-lea Simpozion Național de Dialectologie, Craiova, 27 — 28 mai 1988.

LR, anul XXXVIII, nr. 1, p. 17—29, București, 1989

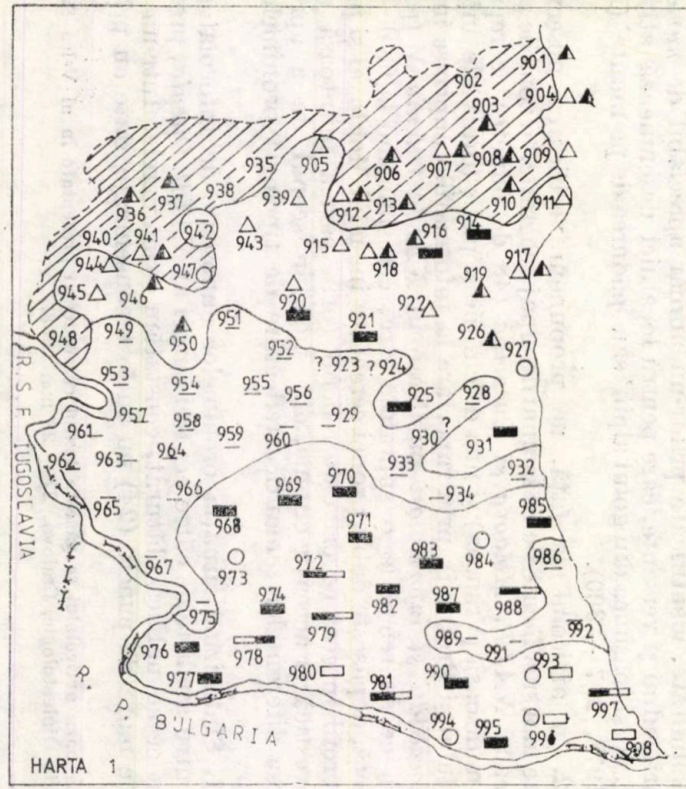

HARTA 1

NALR OLTENIA. V (Date)
Oronime cunoscute de informatori

A. Nume de munți propriu-zise:

1. Lanțul

▬ Carpați ▭ Balcani

2. Masivul

△ Parîng, Vîlcan, Căpățîna etc.

▲ Buila, Păpușa, Tolanu, Murgașu etc.

3 Vîrfuri, culmi secundare, coaste

▨ Plaiul Vătafului, Cășeria, Ștevioara, Cerbu etc.

B. Denumiri ad-hoc de la zone sau așezări

○ Munții Horezu, ~ la Tismana, ~ Petroșanilor etc.

– Nu au fost înregistrate date

? Inform. nu au cunoscut nume de munți

acest tip de nume ; punctele în cauză se plasează, în linii mari, într-o fișie ce ocupă partea centrală a Olteniei (vezi tot aici și trei puncte în care informatorii explică această absență, de exemplu : „suntem cam departe de munți", pct. 923 ; „e departe muntele", 930). În rest, la întrebarea [13] „Cum se numesc munții cei mai apropiați ?" s-au obținut răspunsuri constituind oronime propriu-zise (A) și construcții ad-hoc ce suplinesc cunoașterea acestei categorii de nume (B). Situația prezentată, inclusiv lipsa răspunsurilor, este identică cu aceea înfățișată pentru sudul Moldovei (în articolul citat).

A. (1) În special în zona de cîmpie a Olteniei, informatorii cunosc numele *Munții Carpați*, *Carpații* (vezi și *„Carpații* ăștia", în pct. 931). Apropierea pe cale culturală, reprezentînd o achiziție a colectivității, o dovedește relativa frecvență a numelui lanțului de munți de peste Dunăre, din Bulgaria, *Balcanii*, dar o anumită experiență proprie, directă, nu lipsește uneori, căci aceștia se și văd, spre deosebire de Carpați, „care nu se văd de aici" (pct. 978 ; cf. și precizarea din pct. 996 : „se văd numai cînd se face *ochean*" 'cînd se luminează atmosfera și în 2 — 3 zile plouă').

(1′) În sudul Moldovei, mai ales pe Prut : *(Munții) Carpați.*

(2) Jumătatea nordică a Olteniei este dominată de nume de masive, printre care deosebit de frecvent apar *Parîng* și *Vulcan* (sic !). Din inventarul oronimelor înregistrate în manuale și pe hărți aparținînd primului aliniament din Carpații Meridionali, de pe Olt pînă la Dunăre, mai fac parte *(Munții) Cozia*, *Căpățîna*, *Godeanu*, *Munții Cernei* și *Domoclet*. Pe hartă am selectat în același grup și unele nume de mai mică importanță, dar care apar cel puțin la informatorii din două puncte de anchetă : *Păpușa* 'vîrf în Munții Parîng' (pct. 912, 918), *Piatra Cloșani* (pct. 937 ; pct. 946 : *Muntele Closanu* ; pct. 950 : *Cloșani*), adesea denumiri cunoscute în localități așezate pe cursul unor ape (sau pe drumuri) : *Buila* (916, 917, 919, 926), *Murgașu*, *Robu* (901, 904), *Groapa Mălăii*, *Cocora* (903, 907), *Tolanu* (906, 913), *Cacova* (908, 910), *Pietrele Albe* (936, 941).

(2′) În sudul Moldovei, în special în bazinul Siretului : *Munții Vrancei.*

(3) Frecvent, alături de astfel de nume, dar numai în zona muntoasă din nord și din nord-vest (unde nu s-a notat niciodată numele *Carpați*), sînt identificate repere geografice (vîrfuri, culmi secundare, coaste) ce fac parte din mediul ambiant al vorbitorilor și ale căror nume aparțin vocabularului lor curent. Mai rar se face referința la un singur obiectiv (*Vîru lu Stan*, pct. 940), căci de obicei s-au dat mai multe nume ; recordul îl deține inventarul de oronime (22) al unui lucrător forestier din pct. 902 (Voineasa, jud. Vîlcea), pe care le transcriem (ca și pînă acum, literarizat) cu titlu de curiozitate : *Plaiul Vătafului*, ~ *Măceșului*, *Deluțelu*, *Dealu Negru*, *Voinești*, *Galbina*, *Piscu Căcîci*, *Voinegelu*, *Jidu*, *Bucegi* (altul decît numele masivului dintre Valea Prahovei și Valea Dîmboviței), *Soci*, *Turnurele*, *Dobrunu*, *Stricatu*, *Furnica*, *Hanțu*, *Goață*, *Runculețu*, *Mînilesele*, *Flotoșteanu*, *Plaiu Poieni*. Un alt tip de răspuns este acela în care apare numele unor masive și nume locale : *Godeanu*, *Mihocu*, *Pietrele Albe*, *Olanu*, *Olanelu*, *Groapele Olanului*, *Fața Osli*, *Buza Osli*, *Groapele Balmoșului*, *Balmoșu* (pct. 941).

(3′) În sudul Moldovei o situație similară apare în zona Vrancei (un pădurar din Nereju ne-a comunicat 19 astfel de toponime) ; aici se

precizează, adesea, și stăpînirea, în trecut, a satelor asupra anumitor munți, în cadrul vechii proprietăți în devălmășie (Dumistrăcel 1978, 300).

B. Orientarea, în spațiu, către o zonă de munte (mai mult sau mai puțin cunoscută) are drept efect forjarea ad-hoc, după modele generale, a unor nume ce pornesc de la cel al unor localități : *Munții Horezu* (pct. 927), ~ *Petroșanilor* (984) ; alteori referirea se face la zona geografică, prin apropiere : „munții la Tismana" (947) ; „prin Mehedinți" (973) ; „la Severin sau la Vîlcea" (993) ; „dă dî la deal de Vîlcea" (996) etc. Acest tip de răspuns a fost înregistrat mai ales în sudul Olteniei (vezi harta).

(B′) în sudul Moldovei : *Munții Dobrogei* („dincolo de Dunăre"), *Munții Brașovului*.

1.2. Aceeași tipologie în ceea ce privește oronimele cunoscute de informatori se întîlnește, în linii generale, și în răspunsurile înregistrate pentru atlasul lingvistic al Banatului [1]. După *NALR. Banat, Date*, constatăm că, întrucît au fost consemnate, de regulă, toponimele privind obiective situate „în hotarul satului", denumiri propriu-zise pentru munți apar numai în textul referitor la 15 puncte anchetate, care se află exclusiv în sudul acestei provincii (localitățile se plasează în vecinătatea zonei muntoase, a munților, sau chiar „între munți"). Prezentăm cîteva exemple :

A. Menționăm că nu s-au înregistrat nume pentru lanțuri de munți (1).

(2) Nume de masive : *Locva* (pct. 8, 13), *Domogled* (16), *Semenic* (17, 20, 25).

(3) Între *numele locale* distingem două categorii : a) cele care se referă la forme de relief considerate „munți" atît de către informatori, cît și de anchetator, cum sînt *Arjana* (21, 26), *Cernevîru* (21 ; în pct. 25 : *Cernevăr* și *Cernu lu Văr*) etc. ; b) cele care pentru anchetator numesc „dealuri", dar pe care informatorii îi consideră „munți" ; exemple : „Dealuri : *Vîru Cornetului*, ~ *Rúdini*, *Dealu Moșului*, *Cracu Ursului*, *Alioru* (informatoarea *îi consideră munți*)" (pct. 1 ; subl. n.) ; „Munți și dealuri : *Goleț*, *Vîrfu Scorțarului*, *Vrăpcioana*, *Strîneac*, *Ucénic*, *Oblegi*, *Crău lu Văcuț* etc. (*considerați aici munți*)" (subl. n., pct. 3 ; cf. observații similare în textul pentru pct. 9 și 24, ca și numele *Muntele*, al unui „deal" ; pct.14).

B. Pornind de la oiconimul *Oravița*, informatorul din pct. 19, Răcășdia, comunică : „Către nord se văd *Munții Orăviții*".

1.3. Diferențierea tipologică urmărită mai sus (**1.1.**) pentru Oltenia și pentru sudul Moldovei se impune raportată în primul rînd la faptul că toți informatorii din aceste arii au răspuns invariabil prin termenul *munte* la întrebarea [1647] din *Chestionarul NALR*, formulată astfel : „Cum zici la acela mai mare decît dealul și unde cresc brazi ?" (pentru Oltenia, cf. *NALR. Oltenia*, II, MN, planșa 48/ [1647] ; nu ne îndoim că la fel stau lucrurile și în ceea ce privește Banatul). Ținînd seama de acest fapt, este evident că însuși apelativul *munte* are un statut diferit în vocabularul categoriilor de vorbitori pe care trebuie să le distingem în numărul de

[1] În vol. I din *Atlasul lingvistic român, pe regiuni. Maramureș*, de Petru Neiescu, Grigore Rusu, Ionel Stan, București, 1969, în prezentarea localităților anchetate (p. XIII — XXVII) nu apar răspunsurile la întrebarea 13 din *Chestionarul NALR*.

subiecți anchetați pentru o zonă oarecare : element din fondul activ al vocabularului pentru unii, cei din zona montană și din apropierea acesteia, pentru care el corespunde unor reprezentări concrete, repere geografice delimitate, care au un nume propriu (vezi și cele peste 50 de nume locale de munți ce apar la Densusianu 1915, 62 — 66), pentru o altă categorie, numeroasă, acesta face parte din cuvintele *cunoscute* (ori numai *recunoscute*) și întrebuințate ocazional, în funcție de un anumit stimul (în cazul anchetei, întrebarea, ce urmărește o succesiune : „movilă", „deal", „munte"). Aceste diferențe (care corespund, în parte, deosebitelor semnificații înregistrate pentru *munte* în dicționare) sînt efectul factorului *variabila geografică*, ce se manifestă prin raporturile în care se află vorbitorii unei aceleiași limbi față de diferite zone geografice, cu realitățile lor specifice : forme de relief, microfloră, microfaună, elemente caracteristice ale culturii materiale și ale vieții spirituale.

În ceea ce privește situația termenilor geografici populari, acest determinism a fost subliniat de Vintilă Mihăilescu : „ ... în general însă folosirea acestora se leagă de relativitatea condițiilor locale, care i-au impus locuitorilor. Astfel — oricît s-ar părea de nelogic pentru noi — — în regiuni foarte restrînse, înălțimi aproape egale pot fi numite de locuitori : *deal*, *muncel*, *munte* și chiar *șes* ...", iar „criteriile de fixare și nomenclatura diferă cu atît mai mult de la o regiune la alta" (Mihăilescu 1937, 377). În aceste condiții, deosebirea dintre „munte" și „deal" prezentată mai sus (**1.2.** [3.]) reflectă confruntarea între registrul limbii literare și uzul local (cu exemplară probitate pusă în evidență de anchetator), dar această aparentă „confuzie" nu aparține numai Banatului și nici numai etapei actuale a limbii, chiar dacă, în diverse arii, motivul echivalenței semantice poate fi altul : un cunoscut geograf a discutat oronimele *Dealul Negru* (în Munții Lotrului) și *Muntele Dealul Negru* (la Dionisie Fotino) pornind de la semnificația etimonului apelativului *deal* (Conea, 1960, 82 ; vezi și *Deluțelu*, *Dealu Negru*, **1.1.**) ; într-un document din secolul al XVIII-lea din zona Neamț se vorbește de păstori „ce vor fi cu vitele ... în văratec la un munte [= pășune alpină !] ... anume *Dealul despre Neagra*" (*Documente*, II, 698) ; tot așa, în Vrancea, ciobanii merg cu oile „la deal" (Diaconu, 1930, 304, 305).

2. Cel mai marcant aspect privind variația semantică pe care o prezintă apelativul *munte* în graiurile din anumite zone ale țării, înregistrată în anchetele dialectale, o constituie utilizarea lui cu sensurile 'pășune în golul alpin', 'pădurea de pe un munte' și 'teren de vînătoare', dintre care numai primul este înregistrat în dicționarele limbii române.

2.1. În DLR 1965—1968, s. v. *munte*, este înregistrat sensul (2) „Pășune (la munte)" pornind de la atestări ce reprezintă vorbirea populară din diferite arii ale dacoromânei, după informații datînd de la sfîrșitul secolului al XIX-lea.

2.1.1. În vederea anchetelor pentru NALR, întrebarea din chestionar referitoare la „munte" (formă de relief) a prevăzut să se verifice existența, paralelă, a sensului 'loc de pășune', sens pe care în sud-vestul Moldovei l-am notat în localități din zona montană : 'pășune (la munte)' apare în satele Vidra (ca proprietate în devălmășie a unei comune asupra muntelui, pentru păscut), Negrilești, Nistorești („duc oile la munte"),

Nereju (exemplificat prin contextul „am vîndut muntele la o stînă"), toate din județul Vrancea, și Hîrja, jud. Bacău. La Mera (jud. Vrancea) sensul 'loc de păşune' a fost semnalat pentru vorbirea din zona de munte a Vrancei. În Oltenia, tot în zona de munte, la sud de Muntele Căpăţîna şi de Parîng, a fost notat sensul 'păşune de munte' în pct. 901, 907, 908, 909 şi 910 (localităţi din jud. Vîlcea) şi 906 (o localitate din jud. Gorj; *NALR. Oltenia*, II, MN, pl. 48/ [1647]).

2.1.2. În urma sesizării acestui sens în diferite arii din Carpaţii Meridionali şi în Munţii Rodnei („munte spunem noi la păşunea de deasupra de brad"; [în Parîng] „e şi munte (deasupra) şi e şi pădure (jos)"; „acolo [o poiană dintr-o pădure de conifere din Munţii Sebeşului] se cheamă că avem o ţîră munte în mijlocul pădurii"; „niște *priporacuri*, adică niște bucăţele de munte prin pădurea de brad"), Ion Conea trage concluzia că „pentru poporul român, muntele este numai o *suprafaţă* şi anume numai suprafaţa alpină (superioară) a Carpaţilor" şi că „pentru el [poporul român], conceptul de munte este nu un concept fizic (-geografic), ci un concept sau o noţiune economică : păşunea alpină" (Conea 1960, 77, 78). Evident, chiar numai reprezentările „masiv muntos" şi „zonă de munte" analizabile în răspunsurile unor informatori anchetaţi pentru *NALR. Moldova*, respectiv *Oltenia* şi *Banat* pun sub semnul întrebării această generalizare. Pe de altă parte, este clar că autorul surprinde semnificaţia apelativului *munte* numai în procesul comunicării cu privire la un singur moment al vieţii păstorilor din Carpaţi, acela al văratului. Atunci cînd aceştia evocă mişcările într-o arie largă, pe drumurile transhumanţei, *munte* este folosit şi cu accepţia de 'zonă montană', 'masiv muntos'. Prezentăm cîteva exemple : „Plecam cu oile toamna *din munte*, ne duceam pînă la Marea Neagră" (Runcu, Gorj); „Plecam toamna *de la munte*, de-aici, de-acasă" (Cernădia, Gorj); „*La munte* nu-i fîn şi chică omătul de la Ziua Crucii" (Letea, Bacău); „ ... că *la munte* dă omătu curînd" (Vatra Moldoviţei, Suceava); „ ... venea vara *la munte* şi toamna să ducea iar prin Dobrogea" (Săliște, Sibiu; *Graiul*, I, 15, 23, 430; II, 28, 106; sublinierile ne aparţin). În aceste condiţii, este inutil să mai exemplificăm frecventa apariţie a lui *munte* cu sensurile citate mai sus, paralel cu acela de 'păşune alpină' în documente din secolele al XVII-lea — al XIX-lea (în construcţii şi sintagme de tipul *între*, *din*, *prin munţi*, *în*, *la*, *de la munte*, *asupra muntelui*, *loc (greu) de munte*, *în*, *la partea muntelui* etc.).

2.1.3. După un studiu recent al lui Pavel Binder, sensul 'gol alpin, loc de păşunat pentru vite' al apelativului *munte* este atestat în documente încă din secolul al XVI-lea şi el apare convingător în enunţuri din acte privitoare la scaunul Săliștei din secolele al XVII-lea — al XVIII-lea (Binder 1981, passim). Selectarea acestui sens din a n u m i t e contexte ale comunicării este ilustrată de numeroase formule explicative, consemnate în documente din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea, din care citäm cîteva : „4 munţi ce au cumpăraţi [ungurenii din Corbi] de la mănăstire pentru păşunarea vitelor lor" (Argeş, 1776; *Documente* I, 605); „la locurile de fînaţ şi de ţarină, cum şi la munţii cei ce sînt pentru păşunatul oilor lor" (Vrancea, 1777; Sava I, 108; cf. „munţii, păşunat oilor";

Vrancea, 1835 ; Sava II : 132) ; „scrisoare pentru 3 munți, care sînt păscători a Cămpulungului" (1797 ; Ștefanelli 1915, 272 ; cf. „păscătoarea muntelui", 1790 ; *ibid.*, p. 190) ; „iobagii fiscușești au munte de pășune ... cu numele Petrile Popii ... în care munte se pasc oi sterpe" (Făgăraș, 1820 ; Meteș 1921, 259).

Desigur, astfel de construcții p o t fi chiar acelea din care, prin reducerea determinantelor, inutile în procesul comunicării între membrii unor comunități socioprofesionale restrînse, a rezultat utilizarea apelativului *munte* cu semnificația 'pășune în golul alpin'. La redactarea actelor însă, aceste formule sînt consemnate pentru a explicita sensul lui *munte* în tranzacții în care sînt implicate persoane aparținînd altor medii lingvistice [2]. Dar, paralel, în acte oficiale (rînduieli domnești), și cu atît mai mult în acte particulare (scrisori de învoire), uzul caracteristic mediului păstoresc este reprodus în mod curent : „și am mai luat *loc de munte* la o samă de sate" (Vrancea, 1755 ; Sava II, 17) ; „s-au dat Sfinției Sale părintelui Șărban *munte*, adică în *muntele Munțișorului* ... pentru doisprăzece lei ... și din muntele Lapășul de Sus iarăși *munte* pentru 18 lei ..." (Vrancea, 1816 ; Constantinescu—Stahl 1929, 107) ; (s-au învoit) pentru *parte muntelui* din *muntele* Făscăresc" (Cîmpulung, 1806 ; Ștefanelli 1915, 327 ; sublinierile ne aparțin).

2.1.4. De altfel, *munte* 'pășune în golul alpin' devine un termen tehnic propriu-zis, căci în Vrancea, de exemplu, el apare în opoziție cu un alt cuvînt care aici este folosit pentru a desemna un alt tip de pășune, *frunză*, atestat, se pare, prima dată la 1777, într-o chitanță prin care satul Năruja primește *Munțișoarili* „munți mari" și *Dealul Boului* „frunzi" (Constantinescu—Stahl 1921, 23), împărțire a „munților" pe cele două categorii de folosință ce se regăsește frecvent în secolul al XIX-lea : satul Coza primește „muntele Chetricelile și Chiciorul Mesteacănului, frunză" (1818 ; *ibid.*, p. 128) ; „făcînd prețăluirea fieștecăruia munte și frunză" ; „la aruncătoarea munților și frunzelor" (1833 ; *ibid.*, p. 169, 170). În relația cu *munte* 'pășune în golul alpin', *frunză* primește o semnificație pastorală căreia i s-a consacrat o cercetare specială [3].

Acest statut al cuvîntului este pus în lumină de formulările în care substantivul constituie complementul direct al verbelor (a) *vinde* și (a) *cumpăra* 'a arenda'. Este adevărat că uneori în context se explicitează obiectul propriu-zis al tranzacției prin substantivele *iarbă* (vezi și mai sus, nota 2) și *păscut* : „la alții ce au munți de vînd iarba ca suhat" (Gorj, 1786 ; *Documente* I, 737) ; „să să știe că i-am vîndut Crețile, păscutul pe acest an" (Cîmpulung, 1793 ; Ștefanelli 1915, 231). Alteori însă se precizează doar scopul vînzării/cumpărării muntelui : „am făcut case pen munți ce să vinde de stîni" (jud. Saac, 1781 ; *Documente* I, 672) ; „cumpărăm cîte un munte de la mănăstire pentru pășunatul oilor ... ; dacă pășunăm oile

[2] Uneori uzul din vorbire este evitat din motive precise : într-o situație cînd proprietatea propriu-zisă asupra unui munte era în litigiu, întrucît ardelenii bretcani urmăreau să transforme dreptul de folosință în drept de proprietate, într-un act (din 1750) se adeverește că s-a vîndut „iarba din Chișchieș, ca să o pască cu vitele ..." (Ionașcu 1957, 67).

[3] Doina Hreapcă, *Lexic din sudul Moldovei. O semnificație pastorală a cuvîntului* **frunză**, comunicare la sesiunea anuală a Centrului de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor al Universității „Al. I. Cuza", Iași, 24 — 25 iunie 1988.

pe muntele acel cumpărat ..." (Neamț, 1799; *Documente* II, 702); „munții cari îi cumpărăm de păşune sînt primejdioşi ori prin surpătura pămîntului ori prin urs" (Făgăraş, 1820; Meteş 1921, 274). Nu lipsesc cazurile în care finalitatea este subînțeleasă, *munte* însemnînd pur şi simplu 'păşune'[4]: „iar ei giumătate din muntele acela s-au sculat şi l-au vîndut altora în 24 lei, şi ei giumătate de munte îl calcă cu oile lor" (Neamț, 1780; *Documente* II, 500), „orăndătorii arată că ei, lăcuitorii, au vîndut atît munți cît şi fănaț la alții, streini" (Vrancea, 1813; Constantinescu—Stahl 1929, 75).

În legătură cu astfel de tranzacții apar sintagme relevante cum ar fi *prețul muntelui* (Vrancea, 1811; *ibid.*, p. 56), *plata munților/muntelui* (Alba de Jos, 1820; Meteş 1921, 148; Cîmpulung, 1822; Ştefanelli 1915, 380).

2.1.5. Semnificația 'păşune în golul alpin' a termenului *munte* este, în sfîrşit, concludent confirmată de toponimele care s-au format pornind de la apelative strîns legate de viața păstorească: *stînă* (*stînişoară*), *căşărie* (*caş*), *urdă*. Construcțiile ce cuprind simple precizări asupra destinației păşunii de munte („şi cîte plaiuri s-ar porni iară din munte spre Moldova, locuri de stîni şi de păşune altor dobitoace a loră să fie"; Vrancea, 1763; Sava I, 75; [să se cerceteze] „de este munte cu stîni şi de s-au mai vîndut vreodată"; Gorj, 1793; *Documente* I, 809) sau formule ce amorsează procesul denominației („şi din muntele Văii Negrei din munți du pă la stîni"; Prahova, 1713; *ibid.*, p. 265) trebuie raportate la nume de munți propriu-zise: „Lemne de foc din pădurea satului la *Zăpodie* şi la *Stîne* avem destule" (Alba de Jos, 1820; Meteş 1921, 137). Pe baza unei echivalențe „*stînă* sau *munte*" în documente din secolele al XVII-lea — — al XVIII-lea (Binder 1981, 239, 242) şi a faptului că printre toponimele din zona unor masive muntoase provenind de la nume personale o parte sînt date „după un proprietar de stînă sau, mai degrabă, după un baci sau o băciță" (Petrovici 1970, 204), se explică oronime cum sînt *Stîna lui Vîrtic*, ~ *Sasului* (Papahagi 1925, 207), *Stîna-de-asupra*, *Stîna Domnilor* (Şandru —Brînzeu 1931—1932, 326), *Muntele Stînii*, *Stîna din Groapile*, ~ *din Față*, ~ *din Dos* (Popescu 1980, 138, 152), *Stînişoara* (în Cîmpulung, *NALR. Moldova — Bucovina*, *Date*, pct. 463; în Vrancea, Mihăilescu et alii 1970, 26, ori în Vîlcea: *Stînişoara Miclăuşu*, *NALR. Oltenia* V, pct. 901); pentru *Stîna*, *Dealu Stîni(lor)*, *Stînişoara*, ca oronime în diferite zone ale Transilvaniei, cf. şi Treuenfeld 1839, IV, 217 — 218. Din aceeaşi categorie fac parte numele *Muntele Căşăriei*, în Vrancea (Dumistrăcel 1978, 300), *Căşeria* (*NALR. Oltenia* V, pct. 907), *Urda*, *Urdele* (Popescu 1980, 155), *Urda Mică*, ~ *Mare* (*NALR. Banat*, *Date*, pct. 5).

2.2. Fără a exagera în sensul eliminării celorlalte semnificații, căci am văzut că sensul etimologic al lat. *montem* se păstrează în vorbire în toate regiunile țării, importanța acordată de Ion Conea factorului economic în ceea ce priveşte specializarea semantică *munte* 'păşune în golul alpin'

[4] Același raport poate fi surprins în vorbire în cazul în care pentru *fructe* (vîndute, probabil, anticipat, „din flori", uneori cu un preț global pentru un pomăt), se foloseşte termenul *pomi*, ca în următorul text dintr-o conscripție urbarială pentru localitatea Stremț, Alba de Jos, din 1820: „Pometuri avem...; pe lîngă aceia, la cine vindem pomii noştri, de chilin ne alcăzîm şi le ducem lor [poamele] cu carele noastre, iar pentru bani gata" (Mateş 1921: 162).

se verifică și prin faptul că, tot în zona montană, acest apelativ se folosește (ori a fost utilizat) și cu accepția de 'pădure de pe munte'.

2.2.1. În articolul publicat în 1978 am comunicat aces uz pentru graiurile din Vrancea, pe baza următoarelor informații : în pct. 662 din rețeaua *NALR Moldova—Bucovina* (localitatea Vidra), *munte* înseamnă și 'pădurea de pe munte' în legătură cu semnificația apelativului de 'proprietate în devălmășie a unei comune pentru păscut și pădure'. *Munte* 'pădure' a fost înregistrat apoi în pct. 666, Negrilești, și în pct. 668, Nereju, unde particularizarea sensului, pornind de la acela de 'pădurea și pășunea de pe un munte (al satului)', a fost ilustrată prin contextul „am vîndut muntele la o exploatare forestieră" (cf. Dumistrăcel 1978, 300). Sensul în discuție al lui *munte* este în afara oricărei îndoieli în sintagma *munți de brad*, explicată, în serie sinonimică, de către informator, prin *pădure de brad*, *brădet*, care a fost înregistrată de Emil Petrovici în Gura Sărății, jud. Buzău, ca răspuns la întrebarea privitoare la numele pentru noțiunea „brădet" (ALR II s.n., II, h. 597/728). În idiolectul subiectului din acest punct, *munte* (de brad) este comutabil cu *pădure* din sintagmele *pădure de fag*, ~ *de ulmi*, ~ *de frasini*, ~ *de carpen*, ~ *de mesteacăn* (notate pe hărțile 596, 598, 599, 600, 602, din același volum). Ținînd seama în special de acest fapt, se poate aprecia că același este sensul lui *munte* în răspunsul *munte de brad* 'brădet', din localitatea Bumbești—Jiu, jud. Gorj (pct. 905 din rețeaua *NALR. Oltenia* ; cf. vol. III, h. 527 ; cf. și *munți dă braji* în pct. 934, Balș, jud. Olt). Locuitorii acestei așezări, situate la poalele Parîngului, agricultori și păstori, se ocupă și cu „lemnăritul" (*NALR. Oltenia* V, *Date*, pct. 905 ; cf. la același informator *pădure de stejari* 'stejăriș', *NALR. Oltenia*, III, h. 529/905, și *pădure de fag* 'făget', *vol. cit.*, MN pl. 88/[1288]/905).

2.2.2. O legătură strînsă între noțiunile „pădure de brad" și „munte" chiar pentru zona de la nord-vest de Tîrgu-Jiu este consemnată, cu rezerve, și de I. Conea, ce pare să se îndoiască de afirmațiile unui profesor din satul Rugi, după care „bradul, însă parc-ar intra și el tot în munte" (Conea 1960, 81 ; cf. 77), neținînd seama de (ori necunoscînd) faptul că această includere nu se resimte de optica naturalistului, ci reflectă tot interesele economice ale locuitorilor zonei, și astfel se completează cu un aspect nou conceptul delimitat doar pe baza vorbirii păstorilor (cf. **2.1.2.**).

De altfel, un punct de vedere cumulativ poate fi acceptat chiar dacă ne-am referi numai la dublul semantism 'formă de relief' : 'pădure' al unor cuvinte din diferite limbi cum ar fi sl. *gora*, germ. *Berg* și, dintre descendenții (direcți sau indirecți) ai lat. *mons*, *-ntis*, sp. *monte*, fr. *montagne* (cf. Arvinte 1985, 66, 72, 76, și Conea 1960, 78), ce poate fi extrapolat, prin prisma relației de reciprocitate de la parte la întreg, asupra termenilor corespunzători din oricare limbă (cf. oronime cuprinzînd apelativul *pădure* în MDG, IV, s.v., și la Treuenfeld 1839, III, s. v. ; pentru *munte* în nume de păduri, cf. MDG, *vol. cit.* ; *Muntele Govora*, ~ *Neteda*, ~ ~ *Părcălabul* etc.).

Dar acest model general se impune confruntat, pentru graiurile din zonele de munte ale României, cu specializarea semantică dominantă, care le individualizează, *munte* 'pășune în golul alpin'. Datorită acestei situații — un adevărat obstacol în receptarea polisemantismului termenului — trebuie să ținem seama de obiceiul pămîntului în ceea ce privește

dreptul de a folosi pădurea. Este cunoscut faptul că tăierea copacilor și defrișarea au constituit un factor economic pozitiv pînă în secolul al XVIII-lea și numai de la sfîrșitul acestui secol apar reglementări generale restrictive (cf. Stahl 1958, 227, Giurescu 1976, 127 și urm., *Documente* II, 16, 543, 570). De aceea, mențiuni în legătură cu noțiunea „munte" incluzînd și *pădurea* apar tot în documentele privitoare la arendarea munților pentru pășunat „străinilor", adică celor ce nu făceau parte dintre localnici (care nu plăteau niciodată pentru lemne de foc și de construcție). *Munte* cuprinde referirea la „pășune" și, indirect, la „pădure" într-un document în care *bîrsanii* de la Cașin „și-au dat ... oile *la jir* pe muntele mănăstirii" (Bacău, 1742; *ibid.*, p. 227), într-un zapis prin care se ia în arendă *muntele Păcurilor* „pentru trebuința vitelor... și pentru lemni din cele căzute gios" (Bacău, 1796; *ibid.*, p. 639) sau într-o carte de judecată după o cercetare asupra muntelui *Grențieșul*, cumpărat „cu anu" de locuitorii a două *cătunuri*, „pe cari munte ar fi făcut și curături atît ei, cît și părinții i moșii lor" (Bacău, 1797; *ibid.*, p. 664).

2.2.3. Raportarea directă la semnificația 'pădure', utilizîndu-se termenul *munte*, ne întîmpină în formularea unui punct asupra finețelor dintr-o „rînduială" din Moldova, din anul 1811: „La *ținuturile de munte* pentru un preot urmează a se da pînă la cinci fălci, iar nu opt ..., iar *ținuturile acele p o t fi* Suceava, Neamțu, Romani, Bacăul, Putna, Vasluiu, Cîrligătura, Hîrlău, Dorohoiu, Botoșanii și Herța, *la care nu sînt cîmpii cu fineţ̦e îndestule*" (*Uricariul*, IV, Iași, 1837, p. 112; subl. n.). Enumerarea, alături de Suceava, Neamț sau Putna, printre ținuturile ce *pot fi* „de munte", a unora situate în zone de șes cum sînt Hîrlăul, Dorohoiul, Botoșanii, Cîrligătura, dar chiar și Vasluiul sau Romanul (din zona de podiș), numai în parte explicată prin precizarea „la care nu sînt cîmpii cu finaţ̦e îndestule", este mai puțin surprinzătoare dacă vom compara lista de mai sus cu aceea din „ponturile" aparținînd tot cancelariei domnești, din 1794, trimise ispravnicilor, în care ținuturile „ce au *mai multă cîmpie*" sînt exact cele ce nu apar în documentul citat anterior (Tecuci, Covurlui, Fălciu, Tutova, Greceni, Codru, Hotărnicenii, Orheiul, Soroca și *ținutul Eșului*) și în care țăranii nu sînt obligați să-și îngrădească țarinile „din vreo pricină a *depărtării pădurilor*" (*Documente* II, 604). Prin urmare, indiferent de forma de relief (dominantă) a zonei în care se află, ținuturile *de munte* și care „pot fi" *de munte* sînt cele *cu păduri*.

2.3. Pornind de la semnificația 'pădure', *muntele* este avut în vedere și în ipostaza de 'teren de vînătoare' (pentru aspectele economice ale pădurii ca loc de vînătoare, cf. Stahl 1958, 238 — 240, Giurescu 1976, 258 — 276). Utilizarea apelativului cu acest sens, descifrabil din contextul „am vîndut muntele la Filiala de vînătoare", am înregistrat-o în ancheta pentru *NALR. Moldova — Bucovina* tot în localitatea Nereju, jud. Vrancea (cf. **2.2.1.**). Cu aceeași valoare apare termenul într-un document din 1771, în care, după ce sînt consemnate prevederile „pentru munți, pe unde sînt locuri de stîni", se continuă: „Pentru munți să aibă a să așăza *vînătorii* (subl. n.) cu egumenul (Mănăstirii Pîngărați) după cum au fost obiceiul vechi" (*Documente* II, 440).

2.4. Specializările semantice prezentate mai sus ('pășune în golul alpin', 'pădurea de pe munte', 'teren de vînătoare') au rezultat din utilizarea apelativului *munte* în zone în care ocupațiile populației au fost

permanent legate de flora (și fauna) acestei forme de relief și apar în texte în legătură cu reglementările de proprietate, de arendare și folosire a munților de către locuitorii din aceste arii geografice. Păstrată pînă astăzi și înregistrată în documentele secolelor al XVI-lea — al XIX-lea, semnificația 'pășune în golul alpin' a fost consemnată în dicționarele limbii române. Anchetele dialectale au înregistrat și existența sensului 'pădurea de pe munte', a cărui apariție poate fi surprinsă în texte de la începutul secolului al XIX-lea, dar a cărui cercetare pe această bază va fi posibilă numai după publicarea documentelor referitoare la relațiile de muncă și de proprietate din zona de munte în ultimul sfert al secolului trecut și în primele decenii ale secolului nostru. Acest proces denominativ este determinat de interesul pentru exploatarea pădurilor și el va putea fi cunoscut din actele ce reflectă conflictele ivite o dată cu pătrunderea întreprinderilor capitaliste în zonele ce au conservat formele proprietății devălmașe (Vrancea, Valea Lotrului), dată fiind tendința „creării unei proprietăți individuale, exclusive și în munte" (Sava II, XXXV — XXXVI; cf. și Stahl 1958, 164) pentru a favoriza formele de arendare a muntelui în vederea exploatării lemnului din păduri. În lucrările cu preocupări de economie politică ce s-au scris asupra acestui subiect întîlnim deja formulări concludente : în bazinul Lotrului societățile de exploatare forestieră încheie „contracte de arendare a muntelui"; Societatea Anonimă Română pentru Industria Forestieră „a putut cumpăra munții în plină proprietate" (Brezulescu 1905, 39, 50). La fel, în Vrancea, „se vindeau munți întregi" (Belinsky 1922, 72), schimbarea obiectului interesului economic punîndu-și amprenta asupra toponimiei : *Muntele Păișele*, în 1755 pășune a satului Negrilești (Sava II, 18 ; cf. „le-ar fi pășunat o parte din muntele Păișaua" ; 1856, *ibid.*, p. 233), devine în nomenclatura epocii contemporane *Pădurea Păișeaua* (~ *Păișelele* ; Belinsky 1922, 76) și, tot așa, *Muntele Cășăriei* (vezi **2.1.5.**) este cunoscut la începutul secolului al XX-lea și sub numele *Pădurea Cășeria* (*ibid.*).

3. Pe baza cercetării unor entopice în perspectivă diacronică, apelînd la limba documentelor istorice și la diverse texte ce reflectă vorbirea, se poate observa că răspunsurile înregistrate în anchetele dialectale, solicitate în studii toponimice și în lucrări lexicografice, se impun „descifrate" prin permanentă raportare la istoria limbii. Aceasta este condiția pentru o analiză semantică pertinentă nu numai atunci cînd unul și același termen apare la informatorii dintr-o arie lingvistică drept denumire pentru noțiuni înrudite (în legătură cu accepțiile apelativelor *baltă*, *lac*, *fîntînă*, cf. Dumistrăcel 1983—1984, passim), ci chiar în cazul în care răspunsurile proiectate pe harta lingvistică oferă un aspect lexical perfect unitar, așa cum se poate constata pentru *munte*. Astfel, acest cuvînt, ca și altele, din aceeași categorie, înregistrate în graiuri din diferite zone geografice ale țării, poate avea semnificații d i f e r i t e , condiționate de gradul de cunoaștere și de existența sau inexistența unei legături directe a vorbitorilor cu noțiunea denumită, semnificații pentru a căror interpretare trebuie, evident, luate în considerație toate precizările consemnate în notele marginale (II, III) la harta pe care apare un termen, coroborate cu informațiile din hărțile ce înregistrează numele dintr-un întreg grup onomasiologic. În numeroase cazuri, elemente de analiză utile se găsesc în

textele de prezentare a localităţilor anchetate, ce s-au publicat pentru atlasele din seria NALR.

Variabila geografică îşi pune amprenta nu numai asupra sensurilor entopicelor; se poate vorbi de un determinism geografic extins asupra lexicului din domenii dependente de forma de relief, cum ar fi ocupaţiile, locuinţa, îmbrăcămintea şi hrana. Răspunsurile înregistrate în ancheta dialectală concură la întregirea tabloului general asupra unui cuvînt prezentat într-un articol de dicţionar, în care conţinutul noţiunii apare redat sub forma ierarhizării de semnificaţii care, în diacronie, se dovedesc rezultatul unei acţiuni convergente a vorbirii din zone geografice, medii socioprofesionale şi nivele culturale diferite. Corect analizate, datele din anchetele dialectale ajută interpretării lexicografului să depăşească unele aspecte subiective inerente procesului documentării, cum ar fi pătrunderea uzurilor vorbirii populare şi familiare în scris şi numărul limitat al textelor ce sînt selectate pentru bibliografia unui dicţionar.

Parantezele de circulaţie din dicţionare din categoria [utilizare teritorială limitată], cînd nu se referă la împrumuturi din alte limbi cunoscute numai în anumite arii sau la arhaisme conservate regional, au în vedere aspecte semantice care se prezintă ca efecte ale variabilei geografice.

BIBLIOGRAFIE

Arvinte 1985 = Vasile Arvinte, *Comentariu lingvistic la întrebarea 047 „le bois", „la forêt" din* **Atlas Linguarum Europae**..., „Anuar de lingvistică şi istorie literară", XXX, A. Lingvistică, 65 — 82.

Belinsky 1922 = G. D. Belinsky, *Pădurile moşneneşti din Vrancea*, „Revista pădurilor", XXXIV, 2, 68 — 81.

Binder 1981 = Pavel Binder, *Semnificaţia veche a termenului* **munte** *pe baza datelor istorice (sec. XVI — XVIII), cu privire specială la Munţii Cibinului*, „Limba română", XXX, 3, 237 — 243.

Brezulescu 1905 = Dumitru Brezulescu, *Contribuţiuni la studiul proprietăţii în devălmăşie a munţilor noştri*, Bucureşti.

Conea 1960 = Ion Conea, *Toponimia. Aspectele ei geografice*, în *Monografia geografică a Republicii Populare Române*, I, *Geografia fizică*, Bucureşti, 63 — 92.

Constantinescu—Stahl 1929 = C. D. Constantinescu-Mircești, H. H. Stahl, *Documente vrîncene. Cărţi domneşti, hotărnicii, răvaşe, izvoade*, I, Bucureşti.

Densusianu 1915 = Ovid Densusianu, *Graiul din Ţara Haţegului*, Bucureşti.

Diaconu 1930 = Ion Diaconu, *Păstoritul în Vrancea*, „Grai şi suflet" IV, 2, 257 — 309.

Documente I, II = *Documente privind relaţiile agrare în veacul al XVIII-lea*, Bucureşti, vol. I, *Ţara Românească*, 1961; vol. II, *Moldova*, 1966.

Dumistrăcel 1978 = Stelian Dumistrăcel, *Termes pour les formes de relief. Le rôle de la variable géographique*, „Revue de linguistique romane", t. 42, nos 167 — 168, 293 — 306.

Dumistrăcel 1983—1984 = Stelian Dumistrăcel, *Rolul variabilei geografice: „lacul" de lingă puţ*, „Anuar de lingvistică şi istorie literară", XXIX, A. Lingvistică, 139 — 174.

Giurescu 1976 = Const. C. Giurescu, *Istoria pădurii româneşti din cele mai vechi timpuri pînă astăzi*, ediţia a doua, revăzută şi adăugită, Bucureşti.

Graiul I, II = *Graiul nostru. Texte din toate părţile locuite de români*, publicate de I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Sperantia, Bucureşti, vol. I, 1906, vol. II, 1908.

Ionaşcu 1957 = I. Ionaşcu, *Lupta vrăncenilor pentru apărarea munţilor de cotropirea habsburgică în sec. XVIII*, „Analele Universităţii «C. I. Parhon» Bucureşti", Seria Ştiinţelor Sociale, Istorie, 9, 61 — 120.

MDG IV = *Marele dicţionar geografic al României* ..., vol. IV, Bucureşti, 1901.

Meteş 1921 = Ştefan Meteş, *Viaţa agrară, economică a românilor din Ardeal şi Ungaria*..., Bucureşti.

Mihăilescu 1937 = Vintilă Mihăilescu, *Termenii geografici populari*, „Buletinul Societății Regale Române de Geografie", LVI, 375 — 378.
Mihăilescu et alii 1970 = N. Șt. Mihăilescu, Șt. N. Mihăilescu, V. Macovei, *Valea Putnei*, București.
Papahagi 1925 = Tache Papahagi, *Graiul și folklorul Maramureșului*, București.
Petrovici 1970 = Emil Petrovici, *Numele de persoană* **Laiotă** *în toponimia românească* [publicat în 1958], în vol. *Studii de dialectologie și toponimie*, București.
Popescu 1980 = Radu Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lîngă munte*, Craiova.
Sava I, II = Aurel V. Sava, *Documente putnene*, I. Vrancea, Odobești—Cîmpuri, Focșani, 1929; II. Vrancea, Irești—Cîmpuri, Chișinău, 1931.
Stahl 1958 = Henri H. Stahl, *Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*, I. *Confederații de ocol, structuri teritoriale și tehnici agricole*, București.
Șandru—Brînzeu 1931—1932 = D. Șandru, F. Brînzeu, *Printre ciobanii din Jina*, „Grai și suflet", V, 2, 300 — 350.
Ștefanelli 1915 = T. V. Ștefanelli, *Documente din vechiul ocol al Cîmpulungului Moldovenesc*, București.
Treuenfeld 1839 = Ignaz Lenk von Treuenfeld, *Siebenbürgens geographisch-, topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexikon*, I — IV, Viena.

Mai 1988

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor
Iași, str. Codrescu nr. 2

NOI INFORMAȚII PRIVITOARE LA MANUSCRISUL AUTOGRAF ȘI LA TEXTUL REVIZUIT AL *VECHIULUI TESTAMENT* TRADUS DE NICOLAE MILESCU (III)*

N. A. URSU

8. Deși la prima vedere traducerea *Vechiului Testament* aflată în copia din ms. *45* pare a fi un text muntenesc, datorită frecvenței în el a unor particularități fonetice specifice graiurilor dacoromânești sudice, introduse — credem noi — de copistul muntean, acest text păstrează în fond, destul de pronunțat, caracterul lingvistic moldovenesc al traducerii și, potrivit opiniei noastre exprimate mai sus, al primei sale revizii. La concluzii similare a ajuns, acum cîțiva ani, și Felicia Șerban, pe baza analizei limbii unui fragment din ms. *45*, comparat cu textul corespunzător din *Biblia* de la 1688[28]. „Traducerea inițială — conchide Felicia Șerban —, conservată ca fond de ms. *45*, are un lexic de proveniență nordică, probabil moldovenească, asupra căruia s-au făcut modificări în cursul reviziei, în sensul substituirii acestor regionalisme prin cuvinte de circulație mai largă sau prin elemente lexicale sudice, în special muntenești. Întrucît revizia nu a operat consecvent aceste modificări, rezultatul este un amestec de graiuri. Aspectul fonetic a fost supus transformărilor mai mult decît cel lexical : varianta din ms. *45* are o puternică amprentă muntenească sub raport fonetic, dar conservă lexicul moldovenesc. Forma tipărită în 1688 încearcă să elimine moldovenismele din vocabular, în schimb, în ceea ce privește particularitățile fonetice, introduce, la fel de inconsecvent, forme moldovenești"[29]. Spre a lămuri și mai bine problema aceasta, a caracterului dacoromânesc nordic al limbii textului rezultat din prima revizie a traducerii lui Milescu, prezentăm în continuare o serie de particularități fonetice, morfologice și lexicale ale graiurilor dacoromânești nordice (îndeosebi moldovenești) aflate în ms. *45*. Pentru informații de ansamblu privitoare la caracterul regional nordic al particularităților lingvistice respective trimitem la TDRG și DLR, precum și la comentariile lui Ion Gheție din lucrarea *Baza dialectală a limbii române literare*, București, 1975.

8.1. Particularitățile fonetice care atestă faptul că textul *Vechiului Testament* după care s-a executat de către un muntean copia aflată în ms. *45* era moldovenesc sînt numeroase. Economia studiului de față nu ne permite

* Primele două părți ale acestui articol au apărut în LR, XXXVII, 1988, nr. 5, p. 455—468, și nr. 6, p. 521—534.

[28] Vezi *Cuvinte regionale în primele traduceri românești ale* **Cîntării cîntărilor**, în CL, XXX, 1985, nr. 1, p. 43 — 49.

[29] *Ibidem*, p. 47.

să le prezentăm pe toate. Ne rezumăm la cîteva exemple, care ni se par mai semnificative.

8.1.1. Persoana a 3-a sg. și pl. a conjunctivului prezent al verbului *adăpa* are în ms. *45* forma *să adepe*, specifică graiului moldovenesc de nord (cf. f.3^{r}, Fac. *2*, 10, f.27^{v}, Ieș. *2*, 16, f. 320^{v}, Iez. *17*, 7, f.445^{r}, col.1,3 Mac., în *B* : *să adape*).

8.1.2. Cuvintele *praf*, *vifor*, *vîrf*, *zăduf* au în ms. *45* atît forme cu *h*, etimologic (cf. *prah*, f.31 ^{r}, Ieș. *9*, 9, f. 90^{r}, Deut.*28*, 24, f.161^{v}, 4 Reg. *9*, 17, f.218^{r}, Iov *21*, 18, f.379^{v}, Epist. Ier.14, f.442^{v}, col.2,3 Mac., f.444^{v}, col. 1, 3 Mac., în *B* : *prah*; f.82^{v}, Deut.*9*, 21, f.224^{r}, Ps. *1*, 4, f.446^{r}, col.1, 3 Mac., în *B* : *praf*; *prăhos*, f. 354^{v}, Mih. *4*, 8, în *B* : *prăhos*; *vihor*, f.236^{r}, Ps.*68*, 3, f. 402^{r}, Sir.*16*, 22, în *B* : *vihor*; f.232^{v}, Ps.*49*, 4, f.239^{r}, Ps.*80*, 6, f.239^{v}, Ps.*82*, 14, f.244^{r}, Ps.*106*, 25, f.391^{r}, Înțel. *5*, 15, în *B* : *vifor*; *zăduh*, f.5^{v}, Fac.*8*, 22, f.408^{v}, Sir. *34*, 18, în *B* : *zăduh*; f. 381^{r}, Cînt. 3 tin.36, în *B* : *zăduf*), cît și forme cu *v*, specifice graiurilor dacoromânești nordice[30] (cf. *prav*, f.82^{v}, Deut.*9*, 21, f.161^{v}, *9*, 17, f.265^{r}, Cînt. *3*, 6, f. 325^{v}, Iez. *26*, 10, f. 338^{v}, Dan. *2*, 35, f. 355^{v}, Naum *1*, 3, în *B* : *praf*; f. 268^{r}, Is. *5*, 24, f. 271^{v}, Is. *17*, 13, în *B* : *prah*; f. 275^{r}, Is. *29*, 5, în *B* : *pulbere*; *vivor*, f. 233^{v}, Ps. *54*, 8, f. 236^{r}, Ps. *68*, 19, f. 254^{r}, Pild. *10*, 26, f. 391^{r}, Înțel. *5*, 23, f. 412^{r}, Sir. *43*, 20, f. 414^{r}, Sir. *48*, 12, în *B* : *vifor*; f. 244^{r}, Ps. *106*, 29, în *B* : *vihor*; *vîrv*, f. 67^{r}, Num. *14*, 40, f. 71^{v}, Num. *23*, 9, f. 131^{v}, 2 Reg. *2*, 25, f. 371^{r}, Iudit. *5*, 1, în *B* : *vîrf*; *zăduv*, f. 132^{v}, 2 Reg. *4*, 5, în *B* : *zăduf*). Formele cu *f*, datorate probabil copistului muntean, sînt mai rare în ms. *45* (cf. *praf*, f. 379^{v}. Epist. Ier. 10, în *B* : *praf*; *vifor*, f. 408^{r}, Sir. *33*, 2, în *B* : *furtună*; f. 414^{r}, Sir. *48*, 9, în *B* : *vifor*; *zăduf*, f. 17^{r}, Fac. *31*, 40, f. 415^{v}, Susana 15, în *B* : *zăduh*; *zăduf*os, f. 353^{v}, Iona *4*, 9, în *B* : *zăduhos*).

8.1.3. Alături de forma *nor*, frecventă (cf., de exemplu, f. 38^{v}, Ieș. *24*, 16, 18, f. 42^{v}, Ieș. *33*, 10, f. 46^{r}, Ieș. *40*, 31, f. 205^{r}, Neem. *9*, 19, f. 222^{r}, Iov *37*, 11, *38*, 1, f. 256^{r}, Pild. *16*, 16, f. 259^{r}, Pild. *25*, 24, f. 281^{r}, Is. *45*, 8, f. 286^{r}, Is. *60*, 8, f. 290^{r}, Ier. *4*, 13, f. 317^{r}, Iez. *10*, 3, 4, f. 327^{v}, Iez. *30*, 18, f. 355^{v}, Naum *1*, 3, f. 358^{r}, Sof. *1*, 16, f. 360^{r}, Zah. *2*, 13, f. 401^{v}, Sir. *13*, 26, f. 432^{r}, 2 Mac *2*, 8), în ms. *45* apare sporadic și forma *nuăr*, care se întîlnește la Varlaam, Dosoftei și D. Cantemir, precum și în alte scrieri moldovenești din secolul al XVII-lea (cf. f. 5^{v}, Fac. *9*, 14, f 33^{v}, Ieș. *13*, 21, 22, f. 34^{r}, Ieș. *14*, 19, în *B* : *noor*; f. 5^{v}, Fac. *9*, 14, f. 34^{r}, Ieș. *14*, 24, f. 36^{r}, Ieș. *9*, 13, f. 36^{v}, Ieș. *19*, 16, f. 42^{v}, Ieș. *33*, 9, f. 46^{r}, Ieș. *40*, 3, f. 46^{v}, Ieș. *40*, 33, 35, f. 147^{r}, 3 Reg. *8*, 10, 11, f. 205^{r}, Neem. *9*, 12, f. 222^{r}, Iov *37*, 22, f. 218^{r}, Iov *22*, 14, f. 312^{v}, Plîng. *3*, 43, în *B* : *nor*; *nuăra*, f. 5^{v}, Fac. *9*, 14, în *B* : *noora*).

8.1.4. Frecventă în ms. *45* este forma *miera*, specifică graiurilor dacoromânești nordice[31] (cf. f. 23^{v}, Fac. *43*, 33, f. 59^{r}, Lev. *26*, 32, f. 290^{r}, Ier. *4*, 9, f. 339^{v}, Dan. *3*, 25, în *B* : *mira*). Forma *mira*, datorată desigur copistului, este rară (cf. f. 442^{v}, col. 1, 3 Mac., în *B* : *mira*).

8.1.5. Formele cu propagarea lui *n*, *genunchi*, *mănunchi*, specifice graiurilor dacoromânești nordice[32] , apar relativ des în ms. *45* (cf. *genunchi*,

[30] Vezi și I. Gheție, *op. cit.*, p. 156 — 157.

[31] *Ibidem*, p. 105.

[32] *Ibidem*, p. 136.

f. 26r, Fac. *48*, 12, f. 108r, Jud. *7*, 6, în *B* : *genunchi*; f. 90v, Deut. *28*, 35, f. 154v, 3 Reg. *18*, 42, f. 159r, 4 Reg. *4*, 20, f. 443r, col. 1, 3 Mac., în *B* : *genuchi*; *mănunchi*, f. 32v, Ieș. *12*, 22, în *B* : *munuchi*; cf. și *munuchi*, f. 106r, Jud. *3*, 22, în *B* : *munuchi*). Frecventă este însă și forma *genuchi*, datorată desigur copistului muntean al textului (cf. f. 108r, Jud. *7*, 5, f. 148r, 3 Reg. *8*, 54, f. 155r, 3 Reg. *19*, 18, în *B* : *genunchi*; f. 157v, 4 Reg. *1*, 13, f. 244v, Ps. *108*, 23, f. 405v, Sir. *25*, 26, f. 445v, col. 2, 3 Mac., f. 452r, col. 1, 4 Mac. *11*, în *B* : *genuchi*).

8.1.6. Adverbul *înăuntru* și adverbul (și adjectivul) *dinăuntru* au în ms. *45* aproape numai forme cu *ă* — *u* (în hiat) > *o* : *în lontru*(*l*), *den lontru*(*l*), specifice atunci graiurilor dacoromânești nordice[33] (cf., de exemplu, *în lontru*(*l*), f. 4v, Fac. *6*, 4, 21, f. 5r, Fac. *7*, 16, f. 10r, Fac. *19*, 33, f. 15v, Fac. *29*, 23, f. 21r, Fac. *39*, 14, f. 24r, Fac. *44*, 14, f. 25v, Fac. *47*, 14, f. 27v, Ieș. *2*, 3, f. 28r, Ieș. *3*, 18, f. 29r, Ieș. *5*, 15, 23, f. 31v, Ieș. *10*, 1, 13, f. 33r, Ieș. *13*, 5, f. 35r, Ieș. *16*, 33, f. 37v, Ieș. *21*, 34, f. 38r, Ieș. *23*, 19, f. 39r, Ieș. *25*, 16, f. 40v, Ieș. *28*, 26, f. 46r, Ieș. *40*, 5; *den lontru*(*l*), f. 4v, Fac. *6*, 14, f. 146r, 3 Reg. *6*, 14, f. 316v, Iez, *8*, 3, f. 333r, Iez. *40*, 45, f. 335v, Iez. *45*, 19, f. 420v, 1 Mac. *4*, 48, f. 425r, 1 Mac. *9*, 54, f. 441v, 2 Mac. *14*, 43, f. 454v, col. 1, 4 Mac. *18*; în *B*, peste tot : *în lăuntru*, respectiv *den lăuntru*, forme care în ms. *45* apar cu totul sporadic : cf. *den lăuntru*, f. 190v, 2 Paral. *23*, 20).

8.1.7. Cuvîntul *preot* are în ms. *45* aproape numai forma *preut*, specifică atunci graiurilor dacoromânești nordice[34] (cf., de exemplu, f. 36v, Ieș. *19*, 22, f. 51r, Lev. *12*, 7, f. 53r, Lev. *14*, 36, 37, f. 56r, Lev. *21*, 9, f. 56v, Lev. *22*, 12, f. 59v, Lev. *27*, 12, f. 113v, Jud. *18*, 4, f. 186r 2 Paral. *11*, 14, f. 245r, Ps. *109*, 5, f. 296v, Ier. *20*, 1, în *B* : *preot*). Forma cu *o*, datorată desigur copistului muntean, este rară (cf., de exemplu, *preoțască*, f. 46v, Lev. titlu, f. 385r, 2 Ezd. *4*, 54; *preoți*, f. 386r, 2 Ezd. *5*, 61).

8.1.8. Alături de forma *făină*, datorată probabil copistului muntean al textului (cf., de exemplu, f. 46v, Lev. *2*, 4, f. 52v, Lev. *14*, 21, f. 64r, Num. *8*, 9, f. 67r, Num. *15*, 4, f. 319r, Iez. *16*, 19, f. 336r, Iez. *46*, 15, f. 347r, Os. *8*, 7, f. 408v, Sir. *35*, 2, f. 410r, Sir. *38*, 11), în ms. *45* apare des și forma *fănină*, care în secolul al XVII-lea era frecventă în textele moldovenești (cf., de exemplu, f. 9r, Fac. *18*, 6, f. 40v, Ieș. *29*, 2, f. 46v, Lev. *2*, 1, f. 48r, Lev. *5*, 11, f. 48v, Lev. *6*, 15, 20, f. 49v, Lev. *9*, 4, f. 52v, Lev. *14*, 10, f. 63v, Num. *7*, 25, f. 67r, Num. *15*, 6, 9, f. 73v, Num. *28*, 5, f. 107v, Jud. *6*, 19, f. 145r, 3 Reg. *4*, 23, f. 160v, 4 Reg. *7*, 18. f. 175v, 1 Paral. *12*, 40, f. 179v, 1 Paral. *23*, 29, f. 266v, Is. *1*, 13, în *B* : *făină*).

8.1.9. Dintre numeroasele cuvinte care prezintă, în ms. *45*, fenomenul trecerii lui *e* medial aton la *i*, menționăm doar pe *ficior*, deoarece aproape numai cu această formă apare cuvîntul aici, ca și în textele moldovenești din secolul al XVII-lea[35] (cf., de exemplu, f. 3v, Fac. *3*, 16, f. 4r, Fac. *5*, 4, f. 4v, Fac. *6*, 10, 18, f. 5v, Fac. *9*, 1, f. 15r, Fac. *29*, 5, f. 16r, Fac. *30*, 35, f. 19r, Fac. *35*, 24, 25, 26, *36*, 12, f. 25r, Fac. *46*, 18, 19, 20, 26 f. 27v, Ieș. *2*, 23, f. 31v, Ieș. *10*, 9, f. 141r, 2 Reg. *21*, 8, f. 168r, 4 Reg. *22*, 3, în *B* : *fecior*). Forma *fecior*, datorată desigur copistului muntean, apare sporadic în ms. *45* (cf. f. 38r, Ieș. *23*, 12, f. 61v, Num. *4*, 16).

[33] *Ibidem*, p. 119.
[34] *Ibidem*, p. 116 — 117.
[35] *Ibidem*, p. 105 — 107.

8.1.10. O particularitate fonetică (sau numai grafică!) frecvent întîlnită în ms. *45* este lungimea vocalelor *a* și *i* accentuate, marcată grafic prin dublarea literelor respective. De exemplu, „milă și *dreptaate*" (f. 12^{v}, Fac. *24*, 49), „de cătră *faața* lor" (f. 78^{v}, Deut. *2*, 21), „ție voi da pămîntul Hanaan, *funiire* moștenirei voastre" (f. 176^{v}, 1 Paral. *16*, 18, cf. și f. 243^{r}, Ps. *104*, 11, f. 336^{v}, Iez. *47*, 14, f. 358^{r}, Sof. *2*, 5, 7, f. 362^{v}, Zah. *11*, 7, 14), *maare* s. f. (f. 65^{v}, Num. *11*, 31, f. 77^{v}, Deut. *1*, 7, f. 101^{r}, Iosua *18*, 12, f. 134^{r}, 2 Reg. *8*, 8, f. 177^{r}, 1 Paral. *16*, 32, f. 177^{v}, 1 Paral. *18*, 8, f. 205^{r}, Neem. *9*, 11, f. 260^{v}, Pild. *30*, 19, f. 271^{v}, Is. *16*, 8, f. 273^{r}, Is. *23*, 2, f. 280^{r}, Is. *42*, 10, *43*, 16, f. 283^{r}, Is. *51*, 10, f. 359^{v}, Ag. *2*, 22, f. 402^{v}, Sir. *18*, 9, f. 405^{r}, Sir. *24*, 29, 33, f. 411^{r}, Sir. *40*, 13, f. 412^{v}, Sir. *44*, 24, f. 246^{v}, 1 Mac. *11*, 8, f. 430^{r}, 1 Mac *15*, 11), „arina *măriilor*" (f. 397^{v}, Sir. *1*, 2) „prăpastie *maare* foarte" (f. 363^{v}, Zah. *14*, 4), „carele era cu *miine*" (f. 18^{v}, Fac. *35*, 8), „și să *moșteniiră* pre el" (f. 25^{v}, Fac. *47*, 27), *moștneniire* s. f. (f. 16^{v}, Fac. *31*, 14, f. 34^{v}, Ieș. *15*, 17, f. 58^{r}, Lev. *25*, 24, f. 69^{r}, Num. *18*, 20, f. 77^{r}, Num. *35*, 8, f. 77^{v}, Num. *36*, 8, 9 f. 101^{v}, Iosua *19*, 10, f. 243^{r}, Ps. *104*, 11), „piei de berbece *rușiite*" (f. 43^{v}, Ieș. *35*, 22), „slugii *saale*" (f. 12^{v}, Fac. *24*, 44), *saare* s. f. (f. 198^{v}, 1 Ezd. *4*, 14, f. 199^{v}, 1 Ezd., *6*, 9), „*sorțiite* cetăți" (f. 102^{r}, Iosua *21*, 4, 5, 6, 7), „apă de *stropiire*" (f. 69^{r}, Num. *19*, 9), „abur *supțiire*" (f. 155^{r}, 3 Reg. *19*, 12), „decinde de *vaale*" (f. 131^{r}, 1 Reg. *31*, 7). În *Biblia* de la 1688, acestor fonetisme (sau grafii) le corespund fonetismele (grafiile) obișnuite. Bineînțeles, în numeroase alte locuri din ms. *45* cuvintele menționate sînt scrise fără dublarea literelor respective, așa cum apar și în *Biblie*. Am întîlnit totuși un caz în care formei obișnuite din ms. *45* îi corespunde în *Biblie* grafia cu dublarea literei respective: „și iată un berbece prins într-un *sad* savec de coarne" (f. 11^{r}, Fac. *22*, 13, în *B* : *saad*), care a putut fi preluată de tipograf din manuscrisul după care culegea (adică manuscrisul după care se efectuase în prealabil copia din ms. *45*).

Lungimea vocalelor *a* și *i* accentuate (marcată grafic prin dublarea literelor respective) era o particularitate a scrisului lui Nicolae Milescu. Scurtele fragmente autografe în limba română păstrate de la el, care abia întrunesc o pagină dactilografiată standard, conțin patru asemenea fonetisme (sau grafii): două în *Tatăl nostru* și în *Crezul* din manuscrisul Oxford (*faacă-să*, *lumiină*)[36] și două în pagina din manuscrisul de la Cluj-Napoca (*măriire*, *miine*)[37]. Această particularitate se întîlnește și în alte texte moldovenești ale epocii. De exemplu, în copia cronicii lui Gr. Ureche—Simion Dascălul din ms. *169* de la BAR apar în mod curent grafiile *bunătaate* (f. 55^{v}), *cetaate* (f. 11^{v}, 17^{r}, 24^{r}, 26^{r}, 27^{v}, 30^{r}, 31^{v}, 32^{r}, 37^{r}, 37^{v}, 41^{v}, 42^{v}, 46^{r}, 46^{v}, 48^{r}, 50^{r}, 50^{v}, 55^{v}, 85^{r}), *creștinătaate* (f. 56^{v}, 70^{v}), *desfătaate* (f. 9^{v}, 10^{v}), *direptaate* (f. 6^{v}, 12^{v}, 31^{r}), *giumătaate* (f. 10^{v}, 75^{r}), *strîmbătaate* (f. 20^{v}, 34^{r}, 52^{r}, 55^{v}, 61^{v}) și altele. B. P. Hasdeu, în *Cuvente den bătrîni*, tom 1, București, 1878, p. 417, semnalează prezența acestei particularități fonetice (sau grafice) în cîteva documente muntenești

[36] Vezi fotocopia aflată la BAR, cota F ms. *129*, p. 1 și 2, parțial publicată de Al. Mareș, *În legătură cu o traducere românească a lui Nicolae Milescu*, în LR, XXVIII, 1979, nr. 3, p. 262, precum și comentariul lui I. Onu, în Herodot, *Istorii* ..., București, 1984, p. 634, care crede că „fenomenul își are originea, probabil, în stilul cîntat al textului". Dar, cum se știe, *Crezul* nu se cîntă, ci se rostește.

[37] Vezi fotocopia textului la Al. Mareș, *art. cit.*, p. 262.

din secolul al XVI-lea. Se pare că și primul revizor al traducerii lui Milescu avea în scrisul său această particularitate, de vreme ce a folosit (ori a preluat din autograful lui Milescu) în textul revizuit și transcris de el grafii ca cele menționate mai sus, iar în prefața sa apare grafia *prorociilor* (gen. pl. al s.m.): „și încă am pus și mărturiile cuvintelor *prorociilor*, den cea slovenească, tot pre margine" (ms. *45*, f. 457r).

8.1. 11. O altă particularitate fonetică a ms. *45*, care, foarte probabil își are originea în textul autograf al lui Milescu, o constituie apariția sporadică a formelor de gen.-dat. *caruia*, *cariia* (*carie*) ale pronumelui relativ *care*: „și lemn roditor făcînd roadă, *caruia* sămînța lui întru însul" (f. 2v, Fac. *1*, 11, în *B* : *căruia*), „iară limba *cariia* vor sluji voi giudeca-o eu" (f. 8r, Fac. *15*, 14, în *B* : *căriia*), „și iată scară întărită în pămînt, *carie* capul ajungea în ceriu" (f. 15r, Fac. *28*, 12, în *B* : *căria*), „zidindu-să ca o cetate, *cariia* partea ei depreună" (f. 247v, Ps. *121*, 2, în *B* : *căriia*), „și cela ce-i dator în ce chip *caruia-i* dator" (f. 273v, Is. *24*, 2, în *B* : *datornicul*), „a unii cetăți tari ce s-au luat, *carie* îndată de față îi căderea" (f. 275v, Is. *30*, 13, în *B* : *căriia*). În textul *Crezului* din manuscrisul autograf al lui Milescu apare aceeași formă: „și iară va veni cu mărire ca să giudece pre cei vii și pre cei morți, *caruia* împărăție nu are săvîrșit"[38].

8.2. Dintre particularitățile morfologice specifice graiurilor dacoromânești nordice aflate în copia din ms. *45* citățm doar două exemple.

8.2.1. Forma de plural *mînule* (cf.f.5v, Fac. *9*, 2, f. 8v, Fac. *16*, 12, f. 12v, Fac. *24*, 47, f. 14r, Fac. *27*, 22, f. 20r, Fac. *37*, 20, f. 40v, Ieș. *29*, 10, f. 49v, Lev. *8*, 26, f. 74v, Num. *31*, 6, în *B* : *mînile*; f. 12r, Fac. *24*, 30, f. 14r, Fac. *27*, 17, 23, f. 23v, Fac. *43*, 22, f. 63r, Num. *6*, 19, f. 73r, Num. *27*, 33, f. 47r, Lev. *3*, 2, în *B* : *mîinile*; f. 18v, Fac. *35*, 4, f. 41r, Ieș. *29*, 24, în *B* : *mîinele*)[39]. Cf. și *mînele* (f. 17r, Fac. *31*, 42, în *B* : *mîinele*; f. 31r, Ieș. *9*, 8, în *B* : *mînile*), *mîinele* (f. 8r, Fac. *16*, 6, 9, f.9v, Fac. *19*, 10, f. 14r, Fac. *27*, 22, f. 91v, Deut. *30*, 14, f. 93r, Deut. *33*, 7, în *B* : *mînile*; f. 41r, Ieș. *29*, 24, în *B* : *mîinele*; f. 26r, Fac. *48*, 14, f. 40v, Ieș. *29*, 10, f. 73r, Num. *27*, 18, f. 81v, Deut. *7*, 24, în *B* : *mîinile*), *mîinile* (f. 31v, Ieș. *9*, 29, f. 49v, Lev. *8*, 26, f. 81v, Deut. *7*, 2, f. 158v, 4 Reg. *3*, 13, în *B* : *mînile*; f. 81v, Deut. *7*, 23, f. 85v, Deut. *16*, 15, în *B* : *mîinile*).

8.2.2. Formele *tus* și *tute* adj. pl. „toți, toate", în numerale colective: „și *tustrei* fămeile" (f. 5r, Fac. *7*, 13, în *B* : *cîte trele*), „*tustrei* împărații" (f. 158v, 4 Reg. *3*, 13, în *B* : *cîte 3*), cf. și *cîte trele* : „și pre dedesupt lumină împrejur la *cîte trele*" (f. 333v, Iez. *41*, 16, în *B* : *cîte trei*; „și cădzură acolo *tute 7* [marg. : *cîte*] într-un loc" (f. 141r, 2 Reg. *21*, 9, în *B* : *cîte șapte*).

În limba veche, forma *tute* (în numerale colective) apare frecvent în scrierile lui Dosoftei (vezi, de exemplu, ediția *Opere* I. *Versuri*, București, 1978, p. 345, 347, 348, 368, 380, *Parimiile preste an*, Iași, 1683, f. 29r, prima paginație, f. 30r, 30v, 108v, a doua paginație, f. 19v, a treia paginație, și cronograful tradus de el în exilul polon de după anul 1686, aflat în ms. *3456* de la BAR, f. 58v, 59v, 60r, 111r, 173r, 355v), precum și în alte texte moldovenești și ardelenești (vezi, de exemplu, traducerea cronogra-

[38] Vezi fotocopia textului la Al. Mareș, *art. cit.*, p. 261.

[39] Vezi și I. Gheție, *op. cit.*, p. 158 — 159.

fului lui Kigalas atribuită lui Pătrașcu Danovici, în ms. *3517* de la BAR, f. 66^{v}, 87^{r}, 89^{v}, 142^{v}, 169^{v}, și traducerea lui Gheorghe Șincai, *Învățătură firească spre surparea superstiției norodului*, ediție de Dumitru Ghișe și Pompiliu Teodor, București, 1964, p. 104 ; pentru alte atestări, vezi și *DLR*).

8.3. Vom prezenta în două liste lexicul regional (dacoromânesc nordic, în special moldovenesc) aflat în ms. *45*. Prima listă cuprinde cuvinte care au fost înlocuite peste tot de ultimii revizori ai textului, în ediția *Bibliei* de la 1688, iar lista a doua cuvinte care, de obicei înlocuite în ediția *Bibliei*, se mai întîlnesc sporadic în acest text. În prima listă am inclus și unele neologisme de proveniență greacă, latină ori slavonă, iar în lista a doua și cuvintele care au fost înlocuite în *Biblie* cu variantele lor fonetice specific muntenești (de exemplu, *hadîm* pentru *hadîmb*, *jaf* pentru *jac*, *suruman* pentru *sărăiman* și altele).

Caracterul regional moldovenesc sau dacoromânesc nordic al cuvintelor respective, în acea perioadă, a fost determinat pe baza informațiilor oferite de TDRG și DLR, de lucrarea citată a lui I. Gheție și de *Dicționarul limbii române literare vechi (1640—1780). Termeni regionali*, București, 1987, elaborat de Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu și Florentina Zgraon.

8.3.1. Cuvinte aflate în copia din ms. *45*, care au fost peste tot înlocuite în ediția *Bibliei* de la 1688 :

ai s.m. (f. 65^{r}, Num. *11*, 5 : [marg. : *usturoi*], în *B* : *usturoi*) ;

apreg adj., adv. (f. 402^{r}, Sir. *16*, 12 : **apreg** [marg. : *năsîlnic la grumazi*], în *B* : *tare în cerbice* ; f. 407^{r}, Sir. *30*, 8 : „[copilul] alege-să *ticălos* [marg. : **apreg**]", în *B* : *obraznec*) ;

argea s. f. (f. 120^{v}, 1 Reg. *9*, 25 : *cerdac* [marg. : **argea**], în *B* : *foișor* ; f. 138^{v}, 2 Reg. *16*, 22, în *B* : *foișor* ; f. 167^{r}, 4 Reg. *19*, 26 : „pajește a **argele**", în *B* : „pajiște de *case*" ; f. 389^{r}, 2 Ezd. *9*, 5 : „**argeaoa** bisericii [marg. : *lărgimea*]", în *B* : *curtea* ; f. 389^{v}, 2 Ezd. *9*, 38, 41, în *B* : *lărgime*) ;

arină s. f. (f. 15^{r}, Fac. *28*, 14, f. 108^{r}, Jud. *7*, 12, f. 122^{r}, 1 Reg. *13*, 5, f. 138^{v}, 2 Reg. *17*, 11, f. 145^{r}, 3 Reg. *4*, 20, f. 259^{v} Pild. *23*, 3, f. 269^{v}, Is. *10*, 22, f. 282^{r}, Is. *48*, 19, f. 290^{v}, Ier. *5*, 22, f. 307^{v}, Ier. *46*, 22, f. 370^{v}, Iudit. *2*, 14, f. 391^{v}, Înțel. *7*, 10, f. 397^{v}, Sir. *1*, 2, f. 402^{v}, Sir. *18*, 9, f. 404^{r}, Sir. *22*, 16, în *B* : *năsip* ; f. 27^{v}, Ieș. *2*, 12 : **arină** [marg. : *năsîp*], în *B* : *năsip* ; f. 380^{v}, Cînt. 3 tin. 9 : **arină** [marg. : *năsip*], în *B* : *năsip*), **arinos** adj. (f. 404^{r}, Sir. *22*, 18, f. 405^{v} Sir. *25*, 22, în *B* : *năsipos*). Cf și *năsîp* s. n. (f. 7^{v}, Fac. *13*, 16, f. 11^{v}, Fac. *22*, 17, f. 17^{v}, Fac. *32*, 12, f. 22^{r}, Fac. *41*, 49, f. 214^{r}, Iov *6*, 3, f. 294^{v}, Ier. *15*, 8, f. 345^{r}, Os. *1*, 10, f. 356^{v}, Avac. *1*, 9, f. 378^{v}, Bar. *5*, 6, în *B* : *năsip*) ;

arșiță s. f. (f. 220^{r}, Iov *30*, 30 : **arșiță** [marg. : *arsură*], în *B* : *arsură* ; f. 259^{r}, Pild. *25*, 13, f. 372^{v}, Iudit. *8*, 3, f. 403^{r}, Sir. *18*, 16, în *B* : *zăduf* ; f. 412^{r}, Sir. *43*, 3, în *B* : *prípec* ; f. 271^{v}, Is. *18*, 4, f. 304^{r}, Ier. *36*, 30, f. 309^{v}, Ier. *51*, 1 : **arșiță**, în *B* : *arsură* ; f. 378^{r}, Bar. *2*, 19 : **arșiță** [marg. : *arsură*], în *B* : *arsură*) ;

asin s.m.„catîr" (f. 154^{r}, 3 Reg. *18*, 5, f. 175^{v}, 1 Paral. *12*, 40, f. 185^{v}, 2 Paral. *9*, 24, în *B* : *mușcoi*). În orig. ἡμίονος. Același cuvînt grecesc este tradus și prin *mușcoi* (f. 7^{r}, Fac. *12*, 16, f. 24^{v}, Fac. *45*, 23, în *B* : *mîșcoi* ; f. 288^{r}, Is. *66*, 20, în *B* : *mușcoi*) și *catîr* (f. 229^{r}, Ps. *31*, 11, în *B* : *mușcoi*) ;

batcă s. f. (f. 50^{v}, Lev. *11*, 15, f. 84^{v}, Deut. *14*, 15, în *B* : *bábiță*) ;

băhuros adj. (f. 219^{v}, Iov *29*, 5, în *B* : *avut*). Acest cuvînt poate fi raportat la *baharoasă*, *bahadarcă* și *baharaucă* (vezi DLR, s.v.), atestate în nordul Moldovei ;

bîrdan s. n. (f. 364^{r}, Mal. *2*, 3, în *B* : *bándor*) ;

boaghe s. f. (f. 50^{v}, Lev. 11, 15, în *B* : *bogză* ; f. 84^{v}, Deut. *14*, 15, î n*B* : *ciuh*) ;

bobiță s. f. (f. 55^{r}, Lev. *19*, 10 : [marg. : *broboană*], în *B* : *broboană* ; f. 271^{v}, Is. *17*, 6, în *B* : *borboană* ; f. 287^{v}, Is. *65*, 7 : [marg. : *broboană*], în *B* : *borboană*) ;

bocet s.n. (f. 209^{v}, Est. *4*, 3 : [marg. : *plîngere*], în *B* : *tînguire* ; f. 301^{v}, Ier. *31*, 15, f. 326^{r}, Iez. *27*, 31, f. 351^{r}, Am. *5*, 17, f. 363^{r}, Zah. *12*, 10, f. 420^{r}, 1 Mac. *4*, 39, f. 442^{v}, col. 2, 3 Mac., f. 444^{v}, col. 1, 3 Mac., în *B* : *tînguire* ; f. 410^{r}, Sir. *38*, 18, în *B* : *tînguială* ; f. 419^{r}, 1 Mac. *2*, 70, f. 428^{v}, 1 Mac. *13*, 26, în *B* : *plîngere*), **boci** vb. IV (f. 131^{r}, 2 Reg. *1*, 11, f. 139^{v}, 2 Reg. *19*, 1, f. 290^{r}, Ier. *4*, 8, f. 305^{v}, Ier. *41*, 5, f. 363^{r}, Zah. *12*, 10, f. 420^{r}, 1 Mac. *4*, 39, în *B* : *tîngui* ; f. 132^{v}, 2 Reg. *3*, 31, f. 152^{r}, 3 Reg. *13*, 30, f. 419^{r}, 1 Mac. *2*, 70, f. 428^{v}, 1 Mac. *13*, 26, în *B* : *plînge* ; f. 152^{r}, 3 Reg. *13*, 29 : [marg. : *plînge*], în *B* : *plînge*) ;

bortă s.f. (f. 224^{v}, Ps. *7*, 16, f. 308^{r}, Ier. *48*, 28, f. 308^{v}, Ier. *48*, 43, 44, în *B* : *groapă* ; f. 267^{r}, Is. *2*, 19, f. *268*^{v}, Is. *7*, 19, f. 270^{r}, Is. *11*, 8, f. 295^{v}, Ier. *16*, 15, f. 308^{v}, Ier. *49*, 15, f. 358^{r}, Sof. *2*, 14, în *B* : *gaură* ; f. 289^{r}, Ier. *2*, 34, în *B* : *scorbură*). Cf. și *gaură* (f. 43^{r}, Ieș. *33*, 22, f. 163^{r}, 4 Reg. *12*, 9, f. 264^{v}, Eccl. *12*, 3, f. 265^{v}, Cînt. *5*, 5, f. 294^{r}, Ier. *13*, 4, f. 316^{v}, Iez. *8*, 7, f. 352^{v}, Av. *1*, 3, f. 363^{v}, Zah. *14*, 12, în *B* : *gaură*), **găuri** vb. IV (f. 85^{v}, Deut. *15*, 17, f. 163^{r}, 4 Reg. *12*, 9, f. 166^{v}, 4 Reg. *18*, 21, f. 223^{r}, Iov *40*, 21, în *B* : *găuri*) ;

brîncă s. f. (f. 318^{v}, Iez. *13*, 19, în *B* : *mînă*) ;

brudiu adj., s.m. (f. 312^{r}, Plîng. *2*, 11, f. 335^{v}, Iez. *45*, 20, f. 347, Os. *11*, 2, în *B* : *prunc;* f. 444^{r}, col. 2, 3 Mac., în *B* : *copil mic* ; f. 446, col. 1 ; 3 Mac., în *B* : *de curînd născut*), **brudiere** s. f. (f. 345^{v}, Os. *2*, 15, în *B* : *pruncie*) ;

budăi s.n. (f. 166^{v}, 4 Reg. *18*, 17 : [marg. : *izvor*], în *B* : *știubei* ; f. 167^{v}, 4 Reg. *20*, 20, în *B* : *știubei* ; f. 405^{r}, Sir. *24*, 31, în *B* : *urloi de apă*) ;

buhai s.m. (f. 26^{r}, Fac. *49*, 6, f. 37^{r}, Ieș. *21*, 29, 32, f. 37^{v}, Ieș. *21*, 35, 36, f. 92^{v}, Deut. *32*, 14, în *B* : *taur* ; f. 37^{r}, Ieș. *21*, 28 : [marg. : *taur*], în *B* : *taur* ; f. 84^{v}, Deut. *14*, 4 : [marg. : *bivol*], în *B* : *bivol* ; f. 381^{r}, Cînt. 3 tin.12, în *B* : *junc* ; f. 348^{v}, Ioil *1*, 17 ; **buhaii**, în *B* : *comorîle*, în orig. : ταυροί). Cf. și *taur* (f. 227^{r}, Ps. *21*, 12, f. 232^{v}, Ps. *49*, 14, f. 309^{r}, Ier. *50*, 11, f. 387^{r}, 3 Ezd. *7*, 7, în *B* : *taur* ; f. 387^{v}, 3 Ezd. *8*, 16, f. 388^{v}, 3 Ezd. *8*, 67, f. 399^{r}, Sir. *6*, 3, f. 410^{r}, Sir. *38*, 28, în *B* : *junc*) ;

bulz s.n. și m. (scris : *pulz*, f. 108^{r}, Jud. *7*, 13 : [marg. : *turtă*], în *B* : *turte*) ;

chelbaș adj. (f. 52^{r}, Lev. *13*, 41, în *B* : *tîrcav*), **chelbășie** s.f. (f. 52^{r}, Lev. *13*, 41, 42, în *B* : *tîrcăvire*) ;

chilină s. f. (f. 127^{v}, 1 Reg. *24*, 4 : **chiline** [marg. : *cirezi*], în *B* : *cîrduri*), **chilini** vb. IV (f. 121^{v}, 1 Reg. *11*, 7 : [marg. : *zdrumică*], în *B* : *făcu bucăți*). S.f. *chilină* mai apare atunci, de două ori, în *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei : „Că i-au pus ca turmele, *chiline*, / Pre moșii în rînd,

cum li să vine" (Ps. *106*, v. 105 — 106), „Că-n cartea ta tot *chiline* / Să vor scrie, cum să vine" (Ps. *138*, v. 55 — 56)[40];

cinie s.f. (f. 14[r], Fac. *27*, 3, f. 17[r], Fac. *31*, 36, f. 40[r], Ieș. *27*, 19, f. 122[r], 1 Reg. *13*, 20, f. 122[v], 1 Reg. *14*, 1, f. 131[v], 2 Reg. *1*, 27, f. 142[v], 2 Reg. *24*, 22, f. 145[v], 3 Reg. *6*, 7, f. 155[r], 3 Reg. *19*, 21, f. 184[v], 2 Paral. *7*, 6, f. 264[r], Eccl. *9*, 17, f. 376[r], Iudit. *14*, 2, f. 439[r], 2 Mac. *12*, 15, f. 450[v], col. 2, 4 Mac. *8*, f. 451[r], col. 1, 4 Mac. *8*, f. 451[v], col. 1, 4 Mac. *10*, în *B* : *unealtă*; f. 78[r], Deut. *1*, 41 : *vas* [marg. : **cinie**], în *B* : *unealtă*; f. 176[v], 1 Paral. *16*, 5 : [marg. : *organ*], în *B* : *organ*; f. 190[v], 2 Paral. *23*, 13, f. 195[v], 2 Paral. *34*, 12, f. 451[v], col. 2, 4 Mac. *10*, în *B* : *organ*; f. 248[v], Ps. *136*, 2 : [marg. : *organ*], în *B* : *unealtă*; f. 45[v], Ieș. *39*, 37, în *B* : *vas*; f. 46[r], Ieș. *39*, 42, f. 362[v], Zah. *11*, 15, în *B* : *dichis*; f. 163[r], 4 Reg. *11*, 11, f. 372[r], Iudit. *7*, 5, f. 419[r], 1 Mac, *3*, 3, în *B* : *armă*; f. 237[r], Ps. *70*, 24, în *B* : *meșteșug*; f. 450[r], col. 2, 4 Mac. *6*, în *B* : *lucru*);

ciucă[41] s. f. (f. 55[v], Lev. *19*, 27, în *B* : *creț*; f. 112[v], Jud. *16*, 13 : **ciuci** [marg. : *vițe de păr*], în *B* : *șuvițe ale capului*);

coșciug s. n. (f. 21[v], Fac. *40*, 18, f. 162[r], 4 Reg. *10*, 7, în *B* : *coș*; f. 40[v], Ieș.*29*, 3, f. 239[r], Ps. *80*, 5, f. 298[v], Ier. *24*, 1, 2, în *B* : *coșniță*). Cf. și *coșniță* s.f. (f. 21[v], Fac. *40*, 16, 17, f. 63[r] Num. *6*, 19, în *B* : *coș*; f. 40[v], Ieș. *29*, 2, f. 41[r], Ieș. *29*, 23, f. 49[r], Lev. *8*, 2, f. 49[v], Lev. *8*, 25, f. 107[v], Jud. *6*, 19, f. 401[r], Sir. *11*, 31, în *B* : *coșniță*), *coș* s.n. (f. 63[r], Num. *6*, 15, în *B* : *coș*);

crezut adj. (f. 399[r], Sir. *6*, 17 : „prietenul **crezut**", în *B* : *credincios*;

crușiță s.f. (f. 154[r], 3 Reg. *17*, 11 : „o **crușiță** de pîine [marg. : *bucată*], în *B* : *bucățea*). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR. Cf. rus. *крошечка* (dim. lui *крошка*) „fărîmiță";

custa vb. I (f. 23[v], Fac. *43*, 27, f. 143[r], 3 Reg. *1*, 25, f. 190[v], 2 Paral. *23*, 11, f. 217[v], Iov *21*, 7, f. 232[v], Ps. *48*, 8, în *B* : *trăi*);

denemici vb. IV (f. 293[v], Ier. *11*, 16 : „**denemiciră**-să ramurile lui", în *B* : „să *făcură de nimica*"). Cf. și „*denimica* a *denimicilor* [. . .], toate-s *denimică*" (f. 264[v], Eccl. *12*, 8, în *B* : „*deșărtarea deșărtărilor* [. . .], toate-s *deșarte*"). După cîte știm, verbul *denemici* mai apare numai la Dosoftei, în *Dumnedzăiasca liturghie*, Iași, 1679 : „sau au defăimat, sau au *denemicit*, sau au osîndit" (vezi ediția de la Iași, 1980, p. 192 ; în ediția a doua a liturghierului lui Dosoftei, Iași, 1683, și în *Molitvănic de-nțăles*, Iași, 1681 ; *micșurat*). Cf. și *Psaltirea de-nțăles* a lui Dosoftei, Iași, 1680 : „*denemica*-să-vor ca apa trecătoare" (Ps. *57*, 7), „va *denemica* pre carii supără pre voi" (Ps. *59*, 13), „*denemicăciunile* lor ani fi-vor" (ps. *89*, 5);

despui vb. IV (f. 181[v], 1 Paral. *29*, 11, f. 243[r], Ps. *102*, 19, f. 393[v], Înțel. *12*, 18, f. 445[v], col. 1, 3 Mac., f. 447[r], col. 2, 3 Mac., f. 448[v], col. 1, 4 Mac. *2*, în *B* : *stăpîni*; f. 227[v], Ps. *21*, 31, în *B* : *oblădui*; f. 447[v], col. 1, 4 Mac. *1*, în *B* : *birui*), **despuire** s. f. (f. 210[r], Est. *4*, 16, f. 243[r], Ps. *102*, 22, f. 250[r], Ps. *144*, 13, în *B* : *stăpînire*), **despuitor** s.m. (f. 8[r], Fac. *15*, 2, f. 24[r], Fac. *15*, 8, f. 267[r], Is. *3*, 1, f. 288[r], Ier. *1*, 6, f. 290[r], Ier. *4*, 10, f. 353[v], Iona *4*, 4, f. 374[v], Iudit. *11*, 10, f. 391[v], Înțel. *6*, 7, f. 393[v], Înțel. *11*, 27, f. 443[r], col. 1, 3 Mac., f. 447[r], col. 1, 3 Mac., în *B* : *stăpîn*; f. 8[r], Fac. *15*, 8, f. 213[v], Iov. *5*, 8, f. 260[v], Pild. *29*, 26, f. 392[r], Înțel. *8*, 3, f.

[40] Vezi și comentariul nostru din LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 40.

[41] Corectăm aici lecțiunea greșită *ciuclă* a acestui cuvînt (datorată unei fotocopii defectuoase a paginii respective a ms. *45*), pe care am comunicat-o în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 40.

398ʳ, Sir. *3*, 6, f. 409ʳ, Sir. *36*, 1, f. 434ᵛ, 2 Mac. *5*, 17, 20, f. 446ʳ, col. 2, 3 Mac., f. 448ᵛ, col. 1, 4 Mac. *2*, f. 454ʳ, col. 2, 4 Mac. *17*, în *B* : *stăpînitor* ; f. 371ᵛ, Iudit. *6*, 3, în *B* : *domn* ; f. 450ʳ, col. 2, 4 Mac. 6, în *B* : *biruitor*) ;

deúna adv. (f. 39ʳ, Ieș. *26*, 3 : „**deuna** țiindu-să", în *B* : *unul de alalt*) ;

diac s.m. (f. 168ᵛ, 4 Reg. *22*, 8 : [marg. : *log.*], în *B* : *logofăt*). Cf. și *logofăt* (f. 29ʳ, Ieș. *5*, 6, 10, 15, f. 163ʳ, 4 Reg. *12*, 10, f. 166ᵛ, 4 Reg. *18*, 18, 37, f. 168ʳ, 4 Reg. *22*, 3, în *B* : *logofăt*) ;

făta vb. I „a naște (o femeie)" (f. 144ᵛ, 3 Reg. *3*, 18, în *B* : *naște* ; f. 380ʳ, Epist. Ier. 26 : **fătate**, în *B* : *lehuse*). Frecvent în ms. *45* este însă verbul *a naște* ;

feredeu s. n. (f. 162ᵛ, 4 Reg. *10*, 27 : [marg. : *baie*], în *B* : *baie*). Cf. și *baie* (f. 265ʳ, Cînt. *4*, 2, *6*, *5*, în *B* : *baie*) ;

feștelit adj. (f. 404ʳ, Sir. *22*, 1, în *B* : *întinat*) ;

flerț adj. (f. 403ᵛ, Sir. *20*, 6, în *B* : *bălmăjitor*) ;

fulăi vb. IV (f. 16ᵛ, Fac. *31*, 36, în *B* : *jăhui*) ;

găvozdi vb. IV (f. 45ᵛ, Ieș. *39*, 5, f. 247ʳ, Ps. *118*, 119, în *B* : *țintui* ; f. 444ᵛ, col. 2, 3 Mac. : **găvozdiți**, în *B* : *prinși cu cuie*) ;

ghigă s. f. „ghioagă, buzdugan" (f. 141ʳ, 2 Reg. *21*, 16, în *B* : *sabie*) ;

ghigorțan s. m. (f. 50ᵛ, Lev. *11*, 30, în *B* : *chițoran*) ;

giurui vb. IV (f. 385ʳ, 3 Ezd. *4*, 43, 46, f. 386ʳ, 3 Ezd. *5*, 76, în *B* : *făgădui*), **giuruință** s. f. (f. 286ʳ, 3 Ezd. *5*, 76, în *B* : *făgăduință*), **giuruită** s.f. (f. 385ʳ, 3 Ezd. *4*, 46, în *B* : *făgăduială*) ;

gîltan s.n. (f. 215ᵛ, Iov *12*, 11, f. 217ᵛ, Iov *20*, 13, f. 219ᵛ, Iov. *29*, 10, f. 236ʳ, Ps. *68*, 4, f. 245ᵛ, Ps. *113*, 15, f. 246ᵛ, Ps. *118*, 102, f. 248ᵛ, Ps. *136*, 7, f. 252ʳ, Pild. *5*, 3, f. 258ᵛ, Pild. *24*, 13, f. 265ᵛ, Cînt. *5*, 16, f. 266ʳ, Cînt. *7*, 9, f. 289ʳ, Ier. *2*, 25, f. 313ʳ, Plîng. *4*, 4, f. 407ᵛ, Sir. *31*, 13, f. 409ʳ, Sir. *36*, 19, în *B* : *gîtlej*)[42] ;

glăsi vb. IV (f. 295ᵛ, Ier. *17*, 11, f. 386ʳ, 3 Ezd. *5*, 82, f. 389ᵛ, 3 Ezd. *9*, 47, f. 447ʳ, col. 2, 3 Mac., în *B* : *glăsui* ; f. 385ʳ, 3 Ezd. *4*, 41, în *B* : *răspunde* ; f. 453ᵛ, col. 1, 4 Mac. *15*, în *B* : *striga*) ;

glod s.n. (f. 236ʳ, Ps. *68*, 2 : [marg. : *noroi*], în *B* : *noroi*). Cf. și *noroi* (f. 304ᵛ, Ier. *38*, 6, în *B* : *împuciciune*) ;

gonț s.m. (f. 28ᵛ, Ieș. *4*, 25, în *B* : *pietricea ascuțită* ; f. 218ʳ, Iov *21*, 33, f. 426ʳ, 1 Mac. *10*, 73, în *B* : *pietricică* ; f. 257ʳ, Pild. *20*, 20 : **gonți**, în *B* : *halice* ; f. 312ᵛ, Plîng. *3*, 16 : „scoase cu **gonț** dinții miei", în *B* : „scoase cu dinții miei număr", probabil greșeală de lectură a manuscrisului) ;

grumb adj. (f. 339ʳ, Sir. *6*, 22 : „cît este de **grumbă** foarte", în *B* : *grea*). În textele moldovenești din secolul al XVII-lea, cuvîntul mai apare la Dosoftei (vezi DLR) ;

guștер s. n. (f. 214ʳ, Iov. *6*, 30, f. 220ᵛ, Iov. *33*, 2, f. 221ʳ, Iov *34*, 3, f. 227ʳ, Ps. *21*, 16, f. 250ᵛ, Ps. *149*, 6, f. 253ʳ, Pild. *8*, 7, f. 265ʳ, Cînt. 2, 3, f. 399ʳ, Sir. *6*, 6, în *B* : *gîtlej* ; f. 224ᵛ, Ps. *5*, 11, în *B* : *grumaz*)[43] ;

gúziu s. m. (f. 50ᵛ, Lev. *11*, 30, în *B* : *șomîc*) ;

[42] Vezi și comentariul Feliciei Șerban, *art. cit.*, p. 45.

[43] *Ibidem*.

hatman s.m. (f. 11r, Fac. *21*, 22, f. 14r, Fac. *26*, 26, f. 19r, Fac. *36*, 15 — 18, 21, f. 19v, Fac. *36*, 40, f. 34v, Ieș. *15*, 15, f. 123r, 1 Reg. *14*,51, f. 129r, 1 Reg., *26*, 5, f. 130r, 1 Reg. *29*, f. 181r, 1 Paral. *27*, 34, f. 200v, 1 Ezd. *9*, 2, f. 310r, *51*, 28, f. 324r, Iez. *23*, 23, f. 339v, Dan. *3*, 28, f. 370r, Iudit. *6*, 4, f. 375v, Iudit. *13*, 17, f. 384r, 2 Ezd. *3*, 2, f. 384r, 2 Ezd. *3*, 14, f. 384v, 2 Ezd. *4*, 47, f. 423v, 1 Mac. *8*, 10, f. 426r, 1 Mac. *10*, 65, f. 430r, 1 Mac. *14*, 17, f. 433r, 2 Mac. *10*, 11, 14, f. 449r, col. 1, 4 Mac. *4*, în *B* : *voi(e)vod*; f. 95v, Iosua *5*, 14 : [marg. : *mai mare preste oști*], în *B* : *mai marele voievod*; f. 370r, Iudit. *2*, 11 : [marg. : *voivod*], în *B* : *voivod*; f. 33v, Ieș. *14*, 7, în *B* : *căpetenie*; f. 34r, Ieș. *15*, 4, în *B* : *căpitan*; f. 153r, 3 Reg. *16*, 16, în *B* : *povățuitor*), **hătmănie** s. f. (f. 60v, Num. *1*, 52, f. 371r, Iudit. *5*, 3, în *B* : *voivozie*). Cf. și *voi(e)vod* (f. 95v, Iosua 5, 15, f. 106v, Jud. *5*, 3, f. 144r, 3 Reg. *2*, 22, 32, f. 149v, 3 Reg. *11*, 15, f. 194v, 2 Paral. *32*, 21, f. 203r, Neem. *4*, 14, f. 207r, Neem. *12*, 39, f. 209r, Est. *3*, 12, f. 216v, Iov *15*, 25, f. 339r, Dan. *3*, 3, f. 342v, Dan. *8*, 11, în *B* : *voi(e)vod*), *voivodzie* (f. 144r, 3 Reg. *2*, 35, în *B* : *voivozie*);

hășt (sau *hîșt*) s.n. (f. 72r, Num. *25*, 8, în *B* : *fuște*; f. 126r, 1 Reg. *20*, 20 : **hășturi** [marg. : *dăspicături*, *geréturi*], în *B* : *săgeți*; f. 126r, 1 Reg. *20*, 21, 22, f. 126v, 1 Reg. *20*, 36, 37, 38, în *B* : *săgeată*)[44];

hrubă s. f. (f. 296v, Ier. *20*, 2, în *B* : *locul de muncă*, *20*, 3, în *B* : *locul închisorii*; f. 300v, Ier. *29*, 21, în *B* : *locul muncii*);

hudiță s.f. (f. 289r, Ier. *2*, 28, f. 291v, Ier. *7*, 32, în *B* : *răspîntie*; f. 294v, Ier. *14*, 16 : [marg. : *răspîntie*], în *B* : *răspîntie*; f. 369r, Tob. *13*, 17, f. 400r, Sir. *9*, 7, f. 444v, col. 1, 3 Mac., în *B* : *uliță*);

huiet s. n. (f. 222v, Iov *38*, 25, în *B* : *urlet*);

ilău s. n. (f. 223r, Iov *41*, 16 : [marg. : *năcovalnă*], în *B* : *năcovalnă*; f. 410r, Sir. *38*, 33, în *B* : *năcovalnă*);

ima vb. I (f. 20r, Fac. *37*, 20 : [marg. : *întina*], în *B* : *unge*; f. 451r col. 2, 4 Mac. *9*, în *B* : *mînji*);

îmbla vb. I, în formele de imperativ precedate de interj. *ia* : *ia-mblă*, *ia-mblați* (**ia-mblă**, f. 10r, Fac. *19*, 32, f. 17r, Fac. *31*, 44, f. 28r, Ieș. *3*, 10, f. 109v, Jud. *9*, 15, f. 114r, Jud. *19*, 11, f. 139v, 2 Reg. *18*, 22, f. 428, 1 Mac. *12*, 45, în *B* : *vino*; f. 65r, Num. *10*, 29, f. 106v, Jud. *4*, f. 109r, Jud. *9*, 10, f. 110v, Jud. *11*, 6 : [marg. : *vino*], în *B* : *vino*; f. 19v, Fac. *37*, 12 : [marg. : *vino*], în *B* : *ia vino*; f. 70v, Num. *22*, 6 : [marg. : *vino de*], în *B* : *vino*; **ia-mblați**, f. 6v, Fac. *11*, 3, 4, 7, f. 27r, Ieș. *1*, 10, în *B* : *veniți*; f. 20r, Fac. *37*, 18, f. 390r, Întel. *2*, 6 : [marg. : *veniți*], în *B* : *venit*; f. 160r, 4 Reg. *6*, 13, în *B* : *umblați de*). Cf. și *ia blăm* (f. 71v, Num. *23*, 13, 27, *24*, 14, în *B* : *vino*), *ia vino* (f. 152v, 3 Reg. *15*, 19, f. 159v, 4 Reg. *5*, 5, f. 164r, 4 Reg. *14*, 8, în *B* : *vino*), *vino* (f. 120r, 1 Reg. *9*, 5, f. 120v, 1 Reg. *9*, 10, f. 122v, 1 Reg. *14*, 1, 6, f. 125r, 1 Reg. *17*, 44, f. 263v, Eccl. *9*, 7, în *B* : *vino*);

întărnechia vb. I (f. 444r, col. 1, 3 Mac., în *B* : *semeți*), **înternechiere** s.f. (f. 441v, 2 Mac. *15*, 6, în *B* : *semeție*). În DLR este înregistrat acest cuvînt sub forma *înternăchia*, dar cu alt sens, care poate fi greșit determinat în izvorul respectiv;

[44] Vezi și comentariul nostru, în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 36, nota 26. Corectăm aici eroarea strecurată în această notă cu privire la proveniența turcească a lui *amangari*. Cuvîntul este în textul *Septuagintei*

janc s.n. „butaș, coardă de viță de vie" (f. 21[r], Fac. *40*, 10, 12, f. 239[r], Ps. *79*, 11, f. 320[v], Iez. *17*, 6, în *B* : *viță*). Cf. și *viță* (f. 308[r], Ier. *48*, 32, f. 319[r], Iez. *15*, 2, f. 320[v], Iez. *17*, 6, f. 348[v], Ioil *1*, 7, în *B* : *viță*). Cuvîntul *janc* mai este cunoscut numai din *Psaltirea în versuri* a lui Dosoftei (v. DLR)[45];

lance s. f. „suliță; fierul ascuțit al suliței și al săgeții" (f. 124[r], 1 Reg. *17*, 7, f. 267[r], Is. *2*, 4, în *B* : *fuște*; f. 216[r], Iov. *16*, 10, în *B* : *țaglă*). Frecvente în ms. *45* sînt însă cuvintele *fuște* și *suliță*. În textele moldovenești din secolul al XVII-lea, cuvîntul *lance*, cu ambele sensuri menționate, mai apare în scrierile lui Dosoftei (unde este frecvent) și în traducerea anonimă a *Istoriilor* lui Herodot[46];

lastoviță s.f. (f. 45[v], Ieș. *39*, 3 : „și să tăiară **lastoviții** de aur ca părul", în *B* : *potcoavele*). În DLR cuvîntul este înregistrat sub forma *lăstáviță*;

lăptucă s.f. (f. 64[v], Num. *9*, 11 : **lăptuci** [marg. : *papadii*], în *B* : *papadie*). Vezi și *susai*;

lingări vb. IV (f. 217[v], Iov *19*, 17, în *B* : *linguși*; f. 384[v], 3 Ezd. *4*, 31, în *B* : *a se cuceri*), **lingăriciune** s. f. (f. 440[r], 2 Mac. *13*, 3, în *B* : *lingușire*; f. 451[r], col. 1, 4 Mac. *9*, în *B* : *munci*);

lînged adj. (f. 395[v], Înțel. *17*, 5, în *B* : *zăbavnic*), **lîngezi** vb. IV (f. 346[r], Os. *4*, 5, f. 356[r], Naum *3*, 3 : [marg. : *slăbi*], în *B* : *slăbi*);

mai s.n. (f. 47[r], Lev. *3*, 11, 15, f. 49[r], Lev. *7*, 20, *8*, 16, f. 50[r], Lev *9*, 10, în *B* : *ficat*). În original : ἧπαρ. Vezi și *plămînă*. În două locuri (f. 40[v], Ieș. *29*, 13 : „**maiul** de la plemîni", și f. 41[r], Ieș. *29*, 22 : „**maiul** plămînii"), prin *mai* este tradus gr. λοβός „pieliță, pojghiță, prapor"; în ambele locuri, în *B* : „*praporul* ficatului". Cf. și *ficat* (f. 47[r], Lev. *3*, 4, f. 48[r], Lev. *6*, 34, f. 49[v], *8*, 24, f. 50[r], Lev. *9*, 19, f. 259[v], Pild. *26*, 22, f. 367[r], Tob. *6*, 4, 7, f. 451[v], col. 2, 4 Mac. *10*, în *B* : *ficat*), *hicat* (f. 223[r], Iov *41*, 7, f. 367[r], Tob. *6*, 6, f. 367[v], Tob. *8*, 2, în *B* : *ficat*);

mancă s. f. (f. 18[r], Fac. *35*, 8 : **mameă** [marg. : *doică*], în *B* : *doică*; f. 27[v], Ieș. *2*, 7, f. 117[r], Rut *4*, 16, f. 442[v], col. 2, 3 Mac. : **mancă**, în *B* : *doică*; f. 282[v], Is. *49*, 23 : **mancă** [marg. : *hrănitoare*], în *B* : *doică*);

mătalnic s.m. (f. 259[v], Pild. *27*, 13, în *B* : *semeț*), **mătălnici** vb. IV (f. 435[r], 2 Mac. *6*, 4, în *B* : *desfăta*). În limba veche, *mătalnic* mai apare la Dosoftei. Vezi în DLR *mătalnic*, *mătălnici*, *mătălnicire*;

medelniță s.f. (f. 41[v], Ieș. *30*, 18 : [marg. : *leghin*], în *B* : *spălătoare*; f. 45[r], Ieș. *38*, 8 : [marg. : *spălătoare*], în *B* : *spălătoare*; f. 42[r], Ieș. *31*, 8, f. 46[r], Ieș. *39*, 40, în *B* : *spălătoare*);

meni vb. IV (f. 287[v], Is. *65*, 17, în *B* : *aduce aminte*);

mintean s. n. (f. 134[v], 2 Reg. *10*, 4, în *B* : *haină*; f. 179[r], 1 Paral. *19*, 4, în *B* : *veșmînt*);

mire s.m. (f. 226[v], Ps. *18*, 5, f. 286[v], Is. *61*, 10, f. 299[r], Ier. *25*, 10, f. 349[r], Ioil *2*, 16, f. 378[r], Bar. *2*, 17, în *B* : *ginere*);

mîță s. f. (f. 50[v], Lev. *11*, 29, în *B* : *pisică*);

moimîță s.f. (f. 185[v], 2 Paral. *9*, 21, în *B* : *maimuță*). Cf. și *maimuță* (f. 149[r], 3 Reg. *10*, 22, în *B* : *maimuță*);

[45] Vezi și comentariile noastre, în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 39—40, și LR, XXXVI, 1987, nr. 5, p. 432.

[46] Vezi și comentariul nostru, în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 44.

mișel s.m. (f. 89r, Deut. *24*, 21 : **mișăl**, în *B* : *suruman* ; f. 450v, col. 2, 4 Mac. *8* : **mișel**, în *B* : *ticălos*), **mișea** s.f. (f. 453v, col. 2, 4 Mac. *16* : **mișa**, în *B* : *ticăloasă*), **mișeli** vb. IV (f. 448v, col. 2, 4 Mac. *3* : **mișelindu-să**, în *B* : *cu mare dosadă le era* ; f. 449r, col. 1, 4 Mac. *4* : **mișelindu-să**, în *B* : *dosădindu-să*) ;

naît s.n. (f. 380r, Cînt. 3 tin. 17, în *B* : *iarbă pucioasă*) ;

nazireu s.m. (f. 313r, Plîng. *4*, 7 : **nazireii**, în *B* : *cei sfinți*). În original : ναζηραῖοι ; cf. și *obricit*. Cuvîntul *nazireu* mai apare, o singură dată, la Dosoftei, în *Parimiile preste an*, Iași, 1683, f. 45v (a treia paginație), într-un text din Jud. *13* : „că *nazireu* lui Dumnedzău va fi" (în ms. *45* : „*făgăduit* [marg. : *obricit*]", în ms. *4389* : „*nazirei* [marg. : *făgăduit*]", în *B* : *sfințit*) ;

nechitit adj. (f. 362v, Zah. *11*, 15, în *B* : *nechibzuit*) ;

nedeie s.f. (f. 288r, Is. *66*, 10 : [marg. : *panairuri, iarmaroace, tîrguri slobode*], în *B* : *zbor* ; f. 336r, Iez. *46*, 12 : [marg. : *iarmarocuri, tîrguri slobode*], în *B* : *bulciuri* ; f. 345v, Os. *2*, 11, f. 347r, Os. *9*, 5, f. 351r, Am. *5*, 21, f. 395r, Înțel. *15*, 12, în *B* : *zbor*) ;

nemeteț s.n. (f. 265v, Cînt. *5*, 8, f. 267v, Is. *3*, 22, în *B* : *brobodelnic*). Cf. și *brobodelnic* (f. 13r, Fac. *24*, 65, f. 20v, Fac. *38*, 14 : [scris greșit : *brobodenic*], în *B* : *brobodelnic* ; f. 20v, Fac. *38*, 19, în *B* : *brobodelnic*) ;

numere s.n. pl. (f. 3r, Fac. *2*, 20, f. 13r, Fac. *25*, 13, f. 40r, Ieș. *28*, 10, f. 60r, Num. *1*, 5, f. 73r, Num. *27*, 1, f. 385v, 3 Ezd. *5*, 4 : [marg. : *nume*], în *B* : *nume* ; f. 13v, Fac. *26*, 18, f. 19r, Fac. *36*, 10, f. 19v, *36*, 40, f. 40r, Ieș. *28*, 9, 21, f. 76v, Num. *34*, 19, f. 133r, 2 Reg. *5*, 14, f. 145r, 3 Reg. *4*, 8, în *B* : *nume*) ;

obricit adj. (f. 111v, Jud. *13*, 5 : *făgăduit* [marg. : **obricit**], în *B* : *sfințit* ; f. 111v, Jud. *13*, 7, f. 112v, Jud. *16*, 17, în *B* : *sfințit*). În orig. : ναζηραῖος. Cf. și *nazireu*. Cuvîntul mai este atestat, sub această formă, numai de evangheliarul lui Coresi și de prefața liturghierului lui Dosoftei, ediția din 1679 (vezi DLR, s.v. *obrăci, obrăcit*) ;

ocoli vb. IV (f. 114r, Jud. *19*, 22, f. 188v, 2 Paral. *18*, 31, în *B* : *încunjura* ; f. 234v, Ps. *58*, 16, în *B* : *încungiura*). Cf. și *încungiura, încungiurare, împregiura* (v. **7.2.**) ;

olat s.n. (f. 102v, Iosua *21*, 38, 39, 41, 42, în *B* : *pren prejurile*) ;

oteși vb. IV (f. 142v, 2 Reg. *24*, 16, f. 315v, Iez. *5*, 13 : [marg. : *mîngîia*], în *B* : *mîngîia* ; f. 169v, 4 Reg. *24*, 4 : „*să să* **oteșaseă** [marg. : *să să ierte, să să uite*], în *B* : „*să să îmblînzască*" ; f. 409r, Sir. *35*, 16 : [marg. : *sluji*], în *B* : *odihni* ; f. 409v, Sir. *38*, 7, în *B* : *odihni*), **oteșitor** s.m. (f. 259v, Pild. *26*, 22 : [marg. : *mîngîitor*], în *B* : *mîngîitor*) ;

oțărî vb. IV (f. 14r, Fac. *26*, 29, f. 434v, 2 Mac. *5*, 8, f. 444r, col. 2, 3 Mac., f. 449v, col. 1, 4 Mac. *5*, în *B* : *scîrbi*), **oțărît** adj. (f. 23v, Fac. *43*, 32 : „**oțărît** este la eghipteni tot păstoriul de oi", în *B* : *scîrbă*), **oțărîtură** s. f. (f. 82r, Deut. *7*, 27, în *B* : *scîrbuire*) ;

păcurar s. m. (f. 350v, Am. *3*, 12, în *B* : *păstor*). Cf. și *păstor* (f. 23v, Fac. *43*, 32, f. 331r, Iez. *37*, 24, f. 402v, Sir. *18*, 13, în *B* : *păstor*), *păstoresc* (f. 362v, Zah. *11*, 15, în *B* : *păstoresc*) ;

plămînă s.f. „ficat" (f. 40v, Ieș. *29*, 13 : „maiul [marg. : ficatul] de la **plemîni**", în *B* : „praporul *ficatului*" ; f. 41r, Ieș. *29*, 22 : „maiul

plămînii", în *B* : „praporul *ficatului*" ; f. 125^{v}, 1 Reg. *19*, 13 : „**plemîne** a caprelor", în *B* : *flocul părului*, *19*, 16 : „**pleminea** caprelor [și flocul cel de păr"], în *B* : *flocul părului* ; f. 253^{r}, Pild. *7*, 23 : „ca un cerb cu săgeata rănindu-se la **plemînă**", în *B* : *ficat*). În orig. ἦπαρ. Vezi și *mai* ;

pocinoc s.n. (f. 218^{v}, Iov *25*, 2 : „Ce-i dară ? **Pocinoc**, au frică de la el [...]?", în *B* : *cuvînt înainte* [scris : *cu vînt*], în original : προοίμιον) ;

pociumb s.m. (f. 40^{r}, Ieș. *27*, 19, f. 45^{r}, Ieș. *38*, 32, f. 46^{r}, Ieș. *39*, 42, în *B* : *țăruș* ; f. 45^{r}, Ieș. *38*, 20 : [marg. : *țăruș*], în *B* : *țăruș* ; f. 43^{v}, Ieș. *35*, 10, în *B* : *zăvor*). Cf. și *țăruș* (f. 106^{v}, Jud. *4*, 21, f. 405^{v}, Sir. *26*, 14, în *B* : *țăruș* ; f. 401^{v}, Sir. *14*, 25, în *B* : *păruș*) ;

podíri s. invar. (f. 316^{v}, Iez. *9*, 2 : [marg. : *haină până în pămînt*], în *B* : *haină pînă în pămînt* ; f. 360^{r}, Zah. *3*, 4 : *haină pînă în pămînt* [marg. : **podiri**], în *B* : *haină pînă în pămînt*). Cf. și *haină până în pămînt* (f. 316^{v}, Iez. *9*, 3, f. 317^{r}, Iez. *9*, 11, f. 412^{v}, Sir. *45*, 11, în *B* : *haina cea pînă în pămînt*). În toate aceste locuri, în original apare numai cuvîntul ποδήρη. Cf. și *haina cea până gios* (f. 49^{r}, Lev. *8*, 7, în *B* : *haina cea pînă jos*, în orig. : ὑποδύτων). Cuvîntul mai apare o singură dată la Dosoftei, în *Viața și petrecerea svinților*, sept., f. 12^{r} : „și iarăș, altă ceată de popi luminați, și întra îmbrăcați în *podiri* [marg. : *veșminte lungi*], veșminte mohorîte" (vezi și DLR) ;

polegniță s. f. (f. 90^{v}, Deut. *28*, 42 : [marg. : *lăcustă*], în *B* : *pălitură* ; 147^{v}, 3 Reg. *8*, 37, în *B* : *pălitură*) ;

ponor s.n. (f. 355^{r}, Mih. *6*, 2, în *B* : *vale*) ;

póret s.n. (f. 241^{r}, Ps. *89*, 5 : „**póretul** [marg. : *batjocurile*] lor ani vor fi", în *B* : *ponoslurile*, în orig. : ἐξουδενώματα ; f. 372^{r}, Iudit. *7*, 2 : „și puterea lor bărbați de războiu mii de pedestri 170, și călăreți mii 12, afară den **póret** și den bărbații carii era pedestri întru ei", în *B* : *zbîrștină*, în orig. : ἀποσκευή). Cuvîntul nu este înregistrat în DLR ;

poslaneț s.m. (f. 107^{v}, Jud. *6*, 35, în *B* : *poslușnic* ; f. 121^{v}, 1 Reg. *11*, 7, 9, f. 124^{r}, 1 Reg. *16*, 19, f. 125^{v}, 1 Reg. *19*, 11, f. 126^{r}, 1 Reg. *19*, 20, 21, în *B* : *poslanic*). Cuvîntul mai apare numai în traducerea anonimă a *Istoriilor* lui Herodot (vezi DLR)[47] ;

postîmpi vb. IV (f. 199^{r}, 1 Ezd. *4*, 24 : [marg. : *zăbăvi*], în *B* : *conteni* ; f. 384^{r}, 3 Ezd. *2*, 31, în *B* : *conteni*), **nepostîmpire** s.f. (f. 441^{r}, 2 Mac. *14*, 38, în *B* : *nevoință*), **nepostîmpit** adv. (f. 441^{v}, 2 Mac. *15*, 7, în *B* : *neîncetat*) ;

prepune vb. III (f. 125^{r}, 1 Reg. *18*, 9, f. 400^{r}, Sir. *9*, 15, în *B* : *bănui*), **prepus** s. n. (f. 433^{r}, 2 Mac. *3*, 32, în *B* : *îndoială* ; f. 434^{r}, 2 Mac. *4*, 34, f. 439^{r}, 2 Mac. *12*, 4, în *B* : *bănuială*) ;

prihodiște s. f. (f. 398^{v}, Sir. *5*, 11 : [marg. : *cale*], în *B* : *cale* ; f. 427^{r}, 1 Mac. *11*, 46, în *B* : *răspîntie*) ;

pristav s.m. (f. 25^{r}, Fac. *47*, 6, în *B* : *mai mare* ; f. 27^{r}, Ieș. *1*, 11, f. 29^{r}, Ieș. *5*, 6, 10, 13, f. 116^{r}, Rut *2*, 5, f. 136^{r}, 2 Reg. *13*, 17, f. 145^{v}, 3 Reg. *5*, 16, f. 170^{r}, 4 Reg. *24*, 39, f. 181^{v}, 1 Paral. *29*, 6, f.182^{v}, 2 Paral. *2*, 2, f. 185^{r}, 2 Paral. *8*, 10, f. 375^{r}, Iudit. *12*, 10, f. 383^{v}, 3 Ezd. *2*, 12, f.

[47] Cf. și comentariul nostru, în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 39.

386r, 3 Ezd., *5*, 80, în *B* : *ispravnic*; f. 182v, 2 Paral. *2*, 18 : [marg. : *gonitor de lucru*], în *B* : *ispravnic*; f. 370r, Iudit. *2*, 11 : [marg. : *ispravnic*], în *B* : *ispravnic*), **pristăvi** vb. IV (f. 126r, 1 Reg. *19*, 20, f. 185r, 2 Paral. *8*, 10, în *B* : *isprăvnici* ; f. 145v, 3 Reg. *5*, 16, în *B* : *a fi ispravnic*), **pristăvie** s. f. (f. 435r, 2 Mac. *6*, 3, în *B* : *isprăvnicie*). Cf. și *ispravnic* (f. 145r, 3 Reg. *4*, 7, f. 433v, 2 Mac. *4*, 29, în *B* : *ispravnic*; f. 436v, 2 Mac. *8*, 9 : *ispravnic de oaste*, în *B* : *sărdariul*);

prohrab s.m. (f. 67v, Num. *15*, 36 : „să-și facă șie **prohrab** pre aripile hainelor lor [...], **prohrabi**", în *B* : *sîngif*, *sîngifuri*; f. 248v, Ps. *132*, 3 : „**prohrabul** îmbrăcămintei", în *B* : *marginea*; f. 362r, Zah. *8*, 23 : **pohrab** [marg. : *poala*], în *B* : *poala*);

prostire s. f. (f. 261r, Pild. *31*, 24, în *B* : *cearșaf*; f. 345v, Os. *2*, 5, 9, în *B* : *zăvastă*);

răgălie s.f. (f. 26v, Fac. *49*, 21 : [marg. : *rădăcină*], în *B* : *rădăcină*);

rărunchi s.m. și n. (f. 40v, Ieș. *29*, 13, f. 41r, Ieș. *29*, 22, f. 47r, Lev. *3*, 4, f. 49r, Lev. *8*, 16, f. 50r, Lev. *9*, 10, f. 228r, Ps. *25*, **2**, f. 249v, Ps. *138*, 12, f. 295v, Ier. *17*, 10, f. 297r, Ier. *20*, 12, f. 312v, Plîng. *3*, 13, f. 390r, Înțel. *1*, 6, f. 418r, 1 Mac. *2*, 24 : **rărunchii**, în *B* : *rănichii*; f. 47r, Lev. *3*, 10, 15, *4*, 9 : *rărunchele*, în *B* : *rănichii*). Cf. și *rănichi* (f. 49v, Lev. *8*, 24, f. 50r, Lev. *9*, 19, în *B* : *rănichi*);

rula vb. I (f. 236r, Ps. *68*, 15 : **rula** [marg. : *să glumiia*], în *B* : *limbuțiia*; f. 237v, Ps. *76*, 3 : **rulai**, în *B* : *mă uimii întru mine*; f. 238r, Ps. *76*, 6 : **rulam** [marg. : *glumeam*], în *B* : *chitiiam*; f. 399v, Sir. *7*, 15 : „nu **rula**", în *B* : *nu fi vorbitoriu*; f. 407v, Sir. *32*, 10 : „nu multe **rula**", în *B* : *nu prea lungi vorba*), **rulare** s. f. (f. 233v, Ps. *54*, 2 : [marg. : *dăzmetecire*], în *B* : *voroavă*), **rulă** s.f. (f. 258v, Pild. *23*, 29 : „voi rele și **rule**", în *B* : *bîrfele*), **rulător** adj. (f. 440r, 2 Mac. *12*, 44, în *B* : *bîrfelnic*), **rulitor** adj. (f. 449v, col. 1, 4 Mac. *5*, în *B* : *bîrfitor*);

scop s. m. „castrat" (f. 278v, Is. *39*, 7, f. 337v, Dan. *1*, 7, 11, în *B* : *scopit*). Cf. și *scopit* (f. 120r, 1 Reg. *8*, 14, f. 161r, 4 Reg. *8*, 6, f. 162r, 4 Reg. *9*, 32, f. 163r, 4 Reg. *11*, 16, f. 169r, 4 Reg. *23*, 11, f. 169v, 4 Reg. *24*, 15, f. 181r, 1 Paral. *28*, 1, f. 188r, 2 Paral. *18*, 8, f. 208v, Est. *1*, 10, 15, f. 209r, Est. *2*, 14, f. 337v, Dan. *1*, 3, f. 375r, Iudit. *12*, 10, f. 407r, Sir. *30*, 19, în *B* : *scopit*; f. 209v, Est. *4*, 5, în *B* : *hadîm*). Vezi și *hadîmb*, în lista următoare. Cuvîntul *scop* mai apare numai în scrierile lui Dosoftei : *Viața și petrecerea svinților* (sept., f. 27r, oct., f. 93r, 93v, noiemb., f. 149r), cronograful tradus în ultimul său exil polonez, aflat în ms. *3456* de la BAR (f. 297r, 301v) și o traducere necunoscută, studiată recent de Al. Mareș[48], aflată în ms. *34* de la BAR (f. 57v, 61r, 61v). Vezi și DLR;

smérin adj., adv. (f. 273v, Is. *25*, 4, f. 287v, Is. *66*, 2, f. 405v, Sir. *25*, 25, în *B* : *smerit*; f. 125v, 1 Reg. *18*, 24, f. 226v, Ps. *17*, 30, f. 252r, Pild. *3*, 34 : **smeren**, în *B* : *smerit*; f. 260v, Pild. *29*, 23 : „cei ce gîndesc **smeren**", în *B* : *cu smerenie*);

sîlță s.f. (f. 217r, Iov *18*, 10, în *B* : *cursă*);

[48] Vezi *Traduceri necunoscute ale lui Dosoftei din perioada celui de-al doilea exil polon* (II), în LR, XXXVI, 1987, nr. 6, p. 521.

sponcă s. f. (f. 39r, Ieș. *26*, 6 : *belciuge* [marg. : **sponce**], în *B* : *copce*; f. 44r, Ieș. *36*, 11, 15, f. 45r, *38*, 10, 12, în *B* : *copcă*; f. 45r, Ieș. *38*, 11 : **sponci** [marg. : *copci*], în *B* : *copci*);

stávăr s.n., în loc. adj. *de stavăr* (f. 333v, Iez. *41*, 25 : „**de stavăr** lemne", în *B* : *de treabă*);

stăji vb. IV (f. 401r, Sir. *12*, 3, în *B* : *îndesi*; f. 417r, Ist. Băl. 37 : **steji**, în *B* : *întiști*), **stăjire** s.f. (f. 358r, Sof. *1*, 19 : [marg. : *sîrguială*], în *B* : *sîrguire*);

stidi vb. IV (f. 3r, Fac. *2*, 25, f. 168v, 4 Reg. *22*, 19, f. 220v, Iov. *32*, 21, f. 221r, Iov *34*, 19, f. 229v, Ps. *34*, 5, f. 394r, Înțel. *13*, 17, f. 449r, col. 2, 4 Mac. *5*, în *B* : *rușina*; f. 214r, Iov *6*, 16, în *B* : *smeri*), **stideală** s. f. (f. 236v, Ps. *70*, 14, f. 405v, Sir. *25*, 24, în *B* : *rușine*), **stidință** s.f. (f. 231v, Ps. *43*, 17, în *B* : *rușine*);

susai s.m. (f. 32v, Ieș. *12*, 8. în *B* : *papádie*). Vezi și *lăptucă*;

sveștenui vb. IV (f. 40v, Ieș. *28*, 38, f. 42r, Ieș. *31*, 9, în *B* : *preoți*; f. 40v, Ieș. *29*, 1, în *B* : *sluji*; f. 41r, Ieș. *30*, 30 : **sîșteni**, în *B* : *preoți*). Cf. și *preoți* (f. 386r, 3 Ezd. *5*, 61, în *B* : *preoți*; f. 118r, 1 Reg. *2*, 28 : *prioți*, în *B* : *prioți*);

șerb s.m. (f. 223v, Iov *42*, 8, f. 331v, Iez. *38*, 17, f. 341v, Dan. *6*, 20, f. 374v, Iudit. *11*, 4, f. 385v, 3 Ezd. *5*, 53, f. 387v, 3 Ezd. *8*, 5, f. 393r, Înțel. *10*, 16, f. 396r, Înțel. *18*, 11, f. 396v, Înțel. *18*, 21, în *B* : *rob*" f. 371r, Iudit. *5*, 5 : [marg. *rob*], în *B* : *slugă*; f. 371v, Iudit. *6*, 13, în *B* : *slugă*). Frecvent în ms. *45* este cuvîntul *rob*;

șugui vb. IV (f. 399v, Sir. *8*, 5, în *B* : *glumi*);

țărcălam s.n. (f. 222r, Iov *37*, 12, f. 394r, Înțel. *13*, 2, în *B* : *crug*; f. 261r, Eccl. *1*, 6, f. 279r, Is. *40*, 22, în *B* : *încungiurare*; f. 405r, Sir. *24*, 5, în *B* : *încungiurime*);

țîne s. m. (f. 26r, Fac. *49*, 9, f. 213v, Iov *4*, 11, f. 260v, Pild. *30*, 30, f. 321v, Iez. *19*, 1, în *B* : *pui*);

umșori s.m. pl. (f. 32v, Ieș. *12*, 7, 22, 23, f. 81r, Deut. *6*, 9, f. 85v, Deut. *15*, 17, f. 112v, Jud. *16*, 3, f. 146r, 3 Reg. *30*, 32, f. 285r, Is. *57*, 8, f. 335v, Iez. *45*, 19, în *B* : *stîlpii ușii*, *stîlpii* [ușii sau ai porții]; f. 117r, 1 Reg. *1*, 9 : [marg. : *pragurile*], în *B* : *pragurile*). Formele neobișnuite *umșori* și *unșori* ale cuvîntului *ușor* „toc la ușă sau la fereastră" mai apar numai în scrierile lui Dosoftei [49];

vajnic adj. (f. 409v, Sir. *37*, 13 : [marg. : *rînjitor*], în *B* : *pizmaș*);

văpărste s. f. pl. (f. 438v, 2 Mac. *11*, 5, f. 439r, 2 Mac. *12*, 9 : [marg. : *stadii*], în *B* : *stadii*; f. 439r, 2 Mac. *12*, 10, 16, 17, f. 439v, 2 Mac. *12*, 29, în *B* : *stadii*). Cuvîntul mai apare numai în traducerea anonimă a *Istoriilor* lui Herodot;

vinars s. n. (f. 50r, Lev. *10*, 9 : [marg. : *rachiu*], în *B* : *rachiu*; f. 62v, Num. *6*, 3 : [marg. : *amestecături*, *sichera*], în *B* : *rachiu*). Cuvîntul mai apare atunci la Dosoftei [50];

vîrstec adj. (f. 452r, col. 1, 4 Mac. *11*, în *B* : *de o vîrstă*);

[49] Vezi textele respective și comentariul nostru, în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 42 — 43.

[50] Vezi locul respectiv și comentariul nostru, *ibidem*, p. 40.

voiera vb. I „văiera" (f. 117^{r}, 1 Reg. *1*, 6, f. 139^{v}, 2 Reg. *19*, 2, f. 220^{v}, Iov *31*, 39, în *B* : *întrista*; f. 211^{r}, Est. *6*, 12, f. 259^{r}, Pild. *25*, 20, în *B* : *mîhni*), **voierat** adj. (f. 291^{r}, Ier. *6*, 26 : „bocet **voierat**", în *B* : „tînguire *de milă*"), **voieros** adj. (f. 256^{v}, Pild. *17*, 23, în *B* : *mîhnitor*);

zăgaș s.f. (f. 30^{r}, Ieș. *8*, 5, f. 272^{r}, Is. *19*, 6, f. 274^{v}, Is. *27*, 12, f. 276^{v}, Is. *33*, 21, f. 301^{r}, Ier. *31*, 9, f. 405^{r}, Sir. *24*, 33, în *B* : *iaz*);

zăminti vb. IV (f. 395^{r}, Înțel. *15*, 8 : „olariul moale pămînt **zemintind**", în *B* : *călcînd*);

zănăi vb. IV (f. 168^{r}, 4 Reg. *21*, 12 : **dzănăi** [marg. : *răsuna*], în *B* : *răsuna*; f. 296^{v}, Ier. *19*, 3 : **dzănui** [marg. : *suna*], în *B* : *suna*).

August 1988

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor Iași, str. Codrescu nr. 2

SEDIUL BRAŞOVEAN AL TIPOGRAFIEI LUI CORESI

ION GHEŢIE

În cunoscuta sa lucrare de sinteză, *Începuturile şi biruinţa scrisului în limba română* (Bucureşti, 1965), P. P. Panaitescu a susţinut că tipografia lui Coresi a funcţionat în cartierul suburban al Şcheilor Braşovului [1]. Cu toate că, la un moment dat, însuşi autorul şi-a pus afirmaţia sub semnul probabilităţii [2], ea a fost însuşită de forurile culturale braşovene, care au dispus aşezarea unei plăci memoriale la intrarea în complexul muzeal din Şchei, socotindu-l drept sediu al imprimeriei coresiene.

Împotriva acestui punct de vedere s-au ridicat mai mulţi cercetători [3]. Aceştia şi-au motivat poziţia prin faptul că, ori de cîte ori menţionează locul de apariţie a cărţilor sale (ne referim la cele braşovene), Coresi ţine să precizeze că e vorba de „cetatea Braşovului". Astfel, în *Tetraevanghelul* din 1561 şi în *Psaltirea* din 1570 se arată că tipărirea s-a efectuat „în cetate, în Braşov", la fel ca în *Tetraevanghelul slavon* din 1562 : „*vŭ gra(d) Braševi*" şi în *Cazania a II-a* : „în cetatea ţinutului domniei meale, în Braşov". S-a subliniat cu acest prilej că „în epoca veche, delimitarea între centrul fortificat al Braşovului, cetatea, şi cele trei suburbii ale oraşului (Şchei, Bartolomeu şi Blumăna) era foarte clară" [4]. Următorul pasaj din *Preadislovia* la *Cazania a II-a* este grăitor în această privinţă : „o deadem lu Coresi, diaconul, ce era meşter învăţat într-acest lucru, de o scoase den cartea sîrbească pre limba rumânească, împreună şi cu preuţii de la besearecа Şcheailor, *de lîngă cetatea Braşovului* " (sublinierea ne aparţine ; în titlul cărţii, aşa cum am arătat mai sus, se specifică faptul că tipărirea a avut loc în „cetatea ţinutului domniei meale, în Braşov").

Argumentul acesta, decisiv, nu l-a convins totuşi pe Vasile Oltean, care, într-un articol scris cu cîţiva ani în urmă [5], s-a ridicat împotriva plasării tipografiei coresiene înăuntrul zidurilor cetăţii, continuînd să

[1] *Op. cit.*, p. 144 : „Tipografia se afla în Şchei şi era pusă sub controlul orăşenilor români".

[2] *Ibidem*, p. 142 : „Aşezarea tipografiei în Şcheii Braşovului şi nu în vechiul oraş condus de saşi este probabilă". După cum se vede, de la o pagină la alta, probabilitatea se transformă în certitudine.

[3] Vezi A. Huttmann — P. Binder, *Geneza Cazaniei a II-a (1581) şi legăturile diaconului Coresi cu tipografia latină din Braşov*, în SLLF, I, 1969, p. 252 — 253, P. Binder, *Precizări cu privire la perioada coresiană a culturii braşovene*, în LR, XXII, 1973, nr. 3, p. 271 — 277, Al. Mareş, *Note despre Coresi*, în LR, XIX, 1970, nr. 3, p. 256, I. Gheţie — Al. Mareş, *Originile scrisului în limba română*, Bucureşti, 1985, p. 103 — 104.

[4] I. Gheţie — Al. Mareş, *op. cit.*, p. 104 ; vezi şi A. Huttmann — P. Binder, *op. cit.*, p. 246.

[5] *Izvoare coresiene*, în *Valori bibliofile din patrimoniul cultural naţional. Cercetare şi valorificare*, Bucureşti, 1983, p. 243 — 250.

susține că imprimarea cărților în discuție s-a făcut în cartierul românesc al Șcheilor. D-sa nu se mulțumește să formuleze o simplă afirmație, ci produce o serie de argumente, unele împotriva localizării tipografiei în cetatea Brașovului, altele în favoarea situării ei în Șchei. Să le examinăm pe rînd.

După Vasile Oltean, consemnînd că o anumită carte „s-a isprăvit în *orașul* Brașov" [6], diaconul Coresi, care nu era localnic, ci venit din Tîrgoviște, cuprindea sub denumirea de Brașov atît cetatea, cît și cartierele aflate în afara ei [7]. Evident că în secolul al XVI-lea orașul Brașov îngloba, în afara cetății, Bartolomeul, Blumăna și Șcheii. Dar Coresi nu vorbește în titlurile, predosloviile și epilogurile sale despre *orașul* Brașov, ci despre *cetatea* cu același nume, ceea ce e altceva. E, apoi, deasupra oricărei îndoieli că, deși muntean, diaconul, care a locuit mai bine de douăzeci de ani în Brașov, a făcut (și încă de la început) deosebirea între centrul întărit al orașului (cetatea) și suburbiile sale. Împrejurarea că în 1588, vorbind despre popa Mihai, Șerban Coresi afirmă că e „din aceeași cetate a Brașovului", cînd el era paroh în Șchei [8], nu constituie o dovadă împotriva localizării tipografiei lui Coresi în cetate. Informația e posterioară perioadei coresiene (1556—1583) și are în vedere o tipăritură care n-a ieșit din mîinile diaconului. Afirmația poate constitui o simplă confuzie din partea fiului lui Coresi.

Mai departe, Vasile Oltean afirmă că, dacă diaconul ar fi activat în cetate, documentele săsești ale vremii trebuiau să-i pomenească numele. De ce anume „trebuiau" nu ni se spune. (De altfel, tipograful român e amintit în 1570 cu prilejul unui proces [9].) Coresi putea domicilia foarte bine în Șchei, iar activitatea să și-o desfășoare în cetate. În chestiunea de față, ne interesează tipografia, și nu tipograful. Iar dacă presa lui Coresi era adăpostită în localul tipografiei honteriene, cum susțin unii autori [10], atunci menționarea ei în vreun act oficial nu-și avea rostul. Reamintim aici că, din 1557, tipografia honteriană își încetează, practic, activitatea, producțiile ei fiind sporadice.

Nu trebuia invocată nici dispoziția din 1577 a magistratului brașovean, potrivit căreia „cetățeanul care ține în casă greci și-i tăinuiește va fi pedepsit cu 12 florini", chiar dacă înțelegem prin „greci" pe românii ortodocși, cum crede Vasile Oltean [11] (interpretare discutabilă, de vreme ce în a doua jumătate a secolului al XVI-lea în Brașov exista o colonie grecească). Ea ar putea dovedi, eventual, că după 1577 diaconul Coresi nu putea locui în cetate, ceea ce, în urma precizărilor de mai sus, nu prezintă nici o importanță în problema de față. Precizăm că dispoziția nu prevede

[6] *Ibidem*, p. 243. Sublinierea ne aparține.

[7] *Ibidem*.

[8] *Ibidem*, p. 243 — 244. De observat că în epilogul *Liturghierului* din 1588 afirmația se referă nu numai la popa Mihai, ci și (în primul rînd) la Șerban Coresi (dăm textul în traducere): „Eu păcătosul Șerban, fiul diaconului Coresi, isprăvitorul [= revizorul, diortositorul] popa Miha(i) din aceeași cetate a Brașovului".

[9] Vezi Fr. Pall, *Cu privire la activitatea de tipograf a lui Coresi (O știre nouă)*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, III, 1960, p. 267 — 272.

[10] Vezi N. Sulică, *„Minunata cetate a Brașovului". Cărturarii brașoveni ai secolului al XVI-lea, ca ctitori ai limbei noastre literare*, Brașov, 1943, p. 42, Fr. Pall, *op. cit.*, p. 246, I. Gheție — Al. Mareș, *op. cit.*, p. 104.

[11] *Op. cit.*, p. 244.

amendarea celor ce vor fi găzduit greci, ci numai a acelora care, găzduindu-i, nu i-ar fi anunțat autorităților.

Acestea sînt argumentele aduse de Vasile Oltean împotriva localizării tipografiei coresiene în cetatea Brașovului, iar ele, așa cum am văzut, se reduc la zero.

Nu mai multă valoare au probele furnizate în favoarea fixării în Șchei a sediului acestei tipografii.

Faptul că în Șchei s-a desfășurat o intensă activitate cărturărească în secolele al XV-lea și al XVI-lea [12] poate dovedi cel mult că românii din acest cartier au avut o bogată viață spirituală în acest răstimp, dar nu că diaconul Coresi și-ar fi tipărit cărțile în Șchei.

Fără importanță e și menționarea faptului că la baza unor cărți slavone și românești scoase la lumină de Coresi s-ar afla manuscrise existente și azi în Șchei (e vorba de *Octoih*, *Sbornic*, *Triodul-Penticostar*, *Psaltire* și *Liturghier*) [13]. Diaconul s-a putut folosi, eventual, de aceste manuscrise, dar aceasta nu dovedește că el le-a tipărit tot acolo, și nu în cetate. Ca și în cazul precedent, lipsa de logică a raționamentului e evidentă.

În concluzie, după toate cele spuse mai sus, considerăm ca dovedită tipărirea cărților coresiene în cetatea Brașovului. În aceste condiții, ar fi cazul să se îndepărteze placa memorială de la intrarea în complexul muzeal din Șchei, întrucît așezarea ei se reazemă pe o ipoteză nefondată și induce în eroare publicul larg [14].

Septembrie 1988

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

[12] *Op. cit.*, p. 244 — 245.

[13] *Ibidem*, p. 245 — 249 ; cf. Al. Mareș, *Originalele cărților coresiene. Pe marginea unei ipoteze recente*, în RITL, 31, 1982, nr. 2, p. 198 — 208.

[14] Ne folosim de prilej pentru a rectifica unele erori strecurate în articolul lui Vasile Oltean. *Tetraevanghelul* românesc din 1561, ca și cel slavon din 1562 nu au predoslovii, ci epiloguri (p. 243). Nici *Triodul-Penticostar* din 1558 nu are predoslovie (p. 244). Numele lui Pavel Tordași nu e menționat în nici una din cărțile coresiene (p. 244). *Învățătura și întrebarea*, atribuită popii Dobre, nu datează de la începutul secolului al XVI-lea (p. 244 ; vezi Al. Mareș, *Un fragment românesc de* Molitvenic *din secolul al XVI-lea?*, în LR, XX, 1971, nr. 2, p. 131 — 139. *Critica autenticității și a datării textelor vechi. Pe marginea a două articole recente*, în LR, XXVIII, 1978, nr. 5, p. 560 — 563). S-a dovedit de mult că predoslovia la așa-zisul *Octoih* manuscris din 1570 este un fals (p. 246 ; vezi Al. Mareș, Un **Octoih** *românesc din secolul al XVI-lea?*, în LR, XVIII, 1969, nr. 3, p. 239 — 251, *Critica autenticității și a datării textelor vechi, Pe marginea a două articole recente*, p. 555 — 560).

„OPINII RECENTE ASUPRA CELUI MAI VECHI DICȚIONAR ROMÂNESC"

FR. KIRÁLY

Într-un articol-recenzie [1], cu titlul preluat de noi mai sus (din motive ce se vor vedea ... mai jos), Gh. Chivu se oprește la *unele* [2] dintre contribuțiile noastre, mai mult sau mai puțin recente [3], privitoare la *Dictionarium valachico-latinum*, cel mai vechi dicționar al cuvintelor românești [4] (după cunoștințele de pînă azi).

Demersul lui Gh. Chivu pornește ca o recenzie promițătoare de largă analiză a volumului *Din istoricul ortografiei românești (Secolul al XVII-lea)*, publicat de noi [5], dar deviază și eșuează într-un articol de „recapitulare" a datelor bine cunoscute despre *Dictionarium valachico-latinum* (= *Anonymus Caransebesiensis*). În esență, dintre cele 7 secțiuni de pe cele opt pagini, doar cea cu nr. 4 (nici măcar o pagină întreagă !) se referă strict la problemele de ortografie din textul nostru [6] (deși volumul este considerat „un documentat și extrem de util studiu asupra *grafiei* (s.n. — Fr. K.) celui mai vechi dicționar românesc scris cu litere latine" [7]. Celelalte secțiuni sînt dominate sau integral acoperite de chestiuni legate

[1] Apărut în LR, XXXVI, 1987, nr. 3, p. 208 — 215.

[2] Altele lipsesc chiar și din note (care, uneori, sînt mai mult ornamentale — vezi, de pildă, nr. 25, 26, față de 3, respectiv 4 — sau cu titluri inexacte — dintre primele cinci note, trei sînt cu greșeli : *românești*, în loc de *române* (2), *de istorie*, în loc de *pentru istorie* (3), *Contribuții*, în loc de *Contribuție* (5) etc.), deși, măcar în parte, interesau direct un aspect sau altul al problemelor dezbătute (**Dictionarium valachico-latinum** *(Probleme de lecțiune și atestare)*, în „Anuar de etnologie — artă — istorie — lingvistică", I, Timișoara, 1981, p. 98 — 119 ; *Elemente sîrbești în* **Dictionarium valachico-latinum**, în *Actele simpozionului*, R. F. Iugoslavia, Zrenjanin, 1977, p. 191 — 202 (în colab.) etc. Asupra primului dintre studiile menționate aici vom fi obligați să revenim în cele ce urmează).

[3] Unele dintre aceste „opinii recente" sînt aproape ... de un deceniu și jumătate (vezi articolul din „Orizont", citat de Gh. Chivu în notele 7, 18, 23 etc.).

[4] Gh. Chivu vorbește de „cel mai vechi dicționar românesc" (chiar în titlu) sau de „cel mai vechi dicționar românesc scris cu litere latine" (în text). Firește, se pot folosi și aceste formulări, dar cu condiția precizării, de la început, că prin „dicționar românesc" trebuie să înțelegem „dicționar cu limba bază românească (cu termenii românești în prima coloană)", pentru că, altfel, se pot naște echivocuri (lexicografia românească cunoaște lucrări mai vechi decît cea în discuție și, eventual, în funcție de datările admise, chiar cu litere latinești).

[5] Tipografia Universității din Timișoara, 1986, 67 p.

[6] Cf. însă o recenzie aproape exclusiv „ortografică" (cu unele dintre sugestii și cu bibliografie în parte tot ornantă), semnată de Giuseppe Piccilo (în „Revue de Linguistique Romane", N°s 203 — 204, Juillet—Décembre 1987, Tome 51, Strassbourg, 1987, p. 573—579 ; vezi și prezentarea mai largă a volumului *Din istoricul ortografiei...* (cu date necunoscute, într-un fel firesc, de Gh. Chivu și G. Piccilo), semnată de timișoreanul Sergiu Drincu, în SCL, XXXVIII, 1987, nr. 3, p. 256 — 258).

[7] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 208.

de publicarea, paternitatea și datarea prețiosului manuscris (deci tangențiale doar cu „ortografia").

Evident, lărgirea sferei de discuție e dreptul autorului, dar a lui este și obligația, dacă nu neapărat de a aduce argumente, dovezi noi în „recapitulare", măcar de a respecta exactitatea datelor cu care se operează. Spre regretul nostru, o contribuție personală deosebită din partea lui Gh. Chivu n-am reușit să detectăm, în schimb inexactitățile, după cum vom arăta, sînt surprinzător de multe într-un articol semnat de un cercetător pasionat și prețuit.

După ce apreciază că „Rezultatele obținute de Fr. Király vor trebui avute în vedere de toți cei ce se vor opri asupra textului ..." [8], Gh. Chivu face următoarea precizare : „Cîteva dintre constatările și opiniile cercetătorului timișorean necesitau însă, pentru a fi deplin convingătoare, o argumentație suplimentară. Ne referim în primul rînd la interpretarea unora dintre grafemele utilizate în *Dictionarium valachico-latinum* și la transcrierea textului acestui vechi manuscris românesc. La rîndul lor, paternitatea și datarea așa-numitului *Anonymus Caransebesiensis*, considerate definitiv rezolvate de Fr. Király, necesită și ele, după cum vom încerca să demonstrăm, o nouă abordare" [9].

Să luăm pe rînd problemele și să vedem dacă, unde și din partea cui se impune „o argumentație suplimentară".

I. Interpretarea grafemelor

În legătură cu inexistența în epoca manuscrisului a unor grafeme pentru redarea vocalelor centrale românești, noi spuneam că „Distincția dintre *ă* și *î* începe totuși să se contureze. Dovezi găsim și în *Dictionarium valachico-latinum*: a) apare, izolat, și notarea *ă* (*Despărt*) și, mai ales, b) *ă* nu se notează *niciodată* cu *i*, pe cînd *î* este redat și prin *i* (*Rimĕ*, *Amĕrit*)" [10].

a) Gh. Chivu consideră că „în cazul articolului „*Despărt*. Separo" (p. 31 în dicționar), *ā* (nu *ă*) [11] este o simplă notație (*a* surmontat de spirit) pentru [a], termenul românesc trebuind citit în consecință *despart*. (Forma **despărt* nu a fost, de altfel, înregistrată în paradigma verbului *a despărți*)" [12].

a_1) în critica unui text, a afirma că *ā* „este o simplă notație (*a* surmontat de spirit) pentru [a], termenul românesc trebuind citit în consecință *despart*", înseamnă a decreta, nu a argumenta. Se stabilește că *ā* e „o simplă notație" și se trage pe această bază și o concluzie categorică. Ce este aceea „o simplă notație" în analiza (orto)grafiei unui text?

a_2) Argumentul din paranteză lui Gh. Chivu, care se vrea ... total (prin „de altfel"), e fals ! Forma *despărt* (*dăspărt*, *dĕspărt* etc.), pentru

[8] *Ibidem*, p. 209.

[9] *Ibidem*.

[10] *Din istoricul ortografiei* ..., p. 21.

[11] De fapt, nici *ā* și nici *ă*, ci *ȧ* (dar, cum am menționat la p. 21, în textul nostru multigrafiat am redat, din motive tehnice, pe *ȧ* ca *ă*, pe *ė* ca *ĕ*; vezi și facsimilele de la p. 64—65).

[12] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 209 — 210.

despart, nu numai că nu e neînregistrată în paradigma verbului *a despărți*, ci, mai mult, e chiar *generală* pe o largă arie din Banat și în zonele învecinate. Iată cîteva atestări, unele din comuna Marga, localitate înregistrată chiar în *Dictionarium valachico-latinum* [13] : „Ieu mă *giespărt* (s.n. — Fr. K.) gie cinie și gata, nu măi stau cu cinie dacă nu-m spuni și mie" [14] ; „acolo să *dĕspărt* (s.n. — Fr. K.) mășiníili" [15] ; „Bace-i, doamnie, doi părinț/ Cîn gespărcie doi iubiți . . ."[16] ; „Șinie gespărcie doi dragi/ Carie-i corbii carnea-n fagi" [17] ; „Șinie-mpărce parcie-s fașie" [18]. Într-o anchetă dialectală s-a notat : „Ápăi, io mă *dăspărt* (s.n. — Fr. K.) iúće dă nána mia" [19].

Așadar, forma *despărt* (*dĕspărt*, *dăspărt*) există (în și în afara zonei Caransebeșului), tot așa cum larg răspîndite sînt și variantele (eu) *dezbrăc*, *îmbrăc*, *încăp*, *adăp* [20] etc. Dacă se observă că și în *Dictionarium valachico-latinum* aceste cuvinte apar doar cu forme în *ă*, în loc de *a* (*Dezbrek*. Exuo, p. 32 ; *Embrek*. Induo, p. 36 ; *Ĕnkĕp*. — , p. 40 ; *Adĕp*. Adaquo. Poto, p. 2), atunci și interpretarea lui *Despărt* ca *despărt* este posibilă.

a_3) Gh. Chivu dozește discret (în nota cu nr. 10) rezervele pe care le-am formulat noi însine față de *ă* = *ă*. În text, necitat de Gh. Chivu, scriam : „Într-un singur cuvînt (*Despărt*) apare un *ă*. Dacă nu e una din inconsecvențele lui Halici în folosirea semnului diacritic (spirit) și *ă* = = tot *a*, atunci ar putea fi o primă notare a rom. *ă*, dintr-o formă ca : (eu) „*Despărt*. Separo" [21]. Prin urmare, n-am susținut altceva decît că *ă* „ar putea fi" *ă* și că interpretarea lui *despărt* ca *despărt* e posibilă. Existența formei *despărt*, cum dovedesc atestările date mai sus, nu se poate contesta și, ca atare, nici prezența sa în manuscris nu e exclusă. Nu este exclusă, dar, cum se va vedea imediat, nici sigură nu este. Cunoașterea manuscrisului, nu pagină cu pagină, ci articol cu articol, arată că Halici ezită nu o dată și este inconsecvent adesea. Chiar în cazul formelor care ne interesează aici adoptă trei soluții diferite :

1. notează numai forma cu *ă* : *dezbrăc*, *îmbrăc* etc. (citate mai sus) ;

2. include doar forma cu *a* : *Dĕsfak*. Aperio (p. 31), *Enkalcz*. Calceo (p. 40), *Enkark*. Onero (p. 40) etc. (nu le dă și pe cele cu *ă* : *desfăc*, *încălț*, *încărc*) ;

3. înregistrează atît forma cu *a*, cît și pe cea cu *ă* : *Rabd*. Patior și *Rĕbd*. Patior. Tolero (pe aceeași pagină 120, scrise diferit și glosate dife-

[13] Pe p. 85 a manuscrisului apare : „*Marga*. Pagus in fine Portae ferreae" (localitatea — vecină și nu identică, cum credea B. P. Hasdeu, cu Vama Marga — se află pe drumul dintre Caransebeș și Hațeg, drum pe care a plecat și familia Halici, în 1658, spre Sibiu ; soția lui Halici, Ana Magiar, moare chiar la Hațeg (22 aprilie 1659), unde se vede că familia a rămas peste iarnă).

[14] Dumitru Jompan, *Folclor din Marga*, Reșița, 1979, p. 174 (respectăm „transcrierea" autorului).

[15] ALR, s.n., III, h. 873, pct. 27.

[16] Dumitru Jompan, *lucr. cit.*, p. 11.

[17] *Ibidem*, p. 12.

[18] *Ibidem*, p. 201.

[19] Fișă din Găvojdia (localitate între Caransebeș și Lugoj). Numeroase atestări ne-au fost semnalate de S. Drincu, V. Frățilă, D. Uriețescu, cunoscuți cercetători ai ramificațiilor lingvistice din vestul țării.

[20] Vezi și ALR, s.n., I, h. 64, 115 ; VII, h. 1855, 1857, 1865, 1873 etc. ; Radu Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lîngă munte*, Craiova, 1980, p. 80.

[21] *Din istoricul ortografiei* . . ., p. 12.

rit); *Skap*. Evado. Effugio și *Skĕp*. Evado. Effugio (pe aceeași pagină 133, scrise diferit și glosate la fel); *Spal*. Abluo și *Spĕl*. Abluo. Eluo (p.138). Alături de *rabd* — *răbd*, *scap* — *scăp*, *spal* — *spăl*, mai apar și *sap* — *săp*, *sar* — *săr* etc.

Din examinarea manuscrisului (parțial chiar și din paginile indicate la exemplele citate mai sus) reiese că Halici doar în partea a doua a dicționarului înregistrează mai consecvent atît formele cu *a*, cît și pe cele cu *ă*. În prima parte a lucrării sale, autorul include, de regulă, fie doar forma cu *a* (*încalț*), fie doar varianta cu *ă* (*îmbrăc*), deși, evident, cunoștea în fiecare caz și perechea (cu *ă* sau cu *a*) nenotată (dovadă articolele din partea a doua). Prin urmare, ezitarea de la începutul manuscrisului în selectarea formelor cu *a* sau *ă* ar putea explica și notarea *despārt*. Desigur, s-a scris mai întîi *despart* și trecerea ulterioară a spiritului deasupra lui *a* se poate datora prezenței în mintea autorului și a formei cu *ă* : *despărt*.

Faptul că *ă* ar fi notat o singură dată cu *ā* în tot textul nu este neapărat un argument împotriva interpretării lui *despārt* ca *despărt*. Ezitările de acest fel nu sînt chiar rare : diftongul *ẹa* este notat tot o singură dată cu *ea* (*dshupĕneasĕ* = *ǧupîneasă* „jupîneasă"), iar *ǧ* doar de patru ori cu *dsh* (*dshos* = *ǧos* „jos" [22]).

În concluzie, *despārt* ar putea fi *despărt* (existent și atunci, și acum), dar și *despart* (mai ales că apare și *împart*, p. 36). Mai important este, credem, că ezitarea lui Halici (aici și în alte locuri ale manuscrisului) trădează existența ambelor forme în epoca redactării.

b) În legătură cu cele spuse de noi privind conturarea distincției dintre *ă* și *î* în manuscris, Gh. Chivu consideră că afirmația nu se poate susține pînă cînd nu avem „forme posibil de diferențiat prin simpla substituție a grafemelor corespunzătoare vocalelor centrale în discuție (de tipul *riu* 'rîu' — *reu* 'rău')" [23]. După ce precizează (în nota nr. 11) că „Ultima formă [*reu*, n.n. — Fr. K.] nu este înregistrată în *Dictionarium valachico-latinum* (pentru prima, vezi p. 124 din manuscris)", Gh. Chivu trage concluzia că nu există, nici măcar în fază de început, o specializare a semnelor care notau *ă*, respectiv *î*.

b$_1$) Precizarea din notă este neîntemeiată, iar concluzia, trasă pe baza ei, falsă. Era suficient să se consulte atent pagina 159 din manuscris pentru a vedea că *rēu* „rău" există : *Voitor rēu*. Malevolus ! Gh. Chivu a căzut victimă uneia dintre inconsecvențele din manuscris. Halici nu numai că nu „păzește" cu stricteţe ordinea alfabetică, dar nici nu acordă statut de cuvînt-titlu fiecărui termen notat de el. Cuvintele din expresii, locuțiuni, compuse etc. nu apar totdeauna și ca articole independente. De pildă, *cositor*, *încătro*, *ursească* sînt trecute doar în articolele *bańe de cositor*, *macar încătro*, *pară ursească*. În aceste condiții, numeroase cuvinte trebuie realmente căutate în dicționar și, în absența unui indice complet, un termen sau altul îi poate scăpa cercetătorului. Gh. Chivu nu observă cuvîntul *rēu*, neagă prezența în dicționar a perechii *rîu* — *rău* și, în consecință, contestă orice specializare a semnelor care notau *ă*, respectiv *î*.

[22] Vezi *Din istoricul ortografiei* ..., p. 12–13, 18.

[23] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.

Noi, pe baza întregului dicționar, vorbeam de o conturare a distincției între notarea lui *ă* și *î*. Pentru a proba această idee, Gh.Chivu reclama doar prezența în manuscris a unor perechi minimale „de tipul *riu* 'rîu'-*reu* 'rău'." Exact această pereche există în *Dictionarium valachico-latinum* ! Perechea RÎU — RĂU era însă prezentă și atunci cînd Gh. Chivu afirma că „Pînă la descoperirea unor astfel de perechi minimale ... nu există, *nici măcar în fază incipientă* (s.n. — Fr. K.), o specializare a semnelor care notau pe [*ă*] și [*î*]" [24]. Trebuia doar observată.

b_2)Pentru a susține că distincția dintre *ă* și *î* începe să se contureze în notarea din *Dictionarium*, noi aduceam și argumentul că „*ă* nu se notează *niciodată* cu *i*, pe cînd *î* este redat și prin *i*" [25]. Gh. Chivu trece pur și simplu cu vederea această afirmație, care nici nu putea fi mai tranșantă. Dacă nu există nici o specializare a semnelor pentru *ă* și *î*, atunci cum se explică faptul că *ă* nu s-a notat nici măcar o singură dată prin *i* ? !

b_3) Gh. Chivu se oprește însă asupra redării lui *î* prin *i* : „În ceea ce privește grafemul *i* din forme de tipul *amĕrit*, *rimĕ*, *strins*, *urit* ... el nu corespunde lui [î], ci vocalei [i], în zona și în epoca de alcătuire a dicționarului rostirea moale a lui [r] în contexte de tipul celor enumerate nefiind deloc o raritate" [26]. Nici această afirmație nu putea fi mai categorică. Dar pe ce se întemeiază ? Afirmația se bazează pe o idee veche, preluată necritic, după care autorul scrie în graiul local și, ca atare, se ține strîns (sau *strins* ?) de particularitățile lingvistice din zonă [27]. Dar Halici nu scrie așa sau, mai bine zis, nu scrie numai așa. A-l considera pe Halici (sau pe autorul anonim) un simplu condeier bănățean al secolului al XVII-lea înseamnă a-i subestima cultura, ca și preocupările intelectuale din zonă, din epocă și, mai cu seamă, a cunoaște insuficient dicționarul. Halici a trecut prin școli temeinice [28] și prin limba cărților vremii. Rolul jucat de el în viața culturală a Caransebeșului [29] sau biblioteca [30] sa, impresionantă pentru acea epocă, trădează un om de aleasă cultură. Toate acestea nu puteau să nu se oglindească și pe planul limbii sale. Dacă autorul ar fi fost un simplu condeier, ar fi scris într-un singur fel (în graiul local, cum pretinde Gh. Chivu), și nu în ... două feluri ! Un „copist" al graiului ar fi notat doar *răbd*, *săp*, *scăp* (nu și *rabd*, *sap*, *scap*), ar fi știut de *Rîm*, *șerpe*, *sireac*, *siduiesc*, *svadă* (nu și de *Roma*, *șarpe*, *sărac*, *suduiesc*, *sfadă*) etc. și nu ar fi redat etimologic *Christin*, *Christinĕsk* etc. În sfîrșit, un simplu mînuitor al condeiului și cunoscător doar al graiului local n-ar fi avut un dicționar cu *articole de trimitere* pentru

[24] *Ibidem*.

[25] *Din istoricul ortografiei* ..., p. 21.

[26] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.

[27] Ideea pleacă de la B. P. Hasdeu, care, în considerațiile sale sumare asupra manuscrisului, afirmă în treacăt (fără nici o exemplificare) că autorul „se ține cu stăruință de dialectul său natal" (*Anonymus Lugoshiensis. Cel mai vechi dicționar al limbei române, după manuscriptul din biblioteca Universității din Pesta*, în „Revista pentru istorie, archeologie și filologie", VI, 1891, p. 9).

[28] Halici-tatăl este considerat un cărturar „cu o temeinică pregătire academică (a studiat la Alba Iulia)" (Musnai László, Dani János și Engel Károly, *Date noi privitoare la Mihail Halici*, în „Studii de istorie literară și folclor", Cluj, 1964, p. 91). Școala din Alba-Iulia (asemenea celei din Aiud) era vestită și datorită preocupărilor lexicografice de aici (vezi Melich János, *A magyar szótárirodalom*, Budapest, 1907. Și Gh. Chivu acordă statutul „omului de cultură" lui Halici-tatăl (*art. cit.*, p. 211).

[29] După B. P. Hasdeu : „teatrul unei remarcabile mișcări literare" (*lucr. cit.*, p. 6).

[30] Vezi Musnai László, Dani János și Engel Károly, *art. cit.*, p. 93 — 104.

cuvinte cu fonetisme diferite : *Merunt.* Minutus. vide *menunt* ; *Svedĕskumĕ.* vide *Sfedeskumĕ* ; *Svershit.* vide *Sfershit* ; *Zak.* vide *Dzak* ; *Zamĕ.* vide *Dzamĕ* ; *Zarĕ.* vide *Dzarĕ* [31]. Dacă la toate acestea adăugăm sutele de cuvinte atestate pentru prima dată și zecile de neologisme din paginile dicționarului (*cărturar, cordovan, fig, lance, mărgăritar, piper, sas, sîrmă, struț, șalitru, știință, tipar* etc.) devine evident că autorul era un om instruit, și nu un „popular", un scrib „gugulan".

Dascălul Halici stăpînea, nu încape îndoială, graiul zonei și al elevilor săi, dar cărturarul Halici cunoștea și aspectul „grijit" al limbii. Evident, cele două aspecte nu se suprapuneau, dar, pe atunci, nici nu se distanțaseră încă pronunțat. Româna cărturărească se afla încă în vecinătatea vorbirii populare (mai ales în Banat, cu un dialect literar mai puțin evoluat decît în alte părți).

Din toate cele arătate mai sus, reiese că notările *amĕrit, rimĕ, strins, urit* nu redau *neapărat* formele din grai. Realitatea e că, în absența unui element grafic cît de cît diferențiator aici, nu avem argumente mai multe nici pro și nici contra. Avînd însă în vedere că, în această epocă de dibuiri, autorul, cum s-a văzut mai sus, mînuia sigur elementul nou, indicele de evoluție *nu exclude* interpretarea : *amărît, rîmă, strîns, urît.* Dimpotrivă. Prezența lui *rabd, scap, spal, zac, zeamă* etc., alături de *răbd, scăp, păl, dzac, dzeamă* absența lui *desfăc, încălț, încărc* etc. neagă „copierea" graiului. Atunci de ce ar trebui să admitem că *amĕrit, rimĕ, strins, urit* sînt cu siguranță *amărit, rimă, strins, urit* ? Numai pentru că ele existau în grai ? Numai pentru că nu avem un element grafic diferențiator între *i* și *î* ? Dacă nici între *ă* și *a*, *dz* și *z* n-ar exista această diferențiere, ar trebui să tragem concluzia că Halici nu cunoștea decît formele de la nivelul graiului : *răbd, scăp, dzeamă* ? Că aici lucrurile stau altfel, ne dovedește însuși autorul (*desfăc, încălț, încărc* nici nu apar în text). De ce ar fi atunci *neapărat* „dialectal" acolo unde, cel puțin tot atît de întemeiat, ar putea fi și „literar" ? Că autorul nu e dominat de formele din grai e dovedit și de faptul că șterge articolele *pimniță, svredel* și le rescrie tot el sub forma *pivniță, sfredel* !

În încheierea secțiunii consacrate interpretării grafemelor, Gh. Chivu susține că *è* trebuie considerat *ę* în *bère, grè, asemenè* [32] etc. Afirmația credem că rezistă cînd avem în vedere un *è* în poziție finală. În poziție medială (*bère*) însă s-ar putea ca *è* să nu fie neapărat *ę*, ci mai degrabă *ęa*. Altfel ar fi greu de explicat de ce cuvintele *Fèl.* Genus și *Strèm.* Sirmium apar încă odată, glosate la fel, dar nu cu *è*, ci cu *a* : *Fal, Stram.* Dacă termenul *Dshupĕneasĕ* (singura notare cu *ea* !) a fost rescris cu *a* (*Gsupĕnasĕ*), și nu cu *e* (!), atunci și în *Fèl—Fal, Strèm—Stram* trebuie să admitem mai degrabă *ęa*, decît *ę*. „Greșeala" autorului în *Dshupĕneasĕ*, cu *ea*, a trebuit să aibă o bază fonetică de tip *ęa*, și nu *ę* (altfel de ce l-a rescris cu *a*, și nu cu *e* ?).

[31] Articolul de trimitere nu trădează din partea autorului o opțiune pentru forma din articolul de bază. Criteriul de stabilire a articolelor de bază și a celor de trimitere nu e de natură normativă, ci strict de redactare : se glosează doar forma care, datorită ordinii alfabetice, apare mai repede în manuscris, iar la forma a doua, pentru a nu repeta glosarea, se trimite la articolul anterior.

[32] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.

II. Paternitatea manuscrisului

Gh. Chivu, referindu-se la dicționarul manuscris din biblioteca lui Halici-tatăl, afirmă că „Nu știm însă dacă acesta *era scris* de Mihail Halici sau dacă, nu cumva, făcea doar parte dintre manuscrisele *aflate în posesia sa*" [33].

a) Din păcate, Gh. Chivu începe promisa „noua abordare" a problemei paternității cu o surprinzătoare inexactitate filologică. Și anume susține că, în inventarul bibliotecii familiei Halici, fiul ar fi scris în dreptul dicționarului manuscris înregistrat la poziția 380 : „Vocabularium — paterna *manuscriptum* (s.n. — Fr. K.)" [34]. Pornind de aici, Gh. Chivu a tras concluzia citată mai sus.

În *Regestrum librorum* însă, Mihail Halici-fiul nu scrie „Vocabularium — paterna manuscriptum", ci „Vocabularium, paterna *manu scriptum*" [35] (s.n. — Fr. K.), ceea ce e cu totul altceva ! Formularea „Vocabularium — paterna manuscriptum" nu spune nimic (așa ceva nu e posibil în latină ; cu ce s-ar acorda *paterna* ?, cu *manuscriptum* ?, care, de altfel, nici nu există) și nu poate aparține poetului Halici, temeinic cunoscător al latinei. Din „Vocabularium, *paterna manu* (s.n. — Fr. K.) scriptum" reiese însă clar că dicționarul este scris (alcătuit) *de mîna tatălui* („paterna manu . . .").

b) Gh. Chivu consideră că identitatea dintre *Dictionarium valachico-latinum* și acel „vocabularium, paterna manuscriptum [sic !]" [36] ar putea fi susținută „doar cînd va fi descoperit un text al lui Mihail Halici-tatăl care să aibă în mod indiscutabil aceeași grafie cu *Anonymus Caransebesiensis*" [37]. Atît ideea, cît și formularea (aproape identică : „care să aibă indiscutabil aceeași grafie") . . . au vechime [38].

Mergînd și noi pe calea contestării, am putea spune că afirmația, teoretic, este inexactă : două texte cu aceeași grafie nu dovedesc decît că cele două texte sînt scrise de aceeași mînă, și nimic mai mult ! Grafia dintr-un text al lui Halici ar putea deci arăta că și *Dictionarium valachico-latinum* a fost scris tot de el, dar n-ar putea dovedi identitatea dintre *Anonymus Caransebesiensis* și „Vocabularium, paterna manu scriptum", pentru simplul motiv că nu știm nimic despre conținutul acestuia din urmă. Așadar, stabilirea identității printr-o examinare făcută doar din unghiul grafiei nu e ferită de riscuri [39].

[33] *Ibidem*, p. 211.

[34] *Ibidem*.

[35] Vezi Musnai László, Dani János și Engel Károly, *art. cit.*, p. 103 ; Francisc Király, **Mihail Halici-tatăl** *Dictionarium valachico-latinum* (= *Anonymus Caransebesiensis*), SCL, XXXII, 1981, nr. 3, p. 300.

[36] A doua apariție (într-un singur cuvînt) a lui *manuscriptum* (p. 212), în loc de „manu scriptum", dovedește că nici în pagina precedentă nu poate fi vorba de o greșeală de tipar.

[37] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 212.

[38] Musnai László, Dani János și Engel Károly, *art. cit.*, p. 92.

[39] În fond, pe baza examinării dintr-un singur unghi, s-ar putea contesta chiar și paternitatea unui manuscris semnat, spunînd că semnătura nu dovedește decît că manuscrisul *era în posesia* (vremelnică sau nu) a celui ce și-a trecut numele pe el (putînd fi originalul scris de altcineva, o copie după lucrarea altcuiva etc.).

c) Gh. Chivu, simplificînd lucrurile, pretinde că „Fr. Király a pornit de la convingerea că acest vechi manuscris românesc este autograful lui Mihail Halici-tatăl... Ar indica aceasta o notă aflată într-un *Regestrum librorum*..." [40]. În primul rînd, respectînd strict datele problemei, prioritatea acestei convingeri nu ne aparţine chiar în măsura sugerată de Gh. Chivu. În al doilea rînd, convingerea nu se bazează deloc doar pe nota „Vocabularium, paterna manu scriptum".

c_1) Într-un remarcabil studiu [41], N. Drăganu, referindu-se la problema paternităţii, ajunge tot la familia Halici şi, neştiindu-se încă de *Regestrum librorum*, atribuie dicţionarul lui M. Halici-fiul. Dacă ar fi cunoscut nota amintită a fiului, evident că nu s-ar fi putut gîndi decît la M. Halici-tatăl. Mircea Seche, cunoscut specialist al domeniului, merge mai departe şi afirmă categoric : „Ne miră faptul că filologii n-au acceptat încă pe Mihail Halici ca autor al vocabularului, cu toate argumentele, bogate şi convingătoare, pe care Nicolaie Drăganu le-a adus în sprijinul acestei paternităţi. Fără a reveni asupra acestor argumente, ni se pare că lucrarea *Anonymus Caransebesiensis* ar trebui să fie popularizată cu datele ei exacte ; avem a face, prin urmare, cu *Dictionarium valachico-latinum redactat de bănăţeanul Mihail Halici*, cunoscut în cultura noastră ca unul dintre primii poeţi culţi" [42]. Mai jos, în note, M. Seche spune că documentele publicate în ultimul timp de Musnai László şi Dani János „întăresc în mod hotărîtor paternitatea lui Halici".

În realitate, aceste documente dovedesc că manuscrisul („vocabularium, paterna manu scriptum") nu aparţine lui M. Halici-fiul, ci lui M. Halici-tatăl : „Firește că nu i-a reuşit lui N. Drăganu să descopere pe filele dicţionarului scrisul tînărului Halici, din moment ce *această lucrare aparţine tatălui*" (s.n. — Fr. K.) [43]. Precizarea aceasta, dintr-un motiv sau altul, îi scapă lui M. Seche [44]. Aşa că tot ce spune despre Halici-poetul *se referă, în fond, la... Halici-tatăl*, inclusiv afirmaţia că noile dovezi „întăresc în mod hotăritor paternitatea lui Halici".

Prin urmare, ideea că Halici-tatăl este autorul dicţionarului nu este chiar atît de nouă în esenţa sa ; era însă acoperită de informaţii încă incomplete sau altele scăpate din vedere. „Meritul" nostru este că, ştiind ceea ce N. Drăganu încă nu putea şti, sesizînd ceea ce M. Seche şi alţii au trecut cu vederea şi examinînd amănunţit tot manuscrisul (cu toate datele legate de el), am formulat o idee care „era în aer", care se impunea prin înlănţuirea datelor.

c_2) Gh. Chivu leagă convingerea noastră privitoare la paternitatea dicţionarului doar de nota aflată în *Regestrum librorum* : „Vocabularium paterna manu scriptum".

[40] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 211.

[41] N. Drăganu, *Mihail Halici (Contribuţie la istoria culturală românească din sec. XVII)*, în „Dacoromania", IV_1, 1927, p. 77 — 168.

[42] Mircea Seche, *Schiţă de istorie a lexicografiei române*, vol. I, *De la origini pînă la 1880*, Bucureşti, 1966, p. 12.

[43] Musnai László, Dani János şi Engel Károly, *art. cit.*, p. 92.

[44] Vezi recenzia lui Romulus Todoran la cartea lui Mircea Seche, în CL, XIII, 1968, nr. 1, p. 139 — 140.

Într-un articol mai vechi [45], noi am sugerat că stabilirea paterni tăţii dicţionarului nu se poate face pe baza unui singur argument, dintr-un domeniu oarecare. Într-o sferă atît de dificilă, nesigură, cum este cea a stabilirii *indirecte* a paternităţii manuscrisului, un răspuns cît de cît întemeiat nu poate veni decît din *împletirea* tuturor argumentelor din cele mai diferite domenii (localizarea textului, vechimea faptelor de limbă, ortografia folosită, caracteristicile scrisului, informaţia directă dată de M. Halici-fiul, datele istorice, culturale etc.). Gh. Chivu nu aminteşte dintre toate acestea decît de informaţia dată de Halici-fiul ! Tot în articolul menţionat, am stabilit atîtea potriviri între elementele legate de M. Halici-tatăl şi cele privitoare la *Dictionarium valachico-latinum* [46], încît a pune totul pe seama unei coincidenţe absolut întîmplătoare ni s-ar părea mai mult o nesocotire a lor decît o prudenţă filologică.

Dacă după toate „potrivirile" dintre viaţa lui Halici-tatăl şi istoricul manuscrisului, se consideră că „vocabularium, paterna manu scriptum" şi *Dictionarium valachico-latinum* nu sînt una şi aceeaşi lucrare, atunci ar trebui să acceptăm că, în acelaşi sau aproape *în acelaşi timp* [47], şi *numai la Sibiu*, existau *două dicţionare în manuscris* ; „vocabularium"-ul *bănăţeanului* Halici-tatăl şi *Dictionarium valachico-latinum*, aparţinător unui alt *excelent cunoscător al graiului bănăţean* . . . la Sibiu ! sau să presupunem (pe lîngă Halici) plecarea . . . tot *din Caransebeş* şi tot . . . *la Sibiu*, în *aceeaşi epocă*, a încă unui . . . *bănăţean* şi tot cu *un dicţionar* (neapărat *manuscris*) după el . . . Evident, absurd !

Dicţionarul se leagă prin zeci de fire de familia Halici, iar fiul Halici nu numai că nu-şi revendică paternitatea, ci aduce argumente esenţiale (inventarul de manuscrise) în favoarea anonimului . . . M. Halici-tatăl !

III. **Datarea manuscrisului**

a) În legătură cu datarea manuscrisului, Gh. Chivu susţine că „Grafia utilizată în dicţionar nu ajută . . . la clarificarea chestiunii, întrucît poate furniza cel mult informaţii asupra perioadei în care autorul anonim şi-a însuşit scrierea limbii maghiare. În aceste condiţii, *singurele elemente utile pentru datarea textului* (s.n. — Fr. K.) pot fi obţinute doar din analiza hîrtiei pe care este scris acesta" [48].

Greu de acceptat ca un element *intern* textului (împletit, cum spuneam, cu alte argumente) să nu poată *ajuta* la datarea unui manuscris conceput într-o perioadă cînd scrierea românei cu litere latineşti era la începuturile sale şi cînd autorul *căuta* şi *alegea* o soluţie sau alta din sistemele (orto)grafice maghiare ale vremii, nepotrivite total cerinţelor româneşti.

Dacă Gh. Chivu chiar crede că grafia nu poate ajuta la clarificarea datării manuscrisului, atunci, cel puţin tot atît de întemeiat, s-ar putea

[45] Vezi articolul citat mai sus, în nota 35.

[46] La „potrivirile" amintite în articolul nostru mai vechi, adăugăm încă una : „Vocabularium, paterna manu scriptum" lipseşte în 1702 (!) dintre cărţile lăsate de Halici-fiul şcolii de la Orăştie. Dicţionarul manuscris reapare în 1742 la Sibiu (!), unde şi fusese trecut în *Regestrum librorum*, în 1674 (vezi Musnai László, Dani János şi Engel Károly, *art. cit.*, p. 92).

[47] *Dictionarium valachico-latinum*, cum vom arăta, este mult anterior descoperirii sale din 1742.

[48] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 212.

spune că și *analiza hîrtiei* „poate furniza cel mult informații asupra perioadei" și locului de... fabricație a ei ! O hîrtie o dată fabricată putea fi și a fost, nu o dată, folosită *mult mai tîrziu* și la distanță considerabilă de moara din care a ieșit.

Analiza hîrtiei pe care e scris *Dictionarium valachico-latinum*, după cum recunoaște Gh. Chivu însuși, nu a dus deocamdată la nimic, deoarece „Cataloagele de filigrane pe care le-am avut la dispoziție nu conțin, din păcate, mărci identice cu cele decalchiate de pe hîrtia manuscrisului" [49]. În încheiere însă, deși n-a găsit „singurele elemente utile pentru datarea textului", autorul totuși ... *datează* și acceptă posibilitatea scrierii textului chiar și ... „imediat după 1700" [50], ceea ce e o reîntoarcere la părerile celor care s-au ocupat doar în treacăt, la început, de manuscris.

b) Gh. Chivu, referindu-se la părerile celor care au publicat parțial sau integral dicționarul, cade senin în capcana lecturii grăbite. Iată ce scrie : „Referindu-se la filigranele identificate în *Dictionarium valachico-latinum*, B. P. Hasdeu afirmă că ele conduc, alături de alte argumente, spre a doua jumătate a secolului al XVII-lea. Gr. Crețu, reluînd *tale quale* afirmațiile predecesorului său, *nota* (s.n. — Fr. K.) că « același semn peste tot, atît gloanțele și literele precum și cheile, ba încă întocmai aceeași calitate de hîrtie ne întîmpină într-un zapis inedit din 30 dec. 1680, al episcopiei de Argeș, aflător la Arhivele Statului din București »" [51].

Nu Gr. Crețu a preluat *tale quale*, ci Gh. Chivu a înțeles *taliter-qualiter* cele scrise de Gr. Crețu. În studiul-notă asupra ediției din *Anonymus Caransebesiensis* [52], Gr. Crețu face mai întîi *un rezumat* al celor *spuse de B. P. Hasdeu* în studiul introductiv la *Anonymus Lugoshiensis* [53]. Cităm parțial :

„Iată pe scurt cuprinsul studiului d-lui Hîjdău.

În descriere spune, între altele, că codicele cuprinde o parte anterioară anului 1742 (86 de foi) și alta posterioară (92 de foi) ... Din starea, soarta și filigranul (I) manuscriptului deduce data-i aproximativă (jumătatea a doua a sec. XVII)..." [54].

După cum se vede, în rezumarea ideilor lui B. P. Hasdeu, după cuvîntul *filigranul*, Gr. Crețu trece, între paranteze, numărul de trimitere I. La subsol, după ce trece din nou (I), Gr. Crețu transcrie din studiul lui B. P. Hasdeu : „*Același semn preste tot, atît gloanțele și literele precum și cheile, ba încă întocmai aceeași calitate de hîrtie ne întîmpină într-un zapis inedit din 30 dec. 1680, al episcopiei de Argeș, aflător în Arhivele Statului din București*". E vorba deci de un *citat* dat de Gr. Crețu pentru a arăta ce spune textual B. P. Hasdeu (!) despre filigranul hîrtiei. Textul,

[49] *Ibidem*, p. 214.

[50] *Ibidem*, p. 215. În notă fie spus, dacă Gh. Chivu acceptă redactarea și după 1700, atunci s-ar putea ca nici titlul articolului său (cu „cel mai vechi dicționar românesc") să nu reziste, pentru că, imediat după 1700, „Glosarul lui Cantemir reprezintă de fapt și cea dintîi încercare de dicționar unilingv românesc" (Mircea Seche, *op. cit.*, I, p. 13).

[51] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 214 — 215.

[52] Gr. Crețu, *Anonymus Caransebesiensis. Cel mai vechi dicționar al limbii române, după manuscriptul din biblioteca Universității din Pesta*, în „Tinerimea română", serie nouă, vol. I, București, 1898, p. 320 — 325.

[53] B. P. Hasdeu, *lucr. cit.*, p. 1 — 10.

[54] Gr. Crețu, *op. cit.*, p. 320 — 321.

care, evident, nu se putea include într-un rezumat, e trecut, firesc, la subsol și *cules exclusiv cu litere cursive* pentru a arăta că-l citează pe B. P. Hasdeu. Așadar Gr. Crețu nu „nota", ci, cu un anumit rost, cita!

Care este rostul, logica acestei citări? De ce citează Gr. Crețu o singură dată și tocmai în legătură cu filigranele? Rostul citatului este exact opus celui sugerat de Gh. Chivu. Gr. Crețu nu „nota" pentru a subscrie la „afirmațiile predecesorului său", ci, dimpotrivă, cita *pentru a contesta exact citatul* cu părerile lui B. P. Hasdeu despre filigrane! Dovada o găsim în partea a doua din studiul-notă asupra ediției, unde Gr. Crețu își expune părerile sale despre cele rezumate din studiul lui B. P. Hasdeu. Citățm tot parțial: „Din acest studiu voi releva cîteva aserții, asupra cărora eu mi-am format *altă părere* (s.n. — Fr. K.) decît ilustrul editor al părții I... Asemenea nu e exact că cele 92 foi mai nouă n-ar fi avînd nici o marcă de fabrică, din contră au una destul de clară și anume: partea anterioară a unui oștean, care ține cu mîna o halebardă; se disting și alte flori, cum și o rețea, cari poate sînt în legătură cu cele dintăi. Tot aici caută să spui că *și primele 86 foi prezentă, pe lîngă filigranele menționate de d. H. (gloanțele și 3 litere, nu 2, cele 2 chei încrucișate), prezentă, zic, și o figură compusă din 4 arcuri împreunate și cîmpul ocupat de diverse linii, între cari se deosibesc un picior de la jumătatea fluierului în jos pe un suport cu mănușă, cum și o semilună sau așa ceva* (s.n. — Fr. K.)" [55].

Gr. Crețu, după ce contestă că ar fi „Aceleași semn peste tot", merge mai departe în îndreptarea celor spuse de B. P. Hasdeu: „Iată mărcile de fabrică reduse 83/100 atît din partea veche A cît și din cea nouă B, cari se publică aici, *fiindcă unele diferă destul de mult* (s.n. — — Fr. K.) de cele de la pp. 66, 140 și 229 ale *Cuventelor den Bătrâni* I, iar *celelalte sînt inedite*" (s.n. — Fr. K.) [56].

Gr. Crețu citează din Hasdeu numai la filigrane pentru a putea reveni pe larg asupra acestui punct cu care nu este de acord și pentru a pregăti în acest fel pagina următoare, unde include *Mărcile de fabrică din Anonymus Caransebesiensis*.

Această — în realitate — anulare a citatului din Hasdeu o înțelege Gh. Chivu drept o reluare *tale quale* și ajunge să vorbească despre „verificarea afirmațiilor lui B. P. Hasdeu și Gr. Crețu" [57]. În realitate, părerile celor doi diferă, cum ar spune, cu respect, Gr. Crețu, „destul de mult".

c) Gh. Chivu susține că „datarea *Anonymus*-ului în jurul anului 1650" [58] ne aparține. Noi nu am vorbit de *manuscrisul* care a ajuns pînă la noi, ci de *conceperea* lucrării: „*Dictionarium valachico-latinum* ... **a fost conceput cu siguranță în Caransebeș,** pe la mijlocul secolului al XVII-lea (anul *post quem non* fiind 1658)" [59].

Spre deosebire de alte lucrări în manuscris, orice dicționar manuscris, original și cît de cît bogat, este, în fond, „o copie", pentru simplul motiv

[55] *Ibidem*, p. 321, Ultimele trei cuvinte („sau așa ceva") sînt o completare făcută de autor în *Greșeli îndreptate*, de la p. 380.

[56] *Ibidem*, p. 321. Includerea literelor *A* și *B* este indicată tot de Gr. Crețu, în *Greșeli îndreptate*.

[57] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 215.

[58] *Ibidem*, p. 212.

[59] Vezi SCL, XXXII, 1981, nr. 3, p. 299.

că nimeni nu are în minte mii de cuvinte exact în ordinea alfabetică în care trebuie puse pe hîrtie. Există, deci, o fază dificilă de *concepere*, de adunare a cuvintelor (unul cîte unul), de ordonare a lor (toate la un loc) şi numai după această fază *esenţială* vine faza, din perspectiva autorului, secundară, de copiere de la **A** la **Z**. Cum *Dictionarium valachico-latinum* este prima lucrare cu limba de bază românească (şi nu „dicţionar făcut din dicţionar"), cu siguranţă a trecut prin această etapă de concepere, de biruire a ideii. Cel puţin această primă fază, de adunare şi ordonare a faptelor de limbă, credem că s-a consumat, în liniile sale esenţiale, pînă la plecarea lui Halici din Caransebeş, în 1658.

Gh. Chivu este de părere că „nu există nici o dovadă că Mihail Halici-tatăl şi-a scris dicţionarul în timpul şederii în Caransebeş" [60]. De scris, adică de pus în pagină, s-ar putea să nu fi reuşit la Caransebeş. Cum însă dicţionarele nu se „scriu" înţelegem că Gh. Chivu s-a gîndit aici în primul rînd la adunarea materialului, la faza de compunere a lucrării, şi nu la punerea „pe curat". În cazul acesta, s-ar putea aduce dovezi (indirecte, evident) pentru ideea că Halici în Caransebeş a conceput dicţionarul, şi nu la Sibiu sau în altă parte.

În primul rînd, *Sibiu* (trecut sub forma *Sibiny*. Cibinium) este înregistrat tot atît de neutru ca şi, să zicem, *Krakĕu*. Cracovia; *Aiud* nici nu e trecut, în schimb *Caransebeşul* e amintit chiar de două ori în coloana latinească (interesant e că la *prima* apariţie este abreviat *Caranseb.*, ceea ce arată o notare din obişnuinţă). În al doilea rînd, autorul nu indică separat, în română, numele oraşului, pentru că el vede „dinăuntrul" acestei unităţi, Caransebeşul fiind pentru el mai mult decît un nume de localitate : este un punct de referinţă ! Dacă Halici ar fi privit „din afară", denumea localitatea, dar văzînd dinăuntru el indică *părţi* ale întregului : „*Strèm.* Sirmium. Plateae Caranseb. nomen ; *Teiuş.* Tilietum. Promontorium Caransebesiensis." În al treilea rînd, privind în afara unităţii, el trece numele satelor *Bucoşniţa*, *Maciova*, *Tincova*, *Zăgujeni*, *Zăvoi*, *Zorlenţi*, care se găsesc pe o rază de cca 20 de km *în jurul* Caransebeşului (nu e vorba deci de notarea denumirilor de pe un eventual traseu parcurs). Dacă ar fi întocmit dicţionarul, din amintiri, în timpul de şedere la Sibiu, cum de trece numele unei *străzi* din Caransebeş, dar nimic din Sibiu sau din jurul său ? ! În sfîrşit, pentru un „sibian", *Alba-Iulia* n-ar fi fost *Bălgradul ... Ardealului* şi nici *Deva*, *Arx ... in Transilvania*. O astfel de „orientare în teren", urmărirea faptelor dinăuntru înspre afară, cu extindere în cercuri tot mai largi, arată că dicţionarul în Caransebeş a fost conceput.

Cînd am scris „anul *post quem non* fiind 1658", la această fază esenţială, la *conceperea* lucrării, ne-am referit.

Că *manuscrisul* ajuns pînă la noi este prima trecere „pe curat" sau o recopiere [61] nu se poate şti (nedescoperindu-se variante). Evident, această *a doua fază*, de migălire, de completare, s-a putut întinde, teoretic, pînă la moartea lui Mihail Halici (1671). Aşadar, dacă vorbim de *manuscri-*

[60] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 212 (nota 29).

[61] Gh. Chivu nici nu exclude „caracterul de copie al manuscrisului cunoscut nouă" (*art. cit.*, p. 210, nota 16).

sul cunoscut nouă, datarea „ante 1671" adusă în discuție de Gh. Chivu [62], ar putea fi în marginile adevărului.

După cum se știe, volumul H_3 aflat la Biblioteca Universitară din Budapesta cuprinde două părți distincte : a) p.1 — 172 : *Dictionarium valachico-latinum* ; b) p. 173 — 354 : foi cu însemnări (de persoane diferite) și pagini rămase goale. Se susține[63] că cele două părți ar fi fost legate laolaltă înainte de 1742. Posibil, dar probele în acest sens lipsesc [64]. Ceea ce se știe sigur e că cele două părți au ajuns împreună la Budapesta (legate înainte sau prinse laolaltă aici). Este foarte probabil că manuscrisul a ajuns la Budapesta datorită călugărului franciscan P. Ioach. Botár. Acesta a avut cu siguranță în posesia sa atît dicționarul, cît și paginile cu însemnări ; dovadă e prezența scrisului său pe unele pagini ale *ambelor* părți. În partea a doua a manuscrisului, Botár notează (p. 349 — 351) localitățile, lăcașele și persoanele inspectate sau vizitate [65]. La sfîrșitul notelor de drum (p. 351) semnează : *P. Ioach. Botár. Prov. Francanor.* [66], iar în fața listei (p. 349) trece (retroactiv, probabil) : *Itinerarium An. 1742 a 28. 9 bris. ad 16 10 bris* [67]. După încheierea peregrinării din ținutul

[62] *Ibidem*, p. 212 (nota 29).

[63] B. P. Hasdeu, *lucr. cit.*, p. 3.

[64] Că manuscrisul a fost legat, nu se știe cînd, se cunoaște (Gr. Crețu, *op. cit.*, p. 325) ; că a fost legat din nou în ultimul timp am constatat noi (despre coperțile vechi nu se mai știe nimic).

[65] Botár pornește din Sibiu și, trecînd prin vreo 40 de localități (pe ruta Mediaș — — Sighișoara — Odorheiul Secuiesc — Homorod — Comana — Codlea — Făgăraș — Voila — Sîmbăta de Jos — Arpașu — Porumbacu — Săcădate), se întoarce tot la Sibiu.

[66] Gh. Chivu consideră că afirmația conform căreia dicționarul manuscris a fost descoperit de Botár „trebuie considerată ipotetică" (*art. cit.*, p. 211, nota 22), pentru că ultimele rînduri din paginile cu notele de drum cuprind și alte nume : „P. Erasm., Ren. *căpitan* (s.n. — — Fr. K.), în Porumbach" și „*Imp.* (s.n. —Fr. K.) C. Anton Kornis". Ambele lecțiuni sînt inexacte. În original : „P. Erasm. Ren, *Francis. Captalan.* în Porumbach.", respectiv „*Sup.* C. Anton Kornis" (s.n. — Fr. K.). E vorba de două funcții în ierarhia bisericească : P. Erasm. Ren nu era *căpitan*, ci ... *canonic franciscan*, iar C. Anton Kornis era ... *Sup.*[*erintendent*], nu *Imp.*

Problemele legate de acest manuscris sînt suficient de multe și nu credem că trebuie căutate și acolo unde nu sînt. Aceste două nume (și mai apar vreo zece pe p. 349 — 351 ; Prov. D. Mich. Farkas, Prov. Cornelius Kinessi, C. Fraz. Mikes, D. Ioannes Pataki etc.) nu au nici o legătură cu *Dictionarium valachico-latinum*. Ele indică doar persoanele cu care s-a întîlnit în acest circuit P. Ioach. Botár. Prov. Francanor. De altfel, ar fi și ciudat ca, de pildă, P. Erasm. Ren să consemneze că a vizitat localitatea Porumbacu ..., în care funcționa (numele localității fiind scris cu corectări) ! Tot atît de ciudat ar fi ca C. Anton Kornis să greșească la scrierea propriului său nume : între *C.* și *Anton* apar două litere (Br ?) șterse ! În sfîrșit, Botár a putut să-l întîlnească (la distanță de săptămîni și în localități diferite) de două ori pe Kornis, dar să se fi întîlnit C. Anton Kornis cu ... C. Anton Kornis e absurd (numele lui Kornis apare atît pe p. 350, cît și între cele trei rînduri adăugate la sfîrșit, pe p. 352 ; vezi și nota 68) !

Paginile cu notele de drum sînt scrise *integral* de aceeași mînă care trece, în chip de încheiere a însemnărilor, în formulă oficială : *P. Ioach. Botár, Prov. Francanor.* Aceeași mînă intervine cu completări și în *Dictionarium valachico-latinum*. Nu știm dacă Botár personal a „descoperit" dicționarul la Sibiu sau i-a fost înmînat de cineva (două sau trei persoane intervenind în manuscris înaintea sa !), dar că el l-a dus la Budapesta este mai mult decît probabil, din moment ce cele două părți au străbătut același drum din 1742. Descoperirea reală e meritul lui B. P. Hasdeu, pentru că pînă la el manuscrisul a zăcut necunoscut și la Budapesta aproape un secol și jumătate.

[67] Cifra **16** pare să fie corectată în **26**, ceea ce ar însemna că e vorba de un circuit de 29 de zile (și nu de 19). Avînd în vedere lungimea traseului (aproximativ 400 km), mijloacele de transport, starea drumurilor de toamnă și iarnă, numărul mare de localități vizitate, numeroasele întrevederi, cît și faptul că uneori trece „per montem" „per Alutam", cifra a doua este mult mai plauzibilă.

larg al Sibiului, Botár se pare că pleacă repede din Sibiu (probabil spre Budapesta), pentru că încă înainte de sfîrșitul anului 1742 se află deja în zona Deva—Ilia [68]. În partea întîi a manuscrisului, Botár a intervenit sigur, dar de puține ori [69]. Articolele adăugate sau completările făcute de el trădează o inițiere „proaspătă" în cunoașterea limbii române.

Faptul că ambele părți ale manuscrisului au fost în mîna lui Botár și că partea a doua este datată (1742) arată doar că partea întîi e mai veche și că cele două părți au ajuns la Budapesta după 1742, dar nu îndreptățesc nici o concluzie în legătură cu datarea strînsă a dicționarului român-latin.

B. P. Hasdeu, constatînd că cele două părți ale manusrisului erau împreună în 1742 și că partea întîi, mult mai veche, a mai trecut prin două-trei mîini înainte de această dată, consideră că „va fi o socoată foarte cumpătată de a pune data dicționarului... cu vreo cinzeci de ani înainte de 1742, adică în a doua jumătate a secolului XVII" [70]. De valabilitatea acestei „socoate", făcută „în mare" (prin raportare la obsedanta dată 1742), bazată pe fapte exclusiv extralingvistice și mai mult decît interpretabile (cît timp a trebuit să fie dicționarul în posesia unuia sau altuia înainte de 1742 ?), se pare că nici B. P. Hasdeu nu a fost convins. Observînd că hîrtia primei părți poate avea și vechimea unui secol, B. P. Hasdeu nu exclude „posibilitatea ca manuscriptul să fie chiar mai vechi" [71]. De altfel, uzura ultimelor pagini din dicționar (161 — 167, azi pe la mijlocul volumului) era încă în 1742 avansată (articolele sînt aproape ilizibile din cauza mucegăirii acestor foi, care, înainte de legarea cu partea a doua a volumului, erau chiar la sfîrșit și au intrat în contact cu umezeala).

Gh. Chivu, deși pare să accepte părerea lui B. P. Hasdeu, în loc să meargă înapoi în timp (cum sugera Hasdeu), ajunge, fără nici un argument nou, să treacă dicționarul chiar în secolul al XVIII-lea („în ultimele decenii ale secolului al XVII-lea sau imediat după 1700" [72]) !

Toate datele lingvistice și extralingvistice care se leagă de dicționar, coroborate în logica lor internă, impun, cel puțin pentru noi și în momentul de față, ideea că primul dicționar cu limba de bază română a fost *conceput*, la Caransebeș, înainte de 1658, iar *manuscrisul*, așa cum este azi, nu poate fi mai nou de 1671. Din contră.

[68] Din această parte a călătoriei ne-au rămas consemnate de Botár (adăugate pe p. 352) doar trei nume de localități, de lîngă Ilia : *Ingozsan* (= *Josani*? ; vezi *Gyozan*, *In Gozan*, *Ingozan*, în Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, p. 336, 343), în dreptul căruia trece a doua oară anul 1742 ! ; *Dobra* și *Posa* (= *Pojoga*? ; vezi *Posga*, *Posoga*, *Pojoga*, *ibidem*, p. 53). Aici l-a reîntîlnit pe C. Anton Kornis, căruia îi notează din nou numele (cu ștersături ; vezi nota 66).

[69] Că Botár n-a ajuns întîmplător în posesia dicționarului manuscris (cu mii de cuvinte, zeci de toponime și hidronime) e foarte posibil dacă avem în vedere atît notele de drum (toponime, hidronime), cît și „preocupările sale lingvistice" (care, pe lîngă intervențiile în dicționar ss opresc la nivelul etimologiei populare : *Fogoras* (= *Făgăraș*) e trecut de el și ca *Fa-goras* (*fa* „lemn", *goras* „găraș, grosiță"), iar *Poronbach* (= *Porumbacu*) și ca *Poron-bacs* (*bacs* „baci").

[70] B. P. Hasdeu, *lucr. cit.*, p. 3.

[71] *Ibidem*.

[72] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 215.

IV. Editarea manuscrisului

Prin volumul *Din istoricul ortografiei românești (Secolul al XVII-lea)* nu ne-am propus nimic mai mult decît arată titlul (ba, cum precizam în subtitlu, chiar mai puțin : *Scrierea limbii române cu litere latine și ortografie „maghiară" în secolul al XVII-lea, cu privire specială la* **Dicționarium valachico-latinum**). Gh. Chivu, cunoscînd interesul nostru pentru *Dictionarium valachico-latinum* și văzînd că în anexa lucrării am inclus 20 de pagini din acest dicționar, consideră că am încercat și o editare fragmentară a vestitului manuscris.

a) Dacă am trecut, uneori, dincolo de hotarele fixate inițial, am făcut-o, de fiecare dată, tot din perspectiva ortografiei. Astfel, de pildă, pentru a fixa „vîrsta" ortografiei aplicate în *Dictionarium valachico-latinum*, a trebuit, prin forța lucrurilor, să urmărim valoarea diferită a grafemelor atît în sistemele ortografice maghiare anterioare secolului al XVII-lea, cît și în cele din perioadele posterioare realizării dicționarului român-latin. În felul acesta, fără să ne fi propus un scop anume, cercetarea noastră *înlesnește o orientare cît de cît sigură în orice text românesc scris cu ortografie „maghiară"*. Importanța acestei prezentări diacronice a valorii grafemelor n-a fost subliniată pînă acum.

b) Selectarea și includerea în anexă a celor 20 de pagini din dicționar se motivează tot din perspectivă strict ortografică. În primul rînd, cele 20 de pagini au fost alese, după criteriu ... alfabetic, pentru *a ilustra* fiecare literă. În al doilea rînd, includerea acestor pagini în volumul multigrafiat (cu scop didactic, în primul rînd) [73] s-a făcut nu numai pentru ilustrarea celor afirmate în studiu [74] despre valoarea unui grafem sau a altuia, ci, în primul rînd, pentru a vedea valorile înlănțuite, pentru a asigura celor interesați (mai ales studenților) *texte* necesare citirii „legate", exercițiilor de lecțiune și de interpretare fonetică.

c) Astfel se explică faptul că noi am *reprodus* (transcris) exact și nu am *editat* (cu aparatul critic necesar) cele 20 de pagini. Aceste doar 20 de pagini din întregul manuscris n-au vrut (și, în fond, nici n-ar fi putut) să fie nici măcar o editare parțială, ci pur și simplu o anexă de „aplicații". În aceste condiții, sugestiile [75] lui Gh. Chivu privind *editarea* acestor pagini se referă la ceea ce nici nu ne-am propus în volumul *Din istoricul ortografiei românești*. Evident, la o *editare* integrală sau chiar parțială se impune, de pildă, menționarea lecțiunilor diferite, greșite în edițiile anterioare, a articolelor nedescifrate pînă acum etc. [76]. Dacă Gh. Chivu cunoștea studiul **Dictionarium valachico-latinum** *(Probleme*

[73] Volumul, multiplicat de altfel în Tipografia Universității din Timișoara, s-a conturat pentru și în cadrul unui „curs special" (teoretic și aplicativ : *Istoricul ortografiei românești*).

[74] Faptul că publicarea celor 20 de pagini facilitează, cum spune Gh. Chivu (art. cit., p. 210), și „contactul cu manuscrisul" este, aici, un rezultat „secundar" al cercetării noastre.

[75] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210 — 211.

[76] Alături de *Note* (privind „punerea în pagină" de către Halici, lecțiunile diferite de pînă acum etc.), se impune, desigur, și un *Indice al cuvintelor românești în transcriere interpretativă* (aceasta și pentru că nu toate cuvintele constituie articole independente și nici ordinea alfabetică nu e respectată strict în manuscris). Avînd în vedere că scrisul autorului (nu mai vorbim de cel al „colaboratorilor") este greu de descifrat în cazul multor articole, se cere ca, față în față cu facsimilele, să se publice întregul manuscris și în transcriere cu ortografia originară. Toate aceste secțiuni ale unei posibile ediții le avem în fază de definitivare (în colaborare cu prof. univ. dr. doc. Romulus Todoran).

de lecțiune și atestare) [77], în care am semnalat nu mai puțin de *o sută* de abateri mai importante de la original, și-ar fi dat seama că, în perspectivă, avem în vedere o *editare*, cu respectarea tuturor cerințelor de rigoare, dar în volumul *Din istoricul ortografiei românești* nu ne-am propus, din motivele arătate mai sus, decît ceea ce am și făcut : *reproducerea exactă*, transcrierea în ortografia originară a celor 20 de pagini.

Am revenit pe larg asupra „opiniilor recente" ale lui Gh. Chivu și a celor ale noastre privitoare la *Dictionarium valachico-latinum* pentru a arăta că o recapitulare (uneori aproximativă) a celor scrise pînă acum despre manuscris nu constituie o „nouă abordare" și nu ne apropie mai mult de răspunsurile căutate. Numai cunoașterea părților (articol cu articol) și, în același timp, a întregului (a datelor interne și a celor externe ale manuscrisului) ne dă o șansă de progres în dificilul domeniu al interpretării grafemelor, al stabilirii paternității sau în cel al datării dicționarului.

Evident, discutarea ipotezelor ivite este firească și necesară. Opiniile pot deveni chiar utile, dacă se face un pas ... înainte !

[77] Articolul a apărut, e adevărat, într-un volum difuzat „neorganizat", și, deci mai puțin cunoscut (pentru toate datele, vezi, mai sus, nota 2).

Arte poetice. Renașterea, București, Editura Univers, 1986, 702 p.

I.I. Continuînd seria de *Arte poetice* inițiată în 1971, Editura Univers publică un corpus de texte (cele mai multe fragmentare), în majoritate inedite pentru cititorul român, referitoare la poetica renascentistă, considerată într-o viziune largă atît sub aspect tematic, cît și ca extindere în spațiu și timp. Autorii antologați ilustrează patru secole de literatură (al XIV-lea — al XVII-lea) și aproape toate națiunile Europei, iar problemele tratate privesc poetica, retorica, stilistica, teoria și critica literară, limbile clasice și cele naționale în curs de afirmare și multe altele, toate acestea în viziunea minților luminate ale perioadei respective, ca o „autocontemplare literară" (p. 5) a fiecărei epoci.

2. După o foarte scurtă *Notă asupra ediției* (p. 5) și *Lista de abrevieri* (p. 6), în care sînt indicate inițialele cu care colaboratorii își semnează contribuțiile din cadrul volumului, deseori intercalate, urmează 11 mari capitole, fiecare grupînd materialul selectat pentru prezentarea mișcării umaniste a unei națiuni. Procedeul este justificat din punct de vedere metodic în *Notă asupra ediției*: „în fiecare țară, Renașterea se manifestă printr-o serie de trăsături specifice, mult diferite unele de altele". Faptul este notabil, întrucît, cum știm, Renașterea este fenomenul cultural care a sfidat granițele și distanțele, călătorind în întreaga Europă învesmîntată în haina limbii latine și, de multe ori, împreună cu însiși promotorii ei, umaniștii.

În mod firesc, prima și cea mai amplă secțiune este *Poetica Renașterii italiene* (p. 7 — 214, cu un studiu introductiv datorat Doinei Condrea Derer). Urmează *Arte retorice și arte poetice ale Renașterii în Franța* (p. 215 — 306, cu un studiu introductiv semnat de Sorina Bercescu), *Arte poetice și retorice ale Renașterii în Spania* (p. 307 — 424, cu un studiu introductiv redactat de Andrei Ionescu), *Arte poetice și retorice ale Renașterii în Portugalia* (p. 425 — 438, cu un studiu introductiv datorat aceluiași Andrei Ionescu), *Arte poetice și retorice ale Renașterii în Anglia* (p. 439 — 530, cu studiul introductiv al Mihaelei Anghelescu Irimia), *Arte poetice ale Renașterii în Țările de Jos* (p. 531 — 546, cu un studiu introductiv alcătuit de Dan Alexe). Observăm că, trecînd la țările Europei Centrale și Răsăritene, intitulația secțiunilor este nuanțată, nu fără temei, sugerînd și în felul acesta specificul național al mișcării respective, determinat de o multitudine de factori istorici, politici, sociali, economici, de regulă invocați în prezentările care precedă fragmentele incluse în antologie: *Umanism renascentist și arte poetice în Germania* (p. 547 — 570, cu un studiu introductiv de Hans Müller), *Receptarea poeticii umaniste în cultura ungară* (p. 571 — 612, cu studiul introductiv semnat de Szabolcs Molnár), *Epoca umanistă în Țările Cehe* (p. 613 — 620, cu un studiu introductiv alcătuit de Tiberiu Pleter), *Arte poetice și retorici ale Renașterii în Polonia* (p. 621 — 642, cu un studiu introductiv elaborat de Ion Petrică) și, în fine, *Umanism filologic și arte poetice în Renașterea literară românească* (p. 643 — 672, cu un studiu introductiv redactat de Mihai Moraru). Volumul se încheie cu un *Indice de nume* (p. 673 — 696) și *Cuprins* (p. 697 — 701).

În cele mai multe cazuri autorul studiului introductiv (vezi *supra*) a efectuat selecția și a tradus în limba română textele inedite din cadrul secțiunii pe care a prefațat-o, dar la această operație au mai participat și alți colaboratori: Ionel Marinescu, Aurora Nasta, Ștefan Rostas, Radu Săndulescu, Alexandra Emilian, Elena Popescu, Francisca Băltăceanu, Dan Slușanschi, Carmen Cengher și Aurel Covaci. Edițiile folosite, românești sau străine, sînt indicate de obicei în subsolul paginii, dar, în timp ce unii colaboratori (de exemplu, Doina Condrea Derer și Andrei Ionescu) notează paginile la care se regăsesc fragmentele alese, ceilalți o fac sporadic sau deloc.

3. Remarca de mai sus cu privire la impresionantul arc temporal de patru secole, ilustrat prin autorii selectați pentru acest volum, impune unele precizări. Dacă secolul al XIV-lea este reprezentat prin celebra triadă toscană Dante, Petrarca, Boccaccio, socotiți precursori ai fenomenului renascentist, următorul veac este ilustrat prin contribuții ale unei țări din Europa Centrală, anume Ungaria, fapt explicabil prin elementul istoric și politic, care a determinat o strînsă și timpurie legătură cu Italia și chiar „transferul" unor personalități care au creat și întreținut un autentic climat cultural renascentist la curtea regală a Ungariei (János Vitéz de Zredna și marele poet Janus Pannonius, pentru care vezi în volum p. 591 — 601). Spania adaugă prin Antonio de Nebrija prima gramatică într-o limbă vulgară în 1492, deci foarte

aproape de secolul al XVI-lea, căruia îi aparțin marea majoritate a scrierilor inserate în volum. Pentru secolul al XVII-lea sînt reținute mostre din operele a doi scriitori spanioli, create în primul deceniu (Miguel de Cervantes și Juan de la Cueva, vezi p. 406 — 424), și contribuțiile literaturii din țara noastră (1648—1682).

II.1. În cele ce urmează ne vom referi la această ultimă parte a volumului, datorată lui Mihai Moraru: *Umanism filologic și arte poetice în Renașterea literară românească*. O discuție asupra caracterului renascentist al literaturii române din a doua jumătate a veacului al XVII-lea, raportat la perioada în care fenomenul s-a manifestat plenar și cu trăsături proprii în Europa Occidentală, nu-și are locul în aceste pagini. Vom spune doar că prin studiul introductiv și prin selecția propusă Mihai Moraru se dovedește a fi foarte aproape de concepția lui Virgil Cândea[1] despre umanismul românesc, analizat în contextul larg al literaturilor sud-est-europene, și nu de cea anterioară a lui Andrei Oțetea[2], care notează doar inițiativa lui Iacob Eraclid Despot de a întemeia o academie umanistă la Cotnari, ori de aceea mai recentă a lui Dan Horia Mazilu[3], după care la mijlocul veacului al XVII-lea se încheie epoca renascentistă, urmată de cea barocă. Totuși, în timp ce Virgil Cândea admite că în jumătatea a doua a secolului al XVII-lea elemente ale literaturii de tip baroc coexistă cu cele umaniste, Mihai Moraru apreciază că această perioadă „constituie, prin împlinirea tendințelor apărute în cadrul primului moment [= secolul al XVI-lea, n.n.] și, mai ales, prin realizările artistice specifice și organic dezvoltate, adevărata *epocă a renașterii românești*" (p. 645). Este semnificativ faptul că ambii consideră *Istoria ieroglifică* a lui Dimitrie Cantemir drept ultima operă de referință pentru epoca Renașterii românești.

2. Literatura română este prezentă în volumul la care ne referim prin următoarele fragmente: 1) Simion Ștefan, *Noul Testament* (1648), fragmente din *Predoslovie către măriia sa, craiul Ardealului* (f. III^{v}/12 — 24 și IV^{r}/1 — 12) și din *Predoslovie către cetitori* (f. V^{r}/16 — V^{v}/15 și V^{v}/21 — VI^{r}/4); 2) Udriște Năsturel, *Despre dărnicie* (1649), mic tratat redactat în limba slavă, format dintr-o epigramă cu aluzii etimologice dedicată doamnei Elena și din predoslovia *Penticostarului* tipărit în 1649 la Târgoviște, texte reproduse în traducere, după Virgil Cândea, *Rațiunea dominantă*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979 (nu 1978!), p. 70 — 72; 3) Nicolae Milescu, fragment din *Carte aleasă pe scurt despre cele nouă muze și despre cele șapte arte liberale*[4], în traducerea lui Mihai Moraru, după o ediție sovietică din 1978 (p. 27 — 28); 4) Miron Costin, fragmente anexate la poemul *Viața lumii* (1673), anume *Voroavă la cetitoriu*, *Înțelesul stihurilor...*, *Înțelesul pildelor ...*, reproduse după ediția lui P. P. Panaitescu, *Opere*, București, ESPLA, 1958, p. 318 — 319, 323 — 324; 5) Dosoftei, *Psaltirea în versuri* (1673), fragment din dedicația către domnitor și cuvîntul către cititor (f. I^{r}, III^{r}/7 — III^{v}/10, respectiv IV^{v}/1 — VI^{r}/12); 6) Dosoftei, *Viețile sfinților* (1682), fragmente din viața lui Ioan Damaschin (f. 194^{v}/14—31, 197^{r}/1 — 15, 197^{r}/26 — 197^{v}/20).

3. După părerea noastră, seria cărturarilor români cu profil renascentist poate fi deschisă prin Nicolaus Olahus (1493—1568), a cărui operă este perfect coordonată cu mișcarea renascentistă propriu-zisă, atît prin perioada în care a fost creată, cît și prin spiritul ei. Operele sale nu au fost ignorate de specialiștii români. După ce I. Lupaș a atras atenția asupra personalității lui Nicolaus Olahus printr-o comunicare din noiembrie 1927, urmată de o broșură apărută în anul următor, Șt. Bezdechi publică o primă lucrare amplă consacrată umanistului român în 1939, iar la 400 de ani de la moarte I. S. Firu și Corneliu Albu îi consacră o monografie însoțită de fragmente traduse din opera sa[5].

[1] Virgil Cândea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1979, p. 9 — 31, 327 — 349.

[2] Andrei Oțetea, *Renașterea*, București, Editura Științifică, 1964, p. 326 — 327.

[3] Dan Horia Mazilu, *Literatura română în epoca Renașterii*, București, Editura Minerva, 1984, p. 72 — 73, 96 — 105.

[4] Scrierea ar putea fi datată în intervalul larg 1671—1675, care reprezintă timpul scurs între numirea lui N. Milescu ca tălmaci la Departamentul Soliilor din Moscova și momentul plecării în China.

[5] I. Lupaș, *Doi umaniști români în secolul al XVI-lea*, București, Cultura Națională, 1928, p. 1 — 9; Șt. Bezdechi, *Nicolaus Olahus, primul umanist de origine română*, Aninoasa—Gorj, Editura Ram, 1939; I. S. Firu, Corneliu Albu, *Umanistul Nicolaus Olahus (Nicolaie Românul) (1493—1568)*. Texte alese, studiu introductiv și note de ..., București, Editura Științifică, 1968; vezi și George Ivașcu, *Istoria literaturii române*, I, București, Editura Științifică, 1969, p. 58 — 62; G. Mihăilă și Dan Zamfirescu, *Literatura română veche (1402—1647)*, I, București, Editura Tineretului, 1969, p. 250 — 279; *Enciclopedia istoriografiei românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1978; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, Editura Academiei R.S.R., București, 1979; Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, I, București, Editura Minerva, 1982, p. 65 — 69.

Născut la Sibiu din tată muntean, înrudit cu vechi familii domnitoare, Nicolaus Olahus studiază la Sibiu, la Orăştie şi apoi la Oradea. În 1510 este numit paj la curtea regelui Vladislav II şi apoi, succesiv, urcă treptele ierarhiei sociale atît pe plan politic, cît şi eclezias tic, ajungînd să fie înnobilat în 1548 de către regele Ferdinand şi să deţină înaltele funcţii de arhiepiscop de Strigoniu (1553) şi regent al Ungariei (1562). Realizarea operei sale istorice, epistolare şi poetice a fost posibilă în primul rînd prin faptul că a trăit mai bine de un deceniu (1531—1542) la curtea regală din Bruxelles, în calitate de secretar al reginei Maria, văduva lui Ludovic II, în plină atmosferă renascentistă, patronată de spiritul lui Erasmus, al cărui prieten a devenit. Este deasupra oricărei îndoieli că formaţia şi evoluţia sa se explică prin condiţiile şi contactele culturale oferite de patria „adoptivă", pe care a slujit-o cu un devotament desăvîrşit. Nu şi-a negat însă niciodată originea munteană, „patria părintească", confirmată de însuşi numele său, de diploma de înnobilare şi, nu în ultimul rînd, de contemporanii săi, fie duşmani, fie prieteni. Spiritual, patria sa este marea „republică a literelor", care este Europa, iar limba operei sale este latina, care, „departe de a fi o barieră, constituie o trăsură de unire între umaniştii din diferitele ţări" [6].

Două aspecte pot fi discutate: a) dacă un cărturar care a scris opere literare în altă ţară sau în altă limbă decît aceea a ţării sale îmbogăţeşte literatura patriei sau pe aceea a ţării în care a scris ori în a cărei limbă a scris; b) dacă producţia literară a lui Nicolaus Olahus prezintă părţi care să fi putut fi inserate în volumul la care ne referim.

a) Credem că locul în care se produce actul propriu-zis al scrierii unei lucrări literare poate fi ignorat, căci scriitorul se poate afla în afara patriei pentru un timp mai scurt ori mai îndelungat, iar creaţia sa reflectă totuşi realităţi ale ţării sale, cum este cazul *Istoriei ieroglifice* a lui D. Cantemir, scrisă la Constantinopol. Dacă însă scriitorul uzează de limba ţării în care trăieşte, în mod firesc scrierile sale aparţin literaturii acelei ţări, cum este cazul lui N. Milescu, care aparţine literaturii noastre prin lucrările scrise în limba română şi literaturii ruse prin cele scrise în limba rusă [7]. Dar dacă îşi scrie opera într-o limbă internaţională, latina, limbă „moartă" în ce priveşte uzul curent al poporului şi „re-născută" în epoca „Re-naşterii", de care uzează toţi cărturarii timpului, indiferent de naţionalitatea lor şi de spaţiul geografic în care se află, opera aceasta aparţine, împreună cu autorul ei, patriei acestuia. Dacă aşa stau lucrurile, Nicolaus Olahus poate fi revendicat pe drept cuvînt de literatura română, cel puţin în ce priveşte opera poetică şi corespondenţa, căci lucrările sale istorice aparţin mai degrabă Ungariei, prin tematică şi finalitate (apar şi referiri la Ţările Româneşti, însă acestea pot fi socotite conjuncturale).

Problema reconsiderării vechilor versuri scrise în alte limbi decît româna şi-a pus-o în vremea din urmă Mircea Scarlat, iar punctul său de vedere a fost acceptat de Dan Horia Mazilu [8]. George Ivaşcu îl consideră pe Nicolaus Olahus „primul poet român de limbă latină" [9], iar Mircea Scarlat include unele poeme ale sale în antologia *Poezie veche românească* [10].

b) Poezia sa este ocazională şi, implicit, manieristă (epitafe, bilete de corespondenţă, versuri de felicitare, epigrame, o satiră) [11]. Se pare că toate bucăţile păstrate datează din perioada petrecută în Belgia (1531—1542) şi că a fost influenţat de P. Ovidius Naso (dacă nu cumva impresia aceasta este generată de faptul că a cultivat elegia). Este apreciat de contemporani la modul superlativ, dar nu este exclus ca rolul lui de mecena să fi influenţat obiectivitatea acestora („poeta ornatissimus", „verus vates", iar poemele sale sînt calificate ca „elegantissima carmina"). Conştient de limitele talentului său şi ale operei create, el însuşi temperează aprecierile prietenilor, dar are grijă să facă acest lucru neapărat în versuri, care nu sînt lipsite de fior poetic. Prietenului său Emericus de Kalma din Ungaria îi scrie: „Laurii zeului Febus nu-ncinseră tîmplele mele, / Setea eu nu-mi alinai cu a lui Pegas izvor, / Nici mi-amintesc ca vreodat adormit să fi fost într-un dulce / Somn pe Parnas sau cumva prin ale Muzei dumbrăvi, / Căci nesfîrşitele-mi treburi din vremile de-azi aşa turburi / Din tinereţe

[6] Andrei Oţetea, *op. cit.*, p. 318.

[7] Vezi N. Cartojan, *Istoria literaturii române vechi*, Bucureşti, Editura Minerva, 1980, p. 232—239; George Ivaşcu, *op. cit.*, p. 168 — 179.

[8] Mircea Scarlat, *op. cit.*, p. 62: *Nici o istorie din lume nu mai acceptă dogmatismul analizării în exclusivitate a textelor scrise în limba modernă a poporului respectiv. Cum la noi s-a scris în mai multe limbi în evul de mijloc, sîntem datori a face disocierile necesare între fenomen organic şi accident istoric.* Vezi şi Dan Horia Mazilu, *op. cit.*, p. 146 — 147.

[9] George Ivaşcu, *op. cit.*, p. 62.

[10] Mircea Scarlat, *Poezie veche românească*, Bucureşti, Editura Minerva, 1985, p. 14—26.

[11] Pentru această problemă vezi în special capitolul *Încercările poetice ale lui Nicolaus Olahus*, în Şt. Bezdechi, *op. cit.*, p. 90 — 123, după care am reprodus şi versurile de mai jos.

deloc nu îmi dădură răgaz ...". Cînd același vechi prieten îl compară cu Janus Pannonius, cel mai mare poet umanist maghiar, îi răspunde: „Nu al Italiei sol mi-a îmbogățit al meu suflet; / Grecia nu-mi oferi prea învățatele-i școli. / (...) Belgia cea învățată nu-mi dete nici un magistru,/ Grațiile ei nu mi-a dat Franța bogată în duh. / Dacă e-n mine ceva (recunosc doar că e o scînteie) / Apoi aceasta-nvățai de la tăcutele cărți. / Deci nu ai drept să m-asemeni, amice, cu Janus Panonul, / Care în glasu-i avea farmec și vrăji din belșug". Lipsa timpului necesar pentru a cultiva poezia devine cauza principală a neîmplinirii talentului său, atît cît a fost: „În vijelia acestor vremuri sunt grijilor pradă / Și ... subiecte-aș avea pentru un poem grandios. / Dar al meu suflet acuma nu stă-n a odihnii verdeață. / (...) Vise cumplite-ale durului Marte îmi strică odihna / Iar de al spaimei îngheț pînă la oase-s cuprins. / Darul Haritelor, doctei Thalii și-al fecioarei Atena / Cer, precum bine o știi, tihnă și pașnic răgaz. / Fiindcă, deci, astăzi războiu-mi răpi mîngîierea aceasta, / Aspru nu fi cu-al meu vers, chiar dacă-i cam necioplit" — îi scrie lui Franciscus Ujlaki. Observăm apelul la mitologie și, indirect, prin faptul că se plînge de puținătatea ori nerealizarea talentului său, o viziune artistică clară asupra actului creator și a geniului. Nu este exclus ca această insistență cu privire la modestia talentului său să fie ea însăși o licență poetică, o „cochetărie literară" a curteanului atît de influent la o curte regală cultivată de umaniștii epocii. Remarcăm o bucată amplă, dedicată lui Cornelius Graphaeus Scribonius, orator și poet, în care Nicolaus Olahus își exprimă aprecierea față de cărțile de egloge publicate de acesta. În partea a doua, lăudîndu-i talentul, îi recomandă cultivarea genului epic, care l-ar face cu adevărat celebru. Încheie cu un exemplu clasic potrivit, anume poetul Vergiliu, care, după *Bucolice*, a compus nemuritoarea epopee *Eneida*: „(...) Mult prețuit-a Regina pe bardul ce Muza latină / Știe s-o facă din nou ca să răsune suav. / Astăzi sonorele sistre latine să-și curme-al lor cîntec, / Muze, voi azi lui Grafeu pizmă să nu-i arătați./(...) El în bucolicul ritm zugrăvește misterele sfinte / Ce, în al veacului veac, să le slăvești ești dator. / Tu, ce întreci pe poeții chiar cei mai de seamă, pe tine / Însuți și lira ta cea dulce să cauți s-o-nvingi. / Vei birui dacă rusticul plectru lăsa-vei de-o parte / Și te sileșți a slăvi faptele marilor regi. / Dragostea mea pentru tine mă-ndeamnă, Corneliu, aceste / Sfaturi să-ți dau, cari, eu cred, ție spre faimă ți-or fi. / Pentru talentul tău epic nu vor lipsi subiecte: / Muza-ți voios va slăvi faptele regelui nost. / (...) Dacă tu azi vei cînta cumplitele lupte-a lui Marte, / Vei birui, să mă crezi, chiar pe străvechii poeți. / Dacă Virgil la-nceput a cîntat doar în ritmul bucolic, / Epice lupte cîntă și pe Eneas apoi".

Este cert că aceste puține și răzlețe idei literare sînt departe de a se constitui într-o *ars poetica*, însă ele ar fi meritat să fie reținute, căci astfel elementul umanist românesc de factură poetică este atestat în intervalul 1531—1542, cu mai bine de un secol înaintea *Noului Testament* din 1648, primul în ordine cronologică dintre textele selectate. Sub aspect tematic, versurile notate mai sus sînt mult mai aproape de specificul volumului decît fragmentele selectate din *Noul Testament* (mai ales primul) și din *Viețile sfinților*.

III.1. În cele ce urmează, consemnăm unele observații cu privire la reproducerea textelor românești. Acestea sînt fie transcrise direct după tipăriturile vechi (fragmentele din *Noul Testament* și din cele două lucrări ale lui Dosoftei, *Psaltirea în versuri* și *Viețile sfinților*), fie reproduse după alte ediții (cele selectate din operele lui Udriște Năsturel și Miron Costin), fie în traducerea editorului (textul ales din lucrarea lui N. Milescu). Vom trimite la paginile volumului, căci aceasta ne scutește de a indica de fiecare dată textul la care ne referim, mai ales că paginile din original nu sînt indicate.

2. În majoritatea cazurilor iusul mic (ѧ) postconsonantic este transcris prin *e*, nu prin *ea*: *așe, beserici, cęle, pentr-aceea* (~*ni s-au părut*), *putere, vreme* (p. 668), *legea, șepte, poveste* (p. 669), *să vede* (p. 670), *acestea* (p. 671), cf. totuși *vreame, strălucească, direapte* (p. 672), *de-aceaia, ceaia* (p. 671). Remarcăm în aceste două exemple din urmă finala *-ia*, nu *-ea*, cu toate că în *pentr-aceea* (p. 668, ocurență notată *supra*) s-a procedat conform normelor cunoscute. Exemplele notate provin din cele două lucrări ale lui Dosoftei. Observăm însă că în fragmentul din *Noul Testament* apare consecvent *ea*, pentru contexte grafice și fonetice similare: *leagea, pre-aceaea, aceastea* (p. 653), *să înveațe, așea* (p. 654), *acealea* (p. 655). Este adevărat că în acest text sînt majoritare grafiile cu ѣ, nu cele cu ѧ, dar se știe că cele două slove notează același sunet în contexte de acest tip. Putem admite că editorul a operat o distincție între limba acestor texte, dar inconsecvențele anulează supoziția.

Dacă *ficioriia* (p. 670) reflectă o grafie cu -іѧ, nu avem nici un motiv să transcriem *svinția* (p. 670) acolo unde textul prezintă doar -іа, și, dimpotrivă, *tîlcovania* (p. 668) pentru o ocurență cu -іѧ.

Grafia ноаѧ este redată *noaă* (p. 671), dar și *noaoă* (p. 669).

Cîteva lecțiuni greșite: *înțăleagă* (p. 655) prezintă *e* în silaba a doua; *Dumnedzău* (p. 671) reproduce o grafie cu ъ după *n*, care reflectă un fonetism real: *Dumnădzău*; *țării* (p. 668) trebuie citit *țărîi*, căci apare ь în silaba a doua; гръѣтъщълі a fost reprodus prin *greutățile*

(p. 668), dar dacă în silaba întîi ъ poate fi grafic, în penultima avem cu siguranţă un *ă* cu timbru dur ; grafia corespunzătoare cuvîntului *besereca* (p. 669) prezintă и în silaba a treia ; în *îndărăpnici* (p. 669) trebuie păstrat *e* din original, căci *înderepnici* este un fonetism posibil, apropiat de cel etimologic.

Nu este redat în transcriere *u* final (ne referim la situaţiile clare, nu la cele care puteau fi deduse din suprascrierea consoanelor finale), cu o excepţie : *sîntu* (*în şumă* ~ *stihuri* ; p. 654).

Cosma (p. 672, două ocurenţe) reflectă atît o grafie cu *s*, cît şi alta cu *z*, care putea fi păstrat.

Ca în loc de *că* (*să le frîngem*, ~ *ce iaste* ; p. 668) şi *a* pentru *au* (~ *încheiat* ; p. 672) par cu totul accidentale.

Genitiv-dativul singular al substantivelor feminine terminate în *-ie* este redat în tipăriturile la care ne referim de cele mai multe ori prin -їи, dar şi prin -їиї. Grafiile cu -їи sînt, în general, transcrise corect, cu *-iii* (*smereniii*, *măriii* —p. 668), dar şi cu desinenţa neîntregită : *mării* (*crăirea* ~ *tale* ; p. 653). Cînd textul chirilic prezintă grafia -їиї, se transcrie corect (*svinţiii* — p. 669), dar nu totdeauna : *musichii* (p. 671) în loc de *musichiii* (*în viersurile* ~).

În cîteva cazuri fonetica sintactică impune modificarea lecţiunilor : *să-nţăle(a)ge* în loc de *să înţălege* (*cînd altă grăieşti şi altă* ~ ; p. 669), căci este tipărit и, nu ѧ ; *să le-ntoarcă* în loc de *să le întoarcă* (p. 671) ; la p. 669 apare o situaţie de acelaşi tip, în care s-a produs şi o mică omisiune sau o interpretare inexactă : *neştine ce va să-i înţăleagă cuvîntul* trebuie citit *neştine ce va să i să-nţăleagă cuvîntul*.

Dumnedzău Născătoarei (*prea svintei* ~ ; p. 671) trebuie redat cu cratimă, după regula compuselor din substantiv + substantiv. Numai prezenţa prepoziţiei *de* înaintea cuvîntului *Dumnedzău* ar fi justificat actuala soluţie.

Lecţiunea insolită *ceriustrăluminată* (p. 672) reflectă o interpretare eronată. Contextul este edificator : *...care carte i-am pusu-i nume Ceriul, de vreame că străluceaşte de luminează pre tot omul cu direapte răspunsuri. (...) Atîta cît cine nu va cerca şi nu va gusta să să-ndulcească de-atîta* ~ , *acela-i adevărat întunecat şi ticălos*. Ar trebui citit „*Ceriu*" *străluminat*, în sensul metaforei care se degajă din context ; *străluminat* prezintă la finală ъ, deci nu este o formă feminină.

Ioan Ştefan (p. 668) este *Io Stefan*, iar *vo(i)evoda* (p. 668) trebuie socotit mai degrabă o formă slavă obişnuită în intitulaţia domnilor.

Dosoftei foloseşte uneori alfabetul chirilic pentru a reda contexte greceşti. Editînd un asemenea text, credem că singura soluţie este transliterarea lui, după echivalenţele stabilite pentru alfabetul chirilic, în nici un caz redarea integrală cu caractere greceşti, cum s-a procedat la p. 672.

O altă soluţie particulară propusă de editor priveşte reproducerea textelor cu traducere intercalată. Cînd contextele slavone intercalate cu cele româneşti nu pot fi reproduse ca atare, este normal să le redăm în transliteraţie, în nici un caz într-o nouă traducere, modernă, dublînd textul românesc original, ceea ce face ca în ansamblu fragmentul să devină prolix. Este adevărat că editorul marchează prin paranteze drepte traducerea personală, dar acest detaliu nu salvează o soluţie nepotrivită : *[Patru sensuri sînt în Sfînta Scriptură : cel pozitiv, afirmativ], pre istorie, [cel moral, etic], pre obicei, [cel pilduitor, alegoric], pre altă plăzuitură, [cel figurat, metaforic], pre mutare. Patru înţălesuri are Svînta Scriptură* : [*pozitiv*] *iaste cuvîntul* ... (p. 669). Faptul că Dosoftei notează numele celor patru „înţălesuri" ale *Bibliei* în limbile slavonă, greacă şi română îi impune editorului, conform soluţiei sale, să propună două traduceri moderne care însoţesc vechiul cuvînt românesc, exprimat deja în text. Transliterarea şi stabilirea corespondenţelor printr-o linie de pauză ar fi fost, credem, o rezolvare simplă şi circumscrisă unei metodologii filologice : *pismitelny(i) — thetikos — pre istorie* ; *običainyi — itheikos — pre obice(a)i* ; *inoskazaemyi — alagorikos — pre altă plăzuitură* ; *prěnositelnyi — metaforeikos — pre mutare* Reluate pentru a fi discutate pe rînd, cele patru categorii sînt desemnate prin numele slavon, ceea ce nu ar trebui să constituie un inconvenient nici pentru editor, nici pentru cititor, de vreme ce echivalenţa termenilor a fost stabilită. Editorul preferă redarea lor în traducere proprie, probabil din grijă pentru cititorul neavizat, riscînd astfel să-l nemulţumească pe specialist : [*pozitiv*] ..., [*etic*] ..., [*alegoric*] ..., [*metaforic*].

3. În cazul textelor reproduse după alte ediţii, remarcăm unele inconsecvenţe (greu de apreciat dacă accidentale sau nu) faţă de acestea. Ele sînt mai puţin importante în cazul în care însăşi ediţia-sursă oferă o traducere, cum este cazul textelor selectate din opera lui Udriste Năsturel (topica diferită a ultimului vers din epigramă şi *cuvenita* (~ *închinăciune*) în loc de *cuvenită* ; p. 657). Cu totul alta este situaţia cînd reproducerea se face după o ediţie care publică un text româ-

nesc, căci, dacă editorul propune lecțiuni diferite, este preferabil să ofere propria sa transcriere. Notăm cîteva lecțiuni din textele publicate în volum din opera lui Miron Costin, comparate cu locurile corespunzătoare din ediția „reprodusă": *arătîndu-ț* (p. 664) — *arătîndu-ți, puțină* (p. 664) — *puține, decii* (p. 665) — *deci, ce* (~ *trebuiește*; p. 665) — *ci, vei citi* (~ *nici avuție*; p. 665) — *vei ceti, [să]* și *[că]*, ambele la p. 665, adăugate spre a face textul inteligibil, deși nu era cazul. Lecțiunile ediției-sursă reflectă grafiile corespunzătoare din manuscrisul de bază al acesteia.

4. În legătură cu fragmentul tradus din opera lui N. Milescu, ne întrebăm dacă *(în stihuri) iroice* (p. 661, 662; cf. rus. *stihami iroiskimi*) este o eroare sau presupune o intenție de arhaizare a limbajului. De asemeni, cuvîntul *pieriile* (p. 661; cf. rus. *pierii*) ar fi trebuit explicat într-o notă (denumire a muzelor, după gr. Πίερος, munte în Tesalia, pe care se presupune că acestea ar fi locuit).

5. În toate textele selectate (transcrise, reproduse după ediții, traduse) se uzează de paranteza dreaptă — [ ] — pentru cele mai diferite situații: 1) Glosele care apar marginal în fragmentul selectat din *Viețile Sfinților* sînt incluse în text, după cuvîntul la care se referă, prin mențiunea [*sau*] introdusă de editor: *psăltire* [*sau*] *cobuz* (p. 671), *prăvitură* [*sau*] *oglindeală* (p. 672), *poimate* [*sau*] *tvorenii* (p. 672); cuvintele *cobuz, oglindeală, tvorenii* puteau fi notate marginal, ca în original, sau în note. 2) Un cuvînt cu sensul mai puțin cunoscut este glosat de editor, dar direct în text: *chelșug* [*cheltuială*], la p. 653. 3) Completări ale editorului, spre a face textul mai inteligibil: a) în texte transcrise după original: *beserica cea din limbi* [*păgîne*], *carea era stearpă* (p. 669); b) în texte reproduse după alte ediții, vezi *supra* despre [*să*] și [*că*] de la p. 665; c) în texte traduse, cuprinzînd fie traduceri duble (*infirmă* [*șchioapă*], *zei* [*idoli*], la p. 660), fie întregiri, uneori inutile, de exemplu un subiect subînțeles (*mai sînt înfățișate* [*muzele*] *ca locuind* ..., p. 661). 4) În textul tradus se intercalează, tot în [ ], note ale editorului privind unele încercări de stabilire a etimologiei (vezi p. 661, 662) sau identificarea unor autori (p. 662). 5) În [ ] apare și traducerea directă a unor contexte slavone (p. 669; despre această problemă vezi *supra*).

Este evident că unele din aceste situații se puteau rezolva în note, iar la altele se putea renunța, păstrînd textul neîncărcat cu atîtea intervenții. De obicei paranteza dreaptă servește spre a marca slovele puțin lizibile (datorită ștergerii cernelii sau deteriorării suportului grafic). Este singura situație în care nu s-a apelat la acest semn, deși ea apare uneori (p. 668; în exemplarul-unicat de la BAR foaia de titlu a *Psaltirii în versuri* prezintă părți rupte).

Desigur, această culegere nu este o ediție critică, dar, fiind incluse texte vechi, în alfabet chirilic, transpunerea lor necesită o anume rigoare, căci numai astfel înlăturăm inconsecvența, arbitrarul. Unele lecțiuni dintre cele emendate aici se explică prin accidente tipografice și o corectură grăbită, motiv pentru care rîndurile de mai sus trebuie socotite o bine intenționată erată.

IV. În încheiere, vom spune că socotim o realizare culturală apariția acestui volum, care reunește, pe axul unei idei centrale, un impresionant număr de texte, în majoritate necunoscute cititorului român pînă acum. Poetica Renașterii, abordată în perspectivă diacronică, atît în spațiul european, cît și în cadrul literaturilor naționale, constituie o lectură deosebit de instructivă și la fel de plăcută.

FLORENTINA ZGRAON

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

Octombrie 1988

Bibliografia românească modernă. 1831—1918. Vol. II (D — K), București, Editura Științifică și Enciclopedică / Societatea de Științe Filologice din R. S. România, 1986, XXIV+896 p.

Bibliografia românească modernă. 1831—1918, realizată în cadrul serviciului de bibliografie al Bibliotecii Academiei R.S.R., sub coordonarea generală a lui Gabriel Strempel, a fost concepută ca o continuare directă a cunoscutului repertoriu *Bibliografia românească veche. 1508—1830*, elaborat și publicat în anii 1903—1944, de către I. Bianu, N. Hodoș și D. Simonescu. Prima parte a *Bibliografiei românești moderne*, proiectată să apară în patru volume, include operele autorilor români (inclusiv traduceri), indiferent de limba în care au fost scrise

și de locul unde au fost publicate, precum și lucrările în limba română ale autorilor de alte naționalități, indiferent de locul imprimării lor.

Volumul al doilea, la care ne referim aici în mod special, a fost redactat de către cercetătoarele Tamara Teodorescu (*D—E*), Rodica Fochi (*F—G*), Florența Sădeanu (*H*), Liana Miclescu (*I*) și Lucreția Angheluță (*Î—K*), sub coordonarea bibliografică asigurată de Neonila Onofrei și Valeria Trifu. Sînt înregistrate nu mai puțin de 14984 titluri, în afara trimiterilor (de la 16 083, numărul de ordine cu care se încheie primul tom, pînă la 31067). Pentru o rapidă și eficientă orientare în corpul acestui repertoriu, cititorul se poate adresa *Introducerii* semnate de Gabriel Ștrempel la volumul I (literele *A—C*, București, 1984, p. IX — XV), care conține informații despre sursele de documentare, despre structura *Bibliografiei* în general și despre organizarea materialului (vezi și prezentarea noastră în LR, XXXIV, 1985, nr. 2, p. 155 — 156).

În *Prefața* (p. V — VI) la volumul al doilea, Gabriel Ștrempel remarcă numărul impresionant al personalităților de primă mărime din literatura, istoria și știința românească a căror producție de carte a fost înregistrată aici : M. Eminescu, Spiru Haret, B. P. Hasdeu, G. Ibrăileanu, N. Iorga și, desigur, mulți alții. Sînt publicate în continuare, ca și în primul tom, *Abrevierile* (p. VII — VIII), *Lista bibliotecilor care au colaborat la completarea bibliografiei* (p. IX), *Lista publicațiilor consultate. Cărți și articole din periodice* (p. X — XXI), *Lista siglelor (periodice)*, p. XXII — XXIII, și, în fine, lista unor instituții numite în lucrare „autori-colectivitate" (p. XXIV). Urmează corpul propriu-zis al repertoriului, cele 14984 de articole, care înmănunchează un material deosebit de bogat, organizat cu acribie și într-o aleasă ținută științifică.

Vechiul proiect academic al repertoriului, conceput în 1894, prevedea ca, spre deosebire de *Bibliografia românească veche*, în care a fost posibil să se ordoneze cronologic tipăriturile anterioare anului 1830, producția de carte din epoca modernă să fie catalogată după criteriul tematic. Cînd însă, după aproape un secol, s-a trecut la realizarea acestui deziderat al culturii naționale, autorii au renunțat, în mod justificat, la criteriul dispunerii cărților pe materii, în favoarea ordonării alfabetice, după numele autorilor. Aceasta facilitează orientarea cercetătorilor într-un material extrem de vast, fără apelul, altfel obligatoriu, la indici de nume exhaustivi, anexați fiecărui volum, care ar fi necesitat nu numai un considerabil efort de elaborare, ci și un spațiu tipografic corespunzător. Lucrările fiecărui autor sînt ordonate, de asemeni, alfabetic, sub numele său. Credem însă că la acest nivel criteriul cronologic ar fi fost preferabil. Chiar dacă uneori, datorită unor lacune bibliografice, cronologia propusă ar fi fost relativă, inconvenientul putea fi socotit minor în raport cu faptul că, în ansamblu, o asemenea structurare a materialului ar fi oferit cititorului, la prima vedere, oglinda evoluției activității literare a fiecărui autor. Totuși, avînd în vedere procesul de elaborare deosebit de minuțios al unor lucrări de asemenea anvergură, e posibil ca autorii să fi optat pentru soluția optimă, raportîndu-se la întreaga lucrare.

Volumul al doilea din *Bibliografia românească modernă. 1831—1918* nu are nevoie de calificative pentru a fi impus atenției cititorilor. El este o parte însemnată dintr-o lucrare care constituie un instrument de lucru de neînlocuit pentru cercetători, profesori și studenți. Va fi socotită un remarcabil act de cultură publicarea grabnică a următoarelor tomuri ale acestei opere, a cărei realizare a fost posibilă prin colaborarea unor prestigioase instituții : Biblioteca Academiei R. S. România, Editura Științifică și Enciclopedică, Societatea de Științe Filologice din R. S. România.

Octombrie 1988

FLORENTINA ZGRAON
Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

B. P. HASDEU, **Studii de lingvistică și filologie.** Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș, București, Editura Minerva, 1988, 2 volume de LIX + 333 și 588[—589] p.

Vechi și pasionat exeget și editor al operei ilustrului istoric, filolog și lingvist român, Grigore Brâncuș ne dă în volumele de față o selecție din cele mai cunoscute studii și articole ale lui Hasdeu. În afara unor contribuții de mai mică întindere, a unor note și recenzii, editorul nu a inclus în sumarul volumelor acele lucrări pe care autorul le-a publicat și în *Istoria critică a românilor*, *Cuvente den bătrîni* și *Etymologicum Magnum Romaniae*, recent reeditate. Cu toate aceste restricții, au fost reținute o serie de texte reprezentative ale savantului, aparținînd lingvisticii și filologiei. Dintre ele vom menționa următoarele: *Perit-au dacii?*, *Luca Stroici, părintele filologiei latino-române*, *Comentariul asupra titlului domnilor români: Iw gospodar și voievodă*, *„Cronicele române" de Kogălniceanu* (vol. I), *Principii de filologie comparativă ario-europee*, *Baudouin de Courtenay și dialectul slavo-turanic din Italia*, *Cum s-au introdus elementele slavice în limba română*, *Un nou punct de vedere asupra ramificațiunilor gramaticii comparative*, *Cine sunt albanezii?* (vol. II). Toate textele sînt reproduse într-o corectă transcriere interpretativă, fiind precedate de o cuprinzătoare introducere și însoțite de note la fiecare lucrare în parte, precum și de un util indice de cuvinte.

Deși multe din concepțiile și punctele de vedere ale lui Hasdeu s-au perimat, ca urmare firească a progreselor științei, cititorul de azi va parcurge cu profit aceste contribuții scoase din uitare, fie și numai pentru că ele îi vor permite să-și facă o idee despre via inteligență și vasta erudiție a unuia dintre cei mai de seamă oameni de știință români ai secolului trecut.

ION GHEȚIE

VALERIU NIȚU, TRAIAN VEDINAȘ, **Timotei Cipariu, arhetipuri ale permanenței românești,** Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988, 256 p.

Lucrarea se axează pe ideea că opera cărturarului de la Blaj, „prin cultul ei pentru «romanitatea românească», pentru «continuitatea neîntreruptă» și pentru desăvîrșirea reală a unității culturale românești, s-a înscris în coordonatele majore ale afirmării spiritului modern în cultura românească" (p. 239). De fapt, pentru autorii cărții în discuție, *romanitatea*, *continuitatea* și *unitatea* sînt *arhetipurile permanenței românești*, a căror „primă sinteză" se realizează în opera cipariană.

Expunerea are caracterul unui amplu eseu cu privire la Timotei Cipariu și opera sa, în contextul ideologic, științific și cultural românesc din secolul al XIX-lea. Ideile sînt grupate în trei teme majore: omul și epoca (tema este tratată în partea I a lucrării sub titlul *Prefigurări și răsfrîngeri*); demonstrarea romanității limbii române și a continuității poporului român în Dacia în opera lui Timotei Cipariu (temă tratată în partea a II-a, sub titlul *Romanitate și continuitate*) și proiectarea de către Cipariu a unui program de unitate culturală românească (idee urmărită în partea a III-a, în care, sub titlul *Spre unitatea culturii românești*, se discută, între altele, despre rolul lui Cipariu în înnoirea limbii și a literaturii românești).

Autorii și-au propus o tratare „interdisciplinară" (p. 8), înțelegînd prin aceasta o sinteză între perspectiva istorică, cea filozofică, cea de estetică literară și cea filologică atotcuprinzătoare, impusă de vasta cuprindere a operei și activității lui Timotei Cipariu, văzut ca un cărturar „în linia lui Cantemir și Hasdeu" (p. 8).

Originală prin interpretarea ideologică modernă a figurii lui Timotei Cipariu, lucrarea lui Valeriu Nițu și Traian Vadinaș reușește să alcătuiască primul portret integral, moral și intelectual, al extraordinarei figuri pe care Blajul a dăruit-o culturii românești în secolul al XIX-lea și căreia autorii îi fixează, cu judecăți de valoare argumentate, locul de frunte în complexul proces al devenirii românești.

FLORA ȘUTEU

Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice de Mihaela Bîrlădeanu, M. Iliescu, Liliana Macarie, Ioana Nichita, Mariana Ploae-Hanganu, Marius Sala, Maria Theban, Ioana Vintilă-Rădulescu. Coordonator Marius Sala. București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, 629 p.

Lucrarea reprezintă rodul muncii de cîțiva ani a unui colectiv din sectorul de limbi romanice și clasice de la Institutul de Lingvistică al Universității București. Ea își propune să facă o analiză a vocabularelor celor nouă limbi romanice actuale cu ajutorul a trei criterii (uzaj sau frecvență, bogăție semantică și putere de derivare) pentru română, italiană, franceză, catalană, spaniolă și portugheză și numai a două criterii (bogăție semantică și putere de derivare) pentru sardă, retoromană și occitană, stabilind astfel vocabularele lor reprezentative (VR).

Prima secțiune a cărții cuprinde capitole, cu autori diferiți, consacrate vocabularelor reprezentative ale celor nouă limbi romanice. Pentru fiecare limbă (cu excepția retoromanei) se specifică în primul rînd componența VR printr-o listă de lexeme, la fiecare menționîndu-se partea de vorbire, originea (etimologia) și criteriile care au dus la selectarea lexemului în VR. Această listă este în continuare analizată amănunțit, arătîndu-se modul în care cuvintele din VR respectiv răspund la diferitele criterii, structura morfologică și, respectiv, etimologică a categoriilor pe criterii, pentru ca în ultima parte să se prezinte structura morfologică și etimologică a ansamblului VR. Capitolul privind retoromana diferă de cele consacrate celorlalte idiomuri romanice întrucît dialectele ce au fost reunite sub acest nume generic nu au un aspect normat și nici nu pot fi reprezentate de un singur dialect ca în cazul sardei și al occitanei. Cercetarea retoromanei se limitează la lexemele de origine latină care au intrat în VR ale celorlalte limbi romanice și, în acest sens, s-au utilizat următoarele criterii de selecție: existența unui cuvînt cu același etimon în cel puțin un VR romanic, bogăția semantică și puterea de derivare.

În partea a doua a lucrării (autor Ioana Vintilă-Rădulescu), se face o analiză comparativă a celor nouă VRRom. La început se discută adaptarea criteriilor de selecție la specificul fiecărei limbi, dimensiunile inventarelor celor nouă VRRom și repartizarea cuvintelor din VRRom în funcție de criteriile la care răspund. Urmează două capitole mari, în care se analizează comparativ structura morfologică și, respectiv, etimologică a VRRom. Concluziile la care se ajunge în urma acestor analize este că „VRRom diferă mai puțin între ele, așa cum era de așteptat, sub raportul structurii morfologice decît sub acela al structurii etimologice, toate părțile de vorbire fiind obligatoriu reprezentate — spre deosebire de grupele pe origini — în orice VR și cu atît mai mult în proporții comparabile, ce țin desigur chiar de nivelul universaliilor lingvistice" (p. 510) și că „VRRom diferă mai mult între ele, așa cum era de așteptat, sub raportul structurii etimologice ... Acest rezultat corespunde situației reale a limbilor comparate — care, deși provin toate din latină, s-au format și dezvoltat în condiții mai mult sau mai puțin diferite de la limbă la limbă" (p. 535).

Ultima secțiune a lucrării (autor Marius Sala) prezintă elementul latinesc moștenit selectat în cele nouă VRRom. În primul rînd se descrie repartiția pe limbi a elementelor latinești moștenite prezente în cele nouă VRRom, relevîndu-se atît cuvintele panromanice la nivelul VRRom, cît și cuvintele panromanice neselectate în nici unul din cele nouă VRRom, cele două extreme ale elementelor latinești moștenite în limbile romanice. În sfîrșit, în capitolul *Dinamica vocabularului reprezentativ romanic* se face o comparație între vocabularul de bază al latinei și VRRom, subliniindu-se elementele de stabilitate relativă, precum și modificările din structura vocabularului în trecerea de la latină la limbile romanice.

Deosebit de importantă ni se pare anexa care cuprinde lista etimoanelor latinești moștenite în limbile romanice și selectate în VR ale limbilor respective.

Lucrarea astfel concepută reprezintă un instrument de lucru util pentru cele mai variate categorii, de la cercetătorii din domeniul limbii române și al lingvisticii romanice (care găsesc aici o listă propriu-zisă de teme de cercetare în încheierea lucrării), pînă la studenții și profesorii de specialitate.

ALEXANDRA NICOLESCU

DIMITRIE MACREA

(1907 — 1988)

S-a stins din viață în ziua de 5 noiembrie 1988 profesorul Dimitrie Macrea, membru corespondent al Academiei Republicii Socialiste România, fost redactor responsabil al revistei noastre. O lungă și neiertătoare boală l-a ținut departe în ultimii ani de viața științifică, împiedicîndu-l să-și desfășoare rodnica activitate cu care ne obișnuise de-a lungul timpului.

Dimitrie Macrea s-a născut la 21 iulie 1907 în comuna Fîntîna (județul Brașov). A făcut studii strălucite la Universitatea clujeană, unde i-a avut ca profesori pe Sextil Pușcariu, N. Drăganu, Th. Capidan și G. Giuglea, devenind licențiat și apoi doctor în litere. A fost, în anii 1935—1937, elev al Școlii Române de la Fontenay-aux-Roses, ceea ce i-a permis să urmeze cursurile lui Vendryes, Ernout, Vaillant, Roques, ca să citățm numai numele unora dintre maeștrii lingvisticii franceze cu care s-a aflat în contact. Înapoiat în țară, devine unul din colaboratorii apropiați ai lui Sextil Pușcariu, atît la Facultatea de Litere, cît și în cadrul Muzeului Limbii Române, al cărui membru era încă din anii studenției. A ocupat, pe rînd, funcțiile de asistent (1936—1940), șef de lucrări (1943—1947), conferențiar (1947—1952) și, de la această ultimă dată, profesor la Universitățile din Cluj și din București. În perioada 1952—1958 a fost director al Institutului de Lingvistică din București și redactor-responsabil al revistei „Limba română". Revenit pentru un timp la Universitatea din Cluj, a ocupat postul de director adjunct al Institutului de Lingvistică și Istorie Literară, fiind totodată redactor-responsabil adjunct al revistei „Cercetări de lingvistică". Ultima perioadă a activității sale s-a desfășurat la Universitatea din București. Profesor emerit din 1963, a devenit, doi ani mai tîrziu, membru corespondent al celui mai înalt for de cultură din țara noastră. În 1954 i s-a decernat Premiul de Stat.

Profesorul Dimitrie Macrea a lăsat în urma sa o serie de lucrări valoroase, care au deschis drumuri noi în lingvistica noastră. Vom aminti aici *Palatalizarea labialelor în limba română* (1938), teza sa de doctorat, în care se întreprinde pentru prima oară cercetarea monografică a unui important fenomen fonetic dialectal, pornindu-se de la materialul rezultat în urma anchetelor pentru *Atlasul lingvistic român*, precum și studiile *Frecvența fonemelor în limba română* (1941) și *Fizionomia lexicală a limbii române* (1943), care pun bazele statisticii lingvistice în cercetarea românească de specialitate. Un merit de frunte și-a cîștigat Dimitrie Macrea prin reconsiderarea, după 1955, a figurilor unor lingviști și filologi români, de la protagoniștii Școlii Ardelene pînă la Pușcariu, Densusianu și Philippide, pe nedrept ținuți în umbră în deceniul precedent. Multe din cele peste 400 de contribuții științifice ale sale, consacrate limbii române și, în special, istoriei ei, au fost adunate în volumele : *Probleme de fonetică*

LR, anul XXXVIII, nr. 1, p. 77—78, București, 1989

(1953), *Lingviști și filologi români* (1959), *Probleme de lingvistică română* (1961), *Studii de istorie a limbii și a lingvisticii române* (1965), *Studii de lingvistică română* (1970), *Limbă și lingvistică română* (1973), *Lingvistică și cultură* (1978), *Contribuții la istoria lingvisticii și filologiei românești* (1978) și *Probleme ale structurii și evoluției limbii române* (1982). Un loc aparte trebuie rezervat acțiunii de popularizare a problemelor și realizărilor lingvisticii românești mai vechi și mai noi, întreprinsă în paginile unor reviste de cultură, și în special în coloanele „României literare".

Merite de seamă a dobîndit Dimitrie Macrea în munca de organizare și conducere a cercetării științifice. În perioada cît s-a aflat în fruntea Institutului de Lingvistică din București au văzut lumina tiparului lucrări de reală importanță, care se consultă cu folos și astăzi, uneori în ediții revăzute : *Gramatica limbii române* (2 vol., 1954), *Dicționarul limbii române literare contemporane* (4 vol., 1955—1957), *Dicționarul limbii române moderne* (1958). Mai tîrziu, în anii 1960—1964, a coordonat lucrările *Dicționarului enciclopedic român* (4 vol., 1962—1966).

Împreună cu alte sute și mii de studenți, am putut cunoaște în mod direct, de pe băncile amfiteatrelor, cursurile de istorie a limbii române și de istorie a literaturii române vechi pe care le-a predat la Universitatea din Cluj și apoi la cea bucureșteană. Clare, sistematice, condensînd în paginile lor un foarte bogat material faptic și documentar, la curent cu ultimele achiziții ale științei, ele au constituit pentru mulți dintre noi o temelie solidă, care ne-a permis să ne sporim și să ne adîncim ulterior cunoștințele de specialitate.

Nu pot încheia aceste rînduri fără a vorbi despre cel ce a fost omul Dimitrie Macrea. Generos, de-o rară bunătate sufletească, înțelegător și permanent disponibil pentru alții, s-a interesat îndeaproape de studenții și colaboratorii săi, sprijinindu-i nu numai cu vorba, ci și cu fapta. Ca decan al Facultății de Filologie din Cluj și apoi ca director al Institutului de Lingvistică din București, într-o perioadă cînd meritul singur nu era suficient pentru a te menține, a întins multora, în mod discret și dezinteresat, o binevoitoare și nu o dată salvatoare mînă de ajutor, tot astfel cum a îndrumat și a ocrotit primii pași în activitatea științifică ai altora. Știind că nu sînt singurul care-i datorez atît de mult în această privință, țin să-i aduc aici, în numele tuturor, prinosul, poate tîrziu, al celei mai profunde recunoștințe.

Decembrie 1988

ION GHEȚIE

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române : gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile în două exemplare, dactilografiate la două rînduri. Revista nu publică într-un număr articole mai mari de 20 de pagini bătute la mașină. Tabelele vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hîrtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea acelorași date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi dactilografiată pe pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul consiliului de conducere cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 4 (patru) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
R — 79717 București, Calea Victoriei nr. 125

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvistice.

Revista abordează studiul limbii române: gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și toponimie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tom VII, partea a 4-a, litera **P(pogrijenie — presimțire)**, 1980, p. 949 — 1342, 50 lei ; tom XI, partea a 2-a, litera **T((t — tocăliță)**, 1982, 379 p., 75 lei ; tom XI, partea a 3-a, litera **T (tocăna — twist)**, 1983, p. 377 — 764, 77 lei ; tom VIII, partea a 5-a, litera **P (presin — puzzolană)**, 1984, p. 1343 — 1866, 105 lei ; tom X, partea 1, litera **S (s — selăbuc)**, 1986, 400 p., 79 lei ; tom X, partea a 2-a, litera **S(seladă — semințărie)**, 1987, 303 p., 64 lei.

*** **Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte**, seria IV, tom III **(1981)**, 1983, 238 p., 19,50 lei ; tom IV **(1982—1983)**, 1984, 192 p., 16,50 lei ; tom V **(1983—1984)**, 1984, 182 p., 15 lei : tom VI **(1984)**, 1985, 176 p., 15 lei ; tom VII **(1985)**, 1986, 224 p., 19 lei ; tom VIII **(1986)**, 1987, 262 p., 21 lei.

*** **Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație**, 1983, 224 p., 16,50 lei.

*** **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)**, 1984, 1950 p., 250 lei.

AL. PHILLIPPIDE, **Opere alese**, 1984, 442 p., 48 lei.

ION COTEANU, **Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte**, 1985, 174 p., 17 lei.

*** **Studii clasice**, tom XXIII, 1985, 160 p., 15,50 lei ; tom XXIV, 1986, 186 p., 17 lei ; tom XXV, 1987, 174 p., 17,50 lei.

MIOARA AVRAM, **Gramatica pentru toți**, 1986, 476 p., 35 lei.

*** **Analize de texte poetice. Antologie** (coordonator Ion Coteanu), 1986, 296 p., 28 lei.

FLORIN MARCU, CONSTANT MANECA, **Dicționar de neologisme**, 1986, 1168 p., 165 lei.

AL. GRAUR, **Puțină gramatică**, 1987, 226 p., 16 lei ; vol. II, 1988, 368 p., 28 lei.

MIOARA AVRAM, **Probleme ale exprimării corecte**, 1987, 282 p., 25 lei.

*** **Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina**, vol. 1, 1987, XXXIV—286 p. + 420 p. (broșură), 382 lei.

ION COTEANU, MARIUS SALA, **Etimologia și limba română**, 1987, 160 p., 11,50 lei.

AL. MAREȘ, **Filigranele hîrtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea**, 1987, 422 p. (1757 fig.).

TIMOTEI CIPARIU, **Opere**, vol. I, 1987, LVII — 476 p., 53 lei.

*** **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) — Supliment**, 1988, 199 p., 37 lei.

LUCRĂRI ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA ACADEMIEI

*** **Dicționar german-român**, ediția a II-a, cca 1300 p., cca 350 lei.

LR, anul XXXVIII, nr. 1, p. 1—78, București, 1989

RM—ISSN 0025—3523

I. P. Informația c. 2707

42 200

Lei 20

29027

2022

LIMBA ROMÂNĂ

2

ANUL XXXVIII

1989

martie — aprilie

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

- IUI 2005
IUL. 2014

CONSILIUL DE CONDUCERE

Acad. AL. GRAUR — *redactor-şef*
FLORA ŞUTEU — redactor-şef adjunct
MIOARA AVRAM — membru al colegiului de redacţie
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUŞ
ION GHEŢIE — membru al colegiului de redacţie
VALERIA GUŢU ROMALO
THEODOR HRISTEA
MARIUS SALA
DUMITRU SĂVULESCU
LAURA VASILIU — secretar responsabil de redacţie

Responsabil de număr: VALERIA GUŢU ROMALO

Apare de 6 ori pe an.

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînnoiţi abonamentul dv.

În ţară, revistele se pot procura prin poştă, pe bază de abonamente.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT—IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10 376, prsfir, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Manuscrisele, cărţile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se pot trimite pe adresa consiliului de conducere al revistei „Limba română".

La revue „Limba română" paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie sera adressée à: „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT—IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10 376, prsfir, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Adresa redacţiei:
Str. Spiru Haret 12
R — 79638 Bucureşti
Telefon: 14 26 80 sau 15 74 30, int. 265

EDITURA ACADEMIEI R.S.R.
Calea Victoriei 125
R—79717 Bucureşti
Telefon: 50 76 80, int. 129

2.9027

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XXXVIII 1989 Nr. 2 martie—aprilie

SUMAR

ISTORIA LINGVISTICII

DOINA COBEȚ, Primul curs de gramatică a limbii române al lui Gavriil Munteanu 81

VOCABULAR

EMIL SUCIU, Note (lexicale și) etimologice privitoare la unele împrumuturi din limba turcă (V) 91

FILOLOGIE

FLORENTINA ZGRAON, *Copil* cu sensul „slugă" în limba română? 97

N. A. URSU, Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu (IV) 107

NOTE ȘI COMENTARII

IRINA PREDA, Cuvinte noi neînregistrate în dicționarele generale. Pe marginea *Suplimentului* la DEX (DEX—S) (I) 123

GHEORGHE CHIVU, Din nou despre *Anonymus Caransebesiensis*. În așteptarea editării textului 133

DISCUȚII

SORIN PALIGA, Zeități feminine ale basmelor românești: *zînele* și *Sînzienele*. Originea cuvintelor și a cultului profan 141

RECENZII

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988 (Ion Gheție) 151

DUMITRU NICA, *Teoria părților de vorbire — (Cu) aplicații la adverb*, Iași, Editura Junimea, 1988 (Marina Rădulescu) 152

45137.

NOTE BIBLIOGRAFICE

ILEANA OANCEA, *Istoria stilisticii românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, p. 157; LUISA VALMARIN, *Studii de literatură română modernă și comparată*, București, Editura Eminescu, 1987, p. 157; ȘTEFAN LEMNY, *Românii in secolul XVIII. O bibliografie (Românii în istoria universală* III_2), volumul I, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", 1988, p. 158; *Grija pentru sănătate. Primele tipărituri de interes medical în limba română (1581—1820)*. Selecție, transcriere și comentarii de G. Brătescu, București, Editura Medicală, 1988, p. 159.

CRONICĂ

ANDRA ȘERBĂNESCU, Sesiunea științifică anuală a Facultății de Filologie din București (24—26 noiembrie 1988) 161

IN MEMORIAM

ION GHEȚIE, *MARIANA COSTINESCU* (1943—1989) 165

PRIMUL CURS DE GRAMATICĂ A LIMBII ROMÂNE AL LUI GAVRIIL MUNTEANU

DOINA COBEȚ

În anul 1836 a fost înființat seminarul de pe lîngă Episcopia din Buzău, la numai cîteva luni după înființarea seminarului central din București. Legea „pentru seminaruri, protopopi și preoți" [1], sancționată de generalul Kiseleff în anul 1834 și completată în anul 1835 de Alexandru Vodă Ghica, prevedea ca fiecare seminar să aibă patru clase, în care să se predea, pe lîngă materiile de la școala de grămătici, și alte obiecte, printre care gramatica limbii române, stilul, geografia, teologia dogmatică, morală și pastorală. Un rol deosebit de important în organizarea învățămîntului în seminarul de la Buzău l-a avut tînărul intelectual ardelean Gavriil Munteanu, care întîlnește aici un alt cărturar ardelean, Dionisie Romano, directorul școlii naționale din Buzău, cu care va colabora.

După absolvirea școlii normale și a gimnaziului din Alba-Iulia, G. Munteanu [2] urmează cursuri de filozofie și drept la Cluj. Venit în București, funcționează ca „maitre d'étude" la pensionul Colegiului Sf. Sava, de unde episcopul Chesarie îl aduce la Buzău, ca profesor și, în același timp, director al seminarului. Împreună cu Dionisie Romano, G. Munteanu desfășoară, pînă în anul 1844, pe lîngă o susținută activitate didactică, și o importantă activitate culturală. Cunoscător al limbilor latină, germană și franceză, el a predat mai multe materii școlare, dintre care am identificat cu certitudine, din puținele informații privitoare la activitatea lui din acea perioadă, geografia, istoria și gramatica limbii române. Dintre primii săi elevi, amintim pe Iosif, viitorul mitropolit al Moldovei Iosif Naniescu, și pe Vasile Caloianu, care a fost profesor la Craiova, între anii 1855 și 1883 [3]. În planul mai larg al preocupărilor culturale ale lui G. Munteanu, trebuie să subliniem faptul că editează la Buzău, împreună cu Dionisie Romano, prima revistă bisericească, „Vestitorul bisericesc" (1839—

[1] Vezi I. Ionașcu, *Material documentar privitor la istoria Seminarului din Buzău. 1836—1936*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1937, p. XX.

[2] Datele biografice ale lui G. Munteanu au fost preluate de la I. Ionașcu, *op. cit.*, p. XXI; Gh. Moisescu, Șt. Lupșa, Al. Filipașcu, *Istoria bisericii române*, manual pentru institutele teologice, vol. II (*1632—1949*), Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1958, p. 421; Florin Faifer, articolul *Gavriil Munteanu*, în *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900*, București, 1979.

[3] Vezi Dimitrie G. Ionescu, *Seminarul din Buzău. 1836—1936*, Editura Seminarului de Istoria Bisericii Române de la Facultatea de Teologie din București, București, 1937, p. 14 (extras din revista „Biserica ortodoxă română", LV, 1937, nr. 3—4).

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 81—89, București, 1989

1840), în care publică un mare număr de meditații religioase în proză (traduse după o ediție franceză a operei lui Heinrich Zschokke *Stunden der Andacht zur Beförderung wahren Christenthums und häuslicher Gottesverehrung)*, pe care le reeditează și în volumele sale intitulate *Meditații religioase*, Buzău, vol. I, 1839, vol. II, 1840 [4]. Activitatea de pedagog a lui G. Munteanu se remarcă în mod deosebit după înființarea gimnaziului român-ortodox din Brașov, unde va fi profesor timp de două decenii, iar din 1853 și director. În această calitate, a publicat diferite manuale școlare, dintre care citățm : *Carte de lectură rumânească pentru clasile gimnasiali inferiori* (1857), *Gramatica română pentru clasili gimnasiali inferiori*, vol. I și II (1860—1861), *Gramatică latină* (1863) și, împreună cu G. Barițiu, un dicționar german-român (1853—1854).

Revenind la profesoratul lui G. Munteanu de la Buzău, ne propunem să prezentăm o lucrare a lui de atunci, rămasă necunoscută, și anume cursul de gramatică a limbii române pe care el l-a predat în acest seminar. Studierea unor manuscrise românești din prima jumătate a secolului al XIX-lea, care cuprind gramatici românești necunoscute pînă astăzi, ne-a permis să reconstituim cursul de gramatică al lui G. Munteanu și să-i stabilim izvoarele. Este vorba de manuscrisele nr. *1772* , *1310* și *1288* de la Biblioteca Academiei R. S. România. De la început trebuie să precizăm că în nici unul din manuscrisele cercetate nu se află menționat faptul că textele respective, care reprezintă același curs de gramatică, sînt note după cursul lui G. Munteanu. Pe lîngă unele însemnări pe care le-am găsit în două dintre manuscrisele menționate și pe care le vom consemna în continuare, de o mare importanță pentru identificarea autorului cursului de gramatică este o însemnare care se găsește într-o catagrafie întocmită la 27 noiembrie 1858 [5] pentru cărțile care se aflau în biblioteca seminarului de la Buzău. Printre manuscrisele găsite în arhiva seminarului sînt menționate : „1 gramatică partea întăia și 2-a; 1 geografie sfîntă; 2 stiluri; 1 retorică; 1 teologie dogmatică; 1 istorie bisericească", după care urmează precizarea care ne indică numele autorului acestor manuscrise : *„(toate) de Munteanu"*.

Primul text la care ne referim se află în manuscrisul miscelaneu nr. *1772*, care cuprinde caiete școlare, provenind din biblioteca mitropolitului Moldovei Iosif Naniescu. Foile 25[r]—103[r] conțin textul unei gramatici a limbii române, cu titlul *Gramatica* [6]. Însemnarea de pe foaia de titlu : „Am început la anul 1836, septemvrie 15, în Episcopia Buzăului, Iosif", pe de o parte datează și localizează lucrarea, iar pe de altă parte indică numele elevului care a scris-o. În semnătură îl identificăm pe viitorul mitropolit al Moldovei Iosif Naniescu [7]. După cîteva noțiuni generale despre limbă, vorbire, scriere, gramatică și sunetele limbii române

[4] Vezi N. A. Ursu, *O sursă necunoscută a meditației în literatura română*, în „Cronica", XV, 1980, nr. 49, p. 7.

[5] Acest document este publicat de I. Ionașcu în *op. cit.*, p. 139.

[6] Vezi și G. Ștrempel, *Catalogul manuscriselor românești. B.A.R. 1601—3100*, vol. II, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 58.

[7] Aceeași semnătură apare și pe prima filă a manuscrisului miscelaneu nr. *4401* de la Biblioteca Academiei R. S. România, provenit din arhiva mitropolitului Moldovei Iosif Naniescu, pe care se găsește următoarea însemnare : „1835 Iosif ierodiacon. Luna noemvrie 24". Deci Iosif Naniescu era călugărit în anul 1836, cînd devine elev al seminarului din Buzău.

(f. 25^{r}—27^{r}), urmează: *Partea întîi. Analisu gramaticesc*, cu *Secţia A. Etimologia* (f. 27^{v}—69^{r}), în cadrul căreia apar capitolele I—X: *Substantivul* (f. 27^{v}—31^{r}), *Articolul* (f. 31^{r}—34^{r}), *Adjectiv* (f. 34^{v}—38^{r}), *Pronumele* (f. 38^{r}—49^{r}), *Verbul* (f. 49^{r}—65^{r}), *Partiţipia* (f. 65^{v}—66^{r}), *Prepoziţia* (f. 66^{r}—67^{r}), *Adverbul* (f. 67^{r}—67^{v}), *Conjugativul* (f. 68^{r}), *Interecţia* (f. 68^{r}—68^{v}); *Partea II. Sintaxu* (f. 69^{r}—83^{v}); *Partea III. Ortografie* (f. 84^{r}—87^{r}). Pe foile 87^{v}—93^{v} sînt calcule şi însemnări nesemnificative, iar pe foile 94^{r}—96^{v} apar, din nou, notiţe despre prepoziţie, adverb, conjuncţie şi verbe neregulate. Ultima parte a gramaticii, *Cartea II^{a}*, are două subdiviziuni: *Împărţirea literilor* (f. 97^{r}) şi *Pentru prosodie* (f. 97^{v}—103^{r}).

Ms. *1310*, intitulat *Gramatica rumânească* [8], provine din biblioteca episcopului Dionisie Romano al Buzăului şi se încheie cu următoarea însemnare a unui alt elev de la seminar: „Sfîrşitul etimologiii. Vasilie Caloian. MDCCCXXXVII, avgustu III" (f. 28^{v}). După aceleaşi noţiuni generale despre limbă, vorbire, gramatică etc. (f. 1^{r}—2^{v}) ca şi în ms. *1772*, manuscrisul cuprinde numai *Etimologia* (f. 2^{v}—28^{v}), cu următoarele capitole: *Substantivul* (f. 2^{v}—6^{r}), *Adjectivul* (f. 6^{r}—8^{v}), *Pronumele* (f. 9^{r}—17^{v}), *Verbul* (f. 17^{v}—25^{v}), *Partiţipiia* (f. 25^{v}—26^{r}), *Prepoziţia* (f. 26^{r}—27^{v}), *Adverbul* (f. 27^{v}—28^{r}), *Conjugativul* (f. 28^{r}), *Interecţia* (f. 28^{v}).

Al treilea manuscris, nr. *1288*, conţine o gramatică cu titlul *Gramatică rumânească*, provenită din aceeaşi bibliotecă a lui Dionisie, episcopul Buzăului. Spre deosebire de precedentele, pe foile acestei lucrări nu se găseşte nici o informaţie în legătură cu data [9], locul sau autorul ei. Gramatica este scrisă sub formă de întrebări şi răspunsuri. Faţă de celelalte două manuscrise, în acest manuscris noţiunile generale care precedă textul propriu-zis al gramaticii sînt notate incomplet şi neglijent (numai pe o filă şi jumătate), fără un plan coerent al expunerii. Ca şi ms. *1772*, cuprinde 3 părţi: *Partea I. Etimologia* (f. 3^{v}—35^{r}), cu următoarele capitole: *Substantivul* (f. 4^{r}—7^{r}), *Articolul* (f. 7^{r}—10^{r}), *Ajectivul* (f. 10^{r}—14^{r}), *Pronumele* (f. 14^{r}—22^{v}), *Verbul* (f. 23^{r}—31^{r}), *Partiţipia* (f. 31^{r}—32^{r}), *Prepoziţia* (f. 32^{r}—33^{r}), *Adverbul* (f. 33^{r}—34^{r}), *Conjugativul* (f. 34^{r}—34^{v}), *Interecţia* (f. 34^{v}—35^{r}); *Partea II. Sintaxul* (f. 36^{r}—57^{v}) şi *Partea III. Pentru ortografie* (f. 58^{r}—62^{r}).

Comparînd cele trei manuscrise, am constatat identitatea textelor, ceea ce ne-a permis să tragem concluzia că ele reprezintă acelaşi curs, sub forma notiţelor a trei elevi care au audiat acest curs în primii ani de existenţă a seminarului. Întrucît din informaţiile documentare ştiam că Iosif Naniescu şi Vasile Caloianu erau elevi ai profesorului G. Munteanu în anii 1836—1837 la Buzău, am exclus de la început supoziţia că ei ar putea fi autorii.

Menţiunea din catagrafia de la 1858, în care se face precizarea că manuscrisele cursurilor şcolare aflate în biblioteca seminarului aparţineau lui G. Munteanu, precum şi publicarea de către el a unui manual de gramatică, în anii 1860—1861, cînd era profesor la Braşov, ne determină să considerăm textul acestor manuscrise *primul curs de gramatică a limbii*

[8] Vezi şi G. Ştrempel, *op. cit.*, I, p. 285.
[9] G. Ştrempel în *op. cit.*, p. 278, o datează în prima jumătate a secolului al XIX-lea.

române ținut de G. Munteanu la seminarul din Buzău, în perioada 1836—1844.

Faptul că acest curs de gramatică a fost predat la seminarul din Buzău rezultă și din exemplele citate pentru ilustrarea unor definiții sau reguli gramaticale, care se găsesc și în manuscrisul în care nu există nici o însemnare privitoare la data, locul și autorul cursului. Astfel, în ms. *1288*, regula: „Ajec[tivele] în-*eanŭ* schimbă la femeiești pe *ŭ* în *că*" este ilustrată cu următorul exemplu: „*buzueanŭ*, *buzueancă*" (f. 12[r])[10]; superlativul relativ este exemplificat cu citatul: „Nicolae este cel mai silitor dintre seminariști" (f. 14[r])[11], iar printre exemplele date pentru noțiunea de substantiv propriu apare și numele orașului Buzău (f. 4[v])[12].

Pentru a identifica modelul sau modelele acestei gramatici am comparat textul respectiv cu gramaticile românești apărute pînă atunci și am constatat că G. Munteanu a reprodus sau a prelucrat capitole întregi după gramatica lui I. Heliade Rădulescu, tipărită la Sibiu, în 1828, și după gramatica din anul 1835, alcătuită de Ioan Pop și tipărită în „tipografia lui Eliad", la București, ori a preluat unele rezolvări din gramatica lui R. Tempea, apărută la Sibiu, în 1797. Subliniem faptul că G. Munteanu nu a reprodus mecanic modelele, ci, preluînd structura, definițiile, regulile etc., a eliminat părțile teoretice cu un grad mai mare de abstractizare, a schimbat unele exemple sau formularea unor reguli gramaticale și, uneori, a dat o interpretare personală faptelor de limbă comentate. Vom cita cîteva exemple.

În istoria gramaticii noastre, Heliade este primul[13] care împarte gramatica în trei compartimente: „analis grămăticesc, analis loghicesc și ortografie. Și iară analisul grămăticesc se subtîmparte în trei: în etimologie, sintax și construcție"[14]. Această structurare a gramaticii nu se mai întîlnește în nici o altă gramatică[15] pînă la G. Munteanu. Ea apare numai în ms. *1772*: „Gramatica se împarte în trei părți: în analisu gramaticesc, analisu loghicesc și în ortografie [...]. Analisu gramaticesc se suptîmparte în etimologie, sintax și construcție" (f. 27[r]). Dacă în ms. *1310* această împărțire lipsește, în ms. *1288* elevul a notat ca părți ale gramaticii: „etimologia, sintaxul și ortografia" (f. 1[r]). Avînd în vedere identitatea textelor în restul gramaticii, considerăm că astfel de neconcordanțe se pot datora și unui factor subiectiv, (in)capacității fiecărui elev de a nota exact și complet ceea ce profesorul preda.

Avînd ca model o gramatică franceză, Heliade este primul gramatician român care împarte substantivele, după natura obiectelor denumite, în *materiale* și *ideale* (p. 9), iar pe cele *materiale* în *comune*, *proprii* și

[10] Cf. și ms. *1772*, f. 36[r], ms. *1310*, f. 7[v].
[11] Cf. și ms. *1772*, f. 38[r], ms. *1310*, f. 8[v].
[12] Ca și în ms. *1772*, f. 28[r] și în ms. *1310*, f. 3[r].
[13] Cf. și Ecat. Teodorescu, *Gramatica lui I. Eliade Rădulescu*, în „Analele științifice ale Universității «Al. I. Cuza» din Iași" (Seria nouă), Secțiunea III (Științe Sociale), Tomul I, anul 1955, fasc. 1—2, p. 130.
[14] I. Eliad, *Gramatică românească*, Sibiu, 1828, p. 8.
[15] Aceeași împărțire a gramaticii apare și în lucrarea *Grămatică românească și nemțască* pentru tinerimea națională. Într-acest chip întocmită de un prietin al națiii[i]. Tipărită cu toată cheltuiala Domnii[i] sale Rudolf Orghidan, [...], Brașov, 1838, p. 13. Este o dovadă certă că gramatica lui Heliade a fost unul dintre modelele pe care le-a folosit autorul, încă necunoscut, al acestei gramatici.

colective (p. 10). Aceleași clasificări și aceiași termeni se găsesc în toate cele trei manuscrise studiate [16].

După cum se știe, Heliade grupează verbele în două clase. Prima clasă este reprezentată de *verbul substantiv* „a fi", care arată „afirea sau ființa lucrurilor", iar a doua este formată din toate celelalte verbe, pe care le numește *verbe adjective*, pentru că arată „dinpreună cu afirea lor și o cualitate" (p. 38). Această clasificare a verbelor se întîlnește numai în ms. *1772*. Spre deosebire de Heliade, Munteanu include în categoria verbelor „substantive" și verbele *a voi* și *a avea* : „V[erbul] *a fi* și v[erbul] *a voi* și v[erbul] *am* [...] dacă nu se întrebuințez la conjugarea a altor verburi se numesc v[erburi] *substantive*, iar celelalte toate se numesc *verburi adjective*" (f. 50[r]). În celelalte două manuscrise notarea este incompletă, limitîndu-se doar la „verburi substantive" [17].

Capitolul despre interjecție este preluat aproape în întregime din gramatica lui Heliade. Vom reproduce, spre exemplificare, numai un fragment :

Munteanu	Heliade
„Interjecțiile sînt acestea :	„Interecțiile sînt :
I. De bucurie : a ! bravo !	1. De bucurie, cum : bravo, vivat și altele.
II. De întristare : ah ! vai ! oh ! aoliu !	2. De întristare, cum : ah ! vai ! oh ! aoleo și altele.
III. De scîrbire : e ! aide ! uf !	3. De scîrbire, cum : e, aide, uf și altele.
IV. De încurăjare : ai ! de ! dede !	4. De curaj, cum : aide, de, dede.
V. De mirare : a ! o !	5. De mirare, cum : a ! o ! și altele.
VI. De spăimîntare : a !	6. De spăimîntare, cum : a !
VII. De chemare : o ! u ! umă !	7. De chemare, cum : o ! u ! e ! umă !
VIII. De tăcere : si ! sit !" (ms. *1772*, f. 68[v]) [18]	8. De tăcere, cum : si, tăcere". (p. 72)

O altă gramatică folosită de Munteanu la alcătuirea cursului său este gramatica lui Ioan Pop, *Grămatică rumânească*, „tipărită cu cheltuiala din Casa Școalelor Publice și priimită în clasurile de începători", București, 1835, o variantă prescurtată a gramaticii lui Heliade, care era manualul oficial după care se preda atunci gramatica limbii române în școlile din Țara Românească. Și în acest caz ne vom opri doar la cîteva exemple. Capitolul despre articol este prelucrat după ambele gramatici, dar în gramatica lui Munteanu se află un fragment care se găsește numai în gramatica lui Pop :

Munteanu	Pop
„Substantivele și adjectivele femeești, deacă se sfîrșesc în *ă*, ca să	„Substantivele și adjectivele femeești în *ă*, cînd iau articolul *a*,

[16] Vezi ms. *1772*, f. 28[r], ms. *1310*, f. 2[v], 3[r], ms. *1288*, f. 4[r].
[17] Vezi ms. *1310*, f. 18[r], ms. *1288*, f. 23[v].
[18] Cf. și ms. *1310*, f. 28[v], ms. *1288*, f. 34[v]—35[r].

poată lua articolul *a*, leapăd pe *ă* și în locu-i se pune (') apostrof [...]: *masă — mas'a*. Iar deacă se sfîrșesc în *e*, articolul *a* se împreună cu *e* și face diftong[...]: *femee — femeia* sau *femeea*".
(ms. *1772*, f. 32v) [19]

leapăd pe *ă* și priimesc în locu-i un apostrof ('), cum *casă*, *cas'-a*, *bună*, *bun'-a*; iar cele în *e* îl însoțesc cu articolul și fac un diftong, cum *femee*, *femee-a*, *repede*, *repede-a*".
(p. 35)

În gramatica lui Heliade această regulă este formulată altfel: „Substantivele și adjectivele femeești, de se vor termina în *ă*, trebuie să-l lepede ca să ia articolul *a*; de se termineză în *e*, rămîne nestrămutat, atîta numai că, însoțit cu *a*, face un diftong, *ea*" (p. 33).

Regulile privind formarea femininului și a pluralului adjectivelor (care nu se găsesc la Heliade) sînt preluate din gramatica lui Pop:

Munteanu

„1. Adjectivele sfîrșite în *orŭ*, priimind după regulă un *a*, fac la femeești în *e*: *vorbitorŭ*, *vorbitoare*. 2. Adj[ectivele] în *iŭ* fac asemenea în *e* la femeesc: *vișiniŭ*, *vișinie*".[...] Adj[ectivele] b[ărbătești] sfîrșite în *ŭ* sau *e* la înmulțit fac în *i* [...]: *bunŭ*, *buni*; *mare*, *mari*; și deacă vor avea în a doă silabă de la sfîrșit pe *ea* leapăd pe *a* [...]: *buzăeanŭ*, *buzăeni*".
(ms. *1772*, f. 36r, 36v) [20]

Pop

„Adjectivele în *orŭ*, ce arăt o lucrare, priimind după regulă un *a*, fac la femeesc în *e*, cum *vorbitorŭ*, *vorbitoare*. Adjectivele în *iŭ* fac asemenea în *e* la femeesc, cum *vișiniŭ*, *vișinie*". „Bărbățeștile cele în *ŭ* sau *e* fac la înmulțit în *i*, cum *totŭ*, *toți*; *acru*, *acri*; *mare*, *mari*. [...] Bărbățeștile în *ŭ*, care în a doa silabă de la sfîrșit vor avea diftongul *ea*, acelea în înmulțit, făcînd în *i* după regulă, leapăd pe *a*, cum *munteanŭ*, *munteni*".
(p. 15—16)

Deși pentru capitolul despre verb Munteanu consultă ambele gramatici, preferă, totuși, textul lui Pop, în care materialul este mai bine sistematizat. El preia definițiile și regulile, pe care adeseori le formulează mai clar sau le ilustrează cu exemple noi. Citățm, spre exemplu, definiția conjugării:

Munteanu

„Conjugare numim chipul de a arăta pe un verb prin deosebite schimbări la toate modurile, timpurile, numerile și persoanele".
(ms. *1772*, f. 53r) [21]

Pop

„Conjugare numim acea arătare ce facem de un verb în toate modurile, timpii, persoanele și numerele".
(p. 41)

[19] Cf. și ms. *1310*, f. 5v, ms. *1288*, f. 8v.
[20] Cf. și ms. *1310*, f. 7r, 7v, ms. *1288*, f. 11v, 12r.
[21] Cf. și ms. *1310*, f. 19v, ms. *1288*, f. 25v.

La Heliade această definiție este formulată astfel : „A zice au a scri un verb în cîte cinci moduri, în toți timpi, persoanele și numerile se zice conjugare" (p. 42).

Spre deosebire de Heliade, Pop stabilește drept criteriu de clasificare a verbelor în conjugări terminația infinitivului și a *participiului trecut* (p. 41, 42) [22]. Același criteriu este folosit și de Munteanu în cursul său de gramatică [23].

De asemenea, capitolele despre adverb [24] și conjuncție [25] reproduc, cu foarte mici modificări, capitolele respective din gramatica lui Pop (p. 78—80). În capitolul despre adverb apare în plus sintagma sinonimă *adverb compus* pentru *fras de adverb*, pe care Munteanu o preia din capitolul despre adverb din gramatica lui Heliade (p. 71).

Influența gramaticii lui R. Tempea se constată în capitolele despre adjectiv și pronume. Dacă în gramaticile lui Heliade și Pop nu se vorbește de gradele de comparație [26], Munteanu tratează, după R. Tempea, „treptele de însemnare", distingînd „treapta pozitivă, treapta comparativă și treapta superlativă" [27]. Ca și R. Tempea, Munteanu include numeralul [28] în clasa pronumelor. Aceeași soluție am mai găsit-o numai la Ioan Alboteanu, în redacția din 1834 a cursului său de gramatică a limbii române, ținut la seminarul de la Socola (ms. *3609* de la BAR) [29], care a avut printre izvoare și gramatica cărturarului ardelean. Clasificarea pronumelor și termenii vechi, pe care Munteanu îi indică alături de cei neologici, sînt preluați de la R. Tempea :

Munteanu (ms. *1772*)	Tempea
pronume personale (f. 38v)	pronomenile personale (p. 78)
pronume posesive, *stăpînitoare*, de stăpînire (f. 41v)	pronomenile stăpînitoare (p. 81)
pronume demonstrative, *arătătoare*, de arătare (f. 42r)	pronomenile arătătoare (p. 84)
pronume relative, *reducătoare*, de aducere (f. 43v)	pronomenile răducătoare (p. 90)
pronume interogative, *întrebătoare*, de întrebare (f. 44r)	pronomenile întrebătoare (p. 88)

[22] Heliade împarte verbele în conjugări avînd în vedere numai terminația infinitivului (p. 43).

[23] Vezi ms. *1772*, f. 53r, 53v, ms. *1310*, f. 19v, ms. *1288*, f. 26r.

[24] Vezi ms. *1772*, f. 67r, 67v, ms. *1310*, f. 27v, 28r, ms. *1288*, f. 33v, 34r.

[25] Vezi ms. *1772*, f. 68r, ms. *1310*, f. 28r, ms. *1288*, f. 34r, 34v.

[26] Heliade distinge însă adjective pozitive, comparative și superlative (p. 31, 32).

[27] Vezi ms. *1772*, p. 37r, ms. *1310*, f. 8r, 8v, ms. *1288*, f. 13r, 13v. La R. Tempea „treptele comparațiii" sînt : „pozitiv sau temealnică, [...] comparativ sau alăturătoare, [...] superlativ sau covîrșitoare" (p. 75, 76).

[28] Vezi ms. *1772*, f. 48r, 48v, ms. *1310*, f. 17r, 17v, ms. *1288*, f. 22r, 22v.

[29] Paternitatea și modelele acestui curs au fost stabilite de N. A. Ursu în studiul *Grama-*

pronume nedefinite, nehotărîte, nehotărîtoare (f. 44v) — pronomenile neînsușite (p. 92)

pronume numerale, de număr (f. 48r) [30] — numerii (p. 96)

Prin compararea manuscriselor care conțin gramatica lui Munteanu cu gramaticile lui Heliade și Pop, se constată că singurele capitole în care Munteanu dă o rezolvare diferită problemelor discutate sînt cele referitoare la adjectiv și pronume (desigur și sub influența lui Tempea). Dacă Heliade și Pop includ în clasa adjectivelor toate pronumele, cu excepția celor personale, Munteanu, deși preia de la ei definiția (și clasificarea în calificative și hotărîtoare, fără a le defini sau exemplifica) [31], consideră adjective numai pe cele calificative. Formele de pronume incluse de Heliade și de Pop în clasa adjectivelor (posesivele, demonstrativele, relativele, interogativele și nedefinitele) sînt studiate de Munteanu în clasa pronumelor.

Cursul discutat se remarcă printr-o terminologie modernă, preluată din izvoare. Un merit al lui Munteanu, care trebuie subliniat, este încercarea de a introduce termeni noi, care nu se găsesc nici la Heliade și nici la Pop. Ne rezumăm la cîteva exemple : *mandativ* (alături de *poruncitor* pentru „imperativ"), *subjunctiv* (alături de *supus*, pentru „conjunctiv"), *imperfect* (alături de *nesăvîrșit*) [32].

În concluzie, cursul [33] pe care G. Munteanu l-a predat la seminarul de la Buzău este o compilație după gramaticile lui Heliade și Pop, cu influențe și ale gramaticii lui Tempea, din care însă nu lipsește preocuparea unei elaborări personale.

tica românească a lui Ioan Alboteanu, publicat în LR, XIII, 1964, nr. 1, p. 44—54.

[30] Cf. și ms. *1310*, f. 9r, 12r, 13v, 14r, 17r, ms. *1288*, f. 14v, 16v, 17r, 18v, 19r, 19v, 22r.

[31] Vezi ms. *1772*, f. 34v.

[32] Vezi ms. *1772*, f. 51v, 52v ; cf. și ms. *1310*, f. 18v, 19r, ms. *1288*, f. 24v, 25v. Termenii *mandativ* și *imperfect* fuseseră folosiți și de C. Diaconovici Loga, în *Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor*, Buda, 1822, p. 83, 84.

[33] Un text apropiat de acest curs se găsește și în ms. *1750* de la BAR, care conține o gramatică, nedatată și nesemnată, cu titlul *Gramatica*. După aceleași noțiuni generale despre limbă, vorbire, gramatică etc. ca și în cele trei manuscrise descrise, această gramatică cuprinde numai partea referitoare la morfologie, *Partea I* sau *Analisu* (f. 3r—45v), care este structurată în zece capitole : *Substantivul* (f. 3r—6v), *Articolul* (f. 7r—11r), *Adjectivul* (f. 11v—18v), *Pronumele* (f. 19r—22v), *Verbul* (f. 23r—41v), *Partițipiul* (f. 42r—42v), *Prepoziția* (f. 42v—44r), *Adverbul* (f. 44r—45r), *Conjugativul* (f. 45r—45v) și *Interjecția* (f. 45v). Identitatea textului acestui manuscris (în cele mai multe dintre capitole) cu cel din celelalte trei manuscrise, precum și unele exemple folosite pentru ilustrarea unor definiții sau reguli (vezi exemplele folosite la substantivul propriu, f. 3v, sau la superlativul relativ, f. 12v) localizează gramatica tot în Buzău. Rezolvarea diferită a clasei adjectivului și a pronumelui, care o urmează pe cea din gramaticile lui Heliade și Pop, cu deosebirea că autorul acestei gramatici nu include în clasa adjectivului pronumele relative și interogative, care, aici, împreună cu cele personale formează clasa pronumelui, precum și terminologia evident modernizată, în sensul că se renunță la termenii vechi gramaticali (pe care îi mai găsim în celelalte manuscrise) sau se introduc unii noi (vezi, spre exemplu, sinonimele mai recente *concret — abstract* pentru „material — ideal"), ne determină să credem că acest manuscris este o redacție mai nouă a cursului lui Munteanu, pe care ar fi putut-o alcătui succesorul său la catedră.

În anii 1860—1861, după cum am spus, G. Munteanu tipărește la Brașov *Gramatica română pentru clasile gimnasiali inferiori* [34], în 2 volume, al cărei text se deosebește de cursul său predat la Buzău nu atît prin interpretarea diferită a unor chestiuni gramaticale, cît mai ales prin caracterul ei net superior ca nivel de cunoștințe, ca bogăție de material, ca prezentare cu evidentă tendință de teoretizare a problemelor discutate etc., fapt care este firesc dacă ne gîndim că, pe de o parte, experiența didactică a profesorului se îmbogățise (profesase între timp la Craiova și Brașov), iar pe de altă parte apăruseră pînă atunci noi lucrări valoroase de gramatică a limbii române care l-au putut influența.

Septembrie 1988

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor
Iași, str. Codrescu nr. 2

[34] Pentru care vezi Romulus Ionașcu, *Gramaticii români. Tractat istoric despre evoluțiunea studiului gramaticei limbei române di la 1757 pînă astăzi*, Iași, 1914, p. 215—217; *Istoria lingvisticii românești*, coordonator : Iorgu Iordan, București, 1978, p. 61—62.

NOTE (LEXICALE ŞI) ETIMOLOGICE PRIVITOARE LA UNELE ÎMPRUMUTURI DIN LIMBA TURCĂ (V)*

EMIL SUCIU

1. Cuvinte neînregistrate în dicţionarele limbii române

GAITANGÍU (înv.) „găitănar, fabricant şi/sau negustor de găitane" (*Documente privind istoria oraşului Bucureşti*, [Bucureşti, 1960], p. 210 : *am scris eu Gheorghe Badea gaitangiu cu zisa dumnealor*) <tc. *gaytancı*„idem".

LEF (înv.) „piatră preţioasă gravată" (DOC. Î. XVI, p. 194) < tc. (dial.) *lef* „idem".

MUMURLÚC (reg., Munt.), numai în expr. *a scoate mumurlucul din cineva* „a-i scoate cuiva gărgăunii din cap ; a potoli, a astîmpăra, a calma, a linişti pe cineva" (UDRESCU, GL.) <tc. *mahmurluk*, (dial.) *māmurluk* „mahmureală" (prin asimilare) ; cf. expr. (reg., Mold.) *a scoate mahmurul din om* „a aduce (pe cineva) la exasperare, a-l face să-şi iasă din fire" (DLR, după CREANGĂ, A. 59).

ŞIŞÍC (argotic), în loc. adj. *de şişic*, cu sens imprecis, probabil „(despre iepe etc.) fecundă, aptă pentru reproducere, de prăsilă, fătătoare" (Eugen Barbu, *Groapa*. Ed. a VI-a. [Bucureşti, 1974], p. 57 : *trebuiau să vină la groapă nişte căruţaşi cu iepe de şişic, să le dea în călăreală la armăsarii unuia*) <tc. *şişek* „oaie în vîrstă de un an sau doi (aptă pentru reproducere)".

TEMERGÍU (înv.), cu sens imprecis, probabil „fierar" (*Documente privind istoria oraşului Bucureşti*, [Bucureşti, 1960], p. 28 : *Iane abagiul şi Necula temergiul şi Dumetraşco generile Costii grămătecul*) <tc. *demirci*, (înv.) *temirci* „idem".

2. Cuvinte date în dicţionare cu etimologia necunoscută

MAIÁ (reg.) „os mort situat în partea posterioară a copitei calului (numit, regional, şi *furcuţă*, *rîndunică* sau *melc*)" (DLR) <tc. (dial.) **maya** „idem".

MAIÉ (înv.) „stofă scumpă din care se făceau caftane" (DLR ; ŞIO II/1, p. 243, consideră că e vorba de un alt sens al lui *maia* „ferment, drojdie") <tc. **maya** „numele unei rase de cămile" (probabil dintr-o sintagmă de tipul *maya kumaşı* ; *kumaş* „stofă").

* Primele patru părţi ale acestor note au apărut după cum urmează : I în LR, XXIX, 1980, 5, p. 551—554 ; II în LR, XXX, 1981, 5, p. 547—549 ; III în LR, XXXIII, 1984, 1, p. 18—20 ; IV (parte apărută cu numerotare eronată : III) în SCL, XXXVIII, 1987, 2, p. 142—144. Semnificaţia siglelor şi abrevierilor folosite mai jos este aceeaşi ca în DLR.

MANDÁR „dispozitiv de ridicare instalat la bordul navelor, alcătuit din una-două macarale simple, destinat să schimbe direcția de acționare a forței de tracțiune sau să multiplice această forță" (D. MAR.; Ilie Manole, Gheorghe Ionescu, *Dicționar marinăresc*, București, 1982) <tc. **mandar** „idem".

PINÍR (reg., prin sudul Transilv.) „brînză de vaci" (DLR) <tc. **peynir**, (pop.) **penir** „brînză".

PIRPILÍU (înv., Mold.) „haină bărbătească nedefinită mai de aproape" (DLR) <tc. (înv.) **pirpiri** „pelerină din postav roșu pe care o purtau soldații din patrulele militare".

SAÙRĂ (reg., Dobr.) „(despre piatră) mărunt" (DLR) <tc. (înv.) **sağır** „mic, mărunt".

SAZ (reg., Mold.) „loc mlăștinos acoperit cu apă sărată" (PORUCIC, E., p. 39, 45, 50; Petre V. Rotaru, George A. Oprescu, *Lexicon toponimic*, București, 1943, p. 60) <tc. **saz[lık]** „mlaștină, baltă mlăștinoasă (în care crește stuful)" (*saz* „stuf, trestie").

TOITÁN,-Ă s.m. și f., adj. (reg., Munt., Olt.) „(pui de găină, de rață etc. sau, p. ext., persoană, mai ales copil) bine dezvoltat, dolofan, împlinit, voinic; (obiect) mare, voluminos" (DLR) <tc. **toydan** „rasă de dropie ale cărei exemplare sînt mai mari decît dropiile obișnuite".

TUG (înv., Olt.) „unealtă pentru lustruitul pieilor, folosită în tăbăcărie" (DLR) <tc. **tığ** „croșetă; sulă; cuțitul rindelei".

3. Rectificări etimologice

LAGIVERDE adj. invar. (înv.) „verde măsliniu" <tc. *lâcivert*, (înv.) *lâciverd* „culoare albastră, azurie", (înv.) *lâciverdi* „azuriu, albastru deschis, bleu". Dicționarele nu indică faptul că atît forma, cît și sensul cuvîntului au fost influențate, după toate probabilitățile, prin etimologie populară, de rom. *verde*.

MANDANEÁ (înv.) „marginea interioară, elastică a mesei de biliard; bandă, mantinelă" (<tc. *mandane* „idem") are variantele (înv.) *mandanélă* (sg. refăcut din pl. sau rezultat prin contaminare cu *mantinelă* „idem" <it. *mantinella*) și (pop.) *mándă*. Această ultimă formă, singura folosită astăzi, nu este înregistrată în dicționare; ea a rezultat din *mandanea*, *mandanelă*, prin trunchiere, sub influența lui *bandă* „idem".

MISCHÍU,-ÍE, cu diverse variante, este explicat în dicționare fie din ngr. διμισκί și/sau tc. *dimişki* „de Damasc", fie din tc. *miskal* „polizor; lustruitor, polisoar". DLR îl glosează astfel: *1.* „oțel de calitate superioară". *2.* „tocilă de oțel". *3.* „sabie". *4.* „epitet dat unui om iute". *5.* „care este făcut din oțel; de oțel". *6.* „de culoarea oțelului; cenușiu-vînăt". Organizarea presupuselor variante și a sensurilor trebuie supusă unei substanțiale revizuiri, deoarece avem de-a face, cum vom vedea, cu trei cuvinte diferite. Pe de o parte, **mischíu, -íe** adj. (înv. și reg.) „de culoare închisă, negru (ca moscul)", cu varianta (înv.) *muşchí*, provine din tc. *miski*, (înv.) *müşki* „idem". (Glosarea din DLR, „de culoarea oțelului, cenușiu-vînăt", a fost evident influențată de explicația etimologică eronată.) Pe de altă parte, **mișchíu** s.n. (reg., Munt.) *1.* „oțel magnetizat; obiect magnetizat". *2.* „magnet". *3.* „amnar". *4.* (fig.) „farmec, nuri, grație", provine din tc. *dimişki* „oțel fin de Damasc" (grupul *di-*

a căzut prin falsă analiză, ca urmare a confuziei, la nivel regional, cu prep. *de*). În sfîrșit, **mischíu**, cu variantele *miscău*, *meschíu*, *maschíu*, *muscău*, *mischíe*, *mistíe*, „oțel de calitate superioară; tocilă de oțel; sabie de oțel", provine din ngr. διμισκί.

PARCEALAGÎU (reg., Munt.) „măcelar, parlagiu", explicat în DLR din rom. *parcea* (fără să se arate modul de derivare), provine, de fapt, din tc. *parçalayıcı* „persoană care face bucăți ceva, care taie ceva în bucăți", cu sensul specializat, probabil în limba română, prin analogie cu *parlagiu*.

RAIÁT este considerat, în DLR, derivat românesc de la *raia* („teritoriu ocupat și administrat de turci"), construindu-i-se un sens fantezist, dedus din falsul etimon: „aprovizionare care se făcea de către țările subjugate în folosul Imperiului Otoman; (p. ext.) serviciu făcut cuiva". Cuvîntul apare într-un singur text din secolul al XVIII-lea: *I-am cumpărat și blană,... și altă ce i-au mai trebuit, și nu poate să jeluiască de raiat ce i-am făcut*. Semnificația reală a cuvîntului este „onoare, considerație, respect", iar etimonul este tc. *riayet* „idem". Însăși expresia în care apare cuvîntul, *a face raiat (cuiva)* „a acorda respect, a onora, a trata cu considerație", este un semicalc după tc. *riayet etmek* „idem" (*etmek* „a face").

REÍZICOL (înv.; cu varianta *reísicol*) apare în baladele dobrogene: *Case nalte s-au zidit / ...Dar cine mi le-a clădit? / Zavalaș Tudor, / Pazarghian Tudor, / Reisicol Tudor*. Glosarea „soldat de reiz" din dicționare (ȘIO II/2, p. 97, care nu îi dă etimonul; DLR, care trimite la *reiz*, fără altă explicație) nu se justifică: ea presupune un etimon tc. *reis kulu* „idem" (*reis* „șef, comandant", *kul* „soldat; paznic; rob, servitor") care ar fi luat, în română, forma **reiscúl*. Sensul real al cuvîntului era, probabil, „comandant de patrulă", iar etimonul este, în acest caz, tc. (înv.) *reis-i kol* „idem" (*kol* „patrulă"), construcție (izafet) de tip persan, frecvent utilizată în limba turcă din secolele XVIII—XIX, care explică atît sensul, cît și forma (inclusiv accentul) termenului românesc.

SCHÉLĂ are următoarele sensuri: *1.* (înv. și reg.) „port (mic), mai ales fluvial; debarcader, chei". *2.* (înv.) „punct vamal (fluvial)". *3.* (înv. și reg.) „tîrg, piață". *4.* (înv.) „țărm, mal". *5.* (înv.) „vad". *6.* „punte (mobilă) care face legătura între o navă și chei; pasarelă". *7.* (înv.) „eșafod (pentru execuții)". *8.* „construcție provizorie servind ca suport muncitorilor care lucrează la înălțime; eșafodaj". *9.* „turlă a unei sonde petroliere; sondă". *10.* „unitate industrială de exploatare a unui zăcămînt de țiței, incluzînd totalitatea sondelor din zonă". *11.* (reg.) „numele unor obiecte care seamănă cu o schelă (*6*, *7*, *8*)". *12.* (reg., Ban.) „bac, pod umblător". Variantele cuvîntului sînt (înv.) *eschélă*, *șchéle*, (înv. și reg.) *schéle*, *schílă*, (înv. și pop.) *șchélă*. Majoritatea dicționarelor explică cuvîntul din scr. *skele*, *skela* „bac; schelă (*6*, *8*)" și/sau din bg. *skelja*, *skele* „schelă (*1*, *8*)", deși numai tc. *iskele*, (înv.) *skele*, *eskele* „schelă (*1*, *6*, *7*, *8*)" explică toate sensurile de bază din română, precum și toate formele din română și din celelalte limbi sud-est-europene care au preluat împrumuturi din turcă (alături de scr. și bg., cf. ngr. σκέλε, alb. *skelë*, *sqelë*, magh. *szkele*, *szkíle*, *eszkele*, *iszkile*); numai sensul regional *12* provine cu siguranță și exclusiv din sîrbocroată, în timp ce sensurile *1*, *6*, *7* și *8* se explică, toate, din turcă, iar unele, eventual, și din sîrbocroată și bul-

gară. Celelalte sensuri s-au putut dezvolta pe terenul limbii române, prin extensie (*2*, *3*, *4*, *5*, *9*), prin generalizare (*10*) sau prin analogie (*11*). Variantele turcești justifică etimologia propusă și din punct de vedere formal; accentul nu pune nici el piedici, dicționarele turcești indicînd accentul paroxiton: *iskéle*, *skéle* (v. *Türkçe Sözlük*, ed. a VI-a, Ankara, 1981). Variantele românești terminate în *-ă* au rezultat prin adaptare morfologică (încadrare într-o categorie de substantive feminine) sau reprezintă singulare refăcute din plural.

TOP (reg., Dobr.) „minge (făcută din păr de vite, din lînă etc.)", cu varianta *tópă*, a fost considerat pînă acum (DLR) drept simplă variantă a lui *topcă* <bg. *topka* „minge". Cuvîntul provine, în realitate, din tc. *top* „idem".

LAMPAGÍU, LUSTRAGÍU, PASTRAMAGÍU și **POȘTAGÍU** sînt cuvinte pe care dicționarele le consideră derivate românești, cu sufixul *-(a)giu*, de la *lampă*, *lustru*, *pastramă*, respectiv *poștă*. Soluția este, desigur, posibilă, dar, cîtă vreme în limba turcă regăsim etimoane plauzibile pentru asemenea termeni, nu putem exclude din capul locului posibilitatea, dacă nu chiar probabilitatea împrumutării lor din această limbă. Trebuie admise așadar ca etimoane cel puțin posibile tc. *lampacı*, *lostracı* (cu varianta *lustrocu*), *pastırmacı* și *postacı*, ultimele trei fiind adaptate formal, în limba română, după *lustru* (și *a lustrui*), *pastramă* (<ngr.) și *poștă*. Aceste etimoane turcești sînt atestate în *Türkçe Sözlük*, ed. a VI-a, Ankara, 1981 (*lostracı*, *pastırmacı*, *postacı*), respectiv în R. Youssouf, *Dictionnaire turc-français*, Constantinople, 1888 (*lampacı*, *lustrocu*, *postacı*).

4. Împrumuturi hipercorecte

Un fenomen fonetic interesant a fost remarcat de Al. Graur în *Alte etimologii românești*, București, 1975, p. 81, în legătură cu rom. *șustă* <ngr. σοῦστα: „în unele dialecte grecești *s* a devenit *ș*, în timp ce în altele *ș* este impronunțabil și este înlocuit, în împrumuturi, cu *s*, deci forma românească ar putea fi hipercorectă".

Într-adevăr, numeroase împrumuturi grecești din turcă au *s* în loc de *š*: tc. *şadırvan* > ngr. σαντιρβάνι, tc. *şah* > ngr. σάχ, tc. *şeytan* > ngr. σεϊτάνης, tc. *şinik* > ngr. σίνικι etc. În astfel de cazuri, corespondentele românești preluate din turcă au *š* (*șadîrvan*, *șah*, *șeitan*, *șinic*), dar, cîteodată, apar și variante cu *s* (*sadîrvin*, *sinic*), ceea ce indică, fără îndoială, etimologia multiplă (turcă și neogreacă). Uneori avem variante „grecizate" și atunci cînd corespondentele grecești lipsesc (sau, eventual, nu sînt atestate): *șamalagea/samalagea* <tc. *Şam alacası*, *șamdangiu/samdangiu* <tc. *şamdancı*, *șiac/șaiac/saiac* <tc. *şayak*, *șiboi/siboi* <tc. *şebboy* etc. Această „grecizare" pe teren românesc reflectă autoritatea și influența limbii și, mai ales, a pronunției grecești în cercurile boierimii române din epoca fanariotă.

Conștienți de corespondența tc. *š*/ ngr. *s*, de fenomenul „grecizării" involuntare a turcismelor, vorbitorii s-au străduit, în cazul unor împrumuturi din turcă, să evite o presupusă greșeală de pronunție și au înlocuit un *s* etimologic cu un *š* hipercorect. Astfel de forme alternează uneori cu

cele corecte, etimologice : *schelă*, (înv. și reg.) *schele*/(înv. și pop.) *șchelă*, (înv.) *șchele* <tc. *iskele*, *skele* ; (reg.) *șirin*/(înv.) *sirin* „antenă, vergă ; trunchi de brad" <tc. *seren* ; (înv.) *știubeci*, *ștubeci*/*stiubeci*, *stubeci* „ceruză, alb de plumb"<tc. *üstübeç*, (înv. și pop). *istübeç*. Alteori, formele hipercorecte cu *š-* nu au variante cu *s-* : (înv.) *șah* „apostilă, rezoluție (favorabilă)" <tc. *sah*, *sahh* ; *șandrama*, (reg) *șondromea* <tc. *sondurma* ; (înv.) *șisterea* „unealtă de dulgherie" <tc. *sistire*. În unele cazuri, preluarea cu fonetism hipercorect a putut fi înlesnită, pe plan regional, de poziția palatală a lui *s*, respectiv a grupurilor consonantice *st*, *sc* (cf. *șindilă* <*sedilă*, *știrigoaie* <*stirigoaie*, *șchimb* <*schimb*), dar și de faptul că în însăși limba turcă există uneori alternanța *s-*/*š-*. Exemple de astfel de cuvinte împrumutate de limba română sînt tc. *saçma*/(dial). *šašma* (> rom. reg. *sacimá* [pron. *sačma*]/*șașmá* „prostovol") și tc. *satranç* / (înv. și pop.) *șatranç*, *șatranc* (>rom. înv. și reg. *șatrange*, *șatrance* „(joc de) șah ; cusătură ornamentală în formă de pătrate").

Septembrie 1988

București, Estacadei 12

COPIL CU SENSUL „SLUGĂ" ÎN LIMBA ROMÂNĂ?

FLORENTINA ZGRAON

I.1. Dintre dicționarele limbii române, numai cel academic propune semnificația „servitor, slujitor, slugă" pentru cuvîntul *copil* [1], pe care o ilustrează printr-un citat extras din *Biblia de la București*, anume din cartea numită *A împărăților, a doua* (IX/2) [2].

2. Studiind lexicul românesc autohton, Adriana Ionescu se ocupă și de termenul *copil*. Întrucît studiul etimologiei nu se poate dispensa de complexul semantic, autoarea își propune să sintetizeze sensurile acestui cuvînt în ordinea cronologică a atestării lor. Astfel, semnalează accepția „slujitor, slugă" în secolul al XVII-lea, dar numai în sintagma *copil de (din) casă*, întîlnită la Miron Costin. Observăm că Adriana Ionescu ignoră interpretarea din DA, deși, în esență, punctul său de vedere ar fi avut un sprijin în această sursă lexicografică. Mai mult, ar fi putut propune și pentru acest secol accepția „slugă" a cuvîntului *copil* (în afara condiționării contextuale *de [din] casă*), așa cum crede că l-a întîlnit într-un exemplu singular din veacul al XVIII-lea, extras din cronica lui Ion Neculce [3].

3. Într-o lucrare mai recentă, acad. Ion Coteanu și Marius Sala, reluînd problema etimologiei lui *copil*, convin că în româna veche termenul are și sensul „slugă, servitor", ca în unele limbi balcanice. Pentru a ilustra această accepție a cuvîntului, autorii invocă sintagma *copii de casă* și cîteva contexte din *Biblia de la București*, din cartea *Rut* [4].

Aceste trei lucrări, care admit sensul „slugă" al cuvîntului *copil*, îl apreciază, în consens, ca învechit. Într-adevăr, el nu a fost consemnat în surse mai apropiate de zilele noastre, nici în hărțile *Atlasului lingvistic român* [5].

II.1. Observăm că, în afara sintagmei *copii de casă* și a citatului selectat de Adriana Ionescu din opera lui Ion Neculce (neconvingător sau necunoscut pentru autorii ultimei lucrări amintite), asupra căreia vom reveni, ilustrarea accepției „slugă" a termenului *copil* se face numai prin apelul la *Biblia de la București*. Este motivul pentru care ne-am propus să cercetăm realitatea acestui sens prin explorarea în adîncime

[1] DA, s.v. *copil*, sensul I. 5.

[2] Cifra romană reprezintă numărul capitolului, iar cea arabă numărul versetului. Așa vom nota în cele ce urmează ocurențele din *Biblia de la București* și din alte surse corespunzătoare acesteia.

[3] Vezi Adriana Ionescu, *Lexicul românesc de proveniență autohtonă în textele din sec. al XVI-lea — al XVIII-lea*, TUB, București, 1985, p. 73—75.

[4] Vezi Ion Coteanu, Marius Sala, *Etimologia și limba română. Principii — probleme*, Editura Academiei R.S.R., București, 1987, p. 83—85.

[5] Vezi, cu titlul de exemplu, cîteva hărți intitulate „argat", „tatăl slugii mele", „altă slujnică (am avut)", în ALR, SN, III, h. 882, respectiv VI, h. 1573, 1574.

a contextelor care l-au generat, anume prin studierea surselor textului biblic şi a modalităţilor de echivalare a acestora de către traducătorii români.

2. Lectura noastră se limitează la cîteva cărţi din *Biblia de la Bucureşti*: *Judecătorii*, *Rut*, *A împărăţiilor, a doua*, *A împărăţiei, a patra*, *Isaia*, *Iezechiil*, *Daniil*, *Iosiia*, *Ioil*, *Amos*, *Avdiu*, *Iona*, *Mihea*, *Înţelepciunea lui Iisus, fiiul lui Sirah*, *A Sosannei istorie*, *Pentru a bălaurului Vil topire*, *Evanghelia de la Marco* [6]. Nu toate atestă întrebuinţarea cuvîntului *copil* (*copilaş*) pentru semnificaţia „slugă", dar, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate ne-au ajutat să ne întemeiem punctul de vedere, fie şi numai prin observarea sinonimelor şi a corespondentelor lor din izvoarele traducătorilor români.

Am identificat în paginile parcurse 33 de ocurenţe ale termenului *copil* pentru accepţia „slugă; rob" [7] (exprimată, în 31 de situaţii, prin diminutivul *copilaş*), anume în *Judecătorii* (VII/10, 11, IX/54, 54, XIX/3, 9, 11, 13), *Rut* (II/5, 6, 9, 9, 15), *2 Împăraţi* (IX/2, 9, XIII/17, 34, XVI/1), *4 Împăraţi* (IV/12, 14, 19, 22, 24, 25, 38, 41, V/20, 23, VI/15, 17, VIII/4, XIX/6) şi *Isus Sirah* (XXXIII/30). Reproducem două dintre acestea: *Şi să îmbărbătă copilaşul şi să făcu cînd ieşi copilaşul către tatul lui, către cei ce secera, şi zise către tată-său: / „Capul mieu, capul mieu!" Şi zise* **copilaşului**: *„Rîdică-l pre el către maica lui"* (*4 Împăraţi*, IV/18—19); *Săturări şi toiag şi sarcine — la măgari, pîine şi certare şi lucru — la rob./ Lucrează cu* **copilul**, *şi vei afla odihnă; slobozi mînele lui, şi va cerca slobozire. / Jugul şi hamul vor îndupleca cerbicea, şi la robul făcătoriu de rău — legături şi cazne* (*Isus Sirah*, XXXIII/29—31).

3. Exemplele alese sînt clare, mai ales în contextul larg pe care ni l-am îngăduit. Precizăm însă că toate cele 33 de situaţii selectate din materialul parcurs au fost confruntate cu locurile corespunzătoare din *Septuaginta*, ori, cînd a fost cazul, chiar din *Biblia de la Frankfurt* (1597), care a stat în mod nemijlocit la baza traducerii şi reviziei textului imprimat în 1688. Am mai folosit, de asemeni, *Vulgata* şi o ediţie românească sinodală recentă[8]. Textul grec prezintă în locurile respective cuvîntul τὸ παιδά-

[6] Cele mai multe vor fi citate ca atare: *Rut*, *Isaia*, *Amos* etc.; în cîteva cazuri preferăm siglele: *2 Împăraţi* (= *A împărăţiilor, a doua*), *4 Împăraţi* (= *A împărăţiei, a patra*), *Isus Sirah* (= *Înţelepciunea lui Iisus, fiiul lui Sirah*), *Susana* (= *A Sosannei istorie*), *Vil* (= *Pentru a bălaurului Vil topire*), *Marcu* (= *Evanghelia de la Marco*).

[7] Cîmpurile semantice ale termenilor *slugă* şi *rob* nu sînt identice. Faptul a fost cunoscut traducătorilor români din secolul al XVII-lea, căci numai astfel ne explicăm echivalarea preferenţială *rob* pentru δοῦλος şi *slugă* pentru παῖς şi derivatele sale (de exemplu, ἐν ὀφθαλμοῖς παιδισκῶν τῶν δούλων — *întru ochii slujnicelor robilor*, în *2 Împăraţi*, VI/20). Totuşi, observăm că chiar în textul *Septuagintei* aceeaşi persoană, în contexte similare, este desemnată fie prin δοῦλος, fie prin παῖς (vezi *2 Împăraţi*, XV/34). Pe de altă parte, am întîlnit, deşi rar, traduceri care contravin regulii generale: ἡ παιδίσκη — *roabă* (*Rut*, II/13), iar ὁ δοῦλος, ἡ δοῦλη — *slugă, slujnică* (*Ioil*, II/29; *Amos*, III/7; *Susana*, 26; *Marcu*, X/44, XII/2, 4, XIII/34, XIV/47). De aceea, vom desemna în continuare sensul la care ne referim prin „slugă", fără a analiza riguros fiecare situaţie din acest punct de vedere.

[8] Vezi Ἡ Παλαια Διαθηκη, κατα τους ο′. *Septuaginta. Id est Vetus Testamentum graece iuxta LXX interpretes*, edidit Alfred Rahlfs. Editio minor. Duo volumina in uno, Deutsche Bibelgesellschaft Stuttgart, 1935; Της Θειας Γραφης, Παλαιας Δηλαδη και Νεας Διαθηκης, απαντα. *Divinae Scripturae, nempe Veteris ac Novi Testamenti, omnia, recens a viro doctissimo (...) recognita et (...) emendata, variisque lectionibus (...) aucta et illustrata*, Francofvrti, 1597; *Biblia Sacra. Vulgatae editionis Sixti V. et Clementis VIII., Pont. Max. auctoritate recognita.* Editio nova, Viennae, 1863; *Biblia sau Sfînta Scriptură*, Bucureşti, 1982.

ριον, diminutiv al lui ὁ παῖς, care apare ca atare în numai două cazuri : *2 Împărați*, IX/2 (exemplul reprodus în DA) și *Isus Sirah*, XXXIII/30 (vezi *supra*). Opțiunea traducătorului pentru *copil* sau *copilaș* este condiționată direct de izvodul urmat [9]. Dicționarele limbii grecești notează, sub forma παῖς, în afară de sensul de bază „enfant" (1. *avec idée de parenté*, fils *ou* fille ; 2. *avec idée de l'âge*, jeune garçon, petite fille), și accepția „jeune esclave, serviteur" [10]. Derivatul său substantival τὸ παιδάριον preia cele două sensuri : „« petit enfant », parfois aussi « jeune esclave »" [11]. Considerăm că în situațiile discutate traducătorul a operat o selecție improprie între accepțiile unui cuvînt polisemantic. În numeroase situații a echivalat corect sensurile lui παῖς și ale derivatelor acestuia (vezi, de exemplu, *Vil*, 17, 24 : τοῖς παισὶν — *slugilor*, παιδίων — *de copii*). Totuși, uneori a fost preferat sensul de bază al cuvîntului, deși cel secundar era în acord cu contextul. Poate că acest lucru a fost favorizat și de o nuanță semantică surprinsă în dicționarul lui G. Ioanid, în care s. v. παῖς, la sensul al treilea, „slugă, rob", citim în paranteză : „în menajată expresie, ca rom. *fecior*". Astfel, sinonimia parțială a perechii παῖς — δοῦλος s-a atenuat și mai mult în mintea traducătorului. Unii autori disting între δοῦλος „esclave, serviteur né à la maison, ou introduit dans la maison" și παῖς „jeune esclave considéré comme faisant partie de la famille" [12], în timp ce pentru alții diferențierea nu este necesară [13] (vezi și *supra*, nota 7). Oricum, dacă am avea a face cu sensul „slugă" al cuvîntului *copil*, și nu cu o întrebuințare mai mult sau mai puțin accidentală a acestuia în contexte în care se impune sensul „slugă", ar fi de așteptat ca el să apară și în situațiile în care termenul grecesc corespunzător este δοῦλος „esclave", cuvînt monosemantic, cel puțin la fel de frecvent ca și παῖς, ceea ce nu se întîmplă. Noțiunea de „slugă" este redată în *Septuaginta* și prin alți termeni, cu frecvență mai mică : ὁ οἰκέτης [14] (*Isaia*, XXXVI/9 ;

[9] De obicei παῖς și παιδίον (care nu mai este simțit ca un diminutiv — cf. echivalarea *copil mic* în *Isaia*, X/19) sînt redate prin *copil*, iar παιδάριον prin *copilaș*, indiferent dacă în context se impune semnificația „prunc, copil ; fiu" sau aceea de „slugă, servitor". Cînd însă traducătorul folosește cuvîntul *slugă*, în acord cu contextul, ignoră aspectul diminutival al formei grecești corespunzătoare. Astfel, în *2 Împărați*, XIII/24, 28, 29, 31 pluralul *slugi* redă atît pe οἱ παῖδες, cît și pe τὰ παιδάρια (vezi și *2 Împărați*, XVII/18, XIX/17) — în *Biblia de la București* nu este folosit diminutivul *slugulița*, pe care l-am întîlnit în cîteva locuri din ms. 4389 (vezi *infra*, p. 101). Am putea deduce și de aici că în cele 33 de situații în care παιδάριον este tradus prin *copilaș* (31 de exemple), iar παῖς este echivalat prin *copil* (2 situații), deși toate se substituie sensului „slugă", traducătorul nu a intuit în context semnificația „slugă, servitor". Am mai întîlnit, rar însă, diminutivul παιδάριον redat prin *copil*, și nu prin *copilaș*, atunci cînd traducătorul și-a dat seama că persoana desemnată nu mai are vîrsta copilăriei, ci este un tînăr : *Judecătorii*, VIII/20 ; *2 Împărați*, XVIII/29 (cf. însă, în același capitol, versetele 5, 12, 32, în care „copilașul" desemnează pe Avesalom, cel care lupta împotriva lui David, tatăl său).

[10] *Dicționar elino-românesc*, tradus după al lui Scarlat D. Bizantie de G. Ioanid, vol. II, București, 1864, p. 142 ; A. Bailly, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1950, p. 1440—1441 ; Henry George Liddell, Robert Scott, Henry Stuart Jones, *A Greek-English Lexicon*, Oxford, 1966, p. 1289 ; Victor Magnien, Maurice Lacroix, *Dictionnaire grec-français*, Paris, 1969, p. 1311—1312 ; Pierre Chantraine, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, Éditions Klincksieck, Paris, tome III, 1974, p. 848—850.

[11] Pierre Chantraine, *loc. cit.*

[12] Victor Magnien, Maurice Lacroix, *op. cit.*, p. 454 ; cf. și A. Bailly, *op. cit.*, p. 535.

[13] Pierre Chantraine, *op. cit.*, tome I, 1968, p. 294.

[14] După A. Bailly (*op. cit.*, p. 535) δοῦλος este diferit de οἰκέτης, în timp ce pentru Pierre Chantraine (*op. cit.*, tome I, 1968, p. 294) acești termeni sînt „en concurrence", deci în raport de sinonimie.

Isus Sirah, IV/33, VI/12, VII/21, 22, X/27, XXIII/9, XXXIII/29, 31, 35, 36, XXXVII/14), ὁ λειτουργὸς (*2 Împărați*, XIII/18; *4 Împărați*, IV/43, VI/15; *Isaia*, LXI/6; *Isus Sirah*, VII/31, X/2, L/16), ὁ αἰχμάλωτος (*Isaia*, XIV/2, XXIII/1; *Iezechiil*, XXX/18; *Amos*, VI/7, VII/11, 17), ὁ διάκονος (*Marcu*, IX/35, X/43), ὁ ὑπηρέτης (*Isaia*, XXXII/5; *Marcu*, XIV/54, 65), ὁ Θεράπων (întîlnit numai în forma feminină ἡ Θεράπαινα — *Isaia*, XXIV/2), dar nici în aceste cazuri traducerea românească nu prezintă cuvîntul *copil* — singurele variații față de *slugă*, *slujnică*, *rob*, *roabă* sînt *poslușnec* (*4 Împărați*, IV/43), *poslușnic* (*Isus Sirah*, VII/31, L/16) și *slujnec* (*4 Împărați*, VI/15). Observăm că în capitolul XXXIII din *Isus Sirah* cele patru ocurențe ale lui οἰκέτης sînt redate prin *rob* (versetele 29, 31, 35, 36), iar în versetul 30 apare *copil* (vezi *supra*), corespunzător grecescului παῖς, interpretat impropriu, deși este evident că desemnează aceeași realitate (robul). Or, nu poate fi întîmplător faptul că termenul *copil* pentru semnificația „slugă" apare numai în contexte în care traduce pe παῖς, cuvînt polisemantic.

III.1. Faptul este limpede, după părerea noastră, dar socotim că mai poate fi verificat prin compararea locurilor respective cu alte traduceri românești ale textului biblic. Înaintea acestora ar fi fost de dorit să invocăm ms. rom. 45 de la Biblioteca Filialei Cluj-Napoca a Academiei, care reprezintă o copie revizuită a traducerii lui Nicolae Milescu din *Vechiul Testament*[15]. Nu am avut posibilitatea să consultăm din acest manuscris decît *Înțelepciunea lui Iisus, fiiul lui Sirah*[16]. Singura ocurență a termenului *copil* pentru accepția „slugă" notată în această carte (XXXIII/30, vezi exemplul desfășurat *supra*) se regăsește întocmai în ms. 45 : *Lucrează cu* **copilul**, *și vei afla odihnă*; *slobozi mîinele lui, și va cerca volnicie*. Nu putem trage concluzii ferme verificînd unul din cele 33 de exemple. Pierderea este însă de natură filologică, întrucît am fi stabilit, probabil, permanența sau fluctuația termenilor discutați în fazele succesive ale traducerii și reviziei textului (sub aspect lexical, ceea ce ne interesează în primul rînd aici, datele problemei rămîn aceleași). Observăm totuși că ceilalți termeni care apar în *Isus Sirah* pentru noțiunea „slugă", anume *rob* (6 atestări), *slugă* (6 atestări), *poslușnic* (2 atestări) și *slujnică* (o ocurență), se regăsesc întocmai în ms. 45, cu o excepție (XXXVII/14 : *nu iaste la cel fără lucrul* în ms. 45, față de *cu robul cel zăbavnic* în tipăritura din 1688). În ms. 45 de două ori cuvîntul *robul* este glosat marginal prin *slugа* (X/28 în ms. 45, text corespunzînd versetului 27 în tipăritură; XXXIII/29). Această ultimă glosare a lui *rob* prin *slugă* (XXXIII/29), efectuată în imediata vecinătate a ocurenței *copil* pentru „slugă" (XXXIII/30), care rămîne neemendată, dovedește, credem, că revizorul și/sau copistul manuscrisului 45 nu și-a(u) pus problema sensului acestui cuvînt, ci l-au preluat ca atare din izvodul urmat.

2. Am comparat cele 33 de ocurențe ale termenului *copil* pentru noțiunea „slugă" selectate din *Biblia de la București* cu locurile corespunzătoare din ms. rom. 4389 de la Biblioteca Academiei, manuscris care conservă o altă traducere a *Vechiului Testament*, efectuată tot în

[15] Vezi, în legătură cu această problemă, pe larg, Virgil Cândea, *Rațiunea dominantă. Contribuții la istoria umanismului românesc*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1979, p. 106—172.

[16] Prin amabilitatea colegei noastre Aurelia Mihailovici, căreia îi mulțumim încă o dată.

secolul al XVII-lea (poate între 1665 și 1672), dar în Țara Românească, de către alți tălmăcitori, după izvoare slavone și latine, punînd însă la contribuție și „izvodul lui Nicolae, spătariul moldovean" [17]. Dintre acestea, în 24 de cazuri am întîlnit termenul *slugă*, în patru locuri diminutivul *slugulița* (*Judecătorii*, VII/11, XIX/3, 9, 11), în două situații sinonimul *rob* (*4 Împărați*, VI/17, *Isus Sirah*, XXXIII/30), în alte două versete lipsește termenul corespunzător, traducerea fiind puțin diferită (*Rut*, II/9, a doua ocurență; *4 Împărați*, IV/14), și, în fine, o singură dată reapare cuvîntul *copil* (*2 Împărați*, XVI/1). Pentru a stabili dacă această singură corespondență între *copilaș* din *Biblia de la București* și *copil* din ms. 4389 (care redau același loc din textul sacru, aproximativ în aceeași epocă, dar prin traducători diferiți și după surse diferite) este sau nu o confirmare a sensului „slugă" al cuvîntului *copil*, ne-am adresat originalelor folosite de traducătorii versiunii din ms. 4389, anume izvodul „lătinesc" [18] tipărit la Anvers în 1565 și cel „slovenesc" [19] imprimat în 1581 la Ostrog [20]. Acestea prezintă formele *puer* și, respectiv, ѻтрокъ, ambele polisemantice, ba, mai mult, cu un semantism perfect corelat cu al lui παῖς (cel care a generat, cum am arătat mai sus, traducerea *copil* pentru noțiunea „slugă"): *puer* 1 „copil (băiat sau fată)"; „fiu, fiică"; 2 „băiat, tînăr (pînă la 17 ani, rar mai mult)"; 3 „sclav tînăr, slujitor" [21]; ѻтрокъ, „παῖς, παιδίον, παιδάριον"; „puer"; „captivus"; „servus" [22]. În alte locuri edițiile din Anvers și Ostrog prezintă termenii *servus* „sclav" [23] și рабъ "δοῦλος, οἰκέτης, servus" [24], care nu admit echivocul (vezi, de exemplu, *Isaia*, XLIV/26 și LXV/8, unde ms. 4389 prezintă cuvîntul *rob*, în ambele cazuri, iar *Biblia de la București slugă*, respectiv *rob*; pentru al doilea exemplu, a se vedea versetul 9 în ediția Anvers și ms. 4389). Așadar, în locul discutat din ms. 4389, anume *2 Împărați*, XVI/1, este mai probabil să se fi produs același mecanism al selectării unui sens nepotrivit de către traducător, decît să se fi folosit în mod deliberat termenul *copil* pentru accepția „slugă" (nu este exclusă nici influența traducerii lui N. Milescu, dar, cum am spus, nu avem posibilitatea verificării acestei ipoteze). De altfel, fenomenul mai apare în ms. 4389. În *2 Împărați*, XVII/18, unde *Biblia de la București* prezintă termenul *slugă* (după gr. τὸ παιδάριον), în ms. 4389 întîlnim cuvîntul *copil* (cf. *puer* în ediția Anvers și ѻтрочищъ în ediția Ostrog). Ulterior, în locul respectiv *Biblia* de la Blaj din 1795 menține cuvîntul *slugă*, iar ediția sinodală din 1982 propune lecțiunea *tînăr*. Este adevărat, contextul permite ambele soluții: *Și-i văzu pre ei o slugă, și să spuse lui Avesalom* (am citat după tipărirea din 1688). Dar dacă ms. 4389 prezintă o traducere corectă, atunci vom reține echivalarea *slugă* pentru sensul „copil; tînăr" în *Biblia de la Bucu-*

[17] Vezi, pentru toate acestea, Virgil Cândea, *op. cit.*, p. 128—135.

[18] *Biblia ad vetustissima exemplaria castigata*, Antverpiae, 1565.

[19] Библіа, сирѣ(ч) книгы ветхаго и новаго завѣта, по языкѣ словенскѣ, Ostrog, 1581.

[20] Apud Virgil Cândea, *loc. cit.*

[21] Vezi G. Guțu, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1983, p. 1001.

[22] Vezi Fr. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Vindobonae, 1862—1865, p. 529; vezi și derivatele ѻтрочищтъ „παιδάριον, puer", ѻтрочѧ „παιδίον, puer" la p. 530.

[23] Vezi G. Guțu, *op. cit.*, p. 1119.

[24] Vezi Fr. Miklosich, *op. cit.*, p. 767.

reşti, adică cealaltă faţetă a mecanismului de traducere prezentat. O situaţie mai clară ne întîmpină în *4 Împăraţi*, V/22, loc în care *Biblia de la Bucureşti* prezintă pluralul *copilaşi* cu sensul „tinerei, adolescenţi" (după gr. παιδάρια), ilustrat şi de ediţiile *Vulgatei* (*adolescentes*), de *Biblia* din 1795 a lui Samuil Micu-Klein (*feciori*) şi de cea sinodală din 1982 (*tineri*) — cf. în ms. 4389 echivalarea *slugi*, ca urmare a selectării sensului secundar al formei ὀτρόчища din *Biblia* de la Ostrog. Evident, nu ne-am propus o analiză a textului conservat în ms. 4389, dar am zăbovit asupra cîtorva exemple spre a proba maniera de traducere care a favorizat şi aici echivalări de tipul celor semnalate în paginile anterioare pentru *Biblia de la Bucureşti*. Faptul este posibil, întrucît perechile de sinonime parţiale *puer — servus* şi отрокъ—рабъ au un cîmp semantic identic cu παῖς—δοῦλος la care ne-am referit mai sus. Prin urmare, din cele 33 de situaţii selectate din *Biblia de la Bucureşti* şi comparate cu ms. 4389, una singură părea să infirme opinia noastră, dar s-a dovedit neconcludentă.

3. Am verificat aceste 33 de ocurenţe ale cuvîntului *copil* (*copilaş*) pentru noţiunea „slugă" şi în *Biblia* tipărită la Blaj în 1795, datorată lui Samuil Micu-Klein, text care reprezintă în parte o nouă traducere după *Septuaginta*, în parte o reluare emendată a tipăriturii din 1688 : „Deci avînd eu îndeletnicire, m-am îndemnat să mă apuc de atîta lucru şi să îndreptez graiul *Bibliei* ceii mai dinainte româneaşte tipărită. Iară mai vîrtos, întru adevăr pociu să zic că mai ales Testamîntul cel Vechiu mai mult de nou de pre cel elinesc a celor şaptezeci de dascali l-am tălmăcit" (*Cătră cetitoriu*). În 24 de locuri ne întîmpină cuvîntul *slugă*, iar în celelalte nouă termenul *prunc* (*Judecătorii*, XIX/3, 9, 11, 13 ; *Rut*, II/5, 6 ; *2 Împăraţi*, IX/2), uneori în forma diminutivală *pruncuţ* (*Judecătorii*, VII/10, 11). În majoritatea cazurilor (24 din 33) sensul este deci restabilit. În celelalte nouă situaţii este greu de spus dacă Samuil Micu-Klein a comis aceeaşi eroare ca şi tălmăcitorii din veacul al XVII-lea, datorită polisemantismului termenilor παῖς, παιδίον, παιδάριον, sau, pur şi simplu, a transpus în grai ardelean (*prunc*, *pruncuţ*) cuvîntul *copil* (*copilaş*) întîlnit în *Biblia de la Bucureşti*. Se întîmplă chiar ca acelaşi personaj să fie desemnat fie prin *prunc*, fie prin *slugă* (Siva, sluga lui Memfivoste, urmaşul lui Saul — vezi *2 Împăraţi*, IX/2, 9). În schimb, în capitolul al IV-lea din *4 Împăraţi*, unde cuvîntul *copilaş* este deseori folosit în *Biblia de la Bucureşti*, atît pentru sensul „prunc, copil", cît şi pentru acela de „slugă" (vezi, de exemplu, versetele 18—19 notate *supra*, la p. 98), toate echivalările sînt corecte (*prunc*, respectiv *slugă*). Oricum, dacă Samuil Micu-Klein ar fi cunoscut sensul „slugă" al cuvîntului *copil* (fie şi ca învechit !), ori l-ar fi admis în ediţia sa, ori l-ar fi echivalat corespunzător în toate cazurile. Avînd în vedere „capcanele" textelor, am putea spune că dacă în *Biblia de la Bucureşti* este atestat termenul *copil* cu semnificaţia „slugă", neapărat în *Biblia* de la Blaj ar trebui să admitem înregistrarea lui *prunc* cu acelaşi sens ! Ipoteza este, evident, de neacceptat, dar, cum am arătat, la cei doi termeni s-a ajuns în mod similar.

IV.1. Considerînd demonstrat faptul că în *Biblia de la Bucureşti* nu este atestat sensul „slugă" al cuvîntului *copil*, ci, printr-o traducere improprie, el apare în locul termenului care ar fi trebuit să redea această

noțiune, revenim la sintagma *copil de casă*. Dicționarele limbii române glosează, în consens, această structură prin „fiu (fecior) de boier care îndeplinea unele servicii de paj pe lîngă familia domnitoare și făcea parte din garda interioară a palatului" [25]. *Copiii de casă* nu pot fi asimilați slugilor în sensul propriu al acestui cuvînt, care implică o condiție umilă sub aspect social și material, chiar dacă ei au avut unele mici obligații concrete față de domn și familia sa. Sintagma *copii de casă* presupune totuși ideea de aservire, de dependență, dar atenuată, mai degrabă ca o favoare, nicidecum ca o stare neconvenabilă. Mai mult, în raport cu domnul, „slujitori" sînt nu numai supușii din clasele inferioare, ci chiar marii boieri. Toate acestea sînt lucruri clare, ele nu trebuie dovedite, ceea ce vrem să subliniem este că formula *copil de casă* nu poate fi invocată pentru a dovedi existența sensului „slugă" al cuvîntului *copil*. Cum spuneam mai sus, dintre dicționarele limbii române numai DA propune sensul „servitor, slujitor, slugă" s. v. *copil* (I. 5), dar totuși subordonează sintagma *copil (din) de casă* sensului I.2 : „(Cu privire la vîrstă) Persoană de sex masculin, în întîiul stadiu al vîrstei, (de obicei) înainte de a ajunge adolescent". Într-adevăr, *copiii de casă* sînt „copii", nu maturi sau ... bătrîni [26]. Ajunși la vîrsta tinereții, ei ocupă, după împrejurări, merite personale ori sprijinul familiei, funcții în ierarhia socială. Reproducem un citat în care succesiunea termenilor exclude sinonimia lor : *Slugi, aprodzi, copii de casă! Voi dormiți și nu vă pasă* [27]. Sintagma *copil de casă* presupune, credem, o influență balcanică nu numai la nivelul limbii, ci și în ce privește realitatea socială pe care o desemnează. De altfel acad. Ion Coteanu și Marius Sala au arătat că „sensul de « slujitor, slugă de casă domnească » din *copii de casă*, folosit pentru adolescenții care serveau pe domn și familia lui, exista în subsidiar în termenul de bază din greacă și bulgară" [28].

2. TDRG și, mai tîrziu, DA menționează faptul că uneori structura *copil de casă* este redată eliptic : *copil* (în TDRG : *kurz* „pe scurt"). Ambele surse ilustrează situația dată numai printr-o altă sintagmă, anume *vătav (vătaful) de copii*. Într-adevăr, vătaful nu are în subordinea sa un grup de copii oarecare, ci numai „copii *de casă*". Credem că așa poate fi interpretat acel unic exemplu din cronica lui Ion Neculce selectat de Adriana Ionescu : *Și au pus Șeremet un copil a lui ce știia scrii bine turcește*. În cele cîteva rînduri în care se relatează episodul din care s-a extras citatul, personajul desemnat prin cuvîntul *copil* mai este amintit de patru ori, prin același termen. El face parte din anturajul lui Șeremet, „fert-marșalîc" care conducea „oastea moschicească" în Moldova în 1711, și este „tînăr" (*n-a pute copilul scrie cu dăscălie, fiind tînăr*). Celelalte manuscrise ale cronicii prezintă același lexem în locurile corespunzătoare [29]. Dacă am

[25] Vezi CADE, s.v. *copil* [2] ; Scriban, s.v. *copil* ; DA, s.v. *copil*. Cf. DEX, s.v. *copil* [1], după care „*copil de casă* = fiu de boier care făcea serviciul de paj la familia domnitoare sau la boierii mari" ; vezi în același sens Nicolae Stoicescu în *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, Editura Academiei R.S.R., București, 1988, p. 125, s.v. *copil de casă*.

[26] Cf. o situație particulară semnalată de Nicolae Stoicescu în *loc. cit.*

[27] Apud TDRG, s.v. *casă* [1], sensul 8.

[28] *Op. cit.*, p. 87.

[29] Vezi Ion Neculce, *Opere. Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, Ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1982, p. 530, 544 (la p. 544 vezi și aparatul negativ).

admite, împreună cu Adriana Ionescu, că în acest loc *copil* = „slugă", ar trebui să ne întrebăm de ce nu reapare acest sens, nu numai în alte texte ori documente, dar nici măcar în opera lui Neculce, redactată în întregime de un bun cunoscător al limbii române, deşi în cuprinsul ei se uzează atît de mult de termeni ca *slugă*, *slujitor*. Iorgu Iordan, care a publicat două ediţii ale cronicii lui Ion Neculce, a inclus în glosarele acestora cuvîntul *copil*, dar numai în structura *copil de casă* „fiu de boier care servea ca paj la curtea domnească", deci nu a considerat că în contextul amintit am avea a face cu un sens deosebit [30].

V.1. Cu toate că nu am intenţionat să ne ocupăm şi de cuvîntul *copilă*, parcurgerea materialului necesar pentru tratarea subiectului propus ne-a prilejuit constatarea că acest termen nu are sensul „ţiitoare" [31]. Întrucît realitatea acestui sens s-ar putea raporta la cele discutate mai sus, vom nota cîteva date ale problemei. Sensul „ţiitoare" a fost ilustrat printr-un singur exemplu, citat după DA, anume versetul 19 din capitolul XIX al cărţii *Judecătorii* din *Biblia de la Bucureşti* : *Şi paie şi săturări măgarilor noştri sînt, şi pîine şi vin iaste mie şi* **copilei** *şi tinerelului, robilor tăi nu iaste lipsă de tot lucrul.*

2. Ediţia citată a *Septuagintei* publică pentru această carte două versiuni in extenso. Exemplul la care ne referim reflectă pe cea notată prin B, dar în alte locuri din acelaşi capitol textul se dovedeşte mai aproape de versiunea A. Cert este că întregul capitol se regăseşte în versiunea imprimată la Frankfurt în 1597. Majoritatea versiunilor pe care le-am putut urmări prezintă aici sensul „roabă" : versiunea A din *Septuaginta* — ἡ δούλη ; *Vulgata* (inclusiv ediţia din Anvers) — *ancilla* ; ms. 4389 — *roaba* ; *Biblia* din 1795 — *slujnica* ; *Biblia* din 1982 — *roaba*. Dar *Biblia* de la Frankfurt (asemănătoare cu versiunea B din *Septuaginta*) şi mai ales cea de la Ostrog par să motiveze traducerea *copilă* : ἡ παιδίσκη, отроковица. Dacă ἡ παιδίσκη este polisemantic („jeune fille" (...), souvent „esclave, jeune servante" (...) et aussi „fille, prostituée" [32]), отроковица pare a avea un registru semantic mai restrîns („παῖς, κόρη, puella" [33]).

3. În toate situaţiile în care am întîlnit termenul *ţiitoare* (*Judecătorii*, VIII/31, XIX/1, 2, 9, 10, 24, 25, 27, 29, XX/4, 5, 6 ; *2 Împăraţi*, III/7, V/13, XV/16, XVI/21, 22, XIX/5, XX/3, XXI/8, 11 ; *Daniil*, V/2, 3, 25), el traduce pe ἡ παλλακή „« concubine », par opposition à la femme légitime" [34], niciodată pe ἡ παιδίσκη (vezi *supra*) — cf., de obicei, în locurile respective din ms. 4389, *posadnica*.

4. Citind capitolul în întregime, observăm că persoana în cauză, „ţiitoarea" levitului, este numită nu numai astfel, ci şi *fată*, *fecioară*, *tînără*, *tinerea*, este drept, în raport cu tatăl ei (vezi versetele 4, 5, 6, 8, 9 — cf., pentru toate aceste situaţii, ὁ πατὴρ τῆς νεάνιδος). Fiind o femeie tînără, era posibil să fie numită *copilă* de către bărbatul care o însoţea, în timp ce acesta se adresa unui străin, cerîndu-i găzduire. Desigur, s-ar putea spune „copila era ţiitoarea levitului" sau „ţiitoarea levitului era (o) copilă",

[30] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei şi O samă de cuvinte*, ESPLA, Bucureşti, 1955, respectiv 1959.

[31] Cf. Ion Coteanu, Marius Sala, *op. cit.*, p. 83.

[32] Vezi Pierre Chantraine, *op. cit.*, tome III, 1974, p. 848—850, s.v. παῖς.

[33] Vezi Fr. Miklosich, *op. cit.*, p. 529.

[34] Vezi Pierre Chantraine, *op. cit.*, tome III, 1974, p. 853.

dar de aici nu rezultă că termenul *copilă* redă noțiunea de „țiitoare, concubină". Așadar, în locul respectiv sensul este „femeie tînără" (vezi și DA, s.v.), ca în *Rut*, II/6 și IV/12, unde apare diminutivul *copilașă*: *Copilașa moaviteanca iaste, ceaea ce s-au întors cu Noemina den țarina lui Moav*; *Să-ț dea ție Domnul den copilașa aceasta feciori.*

VI. Concluziile noastre au fost deseori exprimate în cursul prezentării faptelor. S-a dovedit că în *Biblia de la București* nu apare sensul „slugă" al cuvîntului *copil*, ci e vorba de o întrebuințare eronată a acestuia în locul termenului care ar fi trebuit să desemneze noțiunea respectivă. Sintagma *copil de casă* reflectă o nuanță atenuată a sensului supus discuției. Ea vine dintr-o epocă și dintr-un spațiu geografic pe care continuă să le evoce. Dislocată, nu transmite nici o urmă semantică elementului său de bază. Cuvîntul *copil* nu are sensul „slugă" în limba română.

Nu ne-am propus să valorificăm această constatare în domeniul atît de discutatei etimologii a termenului. De altfel, încercările de rezolvare a etimologiei nu au avut niciodată ca punct de plecare acest presupus sens [35]. Știind însă că în limbile balcanice sensul „slugă" este asociat accepțiilor „prunc, copil" și „bastard", că uneori el este chiar sensul principal, ca în albaneză, de exemplu, credem că demonstrația noastră constituie un argument în plus în favoarea cercetătorilor care resping ideea după care româna ar fi centrul de propagare a cuvîntului *copil* [36].

Decembrie 1988

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

[35] Vezi Ion Coteanu, Marius Sala, *op. cit.*, p. 79.

[36] Vezi, de exemplu, DA, s.v., și, mai recent, Al. Cioranescu, *Diccionario etimológico rumano*, Biblioteca Filológica, Universidad de La Laguna, 1961, s.v. Cf. Ion Coteanu, Marius Sala, *op. cit.*, p. 79—87.

NOI INFORMAȚII PRIVITOARE LA MANUSCRISUL AUTOGRAF ȘI LA TEXTUL REVIZUIT AL *VECHIULUI TESTAMENT* TRADUS DE NICOLAE MILESCU (IV)*

N. A. URSU

8.3.2. Cuvinte specifice graiurilor dacoromânești nordice aflate în ms. *45*, de regulă înlocuite în ediția *Bibliei* de la 1688, dar care se mai întîlnesc sporadic în acest text [51]:

amistui vb. IV (f. 275[r], Is. *29*, 6: „și pară de foc **amistuind**", în *B*: **mistuind**). Cf. și **mistui** (f. 431[v], 2 Mac. *1*, 23, f. 432[r], 2 Mac. *2*, 10, în *B*: **mistui**);

astară adv. „**astă-seară**" (f. 34[v], Ieș. *16*, 6, în *B*: **astară**);

băhniș s.n. (f. 272[r], Is. *19*, 7, f. 424[v], 1 Mac. *9*, 42, 45, în *B*: **băhniș**; f. 277[r], Is. *35*, 7, în *B*: *mocioriță*; f. 280[r], Is. *42*, 15, în *B*: *baltă*). Cf. și **bahnă** (f. 279[v], Is. *41*, 18, în *B*: *baltă*), *baltă* (f. 30[r], Ieș. *8*, 5, în *B*: *mocériță*);

bóinic s.m. (f. 181[r], 1 Paral. *28*, 1, f. 307[v], Ier. *46*, 9, 12, f. 309[r], Ier. *50*, 9, f. 310[r], Ier. *51*, 30, f. 349[v], Ioil *3*, 9, în *B*: *războinic*; f. 349[r], Ioil *2*, 7: **boinicii**, în *B*: *oameni războinici*; f. 309[v], Ier. *50*, 30: **boinicii** [marg.: *războinicii*], în *B*: *bărbații cei războinici*; f. 350[v], Am. *2*, 14: *războinic*, în *B*: **boinic**). Cf. și *războinic* (f. 310[v], Ier. *51*, 51, f. 326[r], Iez. *27*, 10, f. 362[r], Zah. *9*, 13, f. 372[r], Iudit. *7*, 6, f. 376[v], Iudit. *15*, 3, f. 406[r], Sir. *26*, 22, în *B*: *războinic*);

brehnace s.f. (f. 50[v], Lev. *11*, 14, în *B*: *șorliță*; f. 216[v], Iov *15*, 22: **brăhnace**, în *B*: **brehnace**);

chelșug s.n. (f. 85[r], Deut. *15*, 14, în *B*: **chelșug**; f. 199[r], 1 Ezd. *5*, 3, 9, în *B*: *cheltuială*; f. 419[r], 1 Mac. *3*, 28, f. 429[v], 1 Mac. *14*, 32, în *B*: *leafă*), **chelșugui** vb. IV (f. 85[r], Deut. *15*, 14, în *B*: **chelșugui**);

ciobotă s.f. (f. 32[v], Ieș. *12*, 11, f. 89[r], Deut. *25*, 9, f. 97[v], Iosua *9*, 5, f. 270[r], Is. *11*, 15, în *B*: *cizmă*; f. 93[v], Deut. *33*, 25, f. 121[v], 1 Reg. *12*, 3, f. 325[r], Iez. *24*, 17, în *B*: **ciobotă**; f. 352[r], Am. *8*, 6, în *B*: *încălțăminte*). Cf. și *cizmă* (f. 143[v], 3 Reg. *2*, 5, f. 413[v], Sir. *46*, 22, în *B*: *cizmă*; f. 205[r], Neem. *9*, 21, în *B*: *încălțăminte*; f. 325[r], Iez. *24*, 23, f. 350[r], Am. *2*, 6, în *B*: **ciobotă**);

* Primele trei părți ale acestui articol au apărut în LR, XXXVII, 1988, nr. 5, p. 455—468, nr. 6, p. 521—534, și XXXVIII, 1989, nr. 1, p. 31—46.

[51] Așa cum am arătat mai sus (v. **8.3.**), includem în această listă și cuvinte cărora le corespund în *Biblie* variantele lor fonetice muntenești.

dăzbina vb. I (f. 451^{v}, col. 1, 4 Mac. *10*, f. 452^{r}, col. 1, 4 Mac. *11*, în *B* : *dejghina*);

demica vb. I (f. 71^{v}, Num. *24*, 8 : „grăsimile lor le va **demica**", în *B* : *suge ca măduha*; f. 297^{r}, Ier. *21*, 7 : **dămica**, în *B* : *tăia de tot*; f. 356^{r}, Naum *1*, 6 : **dămica**, în *B* : *zdrumica*; f. 417^{r}, Ist. Băl. 40 : **dămica**, în *B* : **dumica**; f. 216^{r}, Iov *14*, 19, f. 285^{r}, Is. *58*, 7 : **demica**, în *B* : **dumica**; f. 226^{r}, Ps. *17*, 46 : **dimica**, în *B* : *mărunți*);

dodăi vb. IV (f. 25^{v}, Fac. *48*, 1 : [marg. : *bîntui*], în *B* : **dodăi**; f. 66^{v}, Num. *14*, 11 : [marg. : *bîntui*], în *B* : *zîdărî*; f. 88^{v}, Deut. *23*, 16 : [marg. : *supăra*], în *B* : *bîntui*; f. 425^{v}, 1 Mac. *10*, 35, f. 428^{r}, 1 Mac. *12*, 13, în *B* : **dodei**; f. 445^{v}, col. 2, 3 Mac., în *B* : *tînji*; f. 82^{v}, Deut. *9*, 22 : **dodei** [marg. : *mînia*], în *B* : *mînia*; f. 112^{v}, Jud. *16*, 16, f. 426^{r}, 1 Mac. *10*, 63, f. 430^{v}, 1 Mac. *15*, 40 : **dodei**, în *B* : **dodei**), **dodăială** s.f. (f. 81^{v}, Deut. *7*, 19 : [marg. : *învăluială*], în *B* : *bîntuială*; f. 215^{r}, Iov *10*, 17 : **dodăiele**, în *B* : **dodiele**; f. 397^{v}, Sir. *2*, 1 : [marg. : *bîntuială*], în *B* : *ispită*; f. 399^{r}, Sir. *6*, 8, în *B* : *ispită*; f. 412^{v}, Sir. *44*, 21 : [marg. : *ispită*], în *B* : *ispită*; f. 90^{v}, Deut. *28*, 57 : **dodeială** [marg. : *îngustare*], în *B* : **dodeială**; f. 109^{r}, Jud. *8*, 27, în *B* : **dodeială**);

făgadă s.f. (f. 184^{r}, 2 Paral. *6*, 19, în *B* : *făgăduială*; f. 272^{r}, Is. *19*, 21, în *B* : **făgadă**);

genune s.f. (f. 450^{r}, col. 2, 4 Mac. *7* : „întru a patimilor **genune**", în *B* : **genune**);

grișcă s.f. (f. 274^{v}, Is. *28*, 25 : „mei și **grișcă**", în *B* : **hricică**);

hadîmb s.m. (f. 20^{r}, Fac. *37*, 35, f. 21^{r}, Fac. *40*, 2, 7, f. 167^{v}, 4 Reg. *20*, 18, f. 208^{v}, Est. 112, f. 209^{r}, Est. *2*, 15, f. 211^{r}, Est. *7*, 9, f. 284^{v}, Is. *56*, 4, în *B* : **hadîm**; f. 169^{v}, 4 Reg. *24*, 12, f. 284^{v}, Is. *56*, 3, f. 337^{v}, Dan. *1*, 9, 10, în *B* : *scopit*). Vezi și *scop*, *scopit*, în lista precedentă;

hîtru adj., s.m. (f. 399^{r}, Sir. *6*, 34, în *B* : *iscusit*; f. 401^{r}, Sir. *11*, 33, în *B* : *ficlean*; f. 404^{r}, Sir. *21*, 13, în *B* : **hîtru**, *21*, 22, în *B* : *hiclean*; f. 404^{v}, Sir. *22*, 30, f. 409^{v}, Sir. *37*, 22, în *B* : *isteț*; f. 408^{r}, Sir. *33*, 31, în *B* : *făcător de rău*), **hîtrie** s.f. (f. 374^{v}, Iudit. *11*, 8, în *B* : *meșteșug*; f. 397^{v}, Sir. *1*, 6, în *B* : *meșterșug*; f. 403^{r}, Sir. *19*, 21, în *B* : *măiestrie*; f. 404^{r}, Sir. *21*, 13, în *B* : **hîtrie**; f. 408^{v}, Sir. *34*, 10, în *B* : *isteție*; f. 411^{v}, Sir. *42*, 24, în *B* : *vicleșug*);

hrease s.n. (f. 279^{r}, Is. *40*, 24, f. 282^{r}, Is. *47*, 14 : **hreaseuri**, în *B* : *uscăciuni*; f. 279^{r}, Is. *41*, 2 : **hreaseuri**, în *B* : **hreaseuri**; f. 294^{r}, Ier. *13*, 24 : **hreaseuri**, în *B* : *ojogituri*; f. 347^{v}, Os. *10*, 7 : „ca **hreasurile** preste fața apei", în *B* : *o gătejie*; f. 380^{v}, Epist. Ier. 60 : *spin* [marg. : **hrease**], în *B* : *mărăcini*);

iezunie s.f. (f. 219^{r}, Iov. *28*, 10, în *B* : **vizunie**);

înturna vb. I (f. 225^{r}, Ps. *9*, 3, f. 238^{v}, Ps. *79*, 4, f. 245^{v}, Ps. *117*, 13, f. 254^{r}, Pild. *10*, 33, f. 257^{r}, Pild. *21*, 14, f. 260^{v}, Pild. *30*, 4, f. 265^{v}, Cînt. *6*, 4, f. 298^{v}, Ier. *23*, 36, f. 301^{v}, Ier. *31*, 13, f. 303^{v}, *36*, 3, f. 305^{r}, Ier. *40*, 5, f. 318^{v}, Iez. *14*, 6, f. 344^{r}, Dan. *11*, 18, f. 348^{v}, Os. *14*, 5, f. 390^{r}, Înțel. *2*, 1, f. 398^{v}, Sir. *4*, 20, f. 403^{v}, Sir. *20*, 29, f. 417^{v}, 1 Mac. *1*, 22, 41, 42, f. 450^{r}, col. 2, 4 Mac. *7*, f. 450^{v}, col. 1, 4 Mac. *7*, în *B* : *întoarce*; f. 251^{v}, Pild. *3*, 28, f. 264^{v}, Eccl. *12*, 6, f. 301^{v}, Ier. *31*, 22, f. 347^{r}, Os. *8*, 13, f. 365^{v}, Tob. *2*, 5, f. 371^{r}, Iudit. *5*, 10, f. 406^{v}, Sir. *29*, 12, f. 410^{v}, Sir. *39*, 33, f. 426^{r}, 1 Mac. *10*, 52, f. 437^{r}, 2 Mac.

9, 2, f. 453^{v}, col. 2, 4 Mac. *16*, în *B* : **înturna**), **înturnare** s.f. (f. 403^{r}, Sir. *18*, 21, f. 410^{r}, Sir. *39*, 2, în *B* : *întoarcere*). Cf. și *întoarce* (f. 89^{r}, Deut. *24*, 20, f. 137^{r}, 2 Reg. *14*, 24, f. 137^{v}, 2 Reg. *15*, 8, f. 139^{v}, 2 Reg. *18*, 30, f. 140^{r}, 2 Reg. *19*, 14, 15, f. 192^{v}, 2 Paral. *29*, 6, f. 261^{r}, Eccl. *1*, 6, f. 348^{v}, Os. *14*, 2, f. 355^{v}, Mih. *7*, 19, f. 365^{v}, Tob. *2*, 6, f. 410^{r}, Sir. *38*, 37, în *B* : *întoarce*) ;

iac s.n. (f. 211^{r}, Est. *7*, 4, f. 267^{v}, Is. *5*, 5, f. 329^{r}, Iez. *33*, 15, f. 428^{r}, 1 Mac. *13*, 34, în *B* : **iah** ; f. 268^{v}, Is. *8*, 1, f. 321^{r}, Iez. *18*, 7, 12, f. 325^{r}, Iez. *25*, 7, f. 364^{r}, Mal. *1*, 13, în *B* : **iaf** ; f. 48^{r}, Lev. *6*, 2, 4, : **iiac**, în *B* : **iah**, **iaf** ; f. 74^{v}, Num. *31*, 11, 12 : **iiacuri**, în *B* : **iafuri**), **iecui** vb. IV (f. 18^{v}, Fac. *34*, 27, 28, f. 90^{v}, Deut. *28*, 31, f. 105^{v}, Jud. *2*, 16, f. 217^{v}, Iov *20*, 19, f. 218^{v}, Iov *24*, 2, f. 321^{r}, Iez. *18*, 7, 12, în *B* : **iăfui** ; f. 33^{r}, Ieș. *12*, 36, f. 48^{r}, Lev. *6*, 4, în *B* : **iefui** ; f. 115^{v}, Jud. *21*, 21, în *B* : *răpi* ; f. 123^{r}, 1 Reg. *14*, 36, în *B* : **iăhui** ; f. 160^{v}, 4 Reg. *7*, 16 : **iefui**, în *B* : **iăcui** ; f. 269^{v}, Is. *10*, 2 : **iehui**, în *B* : **iecui**), **iecaș** adj. (f. 26^{v}, Fac. *49*, 27, în *B* : *hrăpitor*). Cf. și **iaf** (f. 168^{r}, 4 Reg. *21*, 14, f. 247^{r}, Ps. *118*, 161, f. 280^{r}, Is. *42*, 22, f. 321^{r}, Iez. *18*, 16, 18, f. 356^{r}, Naum *2*, 12, f. 371^{r}, Iudit. *4*, 10, f. 372^{v}, Iudit. *7*, 23, în *B* : **iaf** ; f. 269^{v}, Is. *10*, 2, f. 280^{r}, Is. *42*, 22, f. 344^{v}, Dan. *11*, 33, f. 358^{r}, Sof. *1*, 14, f. 366^{r}, Tob. *3*, 3, f. 370^{r}, Iudit. *2*, 6, în *B* : **iah** ; f. 331^{v}, Iez. *38*, 13, în *B* : *plean*), **iefui** (f. 268^{v}, Is. *8*, 3, f. 321^{r}, Iez. *18*, 16, f. 354^{r}, Mih. *2*, 2, f. 356^{r}, Naum *2*, 9, f. 454^{r}, col. 2, 4 Mac. *17*, în *B* : **iăfui** ; f. 231^{v}, Ps. *43*, 12, f. 437^{r}, 2 Mac. *9*, 2, în *B* : **iefui** ; f. 338^{r}, Dan. *2*, 5, în *B* : **iăhui** ; f. 268^{r}, Is. *5*, 17, în *B* : *hrăpi* ; f. 332^{r}, Iez. *39*, 10, în *B* : *plenui*), **iah** (f. 286^{v}, Is. *61*, 8, f. 370^{r}, Iudit. *2*, 9, în *B* : **iah** ; f. 269^{v}, Is. *10*, 6, f. 357^{r}, Avac. *2*, 7, f. 364^{v}, Mal. *3*, 10, f. 373^{r}, Iudit. *8*, 17, în *B* : **iaf**), **iehui** (f. 240^{v}, Ps. *88*, 40, în *B* : **iefui** ; f. 280^{r}, Is. *42*, 22, f. 321^{r}, Iez. *18*, 18, f. 354^{r}, Mih. *2*, 2, f. 356^{r}, Naum *2*, 9, f. 358^{r}, Sof. *2*, 4, în *B* : **iăfui** ; f. 309^{r}, Ier. *50*, 10, f. 325^{v}, Iez. *26*, 12, în *B* : **iehui** ; f. 271^{v}, Is. *17*, 14, în *B* : **iăhui** ; f. 331^{v}, Iez. *38*, 13, în *B* : *plenui*) ;

iemnă s.f. (f. 129^{v}, 1 Reg. *28*, 22 : „**iemnă** de pîine", în *B* : **iămnă**) ;

iac s.n „groapă" (f. 205^{r}, Neem. *9*, 11, în *B* : *adîncime* ; f. 258^{r}, Pild. *22*, 14, f. 313^{r}, Plîng. *3*, 52, f. 325^{v}, Iez. *26*, 20, f. 328^{r}, Iez. *31*, 16, f. 328^{v}, Iez. *32*, 28, 29, f. 341^{v}, Dan. *6*, 16, 19, 23, 24, f. 362^{r}, Zah. *9*, 11, f. 373^{v}, Iudit. *8*, 27, în *B* : *groapă* ; f. 393^{r}, Înțel. *10*, 14 : [marg. : *groapă*], în *B* : *groapă* ; f. 277^{v}, Is. *36*, 16, în *B* : **iac**). Prin *iac* sînt traduse cuvintele λάκκος, βόθρος și βόθυνος. Cu același sens, *iac* mai apare la Dosoftei, în *Psaltirea în versuri* : „Pănă cînd s-a săpa *iacul* / Păcătosului cu dracul" (Ps. *93*, v. 47—48) și în *Viața și petrecerea svinților* : „Scurmat-au *iacul* și l-au săpatu-l, și va cădea-ș în groapa ce ș-au făcut" (sept., f. 17^{v}), precum și în traducerea anonimă a *Istoriilor* lui Herodot : „Și acolo, la pustii, să fie făcut *iacuri* mari di s-au strîns apa" (III, 9), unde prin *iac* este tradus cuvîntul δεξαμενή ;

măiai s.n. (f. 315^{r}, Iez. *4*, 9, în *B* : **măiai** ; f. 274^{v}, Is. *28*, 25 : *mei*, în *B* : **măiai**) ;

meser s.m. (f. 38^{r}, Ieș. *23*, 3, 6, f. 58^{r}, Lev. *25*, 25, 35, f. 85^{r}, Deut. *15*, 11, f. 135^{v}, 2 Reg. *12*, 1, 3, f. 221^{r}, Iov *34*, 28, f. 225^{r}, Ps. *9*, 9, 12, 19, 30, 33, 35, 41, f. 225^{v}, Ps. *10*, 4, f. 229^{v}, Ps. *34*, 12, f. 232^{r}, Ps. *48*, 2, f. 236^{v}, Ps. *71*, 4, f. 244^{v}, Ps. *106*, 41, f. 245^{r}, Ps. *111*, 8, f. 255^{r},

Pild. *14*, 21, 33, f. 256^{r}, Pild. *17*, 5, f. 260^{r}, Pild. *28*, 15, f. 260^{v}, Pild. *30*, 14, f. 261^{r}, Pild. *31*, 9, f. 262^{v}, Eccl. *4*, 13, f. 264^{r}, Eccl. *9*, 15, f. 400^{v}, Sir. *11*, 21, f. 406^{v}, Sir. *29*, 12, f. 408^{v}, Sir. *34*, 22, în *B* : *sărac*; f. 230^{r}, Ps. *36*, 15, f. 231^{r}, Ps. *39*, 21, f. 236^{v}, Ps. *69*, 6, f. 237^{r}, Ps. *71*, 13, f. 237^{v}, Ps. *73*, 20, 22, f. 239^{v}, Ps. *81*, 4, f. 240^{r}, Ps. *85*, 1, f. 244^{v}, Ps. *108*, 15, 21, f. 245^{r}, Ps. *112*, 6, f. 249^{v}, Ps. *139*, 13, f. 258^{r}, Pild. *22*, 22, *23*, 4, în *B* : **meser**), **meseretate** s.f. (f. 221^{v}, Iov *36*, 8, f. 253^{v}, Pild. *10*, 4, f. 254^{r}, Pild. *10*, 16, f. 259^{r}, Pild. *24*, 34, f. 260^{r}, Pild. *28*, 19, f. 260^{v}, Pild. *30*, 8, f. 261^{r}, Pild. *31*, 7, în *B* : *sărăcie*);

mireasă s.f. (f. 265^{v}, Cînt. *4*, 8, 9, în *B* : **mireasă**; f. 265^{v}, Cînt. *4*, 10, 11, 12, *5*, 2, f. 286^{v}, Is. *61*, 10, f. 299^{r}, Ier. *25*, 10, f. 349^{r}, Ioil *2*, 16, f. 378^{r}, Bar. *2*, 17, f. 392^{r}, Înțel. *8*, 2, în *B* : *nevastă*);

mîlcomiș adv. (f. 128^{r}, 1 Reg. *24*, 5, în *B* : *pre aascuns*), **mîlcomișî** vb. IV (f. 222^{r}, Iov *37*, 8, în *B* : *odihni*; f. 268^{v}, Is. *7*, 4 : [scris greșit : *mîncomișî*], în *B* : *potoli*; f. 347^{v}, Os. *10*, 11, în *B* **mîlcomișî**, *10*, 14, în *B* : *tăcea*; f. 254^{v}, Pild. *12*, 2 : „și omul fără dă lege dă va *tăcea*", în *B* : „și omul fără de lege se va **mîlcomișî**"), **mîlcomișire** s.f. (f. 441^{r}, 2 Mac. *14*, 17, în *B* : *tăcere*). Cf. și **mîlcomi** vb. IV (f. 3^{v}, Fac. *4*, 7) : „**mîlcomește** [scris greșit : *mîncomește*] cătră tine întoarcerea lui", în *B* : [unde a fost înțeles greșit textul din ms.] : „greșit-ai **mîlcomește** cătră tine e întoarcerea lui"; f. 201^{r}, 1 Ezd. *9*, 3, 4 : „ședea **mîlcomînd**" în *B* : „șădea **mîlcomînd**"). Confuzia din *Biblie* s-a transmis și în DLR, unde, s.v. *molcomi*, *4*, citatul respectiv este decupat și interpretat greșit;

neascultoi s.m. (f. 266^{v}, Is. *1*, 25, în *B* : **neascultător**);

ocăzui vb. IV (f. 377^{v}, Bar. *1*, 13 : „eram neascultînd [...] și **ocăzuiam** ca să nu audzim glasului lui", în *B* : **ocăzuiam**; f. 396^{v}. Înțel, *19*, 6 : „pentru că toată zidirea întru al său fel iarăși de sus să **ocăzuia**, slujind la ale tale porînci", în *B* : *închipuia*). Acest cuvînt (< slavon. ОКАЗѢВАТЬ, ОКАЗАТЬ „a manifesta, a arăta, a înfățișa") nu este înregistrat în DLM;

odoară s.n.pl. (f. 276^{v}, Is. *33*, 6, f. 281^{r}, Is. *45*, 3 [marg. *vistiere*], în *B* : *visterii*; f. 326^{r}, Iez. *27*, 24, în *B* : **odoară**; f. 355^{r}, Mih. *6*, 10, în *B* : *avuții*);

omăt s.n. și m. (f. 28^{v}, Ieș. *4*, 6, f. 66^{r}, Num. *12*, 10, f. 159^{v}, 4 Reg. *5*, 27, f. 222^{r}, Iov *37*, 6, f. 233^{r}, Ps. *50*, 8, f. 259^{r}, Pild. *25*, 13, f. 296^{r}, Ier. 18, 14, f. 412^{r}, Sir. *43*, 15, 21, f. 428^{v}, 1 Mac. *13*, 22, în *B* : *zăpadă*; f. 175^{r}, 1 Paral. *11*, 22, f. 395^{v}, Înțel. *16*, 22 : [marg. : *zăpadă*], în *B* : *zăpadă*; f. 142^{r}, 2 Reg. *23*, 20, f. 313^{r}, Plîng. *4*, 7 : [marg. : *zăpadă*], în *B* : **omăt**; f. 214^{r}, Iov *6*, 16, f. 222^{v}, Iov *38*, 22, f. 250^{v}, Ps. *147*, 5, f. 381^{r}, Cînt. 3 tin. 41 : *zăpadă*, în *B* : **omăt**), **omeți** vb. IV (f. 235^{v}, Ps. *67*, 15 : *zăpăzi*, în *B* : **omeți**). Cf. și *zăpadă* (f. 250^{v}, Ps. *148*, 8, f. 266^{v}, Is. *1*, 18, f. 284^{v}, Is. *55*, 10, f. 342^{r}, Dan. *7*, 9, în B : *zăpadă*);

oprăvui vb. IV (f. 144^{r}, 3 Reg. *2*, 35 : *îndrepta*, în B : **oprăvui**; f. 286^{v}, Is. *62*, 7 : **otprăvui**, în *B* : *îndirepta*; f. 437^{r}, 2 Mac. *8*, 36 : **otprăvui** în *B* : *mărturisi*). În DLR, textul din *B* a fost înțeles greșit. Corect este : „a (se) ocîrmui, a (se) conduce";

pară s.f. (f. 3^{v}, Fac. *3*, 24 : marg. : *văpaie*, în *B* : **pară**; f. 266^{r}, Cînt. *8*, 6 : marg. : *văpaie*, în *B* : *văpaie*; f. 217^{r}, Iov *18*, 5, f. 339^{v}, Dan. *3*, 24, f. 380^{v}, Cînt. 3 tin., titlu, f. 395^{v}, Înțel. *17*, 5, f. 454^{v}, col.

2, 4 Mac. *18*, în *B* : *văpaie*; f. 243ᵛ, Ps. *105*, 19, f. 275ʳ, Is. *29*, 6, în *B* : **pară**);

pelíță s.f. (f. 21ᵛ, Fac. *40*, 19, f. 162ʳ, 4 Reg. *9*, 36, f. 228ʳ, Ps. *26*, 3, f. 238ᵛ, Ps. *78*, 2, f. 247ʳ, Ps. *118*, 119, f. 354ʳ, Mih. *3*, 2, f. 437ʳ, 2 Mac. *9*, 9, f. 450ʳ, col. 1, 4 Mac. *6*, f. 450ᵛ, col. 1, 4 Mac. *7*, f. 451ʳ, col. 2, 4 Mac. *9*, f. 451ᵛ, col. 2, 4 Mac. *10* : **pelíțe**, în *B* : *cărnuri*; f. 139ᵛ, 2 Reg. *19*, 13 : **pelíța** [marg. : *trupul*], în *B* : *carnea*; f. 331ʳ, Iez. *37*, 8 : **pelíțele**, în *B* : *carne*; f. 90ᵛ, Deut. *28*, 55, f. 269ᵛ, Is. *10*, 18, f. 143ʳ, col. 2, 4 Mac. *15* : **pelíțe**, în *B* : *trupuri*; f. 125ʳ, 1 Reg. *17*, 44, f. 213, Iov *2*, 4, f. 216ᵛ, Iov *14*, 22 : **pelíțe**, în *B* : *trup*; f. 132ᵛ, 2 Re. *5*, 1, f. 139ᵛ, 2 Reg. *19*, 12, f. 213ᵛ, Iov *4*, 15, f. 214ʳ, Iov *6*, 12, f. 217ᵛ, Iov *21*, 6 : **pelíțe**, în *B* : **péliță**);

pesteală s.f. (f. 237ʳ, Ps. *72*, 4, în *B* : **apesteală**);

poamă s.f. (f. 21ʳ, Fac. *40*, 10 : „și copți strugurii **poamei**", în *B* : „și broboanele *strugurilor* coapte", *40*, 11 : **poama** [marg. : *strugurul*], în *B* : *strugurul*; f. 26ᵛ, Fac. *49*, 11 : „sîngele **poamei** [marg. : *strugurului*]", în *B* : *strugurului*; f. 63ʳ, Num. *6*, 4 : „vin de **poamă** [marg. : *struguri*]", în *B* : *strugur*; f. 66ʳ, Num. *13*, 24 : „și strugur de **poamă** unul", în *B* : „un strugur de **poamă**"; f. 93ʳ, Deut. *32*, 32 : „strugur de fiere, **poamă** de amărăciune", în *B* : **poamă**; f. 267ᵛ, Is. *5*, 2 : „așteptai [via] să facă **poamă** [marg. : *struguri*]", în *B* : *struguri*). Cf. și *strugur* (f. 410ᵛ, Sir. *39*, 32, f. 414ᵛ, Sir. *50*, 17, în *B* : *strugur*), *struguraș* (f. 272ʳ, Is. *18*, 5, în *B* : *struguraș*);

ponoslu s.n. (f. 16ʳ, Fac. *30*, 23, în *B* : **ponos**; f. 56ʳ, Lev. *20*, 17 : [marg. : *ocară*], în *B* : *ocară*; f. 406ʳ, Sir. *27*, 29, în *B* : *batjocurire*; f. 407ʳ, Sir. *29*, 31, f. 411ᵛ, Sir. *41*, 29, f. 449ᵛ, col. 1, 4 Mac. *5*, în *B* : **ponoslu**), **ponoslui** vb. IV (f. 107ʳ, Jud. *5*, 18, f. 403ᵛ, Sir. *20*, 14, f. 436ʳ, 2 Mac. *7*, 24, în *B* : **ponoslui**; f. 238ʳ, Ps. *77*, 22, în *B* : *cleveti*; f. 403ʳ, Sir. *18*, 18, în *B* : *împuta*);

poticală s.f. (f. 375ʳ, Iudit. *12*, 2, în *B* : **poticală**);

priceav adj. (f. 249ᵛ, Ps. *138*, 19 : **priceáv**, în *B* : **pricitor**; f. 314ᵛ, Iez. *3*, 7 : **priceav**, în *B* : **pricelnic**);

pripoit adj., s.n. (f. 146ᵛ, 3 Reg. *7*, 18 : „lucru *spîndzurat* [marg. : **pripoit**]", în *B* : *spînzurat*; f. 183ʳ, 2 Paral. *3*, 5 : „finicuri și **pripoite**", în *B* : **pripoíte**, *3*, 15 : „le puse preste **prepoite**", în *B* : *lănțușă*);

prișleț s.m. (f. 9ᵛ, Fac. *19*, 9 : „a fi **prișleț**", în *B* : *a nemernici*; f. 11ʳ, Fac. *21*, 34, f. *13*ᵛ, Fac. *26*, 3, f. 25ʳ, Fac. *47*, 4 : [a fi] **prișleț**, în *B* : *a sălășlui*; f. 12ᵛ, Fac. *24*, 37 : „sînt **prișleț** [marg. : *înstriinat*], în *B* : *sălășluiesc*; f. 29ᵛ, Ieș. *6*, 4 : „s-au făcut **prișleț**", în *B* : *au sălășluit*; f. 11ᵛ, Fac. *23*, 4, în *B* : *strein*; f. 27ᵛ, Ieș. *2*, 22, f. 56ᵛ, Lev. *22*, 10, f. 78ʳ, Deut. *1*, 16, în *B* : *nemernic*; f. 32ᵛ, Ieș. *12*, 19, în *B* : *venetic*), **prișleși** vb. IV (f. 8ᵛ, Fac. *17*, 8, în *B* : *nemernici*; f. 10ʳ, Fac. *20*, 1, f. 33ʳ, Ieș. *12*, 40, în *B* : **lăcui**; f. 11ʳ, Fac. *21*, 23, f. 17ʳ, Fac. *32*, 4, f. 29ᵛ, Ieș. *6*, 4, în *B* : *sălășlui*; f. 19ᵛ, Fac. *36*, 44 : „pămîntul *unde* au **prișleșit**", în *B* : *cîștigării lor*; f. 25ʳ, Fac. *47*, 9 : [marg. : *lăcui*], în *B* : *nemernici* [marg. : *lăcui*], în *B* : *lăcui*; f. 107ʳ, Jud. *5*, 17 : *nemernici*, în *B* : **prișleși**; f. 172ʳ, 1 Paral. *5*, 26 : *înmuta* [marg. : *înstreina*], în *B* : **prișleși**; f. 174ʳ, 1 Paral. *9*, 1 : *înstreina*, în *B* : **prișleși**), **prișlești**e s.f. (f. 15ʳ, Fac. *28*, 4, în *B* : *nemernicie*; f. 19ʳ, Fac. *36*, 7,

f. 33r, Ieș. *12*, 40, în *B* : *sălășluire*; f. 26v, Fac. *50*, 8, f. 27r, Fac. *50*, 22, Ieș. *1*, 1, în *B* : *casa*);

proașcă s.f. (f. 10v, Fac. *21*, 16 : „departe ca o **proșcă** de arc", în *B* : **proșcă**);

puhoi s.n. (f. 17v, Fac. *32*, 23 : marg. : *pîrîu*, în *B* : *pîrău*; f. 376r, Înțel. *17*, 19, în *B* : *repeziș*), **puhoios** adj. (f. 222v, Iov *38*, 25 : „ploaie **buhoioasă**", în *B* : **buhoioasă**; f. 260r, Pild. *28*, 3 : „ploaie **puhoioasă**", în *B* : *mare*). Probabil că grafia cu *b-* (*buhoioasă*) este o greșeală de copist aflată în manuscrisul după care a fost copiat ms. *45*, iar de acolo s-a transmis în textul *Bibliei*;

punoi s.n. (f. 214r, Iov *7*, 5, în *B* : **puroi**). Cf. și **puroi** (f. 213r, Iov *2*, 8, f. 451r, col. 2, 4 Mac. *9*, în *B* : **puroi**);

rășchira vb. I (f. 6r, Fac. *10*, 18, f. 91v, Deut. *30*, 3, în *B* : **răschira**; f. 6v, Fac. *11*, 9, f. 42v, Ieș. *32*, 24, f. 138r, 2 Reg. *15*, 31, în *B* : *răsipi*), **rășchirare** s.f. (f. 90r, Deut. *28*, 25, f. 91v, Deut. *30*, 4, în *B* : **răschirare**). Cf. și **răsfira** (f. 404r, Sir. *22*, 17, în *B* : *răsipi*);

sărăiman s.m. „orfan" (f. 83r, Deut. *10*, 18, f. 85r, Deut. *14*, 29, f. 85v, *16*, 11, f. 241v, Ps. *93*, 6, f. 244v, Ps. *108*, 8, f. 250r, Ps. *145*, 8, f. 266v, Is. *1*, 23, f. 348v, Os. *14*, 4, f. 354r, Mih. *2*, 2, f. 398v, Sir. *4*, 10, f. 432v, 2 Mac. *3*, 10, f. 437r, 2 Mac. *8*, 28, 30, în *B* : *sărac*; f. 88v, Deut. *24*, 19, f. 89v, Deut. *26*, 13, *27*, 19, f. 239v, Ps. *81*, 3, f. 244v, Ps. *108*, 11, în *B* : **suruman**; f. 269v, Is. *9*, 17, f. 313v, Plîng. *5*, 3, în *B* : **sărăiman**; f. 269v, Is. *10*,2, în *B* : **sărăman**; f. 361r, Zah. *7*, 10, în *B* : **săriman**; f. 364r, Mal. *3*, 5, în *B* : **suriman**; f. 409r, Sir. *35*, 14, în *B* : **siriman**, **sărăimănie** s.f. „lipsă, pierdere a copiilor" (f. 281v, Is. *47*, 8, în *B* : *sărăcie*). Cf. și *sărac* s.m. „orfan" (f. 37v, Ieș. *22*, 22, 24, în *B* : *sărac*);

selip s.n. (f. 146r, 3 Reg. *6*, 33 [scris greșit : *slipuri*], în *B* : **selip**; f. 332v, Iez *40*, 19, f. 333v, Iez *41*, 10, 11, *42*, 2, 3, f. 334r, Iez. *42*, 2, 3, f. 334r, Iez. *42*, 7, 9, 11, 12, 13, f. 336r, Iez. *46*, 20, 24, în *B* : *boltă*; f. 333r, Iez. *40*, 46, 47, 48, f. 335r, Iez. *44*, 19, în *B* : *cămară*; f. 387r, 3 Ezd. *6*, 23, în *B* : *turn*);

sîmcea s.f. (f. 146r, 3 Reg. *6*, 24, în *B* : **sîmcea**);

smidă s.f. (f. 238v, Ps. *77*, 52, 53, f. 250v, Ps. *148*, 8, f. 274v, Is. *28*, 2, f. 331v, Iez. *38*, 22, f. 391r, Înțel. *5*, 22, f. 395v, Înțel. *16*, 16, f. 412r, Sir. *42*, 17, f. 413r, Sir. *46*, 7, în *B* : *grindină*; f. 222v, Iov *38*, 22, f. 226r, Ps. *17*, 14, f. 410v, Sir. *39*, 36, în *B* : **smidă**; f. 98r, Iosua *10*, 11 : [marg. : *grindină*], în *B* : **smidă**);

smîrdă s.f. (f. 215r, Iov *9*, 31, f. 215v, Iov *11*, 15, f. 216r, Iov *14*, 4, în *B* : **smîrdă**; f. 267v, Is. *4*, 4, în *B* : *tină*; f. 360r, Zah. *3*, 3 : „haine **zmîrde**", în *B* : *smolite*, *3*, 4 : „hainele cele de **smîrdă**", în *B* : *smolite*; f. 392r, Înțel. *7*, 26 : „oglindă fără **smîrdă**", în *B* : *hulă*);

stărnutare s.f. (f. 223r, Iov *41*, 9, în *B* : **stărnutare**);

stoci vb. IV (f. 214r, Iov *6*, 4, în *B* : **stoci**; f. 257r, Pild. *20*, 5, în *B* : *zlei*);

stropși vb. IV (f. 215r, Iov *9*, 34, în *B* : **stropși**; f. 216r, Iov *13*, 11, în *B* : *struncina*; f. 216v, Iov *15*, 23, în *B* : *stîrvi*; f. 271r, Is. *14*, 19, f. 319r, Iez. *16*, 6, în *B* : *crunta*; f. 271v, Is. *16*, 9, *18*, 2, f. 286v, Is. *63*, 6, f. 342r, Dan. *7*, 7, 23, f. 351r, Am. *5*, 12, f. 371v, Iudit. *6*, 7, f. 446v, col. 1, 3 Mac., în *B* : *călca*; f. 443r, col. 2, 3 Mac. : [marg. :

călca de tot], în *B* : *călca*; f. 319ᵛ, Iez. *16*, 22, în *B* : *frămînta*; f. 328ʳ, Iez. *31*, 12, în *B* : *trînti la pămînt*; f. 444ᵛ, col 1, 3 Mac., în *B* : *întina*), **înstropși** vb. IV (f. 140ᵛ, 2 Reg. *20*, 12 : „**înstropșit** în sînge", în *B* : *tăvălit*);

șatră s.f. (f. 7ʳ, Fac. *12*, 8 : **șiatră**, în *B* : *cort*; f. 172ʳ, 1 Paral. *5*, 10, în *B* : **șatră**; f. 374ᵛ, Iudit. *10*, 24, în *B* : *cort*). Cf. și *cort* (f. 7ʳ, Fac. *13*, 3, 18, f. 9ʳ, Fac. *18*, 1, 2, 6, 9, f. 14ʳ, Fac. *26*, 25, f. 18ʳ, Fac. *33*, 19, f. 18ᵛ, Fac. *35*, 16, f. 19ʳ, Fac. *35*, 20, f. 402ʳ, Sir. *14*, 25, f. 405ʳ, Sir. *24*, 8, în *B* : *cort*; f. 18ʳ, Fac. *33*, 17 : *corturi* [marg. : *colibi*], în *B* : *corturi*);

șipot s.n. (f. 131ᵛ, 2 Reg. *2*, 13 : *izvor* [marg. : **șipot**], în *B* : *izvor*; f. 143ʳ, 3 Reg. *1*, 9, f. 167ᵛ, 4 Reg. *20*, 20, în *B* : *fîntînă*; f. 154ʳ, 3 Reg. *18*, 5, f. 202ʳ, Neem. *2*, 13, f. 212ᵛ, Est. *10*, 6, f. 253ᵛ, Pild. *8*, 28, în *B* : *izvor*; f. 441ᵛ, 2 Mac. *14*, 45, în *B* : **șipot**);

șirag s.n. (f. 45ᵛ, Ieș. *39*, 8, 9, 10, 11, f. 146ʳ, 3 Reg. *7*, 3, în *B* : *rînd*; f. 60ᵛ, Num. *1*, 52, f. 222ʳ, Iov *38*, 12, f. 249ᵛ, Ps. *143*, 1, f. 383ʳ, 3 Ezd. *1*, 29, în *B* : *rînduială*; f. 369ᵛ, Iudit. *1*, 4 : **șireaguri**, în *B* : *rînduiele*; f. 272ᵛ, Is. *22*, 6, f. 393ᵛ, Înțel. *12*, 9, în *B* : *rînduiala războiului*; f. 419ʳ, 1 Mac. *3*, 26 : **șireagurile**, în *B* : *rînduielele războiului*; f. 61ʳ, Num. *2*, 34, f. 124ᵛ, 1 Reg. *17*, 20, f. 436ᵛ, 2 Mac. *8*, 23, f. 439ᵛ, 2 Mac. *12*, 20, în *B* : **șireag**; f. 124ᵛ, 1 Reg. *17*, 19, f. 125ʳ, 1 Reg. *17*, 48 : **șireag**, în *B* : **șireag**; f. 60ᵛ, Num. *2*, 10 : **șiraguri** [marg : *pîlcuri*], în *B* : *polcuri*; f. 252ᵛ, Pild. *5*, 22, f. 259ʳ, Pild. *25*, 11, f. 266ʳ, Cînt. *7*, 1, în *B* : *șir*, *șîr*; f. 264ᵛ, Cînt. *1*, 9 : **șireaguri**, în *B* : *șiruri*; f. 434ʳ, 2 Mac. *5*, 2 : „după **șiraguri**", în *B* : *în chip de stol*; f. 44ʳ, 2 Mac. *13*, 21, în *B* : *tabără*);

știopi vb. IV „scuipa" (f. 66ʳ, Num. *12*, 14 [scris : цїѡпи, în *B* : *scuipa*, **știuiupi** [scris : цѩѭпи, în *B* : *scuipi*; f. 53ᵛ, Lev. *15*, 8, f. 449ʳ, col. 1, 4 Mac. *3* : **ștuipi**, în *B* : *scuipa*; f. 89ʳ, Deut. *25*, 9 : **ștuiupi** [scris : цѩѭпи, în *B* : *scuipi*), **știopit** s.m. (f. 271ʳ, Is. *40*, 15 [scris : цїѡпит, în *B* : *scuipit*). Cf. și *scuipa* (f. 406ᵛ, Sir. *28*, 13, în *B* : *scuipa*), *scuipi* (f. 435ʳ, 2 Mac. *6*, 20, în *B* : *scuipi*), *scuipit* (f. 219ᵛ, Iov *30*, 10, în *B* : *scuipit*);

tălaniță s.f. (f. 110ᵛ, Jud. *11*, 2, f. 400ʳ, Sir. *9*, 3, în *B* : **tălaniță**);

trupină s.f. (f. 216ᵛ, Iov *15*, 22, f. 340ʳ, Dan. *4*, 18, în *B* : **tulpină**). Cf. și **tulpină** (f. 216ʳ, Iov. *14*, 7, f. 340ʳ, Dan. *4*, 8, f. 414ᵛ, Sir. *50*, 14, în *B* : **tulpină**);

vîrtucios adj., s.m. și f. (f. 141ᵛ, 2 Reg. *22*, 32, 47, f. 184ʳ, 2 Paral. *6*, 32, f. 227ᵛ, Ps. *23*, 8, f. 258ᵛ, Pild. *24*, 5, f. 269ʳ, Is. *9*, 6, f. 358ʳ, Sof. *1*, 16, f. 431ᵛ, 2 Mac. *1*, 24, în *B* : *tare*; f. 141ᵛ, 2 Reg. *22*, 23, f. 149ᵛ, 3 Reg. *11*, 27, f. 159ᵛ, 4 Reg. *5*, 1, f. 175ᵛ, 1 Paral. *12*, 8, f. 256ʳ, Pild. *16*, 32, f. 292ᵛ, Ier. *9*, 22, f. 307ᵛ, Ier. *46*, 6, în *B* : *vîrtos*; f. 172ʳ, 1 Paral. *5*, 24, f. 173ʳ, 1 Paral. *7*, 2, f. 267ʳ, Is. *3*, 2, f. 267ᵛ, Is. *3*, 24, f. 376ᵛ, Iudit. *16*, 5, în *B* : **vîrtucios**; f. 222ʳ, Iov *35*, 31, în *B* : *ce poate*; f. 232ʳ, Ps. *44*, 7, f. 302ʳ, Ier. *32*, 18, în *B* : *puternic*; f. 266ᵛ, Is. *1*, 24, f. 267ʳ, Is. *3*, 1, în *B* : *putincios*; f. 376ʳ, Iudit. *14*, 2, în *B* : *care e cu vîrtute*);

zborî vb. IV (f. 441ᵛ, 2 Mac. *15*, 6, în *B* : *înălța*; f. 443ʳ, col. 1, 3 Mac., în *B* : *semeți*), **zborîre** s.f. (f. 446ᵛ, col. 1, 3 Mac., în *B* : **zborîre**);

zgîrci vb. IV (f. 355^{v}, Naum *1*, 5, în *B* : *îngrozi*; f. 419^{r}, 1 Mac. *3*, 6, în *B* : **zgîrci**; f. 420^{v}, 1 Mac. *5*, 3, în *B* : *înfricoșa*).

8.3.3. Prezența în ms. *45* a unui număr atît de mare de particularități fonetice, morfologice și, mai ales, lexicale dacoromânești nordice, îndeosebi moldovenești, dovedește faptul că prima revizie a *Vechiului Testament* tradus de Milescu a fost făcută de un moldovean. Căci este greu de crezut că, revizuind și transcriind traducerea lui Milescu, în vederea tipăririi ei la București, un revizor muntean a putut să mențină în text atît de multe particularități lingvistice moldovenești. Numeroasele exemple citate mai sus arată în mod limpede că muntenizarea limbii traducerii lui Milescu, mai ales sub aspect lexical, s-a produs nu la prima revizie a textului, pe care o reflectă copia munteană din ms. *45*, ci la a doua revizie a lui, făcută de munteni, în ediția *Bibliei* de la 1688. Cum rezultă din cele două liste de cuvinte citate mai sus (vezi **8.3.1.** și **8.3.2.**), abia în textul tipărit *batcă* a fost înlocuit cu *bábiță*, *băhniș* cu *mocioriță* și *baltă*, *bîrdan* cu *bándor*, *boaghe* cu *bogză*, *bobiță* cu *broboană*, *bortă* cu *gaură*, *chelbaș* cu *tîrcav*, *glod* cu *noroi*, *gîltan* și *gușter* cu *gîtlej*, *ilău* cu *năcovalnă*, *mai* cu *ficat*, *mire* cu *ginere*, *mireasă* cu *nevastă*, *pociumb* cu *țăruș*, *prostire* cu *zăvastă*, *răgălie* cu *rădăcină*, *sponcă cu copcă*, *susai* cu *păpădie*, *țărcălam* cu *crug*, *vinars* cu *rachiu*, și altele. În același timp, din lista de sub **8.3.2.** rezultă și faptul că cuvintele specific moldovenești care apar sporadic în *Biblia* de la București nu au fost introduse în text de unii tipografi moldoveni ai cărții (episcopul Mitrofan și, eventual, alți tipografi moldoveni plecați cu el în Țara Românească), așa cum s-a crezut pînă acum. Probabil în majoritate ele provin din textul inițial al traducerii lui Milescu, trecut, în prima lui revizie, prin pana unui moldovean. Elementele lingvistice muntenești aflate în copia din ms. *45*, la care ne vom referi mai jos, se datoresc de bună seamă copistului muntean al acestui text.

8.3.4 Firește, majoritatea particularităților lingvistice dacoromânești nordice, îndeosebi moldovenești, aflate în textul copiat în ms. *45*, pe care le-am menționat în listele citate mai sus (vezi **8.1.**—**8.3.2.**), sînt comune și limbii cărților publicate de Dosoftei. Cîteva dintre ele, asupra cărora am atras în mod special atenția, se întîlnesc însă (după informațiile de care dispunem pînă în prezent) *numai* în scrierile lui Dosoftei (vezi, în **8.3.1.**, cuvintele *chilină*, *denemicí*, *grumb*, *janc*, *lance*, *mătalnic*, *nazireu*, *podíri*, *scop*, *umșori*). Ca și pînă acum [52], noi considerăm aceste elemente lingvistice comune textului din ms. *45* și scrierilor lui Dosoftei drept mărturii ale faptului că prima revizie a *Vechiului Testament* tradus de Milescu a fost făcută în Moldova, de către Dosoftei și colaboratorii lui, care au avut la dispoziție manuscrisul autograf al lui Milescu încă din anii 1665—1671, cînd Dosoftei versifica *Psaltirea*. Prezența unor asemenea particularități lingvistice în ms. *45* și *numai* în scrierile lui Dosoftei nu poate fi întîmplătoare.

9. Așa cum am afirmat mai sus, în repetate rînduri, în ms. *45* se află și unele elemente lingvistice, îndeosebi fonetice, muntenești, care se datoresc — după părerea noastră — copistului muntean al textului. Ele

[52] Vezi articolele apărate în LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 39—44, și XXXVI, 1987, nr. 5, p. 431—432, menționate în nota 5.

constituie un strat superficial și nu pot fi atribuite, cum s-ar putea crede, primului revizor al traducerii lui Milescu, care s-ar dovedi astfel a fi fost tot un muntean, pentru că, revizuind și transcriind textul lui Milescu, munteanul respectiv ar fi eliminat din el bogatul fond de particularități lingvistice moldovenești menționate mai sus. Numai copistul manuscrisului *45*, acel Dumitru din Cîmpulung (Muscel), care va fi primit indicația să copieze întocmai textul rezultat din prima revizie a traducerii lui Milescu, a putut păstra în copia lui un număr atît de mare de particularități lingvistice moldovenești și, totodată, să introducă în text, mai mult sau mai puțin inconștient, o serie de particularități ale graiului său dacoromânesc sudic. Dacă primul revizor și copist al traducerii lui Milescu ar fi fost tot un muntean, în textul aflat în copia din ms. *45*, trecut în această eventualitate prin pana a doi munteni, nu s-ar mai fi putut păstra atît de numeroase particularități ale graiurilor dacoromânești nordice. Or, după cum am văzut (în **7. — 7.**), primul revizor al traducerii lui Milescu avea în graiul său africatele *dz*, *ğ* și alte particularități ale graiurilor dacoromânești nordice, fiind, după toate probabilitățile, un moldovean.

Menționăm în continuare cîteva particularități lingvistice muntenești aflate în copia din ms. *45*, pe care noi le considerăm elemente ale stratului lingvistic introdus în text de copist.

9.1. Accentuarea oxitonă (sau paroxitonă) a unor cuvinte care în graiurile dacoromânești nordice au accentuare paroxitonă (respectiv, proparoxitonă)[53]. De exemplu : *arșíță* (vezi **8.3.1**), *gingáș* (f. 162^{r}, 4 Reg. *10*, 11, f. 281^{v}, Is. *47*, 1, 8, f. 309^{r}. Ier, *50*, 2, f. 379^{r}, Bar. *4*, 19, în *B* : *gíngaș* ; f. 162^{r}, 4 Reg. *10*, 6, în *B* : *bogat* ; f. 219^{v}, Iov *29*, 9, în *B* : *boier* ; cf. și *gingaș*, f. 276^{v}, Is. *34*, 7, f. 307^{v}, Ier. *46*, 27, f. 354^{r}, Mih. *1*, 16, f. 416^{r}, Susana, 30, în *B* : *gíngaș*), *gîngáv* (f. 227^{r}, Is. *35*, 6, în *B* : *gîngav*), *mușíță* (f. 30^{v}, Ieș. *8*, 16, 17, 18, în *B* : *múșîță* ; f. 396^{v}, Înțel. *19*, 10, în *B* : *múșiță*), *priceáv* (vezi **8.3.2.**), *pristáv* (f. 370^{r}, Iudit. *2*, 11, în *B* : *ispravnic* ; vezi și **8.3.1.**), *vultúr* (f. 50^{v}, Lev. *11*, 13, f. 242^{v}, Ps. *102*, 5, f. 279^{r}, Is. *40*, 31, f. 313^{v}, Plîng. *4*, 19, f. 341^{v}, Dan. *7*, 4, în *B* : *vúltur* ; f. 309^{r}, Ier. *49*, 21, în *B* : *vultur* ; cf. și *vultur*, f. 84^{v}, Deut. *14*, 12, în *B* : *vultur* ; f. 90^{v}, Deut. *28*, 49, f. 92^{v}, Deut. *32*, 11, f. 320^{v}, Iez. *17*, 7, în *B* : *vúltur*).

9.2. Alături de formele obișnuite cu *d* moale, în ms. *45* apar frecvent și forme corespunzătoare cu rostirea dură a lui *d*, după care *e* > *ă*[54]. În ediția *Bibliei* de la 1688 cuvintele respective apar numai cu *d* moale. Citățm doar cîteva exemple cu *d* dur : *dă* conj. (f. 123^{v}, 1 Reg. *15*, 32, f. 146^{r}, 3 Reg. *6*, 12, f. 175^{v}, 1 Paral. *12*, 17, f. 285^{r}, Is. *58*, 5, f. 304^{v}, Ier. *38*, 17, f. 305^{r}, Ier. *38*, 21, f. 309^{v}, Ier. *50*, 45), *dăfăima* (f. 123^{v}, 1 Reg. *15*, 26, f. 124^{r}, 1 Reg. *16*, 7, f. 124^{v}, 1 Reg. *17*, 42, f. 234^{v}, Ps. *59*, 13), *dăfăimare* (f. 431^{r}, 1 Mac. *16*, 17), *dălunga* (f. 23^{v}, Fac. *44*, 4); *dălungare* (f. 218^{v}, Iov *25*, 3), *dăparte* (f. 405^{r}, Sir. *24*, 34), *dăpărta* (f. 107^{v}, Jud. *6*, 18, f. 192^{v}, 2 Paral. *28*, 22), *dăprinde* (f. 124^{v}, 1 Reg. *17*, 39, f. 146^{r}, 3 Reg. *6*, 12), *dăscînta* (f. 300^{r}, Ier. *27*, 7, f. 319^{v}, Iez. *16*, 21), *dăscoperi* (f. 116^{v}, Rut *3*, 4, f. 320^{r}, Iez. *16*, 36, 56, f. 423^{r},

[53] Vezi și I. Gheție, *op. cit.*, p. 94—95.

[54] *Ibidem*, p. 132—133.

1 Mac. *7*, 31), *dăsculț* (f. 138r, 2 Reg. *15*, 30), *dăsfăta* (f. 113v, Jud. *18*, 20, f. 277r, Is. *35*, 6, f. 301v, Ier. *31*, 20, f. 356v, Avac. *1*, 10, f. 385v, 3 Ezd. *4*, 63), *dăsfătare* (f. 445r, col. 2, 3 Mac.), *dăsfătăciune* (f. 230r, Ps. *35*, 10, f. 257r, Pild. *19*, 10, f. 261v, Eccl. *2*, 8, f. 266r, Cînt. *7*, 6, f. 310v, Iez. *51*, 34, f. 326v, Iez. *28*, 12, f. 328r, Iez. *31*, 9, f. 409v, Sir. *37*, 32, f. 444r, col. 1, 3 Mac.), *dăsfrîna* (f. 260v, Pild. *29*, 21), *dăspica* (f. 422v, 1 Mac. *6*, 45), *dăspicătură* (f. 154v, 3 Reg. *18*, 33, 38, f. 324v, Iez. *24*, 4), *dăspuiat* (f. 3r, Fac. *3*, 10, 11), *dăstul* (f. 77v, Deut. *1*, 6, f. 79v, Deut. *3*, 26, f. 219v, Iov *29*, 3, f. 308r, Ier. *48*, 30), *dăşchide* (f. 269v, Is. *10*, 14), *dăşert* (f. 129r, 1 Reg. *26*, 21, f. 224r, Ps. *3*, 7, f. 225v, Ps. *11*, 2, f. 229v, Ps. *34*, 8, f. 235r, Ps. *62*, 9, f. 261v, Eccl. *2*, 11, 17, f. 275v, Is. *30*, 15, f. 279v, Is. *41*, 29, f. 288v, Ier. *2*, 5, f. 290r, Ier. *4*, 30, f. 292r, Ier. *8*, 8, f. 406v, Sir. *29*, 12, f. 422r, 1 Mac. *6*, 12, f. 436r, 2 Mac. *7*, 18, 34), *dăşerta* (f. 327v, Iez. *30*, 11), *dăşertare* (f. 261r, Eccl. *1*, 1), *dăşertăciune* (f. 262r, Eccl. *4*, 7, f. 262v, Eccl. *5*, 6, f. 263r, Eccl. *6*, 9, f. 264r, Eccl. *11*, 8), *dăzbrăca* (f. 125r, 1 Reg. *18*, 3, f. 265v, Cînt. *5*, 4, f. 374r, Iudit. *10*, 2), *dăzlega* (f. 89r, Deut. *25*, 9, f. 116v, Rut *4*, 7, f. 305r, Ier. *40*, 4, f. 442v, col. 1, 3 Mac.), *dăzmăţat* (f. 258r, Pild. *23*, 21), *dăzmetec* (f. 127r, 1 Reg. *21*, 14, f. 161v, 4 Reg. *9*, 11), *dăzmetecí* (f. 127r, 1 Reg. *21*, 15), *dăzmetecire* (f. 233v, Ps. *54*, 2), *dăznoda* (f. 307v, Ier. *46*, 15, f. 325r, Iez. *25*, 9, f. 396r, Înţel. *17*, 19, f. 448v, col. 2, 4 Mac. *3*, f. 450v, col. 2, 4 Mac. *8*, f. 451r, col. 2, 4 Mac. *9*, f. 451v, col. 1, 4 Mac. *10*, f. 452r, col. 1, 4 Mac. *11*), *dăzvinovăţi* (f. 256r, Pild. *17*, 5, f. 296v, Ier. *18*, 23, f. 355v, Naum *1*, 2).

9.3. Cu rare excepţii, verbul *cuprinde* are în ms. *45* forma *coprinde*[55] (vezi, de exemplu, f. 22v, Fac. *41*, 58, f. 146r, 3 Reg. *6*, 15, f. 265r, Cînt. *2*, 6, f. 374v, Iudit. *11*, 12, f. 396v, Înţel. *19*, 16, f. 402r, Sir. *15*, 7, f. 404v, Sir. *23*, 5, f. 430r, 1 Mac. *15*, 2, f. 233v, 2 Mac. *4*, 16, f. 438v, 2 Mac. *11*, 16, f. 439r, 2 Mac. *11*, 22, în *B* : *cuprinde*). Cf. şi *cuprinde* (f. 19r, Fac. *36*, 6, f. 25v, Fac. *47*, 20, în *B* : *cuprinde*).

9.4. Substantivul *poruncă* şi verbul *porunci* au în ms. *45* numai formele *porîncă*, *porînci*[56]. De exemplu : *porîncă* (f. 13v, Fac. *26*, 5, f. 25v, Fac. *47*, 26, f. 152r, 3 Reg. *14*, 8, f. 179r, 1 Paral. *22*, 13, f. 181r, 1 Paral. *28*, 8, f. 251r, Pild. *2*, 1, f. 260v, Pild. *30*, 27, f. 322v, Iez. *20*, 19, 24, 25, f. 334v, Iez. *43*, 11, *44*, 5, f. 335r, Iez. *44*, 24, f. 364r, Mal. *2*, 1, f. 396v, Înţel. *19*, 6, în *B* : *poruncă*), *porînci* (f. 3r, Fac. *2*, 16, f. 3v, Fac. *3*, 11, 17, f. 4v, Fac. *6*, 22, *7*, 5, f. 5r, Fac. *7*, 9, 16, f. 17v, Fac. *32*, 17, 19, f. 49v, Lev. *9*, 7, f. 50r, Lev. *9*, 21, f. 50v, Lev. *10*, 18, f. 95r, Iosua *4*, 12, f. 169r, 4 Reg. *23*, 21, f. 303v, Ier. *35*, 14, f. 307v, Ier. *46*, 14, în *B* : *porunci* ; f. 11v, Fac. *22*, 20, în *B* : *poronci* ; f. 22v, Fac. *42*, 25, f. 24v, Fac. *45*, 19, în *B* : *porînci*).

9.5. Articularea palatală a lui *ş*, *j* şi *ţ*[57] în cuvinte ca *aleşi* s.n. sg. (vezi **7.5.**), *crivăţi* s.n. sg. (f. 412r, Sir. *43*, 24, în *B* : *crivăţ*), *jiac* (vezi **8.3.2.**, s.v. *jac*), *rocoşi* s.n. sg. (vezi **7.5.**), *şiatră* (vezi **8.3.2.**, s.v. *şatră*), (eu) *trimiţi* (f. 150v, 3 Reg. *12*, 24) şi altele. În cîteva locuri, unde copistul a scris din greşeală de două ori acelaşi fragment de text, el a pus frag-

[55] *Ibidem*, p. 118.
[56] *Ibidem*, p. 116.
[57] *Ibidem*, p. 145.

mentul repetat în paranteze unghiulare roșii, iar pe margine a scris, tot cu roșu : *greși* s.n.sg. (vezi f. 82^{v}, Deut. *9*, 12, f. 151^{v}, 3 Reg. *13*, 6, f. 153^{v}, 3 Reg. *16*, 28, f. 203^{v}, Neem. *5*, 7).

9.6. Alături de forma frecventă *ibovnic* (cf. f. 290^{r}, Ier. *4*, 30, f. 291^{r}, Ier. *6*, 26, f. 297^{v}, Ier. *22*, 20, 22, f. 319^{v}, Iez. *16*, 32, f. 320^{r}, Iez. *16*, 36, f. 323^{v}, Iez. *23*, 5, f. 324^{r}, Iez. *23*, 22, f. 345^{v}, Os. *2*, 5, 13, în *B* : *ibovnic*), în ms. *45* apare sporadic și forma *ibomnic* (f. 311^{v}, Plîng. *1*, 20, f. 319^{v}, Iez. *16*, 35, f. 324^{r}, Iez. *23*, 9, f. 345^{v}, Os. *2*, 7, 10, f. 392^{r}, Înțel. *8*, 2, în *B* : *ibovnic*).

9.7. Afereza lui *h* în forma *otărăsc* (f. 319^{v}, Iez. *16*, 25, în *B* : *hotărăsc*).

9.8. Într-un singur loc am întîlnit forma *pîrlej* (f. 454^{r}, col. 1, 4 Mac. *17*, în *B* : *prilej*).

9.9. De cîteva ori am întîlnit formele *(ne)înțelegut* (f. 404^{r}, Sir. *21*, 20 : „ca casa stinsă, așa-i la cel nebun înțelepciunea, și mintea celui *ne-nțelegut* necercetate cuvinte", în *B* : *neînțelegătoriu*) ; f. 404^{r}, Sir. *22*, 12 : „cu cel fără minte nu înmulți cuvîntul și către cel *ne-nțelegut* nu merge", în *B* : *neînțelegătoriu* ; f. 404^{r}, Sir. *22*, 16 : „arină și sare, și boț [marg. : glonț, bulgăr] de fier mai lesne-i a suferi, decît om *neînțelegut*", în *B* : *neînțelegătoriu* ; f. 408^{v}, Sir. *34*, 1 : „deșartele nădejdi și minciunoase la cel *neînțelegut* bărbat, și visurile zboară pre cei fără minte", în *B* : *neînțelegătoriu* ; f. 409^{r}, Sir. *36*, 19 : „gîltanul va mînca gustările [marg. : gusta bucatele] vînatului, așa inima *înțelegută* cuvintele minciunoase", în *B* : *înțelegătoare*).

9.10. Cuvintele (ἡ) συκάμινος și (τὸ) συκάμινον sînt traduse prin *dud*, respectiv *dudă*, care apar și în *Biblie* (cf. f. 181^{r}, 1 Paral. *27*, 28, f. 182^{v}, 2 Paral. *1*, 15, f. 185^{v}, 2 Paral. *9*, 27, f. 238^{v}, Ps. *77*, 52, f. 269^{r}, Is. *9*, 10, f. 352^{r}, Am. *7*, 14).

9.11. Cuvîntul δακτυλήθρας este tradus prin *năpîrstoace* (f. 450^{v}, col. 2, 4 Mac. 8, în *B* : *degetare*).

10. În manuscrisul *45* se află mult text scris „pre de margine", cum spune revizorul în *Cuvînt înainte către cititori*. Pe lîngă trimiterile la locuri paralele, luate de revizor din ediția slavonă de la Ostrov, „neavîndu-le cele grecești", pe marginea foilor se află glosările unui mare număr de cuvinte din text, precum și îndreptările numeroaselor greșeli de copist, de la corectarea unor litere pînă la întregirea unor fraze cu cuvinte sau fragmente mai mari de text sărite la copiere. Aceste îndreptări ale greșelilor de copist sînt făcute atît de către însuși copistul manuscrisului, probabil cînd el își revedea imediat fiecare pagină terminată de scris, cît și de o altă persoană (eventual chiar de către alte două persoane), care a (au) colaționat textul. În majoritatea îndreptărilor datorate altei (altor) persoane decît copistul Dumitru am identificat scrisul cunoscutului grămătic *Nicola*, aflat prin anii 1685—1686 tot la mănăstirea din Cîmpulung (Muscel), unde a copiat *Tetraevanghelul* din ms. *1327* de la BAR [58]. Mai tîrziu, acest Nicola, preoțit după anul 1697, a fost logofăt al mitropoliei Țării Românești. Sînt cunoscute mai multe manuscrise copiate de el [59].

[58] Vezi G. Ștrempel, *Copiști de manuscrise românești pînă la 1800*, vol. I, București, 1959, p. 162—165.

[59] Vezi și N. A. Ursu, *Teodosie Veștemeanul, adevăratul autor al* **Istoriei Țării Rumânești**, *atribuită stolnicului Constantin Cantacuzino* (II), în „Cronica", XVII, 1982, nr. 33, p. 5, 8.

Textul cel mai mare (de cca 80 de cuvinte) scris de mîna lui Nicola în ms. *45* este un comentariu privitor la „lemnul vieții" (Fac. *3*, 22), copiat în lungul primei coloane de pe f. 3^{v}. Acest comentariu se afla, probabil, în manuscrisul original, dar fusese trecut cu vederea de copistul Dumitru. Dintre celelalte texte marginale (corecturi sau glosări) scrise în mod sigur de Nicola menționăm, spre exemplu, doar cîteva : *acum nu vor părăsi*, glosare a textului „acum să nu lipsască" (f. 6^{v}, Fac. *11*, 6, în *B* : „acum nu va lipsi"), *s-au lepădat*, glosare a lui „s-au rocoșit" (f. 7^{v}, Fac. *14*, 4, în *B* : „s-au semețit"), *și dintru fiii lu Israil*, text sărit de copist (f. 40^{r}, Ieș. *28*, 1), *apa vădirii*, comentariu (f. 62^{v}, Num. *5*, 27), *ca să-i topască pre ei*, text sărit de copist (f. 78^{v}, Deut. *2*, 15), *și văduva cea den cetățile tale, și vor mînca*, text sărit de copist (f. 85^{r}, Deut. *14*, 29), *tabăra lui Madiam*, text sărit de copist (f. 108^{r}, Jud. *7*, 1), *feciorul lui Nir*, text sărit de copist (f. 132^{v}, 2 Reg. *4*, 12), *pre carii au născut lui Saul*, text sărit de copist (f. 141^{r}, 2 Reg. *21*, 8), *și au ascultat cuvîntul Domnului*, text sărit de copist (f. 150^{v}, 3 Reg. *12*, 24), *și să îngroapă cu părinții lui*, text sărit de copist (f. 153^{r}, 3 Reg. *15*, 24), *ca să întărească împărăția întru mîna lui*, text sărit de copist (f. 164^{v}, 4 Reg. *15*, 19), *nu să îndură*, glosare a lui „să scumpi" (f. 349^{r}, Ioil *2*,18, în *B* : „nu să îndură"), *nu să va îndura*, glosare a lui „să va scumpi" (f. 349^{v}, Ioil *3*, 16, în *B* : „nu se va îndura"), *fețe*, glosare a lui „vederi" (f. 404^{v}, Sir. *23*, 19, în *B* : „chipuri", în orig. : εἰδη), *sufletul*, glosare a lui „pîntecele" (f. 415^{r}, Sir. *51*, 29, în *B* : „pîntecele", în orig. : ἡ κοιλία), *să va dodei*, corectare a greșelii de copist „va dovedi" (f. 439^{r}, 2 Mac. *11*, 31, în *B* : „să va dodei", în orig. : ὀχληθήσεται), *Carnului*, corectare a greșelii de copist „carchínului" (f. 439^{v}, 2 Mac. *12*, 26, în *B* : „Carnului"), *rădică-i*, corectare greșită a lui „Rodoc" (f. 440^{v}, 2 Mac. *13*, 21, în *B* : „Ródocos"); cf. și f. 169^{v}, 4 Reg. *23*, 35, f. 170^{v}, 1 Paral. *1*, 46, f. 178^{v}, 1 Paral. *21*, 6, 12, f. 205^{r}, Neem. *9*, 19, f. 205^{v}, Neem. *9*, 27, f. 217^{r}, Iov *17*, 11, f. 218^{r}, Iov. *22*, 9, f. 225^{r}, Ps. *9*, 5, f. 231^{v}, Ps. *43*, 14, f. 243^{r}, Ps. *104*, 2, f. 275^{r}, Is. *30*, 1, f. 284^{r}, Is. *53*, 9, f. 298^{v}, Ier. *24*, 8, f. 302^{v}, Ier. *32*, 39, 44, f. 309^{r}, Ier. *50*, 6, f. 314^{r}, Iez. *2*, 3, f. 315^{v}, Iez. *6*, 13, f. 316^{r}, Iez. *7*, 27, f. 321^{v}, *19*, 6, 11, f. 323^{r}, Iez. *22*, 8, f. 362^{r}, Zah. *9*, 6, f. 371^{r}, Iudit. *4*, 10, f. 377^{v}, Bar. *2*, 6, f. 390^{v}, Înțel. *4*, 10, f. 410^{r}, Sir. *38*, 28, f. 420^{r}, 1 Mac. *4*, 33, 38, f. 436^{r}, 2 Mac. *7*, 37.

Dintre textele marginale (însemnate de regulă cu vrahe negre) care par a fi scrise de altă mînă decît cea a lui Nicola sau decît cea a copistului Dumitru citățm următoarele exemple : *și fămeia lui Noe*, text sărit de copist (f. 5^{r}, Fac. *7*, 13), *lăcuesc, au lăcuit*, glosări ale cuvintelor „prișlesesc", respectiv „au prișlești" (f. 25^{r}—25^{v}, Fac. *47*, 9, în *B* : „nemernicesc", respectiv „au lăcuit"), *noaă*, cuvînt sărit de copist (f. 81^{v}, Deut. *6*, 24), *tuturor*, cuvînt sărit de copist (f. 372^{r}, Iudit. *7*, 14), *zilile lor*, text sărit de copist (f. 377^{v}, Bar. *1*, 7), *pre amăruntul*, text sărit de copist (f. 432^{r}, 2 Mac. *2*, 29). Noi înclinăm să credem că și în asemenea cazuri scrisul este tot al lui Nicola, dar cu o pană mai puțin ascuțită.

10.1. Stabilirea faptului că grămăticul Nicola a colaționat textul copiat de Dumitru din Cîmpulung scoate în evidență un amănunt care poate contribui la determinarea cu o mai mică aproximație a timpului în care a fost executată copia din ms. *45*. La sfîrșitul *Tetraevanghelului*

din ms. *1327* de la BAR, copiat de Nicola pentru ieromonahul Iosif de la mănăstirea din Cîmpulung, el scrie următoarele șase *Versuri politice* : „Eu Nicola scriitoriul / Luai de la Domnul ajutoriul, / Ucenicul sfinției tale smerit, / Cu tot lucrul acesta m-am întărit. / Lui Dumnezeu ca să-mi ajute m-am rugat neîncetat, / Și pururea cu toată scriptura mi-au ajutat" [60]. Aceste versuri, în care cuvintele *Nicola* și *Ucenicul* sînt înlocuite cu *Dumitrul* și *Robul*, apar și la sfîrșitul *Cuvîntului înaintea cărții acestia către preasfințitul mitropolit* din ms. *45* [61]. Ele nu reprezintă adaptarea vreunor versuri care circulau prin manuscrisele sau tipăriturile vremii, cum s-ar putea crede, ci aparțin fie lui Nicola, fie lui Dumitru. Deci cine de la cine le-a luat? Datarea copiei lui Nicola din ms. *1327* este făcută astfel : „Acest izvod de sfînta evanghelie nevoitu-m-am de l-am scris eu [. . .], cînd au fost cursul anilor de la zidirea lumii 7194, iar de la întruparea lui Hristos au fost 1686, meseța dechem[vrie], 30 de zile". Este aici o nepotrivire de calcul între anul *7194* „de la zidirea lumii" și anul *1686* „de la întruparea lui Hristos", căci la 30 decembrie trebuia scăzut din 7194 numărul 5509, nu 5508, cum se scade în perioada următoare, între 1 ianuarie și 31 august. Care cifră a putut fi greșită mai ușor în acest calcul? Dat fiind faptul că uzuală era atunci la români numărătoarea anilor de la „zidirea lumii", noi credem, ca și alți cercetători [62], că Nicola a putut greși mai curînd calculul anilor „de la întruparea lui Hristos", scăzînd din 7194 cifra 5508, în loc de 5509. Așadar, foarte probabil, manuscrisul *1327* a fost terminat de scris la *30 decembrie 1685*, practic la începutul anului 1686. Poate că așa se explică inadvertența din calculul lui Nicola, căci pentru el anul *1686* „de la întruparea lui Hristos" începuse de fapt cu cîteva zile în urmă, la 25 decembrie.

Avînd în vedere faptul că în ms. *45* lui Dumitru i-au scăpat numeroase greșeli de copist, dovedindu-se deci mai puțin experimentat în asemenea lucrări, și că nu se mai află (nu mai cunoaștem) alte manuscrise copiate de el, precum și faptul că Nicola, un copist cu mai multă experiență, a colaționat textul copiat de Dumitru, se poate presupune că Nicola avea un anumit ascendent asupra lui Dumitru. Nu este exclus ca în anul 1686 Nicola să fi fost deja numit în funcția de logofăt al mitropoliei Țării Românești, iar colaționarea de către el a textului copiat de Dumitru să reprezinte astfel îndeplinirea unei însărcinări încredințate lui de către mitropolie. Toate aceste ipoteze, întemeiate și pe unele date oferite de *Cuvîntul înaintea cărții acestia către preasfințitul mitropolit* din ms. *45*, la care ne vom referi mai jos, ne determină să credem că, în ms. *45*, sub numele lui Dumitru, au fost adaptate (reproduse) versurile lui Nicola din ms. *1327*, citate mai sus. Prin urmare, ms. *45* a putut fi copiat numai în cursul anului 1686 sau, eventual, la începutul anului 1687.

10.2. După cum se știe, în vara anului 1686, o dată cu retragerea precipitată a regelui polon Jan Sobieski din campania sa în Moldova, mitropolitul Dosoftei a plecat cu el în Polonia. Tot atunci, colaboratorul său Mitrofan, episcopul de Huși, însoțit, probabil, de învățatul ieromonah

[60] Vezi G. Ștrempel, *op. cit.*, p. 163.

[61] Vezi V. Cândea, *op. cit.*, p. 110 și 158.

[62] Vezi G. Ștrempel, *ibidem*.

Atanasie de la Agapia, pleacă în Țara Românească. Acceptînd vechea noastră părere că prima revizie a *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu s-a făcut în Moldova, de către Dosoftei și colaboratorii lui, Doru Mihăescu, într-un studiu consacrat lui Mitrofan, emite următoarea ipoteză : „Ținînd seama de planurile mari și de activitatea laborioasă a lui Dosoftei și Mitrofan, n-ar fi exclus ca acest text să fi fost destinat chiar tipografiei ieșene. Atunci cînd cei doi ierarhi au trebuit să pribegească, episcopul de Huși a luat drumul Bucureștilor. Aici, într-o ambianță care nu avea de ce să-i fie străină, puteau fi găsite condițiile prielnice pentru tipărirea textului definitivat de superiorul și mentorul său" [63]. Veridicitatea ipotezei că Mitrofan a dus cu el în Țara Românească textul revizuit al *Vechiului Testament* tradus de Milescu a fost subliniată de noi într-un studiu publicat în anul 1985 [64].

Activitatea lui Mitrofan la Mitropolia din București (ca tipograf și diortositor al *Bibliei* de la 1688), apoi la episcopia din Buzău, este astăzi bine cunoscută. Mai puțin cunoscută este însă activitatea desfășurată în Țara Românească de către „Atanasie moldoveanul", cum își spunea el însuși, care a putut colabora cu Mitrofan la operațiile de revizie, tipărire și diortosire a *Bibliei*, fiind și el, eventual, unul dintre „ai noștri oameni ai locului, nu numai pedepsiți întru a noastră limbă, ce și de limba elinească avînd știință ca să o tălmăcească", la care se referă, fără să-i numească, autorul prefeței scrise în numele domnitorului Șerban Cantacuzino [65]. Împreună cu Mitrofan și cu un „Ilarion rusul", Atanasie traduce, la dorința și cu cheltuiala mitropolitului Teodosie, cunoscuta culegere de sentințe morale intitulată *Albina*. Prima copie, „dupre izvoadele dascalilor", a acestei traduceri este cea aflată în ms. *1357* de la BAR, efectuată de grămăticul Nicola, care o termină de scris la 5 iulie 1689[66]. Porțiunea tradusă „de pre elinie" de „Atanasie dascal mold[oveanul]" se află pe f. 246^{v}—288^{r} [67]. Apreciindu-i-se cultura și calitatea de bun cunoscător al limbii grecești, lui Atanasie i se încredințează sarcina de traducător al panegiricului la sărbătoarea sfinților Constantin și Elena alcătuit de patriarhul Gherasim al Alexandriei și al scrisorii dedicatorii a acestuia către domnitorul Constantin Brîncoveanu, ambele texte aflate în ms. *766* de la BAR, copiat în anul 1692 [68], precum și sarcina diortosirii *Evangheliei greco-române*, București, 1693 [69]. Traducerile lui Atana-

[63] Vezi *Considerații asupra vieții și activității tipăritorului primei Biblii românești, Mitrofan, episcopul de Huși*, în MMS, LV, 1979, nr. 3—6, p. 334.

[64] Vezi LR, XXXIV, 1985, nr. 1, p. 44.

[65] Vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche*, tom. I, București, 1903, p. 286.

[66] Vezi G. Ștrempel, *op. cit.*, p. 163—164.

[67] Vezi și Doru Mihăescu, *art. cit.*, p. 330—331.

[68] Vezi și Ioan Bianu și G. Nicolaiasa, *Catalogul manuscriptelor românești*, tomul III, Craiova, 1931, p. 39.

[69] Vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *op. cit.*, p. 334.

sie, ca și epilogurile lui la traducerea panegiricului menționat (ms. *766*, f. 134^{v}—136^{v}) și la *Evanghelia greco-română* sînt elocvente dovezi ale talentului său literar. În anul 1698 Atanasie se afla din nou în Moldova, unde tipărește și diortosește la Iași, împreună cu „Dionisie și ucenicii", *Divanul* lui Dimitrie Cantermir [70]. O serie de elemente stilistice aflate în succintul epilog la această carte dovedesc că Atanasie, care îl semnează, este aceeași persoană cu Atanasie care lucrase mai înainte la București. Este posibil ca tot lui să-i aparțină și cele șapte distihuri la herbul țării, în evident stil dosofteian, de la începutul cărții.

Octombrie 1988

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor
Iași, str. Codrescu nr. 2

[70] *Ibidem*, p. 365.

CUVINTE NOI NEÎNREGISTRATE ÎN DICŢIONARELE GENERALE. PE MARGINEA *SUPLIMENTULUI* LA DEX (DEX—S[1])

I

IRINA PREDA

Apărut după 13 ani de la tipărirea DEX-ului, lucrare fundamentală a lexicografiei române contemporane, recentul DEX—S îşi propune să aducă la zi inventarul lexico-semantic al dicţionarului-„mamă". Întreprindere dificilă, dar absolut necesară, asumată de un colectiv competent şi încheiată cu înregistrarea unui corpus de termeni şi sensuri noi, impresionant sub raport cantitativ. Dacă luăm în consideraţie numai cei aproape 10 000 de *termeni noi* ai *Suplimentului*, reprezentînd circa o cincime din inventarul DEX-ului, ne dăm seama de evoluţia impetuoasă, într-o perioadă relativ scurtă, a vocabularului limbii române actuale. Atingînd (sau poate chiar depăşind), împreună cu *Suplimentul* său, totalul de 65 000 de cuvinte înregistrate, DEX-ul devine astfel, de departe, cel mai bogat dicţionar al limbii române adresat publicului larg. Personal am fi preferat, desigur, contopirea celor două inventare într-o nouă ediţie a DEX-ului, operaţie ce ar fi facilitat consultarea lucrării; sîntem însă conştienţi de dificultăţile editoriale considerabile ce ar fi decurs din această contopire.

Recent apărutul DEX—S ridică, ni se pare, cel puţin două probleme de bază : *a*) în ce măsură face el corp comun, unitar, cu ediţia de bază, din 1975, ca structură şi mod de realizare ? *b*) în ce măsură selecţia noilor termeni şi sensuri (esenţială pentru orice lucrare auxiliară, anexă de acest tip) reflectă reprezentativ stadiul actual de dezvoltare al vocabularului limbii române literare ?

În legătură cu prima dintre întrebările enunţate, autorii ne asigură în *Prefaţă* : „E de la sine înţeles că *Suplimentul* respectă principiile şi formulele din dicţionarul de bază" (p. V). În ce ne priveşte, constatăm că această declaraţie de fidelitate nu este onorată în practică în numeroase cazuri. Astfel, tipologia definiţiei unor categorii întregi de cuvinte (cum ar fi numele de popoare şi de populaţii) ne apare net diferită în *Supliment* faţă de dicţionarul-bază (v., de exemplu, tipurile de definiţii

[1] *Supliment la Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, Editura Academiei R.S.R., 1988, [VI] + 198 p. Elaborat în cadrul Sectorului de lexicografie al Institutului de Lingvistică din Bucureşti de Elena Ciobanu, Zorela Creţa, Eugenia Guţulescu, Valentina Hristea, Lucreţia Mareş, Georgeta Mitran, Maria Păun, Zizi Ştefănescu-Goangă, Nicoleta Tiugan şi Tatiana Ţugulea. Conducătorii lucrării : acad. Ion Coteanu, Ion Dănăilă şi Nicoleta Tiugan.

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 123—132, Bucureşti, 1989

de la BENINEZ, ECUADORIAN, JAMAICAN din DEX—S, în raport cu cele de la BELGIAN, BOLIVIAN, BRAZILIAN etc., înregistrate în DEX). Subsumarea, fără definiție (în așa-numitele „cuiburi lexicale"), a sute de substantive (infinitive lungi) și de adjective (participii) la verbele din care ele provin, sistematică în DEX—S (v. ABȚIGUI, ADECVA, ADJECTIVA, ADVERBIALIZA, ALEGORIZA, ALERTA, ALUMINIZA, AMBIGUIZA, AMBUTEIA etc.), este inexistentă în DEX (care a adoptat ca principiu suveran de organizare a inventarului lexical : fiecare termen cu propriul său articol). Deși conține, în majoritate covîrșitoare, *termeni noi din limbajul tehnico-științific* (cum se și recunoaște în *Prefață*), termeni cerînd în mod obiectiv o mai largă explicitare, impusă de caracterul mai dificil, mai puțin cunoscut al lor pentru majoritatea potențialilor consultanți ai lucrării, DEX—S ne oferă adesea definiții prea concentrate și de aceea inexplicite, contrare uzanțelor din DEX ; a defini, de exemplu, pe CICO prin „băutură răcoritoare" însemnează a-l face, pe nedrept, în lipsa oricărei diferențe specifice, sinonim cu CITRONADĂ, cu ORANJADĂ sau cu ZMEURATĂ ; explicarea lui PIETRICICĂ (din compusul *Pietricele-roșii*) exclusiv prin termenul științific („Dianthus saxigenus") echivalează cu o individualizare semantică valabilă exclusiv pentru botaniști, nu pentru publicul larg, căruia îi este adresată lucrarea : a considera BOWLINGUL „Variantă a jocului de popice", DEBYE „Unitate de măsură a momentului electric", NIT[2] „Unitate de măsură a luminației" (sic ! a se citi : luminanței), iar AMPICILINA „Antibiotic cu spectru larg" însemnează a oferi doar rudimente semantice individualizatoare, pe care cititorii urmează să le completeze prin documentare ulterioară pentru a le transforma în definiții minimal suficiente (căci nu *orice* unitate de măsură a momentului electric se numește *debye*, nu orice unitate de măsură a luminanței poartă numele de *nit*, nu doar *ampicilina* este un antibiotic cu spectru larg etc.). În sfîrșit, pentru a nu lungi demonstrația, DEX—S se deosebește de dicționarul-„mamă" și prin folosirea unor *abrevieri*. Nu ne referim aici la cele cîteva noi prescurtări, perfect îndreptățite, introduse în supliment, ci la modul „novator" cum acesta folosește unele prescurtări ale DEX-ului. Pentru economisirea spațiului tipografic, de exemplu, Arhit. (=Arhitectură) din DEX a devenit în DEX—S Arh. (v. DIASTIL, LACRIMAR), fără a se ține seamă că această din urmă abreviere îndeplinește în DEX funcția de a indica sensurile *arhaizante* (v. *Lista abrevierilor*) ; consecințele unei astfel de abateri sînt descumpănitoare. Pe de altă parte, ni se pare a întîlni în DEX—S o adevărată inflație de prescurtări privind domeniul sensurilor definite, chiar cînd acesta rezultă clar din definiții, prescurtări redundante într-un dicționar ce se dorește cît mai concentrat ; astfel, spre a da un singur exemplu-tip, apare evident inutilă indicația de domeniu „(Med.)" la numeroase cuvinte ca ACUPRESURĂ („Metodă terapeutică..."), ALGOFOBIE („Teamă patologică..."), AMBLIOP („Bolnav de ambliopie"), ANACUZIE („Surditate totală"), ANORECTIC („(Bolnav) de anorexie") etc., etc. ; asemenea indicații nu apar în DEX în cazuri similare.

În lumina celor arătate, considerăm că DEX—S are o structură destul de diferită în raport cu DEX-ul, căruia îi este firește subordonat ; cele două opere lexicografice n-ar putea fuziona într-o lucrare unică fără ca aceasta să-și piardă unitatea globală.

În legătură cu cea de-a doua întrebare amintită ne permitem să stăruim mai îndelung. Foarte bogat și variat la prima vedere, inventarul lexico-semantic al DEX—S ar fi putut fi însă în mod sensibil mai bogat dacă autorii lui nu s-ar fi bazat prea mult, în depistarea materialului nou, pe excerptarea dicționarelor românești strict contemporane (îndeosebi de neologisme și de terminologii speciale), în detrimentul izvoarelor curente cu caracter publicistic și beletristic. O împrejurare favorizantă ne permite să susținem documentar și din interiorul problemei aici în discuție afirmația noastră. Preocupări personale recente privitoare la dezvoltarea vocabularului limbii române din ultimul deceniu și jumătate ne-au obligat să parcurgem extensiv un număr limitat de periodice cu profil general (ziare, reviste, almanahuri, calendare), cîteva cărți beletristice și eseistice (originale și traduceri) și trei izvoare de largă popularizare științifică. Am plecat de la premisa că prezența termenilor tehnico-științifici în izvoare neștiințifice reprezintă o probă (aproape) certă de extindere a circulației acestor termeni dincolo de domeniul îngust ce i-a lansat și îi folosește în mod curent. Rezultatul eforturilor noastre s-a materializat într-un fișier cuprinzînd aproape 5000 de cuvinte și de sensuri noi față de inventarul DEX, luat, pentru motive lesne de înțeles, ca etalon al confruntării. La apariția DEX—S, acest fișier era ca și încheiat. Am considerat atunci (cu regret, dar ca un fapt firesc) inutile strădaniile noastre, căci ele nu puteau fi comparabile cu rezultatele unei campanii desigur mai îndelungate, mai sistematice, mai intensive și mai avizate ale unui întreg colectiv de lexicografi ce întocmiseră inventarul lexico-semantic al *Suplimentului* la DEX. Dar la confruntarea (inițial, mai mult de formă a) fișierului nostru cu inventarul *Suplimentului*, am constatat că numai circa jumătate din termenii și sensurile noi față de DEX depistați de semnatara acestor rînduri în textele amintite figurează în suplimentul ediției-bază. De aici a rezultat concluzia, greu de contestat, a subevaluării, de către autorii DEX—S, a izvoarelor publicistice, beletristice și de știință popularizată, eroare fundamentală pentru cine vrea să ne ofere imaginea reprezentativă și la zi a vocabularului limbii române literare. Întrucît prevedem recent apărutului *Supliment* o lungă „carieră" de noi ediții, mereu îmbogățite, ne permitem să oferim autorilor lui, în cele ce urmează, o *listă selectivă de cuvinte și de sensuri ce lipsesc* (după noi, pe nedrept) *din această primă ediție a lucrării*, cel puțin la fel de uzitate ca și majoritatea celor înregistrate, listă însoțită (de regulă) de izvoare și adesea de scurte comentarii în care semnalăm cu precădere inconsecvențele în operația de selectare a materialului lexico-semantic din amintitul izvor.

Astfel, din domeniul *medicinei* considerăm că meritau să figureze în DEX—S termeni ca: *abcedat* („Un cancer *abcedat*", M 7 V 1988, 10 [2]), *acromegalic* (SÁBATO, 282; *acromegalie* figurează în DEX), *aftoză* („*Aftoză* bucală", M 14 V 1988, 9), *anatomoclinic* (CA 1988, 28 II), *astenizat* („O alimentație mai bogată în grîu ar reduce . . . numărul *astenizaților*", VALNET, 155; *asteniza* există în DEX), *ateromatos* („Maladia *ateromatoasă*", VALNET, 48), *ateroscleroză* (din 6 izvoare diferite), *balneofizioterapic* („Tratamentul *balneofizioterapic*", M 30 III 1988, 9, cf. ib. 2 VII 1988, 9), *balneofizioterapie* (ib.), *biliopatie* („Suferinzi de *bilio-*

[2] Explicarea abrevierilor se află la sfîrșitul acestei prezentări.

patii cronice", RL 17 VI 1988, 5), *bronhoscopic* („Supus examinării *bronhoscopice*", M 7 V 1988, 10; în DEX apar *bronhoscop* și *bronhoscopie*), *calciterapie* („*Calciterapia* este departe de a fi ineficace", VALNET, 67), *canceroză* („Tratamentul *cancerozelor*", VALNET, 57, cf. 66), *cardiogen* („Șocul *cardiogen* la oamenii în vîrstă", M 23 VII 1988, 8), *cistinoză* („Cazul bolilor ce se transmit: cistinuria, *cistinoza*", CĂPRARU, 34), *cistinurie* (id. ib.), *contuzionat* („Soldat *contuzionat*", C V 1988, 20; *contuziona* apare în DEX), *coronografie* („Medicul specialist în... *coronografie*", F 22 IV 1988, 18), *defectologic* („Un spital *defectologic*", ROM. LIT. 14 IV 1988, 24; *defectologie* există în DEX, iar DEX—S îl adaugă pe *defectolog*), *dezalcooliza* și *dezalcoolizare* (F 3 VI 1988, 16, AS 1986, 165), *diagnosticabil* („Procesul de evoluție al unui cancer... *diagnosticabil*", F 22 IV 1988, 13), *distocie* („*Distocia*... este starea caracterizată prin contracții uterine necorespunzătoare [la naștere]", CĂPRARU, 79), *drogat* („Centru de recuperare a *drogaților*" A. ROM. LIT. 1988, 254, cf. ib. 1985, 93, APP 1987, 173, F 22 IV 1988, 20; *droga* și *drogare* figurează însă în DEX), *ecograf* („A folosi *ecograful*, scintigraful, termograful", F 16 VII 1988, 16; lipsește din DEX—S, deși prin el se definește aici *ecogramă*: „Diagramă obținută la *ecograf*"), *edematos* („Boala beri-beri... forma umedă sau *edematoasă*", VALNET, 45), *embriopatie* (CĂPRARU, 47), *encefalograf* („Cercetări cu *encefalograful* pe persoane care dorm", SĂBATO, 149), *enteritic* („Mazăre... contraindicată *enteriticilor*", VALNET, 176), *epididimită* („Atrofia după *epididimită*", M 21 V 1988, 9), *esofagită* (în schimb DEX—S îl înregistrează pe *periesofagită*), *fenilcetonurie* („Cazul bolilor ce se transmit după legile lui Mendel:... intoleranța la fructoză, *fenilcetonuria*", CĂPRARU, 34), *fibroză* („Ulcer calos cu *fibroză* retractilă", VALNET, 109; în DEX—S apare în schimb *fibromatoză*), *fimoză* („*Fimoza* (îngustimea prepuțului) este considerată fiziologică la naștere", CĂPRARU, 168), *fluorurație* („Primejdiile *fluorurației*... la nivelul emailului dentar", VALNET, 71), *galactozemie* („Cazul bolilor... *galactozemia*, intoleranța la fructoză", CĂPRARU, 34), *geriatric* („Produsele *geriatrice* românești", RL 21 V 1988, 4, cf. M 18 VI 1988, 9; DEX—S îl introduce pe *gerontologic* ca pendant al lui *gerontologie*, existent în DEX, dar nu și pe *geriatric*, simetricul său pentru *geriatrie*), *glicogenoză* („*Glicogenozele*, rahitismul", CĂPRARU, 34), *hepatism* („*Hepatism*, insuficiență biliară", VALNET, 87), *hidrocel* („O mică acumulare de lichid în sacul scrotal (*hidrocel*), care se va resorbi", CĂPRARU, 168), *hipercolesterolemie* („Mijloc de combatere a *hipercolesterolemiei*", CA 1988, 11 III; dar *hiperalgezie*, *hiperalgie*, *hipercalcemie* etc. sînt acceptate în DEX—S), *hipotrofic* („Se includ printre prematuri nou-născuți *hipotrofici*", CĂPRARU, 185; *hipotrofie* apare în DEX), *histerioză* („Truse pentru diagnostic și cercetare a unor boli cum ar fi *histerioza*", M 21 V 1988, 5; în schimb, corelativii *histeralgie*, *histeroptoză*, *histeroragie* figurează în DEX—S), *homocistinurie* (CĂPRARU, 34), *inoperabil* („Cancer la stomac, *inoperabil* pe atunci", AL 1986, 176, cf. STS 30 IV 1988, 3), *insomniac* („*Insomniacii* trebuie să-și mărească acum proviziile de somnifere", PALER, 25), *leucinoză* (CĂPRARU, 34), *leuconevraxită* („Suferă de *leuconevraxită*, afecțiune frecventă a adultului tînăr", M 7 V 1988, 9), *lohie* („Pierderi sangvinolente numite *lohii*", CĂPRARU, 82), *malformativ* („Sindroamele *malformative* genitouri-

nare", id. ib. 168), *muguet* („Faringite, stomatite, afte, *muguet*" VALNET, 87, cf. CĂPRARU, 166), *neurochirurgical* („Tratamentul *neurochirurgical*", STS 16 IV 1988, 3), *neuropatie* („A doua mare complicație a acestei boli... este *neuropatia* diabetică", F 1 VII 1988, 17; simetricul *nefropatie* apare însă în DEX—S), *neuropsihiatric* („Afecțiunile *neuropsihiatrice*", VALNET, 75; în DEX—S s-a introdus doar *neuropsihiatrie*), *nevrozare* („*Nevrozarea* familiei", CĂPRARU, 208), *oncomicoză* („*Oncomicoză* la picioare", M 30 VII 1988, 9), *orteză* („*Orteza* este un dispoziţiv care suplinește o funcție naturală", AȘT 1984, 35), *politraumatism* („Un grav *politraumatism* cranio-facial", F 27 V 1988, 19), *prematuritate* („Frecvența medie a *prematurității* este de 10% din totalul nașterilor", CĂPRARU, 186), *prostatism* (VALNET, 117), *rezica* („Lobul superior *rezicat* conținea un cancer", M 7 V 1988, 10), *scintigraf* („A folosi ecograful, *scintigraful*, termograful", F 15 VII 1988, 16; dar *scintigrafic*, *scintigrafie* și *scintigramă* sînt selectate în DEX—S), *semileșin* („O stare de *semileșin*", CB 257), *senescent* („Trăsături ale fenotipului *senescent*", M 18 VI 1988, 9; în DEX—S figurează însă *senescență*), *sida* („*Sida*, formă sub care s-a fixat numele bolii în publicistica românească, vine de la inițialele denumirii franțuzești (Syndrom immuno-déficitaire acquis)", AF 1988, 284, cf. RL 16 II 1988, 6, 11 IV 1988, 6, 5 V 1988, 6, 16 V 1988, 6, F 4 III 1988, 20, M 23 IV 1988, 9, 9 VII 1988, 9, ROM. LIT. 2 VI 1988, 20, APP 1987, 173), *stresa* și *stresat* („Bolnavul *stresat*, astenic", CA 1988, 19 V; în DEX—S a fost introdus însă *stresant*), *trombopenie* („*Trombopenie* (scăderea trombocitelor)", F 20 V 1988, 8), *vulvită* („*Vulvite*, pruriturі vulvare și tulburări genitale", VALNET, 55), *zooveterinar* (F 17 VI 1988, 12).

Deficitar ne apare inventarul DEX—S și în domeniul *terminologiei farmaceutice*. Numeroase nume de medicamente curente lipsesc din lista sa de cuvinte. Am presupus inițial că acest fapt se datorește denumirii lor adesea comerciale și caracterului efemer. Dar lucrurile nu stau astfel, căci în timp ce *ampicilină*, *bromocet*, *eritromicină*, *fenazonă*, *fenobarbital*, *gerovital*, *paracetamol*, *piridoxină*, *procaină* etc. figurează în *Supliment*, altele, de același tip, nu mai puțin cunoscute, lipsesc din el: *anghirol* (F 20 V 1988, 8), *apilarnil* (ib. 22 IV 1988, 18 și 20 V 1988, 8), *biseptol* (M 2 VII 1988, 9), *bromoval* (ib. 21 V 1988, 9, CĂPRARU, 183), *cacodilat* (VALNET, 47), *ciclobarbital* (CĂPRARU, 183), *clorocalcin* (id. ib. 61), *clorpromazină* (AȘT 1984, 128), *diazepam* (CA 1988 9 X, M 23 VII 1988, 8, CĂPRARU, 66; a pătruns și în beletristică, STOICA, 99), *distonocalm* (M 23 VII 1988, 8), *electovit* (CĂPRARU, 61), *extraveral* (APP 1987, 129), *faringosept* (CĂPRARU, 415), *feniramin* (M 14 V 1988, 9), *hemorzon* (CA 1988, 11 III), *largactil* (AȘT 1984, 128), *lasonil* (M 30 VII 1988, 9), *mecopar* (F 20 V 1988, 8), *miofilin* (CĂPRARU, 199), *napoton* (id. ib. 66), *nilfan* (M 14 V 1988, 9), *polidin* (STOICA, 57), *prednison* (F 20 V 1988, 8, M 14 V 1988, 9), *rudotel* (CA 1988, 2 X), *saliform* (M 30 VII 1988, 9), *saprosan* (CĂPRARU, 421), *scobutil*, *tocoferol* (VALNET, 54, M 26 III 1988, 9), *ultralan* etc. etc. Inventarul sever selectat al *Agendei medicale* la zi ar fi înzecit exemplele noastre. Deși autorii DEX—S se arată foarte „generoși" cu numele de preparate farmaceutice formate cu *anti-*, lipsesc totuși din lucrare cuvinte de acest tip bine cunoscute, ca *antialgic* (M 7 V 1988, 9, 14 V 1988, 9, 21 V 1988, 9, 2 VII 1988, 9), *antianemic* (VAL-

NET, 49), *antisclerotic* (id. ib. 13, 72), *antixeroftalmic* (id. ib. 40) etc. Sînt, de asemenea, absenți din inventarul DEX—S : *cortizonic* (CA 1988, 29 XI), *drenor* („Un *drenor* hepatic (sporește secreția biliară)", VALNET, 72), *farmacodinamic* (F 15 VII 1988, 16 ; *farmacodinamie* există în DEX), *farmacoterapic* (M 16 VII 1988, 9 ; *farmacoterapie* este inclus în DEX), *fitoterapeutic* („Medicamente *fitoterapeutice*", F 29 VII 1988, 17, cf. 1 VII 1988, 17 ; DEX—S, înregistrează sinonimul, mai puțin folosit, *fitoterapic*), *hepatoprotector* („Substanțe speciale, *hepatoprotectoare*", CA 1988, 11 III), *hiposodat* („Regimul alimentar *hiposodat*", M 9 IV 1988, 9), *hipotensor* („Iodul are numeroase prescripții terapeutice : ... *hipotensor*, antitoxic", VALNET, 72), *mineralizant* („*Mineralizant* ... al țesutului conjunctiv", id. ib. 79), *reconstitutiv* („Element esențialmente *reconstitutiv*", id. ib. 98), *revitalizant* („Efecte *revitalizante*", F 29 VII 1988, 17 ; *revitaliza*, *revitalizare*, *revitalizat* figurează însă în *Supliment*), *sulfamidic* („Derivat *sulfamidic*", F 29 VII 1988, 23), *tocolitic* („Medicamente ... *tocolitice*", CĂPRARU, 80), *tranchiliza* (SAT [1988], 31), *vitalizant* (VALNET, 153).

Din domeniul *anatomiei*, *antropologiei* și *fiziologiei* lipsesc în *Supliment* termeni notabili ca : *abducens* („Nervi *abducens*", AȘT 1984, 173), *biometric* („Măsurători *biometrice* ... privind gustul", F 15 IV 1988, 7 ; *biometrie* apare în DEX), *bronhopulmonar* (M 7 V 1988, 10), *digestibilitate* (VALNET, 101), *distensie* („*Distensia* plămînului cu aer", CĂPRARU, 174), *electrofiziologic* (F 1 VII 1988, 17 ; *electrofiziologie* apare însă în DEX), *epididim* („Spermatozoizii trec prin niște canale mici ... ce poartă numele de *epididim*", CĂPRARU, 41), *fonoaudiologic* („Reeducarea *fonoaudiologică* ", M 21 V 1988, 9), *gastroduodenal* (AȘT 1984, 172, VALNET, 109 ; dar *gastrointestinal* figurează în DEX), *hepatobiliar* („Sistemul *hepatobiliar*", RL 17 VI 1988, 5, cf. CA 1988, 21 IV, VALNET, 73, 80, 167), *ligamentar* („Hiperlaxitatea *ligamentară*", VALNET, 70), *morfofuncțional* (M 18 VI 1988, 9, CĂPRARU, 20), *neuromotor(iu)* („Dezvoltarea *neuromotorie*", CĂPRARU, 189), *neuronal* („Atrofie a structurilor *neuronale*", M 14 V 1988, 9), *paratiroidian* („Reglementarea funcțiilor *paratiroidiene*", VALNET, 76 ; *paratiroidă* este înregistrat în DEX), *pubertar* („Semnele *pubertare*", CĂPRARU, 12), *reticuloendotelial* („Ansamblul celulelor sistemului *reticuloendotelial*", AȘT 1984, 163) ; *safenă* („I s-au deschis vena *safenă* și artera femurală", PALER, 75), *scrotal* („Sacul *scrotal*", CĂPRARU, 168), *vagosimpatic* („Sistemul *vagosimpatic*", VALNET, 168), *vulvar* („Pruriturі *vulvare*", id. ib. 55), *xifoidian* („Regiunea *xifoidiană*", CĂPRARU, 167 ; *xifoid* există în DEX).

Datorită unor descoperiri epocale, *biologia* și *biochimia* contemporane au înregistrat progrese impresionante, îmbogățindu-și, în consecință, și terminologia specifică. Autorii *Suplimentului* DEX au depus mari eforturi spre a prezenta această terminologie, dar lipsurile inventarului sînt și aici destul de numeroase. Notăm, dintre cuvintele ce ar fi meritat să figureze în DEX—S : *acetilcolină* (CA 1988, 27 VII), *ADN* („Legătura încrucișată de *ADN* reprezintă un alt mecanism ... de îmbătrînire", M 18 VI 1988, 9, cf. ib. 9 IV 1988, 8, 7 V 1988, 8, AȘT 1984, 20, CĂPRARU, 28), *aminat* („Acizi *aminați*", VALNET, 120), *aminoacetic* („Acid *aminoacetic*", M 9 IV 1988, 8), *arabinoză* („Glucoză, pentatoză, *arabinoză*, adevărate combustibile pentru organism", id. ib. 24), *biopreparat* („Insti-

tutul de Cercetări și *Biopreparate* « Pasteur »", M 21 V 1988, 5), *cariotip* („*Cariotipul.* Este numele dat ansamblului cromozomilor unei celule", CĂPRARU, 28), *cianocobalamină* („Vitamina B 12 sau *cianocobalamină*", VALNET, 49), *colesterolemie* („Procentajul normal de *colesterolemie*", id. ib. 276), *colesterolic* („Depozite *colesterolice* în pereții vasculari", id. ib. 55), *cromozomic* („Anomalie *cromozomică*", M 26 III 1988, 10, cf. ib. 30 IV 1988, 6, 30 VII 1988, 9, CĂPRARU, 12; în DEX—S apare doar sinonimul *cromozomial*), *dopamină* (RL 20 IV 1988, 6, M 30 VII 1988, 9), *fecundabil* („Ovulul ...*fecundabil*", CĂPRARU, 43), *feritină* (Fierul este „3/4 stocat în organism sub formă de *feritină*", VALNET, 69), *fitochimic* („Studii *fitochimice*" id. ib. 19; în DEX—S figurează 20 de formații noi cu *fito-*, printre care *fitobiologie* și *fitofarmaceutic*), *fluoric* („Terapeutică *fluorică*", VALNET, 70), *folic* („Carența de acid *folic* atrage... malformații", id. ib. 49, cf. 40), *fosfocalcic* („Complexe... *fosfocalcice*", id. ib. 28), *fosfolipidă* („Stoparea biosintezei *fosfolipidelor*", M 21 V 1988, 7), *fosfolipidic* („Metabolismul *fosfolipidic*", ib.), *germinal* („Celule *germinale*", ib. 9 IV 1988, 8), *gestant* („Vacile *gestante*", RL 1 VI 1988, 2), *glicoproteină* („*Glicoproteinele* joacă un rol esențial într-o serie de procese biologice", M 18 VI 1988, 3; semnalăm faptul că termenul *imunoglobulină*, inclus în inventarul DEX—S, este definit astfel: „Glicoproteină care are funcție de anticorp"), *glucidic* (M 18 VI 1988, 3; *glucid* figurează în DEX), *gonadotropină* („În cazul organelor sexuale, hormonii cei mai importanți sînt *gonadotropinele*", CĂPRARU, 39), *gonococic* („Profilaxia oftalmiei *gonococice*", id. ib. 102), *lectină* („*Lectinele* sînt proteine... care recunosc... o anumită structură glucidică", M 18 VI 1988, 3), *linoleic* („Acidul *linoleic*", ib. 2 VII 1988, 9), *lipidic* (VALNET, 22), *neurotropism* (Gh. Marinescu „a descoperit fenomenul *neurotropismului*", F 20 V 1988, 16), *nicotinamidă* (VALNET, 40), *nucleotidă* („Stabilirea exactă a secvențelor *nucleotidelor* ADN-ului", M 21 V 1988, 8, cf. ib. 9 IV 1988, 8), *pantotenic* („Vitamina B_5 sau acidul *pantotenic*", VALNET, 40), *pentatoză* („Un zahăr simplu: levuloză și glucoză, *pentatoză*", id. ib. 24), *polipeptidic* (M 9 IV 1988, 8; *polipeptidă* este în DEX), *recesivitate* („Noțiunile de dominanță și *recesivitate*", CĂPRARU, 29), *sexologic* („Studii *sexologice*", AȘT 1984, 175; *sexologie* apare în DEX), *transaminază* (F 20 V 1988, 8), *vitaminic* („Complexe *vitaminice*", ib. 3 VI 1988, 16, cf. VALNET, 38, 42), *vitaminizat* („Grăsimi animale... [cu] constituenți *vitaminizați*", VALNET, 21; verbul *vitaminiza* figurează în DEX).

Din domeniul *zoologiei* ar mai fi putut fi încadrați în DEX—S termeni ca: *anfineură* („*Amfineurele* formează o clasă de moluște", AȘT 1984, 188), *bonită* („Pescuitul... pentru a prinde *bonite*", LONDON, 139), *diplopod* („Faună cavernicolă bogată... (*diplopode*, chilopode, insecte)", CA 1988, 25 III; *chilopod*, în schimb, este acceptat în *Supliment*), *doradă* („Pești zburători... înghițiți de vii de către bonite și *dorade*", LONDON, 140), *ecvin* („Vaccinuri... pentru bovine, ovine, *ecvine*", M 21 V 1988, 5), *perlifer* („Cochilia unei scoici *perlifere*", LONDON, 187, cf. CA 1988, 11 V; în DEX—S apare sinonimul, mai puțin folosit, *perlier*), *salmonicol* („Stațiunea de cercetare și producție *salmonicolă* Potoci", RL 23 V 1988, 2), *subtip*, *supraclasă* și *supraordin* („Clasificarea generală a lumii animale cu următorii taxoni: regn, subregn, tip, *subtip*, *supra-*

clasă, clasă, subclasă ..., *supraordin*, ordin, subordin", CA 1988, 11 IV; în schimb, termenii simetrici *subregn*, *subclasă* sînt acceptaţi în inventarul DEX), *taxon* (CA 1988, 11 IV); surprinde absenţa unor nume de specii de cîini autohtonizaţi pe care le întîlnim mereu la rubricile de „Pierderi" şi „Vînzări" ale ziarului RL : *boxer* („Pierdut *boxer* tigrat", RL 18 II 1988, 4, cf. ib. 10 III 1988, 4, 17 III 1988, 4, 29 IV 1988, 4, 9 V 1988, 4, 5 VII 1988, 4), *collie* („Pierdut cîine rasă *collie* negru", ib. 12 VIII 1988, 4), *labrador* („Pierdut cîine mare, negru, *labrador*", ib. 29 III 1988, 4, cf. 14 III 1988, 4), *techel* („Pierdut *techel* negru", ib. 28 III 1988, 4, cf. 24 III 1988, 4, 18 IV 1988, 4, 20 IV 1988, 4, 26 VII 1988, 4, 1 VIII 1988, 4).

În domeniul *botanicii*, absenţele depistate în lista de cuvinte a *Suplimentului* ni se par minime (*aciculat* „Frunză *aciculată*", F 29 VII 1988, 8; *pinet* „Tundră ... compusă dintr-un *pinet*", CA 1988, 4 XII; *ruderal* „Plante *ruderale*", ib. 15 IV; *turchestan* „*Turchestani* de proporţii pantagruelice", BLANDIANA, 128), în schimb, considerăm abuzivă acceptarea, în inventarul lucrării, a unui număr de nume de plante cu circulaţie strict regională, indicată ca atare, mai ales cînd acestea au deja sinonime consacrate în limba română literară, înregistrate ca atare în DEX (a se vedea, de exemplu, *bărbuşoară*, *cărbuni*, *gălbează*, *pangea*, *puricică*, *şopîrliţă* etc., etc.).

Inventarul DEX—S reprezentînd domeniul *geografiei* ne oferă unele aspecte discutabil rezolvate. Hotărîţi să completeze sistematic masivele lipsuri cantitative ale DEX-ului privitoare la numele de locuitori (de ţări, de unităţi teritoriale şi de oraşe), completare uşor de realizat pe baza unui bun atlas geografic la zi, autorii *Suplimentului* nu-şi duc pînă la capăt intenţiile; numeroşi termeni identici tipologic cu cei înregistraţi lipsesc din inventarul lucrării. Figurează, de exemplu, în DEX—S nume de popoare şi de populaţii ca *beninez*, *bikinian*(!), *ecuadorian*, *jamaican*, *kuweitian*, *mauritan*, *samoan*, *senegalez*, *thaïlandez*, *ugandez* ori *zambian*, dar sînt omişi din el (ca şi din DEX) *bahamez*, *birmanez* (RL 30 VII 1988, 4; în DEX există sinonimul *birman*), *burundez*, *caraibian*, *dahomeyan* (CA 1988, 20 V), *galez* (ASP 1985, 156, S 13 V 1988, 8), *galician* („Buenos Aires ... geme de agerii copii de italieni, *galicieni*", SÁBATO, 205, cf. 203), *guineez*, *haitian*, *israelian*, *malaysian*, *paraguayan*, *romand* (ROM. LIT. 7 VII 1988, 20), *salvadorian*, *sanmarinez*, *singaporez* (RL 30 VII 1988, 6), *surinamez* (SSF 17 VI 1988, 4), *tahitian* (LONDON, 245), *togolez*, *tungus*, *uruguayan*, *zimbabwian*. Autorii *Suplimentului* mai au iniţiativa novatoare (îndreptăţită) de a înregistra în lucrare toate denumirile locuitorilor judeţelor româneşti, dar nici această iniţiativă nu este dusă pînă la ultimele ei consecinţe : *doljean*, *gorjean*, *severinean*, de exemplu, apar în inventarul lucrării, dar nu şi *mehedinţean*. Este vădită şi intenţia autorilor de a completa numele locuitorilor capitalelor europene, foarte inconsecvent prezentate în DEX; astfel, la *atenian*, *londonez*, *madrilen*, *moscovit*, existente în DEX, sînt adăugate în DEX—S *praghez*, *tokiot*, dar rămîn omise, în continuare, *belgrădean*, *berlinez*, *bruxellez*, *budapestan*, *sofiot* sau *vienez*, ceea ce reflectă inconsecvenţele izvorului lexicografic primar. Credem, de altfel, că autorii *Suplimentului* puteau merge aici chiar mai departe decît şi-au propus, căci, deşi reprezintă nume de locuitori ai unor oraşe care nu sînt capitale, *leningrădean*, *münchenez* ori *new-*

yorkez nu sînt cuvinte mai puțin cunoscute decît cele anterior citate. Tot o inovație (utilă) este intenția autorilor DEX—S de a include sistematic în inventarul lucrării numele de locuitori ai municipiilor românești ; din păcate, selecția termenilor se dovedește incompletă : de exemplu, *petroșenean*, *sighișorean*, *tulcean* etc. figurează în *Supliment*, dar *mediețean*, *romașcan* sau *turdean*, tot nume de locuitori de municipii, lipsesc din acest inventar. Au mai fost omiși și alți termeni geografici, precum : *carpato-dunărean* („Spațiul *carpato-dunărean*", F 22 VII 1988, 10), *deferlant* („M-am uitat în larg... și am văzut *deferlanții* imenși", LONDON, 85, cf. 16), *extracarpatic* („Regiunile ... *extracarpatice*", M 9 IV 1988, 4), *extrem-oriental* („Moda *extrem-orientală*", VALNET, 278), *premontan* („Zonă *premontană*", IVANKIN, 10), *stepic* („Asociații de vegetație *stepică*", CA 1988, 29 VI), *topoclimat* („Condițiile locale de relief și *topoclimat*", ib.; în DEX figurează sinonimul *topoclimă*).

În domeniul *chimiei* ne surprinde (mai mult decît în orice alt domeniu al cunoașterii) reticența autorilor lucrării în valorificarea listei de cuvinte a *Dicționarului limbii române pentru elevi* (DREV), București, 1983, dacă ținem seama că acest izvor și-a întocmit inventarul lexical tehnico-științific exclusiv prin excerptarea *manualelor școlare curente*, ce conțin, prin forța lucrurilor, terminologia de bază a fiecărei discipline. Numai astfel ne putem explica faptul că termeni ca : *acilare* (*acila* există în DEX), *acrilonitril*, *acroleină*, *alcadienă*, *aldolică* (condensare ~), *aldoxină*, *alil*, *amfion*, *anilidă* etc. ori *carbamidă*, *carboxilic* (acid ~), *celobioză*, *cetohexoză*, *cianometan*, *cicloalcadienă*, *ciclobutadienă*, *ciclohexan*, *cloracetic* (acid ~), *clorbenzen*, *cloretan*, *cloros* (acid ~) etc., etc., prezenți în DREV, sînt respinși din inventarul DEX—S.

LISTA ABREVIERILOR

AF	= *Almanah „Flacăra"*.
AL	= *Almanahul literar*.
APP	= *Almanah „Pentru patrie"*.
A. ROM. LIT.	= *Almanah „România literară"*,
AS	= *Almanahul „Săptămîna"*.
ASP	= *Almanahul „Sportul"*.
AȘT 1984	= *Almanah* [de] *știință și tehnică*, 1984.
BEZÎMENSKI	= Lev Bezîmenski, *Enigme descifrate ale celui de-al treilea Reich*, București, Editura Politică, 1988.
BLANDIANA	= Ana Blandiana, *Orașe de silabe*, București, Editura Sport-Turism, 1987.
C	= „Cinema"
CA 1988	= *Calendar* [de perete cu foi volante, pe anul] 1988.
CĂPRARU	= E. și N. Căpraru, *Mama și copilul*, București, Editura Medicală, 1984,
CB	= Ales Adamovici și Daniil Gramin, *Cartea blocadei*, București, Editura Politică, 1987.
F	= „Flacăra".
IVANKIN	= A. Ivankin, *Ultimul kamikaze*, București, Editura Meridiane, 1984,
LONDON	= Jack London, *Croazieră cu Snark*, București, Editura Meridiane, 1988.
M	= „Magazin".
PALER	= Octavian Paler, *Viața ca o coridă*, București, Cartea Românească, 1987.
RL	= „România liberă".
ROM. LIT.	= „România literară".

S = „Săptămîna culturală a Capitalei".
SÁBATO = Ernesto Sábato, *Abaddon exterminatorul*, Bucureşti, Editura Univers, 1986.
SAT [1988] = *Spectacol. Almanah „Tribuna"*, [1988].
SSF = „Sportul". Supliment fotbal.
STOICA = Petre Stoica, *Viaţa mea la ţară*, Bucureşti, Cartea Românească, 1988.
STS = „Scînteia tineretului". Supliment literar-artistic.
VALNET = Jean Valnet, *Tratamentul bolilor prin legume, fructe şi cereale*, Bucureşti, Editura Ceres, 1986.

Noiembrie 1988

Şcoala generală nr. 134
Bucureşti, str. Baciului nr. 4

DIN NOU DESPRE *ANONYMUS CARANSEBESIENSIS*. ÎN AȘTEPTAREA EDITĂRII TEXTULUI

GHEORGHE CHIVU

I. Într-un articol publicat în urmă cu doi ani [1], ne-am oprit asupra cîtorva opinii formulate de Fr. Király privitor la dicționarul cunoscut sub numele de *Anonymus Caransebesiensis*. Prilejul ne-a fost oferit de apariția lucrării *Din istoricul ortografiei românești (Secolul al XVII-lea)* [2], în care, alături de analiza grafiei utilizate în cunoscutul manuscris bănățean, își găseau locul și constatări rezultate din cercetări anterioare asupra paternității și datării textului.

Prezentarea conținutului volumului, considerat de noi „un documentat și extrem de util studiu asupra grafiei celui mai vechi dicționar românesc scris cu litere latine" [3], se încheia cu următoarea afirmație: „Luînd în considerare ansamblul datelor incluse în lucrarea *Din istoricul ortografiei românești*, putem afirma că cercetarea așa-numitului *Anonymus Caransebesiensis* a înregistrat un evident progres. Rezultatele obținute de Fr. Király vor trebui avute în vedere de toți cei ce se vor opri asupra textului pentru studiul limbii sau în vederea unei atît de necesare reeditări. Cîteva dintre constatările și opiniile cercetătorului timișorean necesitau însă, pentru a fi pe deplin convingătoare, o argumentație suplimentară. Ne referim în primul rînd la interpretarea unora dintre grafemele utilizate în *Dictionarium valachico-latinum* și la transcrierea textului acestui vechi manuscris românesc. La rîndul lor, paternitatea și datarea așa-numitului *Anonymus Caransebesiensis*, considerate definitiv rezolvate de Fr. Király, necesitau și ele, după cum vom încerca să demonstrăm, o nouă abordare" [4].

Oprindu-ne asupra grafiei, afirmam în primul rînd că „în *Dictionarium valachico-latinum* nu exista, nici măcar în fază incipientă, o specializare a semnelor care notau pe [ă] și [î]" [5]. Era rezultatul constatării insuficienței celor două argumente invocate de Fr. Király: „a) apare, izolat, și notarea *ă* (*despărt*) și, mai ales, b) *ă* nu se notează niciodată cu *i*, pe cînd *î* este redat și prin *i* (*rimĕ*, *amĕrit*)" [6]. Analiza primului argument ne arătase că în *Anonymus* era notat nu actualul grafem *ă*, cum susținea profesorul timișorean [7], ci un *a* surmontat de spirit (*ā*), iar o formă *despărt* nu ne era cunoscută. În privința celui de-al doilea, atestarea rostirii moi

[1] *Opinii recente asupra celui mai vechi dicționar românesc*, în LR, XXXVI, 1987, nr. 3, p. 208—215.
[2] Timișoara, 1986.
[3] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 208.
[4] *Ibidem*, p. 209.
[5] *Ibidem*, p. 210.
[6] Fr. Király, *op. cit.*, p. 21.
[7] *Ibidem*, p. 12.

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 133—140, București, 1989

a lui [r] în zona și în epoca de alcătuire a dicționarului ne-a determinat să considerăm că *i* din *rimĕ* și *amĕrit* corespunde vocalei [i], nu lui [î].

Opinam de asemenea [8], referitor la interpretarea grafiilor *bère*, *bèu*; *grè*, *kurè*, pe de o parte, și *al doilè*, *asemenè*, pe de altă parte, că, potrivit cunoștințelor actuale de istorie a limbii române, *è* notează nu un [ęa], cum afirma Fr. Király [9], ci un [ę], respectiv un [e].

În chestiunea paternității, constatam că, în absența unor indicii asupra conținutului sau a limbii (limbilor) în care era redactat vocabularul menționat la poziția 380 din inventarul cărților lui Mihail Halicifiul [10], atribuirea manuscrisului lui Mihail Halici-tatăl este posibilă, dar nu certă [11]. Menționam de aceea că această paternitate „va putea fi susținută doar cînd va fi descoperit un text al lui Mihail Halici-tatăl care să aibă în mod indiscutabil aceeași grafie cu *Anonymusul Caransebesiensis*" [12].

Plasarea realizării manuscrisului în jurul anului 1650 (dar ante 1658), făcută în strînsă corelație cu paternitatea, ni s-a părut și ea insuficient argumentată. Constatam mai întîi că, chiar în condițiile scrierii lui de către Halici-tatăl, textul ar fi trebuit datat ante 1671 (anul morții presupusului autor), și nu ante 1658 (anul părăsirii Caransebeșului de către familia Halici) [13]. Ne exprimam apoi opinia că, în absența unor informații externe certe, „singurele elemente utile pentru datarea textului pot fi obținute doar prin analiza hîrtiei pe care este scris acesta" [14]. Fără să fi putut identifica în cataloage filigranele decalchiate din manuscris, pe care le-am publicat totuși pentru a fi cunoscute și, sperăm, folosite de persoane mai norocoase, concludeam că „*Anonymus Caransebesiensis* a fost scris, foarte probabil, în ultimele decenii ale secolului al XVII-lea sau imediat după 1700" [15]. Stabilirea acestui interval de prudență se baza, pe de o parte, pe constatarea lui B. P. Hasdeu că același fel de hîrtie apare într-un document muntenesc din 30 decembrie 1680 [16] și, pe de altă parte, pe prezența la finele manuscrisului a unor însemnări din 1742.

În sfîrșit, referindu-ne la publicarea cîtorva pagini din dicționar în ortografia originară, ne exprimam părerea că Fr. Király „a încercat, desigur, să faciliteze, prin acest mod de editare, pe de o parte, controlul afirmațiilor incluse în studiu și, pe de altă parte, contactul cu manuscrisul păstrat în Biblioteca Universitară din Budapesta" [17]. Continuam cu opi-

[8] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.
[9] Fr. Király, *op. cit.*, p. 20.
[10] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 211.
[11] *Ibidem*, p. 212.
[12] *Ibidem*.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*.
[15] *Ibidem*, p. 215.
[16] Documentul, despre care B. P. Hasdeu afirma că are „același semn preste tot, atît gloanțele și literele, precum și cheile, ba încă întocmai aceeași calitate de hîrtie" (B. P. Hasdeu, *Anonymus Lugoshiensis. Cel mai vechi dicționar al limbei române, după manuscriptul din biblioteca Universității din Pesta*, în „Revista pentru istorie, archeologie și filologie", VI, 1891, p. 3), se păstrează la Arhivele Statului din București sub cota *Ep. Argeș, pach. 9, nr. 11.* Hîrtia pe care este scris acesta provine indiscutabil din aceeași moară cu aceea existentă în *Anonymus*, dar filigranele, deși au același desen și aceeași dispunere în coală, nu sînt identice.
[17] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.

nia că „în anexa unei lucrări ce se ocupă de interpretarea grafiei era însă de așteptat ca o editare, fie și fragmentară, să fie făcută interpretativ" [18].

II. Nemulțumit de faptul că articolul nostru nu a fost o recenzie pur „ortografică" și constatînd că el „deviază și eșuează într-un articol de « recapitulare » a datelor cunoscute despre *Dictionarium valachico-latinum*", că uzează de „inexactități... suprinzător de multe" și de o bibliografie „ornantă" fără să aducă nici o contribuție personală [19], Fr. Király reia problemele supuse de noi discuției pentru a vedea „dacă, unde și din partea cui se impune « o argumentație suplimentară »" [20].

1. Prima chestiune abordată este, firesc, cea a distincției dintre [ă] și [î]. Oprindu-se asupra primului dintre argumentele invocate în volumul din 1986 : „apare, izolat, și notarea *ă* (*despărt*)", Fr. Király acceptă înlocuirea grafemului *ă* cu *ā* [21], dar consideră greșită și nedemonstrată afirmația că ultimul semn grafic este o simplă notație (*a* surmontat de spirit) pentru [a], întrucît în Banat a fost înregistrată astăzi forma *despărt* [22], iar în *Anonymus* există numeroase fonetisme similare (*dezbrăc*, *îmbrăc*, *răbd* etc.) [23]. Pe baza acestor constatări, dar luînd, de această dată, în considerare și existența în manuscrisul cercetat a lui *împart* (neconcurat niciodată de forma *împărt*), autorul conchide : „*despărt* ar putea fi *despărt* (existent și atunci și acum), dar și *despart* (mai ales că apare și *împart*)" [24].

Această afirmație [25], chiar dacă face abstracție de faptul că litera surmontată de spirit nu avea totdeauna altă valoare decît litera de bază [26], marchează, după cum se poate observa ușor, o diferență clară de poziție nu doar față de textul publicat în 1986, ci chiar față de punctul de plecare al ultimei „demonstrații" a lui Fr. Király. În pasajul la care ne-am referit noi [27], interpretarea *despărt* era prezentată ca sigură, iar absența oricărei corelări cu îndoiala cuprinsă în afirmația : „dacă [*despărt*] nu e una din inconsecvențele lui Halici în folosirea semnului diacritic (spirit) și *ă* = tot rom. *a*, atunci ar putea fi o primă notare a rom. *ă*" [28] plasa și ea inter-

[18] *Ibidem.*

[19] Fr. Király, „*Opinii recente asupra celui mai vechi dicționar românesc*", în LR, XXXVIII, 1989, nr. 1, p. 51—52.

[20] *Ibidem*, p. 52.

[21] Litera *ă*, existentă, în afară de volumul lui Fr. Király, doar în transcrierea *Anonymusului* publicată de Gr. Crețu, în 1898 (*Anonymus Caransebesiensis. Cel mai vechi dicționar al limbei române, după manuscriptul din biblioteca Universității din Pesta*, în „Tinerimea română", s.n., I, 1898, p. 326—380), nu se mai află deci la prima sa atestare. Cf. Fr. Király, *Din istoricul ortografiei românești*, p. 12.

[22] Fr. Király, „*Opinii recente...*", p. 53.

[23] *Ibidem*, p. 53—54.

[24] *Ibidem*, p. 54.

[25] Pasajul referitor la existența lui *despărt* „și atunci", adică în epoca scrierii *Anonymusului*, trebuie eliminat, de vreme ce tocmai aceasta trebuie demonstrată.

[26] N. Drăganu, bun cunoscător al istoriei ortografiei maghiare, făcea abstracție de spirit în editarea unor fragmente din *Anonymus*, considerînd că acest semn grafic era lipsit de valoare fonetică (N. Drăganu, *Mihail Halici (Contribuție la istoria culturală românească din sec. XVII)*, în „Dacoromania", IV, 1924—1926, p. 149, nota 1). Vezi pentru *ĕ* cu valoarea [e] chiar Fr. Király, *Din istoricul ortografiei românești*, p. 19.

[27] Vezi Fr. Király, *op. cit.*, p. 21.

[28] *Ibidem*, p. 12.

pretarea lui *ă* din *despărt* drept [a] pe planul al doilea [29]. Din ultima luare de poziție, sintetizată în pasajul reprodus mai sus, se poate înțelege, contrar afirmațiilor inițiale ale lui Fr. Király, că *despart* este mai probabil decît *despărt*.

Cel de-al doilea argument în favoarea existenței unei notații distincte pentru [ă] și [î] este reluat în aceeași formulare neclară din lucrarea apărută în 1986 : „*ă* nu se notează *niciodată* cu *i*, pe cînd *î* este redat și prin *i*" [30]. Dacă înțelegem și acum corect sensul fragmentului citat, înseamnă că autorul manuscrisului ajunsese deja la o specializare a literelor utilizate pentru cele două vocale centrale, de vreme ce fiecare dintre ele avea cîte o notație specifică : *ă* îl reda pe [ă], iar *i* pe [î]. Ne permitem însă să constatăm că *ă* (nu *ă* ; aici modificarea nu a mai fost operată) nu notează, potrivit chiar ultimei concluzii a lui Fr. Király, în mod cert pe [ă], iar valoarea [î] pentru *i*, prezentată ca argument indiscutabil, trebuie la rîndul ei dovedită.

Bazîndu-ne pe existența în Banat, în epoca scrierii textului în discuție, a rostirii moi a lui *r* în contexte de tipul *amĕrit*, *rimĕ*, *strins*, *urit* [31], noi afirmam [32] că *i* corespunde aici vocalei [i], nu lui [î]. Fr. Király, pornind de la o ciudată concepție privitoare la relația dintre norma literară și grai în a doua jumătate a secolului al XVII-lea, argumentează ceea ce nimeni nu a negat : „autorul era un om instruit, și nu un « popular », un scrib « gugulan »" [33]. Ar rezulta de aici că el nu ar fi putut face apel la o formă uzuală în grai [34], dar Fr. Király, schimbîndu-și iar atitudinea față de 1986, acceptă, teoretic, ambele interpretări : [i] [35] și [î] [36]. Constatînd însă că, „în absența unui element grafic cît de cît diferențiator aici, nu avem argumente mai multe nici pro și nici contra" [37], optează pentru [î], fonetismul sugerat de „indicele de evoluție" și de faptul că autorul dicționarului „mînuia sigur elementul nou" [38].

Contrar opiniei celui care i-a studiat atît de temeinic grafia, *Anonymus Caransebesiensis* oferă totuși posibilitatea de a stabili, cu argumente pur ortografice, valoarea lui *i* din contexte de tipul celor citate. Ne referim

[29] Vezi în această perspectivă afirmația lui Fr. Király din ultimul său articol (p. 53) referitoare la „dosirea" de către noi a rezervelor sale în privința interpretării lui *despărt* într-o notă din articolul publicat în 1987.

[30] Fr. Király, „*Opinii recente...*" p. 55. În volumul din 1986, citatul se află pe p. 21.

[31] Afirmația noastră, considerată preluare necritică a unei idei vechi susținute de B. P. Hasdeu și ironizată în consecință (vezi acel „autorul... se ține strîns (sau *strins*?) de particularitățile lingvistice din zonă" din ultimul articol, p. 55), se baza pe cele mai recente lucrări privind istoria limbii române literare. A se vedea dintre acestea, pentru bogăția informației privind subiectul în discuție, Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 360—361.

[32] Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 210.

[33] Fr. Király, *art. cit.*, p. 56. Termenul *gugulan*, inexistent în dicționarele pe care le-am consultat și aflat, probabil, la prima atestare într-o lucrare științifică, aparține, după cîte am putut afla, graiului bănățean, unde desemnează, în accepție figurată, o persoană incultă.

[34] Fr. Király uită că, interpretînd pe *despărt* ca *despărt*, apelează tocmai la existența unei forme dialectale.

[35] „Din toate cele arătate mai sus, reiese că notările *amĕrit*, *rimĕ*, *strins*, *urit* nu redau *neapărat* formele din grai" (Fr. Király, *art. cit.*, p. 56).

[36] „Avînd însă în vedere că, în această epocă de dibuiri, autorul, cum s-a văzut mai sus, mînuia sigur elementul nou, indicele de evoluție *nu exclude* interpretarea *amărît*, *rimă*, *strîns*, *urît*. Dimpotrivă" (*ibidem*, p. 56).

[37] *Ibidem.*

[38] *Ibidem.*

la inventarul grafemelor utilizate pentru notarea vocalelor [ă] și [î]. Luînd în considerare, ca și Fr. Király, doar formele scrise de autorul textului (am lăsat și noi deoparte adaosurile sau modificările datorate altor persoane), am constatat că [ă] este notat sigur prin *e* : *derêm* (30), *gelbênushul* (48), *lempeshêl* (79) și prin *ê* : *apê* (9), *furêtor* (47), *gêinę* (48), *mêr* (87), *parê* (103) etc. [39]. Exact aceleași grafeme sînt utilizate pentru scrierea certă a lui [î] : *emblu* (36), *kentêk* (65), *penyê* (105), *ternosesk* (147); *kênt* (65), *derêm* (30), *gêndacs* (48), *rumên* (126), *vênt* (155) etc. [40]. În ceea ce privește grafemul *i* corespunzător vocalei [î] din limba literară actuală, el apare, dacă constatările noastre sînt exacte, doar în trei tipuri de contexte, adică după *ț* : *acitz*, *aciczat*, *acicêture* (1), *czicê* (28); după *r* : *amêrit* (8), *ênterit* (41), *omoritura* (101), *pogoritul* (112), *ridzêtor* (124), *string* (142), *urit* (163) și în *vind*, *vindzare*, *vindzetorê*, *vindzeturê* (158). În primele două situații ilustrate, texte literare din Banat—Hunedoara atestă, indiferent dacă sînt scrise cu litere latine sau chirilice, fonetismul [i] [41]. Tot un [i] a fost consemnat de către dialectologi, chiar în nord-estul Banatului, în cuvintele aparținînd familiei verbului *a vinde* [42].

Aceste constatări dovedesc, după părerea noastră, că *i* nu nota în textul în discuție vocala [î] [43]. Coroborînd această concluzie fie și cu îndoiala referitoare la interpretarea lui *ă* din *despărt* drept [ă], rezultă, credem, suficient de convingător că opinia potrivit căreia în *Anonymus Caransebesiensis* se făcea distincție grafică între [ă] și [î] trebuie, cel puțin deocamdată, abandonată.

2. Dintre grafiile despre care afirmam, în articolul combătut de Fr. Király, că utilizează un *è* cu valoarea [ę] (*bère*, *bèu* ; *grè*, *kurè*), respectiv [e] (*al doilè*, *asemenè*), și nu [ęa], profesorul timișorean se oprește doar asupra lui *bère* (acceptînd deci obiecția noastră în privința celorlalte). Pentru a-și susține propria interpretare, nuanțată însă ca și celelalte discutate anterior („în poziție medială (*bère*) însă s-ar putea ca *è* să nu fie neapărat *ę*, ci mai degrabă *ęa*" [44]), aduce în discuție grafiile alternante *fèl/fal*, *strèm / stram* și chiar *dshupěneasě / gsupěnasě*. În nici unul din aceste contexte grafemul *è*, și deci fonemul corespunzător lui, nu este însă urmat de un alt *e*, ca în *bère*. De aceea, faptul că *è* din *fèl* și *strèm* notează diftongul [ęa] și, mai ales, existența acestui diftong în *giupîneasă* nu dovedesc în nici un fel că *è* din *bère* trebuie interpretat [ęa]. În acest ultim context fonetic, în secolul al XVII-lea, diftongul se monoftongase deja în zona în care a fost scris *Anonymus Caransebesiensis*[45].

3. Fr. Király are dreptate cînd afirmă că la poziția 380 din *Regestrum librorum Michaelis Halicii de Caransebes* este scris „Vocabularium paterna manu scriptum", iar nu „Vocabularium paterna manuscriptum".

[39] Vezi și Fr. Király, *Din istoricul ortografiei românești*, p. 19.

[40] *Ibidem*.

[41] Vezi Ion Gheție, *op. cit.*, p. 224, 299, 306, 360—361.

[42] Vezi D. Șandru, *Enquêtes linguistiques du Laboratoire de phonétique expérimentale de la Faculté des Lettres de Bucarest, V. Vallée de l'Almăj (Bănat)*, în „Bulletin linguistique", V, 1937, p. 137, 170; S. Pușcariu, *Limba română*, II. *Rostirea*, București, 1959, p. 358; *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, 1984, p. 249.

[43] Fr. Király, *op. cit.*, p. 24.

[44] Idem, *„Opinii recente..."*, p. 56; cf. idem, *Din istoricul ortografiei românești*, p. 20.

[45] Vezi pentru aceasta în primul rînd Ion Gheție, *Noi contribuții la problema trecerii lui ea la e : leage > lege*, în SCL, XXVIII, 1977, nr. 1, p. 79—86.

Greşeala, apărută în articolul nostru printr-o regretabilă eroare de transcriere, trebuie desigur eliminată şi, o dată cu ea, şi afirmaţia potrivit căreia din contextul citat trebuie să se înţeleagă, eventual, că vocabularul amintit ar fi făcut parte dintre manuscrisele *aflate în posesia* lui Mihail Halici-tatăl. Rămîne însă pe deplin valabilă concluzia de bază desprinsă din analiza noastră, identică, după cum constată Fr. Király şi notam chiar noi, cu afirmaţia descoperitorilor inventarului bibliotecii familiei Halici [46]: paternitatea lui Mihail Halici-tatăl asupra scrierii numite *Anonymus Caransebesiensis* va putea fi considerată certă doar cînd va fi descoperit un text al învăţatului bănăţean care să aibă în mod indiscutabil aceeaşi grafie cu *Dictionarium valachico-latinum* [47].

Răspunzînd indirect obiecţiei noastre, Fr. Király afirmă că atribuirea textului discutat lui Mihail Halici-tatăl este rezultatul „împletirii" unor argumente multiple: „localizarea textului, vechimea faptelor de limbă, ortografia folosită, caracteristicile scrisului, informaţia directă dată de M. Halici-fiul, datele istorice, culturale etc." [48].

Este adevărat că localizarea textului în Caransebeş, unele fapte de limbă [49], diverse date istorice şi culturale l-au condus pe N. Drăganu tot spre familia Halici [50], spre care ne îndreaptă acum atenţia şi informaţia furnizată de *Regestrum librorum*. La fel de adevărat este că o serie de coincidenţe subliniate de Fr. Király în ultimul articol [51] (vezi mai ales găsirea dicţionarului, text bănăţean, la Sibiu, unde se afla, în 1674, în biblioteca unui învăţat venit din Caransebeş, un vocabular scris de mîna acestuia [52]) fac posibilă identificarea acelui *vocabularium* cu *Dictionarium valachico-latinum*. Pentru a obţine certitudinea este însă necesar să fie adevărate şi celelalte două tipuri de argumente enumerate de Fr. Király: ortografia şi caracteristicile scrisului. Or, sistemul ortografic utilizat în *Anonymus* nu va putea fi folosit ca argument pentru paternitate [53] decît în momentul

[46] Vezi Musnai László, Dani János, Engel Károly, *Date noi privitoare la Mihail Halici*, în *Studii de istorie literară şi folclor*, Cluj, 1964, p. 92, respectiv p. 212, inclusiv nota 24, din articolul nostru.

[47] Fr. Király „amplifică" afirmaţia noastră, cerînd ca nu numai scrisul să fie identic, „pentru simplul motiv că nu ştim nimic despre conţinutul acestuia din urmă [= al vocabularului]" (*art. cit.*, p. 57). Trebuie oare să găsim nu doar un autograf cu scris identic, ci chiar un text cu acelaşi conţinut?

[48] Fr. Király, „*Opinii recente...*", p. 59.

[49] După cîte ştim, Fr. Király s-a referit la vechimea faptelor de limbă din *Anonymus Caransebesiensis* doar într-un articol publicat în 1974 (*Dictionarium valachico-latinum*, în „Orizont", XXV, 1974, nr. 9 (312), p. 6). Acolo afirma, pe baza atestării cuvîntului *cucurudz* şi în consens cu unele constatări făcute de B. P. Hasdeu la prima publicare a dicţionarului: „autorul a trăit, deci, în perioada cînd această cultură a început să fie cunoscută, împreună, firește, cu numele de *cucurudz*, dar cînd valorificarea ei n-a impus încă nici termenul de *mămăliga* şi nici schimbarea sensului substantivului *mălai*". Pentru caracterul cu totul relativ al unor astfel de datări, vezi, spre exemplu, Ion Gheţie, Al. Mareş, *Introducere în filologia românească. Probleme. Metode. Interpretări*, Bucureşti, 1974, p. 98—102.

[50] N. Drăganu, *Mihail Halici (Contribuţie la istoria culturală românească din sec. XVII)*, p. 117—122.

[51] Fr. Király, *art. cit.*, p. 59.

[52] Afirmaţia că în Sibiu nu puteau exista, nu în 1674 (vezi Fr. Király, *art. cit.*, p. 59), ci între 1674 şi 1742, două dicţionare manuscrise trebuie, după părerea noastră, corectată. La Biblioteca Brukenthal se păstrează o copie a *Dicţionarului* lui Teodor Corbea achiziţionată chiar în secolul al XVIII-lea. Vezi G. Blédy, *Un dicţionar latin-român din secolul al XVIII-lea printre manuscrisele Bibliotecii Brukenthal*, în SCL, XI, 1960, nr. 3, p. 377—379.

[53] Asupra valorii probante a ortografiei pentru datarea unui text vechi românesc, vezi Ion Gheţie, Al. Mareş, *op. cit.*, p. 102.

descoperirii unui text autograf al lui Mihail Halici-tatăl identic din acest ultim punct de vedere cu *Dictionarium valachico-latinum* [54].

4. Ca răspuns la obiecția noastră privind datarea făcută pentru *Anonymus* pe baza grafiei și, poate, ca urmare a faptului că nu am reușit să identificăm filigranele decalchiate de pe filele acestuia, Fr. Király neagă, credem că în glumă, valabilitatea datării prin analiza hîrtiei. Apoi, pornind de la observația că, chiar acceptînd paternitatea lui Mihail Halici-tatăl, *Dictionarium valachico-latinum* trebuia datat ante 1671 (anul morții învățatului bănățean), și nu ante 1658 (anul în care el a plecat din Caransebeș) [55], face afirmația surprinzătoare că în toate studiile publicate a avut în vedere nu datarea manuscrisului ajuns pînă la noi [56], ci plasarea în timp a conceperii lucrării conținute de acesta. În această nouă lumină, doar prima fază, de concepere a dicționarului, este plasată ante 1658, rămînînd ca faza a doua, „de migălire, de completare", să fie datată ante 1671 [57].

Lăsînd cititorii avizați să judece aceste afirmații, observăm doar că datarea pentru care insistă, după o nouă modificare de poziție, Fr. Király nu mai este făcută pe baza grafiei, ca în 1986, ci în mod exclusiv pe baza paternității atribuite textului. Cum însă această paternitate are încă nevoie de dovezi, după cum am constatat anterior, înregistrăm aceste noi opinii nu ca certitudini, ci ca simple ipoteze. Rămîne ca ele să fie confirmate sau infirmate în momentul datării filigranologice a manuscrisului. Pentru că, după opiniile specialiștilor în domeniu, acesta este totuși singurul mijloc sigur de datare a unui text ca *Dictionarium valachico-latinum*, care nu conține notații edificatoare asupra anului de alcătuire și a autorului său. Abia prin datarea riguroasă a acestei vechi scrieri românești va putea fi, de altfel, probată și ipotetica paternitate a lui Mihail Halici-tatăl.

5. Din notațiile lui Fr. Király referitoare la publicarea cîtorva pagini din *Anonymus Caransebesiensis* în anexa volumului asupra căruia ne-am oprit în urmă cu doi ani reținem promisiunea editării integrale a dicționa-

[54] Afirmația lui Al. Horvath referitoare la descoperirea unui scris identic cu cel din dicționar în însemnările de pe scoarța unei cărți a lui P. Kereszturi care a aparținut lui Mihail Halici (vezi *Dictionarum (!) valachico-latinum (Anonymus Caransebesiensis). Contribuții la cunoașterea autorului*, în *Studii de limbă, literatură și folclor*, II, Reșița, 1971, p. 71—72) are nevoie, după părerea noastră, de o reconfirmare sau de probe suplimentare. Îndrăznim să credem că Fr. Király a ajuns la aceeași concluzie cu noi de vreme ce, în volumul publicat în 1986 și în ultimul articol, a renunțat la citarea contribuției cercetătorului reșițean.

[55] Vezi Gh. Chivu, *art. cit.*, p. 212, nota 29.

[56] În lucrarea publicată în 1986, Fr. Király nota însă, la p. 35 : „Această analiză detaliată a ortografiei aplicate în *Dicționarium valachico-latinum* dovedește, credem, fără drept de tăgadă, că *manuscrisul* (s. n., G.C.) s-a realizat în deceniile de mijloc ale secolului al XVII-lea".

[57] Fr. Király, „*Opinii recente...*", p. 62.

rului în colaborare cu R. Todoran. Avem convingerea că cei doi specialişti vor depăşi toate dificultăţile presupuse de cercetarea acestui vechi dicţionar românesc.

În aşteptarea acestei ediţii, nu putem să nu constatăm că obiecţiile noastre la lucrarea *Din istoricul ortografiei româneşti* îşi menţin valabilitatea. Contrar afirmaţiilor profesorului timişorean, amploarea ultimei sale intervenţii şi, în primul rînd, schimbarea sau, cel puţin, nuanţarea unora dintre punctele sale de vedere dovedesc că opiniile supuse de noi discuţiei necesitau, totuşi, o argumentaţie suplimentară.

Institutul de Lingvistică
Bucureşti, str. Spiru Haret nr. 12

ZEITĂȚI FEMININE ALE BASMELOR ROMÂNEȘTI: *ZÎNELE* ȘI *SÎNZIENELE*. ORIGINEA CUVINTELOR ȘI A CULTULUI PROFAN*

SORIN PALIGA

Marijae Gimbutas dedicatur

Prezentul studiu își propune discutarea critică a originii și semnificației a doi termeni fundamentali ai mitologiei române: *zînă* și *Sînziene*, analizați în contextul existenței unor personaje similare și în mitologia altor popoare europene.

Indiferent de numele pe care îl poartă în diverse limbi (rom. *zînă*, engl. *fairy*, germ. *Fee*, prov. *fada*, sp. *fata*, scr. *vila*, bulg. *samovila* etc.), zeitățile feminine au o importanță deosebită în mitologiile popoarelor respective. Ele sînt, în general, imaginate ca reprezentări fantastice, de regulă malefice, dar avînd și ipostaze benefice, trăind în locuri izolate și fermecînd prin frumusețea lor (Bernea 1985, 27 sq., Papahagi 1979). Fiind legat totdeauna de magie — cu rădăcini adînci în preistorie — numele *zînei* este adesea tabuat. Exemple clare ne sînt oferite de chiar limba română, unde există paralele semnificative: *iele*, una din cele mai clare urme de tabuare a cuvîntului [1]; *dînsele*, *măiestrele*, *sfintele*, *șoimanele*, *frumoasele*, *fecioarele*, *împărătesele văzduhului*, *vîntoasele* (Șăineanu 1886; Bîrlea 1976).

Zîna cea frumoasă a basmelor românești în ipostaza sa benefică este *Ileana Cosînzeana*, fata idealizată înzestrată cu frumusețe fizică și morală desăvîrșită, purtînd și ea alte nume, cum ar fi (Bîrlea 1976, 201—203): *Ileana Simziana* (a se remarca pronunțarea *ziana* față de *zeana*); *Rujuleana* (compus din *rujă* „rozã" și *Ileana*); *Floarea florilor*; *Frumoasa lumii*; *Zîna dobrozîna* (repetiție—reduplicare cu intercalarea epitetului „bun" tradus într-un idiom slav: *dobrə* „bun"; cf. antroponimul *Dobre*, toponimul *Dobra*); *Abrunca mîndră și frumoasă din țara femeiească* [2]; *Rora cea frumoasă*, probabil un nume asociat cuvîntului *rouă*, ceea ce duce

* Prezentul studiu a fost scris, într-o primă versiune, încă din anul 1979 și susținut la sesiunea de comunicări științifice studențești de la Sibiu în toamna lui 1980.

[1] Considerat de Hasdeu un termen autohton traco-dac (Hasdeu, în „Columna lui Traian" 1874, 176), opinie pe care nu o împărtășim. Este evident că forma *iele* reprezintă grafia pronunțării populare pentru *ele*.

[2] *Abrunca* este un cuvînt obscur, eventual înrudit cu *Abrud* și, poate, cu *abur*. Ipoteza noastră este că formele în discuție sînt străvechi relicve preindo-europene.

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 141—149, București, 1989

la ideea unei ipostaze de divinitate străveche a zorilor și vegetației [3]; *Rozuna* (aparent o contaminare între *rouă*, respectiv *Rora*, și *zînă*, cu pronunțarea neașteptată *zună*).

Față de *Făt-Frumos*, eroul idealizat al basmelor noastre și care continuă o zeitate precreștină a perioadei calde a anului și avînd origine htonică (Mușu 1982, 20, n. 2; 91—93), *Ileana Cosînzeana* are o origine miraculoasă și locuiește în cer (Stamati, f.a. II, 269 sq.; Bîrlea 1976, 201—203).

Z î n ă. Etimologii propuse. Este interesant ca, în contextul schițat mai sus, să încercăm o trecere în revistă a etimologiilor propuse pentru acest cuvînt.

(1) Prima încercare de a explica pe *zînă* aparține lui Dimitrie Cantemir, fiind — de altfel — și prima prezentare erudită a credințelor legate de zeitățile feminine la poporul român. Învățatul-domnitor considera că originea cuvîntului este lat. *Diāna*. Iată întregul pasaj (*Descriptio Moldaviae* 3, 1): „*Dzina*, quam vocem a *Dianae* denominatione suspicareris. Raro tamen singulari numero eam celebrant, sed plerumque plurali *Dzinele* utuntur feruntque virgines esse formosissimas et venustatis largitrices". Explicația lui Cantemir a rămas, pînă astăzi, acceptată de majoritatea cercetătorilor (TDRG [4]; Tagliavini 1928; REW; DEX; Rosetti 1986, 362).

(2) Cihac a explicat forma românească prin lat. *divina*, devenit, prin căderea lui *v* intervocalic și contragerea celor doi *i*: **diina* > *dzină* > *zină*, *zînă* (Cihac, 233). Explicația a fost acceptată doar de Șăineanu (1929, 709).

(3) Hasdeu, abordînd problema mitului zînei *Filma* în Banat, propune explicarea prin gotică, mai exact „provenind de la gepizii de la Tisa", dintr-o formă *Dina Filma* (Hasdeu 1877, 32).

Din citarea soluțiilor oferite pentru etimologia cuvîntului *zînă* a reieșit cu suficientă claritate că rămîn nesoluționate cîteva aspecte fundamentale:

(a) Evoluția fonetică de la lat. *Diana* la rom. *zînă* nu este tocmai „în regulă", fapt de care sînt conștienți și unii cercetători; în DEX, de exemplu, apare mențiunea că originea cuvîntului românesc ar fi „probabil lat. *Diana*", ceea ce poate fi o manieră de a recunoaște, implicit dacă nu explicit, că ne aflăm în fața unui punct dificil al cercetării etimologice românești.

(b) Pe de altă parte, ipoteza originii din lat. *diuina* rezolvă întrucîtva această dificultate de evoluție fonetică, deși — paradoxal — ea nu a fost acceptată decît rareori. Fără îndoială, dacă ar fi să căutăm originea cuvîntului în fondul moștenirii latine, *diuina* ar fi o soluție cel puțin la fel de plauzibilă ca și *Diana*.

[3] *Rora* nu pare a fi cuvînt vechi, dat fiind că *ros, roris* a dat în română *rouă*, deși *Rora* ar reprezenta o evoluție fonetică mai firească. Cel mai plauzibil este să vedem aici o derivare pe teren românesc de la *rouă*, deși nu este totuși nici un impediment în a considera că *Rora* este o formă veche rezultată dintr-o evoluție fonetică firească. Credem, de altfel, că adesea evoluțiile fonetice aparent inexplicabile au motivații extralingvistice de care trebuie să ținem seama. *Rora*/ *rouă* și *zînă*/ *zînă*/ *zună*/ *zeană*/ *ziene* sînt exemple tipice de tabuare (cf. nota următoare).

[4] În curs de reeditare: Wiesbaden, Otto Harrassowitz, vol. I, 1986, vol. II, 1988.

(c) Există încă un aspect neelucidat, deși bine cunoscut, cel puțin de folcloriști : paralelele, uzuale sau dialectale, *zînă* (grafie preferată de Șăineanu 1929, 709, probabil pentru a-l ajuta suplimentar în a-și impune ipoteza derivării din lat. *diuina*, deși — firește — forma aceasta nu este deloc cea mai răspîndită), *ziana* (în compusele *Sînziana*, *Simziana*, pe care le vom analiza detaliat mai jos), *zeana* (în compusul *Cosînzeana*), *zună* (în *Rozuna*), care — doar a p a r e n t — complică încă și mai mult o situație deja complicată

Ipoteza noastră. Sensul prim al cuvîntului, ca și forma acestuia, trebuie căutate, în principiu, într-o sferă semantic-formală delimitată de sensurile deja subliniate mai sus : f e m e i frumoase, magiciene desăvîrșite, care farmecă și iau mințile. Asocierea numelui lor cu un cuvînt oarecare al limbii duce implicit la tabuarea acestuia și la crearea, în continuare, a unor paralele eufemistice, cum sînt *iele*, *frumoasele*, *împărătesele văzduhului* etc. (vezi mai sus).

Cu aceste precizări, soluția va reieși — sperăm — de la sine prin încadrarea cuvîntului în familia sa etimologică : vechi indian *gnā* „zeitate feminină" (Götterweib) ; neopersan *zan* „femeie", *zenāna*, *zanāna* „parte a casei destinată femeilor, gynaeceum" ; Tocharic A *śäm*, B *śana* „femeie" ; slav *žena* „femeie, soție" ; grec *gynḗ* „femeie" ; tot aici trebuie încadrată și forma albaneză *zanë* „zînă", care pare a fi în legătură cu *zonjë* „femeie" (vezi mai jos relația dintre *zot* „domn" și *zonjë*). Toate aceste forme sînt derivate de la rădăcina indo-europeană **g^{w}ḗn-ā* „femeie, soție" (Pokorny 1959, 474 ; pentru formele persane vezi și Horn 1893, 148).

Expunînd opinia noastră trebuie totodată să facem cîteva precizări asupra problemei în discuție :

(a) Apare evident faptul că *zînă* trebuie discutat în strînsă legătură cu alb. *zanë*, cu sens identic, și cu forma indiană veche *gnā* „Götterweib", apoi cu formele persane și slave. Încadrarea formei românești în aria satem (vechea indiană, persana, slava, albaneza) ne arată, cît se poate de clar, că ne aflăm în fața unui cuvînt străvechi de substrat traco-dac.

(b) Ni se pare inevitabil, în urma datelor prezentate, să fie discutate împreună și formele albaneze *zanë* „zînă" și *zonjë*, deși în ultimul caz este vorba de „un neașteptat vocalism *o* al rădăcinii, care face dificultăți" (Meyer 1891, 486). Din cîte știm, formele albaneze nu au fost niciodată alăturate și discutate împreună. Din perspectiva propusă de noi aici, formele românești și cele albaneze se dovedesc reciproc revelatoare. Firește, clarificarea situației din albaneză este o problemă de albanologie, care nu poate fi aprofundată aici. Dorim doar să semnalăm faptul că neașteptatul vocalism *o* al formei *zonjë* pare a avea aceeași motivație ca și „anomaliile" de tratament fonetic din formele românești *zînă*, *zină*, *ziană*, *zeană*, *zună*, și anume t a b u a r e a [5].

[5] Un exemplu tipic de tabuare îl găsim în cazul cuvîntului protoindo-european pentru „lup", **wl̥kwo-*, ale cărui atestări istorice ne vorbesc de repetate tabuări : **wl̥po-* pentru germanic **wulfaz* : **lupo-* pentru latin *lupus* ; **lukwo-* pentru grec *lykos* etc. (cf. Calvert Watkins în Morris et al. 1979, 1550 s.v. **wl̥kwo-*. După cum se poate observa, tratamentele fonetice nefirești sînt rezultatul tabuării lupului ca animal sacru al indo-europenilor. O motivație asemănătoare o găsim și în cazul sferei semantice „zînă, divinitate feminină". Dar raportul dintre tabuare și evoluția fonetică poate fi un generos subiect pentru un studiu aparte.

(c) Forma albaneză *zanë*, cu sens identic cu al lui *zînă* din română, este una din „cheile" rezolvării problemei. Formele românești și albaneze trebuie să aibă un etimon comun. Albanologii consideră, de asemenea, că originea formei *zanë* ar fi tot lat. *Diāna*, explicînd anomalia de evoluție fonetică (forma așteptată fiind **djanë*, cf. *djall* < *diabolus*) printr-o asimilare *dj* >*z* (Çabej 1976, II, 315—316, unde se semnalează și atestarea antică tîrzie *Thana* : *Vidaso et Thanae*, cu *th* bănuit ca influență iliră; cf. Russu 1969, 255, cu observația că după el zeitatea respectivă este „probabil iliră").

Care să fie relația dintre alb. *zanë* și rom. *zînă*? Un studiu recent, apărut după elaborarea inițială a celui de față, susține că trebuie să vedem în forma românească *zînă* o influență albaneză (Schütz 1984, 525—8). Ipoteza este greu admisibilă, deoarece albaneza nu putea impune românei un termen mitologic esențial; în plus, autorul în discuție nu face referiri (ca, de altfel, mulți alți autori) la formele paralele *zină*, *zună*, *zeana*, *ziene* etc. (vezi alte critici la Gheție 1988).

Ipoteza cea mai plauzibilă, sprijinită de tot mai multe date (vezi și discuțiile de mai jos), trebuie să plece de la premisa că este vorba de un element străvechi de substrat traco-dac, eventual cu paralelă ilirică[6].

Esențial în înțelegerea problemei originii cuvîntului *zînă* este faptul că, în credințele populare, sensul a fost (și este), divinitate feminină". Soluția etimologică va trebui să explice, deci, în primul rînd acest cîmp semantic. În al doilea rînd, trebuie discutate situația formelor celor mai vechi din română — *dzînă* (*dzinele* la Cantemir), care se confirmă prin existența formei aromâne *dzînă* (Papahagi 1963, 435) — și, pe de altă parte, raportul dintre forma românească și cea albaneză. Putem afirma, cu certitudinea pe care ne-o poate da analiza etimologică într-un domeniu atît de fragil uneori cum este moștenirea autohtonă, că alb. *zot* „domn, Dumnezeu" nu are nimic de-a face cu formele discutate (cf. Barić 1919, 121, care nu amintește, totuși, pe *zanë*; după opinia noastră, nu pare a fi vreo legătură între *zot* și *zonjë* — amintit mai sus —, ultima formă fiind ușor încadrabilă în familia, bine reprezentată, derivată din radicalul indo-european pentru „femeie, soție"; cf. și Cabej 1976, IV, 25 s.q.).

(d) Forma cea mai veche românească va fi fost *dzînă*, așa cum apare la Cantemir și în aromână. Apariția sunetului *dz* nu trebuie căutată, după opinia noastră, prin acțiunea (ori nu) a legilor fonetice de trecere de la latină la română, ci în acelea de trecere de la fază tîrzie a traco-daciei la română. Reconstrucția trebuie să pornească de la i.-e. **g^{w}e-* > trac *dz*, alb. *z*. Problema este, credem, ceva mai complicată decît pare, deoarece este foarte posibil ca numai anumite dialecte trace să fi cunoscut evoluția fonetică i.-e. **g^{w}e-* > *dz*, în alte dialecte putînd exista evoluția i.-e. **g^{w}e-* > *z* (ca în persană și, similar, în slavă, unde avem *ž*) ori **g^{w}e-* > *dz* > *z*, așadar o trecere a lui *dz* la *z* în faza tîrzie a tracei. Acest fenomen fonetic, n e g e n e r a l în arealul tracic, s-a continuat pînă

[6] Încă nu se știe dacă albaneza trebuie într-adevăr considerată o continuare a ilirei ori a unui dialect tracic. Există cercetători care se situează ferm pe una din aceste poziții, fără a aduce, de fapt, argumente decisive. Cum problema rămîne în continuare deschisă discuțiilor, nu ne propunem să o rezolvăm aici, nici să aducem argumente pentru vreuna din ipotezele privind etnogeneza albanezilor.

tîrziu în română. (Natural, discuțiile de acest tip trebuie făcute pe un număr mai mare de exemple, singurele în măsură să reducă la minimum posibilitățile de eroare.)

În explicarea formelor cu *dz* (care nu sînt, cum vom vedea mai jos, chiar cele mai vechi atestări !) am putea porni de la ipoteza unei influențe de pronunțare datorate formelor cu *dz* inițial de origine latină : *dzi* (*zi*), *dzice* (*zice*) etc. Dacă acceptăm o atare ipoteză, atunci evoluția fonetică trebuie înțeleasă, de fapt, ca o alterare a pronunțării originare, cu *z*, nu numai datorită analogiilor cu alte cuvinte de origine latină, ci, poate, tabuării, deosebit de puternice în cazul termenilor mitologici.

Faptul că forma tracă a fost, foarte probabil, **zana*, **zena*, **zəna* (ultima formă reconstruibilă dacă acceptăm ideea că traca a avut un fonem neutru de tipul lui ə ; cf. Paliga 1987, 118) este susținut și de alte atestări antice, pe care le vom analiza după ce vom aminti, pe scurt, situația unui alt termen esențial al mitologiei române : *Sînziene*.

Sînziene. Etimologii propuse. În credințele populare, *Sînziene* este o altă denumire, emfatică, a zînelor. Numirea s-a particularizat pentru sărbătoarea de la solstițiul de vară, reprezentată în calendarul creștin de Sf. Ioan, dar de evidentă origine precreștină și legată de cea mai lungă zi a anului.

Explicațiile date cuvîntului *Sînziene* au fost următoarele :

(1) Din lat. *Sanctus Iohannes* (Cihac I, 240 ; TDRG, 1432 ; Rosetti 1986, 129), plecîndu-se de la ideea că numirea ar fi în legătură cu sărbătoarea creștină. Ipoteza este, desigur, greu acceptabilă, deoarece ignoră atît semnificația *de facto* a cuvîntului, cît și, nu mai puțin important, evoluția fonetică.

(2) Din lat. *Sanctus dies Iohannes*, conform unei evoluții fonetice ce se poate „descompune" în : *sanctus* — rom. *sîn(t)* ; *dies* — rom. *zi* ; *Iohannes, Ioannes* > *Iuannes* > *Iane, ĭane*, deci *sîn-zi-iane* (Candrea 1927, 100 ; reluat de Ionescu 1975, 257). Ipoteza nu este convingătoare și nu o putem accepta, ea ignorînd, pur și simplu, sensul evident de „zîne" al Sînzienelor.

(3) Din lat. *Sancta Diana*, ipoteză care — acceptînd etimonul *Diana* pentru *zînă* — sesizează corect legătura dintre *zînă* și *Sînziene* (Pârvan 1982, 163 ; Lozovan 1968, 230 ; Vulcănescu 1985, 439 ; Eliade 1970, 73).

Ipoteza noastră privind etimonul cuvîntului *zînă* sprijină (și este sprijinită de) forma *sînziene*, care este — așa cum bine a observat Pârvan — un compus din forma populară *sîn(t)* (din lat. *sanctus*) și *zînă* în „versiunea" dialectală *ziene* (plural), întîlnită și în *Sîn-ziana*, *Sim-ziana*.

Mergînd pe drumul deschis de ipoteza noastră, ni se pare firesc să credem că *Sînziene* este o formă ce coboară spre perioada unui bilingvism daco-roman, singurul — după opinia noastră — care poate explica forma românească, dintr-un prototip **sanctae zenae* (eventual și **sanctae zanae*, **sanctae zənae*, poate și **sanctae dzenae*, etc.), cu primul element latin, iar al doilea autohton traco-dac. Ipoteza noastră este sprijinită de atestarea formei trace.

Plantele — „zîne" și atestarea cuvîntului trac. *Sînziene* se numește popular și o specie de cucută numită științific *Galium*. Iată cîteva forme semnificative pentru demersul nostru (Borza 1968, 74—75) :

Galium mollugo Sînziene, Sînzănie, Sînzenie albă, Sînziană albă, Sînziene albe
Galium schultesii Cucută de pădure, Sînziene de pădure
Galium varum Sînziene, Samziene, Sănziene, Sîmziene, Sînjene

Aceste denumiri populare, care se leagă, încă o dată, de străvechi credințe, explică (și, totodată, sînt explicate de) atestarea — neașteptată întrucîtva — a *zînelor* în ipostaza de plantă. Aceste denumiri populare să duc însă, mai departe, spre clarificarea unei atestări antice (Dečev 1957, 548) : κώνειον·Δάκο ιζηνά (Dioscorides 4, 78), adică „Dacii numesc cucuta z e n a", ultima formă fiind, nu ne putem îndoi, chiar atestarea antică a cuvîntului trac *zena* (postulat de noi mai sus), cu sensul „cucută", mai exact, numind specia *Galium*, cum ne arată perpetuarea cuvintelor în română [7]. Atestarea într-un text antic a formei trace *zena* nu este însă singulară. Tot în acest context trebuie discutat numele zeiței preromane „balcanice" *Zana* (devenită în *interpretatio romana* zeița vînătorii și asimilată Dianei) [8], ale cărei animale protectoare erau trei capre (străvechi animal mitic) cu coarnele de aur. Zeitatea aceasta a supraviețuit ca o z î n ă, venerată pentru bravura și frumusețea sa (Lürker 1984, 356) [9]. Ne aflăm, firește, în fața unei zeități ce precedă istoric credințele moderne influențate de creștinism. Zeitatea antică „balcanică" *Zana*, precum și alb. *zanë*, rom. *zînă* și *Sîn-ziene* sînt „versiuni" ale aceleiași zeități antice, cu rădăcini preistorice.

De asemenea, relevante pentru subiectul analizat aici sînt cîteva antroponime trace cu radical *zen-* : Ζενης, Ζενις, Ζενθης, apoi *Zania*, f., *Zanus*, m., *Zena*, *Zenas*, m.f., Ζηνας, Ζηνις, m. Credem că trebuie să apropiem unele din aceste forme de grec γένης, radical i.-e. **ǧen-* „a naște, a procrea" (Dečev 1957, 175, 176, 181, 184; Russu 1967, 128). Există însă forme, ca de exemplu antroponimul *Zantiala*, m., ori theonimul Ζηνδης „epitet pentru Heros" (Dečev 1957, 176, 184), care nu acceptă o atare derivare. Neavînd la dispoziție, cel puțin deocamdată, un text trac, așadar un context al utilizării cuvintelor, nu putem face decît supoziții. Ni se pare însă firesc să bănuim că, cel puțin în unele din cazurile citate, antroponimele — mai ales cele feminine — au la bază radicalul indo-european **gwĕn-ā*, în unul din sensurile discutate aici : „femeie, soție", „divinitate feminină, zînă" — „protejata zînei" (ca nume de persoană), „plantă-zînă, cucută". Spre o atare ipoteză ne îndreaptă și numiri românești de persoană ca *Zana* (cu paralelă bulgară identică), *Zeană*, *Zeana* (Iordan 1983, 494, 497) [10].

[7] Dečev a explicat forma tracă prin vechi indian *jyānay-*, avestic *zyānay-*, *zyāna-* „a răni", din radicalul indo-european **ǧena*, **ǧeye* „a slăbi" (Dečev 1929, 18; 1957, 548; cf. Russu 1967, 128). Eruditul tracolog bulgar nu cunoștea formele românești.

[8] Asimilarea zeiței autohtone „balcanice" cu Diana romană intra în categoria uzualei *interpretatio romana*. Este interesant că aceeași interpretare s-a repetat în epoca modernă, cu alte argumente și de pe alte poziții, începînd cu Dimitrie Cantemir.

[9] Cercetătorul german nu face nici o referință la vreun text antic. De asemenea, nu am putut identifica în bibliografia cărții sale de unde a luat această informație. Dacă datele pe care ni le dă sînt corecte — și avem puține motive să ne îndoim —, atunci este inevitabil să credem că „zeița balcanică" *Zana* va fi fost adorată de tracii de sud (eventual și de iliri), dar și de tracii de nord, traco-dacii.

[10] Respingem hotărît ipoteza originii bulgare a antroponimelor românești, așa cum sugerează Iorgu Iordan. Bulgara nu putea influența aici româna. Din contră, bulgara a preluat forma de la românii sud-dunăreni.

Z î n ă, un cuvînt magic în continuă tabuare. Datele prezentate în acest studiu ne permit, prin analizarea coerentă a unor date aparent disparate, să trasăm liniile destul de clare ale unor figuri mitice esențiale ale folclorului românesc și european în general.

Din punct de vedere strict formal-fonetic, după ce am analizat familia etimologică în care trebuie încadrate cuvintele românești *zînă* și *Sînziene*, reiese că forma tracă trebuie reconstituită ca fiind aproape de cea românească și de cea albaneză, așadar **zena*, **zana*, poate și **zəna* (cf. Ivănescu 1980, 180). Fonemul originar pare a fi *z* (nu *dz*, cum apare la Cantemir și în aromână); el este nu numai reconstituibil pe baza foneticii comparate indo-europene, ci și atestat în textele antice referitoare la lumea tracă (cf. Ivănescu 1980, 209—210) [11].

Faptul că în tracă este atestată forma *zena* „cucută" ne indică existența sensurilor „femeie" și „femeie sfîntă, zînă" (**sancta zena*, în versiunea bilingvismului daco-roman). Sensul evoluției semantice a cuvîntului, însoțit de o permanentă tabuare(puternică rațiune extralingvistică), va fi fost „femeie", „femeie sacră, zînă", „plantă sacră, cucută". În această lumină este limpede că forma tracă **zena* „zînă" este —conform fenomenului de tabuare bine evidențiat mai tîrziu în română — deja o formă tabuată, utilizată în l o c u l c e l e i r e a l e, pe care nu o cunoaștem. În clipa cînd traca s-a stins ca idiom viu și *zînă* și-a pierdut sensul inițial de „femeie", fiind folosit exclusiv pentru sfera semantică „divinitate feminină", s-a simțit nevoia creării unor forme noi eufemistice tabuate, apărînd astfel *ielele*, *frumoasele*, *împărătesele*, *vîntoasele* etc. În mentalitatea arhaică populară cu supraviețuiri pînă în zilele noastre, zînele erau înzestrate cu puteri magice ce provocau pierderea rațiunii, oamenii devenind *zănatici*, cuvînt derivat, evident, de la *zînă*, mai precis de la o formă de tip participial **zănat* > *zănatic*, persoană „avînd atributele nebuniei divine". Este clar că c e l e care duceau la asemenea stări paranormale aveau un nume protejat de legea tabuului (cf. Kernbach 1983, 665—666).

Venerarea unei zeități feminine, atestată pînă azi la diverse popoare europene, coboară adînc în timp către epoca neolitică și a paleoliticului superior, unde zeița era o componentă principală a panteonurilor preindo-europene (Gimbutas 1982; 1984; f.a.). Deși numele românesc și albanez al zînelor este clar analizabil din perspectiva moștenirii autohtone ce poate fi reconstituită pînă la vocabularul primitiv indo-european, este neîndoielnic că venerarea lor, în diverse forme, coboară adînc în timp, așa cum ne arată, similar, venerarea zeităților feminine la lituanieni și letoni, a căror mitologie dă dovadă de un pronunțat arhaism (Biezais 1955; Gimbutas 1985). De altfel, similitudinile dintre mitologia românească și cea baltică

[11] Natural, chiar dacă în tracă va fi existat r e a l m e n t e sunetul *dz* (deocamdată nesprijinit și de alte exemple clare ori măcar plauzibile), el nu putea fi redat în grafie greacă ori latină, ambele limbi neavînd un semn grafic special pentru acest sunet. Dacă traca — ori unele dialecte trace, poate ilira—va (vor) fi avut sunetul *dz* este o problemă care trebuie rezolvată într-o discuție de ansamblu, cu numeroase exemple, privitoare la fonetica tracă. Problema rămîne deschisă unor discuții viitoare. Oricum, trebuie observat că în cuvintele românești de substrat comune cu albaneza întîlnim forme ca *budză*, *grumadz* (arom. *gurmadz*, *grumadzu*), față de alb. *buzë*, *gurmaz*, fapt ce ar pleda pentru existența, cel puțin în unele dialecte trace, a sunetului *dz*.

nu au fost încă analizate în mod corespunzător, aceasta rămînînd o sarcină a viitorului. Asemenea paralele trebuie înțelese însă într-un context mai larg, al mitologiilor comparate europene, precum și al termenilor mitici arhaici din română — mulți încă neanalizați — a căror origine autohtonă tracă este dincolo de orice îndoială [12].

Negînd, în aceste rînduri, originea latină a doi termeni fundamentali ai mitologiei române — *zînă* și *Sînziene* — nu am negat, desigur, caracterul romanic al românei. În schimb, încadrînd acești termeni în ceea ce credem a fi reala lor familie etimologică, am cîștigat mult în înțelegerea corectă a mitologiei române, continuatoarea unor credințe ce coboară adînc în timp pînă în neoliticul carpato-danubian. Dar acesta este un subiect ce va fi analizat în amănunt cu altă ocazie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Barić, H. 1919. *Albano-rumänische Studien*, I, Sarajevo : Institut für Balkanforschung.
Bernea, Ernest 1985. *Cadre ale gîndirii populare românești*, București, Cartea Românească.
Biezais, Haralds 1955. *Die Hauptgöttinnen der alten Letten*, Uppsala.
Bîrlea, Ovidiu 1976. *Mică enciclopedie a poveștilor românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
Borza, Alexandru 1968. *Dicționar etnobotanic*, București, Editura Academiei.
Çabej, Eqrem 1976. *Studime gjuhësore*, I—VI, Prishtinë, Rilindja.
Candrea, I.-A. 1927. *Elemente de origine dubioasă în limba română* (text litografiat), vol. I, București.
Dečev, Dimităr 1929. *Die thrakischen Pflanzennamen*, în „Godišnik na sofiiskija universitet", ist-fil., XXIV, nr. 1.
— 1957. *Die thrakischen Sprachreste*, Viena, W. R. Rohrer.
Eliade, Mircea 1970. *De Zalmoxis à Genghis-Han*, Paris (traducere românească, București, 1980).
Gheție, Ion 1988. Recenzie la Nagy 1984, în LR, XXXVII, nr. 2, 199—200.
Gimbutas, Marija 1982. *The Goddesses and Gods of Old Europe*, London, Thames & Hudson.
— 1984. *The Religion of Old Europe and its legacy in the Bronze Age*, în „4th International Thracian Conference, Boston 7—10 June 1984", Milano, 1986, Fundația Drăgan.
— 1985. *Pre-Indo-European Goddesses in Baltic Mythology*, în „The Mankind Quaterly", 19—25.
— f.a. *Spirituality of Old Europe*, manuscrisul autoarei.
Hasdeu, B. P. 1877. *Zina Filma. Goții și Gepizii în Dacia*, în „Columna lui Traian", 153—182 (și extras).
Horn, Paul 1893. *Grundriss der neupersischen Etymologie*, Strassburg.
Ionescu, Christian 1975. *Mică enciclopedie onomastică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
Iordan, Iorgu 1983. *Dicționar al numelor de familie românești*, București, Editura Științifică și Enciclopedică.
Ivănescu, Gheorghe 1980. *Istoria limbii române*, Iași, Junimea.
Kernbach, Victor 1983. *Dicționar de mitologie generală*, București, Albatros.
Lozovan, Eugen 1968. *Dacia Sacra*, „History of Religions", VII.
Lürker, Manfred 1984. *Lexikon der Göter und Dämonen*, Stuttgart, Alfred Kröner.
Meyer, Gustav 1891. *Etymologisches Wörterbuch der albanesischen Sprache*, Strassburg.
Morris, William (ed.) 1979. *The American Heritage Dictionary of the English Language*, Boston, Houghton Mifflin Co. (prima ediție : 1969).
Mușu, Gheorghe 1982. *Din mitologia tracilor*, București, Cartea Românească.
Nagy, Béla (ed.) 1984. *Magyar-román filológiai tanulmányok*, Budapest, Elte román filológia tanszék.

[12] Ne gîndim la termeni ca *gogă* „fantomă, stafie" (antroponim *Goga, Gog*, alb. *gogë*), *tărîm* (după opinia noastră, înrudit cu lat. *terra*, osc. *teerúm, terúm*, ca moștenire comună, dintr-un substrat preindo-european) și încă alte exemple despre care dorim să discutăm cu altă ocazie, pe larg.

Paliga, Sorin 1987. *The social structure of the southeast European societies in the Middle Ages. A linguistic view*, în „Linguistica" XXVII, 111—126.
Papahagi, Tache 1963. *Dicționarul dialectului aromân, general și etimologic*, București, Editura Academiei.
— 1979. *Mic dicționar folkloric*, București, Minerva.
Pârvan, Vasile 1982. *Getica*, București (prima ediție : 1926).
Pokorny, Julius 1959. *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern — München, Francke-Verlag.
Rosetti, Al. 1986. *Istoria limbii române*, ed. definitivă, București.
Russu, I. I. 1967. *Limba traco-dacilor*, ed. a II-a, București, Editura Științifică.
— 1969. *Illirii*, București, Editura Academiei.
Schütz, István 1984. *A propos de quelques éléments communs du lexique roumain et du lexique albanais*, în Nagy 1984, 522—537.
Șăineanu, Lazăr 1896. *Ielele, Dînsele, Vîntoasele, Frumoasele, Șoimanele, Măiestrele, Zînele* (extras din „Revista pentru istorie, arheologie și filologie") București.
— 1929. *Dicționar universal al limbei române*, ediția a VI-a, Craiova.
Stamati, C. f.a. *Musa românească*, I—II, Iași.
Tagliavini, Carlo 1928. *Divagazioni semantiche rumene*, în „Archivum romanicum", XII, 1—2, 161—231 (recenzie : Șt. Pașca, „Dacoromania" VI/1931, 451—458).
Vulcănescu, Romulus 1985. *Mitologie română*, București, Editura Academiei.

Noiembrie 1988

Direcția Generală a Arhivelor Statului
București, Bd. Gh. Gheorghiu-Dej nr. 29

ANTONIE PLĂMĂDEALĂ, **Romanitate, continuitate, unitate,** Sibiu, 1988, 302[—303] p.

Titlul foarte general al lucrării este întregit și totodată precizat pe pagina de gardă, unde se adaugă, în paranteză : „pornind de la un izvor narativ din 1666". „Izvorul narativ insuficient folosit în istoriografia românească" (așa sună titlul *Introducerii*) este cartea învățatului sas Johannes Tröster (ante 1640—1670), *Das Alt- unde Neu-Teutsche Dacia* (Vechea și noua Dacie germană), apărută la Nürnberg în 1666 și reeditată recent (1981) în facsimile de Böhlau Verlag, Köln — Wien.

Pornind de la o asemănare pur formală și întîmplătoare a etnonimelor, „Tröster susține, bazat pe argumente, după părerea sa, lingvistice, egalitatea dintre geți-goți-sași, de unde trage concluzia că geto-dacii erau germani, deci strămoșii sașilor din Transilvania" (p. 18). E vorba, după cum se vede, de una din numeroasele teorii fanteziste privitoare la originea popoarelor și limbilor europene, datînd din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Dacă, după Tröster, sașii erau cei mai îndepărtați locuitori ai Daciei, alcătuind populația autohtonă, următorii în ordinea vechimii trebuiau socotiți românii, care se aflau în Transilvania de 1566 de ani (adică de la anul 100 e.n., cînd au început războaiele dintre Traian și Decebal), în timp ce secuii și ungurii rezidau în aceste locuri numai de 1293 și, respectiv, 922 de ani (p. 22). Referindu-se pe larg la luptele dintre daci și romani și la colonizarea Daciei, pe baza izvoarelor istorice și epigrafice, Tröster susține descendența pur romană a românilor, excluzînd un amestec al coloniștilor cu dacii, ceea ce îl face să anticipeze (firește, din cu totul alte motive) concepția de mai tîrziu a învățaților Școlii Ardelene (p. 101—108). Întrucît românii erau după daci (=sași) „cei mai vechi locuitori ai țării, iar Transilvania un mic Latium" (p. 65), era firesc ca eruditul sas să se ocupe pe larg de ei. Antonie Plămădeală prezintă în mod critic ideile lui Tröster, reținîndu-le pe cele mai importante, pe care le examinează în amănunțime.

Sumarul volumului cuprinde o prefață (p. 5—8), o *Introducere* (p. 9—26) și șase capitole, ale căror titluri ne scutesc de rezumarea conținutului lor : (I) *Dacii, după cercetările lui Tröster* (p. 27—64), (II) *Vechimea și romanitatea românilor în spațiul vechii Dacii* (p. 65—100), (III) *Argumentele lingvistice ale romanității românilor* (p. 101—117), (IV) *Continuitatea și unitatea românilor pe teritoriul vechii Dacii* (118—152), (V) *Numele, ocupațiile și religia românilor* (p. 153—203), (VI) *Îmbrăcămintea și jocurile românilor din Transilvania și originea lor romană* (p. 204—213). Ele sînt urmate de o încheiere (*În loc de concluzii*, p. 214—240), de rezumate în limbile germană, engleză și franceză (p. 250—265), de un indice de nume (p. 266—289), de un indice de locuri (p. 290—300) și de lista abrevierilor (p. 301—302).

În lucrarea sa, Antonie Plămădeală nu se rezumă la o simplă prezentare, fie și critică, a afirmațiilor învățatului sas, ci organizează o amplă discuție asupra tuturor problemelor abordate. Făcînd proba unei erudiții puțin obișnuite în domenii atît de diverse cum ar fi istoria, lingvistica și etnografia, autorul a pus la contribuție un număr impresionant de opere și izvoare, începînd cu secolul al XVII-lea și mergînd pînă în zilele noastre. Expunerea se ridică la înălțimea unei competente și documentate dezbateri asupra problemelor complexe și multilaterale privitoare la originea, continuitatea și unitatea românilor din spațiul carpato-dunărean, ceea ce justifică din plin titlul general al volumului.

Cititorii revistei noastre vor fi mai interesați de problemele discutate în capitolul al treilea, asupra căruia ne vom opri mai pe larg. Lucrarea lui Tröster cuprinde prima listă tipărită de cuvinte românești însoțite de echivalentele latine și germane[1]. Ea este precedată de cîteva cuvinte în care se arată că termenii citați fac parte din limba vorbită de românii din Ardeal, Țara Românească, Țara Muntenească [2] și din Maramureș. Scopul declarat al consemnării scurtului glosar trilingv (care cuprinde nu numai termeni, ci și elemente de frazeologie) este de a pune în evidență caracterul latin al limbii române. Și, într-adevăr, cu cîteva excepții, relevate de G. Mihăilă [3] și, parțial, de autor, avem a face cu cuvinte de certă origine

[1] Tot în 1666 apare scurtul glosar româno-latin pe care Ioannes Lucius (Lučić) l-a inclus în cartea sa *De regno Dalmatiae et Croatiae* (tipărită la Amsterdam). Dicționarul lui Megiser din 1604 nu s-a păstrat (vezi G. Mihăilă, *Cultură și literatură română veche în context european. Studii și texte*, București, 1979, p. 26).

[2] Scris, probabil, din greșeală în loc de „Moldovenească".

[3] *Op. cit.*, p. 35—36.

latinească. Concluzia lui Tröster este că „românii şi-au păstrat timp de peste 1560 de ani limba lor veche romană sau latină pînă astăzi, în aşa măsură încît nici Italia, nici Galia, nici chiar Hispania nu s-au ţinut atît de aproape de limba veche romană ca aceşti ţărani români neînvăţaţi" (p. 104).

Antonie Plămădeală redă cuvintele româneşti ale lui Tröster în limba literară de astăzi, desigur pentru a înlesni accesul cititorilor la textul românesc, reprodus într-o grafie destul de ciudată (p. 101), explicabilă prin fapul că autorul se adresa unui public german. Dacă încercăm să echivalăm textul românesc printr-o transcriere interpretativă, ajungem la concluzia că Tröster ne vorbea limba cu destulă aproximaţie. Astfel, el spune : „aşa greieşte rumânii" (*assa greschte Rumuny*) sau „în mai mult ţară nu sînt rumâni" (*en mai mult zara nu sent Rumuny*). Astfel de exemple pot fi întîlnite şi în glosar : „ieş⟨ti⟩ sănătos" (*jesch senetos*). Sînt de notat, de asemenea, unele particularităţi fonetice regionale româneşti precum şi bine cunoscuta diftongare săsească, notată deja în *Evangheliarul de la Sibiu*, *Psaltirea Scheiană* şi *Evangheliarul de la Londra* : *saire* (lat. *sal*, germ. *Salz*).

O altă idee asupra căreia Antonie Plămădeală insistă pe bună dreptate este descinderea de către Tröster a limbii române nu din latina clasică, ci din ceea ce noi numim astăzi latina populară sau vulgară. Pe plan european, originea idiomurilor romanice într-o latină „rustică" este mai veche decît Tröster. Învăţatul sas are însă meritul incontestabil de a o fi formulat pentru întîia oară în legătură cu limba română, devansîndu-i astfel cu aproape 150 de ani pe I. Budai-Deleanu şi pe Petru Maior.

Lectura cărţii ne-a prilejuit unele observaţii, cărora le facem loc în cele ce urmează în ordinea paginilor.

p. 99—100 : Pînă se vor aduce obiecţii întemeiate împotriva ei, opinia lui Drăganu că *Ardeal* provine din magh. *Erdély* este singura acceptabilă. Originea celtică a toponimului, amintită la p. 100, se bazează pe o ipoteză nefundată.

p. 103 : Expresia *Prat de la Traian* nu figurează la Fassching într-un context în care intenţia autorului de a demonstra latinitatea limbii române să fie explicită.

p. 104 : Propoziţia *sie noi sentem rumeni* nu a fost „auzită" de Fassching, ci preluată de la Lucius (Lučić) (ed. Schwandtner, p. 460).

p. 183 : Voievodul Ahtum nu a fost creştinat la Buda, ci la Vidin. În pasajul din *Vita Gerardi* nu apare „in civitate *Budam*", ci „in civitate *Budin*" (cf. C. A. Macartney, *Studie on the Earliest Hungarian Historical Sources*, Budapest, 1938, p. 15).

p. 193 : Nu putem fi de acord cu afirmaţia categorică a autorului că „în Transilvania nu avem nici români romano-catolici, nici români calvini". Despre existenţa unor asemenea români în trecut, a se vedea lucrarea noastră *Începuturile scrisului în limba română. Contribuţii filologice şi lingvistice*, Bucureşti, 1974, p. 21—29; vezi, de asemenea, I. Gheţie—Al. Mareş, *Originile scrisului în limba română*, Bucureşti, 1985, p. 80—82 şi 86—89. Cei ce vor consulta aceste lucrări vor înţelege de ce nu împărtăşim nici opinia autorului conform căreia „toţi cei trecuţi, fie la catolicism, fie la calvinism, s-au deznaţionalizat".

p. 199 : Dascălul (nu popa) Vasilie Sturze nu era originar din Stracoş (Bihor), ci din Moldova (îşi spune uneori Moldoveanul).

p. 247 : Nu „Ladislau Gyémant susţine că I. Budai-Deleanu e primul care afirmă într-o lucrare din 1805 că limba română se trage din latina populară", ci subsemnatul, în lucrarea *Opera lingvistică a lui Ion Budai-Deleanu*, Bucureşti, 1966, p. 37. De altfel, în volumul citat la nota 139 Gyémant recunoaşte acest lucru, făcînd trimitere la opera noastră.

În ciuda acestor observaţii şi a altora ce s-ar mai putea face, cartea lui Antonie Plămădeală rămîne deosebit de utilă istoricilor, lingviştilor şi etnografilor.

Noiembrie 1988

ION GHEŢIE
Institutul de Lingvistică
Bucureşti, str. Spiru Haret nr. 12

DUMITRU NICA, **Teoria părţilor de vorbire — (Cu) aplicaţii la adverb**, Iaşi, Editura Junimea, 1988, 188 p.

Prin titlu, lucrarea promite a fi un studiu teoretic asupra conceptului de clasă gramaticală de cuvinte (= parte de vorbire), cu privire specială asupra adverbului. Cartea cuprinde, într-adevăr, două părţi, de dimensiuni aproximativ egale : I *Teoria părţilor de vorbire* (p.

7—78) și II *Adverbul în limba română. Prezentare funcțională* (p. 81—160), încheindu-se cu un capitol de *Concluzii* (p. 161—166), o *Bibliografie* impresionantă (p. 168—174), un rezumat în limba franceză (p. 175—182), un *Indice de autori* (p. 183—186) și *Cuprinsul* (p. 187—188). După părerea mea însă, descrierea adverbului românesc constituie principala preocupare în această lucrare, în raport cu care partea întîi funcționează numai ca o *Introducere*.

Prima secțiune și cea mai amplă a părții întîi a lucrării (p. 7—52) este un istoric al încercărilor de organizare a cuvintelor pe părți de vorbire, din antichitate și pînă în zilele noastre; sînt prezentate aici, pe autori (începînd cu Pănini și terminînd cu E. Coșeriu), diverse modalități de interpretare a conceptului de „parte de vorbire", precum și diverse clasificări concrete. Autorul nu face aprecieri personale asupra soluțiilor teoretice și practice adoptate de lingviștii aduși în discuție, ci preferă să citeze fie comentariile unor personalități consacrate care s-au ocupat de aceleași probleme (Chomsky — peste tot citat cu prenumele greșit: Naom, în loc de Noam — despre Pănini sau despre *Gramatica* de la Port-Royal, Hjelmslev despre Brøndal, Coșeriu despre A. Bello, Brøndal și Saussure), fie evaluările unor autori (John Lyons, Hans Arens, Georges Mounin, Giulio C. Lepsky, Ofelia Kovacci, J. Roca-Pons, Al. Graur și L. Wald etc.) care au scris studii de istorie a lingvisticii, foarte mult folosite în redactarea acestei părți a lucrării. De exemplu, pentru discutarea lui Bloomfield nu se pornește de la lucrarea acestuia (*Language*), ci punctul său de vedere teoretic în problema „părților de vorbire" este expus după versiunile spaniole ale lucrărilor lui H. Arens, J. Lyons și G. C. Lepsky (p. 29—30), iar clasificarea propriu-zisă este preluată de la O. Kovacci și J. Roca-Pons (p. 31). „Tehnica" aceasta aduce, după părerea mea, prejudicii serioase clarității, mai ales cînd intervin și stîngăcii de traducere, ca în acest citat din Hjelmslev, tradus în românește după o traducere spaniolă: „Cu lucrarea sa riguros gîndită, Brøndal a făcut un serviciu deloc mic, deși poate de o manieră diferită, pentru ceea ce el a gîndit, cu alte cuvinte, a demonstrat mai limpede ca oricînd că acest drum este impracticabil" (p. 27) sau cînd apar greșeli de tipar supărătoare, ca în acest comentariu al autorului în care sînt intercalate citate din *Cursul* lui F. de Saussure (după varianta sa spaniolă): „Relațiile sintagmatice se realizează în vorbire; de aceea «propoziția aparține vorbirii nu limbii». În același timp, după Saussure, o unitate lingvistică nu poate aparține exclusiv vorbirii, de exemplu, propoziția. Apare atunci ca normală întrebarea: «Pînă la ce punct aparține propoziția limbii? Dacă este exclusiv fapt al vorbirii, este imposibil să treacă în altă unitate lingvistică»" (p. 74; vezi și p. 34: „...relațiile sintagmatice se realizează în vorbire: «ceea ce este specific vorbirii este libertatea de combinații.» De aceea «propoziția aparține vorbirii și nu limbii»" — subl. mele M.R.) — de unde nu se poate înțelege dacă Saussure s-a referit la *prepoziție* sau la *propoziție*. De altfel, greșelile de tipar sînt foarte numeroase, în toată lucrarea; din păcate, unele denaturează grav sensul, ca în: „... Hjelmslev, în linie saussuriană, *include* (în loc de *exclude* — paranteza și subl. mea M.R.), teoretic, principiul diacronic din gramatica descriptivă" (p. 39).

Tot în legătură cu „privirea istorică" asupra problematicii părților de vorbire, mărturisesc că pentru mine a rămas obscur criteriul conform căruia autorii discutați în cap. *Epoca modernă* (p. 20—47) au fost ordonați după cum urmează: B. Delbrück, H. Paul, A. Bello, R., Lenz, B. Croce, E. Sapir, J. Vendryes, A. Meillet, A. Sechehaye, Ch. Bally, O. Jespersen V. Brøndal, L. Bloomfield, F. de Saussure, L. Hjelmslev, A. Martinet și E. Coșeriu; deci nici cronologic, nici după școli, nici după naționalitate, nici alfabetic.

În secțiunea a doua a părții teoretice a lucrării, autorul se ocupă de criteriile de clasificare a cuvintelor în părți de vorbire și de „critica" lor (p. 53—71), declarîndu-se adept al concepției lui Coșeriu asupra caracterului de „categorii universale" al părților de vorbire (p. 72—73), privite ca un sistem organizat după principiul Centru — Periferie, în accepția reprezentanților Școlii de la Praga (p. 75—78).

În legătură cu criteriile de definire a părților de vorbire și deci de stabilire a inventarului de cuvinte al fiecărei clase, trebuie spus de la bun început că în teoria gramaticală tradițională, care distinge morfologia de sintaxă, se poate vorbi de 3 tipuri de criterii: formal (= morfologic), funcțional (= sintactic) și semantic (= descrierea conținutului lexical general)— punct de vedere pe care și l-a însușit, implicit, și autorul lucrării de față. În gramatica structurală însă se vorbește numai de 2 tipuri de criterii: semantic și formal (= sintagmatic), pentru că particularitățile „funcționale" ale cuvintelor sînt considerate a fi tot de natură formală. În dorința de a integra achizițiile lingvisticii structurale într-o descriere tradițională, autorul lucrării de față oscilează cu privire la statutul (formal sau funcțional?) al caracteristicilor sintagmatice ale cuvintelor; de aceea, inițial discută sub *Criteriul formal* (p. 54) posibilitatea constituirii claselor paradigmatice pe baza relațiilor asociative stabilite între cuvinte care pot apărea în același context (deci cuvinte care pot contracta aceeași relație sintagmatică sau au distribuție identică), pentru ca apoi să trateze proprietățile combinatorii sau distribuționale ale cuvintelor sub *Criteriul funcțional* sau sintactic (p. 65—67). Este, de asemenea,

evident că autorul prezentei lucrări înțelege și utilizează într-o manieră personală, foarte diferită de cea a lui Harris și a urmașilor săi, conceptul de *context diagnostic*. Ca urmare, face afirmații de tipul : „...cînd vorbim de contextul diagnostic al unei părți de vorbire, ne referim la centrul clasei, pentru că elementele ei marginale, subclasele, au de multe ori o distribuție diferită de cea a nucleului" (p. 67) sau interpretează inexact pasaje din lucrările citate ; de exemplu, următorul fragment din *Tratat de lingvistică generală* : „Din faptul că o clasă de cuvinte e definită prin apariția sa într-un context caracteristic (distribuție) și printr-o anumită relație cu acest context (selecție gramaticală) nu rezultă că cuvintele aparținînd clasei respective apar exclusiv în acest context și în această relație. Ele pot apărea (și apar de obicei) și în alte poziții și în alte relații, cu singura deosebire că celelalte poziții nu sînt caracteristice pentru partea de vorbire respectivă, adică n-o diferențiază de celelalte părți de vorbire" este comentat în cartea de care ne ocupăm astfel : „În cazul de față, contextul diagnostic trebuie aplicat C-ului, ca purtător al caracteristicilor fundamentale ale categoriei. Subclasele ori subsubclasele părților de vorbire au ori pot avea contextul lor specific, ce urmează a fi stabilit, cînd și cît e posibil. Oricum, aplicarea contextului diagnostic clasei întregi nu poate fi acceptată" (p. 77—78). Dar *condiția* contextului diagnostic, corect formulat, este tocmai aceea că el poate fi „aplicat" *tuturor* membrilor unei clase gramaticale, și *numai* acelora. Felul în care este folosit contextul diagnostic în partea a doua a lucrării, adică ușor modificat pentru fiecare „clasă funcțională", conduce la ideea că adverbul, în ansamblu, nu reprezintă o clasă gramaticală.

D. Nica preia clasificarea semantică propusă de Coșeriu pentru c u v i n t e (cuvinte lexematice, cuvinte categoriale și cuvinte morfematice sau instrumentale, p. 46—47) și o folosește, sub *Criteriul semantic*, în clasificarea celor 10 părți de vorbire din gramatica tradițională, după cum urmează : a) *părți de vorbire reprezentate de cuvinte lexematice* (substantivul, adjectivul, verbul și adverbul — cele 4 „categorii verbale" recunoscute și de Coșeriu, la care adaugă numeralul, întrucît are, după părerea sa, înțeles lexical „exprimînd note (cantitatea) din conținutul unei noțiuni") ; b) *părți de vorbire categorematice* (pronumele și celelalte substitute) și c) *părți de vorbire instrumentale* (prepoziția, conjuncția, articolul, verbele copulative, verbele auxiliare etc.) (p. 60—61). Rămîne nerepartizată interjecția, căci e greu de crezut că poate figura printre „celelalte substitute" sau printre părțile de vorbire instrumentale. De altfel, în *Concluzii*, se arată că interjecțiile se plasează în zona periferiei părților de vorbire, fiind „elemente de interferență între fenomenele lingvistice și fenomenele nelingvistice (fizice, fiziologice, psihice)" (p. 162). Personal, nu văd utilitatea acestei clasificări a părților de vorbire, care scindează clasa adverbului (cu inventarul ei tradițional, așa cum o studiază D. Nica), împărțind-o între cele 3 tipuri de părți de vorbire : adverbe lexematice (*acasă, departe, azi, bine* etc.), adverbe categorematice (*aici, atunci, așa* etc.) și adverbe instrumentale sau de relație (*unde, cînd, cum* etc.) ; aceasta ar însemna fie că adverbul trebuie caracterizat ca o parte de vorbire lexematico-categorematico-instrumentală, fie că nu mai avem a face cu *o* parte de vorbire, ci cu *trei*.

Prin „corelarea" teoriilor lui Jespersen, Kuryłovicz și G. Ivănescu, se ajunge, sub *Criteriul funcțional*, la o „caracterizare" (logico-sintactică, după părerea mea) și la o ierarhizare a celor 4 părți de vorbire principale : substantiv, adjectiv, verb și adverb (p. 64—65). Nu înțeleg la ce servește, în cadrul „teoriei" generale a părților de vorbire, această propunere de clasificare care nu ține seama de 6 din cele 10 părți de vorbire.

Mai supărător mi se pare însă a fi faptul că, în această parte teoretică a lucrării, nu se dă o d e f i n i ț i e a conceptului general de parte de vorbire (sau nu se adoptă una dintre definițiile formulate de alți lingviști) și nici definiții ale conceptelor particulare de substantiv, adjectiv, verb etc. Nu ni se spune decît că „părțile de vorbire, care au evident caracteristici formale și sînt *clase formale*, nu pot fi *definite* drept clase formale, după cum, fiind clase funcționale, nu pot fi *definite* drept clase funcționale" (p. 70) sau, în altă parte : „Clase conceptuale, universalii ale lingvisticii, părțile de vorbire (substantivul, adjectivul, verbul, adverbul etc.) cunosc și au definiții universale. Prin urmare, nu se definește *substantivul* în limba română ori în franceză, ci substantivul în gramatică, fiind un concept gramatical. Definițiile sînt prin natura lor *semantice* și *logice*, așa cum le întîlnim în gramatica clasică" (p. 73). În primul rînd, nu înțeleg de ce părțile de vorbire nu pot fi definite drept clase formale sau funcționale, dacă s î n t clase formale sau funcționale, mai ales că unii lingviști (și nu dintre cei mai neînsemnați) au formulat asemenea definiții. În al doilea rînd, eu nu cunosc nici o definiție — corectă — universală (semantică și logică) a vreunei părți de vorbire, dar dacă D. Nica a întîlnit asemenea definiții în „gramatica clasică" ar fi trebuit să ni le prezinte ; măcar pe aceea a adverbului, de care se ocupă în partea a doua a lucrării și care nu este definit nici „universal", nici pentru limba română. Nu aflăm despre el decît că reprezintă o clasă care conține „cuvinte extrem de diverse din punct de vedere gramatical și semantic" (p. 81), că este „o parte de vorbire extrem de eterogenă" (p. 82) sau că se prezintă sub forma „unei categorii

polifațetice și pluridimensionale" (p. 83) și, de aici, „dificultatea prezentării lui clasificațională" (p. 83).

Partea a II-a a lucrării este, în intenția autorului, o „prezentare funcțională" a adverbului românesc; de fapt este o *descriere*, nu numai funcțională, ci și formală și semantică, a cuvintelor incluse în inventarul tradițional al clasei. Acestea sînt grupate în ceea ce autorul numește „clase funcționale", care sînt în realitate clase în primul rînd semantice, după cum reiese atît din denumirile, cît și din definițiile lor, de ex.: „Adverbele *calificative* (subl. mea M.R.) exprimă însușiri, caracteristici intrinseci unei acțiuni ori proces [sic] în desfășurare" (p. 93); „Din punctul de vedere al înțelesului, adverbele *circumstanțiale* (subl. mea M.R.) exprimă circumstanțe spațio-temporale ale acțiunilor și proceselor verbale. În opoziție cu adverbele calificative, adverbele circumstanțiale constituie determinări exterioare, extrinseci ale verbelor" (p. 104); „Adverbele *cantitative* (subl. mea M.R.) reprezintă din punct de vedere semantic determinări de ordin cantitativ ale acțiunilor și proceselor" (p. 111) etc. De altfel, ce altceva decît criteriul semantic ar fi putut sugera constituirea unei clase aparte a cantitativelor, desprinsă din clasa adverbelor calificative? Din punct de vedere funcțional adverbele cantitative nu se deosebesc de cele calificative: pot apărea ca determinanți în grupul verbal, în grupul adjectival și în grupul adverbial, dar nu sînt admise în grupul nominal. Tot rațiuni de ordin semantic au stat și la baza instituirii clasei *substitutelor* (calificative, circumstanțiale și cantitative), care au — cu excepția relativelor — funcții sintactice și distribuție identice cu adverbele propriu-zise corespunzătoare. Ca și Coșeriu, autorul lucrării în discuție definește adverbele substitute drept „adverbele care au conținut categorial *adverb*, dar nu sînt dotate cu înțeles lexical" (p. 120). Este însă regretabil că nu se explică în ce constă acest „înțeles categorial" sau „conținut categorial" al unui cuvînt. În plus, nu sînt deloc convinsă de faptul că despre substitutele adverbiale, cel puțin despre cele circumstanțiale, se poate spune că nu au înțeles lexical; după părerea mea, *aici* (considerat substitut) are tot atîta înțeles lexical — „circumstanță locală indicînd apropierea" — cît și *aproape* (considerat cuvînt lexematic).

Despre cuvintele din următoarea clasă „funcțională" prezentată, *adverbele particule*, D. Nica afirmă că „au un conținut lexical foarte abstract, care nu poate fi definit sau descris izolat" (p. 146) și că „*nu au conținut categorial* **adverb**" (p. 147). Dar dacă **nu** au „conținut categorial de adverb", mă întreb, în mod firesc, ce anume l-a putut determina pe autorul lucrării să le mai numească „adverbe" și să le încadreze la partea de vorbire numită adverb? Observația este valabilă și pentru cuvintele *da* și *nu*, tratate în cadrul clasei adverbelor substitute, care „nu au nici un conținut categorial propriu-zis" (p. 141), dar s-ar putea caracteriza prin „înțelesul categorial *enunț*" (p. 142). Dacă lucrurile stau realmente așa, acestea ar fi trebuit să fie eliminate din clasa adverbului și repartizate într-o clasă a substitutelor pro-enunț.

Adaug cîteva observații de amănunt. La p. 95 se spune că „Substantivele care intră în conversiune adverbială au un conținut lexical calificativ, de aceea își pot ușor modifica înțelesul categorial (substantiv — adverb)"; nu mi se pare că substantive precum *cuc*, *pușcă*, *glonț*, *pistol*, *tun*, *grîlă*, *țintă*, *bușteau*, *scai* etc. ar avea un „conținut lexical calificativ". La p. 128 se arată, întîi, că și adverbele nehotărîte [*ori (și) unde*, *ori (și) cînd*, *ori (și) cît*, *ori (și) cum*] pot funcționa ca relative, afirmație contrazisă în paragraful următor prin: „Inventarul adverbelor relative este identic cu cel al adverbelor interogative. Din punctul de vedere al sistemului, sînt relative numai adverbele apte să funcționeze și ca interogative (aceeași situație e valabilă și pentru pronume)". Și este evident că nu toate „monemele" clasei adverbelor particule au „un corp fonetic redus, reprezentat de două-patru, cel mult cinci foneme" (p. 146); *tocmai* are 6 foneme, iar *încaltea*, 8 (vezi lista de la p. 144).

Cu toate cele arătate pînă aici, lucrarea conține, mai ales în partea a II-a, unele opțiuni interesante în interpretare și unele sugestii convingătoare de analiză practică. Mă gîndesc, de exemplu, la apropierea stabilită între „particulele adverbiale" și „morfemele determinării" (p. 154—155) și la observația că adverbele particule funcționează ca „reliefante" pe lîngă toate celelalte părți de vorbire, inclusiv pe lîngă „conectivele intrapropoziționale": *Pleci* **numai unde** *îți spun eu*, *E* **tocmai ce** *voiam să-ți spun*, *Te acuz* **și pentru că** *ești aici* etc. (p. 150). Consider, de asemenea, că s-a procedat bine prin separarea „adverbelor de modalitate" (*poate*, *pesemne*, *desigur*, *firește* etc.) de „adverbele calificative", pentru că sînt diferite de acestea din urmă atît din punct de vedere semantic („vizează atitudinea subiectului vorbitor față de conținutul comunicării sale"), cît și din punct de vedere funcțional (determină întregul enunț) — (p. 156—160). În legătură cu particularitățile „adverbelor substitute" în raport cu adverbele propriu-zise corespunzătoare, se remarcă posibilitatea substitutelor calificative de a funcționa în grupul nominal, „convertindu-se" în adjective invariabile: ca urmare, atunci cînd sînt distribuite cu verbe copulative (**Așa** *este viața*, *Ea este* **altfel**, **Cum** *e Popescu*?) s-ar putea spune că numele predicativ este exprimat nu prin adverb, ci prin adjectiv invariabil, idee care, după părerea mea, se poate susține (p. 125). Menționez că mi-au plăcut și m-au convins și interpre-

tările date unor construcții ca *Pleacă care încotro* (p. 135) sau *L-aș căuta, dar nu știu unde; Suferă, dar nu știu de ce; M-am împiedicat, nu știu cum, și am căzut* (p. 129).

Descrierea adverbului ca parte de vorbire — din perspectivă morfologică, sintactică și semantică — este, categoric, un subiect dificil și tocmai de aceea atrăgător pentru gramaticieni. Relativ recent s-a mai publicat o lucrare consacrată clarificării statutului acestei clase de cuvinte în limba română (mă gîndesc la cartea Georgetei Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc — sincronie și diacronie*). În consecință, după părerea mea, și lucrarea lui Dumitru Nica — cu rezervele menționate mai sus — trebuie să fie considerată o contribuție bine venită, de natură să ofere sugestii și precizări asupra acestei controversate părți de vorbire.

Decembrie 1988

MARINA RĂDULESCU
Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

ILEANA OANCEA, **Istoria stilisticii românești**, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988, 303 p.

Analiza momentelor esențiale ale evoluției stilisticii românești constituie, pentru Ileana Oancea, o modalitate de a surprinde, „prin acest unghi particular, un proces care încă nu s-a încheiat : constituirea unei stilistici generale integrative" (p. 14).

În concepția autoarei, prima etapă a acestui proces își are începutul la mijlocul secolului al XVII-lea (în prefața *Noului Testament* de la Bălgrad). Este o „stilistică implicită", a cărei existență o dovedesc utilizarea unor procedee retorice clasice, conștiința literalității și, ulterior, dorința manifestă de a apropia vechea română literară de nivelul limbilor romanice de cultură. „Autonomizarea" domeniului s-a produs o dată cu apariția primelor elemente de teorie a prozodiei și versificației, Ileana Oancea considerînd că „preocupările de versificație reprezintă nu numai cea dintîi manifestare a unei stilistici românești, dar și una dintre cele mai bogate" (p. 37). O fază „retorică", urmată, în secolul al XIX-lea, de una a interesului accentuat pentru stil și artă literară, arătat de aproape toți scriitorii importanți, încheie perioada „stilisticii clasice românești".

Stilistica românească modernă, creație a secolului al XX-lea, s-a desprins, afirmă Ileana Oancea (p. 115), dintr-o vastă rețea de interferențe cu estetica, filozofia, critica literară și lingvistica. De aceea capitolul *Fundamentarea modernă a stilisticii românești — o problemă de poligeneză* (p. 111—270) se ocupă inițial de prezentarea concepției despre stil a unor personalități precum Mihail Dragomirescu, Liviu Rusu, Lucian Blaga, Eugen Lovinescu, George Călinescu, Garabet Ibrăileanu sau Sextil Pușcariu (p. 119—183). Urmează, firesc, o serie de micromonografii consacrate concepțiilor stilistice ale lui Ovid Densusianu, Dumitru Caracostea, Iorgu Iordan și Tudor Vianu (p. 190—270). Aceștia sînt reprezentanții de marcă ai direcțiilor majore ale stilisticii românești moderne, devenită știință autonomă, afirmă autoarea (p. 115), în deceniile al treilea și al patrulea din secolul nostru.

Cercetarea Ilenei Oancea s-a limitat la stilistica literară, neluînd în considerare studiul stilurilor nonartistice. Investigația sa nu a avut apoi în vedere stilistica românească actuală, amintită doar în comentariile adiacente textului, deși, după propria afirmație, „meditația stilistică a anilor '50, '60 va armoniza această evoluție [a stilisticii interbelice], inițial divergentă, punînd bazele unei stilistici ample" (p. 116). Explicația acestei limitări se găsește, probabil, în scopul lucrării prezentate, autoarea propunîndu-și să afle „în ce măsură gîndirea românească asupra stilului demonstrează parcurgerea marilor itinerarii ale stilisticii generale" (p. 271). Aceeași justificare are desigur și luarea în considerare a „stilisticii implicite" ilustrate de scrisul vechi românesc, deși o astfel de abordare implică pericolul confuziei stilisticii cu stilul.

GH. CHIVU

LUISA VALMARIN, **Studii de literatură română modernă și comparată**, București, Editura Eminescu, 1987, 220 p.

Pe urmele unor savanți ca Ramiro Ortiz, Carlo Tagliavini, Mario Ruffini, Rosa del Conte ori Arturo Graf, o generație nouă de cercetători italieni abordează cu succes, în ultima vreme, probleme ale limbii și culturii românești : Cesare Alzati, Giuseppe Picillo, Teresa Fero, Giulio Bertoni. Un loc proeminent în această nouă generație îi revine istoricului literar Luisa Valmarin.

Rosturile culegerii de studii pe care o prezentăm aici au impus și alegerea metodelor de abordare a materialului literar : reliefarea specificității și modernității literaturii române, mai ales în context european (metoda comparatistă) și familiarizarea publicului italian cu valori ale culturii noastre, insuficient sau doar parțial cunoscute (metoda analitică). Din prima categorie fac parte studiile : *Ivo Andrić și cultura română* (p. 177—188) și *Un Castor între Esopie și Fiziolog* (p. 99—176), iar din cea de-a doua : *Tradizione e contemporaneità nelle „Favole" di Gr. Alexandrescu* (p. 9—76), *Mihai Eminescu : una presentazione* (p. 77—97), *Funcția Renașterii în romanul „Principele" de Eugen Barbu* (p. 89—199) și *Masca și fața : actrițe în poezie* (p. 201—217).

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 157—160, București, 1989

Prelungire a cercetării legate de *Fabulele* lui Grigore Alexandrescu, studiul *Un Castor între Esopie și Fiziolog* demonstrează nu numai calitățile de comparatist ale autoarei, ci și pe cele de filolog. Pornind de la *Pilda Castorului* din *Fiziolog* și de la fabula analogă din *Esopia*, Luisa Valmarin își propune să stabilească punctele de contaminare a celor două cărți populare. *Fiziologului* îi este consacrată cea mai mare parte a studiului : prezentarea *Fiziologului* românesc în perspectivă critică, apoi a prototipului grecesc (stadiul criticii, problema genezei textului și a celor patru redacții), raporturile dintre *Cartea Hieroglifelor* a lui Horapollon și *Fiziolog*. Urmează un studiu de filiație pe baza celor mai vechi manuscrise ale *Fiziologului* (ms. rom. BAR 1436, 2531 și 1151) și raportarea lor la cele două mari redacții grecești : redacția lui Pseudo-Epifaniu și cea pseudo-basiliană. În sfîrșit, după ce a repus în discuție probleme filologice ce nu mai fuseseră reluate de la Nicolae Cartojan încoace, Luisa Valmarin procedează la un examen critic și comparativ al variantelor românești, utilizînd alte criterii decît Cătălina Velculescu în studiul ei din 1984 și ajungînd la concluzii substanțial diferite : ms. rom 2531 și 1151 nu reprezintă variante ale aceleiași redacții, ci „două traduceri diferite după două diferite redacții slavo-meridionale" (p. 154). O dată ajunsă în acest punct, analiza ar fi trebuit să urmeze drumul tradiției slave, cale pe care autoarea se vede nevoită să o abandoneze în lipsa edițiilor critice, mărginindu-se să semnaleze importanța ms. sl. 25 de la BAR Cluj. Studiul se încheie cu o opinie diferită de cea a lui F. Sbordone asupra relației dintre anumite secvențe similare ale *Pildelor* esopice și ale *Fiziologului* : rod al „convietirii" în *Codex Mosquensis graecus 298* a redacției primitive a *Fiziologului* și a *Pildelor lui Esop*, *Fabula Castorului* a intrat în alcătuirea *Fiziologului*, supunîndu-se schemei sale compoziționale, spre a se întoarce, astfel modificată, în corpusul esopic.

Alături de eforturile depuse, de cinsprezece ani încoace, de Asociația Internațională de Cercetare a Cărților Populare Romanice (Arbeitsgemeinschaft für Forschung zum romanischen Volksbuch) de pe lîngă Universitatea din Salzburg, studiile Luisei Valmarin valorifică, într-un context european, valori ale vechii culturi românești.

VIOLETA BARBU

ȘTEFAN LEMNY, **Românii în secolul XVIII. O bibliografie (Românii în istoria universală III_2)**, volumul I, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza", 1988, 328 p.

Faptul de a porni, de unul singur și „cu mijloace artizanale", la alcătuirea unui repertoriu al instrumentelor de lucru, izvoarelor și scrierilor din secolul al XVIII-lea românesc poate dovedi mai mult decît temeritate. A subintitula o astfel de lucrare „o bibliografie" înseamnă, fără îndoială, modestie. Primul volum al bibliografiei alcătuite de Ștefan Lemny, apărut în colecția „Monografii" istorice a Universității ieșene, demonstrează că modestia și temeritatea nu se exclud, ci că pot călăuzi, concomitent, munca unui cercetător.

Un instrument de lucru este întotdeauna un eveniment științific, iar cel pe care-l prezentăm aici nu ne dezminte așteptările : un apreciabil volum de informații (4922 de titluri, peste 200 de publicații periodice parcurse), sistematizate judicios și prezentate după metodele moderne ale științei bibliografice (rezumat al conținutului, menționarea informațiilor de bază, recenziile care au urmat apariției lucrării). Materialul clasificat acoperă intervalul 1701—1821, privește toate cele trei țări românești și include studii apărute pînă în 1987 inclusiv. Celor trei mari secțiuni ale acestui tom : *Instrumente de lucru*, *Izvoare* și *Scrieri de epocă*, li se va adăuga, în volumul al doilea, o bibliografie a studiilor despre secolul al XVIII-lea, atît lucrări de sinteză, cît și articole speciale privitoare la : dezvoltarea economică, demografie, aspecte sociale și politice, viață culturală, istoria instituțiilor.

Din structura complexă a cărții, am reținut ca utile pentru studiile lingvistice și filologice următoarele capitole din secțiunea intitulată *Instrumente de lucru* :
1. *Bibliografii privind istoria limbii și a literaturii* și *Bibliografii relative la relațiile cu alte culturi* (p. 14—17); 2. *Bibliografii privind personalități, viață culturală* (p. 24—26); 3. *Studii privind tipărituri și manuscrise* (p. 26—32), unde sînt menționate peste nouăzeci de contribuții constînd în noi identificări de tipărituri în completare la BRV ; 4. *Cataloage, inventare sau repertorii de manuscrise, tipărituri, documente* (p. 37—50), în care a fost incluse și lucrări elaborate de cercetători străini.

O utilă evidență a numărului mare de acte, documente, inscripții și însemnări publicate în colecții, culegeri sau alte tipuri de lucrări se regăsește în secțiunea *Izvoare* (p. 53—166).

Desigur că cea mai generoasă în informații filologice, lingvistice, istorico-literare și culturale este secțiunea A a părții a treia, *Scrieri de epocă*, în care s-a procedat la gruparea materialului pe *Ediții generale, antologii*, iar apoi pe domenii : *Lucrări de istorie* (autori români, autori străini din principate, cronici versificate), *Scrieri literare și cărți populare, Scrieri lingvistice, dicționare, gramatici, Literatură științifică, didactică, cunoștințe folositoare, Literatură religioasă, Scrieri juridice, legiuiri* și *Miscellanea* (p. 236—293). Au fost repertoriate ediții și studii de specialitate, prezentate în ordinea cronologică a anului de apariție.

Onestitatea ireproșabilă și spiritul profund autocritic în care Ștefan Lemny și-a alcătuit *Nota lămuritoare* asupra volumului fac inutile, credem, obiecții care să vizeze structura, clasificarea sau integralitatea materialului, căci, în fond, o astfel de bibliografie este mai mult decît un instrument de lucru util în sine. Cîte alte lucrări similare specializate pe un domeniu restrîns nu-și pot găsi în ea o solidă bază de pornire? Să ne gîndim doar la o nouă ediție a BRV, căreia această bibliografie îi furnizează completările referitoare la veacul al XVIII-lea. Cîte informații risipite în reviste la care nu mai recurgem de obicei nu vor reintra de acum înainte în circuitul științific, reorientînd cercetarea în diverse sectoare? Dar ceea ce ni se pare cel mai important este capacitatea acestui repertoriu de a schița, prin concentrarea detaliilor, o imagine de ansamblu asupra a ceea ce s-a realizat în răstimpul unui secol, pe tărîm istoriografic și cultural, privind cunoașterea veacului al XVIII-lea. Tocmai aceste concluzii generale au fost formulate, pe bună dreptate, de către autor în *Introducerea* volumului : despre secolul al XVIII-lea s-a scris din abundență, dar, din păcate, mai mult la întîmplare. Nici istoricii în editarea documentelor, nici filologii în editarea operelor cărturărești nu au fost, cu rare excepții, guvernați de un plan de cercetare riguros, care să impună direcții de studiu fertile. Este semnificativ pentru noi faptul că de unul din cele mai deficitare compartimente ale valorificării moștenirii culturale a acestui veac sînt răspunzători filologii și lingviștii. Invocăm aici — a cîta oară în ultima vreme? — situația editării operei istorice, lingvistice și literare a Școlii Ardelene.

O asemenea bibliografie este deci și o radiografie a stadiului editării și studierii monumentelor culturale și de limbă ale secolului al XVIII-lea românesc, indicînd de la sine care trebuie să fie viitoarele direcții de cercetare.

VIOLETA BARBU

Grija pentru sănătate. Primele tipărituri de interes medical în limba română (1581—1820). Selecție, transcriere și comentarii de G. Brătescu, București, Editura Medicală, 1988, 413 [415] p.+ 4 pl.

Recenta publicație a Editurii Medicale aparține unui gen de lucrări foarte rar reprezentat : crestomațiile de texte științifice vechi. G. Brătescu, cunoscut istoric al medicinei românești, a selectat, a transcris și a comentat o serie de tipărituri „capabile să ofere informații semnificative în legătură cu preocupările medicale, igienistice și antiepidemice dinaintea inițierii la noi a unor activități științifice" (p. 7).

Potrivit acestui criteriu, au fost avute în vedere atît texte medicale propriu-zise (ordonanțe, rețete sau scrieri de educație sanitară), cît și producții literare cu pretext medical sau „în care se oglindesc concepțiile privitoare la sensurile religioase ale pierderii sănătății" (p. 7). În această ultimă categorie se încadrează cel mai vechi text inclus în volum, cazania celei de-a doua duminici din post (intitulată de editor *Despre slăbitul pe care-l purtau patru inși*), extrasă din tipăritura coresiană apărută în 1581. (Scrieri similare se puteau găsi însă și în *Cazania I.*) Cele mai noi, deopotrivă scrieri medicale și beletristice, datează din 1820, acesta fiind ultimul an luat în considerare de alcătuitorul volumului, deoarece în 1821 a apărut, la Sibiu, sub semnătura lui Vasile Popp, volumul *Despre apele minerale de la Arpătac, Bodoc și Covasna*, „prima lucrare medicală [originală] scrisă de un medic român în limba română" — p. 11.

Cele 61 de texte selectate au fost grupate în opt secțiuni : *A. Ordonanțe oficiale* (p. 31—77), *B. Îndrumări medicale, igienice și antiepidemice* (p. 79—193), *C. Medicină legală și simptomatologie* (p. 195—209), *D. Texte din calendare* (p. 211—268), *E. Rețete* (p. 268—283), *F. Scrieri edifiante și moralizatoare* (p. 285—339), *G. Producții beletristice* (p. 341—378) și *H. Texte pseudo-medicale* (p. 379—382).

Ediția fiecărui text (integrală în cazul lucrărilor medicale propriu-zise și parțială în cazul celorlalte) este precedată de titlu, loc și an de tipărire, de o serie de date filologice (tipul scrierii, dimensiune, loc de păstrare și cotă/inventar etc.) și de comentarii introductive

și este urmată de note explicative semnalînd greșeli, modificări sau clarificînd unele pasaje obscure etc.

Introducerea (p. 7—26) prezintă concepția lui G. Brătescu asupra evoluției medicinei românești, privită prin prisma tipăriturilor selectate. O listă cronologică (p. 29—30) ne arată că un text aparține secolului al XVI-lea, 5 secolului al XVII-lea, 18 secolului al XVIII-lea, iar 37 perioadei 1800—1820. Un extrem de bogat glosar (p. 383—403), cu trimitere la sigla scrierii editate și la pagina, respectiv la fila ei, ajută la înțelegerea termenilor ieșiți din uz sau a acelora utilizați cu accepții speciale.

Lucrarea este completată de un *indice geografic* (p. 405—406), care include „atît denumirile geografice, cît și [pe] cele desemnînd populații sau apartenența la populații [...]" (p. 405), și de un *indice de nume* de persoană (p. 407—409).

Un *rezumat* redactat în limba franceză (p. 411—412) și 14 reproduceri fotografice grupate în patru planșe încheie un volum interesant, ce poate fi consultat cu profit atît de cercetătorii istoriei medicinei, cît și de filologi sau de oamenii de cultură dornici să cunoască evoluția scrisului vechi românesc.

GH. CHIVU

SESIUNEA ȘTIINȚIFICĂ ANUALĂ A FACULTĂȚII DE FILOLOGIE DIN BUCUREȘTI
(24—26 noiembrie 1988)

Cele 120 de comunicări prezentate, precum și discuțiile pe marginea acestora, au reflectat preocupările diverse ale autorilor, care, prin modalități tradiționale sau moderne de analiză, au supus atenției auditoriului fie aspecte mai puțin clarificate ale domeniului de studiu, fie date noi, rezultate din modalitatea personală de interpretare a materialului. În ciuda diversității tematice și metodologice, programul sesiunii a relevat cîteva tendințe comune în cercetare.

Ședința în plen a fost deschisă de decanul Facultății de Filologie, conf. dr. Alec Hanță, care a subliniat importanța sesiunii în inițierea unui dialog între specialiști. Prof. Ion Dodu Bălan a vorbit despre relația dintre faptele de cultură și istoria poporului român, în contextul aniversării Unirii de la 1 Decembrie 1918.

În comunicarea *Note pe marginea unei retorici asociate cu gramaticile transformaționale*, acad. I. Coteanu a avansat ipoteza cercetării modului de constituire a discursului prin lărgirea cadrului gramaticii transformaționale cu elemente ale gramaticii textului. O retorică generativă care pleacă de la aceste premise va urmări modul de realizare a unei predicații globale în funcție de care se fac primele enunțuri, direcția de dezvoltare a enunțului în funcție de direcția urmărită de vorbitor, stabilind totodată relația dintre discursul scris și cel oral. Relația fundamentală text/receptor, nefiind una de tip adevărat/fals, ci de tipul acceptare/neacceptare, cunoaște mai multe realizări, în funcție de felul în care sînt urmărite cele patru dimensiuni ale textului: persuadere, docere, delectare, movere.

Comunicarea prezentată de George Gană a fost o analiză atentă a cîtorva elemente de formă și de conținut ale teatrului eminescian, în timp ce *Funcția poetică a temporalității la Eminescu* a reprezentat încercarea lui Ion Diaconescu de a stabili o corelație între ideea poetică și suportul ei lingvistic: propoziția temporală cu diferite nuanțe este frecventă în poezia lui Eminescu și are o funcție estetică, integrată unei concepții filozofice a poetului despre timp și spațiu.

Prima zi a sesiunii s-a încheiat cu un recital de poezie eminesciană tradusă în limbi străine (organizator: asist. dr. Dan Dobre).

Următoarele două zile de comunicări s-au desfășurat în secțiunile: *Exegeze eminesciene*, *Eminescu în context universal*, masa rotundă *Traduceri din poezia eminesciană*, *Folclor*, *literatură română*, *literatură comparată*, *Literatură universală*, *Limba română și lingvistică generală*, *Lingvistică contrastivă*, *Filologie*, *poetică*, *retorică*, *Lingvistică aplicată*. Domeniile cercetării lingvistice au fost deci reprezentate prin patru secțiuni.

În cadrul secțiunii *Lingvistică contrastivă*, tematica diversă a comunicărilor a vizat probleme de lexicologie (Doina Sandu, *Implicații semantice în sistemul de formare a cuvintelor (germană-română)*; Mihaela Moraru, *Tautologia în limbă și frazeologismele tautologice în limbile rusă și română*), lexicografie (Andrei Bantaș, *Analiza dicționarelor engleze de uz curent*), fonetică (Andrei A. Avram, *Observații asupra transformării lui* a *final din arabă în malteză*), probleme ale morfologiei și sintaxei grupului nominal, verbal, adjectival, prepozițional (Alexandra Cuniță, *Observații asupra unor verbe cu argument incorporal (abordare contrastivă)*; Domnica Șerban, *Aspecte contrastive ale construcțiilor cu predicatul BE/FI (domeniul englez-român)*; Tiberiu Pleter, *Cîteva aspecte ale categoriei diatezei verbale în limbile cehă și română*; Ilinca Crăiniceanu, *Probleme de concordanță a timpurilor — studiu contrastiv*; Alexandra Cornilescu, *Observații privind ordinea constituenților în grupul nominal în engleză și română*; Alexandru Bolintineanu, *Convergențe și divergențe în productivitatea bazelor verbale în franceză și română*; Larisa Avram, *„Auxiliarele modale" în română și norvegiana bokmål*; Ioana Baciu, *Grupul prepozițional și interogativizarea în română și engleză*; Amelia Molea, *Adjective frecventative în engleză și română*), aspecte ale predării-învățării limbilor străine (Georgiana Fârnoagă, *Traducerea ca exercițiu didactic*; Doina Motaș, *Accente în predarea traducerii din română în engleză*; Anca Dumitrescu, *Dificultățile predării grupului nominal din perspectiva predării englezei ca limbă-țintă*; Simona Oprescu, *Contribuția poeziei la dezvoltarea competenței de comunicare în limba străină*). Raportarea românei la alte limbi a pus în evidență aspecte ale continuității și discontinuității lingvistice, abordate diferențiat în funcție de domeniul de referință.

În secțiunea *Filologie, poetică, retorică* s-au prezentat lucrări care au analizat fie aspecte de detaliu, fie probleme de ordin teoretic, acoperind domeniul unor variate preocupări : Dan Slușanschi, *Asupra unor inscripții din Dobrogea* ; Marian Ciucă, *O inscripție inedită de la Histria* ; Andrei Ionescu, *„Mă chitesc și mă socotesc" — suprastratul gotic al limbii române;* Dinuța Marin, *Nicolae Iorga și problemele limbii române* ; Liviu Franga, *Imago și fictio. Note pentru o poetică latină a imaginarului* ; Florența Vișan, *„Diangu" — figura predominantă a poeziei chineze clasice* ; Ion Murăreț, Maria Murăreț, *Conceptul de gen în retorică* ; Leonida Teodorescu, *Informațiile de gradul doi* ; Mariana Neț, *Strategii metalingvistice în textul literar* ; Doina Lecca, *Strategii comunicative* ; Rodica Zafiu, *Cîmpuri semantice și metafore verbale la Ștefan Augustin Doinaș.*

Comunicările din cadrul secțiunii *Lingvistică aplicată* au tratat aspecte particulare ale unei limbi (Nadia Anghelescu, *Modalizare și cuantificare în limba arabă* ; Maria Dumitrescu, *Lexicul limbii ruse actuale (inovații terminologice)* ; Florica Băncilă, *Observații asupra construcției infinitivale în engleza veche și medie* ; Andrei Ivanov, *Sincronie și diacronie. Cu referire la unele adjective în limba rusă contemporană* ; Iulia Hașdeu, *Creativitate lexicală în franceza modernă. Implicații în predare*) sau probleme generale ale limbajului (Speranța Stănescu, *Abordarea limbajului de specialitate din prisma lingvisticii textului* ; Olga Murvai, *Entități abstracte în analiza semiotică* ; Elena Bără, *Statutul sociologic la discursului oral și scris* ; Daniela Urdea, *Probleme ale referinței grupurilor nominale nedefinite : grupuri nominale predicaționale* ; Ilinca Constantinescu, *„Capcane" în domeniul toponimiei*).

Cele unsprezece comunicări din cadrul secțiunii *Limba română și lingvistică generală* au abordat probleme de morfologie, sintaxă, lexicologie, stilistică funcțională și pragmatică.

Ion Coja a prezentat comunicarea *Probleme de morfologie lexicală*, repunînd în discuție afirmația făcută de D. Caracostea în *Expresivitatea limbii române*, potrivit căreia cele mai frecvente cuvinte în limba română sînt bisilabice cu accent trohaic. Ipoteza existenței unui tipar în subconștientul vorbitorilor este argumentată de inventarierea unor clase de cuvinte de tipul amintit din limbajul infantil, din onomastică, din rîndul substantivelor feminine și al formelor verbale populare, din inventarul închis al conjuncțiilor și pronumelor, din poezia populară.

Comunicarea *Din nou despre „adverbe predicative"*, prezentată de Gabriela Pană Dindelegan, a propus o manieră de interpretare constînd în corelarea a două unghiuri de a privi fenomenul lingvistic : perspectiva logico-semantică și cea sintactică, fapt care oferă avantajul identificării unor asemănări între grupul verbal și grupul adjectival, între grupul adverbial și grupul adjectival, ca reflex sintactic al unor particularități logico-semantice ale acestora (calitatea de predicate logice, apariția în context modalizator). Tipul de structură *evident șocantă, incontestabil foarte bună, cică originală* a fost discutat sub aspectul relației dintre cele două componente : partea descriptivă și încărcătura modalizatoare, punctîndu-se diferențele semantice determinate de adverbul modalizator și implicațiile lor sintactice.

Emanuel Vasiliu a supus unui examen critic accepțiile tradiționale ale conceptelor *sintaxă* și *sintagmatică;* avansînd ipoteza existenței unei relații de predicație în interiorul cuvintelor, a pus semnul egalității între sintaxă și sintagmatică. În aceste condiții, existența unor relații sintagmatice și paradigmatice la diferite niveluri ale limbii (fonem — cuvînt — grup verbal — grup nominal — propoziție— frază) implică o relativizare a ideii de sintaxă (o sintaxă pentru fiecare nivel, deci mai multe tipuri de sintaxe corelate între ele) și o revizuire a relației morfologie/sintaxă. Aceasta este accepția din titlu : *Sintaxă sau sintaxe.*

În literatura de specialitate, structurile frastice cu relatorul *ci* sînt caracterizate ca aparținînd unui tip sintactic și semantic unitar. O analiză care pornește de la modelul propus de Em. Vasiliu în *Preliminarii logice la semantica frazei* relevă varietatea construcțiilor, existența unor subtipuri sintactice și semantice, așa cum a demonstrat în cadrul sesiunii Camelia Stan în comunicarea *Structuri adversative cu relatorul ci. Tipuri sintactico-semantice.*

În comunicarea *Cîteva reflecții asupra limbajelor tehnico-științifice din perspectiva funcției reflexive a limbii*, Angela Bidu Vrănceanu a analizat structura definițiilor lexicografice din DEX în cazul cîtorva termeni din medicină și chimie, remarcînd grade de deschidere diferite ale definițiilor, în funcție de domeniul de referință.

În intervenția sa, Paula Șendrea a prezentat preocupările unor cercetători și instituții din străinătate în vederea realizării unei terminologii științifico-tehnice internaționale, a unor cursuri de terminologie, în condițiile în care se manifestă tendința pătrunderii masive în diferite limbi a unor termeni tehnici (aprox. 3000 cuvinte anual).

Adriana Stoichițoiu, în comunicarea *Implicații didactice ale relației vocabular general — vocabular specializat*, a descris limbajele specializate din perspectiva didacticii funcționale, subliniind avantajul și dezavantajul unor serii sinonimice în explicarea diferiților termeni, precum și necesitatea asigurării caracterului monosemantic și monofuncțional al termenilor.

Comunicarea Elenei Toma, *Polisemia prin transfer stilistic. Aspecte diacronice și sincronice*, a pornit de la premisa unificării celor două perspective de abordare, avînd în vedere faptul că aspecte ale polisemiei în diacronie pot fi regăsite și în etapa actuală ; s-a vorbit deci de o unicronie a semnului verbal. Autoarea a urmărit și a datat diversificarea sensurilor la cuvintele : *act, clasă, constituție, ordin, sistem, știință, vas.*

Stilul juridic-administrativ din perioada 1780—1850 are o serie de particularități lexicale, frazeologice, morfologice, sintactice și stilistice distincte pe care le-a prezentat succint Manuela Saramandu în comunicarea cu acest obiect.

În *aspecte contemporane ale stilului științific*, Cezar Tabarcea a pornit de la opoziția stil științific/alte stiluri, reformulată ca o opoziție stil „tare"/stil „slab". Paralel cu sensul evoluției de la „slab" spre „tare", limbajul științific tinde spre o mai mare accesibilitate prin prezența în textele științifice a unor exemple care umanizează discursul și a unor monologuri care deviază de la tema obișnuită a discursului științific. Acesta este, în opinia autorului, o tactică discursivă.

Liliana Ruxăndoiu a prezentat comunicarea *Textul literar din perspectiva pragmaticii — cîteva considerații*, al cărei punct de plecare l-a constituit triada emițător—receptor—text și definirea literaturii ca act de comunicare dependent de un act situațional. Printr-o atitudine dialogală, prin strategii conversaționale, autorul dispune în mod specific emițătorul și receptorul față de mesaj ; în aceasta constă capacitatea de manipulare a receptorului de către autor, scriitorul fiind, de fapt, cel care prin anumite tehnici narative se pliază la cerințele cititorului. Exemplificările au fost din N. Filimon, I. L. Caragiale, Camil Petrescu, urmărindu-se modul particular în care cei trei scriitori neutralizează prin „tell-ability" opoziția autor/cititor în personaj. Literatura apare deci ca modelatoare a existenței.

Întîlnirea dintre cercetători cu preocupări diferite și poziții teoretice diverse a reprezentat un util schimb de opinii care a pus în lumină complementaritatea domeniilor de investigare lingvistică (și literară).

Decembrie 1988

ANDRA ȘERBĂNESCU

RECTIFICARE

Cititorii revistei noastre sînt rugați să facă următoarele rectificări în „Limba română" nr. 1/1989 : la p. 3, r. 15 de sus, în loc de : se realizează în unități, *se va citi :* se realizează între unități ; *la p. 10, r. 6 de sus și la p. 12, r. 23 de sus, în loc de :* exprimarea anterioară a bazei subiectului, *se va citi :* exprimarea anterioară bazei a subiectului ; *la p. 19, r. 13 de sus, în loc de :* Apropierea, *se va citi :* Aproprierea ; *la p. 26, r. 22 de sus, în loc de :* Romani, *se va citi :* Romanu ; *la p. 34, r. 13 de sus, în loc de :* f. 246^{v}, *se va citi :* f. 426^{v} ; *la p. 40, r. 4 de sus, în loc de :* 1 Reg. *29*, f. 181^{r}, *se va citi :* 1 Reg. *29*, 3, f. 181^{r} ; *la p. 40, r. 17, de jos, în loc de :* f. 109^{r}, *se va citi :* 22, f. 109^{r} ; *la p. 51, r. 8 de jos, în loc de :* sugestii și, *se va citi :* sugestii de reținut și.

MARIANA COSTINESCU

(1943 — 1989)

În toamna anului 1966, înapoindu-mă din concediu, am găsit în biroul meu de la Institutul de Lingvistică o tînără mai degrabă scundă, cu figura ovală și cu un aer de cumințenie și de stîngăcie care se întîlnește în expresia unora dintre liceenele abia ieșite din vîrsta copilăriei. Cu un aer încurcat, pe care încerca zadarnic să-l ascundă, acea adolescentă rătăcită parcă din întîmplare într-un institut de cercetări științifice mi-a mărturisit că a absolvit facultatea și a fost repartizată ca stagiară la sectorul nostru. Așa am cunoscut-o pe Mariana Costinescu. Nu bănuiam pe atunci că ne vor lega peste două decenii de rodnică și intensă colaborare, căreia numai moartea ei prematură avea să-i pună capăt.

În ciuda scurtei vieți de care a avut parte, Mariana Costinescu a lăsat în urma ei o operă de o neprețuită valoare. Ea numără relativ puține titluri, iar lista lucrărilor sale conține, paradoxal, aproape tot atîtea volume cîte studii, articole și recenzii. Au fost la mijloc, fără îndoială, și vicisitudinile unei vieți care n-a răsfățat-o, dar și meticulozitatea și conștiinciozitatea cu care își desfășura munca de elaborare a unei cercetări. În plus, Mariana Costinescu avea dezvoltat în cel mai mare grad spiritul de sinteză, care o făcea să ocolească subiectele de amănunt, oricît de ispititoare ar fi fost, și să prefere monografiile și studiile de anvergură. Să nu se înțeleagă cumva că publicistica ei ar fi lipsită de importanță. E destul să amintesc aici că în articolele sale a pus pentru prima oară în deplină lumină activitatea de traducere a cărților biblice în Moldova primei jumătăți a secolului al XVII-lea sau că a rezolvat definitiv controversata problemă a raporturilor dintre *Codicele Voronețean* și *Apostolul* lui Coresi.

Elaborată în întîii ani ai stagiului la institut, dar publicată ceva mai tîrziu (1979), lucrarea *Normele limbii literare în gramaticile românești* constituie o contribuție de prim rang la istoria limbii române literare. Un instrument de lucru util a devenit *Bibliografia filologică românească. Secolul al XVI-lea* (1974), începută în aceeași perioadă și încheiată în colaborare cu Gh. Chivu.

Opera fundamentală a vieții sale este ediția *Codicelui Voronețean* (1981). Apărută la aproape o sută de ani după ediția lui I. G. Sbiera, lucrarea pune în valoare toate achizițiile filologice din ultimul secol, pentru a ajunge, în studiul filologic, la rezultate de o noutate indiscutabilă. Ediția a fost încununată cu Premiul Perpessicius, dar desigur că decernarea unuia dintre premiile Academiei ar fi fost la fel de legitimă.

Monumentala ediție din 1980 a *Propășirii* (realizată împreună cu Petre Costinescu) scoate în evidență o dată în plus calitățile eminentu-

LR, anul XXXVIII, nr. 2, p. 165—166, București, 1989

lui filolog care a fost Mariana Costinescu : acurateţe, acribie, perfectă înţelegere a textului, precum şi o exemplară cunoaştere a stadiului atins de limba şi literatura română în epoca respectivă.

Cei din urmă ani i-a consacrat alcătuirii *Dicţionarului limbii române literare vechi. Elementul regional* (1987 ; împreună cu Magdalena Georgescu şi Florentina Zgraon), ca şi colaborării la ediţia (vrednică de celebrul ei original) a *Bibliei de la Bucureşti* (1988) şi la tratatul *Istoria limbii române literare*, iniţiat în cadrul Institutului de Lingvistică.

Fiinţă de o rară distincţie sufletească, Mariana Costinescu a iubit şi a cultivat adevărul, frumosul, sinceritatea. A fost sinceră mai întîi cu sine însăşi. Înzestrată cu o neabătută rectitudine de caracter, îşi avea principiile şi convingerile intime, de la care nimeni şi nimic nu o puteau clinti. Nu era din această cauză ceea ce se cheamă un om comod. Mi s-a întîmplat adeseori să mă lansez cu ea în aprige controverse, fără a reuşi să-mi impun punctul de vedere. Adolescenta timidă şi reţinută, incapabilă, aparent, de replică, dezarmată, căpăta în asemenea momente o locvacitate şi o putere de persuasiune nebănuite. Orientarea metodologică a *Dicţionarului limbii române literare vechi* ei îi aparţine. Eu aveam o viziune în mare parte diferită şi, de ce n-aş mărturisi-o, mai ortodoxă şi mai uşor de pus în practică, nu însă şi mai bună. Cînd am încheiat discuţia sau mai bine zis discuţiile, căci schimbul de opinii s-a prelungit de-a lungul mai multor zile, eram amîndoi la capătul puterilor şi al răbdării. Am cedat în cele din urmă, nu numai în faţa tăriei argumentelor, ci şi a credinţei nestrămutate în justeţea propriei concepţii. Astăzi mă felicit că am părăsit învins acea aprinsă, dar atît de utilă, pentru amîndoi, dispută.

Lovită pe neaşteptate de o boală necruţătoare, a lipsit o bună parte a anului 1987. Cînd am reîntîlnit-o, se vedea că e muşcată de incertitudine, dar că speră şi luptă. În august, ne-a oferit, nouă colegilor, împreună cu celelalte autoare, *Dicţionarul limbii române literare vechi*. Înainte de a ne părăsi pentru a-şi căuta de sănătate, a ţinut să se achite de toate obligaţiile ce-i reveneau în cadrul colectivului, depunînd pe biroul meu ultima filă redactată şi ultima fişă extrasă. Voia să fie împăcată cu ceilalţi şi, mai ales, cu ea însăşi. Nu credeam atunci, în septembrie 1987, că pleacă dintre noi pentru totdeauna. Ştiam însă cu certitudine că va spera şi că va lupta şi mai departe cu discreţia şi dîrzenia ei de totdeauna împotriva răului care încerca s-o doboare.

A trebuit în cele din urmă să se plece înaintea destinului. Opera şi exemplul vieţii ei vor rămîne şi vor dăinui.

ION GHEŢIE

Institutul de Lingvistică
Bucureşti, str. Spiru Haret nr. 12

Februarie 1989

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române: gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile în două exemplare, dactilografiate la două rînduri. Revista nu publică într-un număr articole mai mari de 20 de pagini bătute la mașină. Tabelele vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hîrtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea acelorași date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi dactilografiată pe pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul consiliului de conducere cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 4 (patru) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
R--79717 București, Calea Victoriei nr. 125

LUCRĂRI RECENT APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tom VIII, partea a 4-a, litera **P (pogrijenie — presimțire)**, 1980, p. 949—1342, 50 lei; tom XI, partea a 2-a, litera **T (t — tocăliță)**, 1982, 379 p., 75 lei; tom XI, partea a 3-a, litera **T (tocăna — twist)**, 1983, p. 377—764, 77 lei; tom VIII, partea a 5-a, litera **P (presin — puzzolană)**, 1984, p. 1343—1866, 105 lei; tom X, partea 1, litera **S (s — sclăbuc)**, 1986, 400 p., 79 lei; tom X, partea a 2-a, litera **S (scladă — semințărie)**, 1987, 303 p., 64 lei.

* * * **Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte**, seria IV, tom III **(1981)**, 1983, 238 p., 19,50 lei; tom IV **(1982—1983)**, 1984, 192 p., 16,50 lei; tom V **(1983—1984)**, 1984, 182 p., 15 lei; tom VI **(1984)**, 1985, 176 p., 15 lei; tom VII **(1985)**, 1986, 224 p., 19 lei; tom VIII **(1986)**, 1987, 262 p., 21 lei.

* * * **Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctație**, 1983, 224 p., 16,50 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)**, 1984, 1050 p., 250 lei.

AL. PHILIPPIDE, **Opere alese**, 1984, 442 p., 48 lei.

* * * **Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni — Oltenia**, vol. V, 1984, XXXV + 202 p., 225 lei.

ION COTEANU, **Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte**, 1985, 174 p., 17 lei.

* * * **Studii clasice**, tom XXIII, 1985, 169 p., 15,50 lei; tom XXIV, 1986 p., 17 lei; tom XXV 1987, 176 p., 17,50 lei.

MIOARA AVRAM, **Gramatica pentru toți**, 1986, 416 p., 35 lei.

* * * **Analize de texte poetice. Antologie** (coordonator Ion Coteanu), 1986, 296 p., 28 lei.

FLORIN MARCU, CONSTANT MANECA, **Dicționar de neologisme**, 1986, 1168 p., 165 lei.

AL. GRAUR, **Puțină gramatică**, 1987, 226 p., 16 lei; vol. II, 1988, 368 p., 28 lei.

MIOARA AVRAM, **Probleme ale exprimării corecte**, 1987, 282 p., 25 lei.

* * * **Noul atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina**, vol. I, 1987, XXXIV + 286 p. + 420 p. (broșura), 382 lei.

AL. MAREȘ, **Filigranele hîrtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea**, 1987, 422 p. (1757 fig.).

TIMOTEI CIPARIU, **Opere**, vol. I, 1987, LVIII + 476 p., 53 lei.

ION COTEANU, MARIUS SALA, **Etimologia și limba română**, 1987, 160 p., 11,50 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române — Supliment**, 1988, 200 p., 37 lei.

LUCRĂRI ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA ACADEMIEI

* * * **Dicționar german-român**, ediția a II-a, cca 1300 p., cca 350 lei.

RM—ISSN 0025—3523

LR, ANUL XXXVIII, nr. 2, p. 79—166, București 1989

I. P. Informația c. 1030

42 200

Lei 20

129028

.... 2022

LIMBA ROMÂNĂ

4

ANUL XXXVIII

1989

iulie — august

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

- IIII 2005
IIII 2014

CONSILIUL DE CONDUCERE

Acad. AL. GRAUR — *redactor-şef*
FLORA ŞUTEU — redactor-şef adjunct
MIOARA AVRAM — membru al colegiului de redacţie
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUŞ
ION GHEŢIE — membru al colegiului de redacţie
VALERIA GUŢU ROMALO
THEODOR HRISTEA
MARIUS SALA
DUMITRU SĂVULESCU
LAURA VASILIU — secretar responsabil de redacţie

Apare de 6 ori pe an.

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînnoiţi abonamentul dv.

În ţară, revistele se pot procura prin poştă, pe bază de abonamente.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ P.O. BOX 12—201, telex 10 376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Manuscrisele, cărţile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se vor trimite pe adresa consiliului de conducere al revistei „Limba română".

La revue „Limba română" paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'etranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie sera adressée à: „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10 376 prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Adresa redacţiei:
Str. Spiru Haret nr. 12
R—79638 Bucureşti
Telefon: 14 26 80 sau 15 74 30, int. 265

EDITURA ACADEMIEI R.S.R.
Calea Victoriei nr. 125
R—79717 Bucureşti
Telefon: 50 76 80, int. 129

129028

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XXXVIII 1989 Nr. 4 iulie — august

BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ (BRL, 31, 1988)

LUCRĂRI DE LINGVISTICĂ APĂRUTE ÎN ȚARA NOASTRĂ ÎN CURSUL ANULUI 1988*

DE

ION DĂNĂILĂ și ELEONORA POPA **

SUMAR

I. *În atenția cititorilor* 275

Documentare și informare 277
1. Bibliografii 277
2. Periodice 278
3. Volume omagiale, culegeri 279
4. Semnalări, referate 281
5. Rezumate și titluri de teze de doctorat 282

II. *Generalități* 282
1. Manifestări științifice 282
2. Dări de seamă, cronici 287

III. *Lingvistică generală* 287
1. Lingvistică teoretică 287
2. Lingvistică matematică și aplicată 296

IV. *Limba română* 298
1. Generalități 298
2. Istoria lingvisticii românești 299
4. Istoria limbii române 304
3. Dialectologie 306
a. Generalități 306

* Au fost incluse și titluri din anii precedenți, extrase din culegeri, periodice etc. care nu ne-au parvenit la timp.

** A colaborat parțial Rodica Zafiu.

45612.

b. Graiurile dacoromâne 306
c. Aromână 307
d. Istroromână 308
e. Meglenoromână 308
5. Filologie 308
6. Fonetică și fonologie 315
7. Gramatică 316
a. Generalități 316
b. Morfologie 316
c. Sintaxă 317
8. Lexicologie 318
a. Semantică 318
b. Formarea cuvintelor 323
c. Etimologii 323
d. Lexicografie 325
9. Limbă literară 328
a. Generalități 328
b. Stilistică, poetică, limba scriitorului . . . 328
c. Cultivarea limbii 335
10. Onomastică 337
a. Generalități 337
b. Antroponimie 337
c. Toponimie 337
11. Ortografie, ortoepie, punctuație 339

V. *Balcanistică* 339
VI. *Filologie clasică* 340
VII. *Germanistică* 343
VIII. *Orientalistică* 347
IX. *Romanistică* 347
X. *Slavistică* 350
XI. *Tracologie* 353
XII. *Limba albaneză* 353
XIII. *Limba armeană* 353
XIV. *Limba bască* 353
XV. *Limba maghiară* 354
XVI. *Limbi baltice* 356
XVII. *Limbi caucaziene* 356
XVIII. *Limbi celtice* 356
XIX. *Limbi chino-tibetane* 356
XX. *Limbi dravidiene* 356
XXI. *Limbi fino-ugrice* 356
XXII. *Limbi indo-europene* 356
XXIII. *Limbi lapone* 357
XXIV. *Limbi mayane* 357
XXV. *Limbi nigero-congoleze* 357
XXVI. *Limbi semitice* 357
XXVII. *Limbi turcice* 358
XXVIII. *Limbi artificiale* 358
XXIX. *Metodica predării limbilor* 358
1. Generalități 358

2. Limba română 359
3. Limbi străine 366
4. Manuale, cursuri, ghiduri etc. 369
XXX. *Varia* 373
XXXI. *In honorem* 374
XXXII. *In memoriam* 374

Abrevieri 375

Indice alfabetic 383
1. Autori 383
2. Cuvinte 405

ÎN ATENȚIA CITITORILOR

Din dorința de a oferi cititorilor o bibliografie cît mai cuprinzătoare și date fiind dificultățile pe care le întîmpinăm în aflarea, la timp, a lucrărilor de lingvistică de circulație mai restrînsă (locală sau județeană) apărute în țara noastră, ne adresăm — pe această cale — autorilor de astfel de lucrări, rugîndu-i să ni le semnaleze, trimițînd informațiile bibliografice necesare pentru BRL pe adresa :

Redacția revistei „Limba română"
— Pentru BRL —
Str. Spiru Haret nr. 12
79638 București

Dacă este posibil, ar fi de preferat ca autorii să trimită un exemplar din lucrare la această adresă. Imediat ce au fost fișate pentru BRL și după ce, eventual, au fost citite pentru recenzare, lucrările primite vor fi predate bibliotecii Institutului de Lingvistică al Universității din București ca donații din partea autorilor. Confirmarea primirii lucrărilor o va constitui însăși includerea acestora în BRL.

Avem în vedere aici articolele, studiile, notele, recenziile etc. de lingvistică publicate în periodice locale care nu au intrat în circuitul BRL (vezi secțiunea *Abrevieri* a bibliografiei), precum și culegerile, volumele, cursurile universitare etc. editate de centrele universitare din țară, de consiliile de cultură, de muzeele municipale, județene sau locale, de filialele societăților științifice etc.

Autorii bibliografiei mulțumesc anticipat tuturor celor care vor răspunde prezentului apel.

I. *DOCUMENTARE ŞI INFORMARE* *

1. BIBLIOGRAFII

1. ANGHELUŢĂ, LUCREŢIA, *Criterii generale de selectare şi organizare*, BulSŞF, 1987, 27—29 [a *Bibliografiei cărţii româneşti contemporane (1919—1952)*; s.t.c. : Bibliografia naţională retrospectivă a cărţilor (1919—1952) şi a periodicelor (1925—1952)].
2. BECK, ERICH, *Deutsche Sprache und Literatur in der Bukowina. Eine Bibliographie*, ICRG, **4**, 1986, 190—220.
3. BRATU, ION I., *Contribuţii la bibliografia paremiologiei româneşti (II)*, Proverbium, **3**, 1988, 28—32. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 2.
4. DĂNĂILĂ, ION, POPA, ELEONORA, *Bibliografia românească de lingvistică (BRL, **30**, 1987)*. *Lucrări de lingvistică apărute în ţara noastră în cursul anului 1987*, LR, **37**, nr. 4, 1988, 291—405 [a colaborat parţial Rodica Zafiu].
5. FAICIUC, ELISABETA, *Aspecte ale colaborării la B.C.R.C.*, BulSŞF, 1987, 30—31 [v.t.c. nr. 1].
6. FISCHER, I., AVRAM, ALEXANDRU, *Bibliografia clasică românească (1983—1984)*, StCl, **25**, 1987, 151—172 [vezi StCl începînd cu anul 1960].
7. GAVRILESCU, LIDIA, *Bibliografia retrospectivă a periodicelor (1925—1952)*, BulSŞF, 1987, 42—43 [v.t.c.nr. 1].
8. IANCU, MARIN, *Alte completări la „Bibliografia românească modernă" (B.R.M.), vol. I şi II*, BulSŞF, 1987, 35—41. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **12**; **27**, 1984, nr. **15**.
9. MUNTEANU, ION, *Bibliografie*, RLit, **21**, nr. 28, 1988, 5 [s.t.c. : Ovid Densusianu].
10. NEGRARU, MARIA, PODGOREANU, ANCA, *Colaborarea ca metodă de realizare a B.C.R.C.*, BulSŞF, 1987, 32—34 [v.t.c.nr. 1].
11. NEGREANU, CONSTANTIN, *Contribuţia colecţiei* **COGITO** *la cunoaşterea tezaurului paremiologic şi aforistic românesc (II)*, Proverbium, **3**, 1988, 23—27. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 7.
12. ONOFREI, NEONILA, *Probleme ale elaborării „Bibliografiei cărţii româneşti contemporane" (B.C.R.C.)*, BulSŞF, 1987, 23—26 [v.t.c.nr. 1].
13. SACERDOŢEANU, AURELIAN, *Bibliografia operei lui Bogdan Petriceicu Hasdeu, I*, RA, **65**, vol. 50, nr. 2, 1988, 201—216; *II*, nr. 3, 332—350; *III*, nr. 4, 427—449 [rés. fr.; Engl. Ab.].
14. TĂNASE, ADELA-MIRA, TĂNASE, EUGENIA-MIRA, TĂNASE, EUGEN, *Les études de linguistique romane parues en Roumanie. III. Entre 1983 et 1985*, Timişoara, TUT, 1987, 48 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică**, 41—42). Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **9**; **26**, 1983, nr. **17**.
15. VIŞINESCU, VICTOR, *Bibliografia cărţii româneşti contemporane (1919—1952)*, BulSŞF, 1987, 20—22 [v.t.c.nr. 1].
16. * * * **Analele Universităţii Bucureşti** *(1974—1984). Indice bibliografic*. Lucrare alcătuită de Elena Dinu-Negru, Elena Mamea, Paula Scurtu, Rodica Ştefănescu. Coordonator: Anca Calangiu, Bucureşti, [TUB], 136 p. [v. cap. 12. *Lingvistica*, p. 32—41].
17. * * * [*A*] *Selective Bibliography. March-May 1987*, RomBooks, nr. 3, 1987, 52—64; *Books Published between June 1 — August 31, 1987*, nr. 4, 57—63; *September 1 — November 30, 1987*, nr. 1, 1988, 56—63; *December 1987 — February 1988*, nr. 2, 52—62. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 14; **29**, 1986, nr. 5; **27**, 1984, nr. 16; **26**, 1983, nr. 21; **25**, 1982, nr. 19; **24**, 1981, nr. 12; **23**, 1980, nr. 15.
18. * * * *Bibliografia lucrărilor prof. univ. B. Cazacu, membru corespondent al Academiei, preşedintele Societăţii de Ştiinţe Filologice (II)*, LL, nr. 4, 1987, 532—533 [întocmită de autor şi completată după dispariţia sa; nr. 227—246, în continuarea bibliografiei din LL, nr. 3, 1984, p. 430—444]. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. 10.

* Numerele de ordine culese cu caractere **aldine** trimit la titluri de cărţi sau de volume separate.

Pentru a economisi spaţiul grafic, numele editurilor sau acelea ale instituţiilor sub egida cărora a apărut lucrarea (ultimele apar în paranteze rotunde, la sfîrşitul indicaţiei bibliografice) au fost abreviate, iar prescurtările respective apar la locul lor alfabetic în secţiunea *Abrevieri*. Acelaşi tratament l-au avut şi indicaţiile referitoare la rezumate, precum şi termenii bibliografici uzuali. Din acelaşi motiv, titlurile recenziilor la cărţile incluse în BRL (în anul în curs sau în anii precedenţi) au fost reduse la o informaţie minimă, suficientă numai pentru identificarea lucrării recenzate, după care am pus puncte de suspensie între paranteze drepte; cu ajutorul unei trimiteri, cititorul va putea afla şi titlul complet al lucrării recenzate.

19. * * * *Bibliografia Republicii Socialiste România. Articole din periodice și seriale*, București, [TBCS], **35**, nr. 20—24, 1987 (BCS).
20. * * * *Bibliografia Republicii Socialiste România. Cărți, albume, hărți*, București, [TBCS], **36**, nr. 9—24; 1987; **37**, nr. 1—6, 1988 (BCS).
21. * * * *Bibliografie selectivă*, IMCB, 1984, 101—107 [a lucrărilor lui Constantin I. Balmuș; cu 1 facs.].
22. * * * *Proiectarea activității didactice. Precizări, indice bibliografic*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 29—33.
23. * * * *Publicațiile periodice românești (Ziare, gazete, reviste)*. Tom. III. *Catalog alfabetic: 1919—1924*. Descriere bibliografică de Ileana Stanca Desa, Dulciu Morărescu, Ioana Patriche, Adriana Raliade și Ileana Sulică. Postfață de Gabriel Strempel, București, EARSR, 1987, 1095 p. (BARSR). Vezi BRL, **12**, 1969/1970, nr. 686.
24. * * * **Revista arhivelor.** *1924—1985*. Bibliografie tematică întocmită de Mioara Tudorică, București, [f.e.], 1988, 336 p. [cu ind. de aut. și mat.].
VEZI și nr. 145, 168, **1925**.

Recenzii

25. CARAVIA, PAUL, *Nouvelles pages de la „Bibliographie roumaine moderne"*, RR, **42**, nr. 2, 1988, 100—103 [vol. I—II]. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **15**; **30**, 1987, nr. **12**.
26. LEMNY, ȘTEFAN, *Bibliografia românească modernă, 1831—1918*, vol. II [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 558—559. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **12**.
27. TULOIU, STELA, *O lucrare de referință*, Proverbium, **3**, 1988, 42 [Wolfgang Mieder, *International Proverb Scholarship. An Annotated Bibliography*, 1982].

2. PERIODICE

28. *Analele Universității București. Limba și literatura română*, București, [TUB], **36**, 1987.
29. *Analele Universității București. Limbi și literaturi străine*, București, [TUB], **36**, 1987.
30. *Analele Universității din Craiova. Științe filologice*, Craiova, [TUC], nr. 1, 1986.
31. *Analele Universității din Timișoara. Științe filologice*, Timișoara, [TUT], **25**, 1987.
32. *Anuar de lingvistică și istorie literară*. A. *Lingvistică*, Iași, [TUI], **31**, 1986—1987 (UI. CLILFI).
33. *Cahiers de linguistique théorique et appliquée*, București, EARSR, **25**, nr. 1, 2, 1988.
34. *Cercetări de lingvistică*, Cluj-Napoca, EARSR, **33**, nr. 1, 2, 1988.
35. *Forschungen zur Volks- und Landeskunde*, Sibiu, VASRR, **30**, nr. 1, 2, 1987; **31**, nr. 1, 1988. Vezi și nr. 47, 48, 56, 218.
36. *Limba română*, București, EARSR, **37**, nr. 1—6, 1988.
37. *Limba și literatura română*. Revistă trimestrială pentru elevi, București, [f.e.], **16**, nr. 4, 1987; **17**, nr. 1—4, 1988 (SȘF).
38. *Nyelv- és irodalomtudomanyi közlemények*, Cluj-Napoca, EARSR, **31**, nr. 2, 1987.
39. *Revue des études sud-est européennes*, București, EARSR, **25**, nr. 4, 1987; **26**, nr. 1—3, 1988 (ASSP. IESEE).
40. *Revue roumaine de linguistique*, București, EARSR, **33**, nr. 1—6, 1988.
41. *Studia Universitatis „Babeș-Bolyai". Philologia*, Cluj-Napoca, **32**, nr. 1, 2, 1987, **33**, nr. 1, 1988. Vezi și nr. 55.
42. *Studii și cercetări lingvistice*, București, EARSR, **39**, nr. 1—6, 1988.
VEZI și nr. 7, 16, **23**, **24**, 207, 674.

Recenzii

43. AVRAM, ANDREI A., *„Folia Linguistica"*, 1987, nr. 1, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 369—370.
44. AVRAM, LARISA, *„Language"*, **63**, 1987, nr. 2, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 533—534.
45. CIOBANU, CARMEN, *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza" din Iași*, secțiunea III. e. *Lingvistică*, tom. XXXIII, 1987, 104 p., AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 88—89.
46. DĂNILĂ, SIMION, *NI („Namenkundliche Informationen")*, nr. 52, 1987, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 334—335.
47. D. D., *Wichtige Bibliographien. „Forschungen zur Volks- und Landeskunde"*, nr. 2, (Band **30**), 1987 erschienen, KarpRund, **21**, nr. 7, 1988, 6. Vezi nr. 35.

48. DROTLEFF, DIETER, *Materielles und geistiges Erbe weitergereicht. FVL*, nr. 1 (Band **31**)/1988 erschienen, KarpRund, **21**, nr. 39, 1988, 6. Vezi nr. 35.
49. GH. I. F., **„Miorița,** *a Journal of Romanian Studies*", RLit, **21**, nr. 27, 1988, 24 [vol. XI, Rochester, New York].
50. LASCU-POP, RODICA, **Rapports** *1986*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 103—104.
51. LEMNY, ȘTEFAN, *„Revue des études sud-est européennes"*, XXIV, 1986, 1—4, 396 p., AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 614—615. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 17.
53. OROS, MARIUS, I., *Linguistica*. XXVI, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 102—103 [Ljubljana, 1986, 220 p.].
54. TOMA, ELENA, *Studii și cercetări de documentare. Educație și învățămînt*, XXIX, nr. 1—2, București, 1987, 228 p., LL, nr. 3, 1987, 423—424. Vezi BRL, **30**, 1987, sigla **SCD**
55. T. U., *O revistă de mare ținută*, Amfiteatru, **22**, nr. 2, 1988, 2 [*Studia Universitatis „Babeș-Bolyai"*, *Philologia*, **33**, nr. 1, 1988]. Vezi nr. 41.
56. WEBER, H., *Forschungen zur Volks- und Landeskunde* (Sibiu), 33/2, 1987, NL, **39**,[nr. 5, 1988, 88—90. Vezi nr. 35.
VEZI și nr. 433, 452, 461—463, 467, 476, 480, 482, 1541, 1670, 1687, 1742, 1749, 1757, 1758, 1827.

3. VOLUME OMAGIALE, CULEGERI

57. POP, GHEORGHE, *Profesor și vocație*, [Baia Mare], [f. e.], 1987, 159 p. (SȘF. Fil. Baia Mare).
58. * * * *Buletin de informare și documentare*. Colegiul de redacție : Petru M. Ardelean, Melania Fusariu, Pavel Galea, Tiberiu Lăzureanu, Mihai Mada, Iulian Negrilă (coordonator), Ovidiu Olariu, Vasile Popeangă, Alexandru Ruja, Arad, [f.e.], 1986 : 152 p. ; 1987 : 192 p. (SȘF. Fil. Arad). Vezi și nr. 62.
59. * * * *Buletin de informare și documentare*. Partea I. Colegiul de redacție : Irina Nicolaescu, Livia Popa, Gabriela Toană, Petre Tudose, Ion Lică-Vulpești, Alexandru Nica, Pitești, [f.e.], 1987, 192 p. (IȘJ Argeș. SȘF. Fil. Pitești).
60. * * * *Buletin de informare și documentare metodico-științifică*. Comitetul de redacție : Blănariu Constantin, Froicu Petru, Giurcă Gheorghe, Iordache Mihail, Măriucă Natalia, Sburlea Lucia, Vioreșcu Modesta, Suceava, [f.e.], 1987, 192 p. (SȘF. Fil. Suceava), Vezi și nr. 81, 94.
61. * * * *Buletin de informare și documentare științifică. Articole de limbă și literatură, strategii și proiecte didactice*. Comitetul de redacție : Alec Hanță, I. Rotaru (redactor responsabil), Constanța Bărboi, Marica Anghelescu (redactor principal S.Ș.F.), George Șovu, Georgeta Vasile, Nicolae Vulpe, București, [f.e.], 1988, 19 p. (S.Ș.F. Fil. București).
62. * * * *Buletin de informare științifică și didactică*. Coordonatorii științifici : Livia Popa, Petre Tudose. Colegiul de redacție : Gabriela Toană, Marin Dumitru, Constantin Haica, Gheorghe Soare, Dumitru Anghel, Pitești, [f.e.], 1986, 380 p. (IȘJ Argeș. CCD. SȘF. Fil. Pitești). Vezi și nr. 90, 96.
63. * * * *Buletin de informare științifică și documentară*. Nr. 1. *Analiza textului literar. Aplicări în școală ale metodei dinamic-contextuale (Al II-lea colocviu „Analiza dinamic-contextuală a textului literar", Constanța, 17—18 mai 1987)*. Sub redacția : Tatiana Slama-Cazacu. Coordonare : Olga Duțu și Tatiana Slama-Cazacu. Colectiv de redacție : Olga Duțu, Puiu Enache, Maria Crudu, Nicolae Rotund, Eugenia Vâjiac, Constanța, [f.e.], 1988, 168 p. (SȘF. Fil. Constanța).
64. * * * *Buletin informativ metodico-științific*. Colectivul de redacție : Lucia Jucu-Atanasiu, Vasile D. Țâra, Domnița Alexandru. **3—4** (1984—1985), Timișoara, TUT, 1986, 203 p. multigr. (SȘF. Fil. Timișoara).
65. * * * *Buletin științific. Filologie*. Lucrările au fost realizate cu ocazia manifestărilor științifice dedicate Congresului al XIII-lea al Partidului Comunist Român, Suceava, 13—14 oct. 1984. Colectivul de redacție : Constantin Th. Popescu, Mihail Iordache, Cornelia Mânicuță, Suceava, [AMÎSSu], 1984, 238 p. (MEÎ. IÎSSu).
66. * * * *Buletin științific studențesc*. Vol. III. Profiluri : *Universitar — Științe umaniste. Universitar — Științe exacte. Medical*. Redactor coordonator : Rodica Mihăilescu, Redactori : Aurel Axente, Romeo Marița, Vasilica Barbu, Ileana Dragostin, Sena Stănescu-Butoi, Florica Buzinschi, Eugenia Pârvu, Lidia Ciucă, Raisa Adam, Costică Andrei, Valentin Radu, Eleonora Drăghia, Viorica Fătu, Ileana Bîrsan, Viorela Anastasiu, Aurora Mihail, Rodica Mihăilescu, București, EDP, 1988, 930 p. (UASC. MEÎ).
67. * * * *Buletinul Filialei Ploiești a Societății de Științe Filologice din R.S.R. 1987*. Colectivul de redacție : Veronica Mănescu, Ion Dumitru, Dragoș Nedelescu, Marin Dad, Ieronim

Tătaru, Ștefan Năstăsescu, Const. Popovici, Ploiești, [f. e.], 1987, 174 p. Vezi și nr. 78, 89.

68. * * * *Buletinul Societății pe anul 1987*. Comitetul de redacție: prof. Marica Anghelescu, redactor principal; prof. univ. B. Cazacu, membru corespondent al Academiei R.S. România, Președintele S.Ș.F.; prof. dr. doc. I. C. Chițimia, vicepreședinte al S.Ș.F.; prof. dr.I. Hangiu, secretarul S.Ș.F., redactor-șef; prof. univ. dr. G. Mihăilă, vicepreședinte al S.Ș.F., București, [f. e.], 1987, 192 p. (SȘF).

69. * * * *Caietul „Cercului de studii"* [Vol.] **5**, nr. 1. Colegiul de redacție: Crișu Dascălu, Sergiu Drincu, Olimpia Pavel, Dumitru Vlăduț (redactor), Timișoara, TUT, 1987, 139 p. multigr. (UT. CȘS). *Centrul de Studii Sociale XXV*. Volum îngrijit de Dumitru Vlăduț. Colaborări parțiale: Radu Traian Ardelean, Rodica Suflețel-Moroianu, Timișoara, TUT, 1988, 118 p. multigr. (UT. CȘS) [cu un cuvînt înainte de Vasile Frățilă (p. 1—8), evocări de Ioan Cornea (p. 11), Ion Iliescu (p. 12), Ilie Luca (p. 13—14), Ștefan Munteanu (p. 15), V. Șerban (p. 16), G.I. Tohăneanu (p. 17—18); cu lista temelor elaborate în planul de cercetare, p. 19—27; cu bibliografie (p. 29—100), abrevieri (p. 101—109) și ind. de aut. (p. 111—115)].

70. * * * *Collegium*. Buletin de informare și documentare metodico-științifică. [Vol.] 2, 3. Colegiul de redacție: Al. Andriescu, P. Filipescu, Al. Husar, D. Irimia, Dan Mănucă, Constantin Parfene, Eugenia Stoleriu, Iași, [f. e.], 2: 1986, 172 p.; 3; 1987, 216 p. (SȘF. Fil. Iași). Vezi și nr. 80, 84, 102.

71. * * * *Contribuții lingvistice*. Volum îngrijit de: Ioan Mușiu, Francisc Király, Marin Bucă, Vasile Frățilă, Doina David, Adela-Mira Tănase, Victoria Stroescu, Timișoara, TUT, 1986, 127 p. (UT. FF). Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **30**.

72. * * * *In memoriam Constantini I. Balmuș*. Sub redacția: Cicerone Călinescu, Traian Diaconescu, Constantin Botez, Iași, CMUI, 1984, IX+139 p. multigr. (UI. SSC. Fil. Iași). Vezi și nr. 87.

73. * * * *Interferențe culturale româno-germane. Rumänisch-deutsche Kulturinterferenzen*. Volum îngrijit de/Herausgegeben von Andrei Corbea și Octavian Nicolae, Iași, [f. e.], 1986, 238 p. *(Contribuții ieșene de germanistică* IV. *Jassyer Beiträge zur Germanistik* IV). Vezi și nr. 77, 86, 92, 98.

74. * * * *Limbă și literatură*. Apare sub egida Societății de Științe Filologice din R.S. România, cu sprijinul unui comitet alcătuit din V. Arvinte, Ion Dodu Bălan, Șerban Cioculescu, Constantin Ciopraga, Ion Coteanu, Cornel Cîrstoiu, I. Crăciun, Livia Dascăl, Al. Graur, D. Păcurariu, T. Petride, Gh. Pop, Ioan Rațiu, I. Rizescu, Gavril Scridon, Romulus Todoran, G. I. Tohăneanu. Această culegere de articole și studii apare sub îngrijirea următorului colectiv: Mircea Anghelescu, Mioara Avram, Gh. Bulgăr, B. Cazacu, redactor responsabil, I. C. Chițimia, Clara Georgeta Chiosa, Paul Cornea, Mircea Frînculescu, redactor, Mircea Handoca, I. Hangiu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Ștefan Munteanu, Adriana Niculiu, A. Gh. Olteanu, N. Saramandu, D. Săvulescu, Graziela Ștefan, București, [f. e.], vol. 3, 4, 1987, vol. 1—3, 1988 (SȘF). Vezi și nr. 104.

75. * * * *Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Artă*. Seria IV. Tomul VIII. *1986*. Comitetul de redacție: Acad. Al. Graur (redactor responsabil); prof. Jean Livescu, membru corespondent al Academiei R.S. România (redactor responsabil adjunct); acad. Șerban Cioculescu, acad. Ion Coteanu, acad. Virgil Vătășianu, prof. Al. Balaci, prof. B. Cazacu, prof. Zoe Dumitrescu-Bușulenga, prof. G. Ivănescu, membri corespondenți ai Academiei (membri); Al. Ionașcu și I. Oprișan (secretari științifici), București, EARSR, 1987, 263 p. Vezi și nr. 91.

76. * * * *Semiotică și poetică*. [Vol.] 3. *Text și intertextualitate*. Coordonatorul volumului: Carmen Vlad, [Cluj-Napoca], [TUCN], 1987, 317 p. multigr. (UCN. FF) [cuprinde com. prezentate la al IV-lea Simpozion de stilistică, poetică și semiotică, Cluj-Napoca, 14—15 n. 1986, org. de FF a UCN și SȘF Fil. Cluj-Napoca]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **33**; **28**, 1985, nr. **61**. VEZI și nr. **185**, **187—189**, **532**, **1537**, **1821**, **1925**, **2114**, **2203—2208**, **2274**.

Recenzii

77. A. C., *Interferențe culturale româno-germane*, Cronica, **23**, nr. 20, 1988, 8 [vol. IV]. Vezi nr. **73**.

78. ANDREI, CONSTANȚA, *În sprijinul perfecționării ciclului predare—învățare*, RPed, **37**, nr. 9, 1988, 64 [*Buletinul Filialei Ploiești a SȘF*...]. Vezi nr. **67**.

79. ANGELESCU, SILVIU, *Centenar Liviu Rebreanu (1885—1925). Buletin de informare și documentare* [...], LL, nr. 3, 1987, 421—422. Vezi BRL, **30**, 1987, sigla **Rebreanu.**

80. AVĂDANEI, ŞTEFAN. *O publicaţie de filologie* : **Collegium**, Cronica, **22**, nr. 40, 1987, 6 [vol. 2]. Vezi nr. **70**.
81. BĂRBOI, CONSTANŢA, *Buletin de informare şi documentare metodico-ştiinţifică*, Suceava [...], LL, nr. 1, 1988, 168—171. Vezi nr. **60**.
82. BULGĂR, GH., *Buletin de informare şi documentare* [...], LL, nr. 1, 1988, 172—174 [Arad, 1987]. Vezi nr. **58**.
83. CHIVU, GH., *Magyar-román filológiai tanulmányok*, 1984 [ELTE, Román Filológiai Zanszék], un vol. de 524 [—525] p. [multigrafiat], LR, **37**, nr. 2, 1988, 199—200 [vol. omagial oferit lui Sámuel Domokos, cu prilejul împlinirii a 70 de ani].
84. CIOBANU, CARMEN, *Collegium* [...], AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1986, 93 [vol. 3]. Vezi nr. **70**.
85. CIOBANU, CARMEN, D. Irimia (ed.), *Lingvistică, poetică, stilistică* [...], AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 82. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **47**.
86. CLIVETI, GHEORGHE, *Interferenţe culturale româno-germane* [...], AUII, **33**, 1987, 89—90 [vol. IV]. Vezi nr. **73**.
87. FISCHER, I., *In memoriam Constantini I. Balmuş* [...], StCl, **25**, 1988, 139—140. Vezi nr. **72**.
88. GĂMAN, DUMITRU, *Proverbium. Dacoromania*, vol. II [...], REF, **33**, nr. 2, 1988, 190—191. Vezi BRL, **30**, 1987, sigla **Proverbium.**
89. LĂZĂRESCU, GHEORGHE, *Buletinul Filialei Ploieşti* [...], LL, nr. 3, 1988, 482—483 [1987]. Vezi nr. **67**.
90. MECU, NICOLAE, *Buletin de informare ştiinţifică şi didactică* [...], LL, nr. 1, 1987, 125—127 [Piteşti, 1986]. Vezi nr. **62**.
91. NATU, FLORENTINA, *Memoriile Secţiei de Ştiinţe Filologice, Literatură şi Arte*, seria IV, tomul VIII (1986), LR, **37**, nr. 6, 1988, 558. Vezi nr. **75**.
92. NUSSBÄCHER, B., *Interferenţe culturale româno-germane* [...], NL, **38**, nr. 10, 1987, 89 [vol. IV]. Vezi nr. **73**.
93. OLTEANU, A. GH., *Proverbium. Dacoromania*, 2 [...], LL, nr. 1, 1988, 174—176. Vezi BRL, **30**, 1987, sigla **Proverbium.**

93 bis. OROS, MARIUS I., *Zbornik u čast Petaru Skoku o stoloj obljetnici rođenja (1881—1956)*, Zagreb, Jugoslavenska Akademija Znanosti i Umjetnosti, 1985, 553 p., CL, **33**, nr. 1, 1988, 82—85.

94. PARFENE, CONSTANTIN, *Buletin de informare şi documentare metodico-ştiinţifică* [...], Collegium, **3**, 1987, 98—99 [Suceava, 1987]. Vezi nr. **60**.
95. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, *Akten der Theodor Gartner-Tagung (Rätoromanisch und Rumänisch)* in VIII/Innsbruck 1985, herausgegeben von G.A. Plangg und M. Iliescu (**Romanica Aenipontana** XIV), Innsbruck, 1987, 413 p., LR, **37**, nr. 5, 1988, 485—486.
96. POPESCU-SIRETEANU, ION, *Buletin de informare ştiinţifică şi didactică* [...], Collegium, **3**, 1987, 196—197 [Piteşti, 1986]. Vezi nr. **62**.
97. POPOVICI, VICTORIA, *Bedeutung und Ideen in Sprachen und Texten. Werner Bahner gewidmet*, herausgegeben von Werner Neumann und Bärbel Techtmeier, Berlin, Akademie-Verlag, 1987, 392 p., SCL, **39**, nr. 3, 1988, 279—280.
98. REICHRATH, EMMERICH, *Seit achtzig Jahren Germanistik in Jassy. Ein Band der „Jassyer Beiträge zur Germanistik" in dem Jubiläum gewidmet*, NW, **39**, nr. 11860, 18 iul. 1987, 3 [*Interferenţe culturale româno-germane* ..., vol. IV]. Vezi nr. **73**.
99. ŞUTEU, FLORA, *Astra 1861—1950, 125 de ani de la înfiinţare*, LR, **37**, nr. 6, 1988, 557. Vezi sigla **Astra 1861—1950**.
100. VETIŞANU, VASILE, *Civilizaţia nord-vestului românesc*, Flacăra, **37**, nr. 42, 1988, 11 [*Studii şi comunicări*, vol. VII—VIII, 1986—1987, Satu Mare]. Vezi sigla **Satu Mare.**
101. V. I. S., *Acta Musei Porolissensis*, XI/1987, Tribuna, **32**, nr. 12, 1988, 2. Vezi sigla **AMP.**
102. VLĂDUŢ, D., *Collegium* [...], CCS, **5**, nr. 1, 1987, 107—111 [Vol. **2**, 1986]. Vezi nr. **70.**
103. VLĂDUŢ, D., *Lingvistică, poetică, stilistică* [...], CCS, **5**, nr. 1, 1987, 111—114. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **47**.
104. * * * *Limbă şi literatură*, tom III, 1987, Luceafărul, **31**, nr. 14, 1988, 2. Vezi nr. **74.**

VEZI şi nr. 200, 204, 456, 460, 545, 1484, 1836, 2115, 2117, 2209, 2211, 2214.

4. SEMNALĂRI, REFERATE

105. * * * *Buletin de informare documentară în cultură*. Seria : *Literatură*, Bucureşti, [TBCS], nr. 1, 1988 (BCS).
106. * * * *Cărţi în curs de apariţie*, Bucureşti, [f. e.], nr. 1—4, 1988 (CEd).

107. * * * *Cărţi noi în ştiinţele istorice.* Referate şi recenzii. Material documentar în sprijinul cadrelor didactice şi catedrelor de ştiinţe sociale, Bucureşti, [f. e.], nr. 1—2, 1987; nr. 1, 1988 (AŞSP).
108. * * * *Cărţi străine intrate în bibliotecile din România*, Seria 4: *Lingvistică*, Bucureşti, [TBARSR], nr. 7—12, 1987; nr. 1—6, 1988 (BARSR).
109. * * * *Cărţi şi reviste primite la redacţie*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 455—457.
110. * * * *Din sumarul periodicelor străine.* Seria: *Literatură—Lingvistică*, Bucureşti, [TBCUB], nr. 1—3, 1988 (BCUB).
111. * * * *Publicaţii primite între 1 ianuarie şi 31 decembrie 1985*, StCl, **25**, 1988, 143—145.
112. * * * *Romanian Books.* Quarterly Magazine brought out in English, French, German and Russian by the Publishing Centre, Bucharest, nr. 3—4, 1987; nr. 1—2, 1988.
113. * * * *Romanian Scientific Abstracts*, Bucharest, [f.e.], nr.2, 1987; nr. 1, 1988 (ASPS. OIDSPS).
114. * * * *Ştiinţele sociale şi politice din România. Progrese şi realizări*, Bucureşti, [f. e.], nr. 3—4, 1987, 1987 (AŞSP. OIDŞSP).
115. * * * *Ştiinţele sociale şi politice peste hotare. Direcţii şi tendinţe.* Pentru documenarea cercetătorilor şi cadrelor didactice de specialitate, Bucureşti, [f. e.], nr. 3—4, 1987(AŞSP. OIDŞSP).

5. REZUMATE ŞI TITLURI DE TEZE DE DOCTORAT

116. BETTISCH, IOAN, *Încercare asupra tipologiei structurilor lingvistice.* Rtd. Conducător ştiinţific: Prof. dr. doc. Gheorghe Ivănescu, membru corespondent al Academiei R.S.R., Timişoara, [TUT], 1988 [II]+24+XI p. multigr. (UT. FF).
117. CHIVESCU, ROMEO, *Contribuţii la studiul lexicografiei ruso-române.* — Rtd —. Conducător ştiinţific: Prof. univ. dr. Ecaterina Fodor, Bucureşti, [TUB], 1988, [II] + 25 p. multigr. (UB. FF).
118. CHIVU, GHEORGHE, **Codex Sturdzanus.** *Studiu filologic, studiu lingvistic, ediţie de text şi indice de cuvinte.* — Rtd —. Conducător ştiinţific: Acad. prof. Ion Coteanu, Bucureşti, [TUB], 1988 [II] + 25 p. multigr. (UB. FF).
119. FRÎNCULESCU, MIRCEA, *Cărţi şi elemente de retorică în literatura română din secolul al XIX-lea.* — Rtd —. Conducător ştiinţific: Prof. univ. dr. docent Dim. Păcurariu, Bucureşti, [TUB], 1988, [II] + 21 p. multigr. (UB. FF).
120. GRECU, ION GH., *Toponimia subcarpatică dintre Olt şi Rimnicu Sărat (judeţul Argeş)* — Autoreferat — Rtd. —. Conducători ştiinţifici: Acad. Al. Graur, Acad. Prof. Ion Coteanu, Bucureşti, [TUB], 1988 [II] + 25 p. multigr. (UB. FF).
121. MORONG, BENEDEK, *Aspectul lingvistic al folclorului slovac din ţinutul Bihorului.* — Rtd—. Conducător ştiinţific: Prof. dr. doc. Pandele Olteanu, Bucureşti, [TUB], 1988, [II]+ 26 p. multigr. (UB. FF).
122. TURCU, AURELIA, *Structuri şi coordonate poetice în literaturile română şi franceză de la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. Confluenţe şi delimitări stilistice.* Rtd. Conducător ştiinţific: Prof. univ. dr. Ştefan Munteanu, Timişoara, [TUT], 1987, [II]+ XIV p. şi multigr. (UT. FF).

Recenzii

VEZI nr. 1673.

II. *GENERALITĂŢI*

1. MANIFESTĂRI ŞTIINŢIFICE

123. AIFTINCĂ, MARIN, *Sesiune de comunicări ştiinţifice la Academia Română*, RI, **41**, nr. 1, 1988, 109—111 [dedicată lui Timotei Cipariu, 23 oct. 1987].
124. ANGHELESCU-IRIMIE, MIHAELA, *Space and Literature. A Symposium of the Department of Germanic Languages and Literatures*, Synthesis, **15**, 1988, 71 [UB, 14 febr. 1988].
125. ANTONESCU, FLORIN, *Călători străini pe meleagurile limbii române*, ScTin SLA, **8**, nr. 32, 1988, 12 [participanţi la Cursurile de vară şi colocviile ştiinţifice de limba, literatura, istoria şi arta poporului român, 21 iul—16 aug. 1988, org. de UB: Inesa Gorbaciova, Inga Averianova, Wem Edmond, Maria Moortgat, Andrew Bishop, Hunt Scott].

126. BALAN, D., *Simpozion A. S. Puşkin*, AUBLLS, **36**, 1987, 101—102 [6—7 mart. 1987, org. de UB].
127. BARBU, ELISABETA, *The 2nd ISAPL Congress (Kassel, July 27—31, 1987)*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 131—132.
128. BARNEA, ALEXANDRU, **Eirene**, *al XVII-lea Congres Internaţional (Berlin)*, ŞSPH, nr. 4, 1986, 105—110 [11—15 aug. 1986].
129. BEMBEA, IOAN, *Simpozionul „Cultivarea limbii şi literaturii române în şcoală, înaltă datorie patriotică" (Turda, 13—14 mai 1987)*, BulSŞF, 1987, 145.
130. C. CN., *Simpozionul de limba şi literatura română. Zilele şcolii băcăuane*, Ateneu, **25**, nr. 6, 1988, 11 [cu tema : Optimizarea tehnicilor de predare — învăţare a limbii şi literaturii române, Bacău, 22—24 mai 1988].
131. CORNEA, LUMINIŢA, *Dezbaterea interjudeţeană: „Aplicarea programelor unitare de limba şi literatura română la ciclul de învăţământ gimnazial şi liceal" (Sf. Gheorghe, 25—26 mai 1987)*, BulSŞF, 1987, 149.
132. COTEANU, ION, *Cursurile de vară ale Universităţii Bucureşti: Întîlnirea pasionaţilor limbii şi literaturii române de pe toate meridianele lumii*, Contemporanul, nr. 33, 1988, 11 [21 iul.—16 aug. 1988].
133. CRIŞAN, ALEXANDRU, *The Fourth Conference of the Romanian Working Commission on Applied Linguistics: „Interdisciplinary Relations of Applied Linguistics" (Cluj-Napoca, September 18—19, 1987)*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 133—136.
134. CRIŞCIU, TITUS, *Vocaţia cercetării filologice*, Contemporanul, nr. 2, 1988, 6 [dezbaterea „Probleme specifice ale predării limbii şi literaturii române în clasele a VIII-a şi a IX-a" Reşiţa, Glimboca, Oţelu Roşu, Caransebeş].
135. DIMA, ELENA, *Valori bibliofile din patrimoniul cultural naţional. Cercetare şi valorificare, IX, Brăila, 27—28 mai 1988*, RA, **65**, vol. 50, nr. 3, 1988, 356—357.
136. DORUŢIU-BOILĂ, EMILIA, *Al IX-lea Congres Internaţional de Epigrafie Greacă şi Latină (Sofia)*, ŞSPH, nr. 4, 1987, 107—111.
137. DRAGOŞ, ELENA, *The Fourth Stylistics-Poetics-Semiotics Symposium (November 14th — 15th, 1986)*, *University of Cluj-Napoca*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 104.
138. DUMITRIU, CARMEN, *L'espressione e le strategie del dramatico (Bucarest, Istituto de linguistica, 11—17 maggio 1987)*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 65—66.
139. DUMITRIU, CARMEN, ŞEULEANU, DRAGOŞ, *Un reper important în modernizarea procesului de învăţământ*, Ramuri, nr. 12, 1988, 15 [sesiune cu tema „Educaţie economică — acţiune eficientă", Craiova, 24—26 n. 1988)].
140. DUMITRIU, GETA, *English Studies at the University of Bucharest*, AUBLLS, **36**, 1987, 61—75 [Bucureşti, 14—15 n. 1986, org. de CLE a FF a UB].
141. DUMITRIU, GETA, *Landmarks*, Synthesis, **15**, 1988, 73—74 [simpozionul „English Studies at the University of Bucharest", v.l.d.nr. 140].
142. DUŢU, AL., *Dezbaterea : „Perfecţionarea predării limbii şi literaturii române în liceele industriale" (Buzău, 26 mai 1987)*, BulSŞF, 1987, 150.
143. DUŢU, OLGA, *Simpozionul „Analiza dinamic-contextuală a textului literar" (Constanţa, 17—18 mai 1987)*, BulSŞF, 1987, 146—147.
144. FLORESCU, GHEORGHE I., CARLTON, CHARLES M., *A XI-a Reuniune anuală a „Societăţii de Studii Româneşti" din S. U. A.*, AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 1141—1144 [Columbus, Ohio, 5—6 apr. 1985].
145. FOTACHE, MARCEL, *Simpozionul „Probleme de limbă în analiza textului literar" (Slobozia, 13 decembrie 1986)*, BulSŞF, 1987, 144.
146. FOTIADE, RAMONA, *Dezbaterea „Orientări în literatură, lingvistică şi în didactica limbilor moderne" (Giurgiu, 6 iunie 1987)*, BulSŞF, 1987, 151—152.
147. FRÂNCU, VICTORIA, *Simpozionul „Vuk Stefanović Karadžić în context universal"* AUBLLS, **36**, 1987, 102—103 [30 oct. 1987, org. de FF a UB].
148. GRECU, VICTOR V., *Al IV-lea Simpozion de dialectologie (Sibiu, 31 octombrie — 1 noiembrie 1986)*, BulSŞF, 1987, 142—144.
149. GRIGORESCU, ION, *Valori bibliofile din patrimoniul cultural naţional. Cercetare şi valorificare*, RMM, **25**, nr. 8, 1988, 87—88 [v.l.d.nr. 135].
150. GUBOGLU, MIHAIL, *Al V-lea Congres Internaţional de Turcologie*, AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 1145—1150 [Istanbul, 23—29 sept. 1985].
151. GUŢU, GEORGE, *Das Studium der deutschen Sprache und Literatur an der Universität von Bukarest*, AUBLLS, **36**, 1987, 77—84 [Bucureşti, 4—6 dec. 1988, org. de CLLG a FF a UB].

152. GUŢU, GEORGE, STĂNESCU, SPERANŢA, *Sesiunea „Studiul din perspectivă românească al limbii şi literaturii germane, la Universitatea din Bucureşti"*, LMŞ, nr. 1, 1987, 155—157 [v.l.d.nr. 151].
153. GUŢU, OLIMPIA, CERVATIUC, ŞTEFAN, RĂŢOI, ILIE, *Cel de-al III-lea Seminar Internaţional de Paleografie şi Diplomatică Slavă (Sofia, 17.09—7.10.1987)*, RA, **65**, vol. 50, nr. 1, 1988, 115—116.
154. HANGIU, I., *Cursuri de limba şi literatura română*, LL, nr. 4, 1987, 526—527 [cursuri de vară, org. de SŞF şi IŞJ Suceava şi Harghita la Suceava (15—24 iul. 1987) şi Topliţa (27 iul.—aug. 3 1987)].
155. IOAN, D., *Simpozionul „Valori formative ale studiului limbii şi literaturii române în gimnaziu şi liceu"*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 3, 1988 [Oradea, 11—12 mart. 1988].
156. ITU, IUSTINA, *Simpozionul „Bibliografia naţională retrospectivă a cărţilor şi periodicelor româneşti" (Braşov, 27—28 octombrie 1986)*, BulSŞF, 1987, 141.
157. JOJA, CRIZANTEMA, *Al VIII-lea Congres Internaţional de Logica, Metodologia şi Filozofia Ştiinţei (Moscova)*, SŞPH, nr. 4, 1987, 103—107.
158. LĂZĂRESCU, GEORGE, *Limba şi literatura italiană în Europa*, RLit, **21**, nr. 48, 1988, 24 [Amsterdam, 1988].
159. MANOLACHE, GHEORGHE, *Cursuri de vară pentru educatoare, învăţători şi profesori care predau limba română în şcolile şi secţiile cu limba de predare a naţionalităţilor conlocuitoare (Topliţa, 28 iulie—6 august 1986)*, BulSŞF, 1987, 140—141.
160. MĂGUREANU, ANCA, *Nouvelle activité de perfectionnement professionnel des enseignants*, AUBLLS, **36**, 1987, 100—101 [Bucureşti, 29 ian. 1987, org. de FF a UB].
161. MĂGUREANU, ANCA, *O nouă activitate de perfecţionare profesională a cadrelor didactice din învăţământul mediu şi superior*, LMŞ, nr. 1, 1987, 158—160 [v.l.d.nr. 160].
162. MEHELEANU, ILEANA, *Sesiune de comunicări: „Inventivitate, participare, creativitate în orele de limbi moderne" (Constanţa, 25—26 mai 1987)*, BulSŞF, 1987, 147—148.
163. MICU, DOINA, *Sesiune de comunicări*, Transilvania, **16**, nr. 12, 1987, 55 [cu tema : Perfecţionarea didacticii limbii şi literaturii române...,Sibiu, 1987, IŞJ, SŞF Fil. Sibiu].
164. MIHĂILĂ, GHEORGHE, *Međunarodni naučni skup posvećen Vuka Karagžiću*, KŽ, **31**, nr. 3, 1987, 99—100 [Belgrad, Novi Sad, 14—20 sept. 1987].
165. NEGREANU, CONSTANTIN, *Simpozionul „Aspecte ale cercetării filologice" (Drobeta — Turnu-Severin, 8—9 mai 1987*], BulSŞF, 1987, 144—145.
166. NESTORESCU, VIRGIL, *Probleme de etimologie (Bucureşti, 16—17 noiembrie 1987)*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 189—190.
167. NEŢ, MARIANA, *Literature in a Linguistic Perspective*, CREL, nr. 3, 1986, 159—160 [dezbaterile : *Intertextualitatea şi problemele ei cultural-lingvistice*, Bucureşti, mai 1984; *Retorica receptării textului poetic*, Bucureşti, febr. 1985; *Narativ şi poetic*, Bucureşti, 12—17 mai 1986, toate org. de ILUB].
168. NEŢ, MARIANA, *Une avant-première scientifique de la mort de Mihai Eminescu. La poésie eminescienne dans une perspective interdisciplinaire, Timişoara, 3—4 juin, 1988*, CREL, nr. 3, 1988, 154—155.
169. NISTOR, CORNELIU, *Colocviu de limba şi literatura română (Berlin, 2 decembrie 1987)*, LL, nr. 2, 1988, 266—269.
170. OLTEAN, ŞTEFAN, *Narrative Poetics, Challenges and Limits, Sixth Conference in the Humanities, Columbus, Ohio, April 10—12, 1986*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 97.
171. ONOSE, CONSTANŢA LAVINIA, *Limba română, temei al educaţiei patriotice şi formării intelectuale*, Contemporanul, nr. 19, 1988, 5 [Timişoara, întîlnire cu prof. de liceu cu tema : Presa literară şi pedagogică în sprijinul predării — învăţării limbii şi literaturii române în şcoală].
172. PĂRJA, GHEORGHE, *O sărbătoare a scrisului în limba română*, „Pentru socialism". Organ al Comitetului Judeţean Maramureş al P.C.R. şi al Consiliului Popular Judeţean, **39**, nr. 10179, 30 iul. 1988, 3 [a V-a ediţie a Simpozionului „Codicele de la Ieud în cultura românească", Ieud, 1988].
173. PIŢIGOI, GHEORGHE, *Sesiunea „Orientări în predarea limbii şi literaturii române" (Rîmnicu Vîlcea, 19 iunie 1987)*, BulSŞF, 1987, 153—154.
174. POPA, IOAN, *Sesiunea jubiliară: „125 de ani de la înfiinţarea ASTREI" (Sibiu, 31 octombrie—1 noiembrie 1986)*, BulSŞF, 1987, 142.
175. POPESCU, EMILIAN, *Colocviul Internaţional de Epigrafie Greacă şi Latină de la Bologna (Italia)*, ST, **38**, nr. 6, 1986, 96—97 [10—12 oct. 1986].
176. POPESCU, EMILIAN, *Al XVII-lea Congres Internaţional de Bizantinologie — Washington D. C., 3—8 august 1986* —, ST, **38**, nr. 5, 1986, 126—128.

177. POPESCU, FLORIN D., *Cursurile de vară și colocviile științifice — București, 1988*, Forum, **30**, nr. 10, 1988, 52—55 [21 iul.—16 aug. 1988].
178. PREDA, IOAN AUREL, *Sesiunea „Studiul din perspectivă românească al limbii engleze și al literaturii de expresie engleză la Universitatea din București"*, LMȘ, nr. 1, 1987, 154—155 [14—15 n. 1986].
179. SANDU, AURICA, *Sesiunea „Metodologia cercetării în științele filologice. Bibliografia națională a cărților și periodicelor românești" (Craiova, 11—12 iunie, 1987)*, BulSȘF, 1987, 152—153.
180. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *Concluzii*, BullȘD—Constanța, **1**, 1988, 148—151 [la încheierea lucrărilor celui de-al doilea colocviu „Analiza dinamic-contextuală a textului literar", v.l.d.nr. 143].
181. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *Cuvînt înainte (Cuvînt de deschidere a colocviului)*, BullȘD —Constanța, **1**, 1988, 7—8 [v.l.d.nr. 180].
182. STAN, CAMELIA, *„Probleme de etimologie" (București, 17—18 noiembrie 1987)*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 289—290 [org. de ILUB].
183. STOJANOVIĆ, VOJISLAVA, *Simpozijum posvećen dvestagodišnjen rođenja Vuka Stefanovića Karadžića*, KŽ, **31**, nr. 4, 1988, 57 [30 oct. 1988].
184. STOJANOVIĆ, VOJISLAVA, *Vuk v Bukurešt. Simpozijum posvećen dvestagodišnjici rođenja Vuka Stefanovića Karadžića*, BN, **44**, nr. 4000, 6 n. 1987, 2.
185. ȘERBAN, FELICIA, *Seminarul „Expresia și strategiile dramaticului"*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 89—90 [București, 11—16 mai 1987, org. de ILUB].
186. TĂTARU, IERONIM, *Sesiunea științifică republicană „I.L. Caragiale" (Ploiești, 23 iunie 1987)*, BulSȘF, 1987, 154—156.
187. TODOROV, M., *Simpozijum u Bukureštu i Temišvaru*, KŽ, **31**, nr. 4, 1987, 58 [22 dec. 1988; 200 de ani de la nașterea lui Vuk Ștefanovici Karadžić].
188. TODOROV, M., *Vuk na srpskom književoku*, KŽ, **31**, nr. 4, 1987, 58 [Timișoara, **23** dec. 1987, 200 de ani de la nașterea lui Vuk Ștefanovici Karadžić].
189. TOMA, RADU, *Conditionnements réciproques dans l'histoire de la langue, de la littérature et des mentalités*, Synthesis, **15**, 1988, 71—73 [București, 29 ian.—4, 5 febr. 1988; org. de CLLF a UB].
190. VINTILĂ-RĂDULESCU, IOANA, *Le XIVe Congrès International des Linguistes (Berlin, République Démocratique Allemande, 10—15 août 1987)*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 61—64.
191. VIȘAN, FLORENTINA, *30 de ani de sinologie la Universitatea din București*, AUBLLS, **36**, 1987, 84—86.
192. VLAD, SABIN, *Al VIII-lea Simpozion Național de Onomastică*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 87—88 [Cluj-Napoca, 12—14 n. 1987].
193. VLĂDULESCU, VICTOR-DINU, *Dezbaterea teoretico-ideologică „Incidențele filozofiei în științele limbii și literaturii"*, LMȘ, nr. 1, 1987, 157—158 [București, 5 dec. 1986, org. de FF a UB].
194. VLĂDULESCU, VICTOR-DINU, *Le colloque théorique-idéologique „Les incidences de la philosophie dans les sciences de la langue et de la littérature"*, AUBLLS, **36**, 1987, 99—100 [v.l.d.nr. 193].
195. ZAFIU, RODICA, *„Text—Figură—Limbaj" (București, 9—13 mai 1988)*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 375—378.
196. * * * *Antichitatea și moștenirea ei spirituală. Actele sesiunii de comunicări ale Societății de Studii Clasice din R. S. R. 30 mai—1 iunie 1980*, [Iași], [f. e.], [1982], II+339 p. Vezi și nr. 212.
197. * * * *Conferință asupra cooperării în domeniul terminologiei în lumea arabă (7—10 iul. 1986, Tunis, Tunisia)*, PID, **21**, nr. 2, 1987, 78 [din *Programme Général d'Information*, Bulletin de l'UNISIST, UNESCO, Paris, **14**, nr. 4, 1986, p. 72].
198. * * * *Consfătuirea pe țară a cadrelor didactice care predau discipline de specialitate la anul pregătitor. Comunicări și puncte de vedere (București, 7—8 iunie 1985)*, [București], [TUB], [1985], 157 p. multigr.
199. * * * *Consfătuirea pe țară a cadrelor didactice care predau la anul pregătitor (profil medical), Iași, 5—6 iunie 1987, Comunicări.* Volum îngrijit de Mircea Fotea, Horia Avrămuț, Radu Rotaru, Luminița Cozma (secretară), [Iași], [CMUI], [f. a.], 280 p., multigr. (MEÎ. UI). Vezi și nr. 215.
200. * * * *Consfătuirea pe țară a cadrelor didactice care predau limba română la studenți străini. Craiova, 26—27, aprilie 1985. Comunicări.* Volum îngrijit de Elisabeta Șoșa, Teodor Oancă, Petre Avram, Ileana Anghel, [Craiova], RUC, 1987, 214 p. multigr. (MEÎ. UC).
201. * * * *Cours et colloque de langue, littérature, histoire et art roumaines*, Roum, nr. 11, 1988, 52—53 [București, 21 iul. — 16 aug. 1988, org. de UB; int. cons. de C. Lupu ale par-

ticipanților Carin Berg, Sumiya Haruya, Vasilka Aleksova, Lionel Boisvert, Serghei Afanassiev, Charles M. Carlton].

202. * * * *Cursurile de vară ale Universității București. Întîlnirea pasionaților limbii și literaturii române de pe toate meridianele lumii*, Contemporanul, nr. 33, 1988, 11 [opinii cons. de Florin Antonescu ale participanților Jana Ourednikova, Antonio Ferro, Ivan Kușnirek, Vasilka Aleksova, Hergyan Tibor, Sumiya Haruya, Milan Uzelac, Angela Clark, Lionel Boisvert, Karin Schouten].

203. * * * *Cursurile de vară ale Universității clujene*, Tribuna, **32**, nr. 33, 1988, 8 [opinii cons. de Corneliu Nicolescu ale participanților Charles M. Carlton, Ryamond Fenn].

204. * * * *Cursurile universitare de vară*, TribRom, **17**, nr. 364, 1988, 2 [Cluj-Napoca, 11—30 iul. 1988; Iași, 1—21 iul. 1988; București, 21 iul. — 16 aug. 1988].

205. * * * *În dezbatere: Terminologia tehnico-științifică și manualele școlare*, LL, nr. 1, 1988, 100 [București, 28 dec. 1987; dezbatere cu tema „Competența și performanța în procesul însușirii terminologiei științifice și tehnice de către elevi. Rolul manualului și al profesorului de limba română în acest proces", org. la Liceul „N. Bălcescu" de MEÎ și ILUB].

206. * * * *Larg interes pentru cultura românească*, VN, **44**, nr. 10, 1988, 4 [opinii cons. de Constantin Lupu ale participanților la „Cursurile și colocviile științifice de limba, literatura, istoria și arta poporului român", București, 21 iul.—16 aug. 1988: Carin Berg, Serghe Afanassiev, Charles M. Carlton].

207. * * * *L'Université d'été. Les cours et le colloques scientifiques de langue, littérature, histoire et art du peuple roumain*, AR, **11**, nr. 32, 1988, 8—9 [Cluj-Napoca, ediția a XVII-a, 11—30 iul. 1988; București, ediția a XXIX-a. 21 iul. — 16 aug. 1988; opinii cons. de Constantin Lupu ale participanților Ion Coteanu, Carin Berg, Jiři Nasinec, Sumiya Haruya, Lionel Boisvert, Vasilka Aleksova, Karin Schouten, Serghei Afanassiev, Charles M. Carlton].

208. * * * *Sesiunea Națională de Filologie*. Publicitate, ian. 1988, [2], în Ateneu, **25**, nr. 1, 1988 [la rubr.: Consultații școlare].

209. * * * *Table ronde: Style et discours*, AUBLLS, **36**, 1987, 53—59 [București, 28 mart. 1987, org. de FF a UB; intervenții: Ion Coteanu (p. 53—54), Anca Cosăceanu (p. 54), Ileana Littera (p. 54—55), Mariana Neț (p. 55—56, 59), Rodica Zafiu (p. 57—58), Paul Caravia (p. 58), Mircea Mihalevschi (p. 59)].
VEZI și nr. **63**, **76**, 209, 210, 215, 216.

Recenzii

210. CEAUȘU, GEORGE, *Second Conference of the European Chapter of the Association of the Computational Linguistics. Proceedings of the Conference*, 27—28 *March*, *University of Geneva, Switzerland*, 1985, VII+276 p., AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 28—30.

211. FISCHER, I., *Actes du VIIe Congrès de la Fédération Internationale des Associations d'Études Classiques*. Publiées par János Harmatta, I—II, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1984, 464+613 p., StCl, **25**, 1987, 138—139.

212. FISCHER, I., *Antichitatea și moștenirea ei spirituală* [...], StCl, **25**, 1987, 139. Vezi nr. **196**.

213. MARINO, ADRIAN, *Studii literare româno-germane*, Tribuna, **31**, nr. 26, 1987, 8 [*Actele colocviului din București despre legăturile literare și spirituale dintre România și spațiul de limbă germană, 13—15 oct. 1983*, ed. Klaus Heitmann, Heidelberg, 1986; *Interferențe culturale româno-germane*...vol. IV]. Vezi nr. **73**.

214. PEDESTRAȘU, ANATOL, *Cel de-al șaselea Congres Internațional al Profesorilor de Limba și Literatura Rusă. Rezumatele referatelor și comunicărilor*, Budapesta, MSZBT Országos Elnöksége, 1986 (Secția 1, 208 p.; Secția a 2-a, 239 p.; Secția a 3-a, 155 p.; Secția a 4-a, 112 p.; Secțiile a 5-a și a 6-a, 268 p.; Secțiile a 7-a și a 8-a, 144 p.; Mesele rotunde și seminariile științifice, 221 p.), LMȘ, nr. 1, 1987, 166—168 [Budapesta, aug. 1986]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 145.

215. STOICHIȚOIU, ADRIANA, *Consfătuirea pe țară a cadrelor didactice care predau la anul pregătitor (profil medical)* [...], SCL, **39**, nr. 6, 1988, 525—530. Vezi nr. **199**.

216. VINȚELER, ALLA, VINȚELER, ONUFRIE, [*Naučnye tradicii novye napravlenija v prepodavanii russkogo jazyka i literatury. Doklady Sovetskoj delegacii*, Moskva, 1986, 277 str.; *Doklady Čehoslovacskoj delegacii*, Praga, 1986, 375 str.], SLLM, **6**, 1987, 156—158.

2. DĂRI DE SEAMĂ, CRONICI

217. HAICA, CONSTANTIN, *Activităţi ale Filialei S. Ş. F. Piteşti. Priviri retrospective*, BulIŞD—Piteşti, 343—347.
218. KONNERTH, GERHARD, *Die Zeitschrift „Forschungen zur Volks- und Landeskunde" und das Hermannstädter Forschungszentrum für Sozialwissenschaften*, FVL, **31**, nr. 1, 1988, 86—94.
219. TĂTARU, IERONIM, *Din activitatea Filialei Ploieşti a S. Ş. F. (1987)*, BulSŞF—Ploieşti, 1987, 168—171.
220. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA, *Activités scientifiques de l'Institut juin 1986 — juin 1987*, RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 330—335.
221. * * * *Activitatea filialelor şi a subfilialelor în anul 1986*, BulSŞF, 1987, 157—176.
222. * * * *Activitatea secţiei de lingvistică în anii 1986—1987*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 453—454.
223. * * * *Activitatea ştiinţifico-metodică*, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985,195—199 [pe anii 1984—1985 a Fil. Timişoara, a SŞF].
224. * * * *Cronica activităţii Filialei Arad a S. Ş. F. pe anul 1985*, BullID—Arad, 1986, 143—145; *Cronica activităţii Filialei Arad a S. Ş. F.pe anul 1986*, BulID—Arad, 1987, 183—185.
225. * * * *Din activitatea Filialei Iaşi a S. Ş. Filologice din R. S. România în anul 1987*, Collegium, **3**, 1987, 201—209.
226. * * * *Manifestări ştiinţifice organizate de Filiala Iaşi a S. Ş. F. din R. S. România*, Collegium, **3**, 1986, 158—163.
227. * * * *Societatea de Studii Clasice din Republica Socialistă România*, StCl, **25**, 1987, 147—149 [şedinţe de comunicări din Bucureşti, Cluj-Napoca, Iaşi, Constanţa, Craiova şi Timişoara].

III. *LINGVISTICĂ GENERALĂ*

1. LINGVISTICĂ TEORETICĂ

228. ALBU, RODICA, CIOBANU, CARMEN, *Aspecte deictice ale temporalităţii în viziunea lingvisticii anglo-americane*, Collegium, **3**, 1987, 143—148.
229. ANGI ISTVÁN, *Metaforák III. Szemlélet és fogalom között a tudomány*, Korunk, **46**, nr. 12, 1987, 979—982. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 156.
230. ANISZI KÁLMÁN, *Nyelv-e a kultúra?*, Korunk, **46**, nr. 12, 1987, 1016—1017 [pe marginea art. lui Oltea Mişcol, *Cultura ca limbaj...*, RF, **34**, nr. 5, 1987, 428—435]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 262.
231. APOSTOLESCU, CARMEN, ŞEULEANU, DRAGOŞ, *Un posibil model semiotic al speciei interviului scris/vorbit*, SP, **3**, 1987, 88—101 [cu 1 fig. şi 1 sch.].
232. AVRAM, ANDREI A., *Argumentare şi cauzalitate*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 119—124 [cu 1 sch.; Engl. Ab.].
233. BACONSKY, RODICA, *Discours doxologiques*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 3—12 [Engl. Ab.].
234. BANTAŞ, ANDREI, *Suggestions for Translation — Oriented Text Analysis*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 103—116 [cu 1 sch.].
235. BÂRLIBA, DAN MIHAI, IOAN, PETRU, ŞTIRBĂŢ, TRAIAN, *Logică, adevăr formal şi relevanţă interpretativă*, Bucureşti, EŞE, 1988, 320 p. + erata [rés. fr.].
236. BÂRLIBA, MARIA CORNELIA, *Le mécanisme de la „double idéalisation" de l'information dans la communication contemporaine*, RRSSPh, **31**, nr. 1—2, 1987, 171—176.
237. BERGHTOLD, ALFRED, *Punţi şi orizonturi. Diversitate lingvistică*, Sec. 20, nr. 307—308—309, 1986, 66—68; *Lingvistică şi semiologie* [despre Elveţia; despre Saussure; trad. de Alexandru Baciu].
238. BETTISCH, JOHANN, *Ordnung in das Wirrwar der Sprachen. Gespräch mit Lektor Dr. ... aus Reschitza über seine Dissertation zur Typologie der Sprachstrukturen*, NW, **40**, nr. 12074, 26 mart. 1988, 3, 4 [disertaţia *Versuch einer Typologie der Sprachstrukturen*; int. cons. de Werner Kremm].
239. BIRIŞ, IOAN, *Paradoxele limbajului*, Orizont, **39**, nr. 43, 1988, 13.
240. BOBOC, ALEXANDRU, *Limbajul între „tăcere" şi referenţialitate. — Wittgenstein şi filozofia contemporană a limbajului*, — RF, **34**, nr. 6, 1987, 546—551.

241. BOBOC, ALEXANDRU, *Semantică și ontologie. De la universul discursului la statutul „lumilor poetice"*, SP, **3**, 1987, 12—27.
242. BOT, IOANA, *La vision de Malraux sur le rapport art/spectacle.* **Le musée imaginaire,** StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 74—80 [rez. rom.].
243. BOT, IOANA, *„Toamnă" de R. M. Rilke. O abordare a nivelului metaforic terțiar*, SP, **3**, 1987, 192—196 [cu textul poeziei în an. și vers. rom. trad. de Alexandru Philippide].
244. BOTEZ, ANGELA, *„Integratory Concepts" in the Universe of Culture*, RRSSPh, **31**, nr. 1—2, 1987, 87—93.
245. BRĂTESCU, GHEORGHE, *De la desenele rupestre la sateliții de comunicații*, București, EA], 1987, 288 p. [v. cap. *Povestiri din lumea cărții*].
246. BUCĂ, MARIN, *Nekotorye problemy polisemii*, Timișoara, TUT, 1986, 17 p. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică,** 37) [cu bibl.].
247. BUCĂ, MARIN, *Note despre analiza componențială*, ContL, 1986, 10—17 [cu bibl.; pycc. pe3].
248. BUCĂ, MARIN, *Note despre cîmpurile lexico-semantice*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 58—73 [cu bibl.].
249. BUCĂ, MARIN, *Tipurile de opoziții în sistemul lexical*, [Timișoara], [TUT], 1986, 9 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică,** 39).
250. BUFU, VIOLETA, *Intenționalitatea și unitățile discursive*, BulȘtStud, **3**, 1988, 158—160 [cu bibl.].
251. BURGOS, JEAN, *Pentru o poetică a imaginarului.* Traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea. Prefață de Gabriela Duda, București, EU, 1988, 476 p.
252. CANDIESCU, CĂLIN, *The Principle of Contextual* **Bedeutung** *and Triadic Semantics with Frege*, RRSSPh, **32**, nr. 1—2, 1988, 113—127.
253. CARPOV, MARIA, *Un blanc qu'on devrait noircir. De l'iconicité du signe en poésie*, AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 85—89.
254. CAZACU, D., *Posibilitatea reprezentării spațiale a categoriilor din sistemul verbului*, SLA, **3**, 1988, 100—105 [rés. fr.].
255. CAZACU, DIMITRIE, *Asupra virtuților analizei tipologice*, SLA, **2**, 1983, 37—42 [rés. fr.].
256. CERNICOVA, GALINA, *Receptarea modernă a textului poetic*, BulIMȘ, **3—4**,1984—1985, 116—121.
257. CETERCHI, RODICA, *Temporality, Development, and Human Communication*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 117—136.
258. CIOCÎRLIE, CORINA, *Dynamique du rapport verbal — non verbal dans les indications scéniques*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 17—22.
259. COATU, NICOLETA, *Retorica receptării textului epic oral-folcloric*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 75—86 [rés. fr.].
260. CONDREA DERER, DOINA, *La citazione e l'autocitazione quale procedimento poetico*, AUBLLS, **36**, 1987, 49—52.
261. CONSTANDACHE, G. C., *Paul Ricoeur. De la fenomenologia existențială la hermeneutica istorică*, VR, **83**, nr. 10, 1988, 24—25.
262. CONSTANDACHE, G. C., *Sens*, Contemporanul, nr. 35, 1988, 15.
263. CORNEA, ANDREI, *„Tautologia inventivă"*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 56—59.
264. CORNEA, PAUL, *From Reader's Fiction to the Reality of Reading*, CREL, nr. 3, 1986, 59—70.
265. CORNEA, PAUL, *Introducere în teoria lecturii*, București, EM, 1988, 306 p. [rés. fr. de Andrei Cornea].
265 bis. CORNEA, TH., *Considerații privind tehnica traducerii*, SLA, **3**, 1988, 19—25 [deutsch. Zus.].
266. CORNILESCU, ALEXANDRA, *Remarks on the Concept of „Universal Grammars"* RRSSPh, **32**, nr. 1—2, 1988, 129—146.
267. COSTACHE, IULIAN, *Funcții socio-semiotice ale dedicațiilor*, BulȘtStud, **3**, 1988, 149—154.
268. CRĂCANĂ, LUCIA, *De la semnul lingvistic la semnul poetic*, BulȘtStud, **3**, 1988, 161—164.
269. CRISTEA, TEODORA, *Lingvistica franceză actuală — între teoria limbii și teoria enunțării*, LMȘ, nr. 1, 1987, 11—18.
270. CRIȘAN, ALEXANDRU, *Hypotheses Concerning Message Efficiency in Face-to-Face Spontaneous Dialogue*, RRL, **33**, nr. 5, 1988, 379—403.
271. CRIȘAN, EMANUELA, *Titlul operei din perspectiva analizei dinamic-contextuale (DC) a textului literar*, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 119—120.
272. CRIȘAN, EMANUELA, *Titlul operei literare: o abordare dinamic-contextuală*, BulIDȘ, 1988, 152—155.

273. CUCOȘ, CONSTANTIN, *Aspecte privind funcționalitatea ocultării și indeterminării mesaju lui în artă*, AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 97—103.
274. CUCOȘ, CONSTANTIN, *Un modèle de la situation — signe artistique*, RRSSPh, **31**, nr. 1—2, 1987, 216—226.
275. DOBRE, DAN, *Les „silences" de l'enthymème*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 111—116.
276. DRAGOȘ, ELENA, *Discursul, discursul literar și problematica analizei lor*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 17—27 [cu bibl.; Engl. Ab.].
277. DRAGOȘ, ELENA, ANGI, ȘTEFAN, *Discursul literar și discursul muzical*, SP, **3**, 1987, 35—44 [cu 2 sch.].
278. DUDA, GABRIELA, *Dualitatea funcțională a clișeului în procesul lecturii*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 87—94 [rés. fr.].
279. DUDA, GABRIELA, *Hiperbolă și discurs poetic*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 397—403 [rés. fr.].
280. DUDA, GABRIELA, *Interpretación de la metáfora*, CREL, nr. 3, 1986, 79—88.
281. EDELINE, FRANCIS, *Sintaxă și poezie concretă* [*I*], RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 52—56 [cu 4 fig.]; *(II)*, *Toposintaxa*, nr. 3—4, 86—90 [trad. de Andrei Nestorescu, prez. de Adrian Rogoz].
282. EVSEEV, IVAN, *Simboluri folclorice. Lirica de dragoste și ceremonialul de nuntă*, Timișoara, EF, 1987, 224 p.
283. FLORESCU, CRISTINA, *Congruența stilistică dintre nivelele textuale*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 331—334 [rés. fr.].
284. FLORESCU, CRISTINA, *La notion de procédure stylistique (I)*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 101—110.
285. FOARȚĂ, MARIA, *Pseudoexlibrismul între clasici și moderni (Reflexele textuale ale unei maniere prozodografice)*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 423—429 [Engl. Ab.].
286. FORMA, PETRU, *Lingvistica textului și traducerea*, SP, **3**, 1987, 80—88.
287. FRANGA, LIVIU, *Écriture, sens, adhésion. L'engagement politique de l'attitude littéraire dans l'antiquité*, CREL, nr. 1, 1988, 18—28.
288. FRANGA, LIVIU, *Hor.*, **Carm. 1**, *9 — Aspecte ale lecturii poetice*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 133—144 [cu 3 sch.; riass. it.].
289. FÜLEI-SZANTÓ ENDRE, *Three Ranks of Action-Guiding Rules in Natural Languages*, RRL, **33**, nr. 5 1988, 369—377.
290. GALAȚANU, OLGA, *Un model semiolingvistic al receptării discursului poetic*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 47—56 [rés. fr.].
291. GHICA, MARIUS, *La răspîntiile limbajului*, Ramuri, nr. 5, 1988, 5, 11.
292. GHIDIRMIC, OVIDIU, *Hermeneutică și poetică*, Ramuri, nr. 9, 1988, 7 [Tzvetan Todorov, *Poetica*].
293. GULICIUC, VIOREL, *Gîndirea ca limbaj*, RF, **35**, nr. 3, 1988, 263—272.
294. GULICIUC, VIOREL, *Metaforă filozofică și metaforă poetică*, AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 89—95.
295. GYURCSIK, MARGARETA, *L'amour racinien — un conflit sémiotique*, CREL, nr. 3, 1988, 112—119.
296. GYURCSIK, MARGARETA, *Stil și scriitură*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 137—144.
297. HEIDEGGER, MARTIN, *Ființă și timp* [*I*], RITL, **34**, nr. 2—3, 1986, 56—57; *Sein und Zeit/Ființă și timp (II)*,nr. 4, 76—86; *(III)*, **35**, nr. 1—2, 1987, 72—83; *(IV)*, nr. 3—4, 99—113; *(IV)* [= *V*], **36**, nr. 1—2, 1988, 97—111 [trad. și note de Dorin Tilinca; consultant: Mircea Arman]. Vezi și nr. 1253, 1302, 1328, 1406, 1415, 1644.
298. HEIDEGGER, MARTIN, *Ultimul interviu al lui... (I)*, RITL, **35**, nr. 3—4, 1987, 117—123; *(II)*, **36**, nr. 1—2, 1988, 111—119 [trad. și post-scriptum (p. 118—119) de Alexandru Boboc].
299. HOYE, LEO, *On Literature, Literary Text and Literary Language*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 28—32 [cu bibl.; rez. rom.].
300. IONESCU, CORNEL MIHAI, *L'héliotrope du soleil noir*, CREL, nr. 4, 1087, 57—68.
301. IONESCU, TUDOR, *Sur la traduction. Aperçu diachronique des problèmes théoriques de la traduction*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 19—25 [Engl. Ab.].
302. IOVA, GHEORGHE, *Despre text*, VR, **83**, nr. 8, 1988. 89—91.
303. ISPAS, BUJOREL, *Aspecte cantitative ale polisemiei lexicale*, ContL, 39—46[рус. рез.].
304. ISPAS, BUJOREL, *Preliminarii la o teorie a polisemiei lexicale*, Timișoara, TUT, 1986, 24 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică**, 34) [rés. fr.; рус. рез.].
305. IVANCIU, NINA, *Strategii de atenuare cu efecte comice*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 347—352 [rés. fr.].
306. LAZĂR, MARIA, *Temporalité et narrativité chez Paul Ricoeur*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 26—35 [Engl. Ab.].

307. MAGHERU, PAUL, *Note despre epitet*, LL, nr. 3, 1987, 343—350.
308. MANCAȘ, MIHAELA, *Coerența textului și figura retorică*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 297—305 [rés. fr.].
309. MANEA, DANA, *Receptarea textului între sintaxă și semantică*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 23—33 [Engl. Ab.].
310. MANOLIU-CIOBANU, CARMEN, *Tăcerea — între aparență și esență*, BulȘt—Suceava, 1984, 186—195.
311. MARCU, RODICA, *Circularitatea enunțului descriptiv*, SLA, **3**, 1988, 14—18 [rés. fr.].
312. MARCUS, SOLOMON, *Liric și narativ: de la comportament la text*, SP, **3**, 1987, 28—34.
313. MARCUS, SOLOMON, *Logica regulilor în jocul de șah. Șahul și lingvistica*, ȘtTehn, **40**, nr. 7, 1988, 18—19.
314. MARCUS, SOLOMON, *Moduri de gîndire*, București, EȘE, 1987, 120 p. (Știința pentru toți) [v. cap. *Gîndirea binară, Gîndirea prin metafore, Gîndirea triadică în semiotică, Gîndirea ipotetică și combinatorie*].
315. MARCUS, SOLOMON, *Provocarea științei*, București, EP, 1988, 471 p. [v. cap. Provocarea limbajelor (p. 283—335); English Summary; sommaire en français].
316. MARCUS, SOLOMON, TĂTĂRÂM, MONICA, *Social Indicators in a Semiotic and Communicational Perspective*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 145—165.
317. MARIAN, RODICA, *Conector sintactic, figură și personaj în* **Luceafărul**, SCL, **39**, nr. 4, 4, 1988, 317—322.
318. MARINESCU, MIHAIL, *Orientarea comunicativă între teorie și practică*, LMȘ, nr. **1**, 1987, 26—31.
319. MARINESCU, RAREȘ, *De la semantică la pragmatică*, SLA, **3**, 1988, 6—13 [rés. fr.].
320. MARINESCU, RAREȘ, *Situația de comunicare*, SLA, **2**, 1983, 85—93 [rés. fr.].
321. MARINO, ADRIAN, *Literature Grammar and Culture in the Middle Ages*, Synthesis, **15**, 1988, 41—47.
322. MATEI, CARMEN, *Nivele și funcții narative*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 405—414 [Engl. Ab.].
323. MIHAI, G., *Un modèle factoriel tridimensionnel du discours argumentatif*, RRSSPh, **31**, nr. 1—2, 1987, 159—162.
324. MIHĂILĂ, ECATERINA, *'Imagine' from the Perspective of a Possible World System*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 155—171.
325. MIHĂILĂ, ECATERINA, *Nivele gnoseologice într-un model integrator al receptării poetice*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 17—21.
326. MORARIU, MIRCEA EM., *Prolegomene la o semiotică a gestualității teatrale*, SP, **3**, 1987, 291—297.
327. MORARU, MARIA, *Vopros o funkcional'no-semantičeskoj kategorija aspektual'nosti i universal'nosti vida v sovremennoj lingvistike*, RS, **24**, 1986, 119—136 [rez. rom.].
328. MUNTEANU, EUGEN, *Asupra distincției limbaj-obiect — metalimbaj în lucrările lui Augustin „De Dialectica" și „De Magistro"*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 9—21 [deutsch. Zus.].
329. MUNTEANU, EUGEN, *Semnificație, desemnare, denotare (Signification, désignation, dénotation)*, AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 93—97.
330. MURĂREȚ, MARIA, MURĂREȚ, ION, *La glorification des valeurs morales dans le discours démonstratif*, AUBLLS, **36**, 1987, 11—14.
331. MUREȘANU IONESCU, MARINA, *L'occultation de référent — une hypostase de l'intertextualité. Le cas de Umberto Eco*, **Le nom de la rose**, AUIL, **33**, 1987, 46—55.
332. MUREȘANU IONESCU, MARINA, *Pour une typologie sémiotique des discours littéraires*, AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 68—73.
333. MURVAI, OLGA, *Dihotomii de bază în retorica clasică*, AUBLLS, **36**, 1987, 9—10 [cu 1 sch.].
334. MUTHU, MIRCEA, *Cuvîntul în plastică, 3*, Tribuna, **32**, nr. 42, 1988, 4; *4*, nr. 47, 4; *5*, nr. 51, 4.
335. J. NAGY MARIA, *Funcția hermeneutică a stilemelor textualizate*, SP, **3**, 1987, 75—79.
336. NARIȚA, IONEL, *Arhitectura limbajului*, RF, **35**, nr. 4, 1988, 405—412.
337. NEGRICI, EUGEN, *Note asupra devenirii prin opoziție*, Ramuri, nr. 12, 1987, 7.
338. NEGRICI, EUGEN, *Sistematica poeziei*, București, CR, 1988, 175 p. Vezi și nr. 474.
339. NEȚ, MARIANA, *Condiții ale resemantizării*, SP, **3**, 1987, 54—59.
340. NEȚ, MARIANA, *Figură și univers de discurs*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 589—595 [Engl. Ab.].
341. NEȚ, MARIANA, *Figura — funcție a textului poetic*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 125—132 [cu exemplificări din M. Eminescu, *Frumoasă-i* și *Lebăda*; Engl. Ab.].
342. NEȚ, MARIANA, *Figura — rezultat al strategiei discursive*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 199—211 [schiță teoretică aplicată sonetelor eminesciene antume; Engl. Ab.].

343. NEȚ, MARIANA, *Le texte littéraire — énonciation, déictisation, métalangage*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 147—150.
344. NEȚ, MARIANA, *Retorică și intertextualitate*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 57—66 [M. Eminescu, *O rămîi*; Engl. Ab.].
345. NEȚ, MARIANA, *Scenery-Text and Scenery-Character. Relationships in Dramatic Performance. Liviu Ciulei Staging* **The Tempest**, Synthesis, **14**, 1987, 65—74.
346. NEȚ, MARIANA, *The Literary Text-Notes on Its Dialogic and on Its Metatextual Dimensions*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 297—300.
347. NEȚ, MARIANA, *The Way We Come Back into* **OUR TOWN**, CREL, nr. 1, 1988, 103—, 116 [despre Thornton Wilder, *Our Town*].
348. NICHITA, MIHAI, *Dialogul poetului cu publicul în palliata plautină*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 95—102 [rés. fr.].
349. OPREA, IOAN, *Premise pentru cercetarea raportului dintre logic și lingvistic*, AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 73—76.
350. PANDELESCU, SILVIA *Remarques sur les types d'analyse du texte poétique*, AUBLLS, **36**, 1987, 15—19.
351. PARPALĂ, EMILIA, *Relația de parafrazare*, BulȘt—Suceava, 1984, 171—176.
352. PAVEL, MARIA, *Referent și imperfect în analiza textuală*, Collegium, **3**, 1987, 159—162.
353. PĂLTINEANU, VIOREL, *Relativism sau relativitate lingvistică?*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 3—10 [Engl, Ab.].
354. PÂNZARU, IOAN, *Despre alegorie*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 335—340 [rés. fr.].
355. PECULEA, P., *Structuri verbale și structuri mentale*, SLA, **3**, 1988, 151—155 [Engl. Ab.].
356. PIRETTO, GIAN PIERO, *Imagini și figuri retorice în romanul „Petersburg"*, Sec. 20, nr. 301—302—303, 1986, 224—225 [de Andrei Belîi, trad. de Roxana Bolocan].
357. POGORILOVSCHI, LIANA, *La diatesi passiva e l'economia del discorse*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 41—44.
358. POP, IONEL, *Acte de vorbire. Indecși, norme și interacțiune normativă*, SP, **3**, 1987, 102—123 [cu 3 sch.].
359. POP, LIANA, *De la limbaj comun la limbaj specializat: tipuri de textualizare*, DMod, **2**, 1987, 63—76.
360. POP, LIANA, *Logique de l'indirection*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 281—289.
361. POP, LIANA, *O posibilă tipologie a replicilor în dialog*, SP, **3**, 1987, 298—315.
362. POP, LIANA, *Texte vs. énoncé (Considérations sur la „grammaticalité")*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 40—49 [cu 2 sch. și 1 tab.; rez. rom.].
363. POPÂRDA, OANA, *Le principe du* **Gouvernement** *de N. Chomsky au cadre de la linguistique cartésienne*, AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 46—48.
364. POPÂRDA, OANA, *Sur la relation négation/opposition dans les structures linguistiques*, AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 76—78.
365. POPÂRDA, OANA, *Trois lectures cartésiennes de la théorie du gouvernement-liage de N. Chomsky*, RRSSPh, **32**, nr. 1—2, 1988, 81—87.
366. POPESCU, IULIAN, *Le rythme du discours (II)*, AUIL, **33**, 1987, 63—76. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 241.
367. POPESCU, IULIAN, *Și totuși, „abaterea"...*, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 90—94.
368. POPOVICI, VASILE, *Limbajul uitat*, Orizont, **39**, nr. 13, 1988, 5 [despre Ivan Evseev].
369. PRIBOI, T.S., *Self-referință, sisteme, categorii ale teoriei literaturii (I)*, RITL, **34**, nr. 4, 1986, 45—51; *(II)*, **35**, nr. 1—2 1987, 48—51; *(III). Alte tipuri de structuri self-referențiale*, nr. 3—4, 91—94.
370. PUTNAM, HILARY, *Limbajul și filozofia*, VR, **33**, nr. 3, 1988, 58—67 [trad. de Adrian-Paul Iliescu].
371. RĂDUCANU, ELENA, *Approche sémiotique du théâtre (***Port-Royale** *de Henry de Montherlant)*, AUC, **11**, 1986, 57—70 [Engl. Ab.].
372. RĂDULESCU, MARINA, *Text și coerență*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 287—295 [rés. fr.].
373. RICARDOU, JEAN, *Noi probleme ale romanului*. În românește de Liana și Valentin Atanasiu. Prefață de Irina Mavrodin, București, EU, 1988, 416 p.
374. RICOEUR, PAUL, *Stilul în filozofie: între analitic și sintetic*, VR, **33**, nr. 10, 1988, 26—30 [trad. de G.C. Constandache].
375. ROGOZ, ADRIAN, *La typologie des calligrammes*, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 85—100 [cu num. fig.].
376. ROORYCK, JOHAN, *Une note sur les verbes de corrélation*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 151—153.
377. ROȘCA, CARMEN-MARIA, *Nichita Stănescu, poet „cosmic". O psihologie a cunoașterii și a limbajului poetic*, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 153—160.

378. ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *La nature syncrétique du message architectural*. CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 59—63.
379. ROVENŢA FRUMUŞANI, DANIELA, *Langage scientifique et langage artistique*. RRL, **33**, nr. 1, 1988, 23—29.
380. ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *La relation de réfléchissement pensée/langage*, RRSSPh, **32**, nr. 1—2, 1988, 89—94.
381. ROVENŢA FRUMUŞANI, DANIELA, *Le langage des sciences et les sciences du langage*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 291—295.
382. ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *Modèles dyadiques et triadiques du signe: Saussure/vs/Peirce*, RRSSPh, **31**, nr. 3—4, 1987, 210—215.
383. ROVENŢA FRUMUŞANI, DANIELA, *Observaţii privind metafora oglinzii în relaţia gîndire — limbaj*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 193—198 [rés. fr.].
384. ROZKOŠ, PAVEL, *Limba literară şi limbajul poetic în preocupările Şcolii de la Praga*, CCS, **5**, nr. 1, 1987, 23—36 [cu bibl.; русс. рез.].
385. SÂRBU, RICHARD, *Descrierea sintagmatică a sensului lexical*, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985, 99—115.
386. SCHVEIGER, P., *Tekst meždisciplinarom približenii*, SLLM, **6**, 1987, 1987, 76—85 [cu bibl.]
387. SIRETEANU, CONSTANTIN, *Semiotica*, Contemporanul, nr. 31, 1988, 15.
388. SLAMA-CAZACU TATIANA, *Diada terminologică „lizibil/vizibil" în textul dramatic şi în spectacolul teatral*. SP, **3**, 1987, 274—283.
389. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *L'école de Prague, Roman Jakobson et la „Gestaltpsychologie" (II) (Addendum)*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 73—76. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 308.
390. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *Metoda dinamic-contextuală de analiză a textului literar şi aplicarea ei în şcoală*, BulIŞD—Constanţa, **1**, 1988, 11—20 [cu 3 sch.]
391. STĂNESCU, SPERANŢA, *Conturarea intenţiei vorbitorului în actul de comunicare*, LMŞ, nr. 1, 1987, 48—52.
392. STROE, AUREL, GEORGESCU, COSMIN, GEORGESCU, MARIO, *On Morphogenetic Semiotics of Musical Language*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 75—97 [cu 1 tab. şi 2 fig.].
393. SZABÓ ZOLTÁN, *Pentru o teorie a istoriei stilului literar (Schiţă din perspectiva lingvisticii textului)*, SP, **3**, 1987, 45—53.
394. SZABÓ ZOLTÁN, *Text Pragmatics Considered from a Stylistic Point of View*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 3—16 [cu bibl.; rez. rom.].
395. SZABÓ ZOLTÁN, *Towards a Theory of the History of Literary Style (An Outline of Problems in Terms of Text Linguistics)*, RRL, **33**, nr. 5, 1988, 355—368.
396. ŞERBAN, FELICIA, *Figuri modal-temporale în poezia lirică*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 323—330 [rés. fr.].
397. ŞOITU, LAURENŢIU, *Semiotica lumii naturale. Comunicarea gestuală*, AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 89—93.
398. TABARCEA, CEZAR, *Funcţia catalizatoare a toposului*, SCL, **39**, nr. 1, 198, 67—74 [Engl. Ab.].
399. TEODORESCU, ANDA, *Traducerea ca mod specific de receptare*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 103—109 [Engl. Ab.].
400. TIBOR HORVATH, *A nyelvi közegről*, Utunk, **43**, nr. 29, 1988, 4.
401. TIUGAN, MARILENA, *Behavioural Consequences of theUrban Societies „Ruralization"*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 173—178 [cu 1 tab. şi 3 an.].
402. TIUGAN, MARILENA, *Cultural-Linguistic Loyalty vs. Regional Identity*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 251—263 [cu 7 tab.].
403. TIUGAN, MARILENA, *Linguistic Subcultures as Ways to Express Linguistic Integration*, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 419—433 [cu 7 tab.].
404. TURCU, AURELIA, *Observaţii asupra adjectivului metonimic*, ContL, 1986, 116—123 [rés. fr.].
405. TURCU, AURELIA, *Observaţii privind funcţionarea metonimiei prin abstractizarea* **in absentia**, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985, 145—156 [cu ex. din rom. şi fr.].
406. TUŢESCU, MARIANA, *La rhétorique, composante de la théorie linguistique*, AUBLLS, **36**, 1987, 3—7 [cu 1 fig.].
407. VAIMBERG, S., *Antoine Meillet. 50 de ani de la încetarea sa din viaţă (1936—1986)*, RS, **24**, 1986, 261—264.
408. VASILIU, EMANUEL, *Citeva reflecţii asupra distincţiei* **semn/simbol**, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 581—588 [Engl. Ab.]
409. VASILIU, EMANUEL, *Name and Sign*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 139—145.
410. VASILIU, EMANUEL, *Semn şi cunoaştere*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 99—102.
411. VASILIU, EMANUEL, *Sens, ontologie, pragmatică*, SP, **3**, 1987, 1—11.

412. VASILIU, EMANUEL, *Text și accesibilitate*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 7—16 [Engl. Ab].
413. VIȘAN, FLORENTINA, *Titlul — figură de dublă intitulare a textului poeziei chineze clasice*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 341—345 [rés. fr.].
414. VLAD, CARMEN, *Le statut référentiel de la première personne dans le discours narratif*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 50—59 [rez. rom.].
415. VLĂDUȚ PEGULESCU, ANCA, *Elemente de pragmatică a frazei portretului literar*, MSȘFLA, **8**, 1986, 229—223.
416. VODĂ CĂPUȘAN, MARIA, *Hic et hunc*, SP, **3**, 1987, 284—290.
417. VÖÖ GABRIELA, *Criterii noi în clasificarea proverbelor*, AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 353—372 [rés. fr.].
418. VULTUR, SMARANDA, *La place de l'intertextualité dans les théories de la reception du texte littéraire*, CREL, nr. 3, 1986, 103—108.
419. WALD, HENRI, *Farmecul artei*, RLit, **21**, nr. 44, 1988, 19.
420. WALD, HENRI, *L'art comme signifiant second*, RPSSPh, **31**, nr. 3—4, 1987, 227—231.
421. WALD, HENRI, *Le talent*, RRSSPh, **32**, nr. 1—2, 1988, 75—80.
422. WALD, LUCIA, *Raportul între* **signum** *și* **designatum** *în concepția semiotică a lui Augustin*, AMS, 57—72.
423. ZAFIU, RODICA, *Analiză de text și judecată de valoare*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 113—117 [rés. fr.].
424. ZAFIU, RODICA, *Figuri ale discursivității*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 307—316 [rés. fr.].
425. ZAFIU, RODICA, *Figurile textului ironic*, SP, **3**, 1987, 60—74.
426. ZAFIU, RODICA, *Forme elementare ale receptării*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 35—46 [cu 1 an.; rés. fr.].
427. ZAFIU, RODICA, *Natura relațională a sensului și tehnica lexicografică*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 3—9.
428. ZAHARIA, MIHAI, *Discours modulateur et code*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 13—18 [Engl. Ab.].
429. ZAROJANU, TUDOR CĂLIN, *A Methodical Approach to Theater*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 179—184 [cu 2 tab. și 2 fig.].
430. * * * *Retorică ziaristică. X. Stilul publicistic (1)*, PN, **31**, nr. 12, 1987, 23—25; *(2)*, **32**, nr. 1, 1988, 37—38; *XI. Substilul informativ oficial (1)*, nr. 2, 17—19; *(2)*, nr. 3, 19—20; *XII. Substilul informativ utilitar [1]*, nr. 4, 29—30; *(2)*, nr. 5, 29—30; *XIII. Introducere în metodica persuasiunii*, nr. 6, 27—29; *XIV. Substilul interpretativ oficial [1]*, nr. 7, 25—26; *(2)*, nr. 8, 23—24; *XV. Substilul interpretativ personalizat [I]*, nr. 9, 23—24; *(II)*, nr. 10, 25—26 [rubr. realizată de Constantin Lupu și Mircea Hamza].
431. * * * *Teorii ale limbajului. Teorii ale învățării. Dezbaterea dintre Jean Piaget și Noam Chomsky*. Studiu introductiv: Călina Mare. În românește de: Ecaterina Popa, Ioan A. Popa, Mihaela Toader, Tiberiu Toader, București, EP, 1988, 632 p. (**Idei contemporane**). Vezi și nr. 434.
432. * * * *Teze pentru o retorică a receptării textului poetic*, SCL, **39**, nr. 1, 1988, 3—5.

VEZI și nr. 105, 122, 146, 156, 159, 169, 178, 182—184, 198, 510, 531, 582, 591, 638, 645, 665, 668, 670, 680, 681, 758, 786, 800, **826**, 1114, 1249, 1253, 1273, 1300, 1319, 1347, 1366, 1396, 1406, 1421, 1551, 1607, 1617, 1640, 1716, 1722, 1729, 1738, 1859, 1860, 1922, 1929, 1962, 1990, 2086, 2137, 2151, 2170, **2219**, **2268**.

Recenzii

433. ANTONESEI, LIVIU, **Kodikas/Code.** *Ars Semeiotica*. An International Journal of Semiotics, Volume 8, nr. 3—4, Juli—Dezember 1985, pp. 177—404, AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 91—92.
434. AVĂDANEI, ȘTEFAN, *Piaget și Chomsky*, Cronica, **23**, nr. 39, 1982, 2 [*Teorii ale limbajului...*]. Vezi nr. **431**.
435. AVRAM, LARISA, Pierre Swiggers, *Grammaire et théorie du langage au 18e siècle*: '*Mot*', '*Temps*' & '*Mode*' *dans l'***Encyclopédie Méthodique**, Presses Universitaires de Lille, 1986, 112 p., SCL, **39**, nr. 4, 1988, 361—362.
435 bis. BÁN, A., L.V. Zlatoustova, R. K. Potapova, V.N. Trunin-Donskoj, *Obščaja i prikladnaja fonetika*. Pod obščej redakciej R. K. Potapovoj, Izdatel'stvo Moskovskogo Universiteta, Moskva, 1986, 304 p., StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 91—93.
436. BANTAȘ, ANDREI, *Towards a Global Approach in Translations*: Renzo Titone, *Il Tradurre. Dalla Psicolinguistica alla Glottodidattica*, Milano, ISFAP editore, 1987, 61 pages, RRL, **33**, nr. 5, 1988, 408—411.
437. BARA H., *Textlinguistik. Beiträge zur Theorie und Praxis der Textlinguistik*, Pädagogische

Hochschule „Karl Friedrich Wilhelm Wender", Dresden, 1986, NL, **38**, nr. 11, 1987, 86—87.

438. BERARIU-DRĂGHINCESCU, RODICA, *Arte poetice. Renașterea* [...] AUT, **25**, 1987, 111—113. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **360**.
439. BERCA, OLIMPIA, „*Poetique*", Paris, Seuil, 1986, CCS, **5**, nr. 1, 1987, 114—116.
440. BÎTEA, IOAN N., P.N. Johnson-Laird, *Mental Models* [—] *Towards a Cognitive Science of Language, Inference, and Consciousness*, Cambridge University Press, Cambridge — London—New York—New Rochelle—Melbourne—Sydney, 1983, XIII+513 p., RRL, **33**, nr. 5, 1988, 405—408.
441. BÎTEA, IOAN N., William A. Foley, Robert D. Van Valin Jr., *Functional Syntax and Universal Grammar*, Cambridge — London—New York, New Rochelle—Melbourne—Sydney, Cambridge University Press, 1984, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 470—472.
442. BOLOG, CHRISTIAN, I. Evseev, *Cuvînt—simbol—mit* [...], SLLM, **5**, 1987, 191—193. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **234**.
443. CARPOV, MARIA, *Du champ sémiotique*, AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 142—144 [Svend Erik Larsen, *Sémiologie littéraire, Essais sur la scène textuelle*, Odense, 1985].
444. CEAUȘU, GEORGE, Solomon Marcus, *Artă și știință* [...], AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 120—122. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **246**.
445. CONSTANTINESCU, LIGIA, Jonathan Culler, *The Pursuit of Signs, Semiotics, Literature, Deconstruction*, Cornell University Press, Ithaca, New York, First published 1981, Second Printing Cornell Paperbacks 1985, 242 p., AUIL, **32**, 1986, 98—100.
446. COSĂCEANU, ANCA, Mariana Tutescu, *L'Argumentation* [...], AUBLLS, **36**, 1987, 89—90 și LMȘ, nr. 1, 1987, 162—163. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **329**.
447. COZMA, CARMEN, Octavian Nemescu, *Capacitățile semantice ale muzicii* [...], AUI Filoz, **33**, nr. 2, 1987, 117—118. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **253**.
448. CUCOȘ, C., Solomon Marcus (ed.) *Semnificație și comunicare* [...], AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 20—22. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **326**.
449. CURTEANU, NECULAI, John R. Searle, D. Vanderveken, *Foundation of Illocutionary Logic* (Cambridge Univ. Press), 1985, XI + 227 p., AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 23—24.
450. DRAGOȘ, ELENA, *On Signs*. Edited by Marshall Blonsky. The John Hopkins University Press, Baltimore, Maryland, 1986 (reprinted), LI+536 p., RRL, **33**, nr. 2, 1988, 125—127.
451. DUDA, GABRIELA, Lucie Olbrechts-Tyteca, *Le comique du discours*, Bruxelles, Éditions de l'Université de Bruxelles, 1974, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 276—279.
452. DUMITRIU, CARMEN, „*Langue française*", 1985, nº 65. *L'oral du débat*, Paris, Larousse, RRL, **33**, nr. 5, 1988, 411—415.
453. FLOREA, LIGIA STELA, Dominique Maingueneau, *Nouvelles tendances en analyse du discours*. Paris, Hachette, Université, 1987, 144 p., CL, **33**, nr. 2, 1988, 163—164.
454. GHENGHEA, VOICHIȚA, Els Oskaar (ed.), *Soziokulturelle Perspektiven von Mehrsprachigkeit und Sprachenwerk*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1987, 325 p., SCL, **39**, nr. 3, 1988, 275—276.
455. GHEORGHIU, MĂRIOARA, Jean-Claude Anscombre/Oswald Ducrot. *L'Argumentation dans la langue*, colecția „Philosophie et Langage", Pierre Mardaga, Bruxelles, 1983, 184 p., AnL—A, **31**, 1986—1987, 443—447.
456. HAȘDEU, IULIA, „*Travaux de linguistique et de littérature*", édités par le Centre de philologie et de littérature romanes de l'Université de Strasbourg, XXII, 1984, 1, *Linguistique — philologie — stylistique*, Strasbourg, 287 p., SCL, **39**, nr. 4, 1988, 371—373.
457. JEANRENAUD, MAGDA, A. J. Greimas, *Du sens II. Essais sémiotiques*, Paris, Seuil, 1983, 246 p., AnL—B, **30—31**, 1985—1987, 278—280.
458. JEANRENAUD, MAGDA, *Aventura semiotică: restituiri, integrări, recuperări*, ConvLit, **95**, nr. 7, 1988, 5 [Maria Carpov, *Captarea sensurilor...*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr.**180**.
459. JEANRENAUD, MAGDA, * * * *Semnificație și comunicare* [...], AnL—B, **30—31**, 1985—1987, 257—258. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **326**.
460. LASCU-POP, RODICA, * * * *Jean Starobinski*, Paris, Centre Georges Pompidou, 1985 („Cahiers pour un temps"), StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 93—94.
461. LAZĂR, HORȚIA, *Poétique*, 68 (Novembre 1986), Paris, Seuil, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 101—102.
462. MAREȘ, LUCREȚIA, „*Cahiers de lexicologie*". Revue internationale de lexicologie et de lexicographie, vol. XLIV, 1984—1, 150 p., SCL, **39**, nr. 3, 1988, 282—284.
463. MAREȘ, LUCREȚIA, „*Cahiers de lexicologie*". Revue internationale de lexicologie et lexicographie, vol. XLVI, 1985—1, 138 p., SCL, **39**, nr. 4, 1988, 370—371.

464. MARKEL, HANNI, Zoltán Kanyó, *Sprichwörter. Analyse einer Einfachen Form. Ein Beitrag zur generativen Poetik*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981, 310 p., AnFolc, **5—7** (1984—1986), 520—521.
465. MAVRODIN, IRINA, *Captarea sensurilor*, RLit, **21**, nr. 37, 1988, 10 [de Maria Carpov]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **180**.
466. MIHĂILĂ, ECATERINA, *Arta şi ştiinţa*, Steaua, **38**, nr. 12, 1987, 48 [de Solomon Marcus]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **246**.
467. MILESCU, MARCU, *Poetica*. Zeitschrift für Sprach- und Literaturwissenschaft, Heft 1—2, 1985, 17. Band, CREL, nr. 4, 1986, 153—156.
468. NEGREANU, GABRIELA, *Arte poetice. Renaşterea* [...], Synthesis, **15**, 1988, 80—83. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **360**.
469. NEŢ, MARIANA, *Language and Semiotics in an Austrian Anthology* : Jeff Bernard (Hg.), *Linguistik Interdiziplinär*. I, Wien, Österreichische Gesellschaft für Semiotik, 200 S., CREL, nr. 1, 1988, 152—154.
470. OLTEAN, ŞTEFAN, Gillian Brown, George Yule, *Discourse Analysis*, Cambridge, Cambridge University Press, 1983 („Cambridge Textbooks in Linguistics"), p. 288, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 81—83.
471. OLTEAN, ŞTEFAN, Mieke Bal, *Narratology. Introduction to the Theory of Narrative*, Toronto, University of Toronto Press, 1985, XI+164 p., StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 91—92.
472. OLTEAN, ŞTEFAN, Paul Ricoeur, *Time and Narrative*, vol. I, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1984, XII+274 p., *Time and Narrative*, vol. 2, Chicago and London, The University of Chicago Press, 1986, VIII+208 p., StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 95—97.
473. PAPAHAGI, MARIAN, *Gozzaniana*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 98—99 [Guido Gozzano, *Verso la cuna del mondo. Lettere dall'India*. Edizione a cura di Alida D'Aquino Creazzo, Firenze, Leo S. Olschki Editore, 1984 („Università di Torino. Centro di studi di letteratura italiana in Piemonte « Guido Gozzano », vol. 6 — *Testi*) ; Giuseppe Savoca, *Concordanza di tutte le poesie di Guido Gozzano*. Testo, Concordanza, Lista di Frequenza, Indici, Firenze, Leo S. Olschki Editore, 1984 („Università di Torino. Centro di studi di literatura italiana in Piemonte « Guido Gozzano » vol. 8 — *Saggi*)].
474. PAPAHAGI, MARIAN, *Spre o „gramatică" a poeziei*, Tribuna, **32**, nr. 50, 1988, 6 [Eugen Negrici, *Sistematica poeziei...*]. Vezi nr. **338**.
475. PĂLTINEANU, VIOREL, *Matériaux pour une histoire des théories linguistiques*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 100 [ed. de S. Auroux, M. Glatigny, A. Joly, A. Nicolas şi I. Rosier, Université de Lille III, France].
476. POP, LIANA, *IRAL* („International Review of Applied Linguistics in Language Teaching"), XXV, 1987, 1. Editors : Bertil Malmberg/Lund, Gerhard Nickel/Stuttgart. Assistant Editor : Dietrich Niehls/Stuttgart, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 185—186.
477. POPÂRDA, OANA, Dominique Maingueneau, *Genèses du discours*, colecţia „Philosophie et Langage", Pierre Mardaga, Bruxelles, 1984, 209 p., AnL—A, **31**, 1986—1987, 441—442.
478. POPÂRDA, OANA, Robert Martin, *Pour une logique du sens*, colecţia „Linguistique nouvelle", P. U. F., Paris, 1983, 265 p., AnL—A, **31**, 1986—1987, 439—441.
479. PREDA, IOAN AUREL, * * * *Arte poetice: Renaşterea* [...], AUBLLS, **36**, 1987 92—94. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **360**.
480. ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *„Semiotische Berichte"*, 1986, nr. 3, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 281—282.
481. SARAMANDU, NICOLAE, *Atlas Linguarum Europae* (ALE), volume I, deuxième fascicule : CARTES (20—28) ; Commentaires, Assens/Maastricht, 1986, CXIII + 230 p., RRL, **33**, nr. 2, 1988, 117—119 [coordonarea generală : Mario Alinei, A. Weijnen, Jacques Allières, Boris Cazacu, T.V. Gamkrelidze, V.V. Ivanov, Pavle Ivic, Wolfgang Putsche, Ernest Schüle, B. A. Serebrennikov, Gaston Tuaillon, Werner Winter, Joep Kruijsen ; autorii vol. : J. Petr, A. Weijnen, Joep Kruijsen, M. Szymczak, Rita Caprini, B. Kálmán, Ellen Mooijman].
482. SCURTU, GABRIELA, *„Langue française"*, nr. 65, 1985, 118 p., SCL, **39**, nr. 2, 1988, 183—185.
483. SPIRIDON, MONICA, *Semiotica şi „pulsurile istoriei"*, Ramuri, nr. 12, 1987, 10 [Maria Carpov, *Captarea sensurilor...*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **180**.
484. STAN, IOAN TEODOR, L.V. Zlatoustova, R.K. Potapova, V.N. Trunin-Donskoj, *Obščaja i prikladnaja fonetika*. [Moscova], Izdatel'stvo Moskovskogo Universiteta, 1986, 304 p., CL, **33**, nr. 2, 1988, 168—170.

485. STANCIU, DUMITRU, *Semiostiche Studien zum Ratsel. Simple Forms Reconsidered*, II. Herausgegeben von Wolfgang Eisman und Peter Gazybek, Bochum, Studienverlag Dr. Norbert Brockmeyer, 1987, 295 p., LL, nr. 3, 1988, 478—480.
486. SZABÓ ZOLTÁN, *Research in Text Connexity and Text Coherence: A Survey*. Edited by Michel Charolles, János S. Petöfi and Emel Sözer. Helmut Buske Verlag, Hamburg, 1986, 396 l., NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 189—191.
487. SZABÓ ZOLTÁN, Umberto Eco, *Semiotics and the Philosophy of Language*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire and London, The Macmillan Press LTD, 1984 [Reprinted 1984, 1985], IX+241 pp., RRL, **33**, nr. 2, 1988, 122—125.
488. TUȚESCU, MARIANA, Robert Martin, *Langage et croyance. Les „univers de croyance" dans la théorie sémantique*, Bruxelles, Pierre Mardaga éditeur, 1987, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 472—474.
489. URICARIU, DOINA, *O impecabilă frenezie*, RLit, **21**, nr. 8, 1988, 20 [Roland Barthes, *Romanul scriiturii...*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **163**.
490. VINȚELER, DIANA, Livia Cotorcea, *Teoria limbajului poetic* [...], SLLM, **5**, 1985, 194—195. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **197**.
491. VINȚELER, ONUFRIE, *Teorija i metodika onomastičeskih issledovanii*, Moscova, Ed. Nauka, 1986, 256 p., CL, **33**, nr. 2, 1988, 170—171.
492. VODĂ CĂPUȘAN, MARIA, Umberto Eco, *Semiotics and Philosophy of Language*, London, MacMillan, 1984, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 89—91.
493. ZUB, AL., C. Karnoouh, *Le rite et le discours. Introduction à la lecture de la versification populaire*, Ghent, 1983, 130 p., AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 557—558.
VEZI și nr. 27, 1183—1193, 1427, 1687, 1739, 1839, 1917, 2282, 2296.

2. LINGVISTICĂ MATEMATICĂ ȘI APLICATĂ

494. ATANASIU, DANA, MĂRĂCINEANU, GEORGE, *Metode și procedee de operaționalizare a gîndirii și limbajului specific activității logopedice*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 101—105.
495. BARBU, FLOREA, PETRESCU-POP, ELENA, *Geneza și importanța limbajului mimico-gestual pentru comunicarea dintre surzi*, PD, 1988, 225—234 [cu bibl.].
496. BÂRLIBA, CORNELIA, *Informație și competență*, București, EȘE, 1986, 175 p.
497. BÂRLIBA, MARIA CORNELIA, *Paradigmele comunicării*, București, EȘE, 1987, 216 p. [Engl. Ab.].
498. BINDER, JUTTA, *Sprechen gleich hören*, KarpRund, **21**, nr. 11, 1988, 7 [s.t.c.; Praktische Logopädie]; *Verzögerte Sprachentwicklung*, nr. 17, 7; *Stameln (Dyslalie) — Störung der Aussprache*, nr. 21, 7; *Klangstörung beim Naseln (Rhinolalie)*, nr. 42, 7 [s.t.c.; Logopädie — Aus der Praxis für die Praxis].
499. BRĂTESCU, GH., *Mașini vorbitoare perfecționate*, Magazin, **31**, nr. 3, 1988, 8.
500. BUCURESCU, IRINA, PASCU, ANCA, *Abstract Families of Fuzzy Languages*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 3—9.
501. CARAMAN, ALEXANDRU, MĂESCU, CARAMAN, LUCIA, *Considerații asupra accesibilității informației verbale din textele manualelor de limba română pentru elevii surzi*, PD, 1988, 147—161 [cu bibl.].
502. CHITULEA, PETRU, *Probleme de logopedie pe care trebuie să le cunoască părinții [I]*, Magazin, **31**, nr. 20, 1988, 9; *(II)*, nr. 21, 9.
503. CIOBOTARU, SORIN, *The Cybernetic System of the Word Puzzles*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 11—16 [cu 3 fig.].
504. CIUCAR, GIANINA, *On the Syntactic Complexity of Galiukschov Semicontextual Languages*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 23—28.
506. DUMITRANA, MAGDALENA, *Gest și comunicare la handicapul auditiv*, PD, 1988, 210—224 [cu bibl.].
507. DUMITRESCU, D., *Inteligența artificială. Schiță de istorie a unei idei*, Steaua, **39**, nr. 9, 1988, 42—43.
508. DUȚU, OLGA, *Sintaxa dialogată în comunicarea copiilor de 6—10 ani*, LL, nr. 3, 1987, 379—385 [cu 2 tab.].
509. IANCU, MARIUS, *Conexiuni informaționale între viziunea sistemică și cea semiotică*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 106—110 [cu bibl.].
510. IANCU, MARIUS, *Information Connections between the Systemic and the Semiotic Aspects of a Literary Text*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 55—59.
511. ILIOANE, CORNEL, *Probleme ale dezvoltării gîndirii la preadolescenți. Tehnici de investigație. Date experimentale. Implicații pedagogice*. [Vol.] I—II, Timișoara, TUT, I: 1984, 153 p. multigr.; II: 1985, 143 p. multigr. (UT. CȘS).

512. LĂZĂROIU, AURELIAN, *A Purpose of Vocal Education*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 97—100 [cu 2 fig.].
513. LĂZĂROIU, AURELIAN, *Phonic Excitation Source for Synthetizers*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 137—144.
514. MARCUS, SOLOMON, *Bricolajul științificului și al poeticului*, VSt, **32**, nr. 11, 1988, 2; *Criteriul estetic în știință*, nr. 12, 2; *Concordanțele și informația literară*, nr. 17, 2; *Texte de paternitate controversată*, nr. 19, 2; *Cine este autorul?*, nr. 20, 2; *Calculatorul, statistica și ...Dostoievschi*, nr. 21, 2; *Critica de calculator*, nr. 22, 2; *Teorie și inginerie literară*, nr. 23, 2; *Metode de atribuire a textelor*, nr. 24, 2; *Numai prestare de servicii sau și o perspectivă nouă?*, nr. 25, 2; *Natural, înnăscut, inerent*, nr. 26, 2; *Natural—artificial—cultural*, nr. 28, 2.
515. MARCUS, SOLOMON, *Mathématique et linguistique*, RRL, **33**, nr. 2, 1988, 77—95.
516. MARINESCU, RAREȘ, *Folosirea modelelor matematice în scrierea gramaticală*, SLA, **2**, 1983, 43—50 [rés. fr.].
517. MĂESCU-CARAMAN, LUCIA, CARAMAN, ALEXANDRU, CARAMAN, LUCIAN, *Eșantionul structurilor fonem-grafemice selectate pentru programul demutizării ca model de învățare a laturii fonetice a limbii*, PD, 1988, 161—172 [cu bibl.].
518. MITRACHE, CRISTINA, *Using Picture Language in some Drawing Classes Generation*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 45—48 [cu 4 fig.].
519. NOVAC, CORNEL, NOVAC, VIORICA, *Tipuri de activități pentru structura limbajului în școlile pentru copii cu deficiențe auditive*, PD, 1988, 188—199 [cu bibl.].
520. ORMAN, GABRIEL V., *New Combinatorial Aspects of some Derivational Functions*, BUBrM, **29**, 1987, 59—66 [cu bibl.; Engl. Ab., rez. rom.].
521. ORMAN, GABRIEL V., *Other Combinatories Properties of the Associated Function to a Derivation*, BUBrM, **28**, 1986, 55—60 [cu bibl.; Engl. Ab.; rez. rom.].
522. PĂUN, GHEORGHE, *A New Class of Contextual Grammars*, CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 167—171 [cu 1 tab.].
523. PĂUN, GHEORGHE, *The Complexity of Languages Translation by GSM's*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 49—58.
524. PECULEA, P., WAGNER BERND, HANSGEORG, *Implementarea fonemelor limbii române pe calculator. Câteva observații privind realizarea fonetică a alofonelor vocalice. Semivocalele*, SLA, **3**, 1988, 136—140 [Engl. Ab.].
525. PECULEA, P., WAGNER BERND, HANSGEORG, *Implementarea fonemelor limbii române pe calculator. Câteva observații privind realizarea fonetică a fonemelor consonantice*, SLA, **3**, 1988, 141—145 [Engl. Ab.].
526. POPESCU, EMIL, *A Characterization of the Transversals of a Preordered Set*, BUBrM, **28**, 1986, 75—78 [Engl. Ab.; rez. rom.].
527. POPESCU, EMIL, *New Properties of some Operators Defined in Preordered Sets*, BUBrM, **27**, 1985, 77—82 [cu bibl.; Engl. Ab.; rez. rom].
528. POPESCU, EMIL, *On Determining the Generators of Marcus Categories*, BUBrM, **28**, 1986, 79—83 [cu bibl.; Engl. Ab.; rez. rom.].
529. SÂNTEAN, LILA, *Six Arithmetic-Like Operations on Languages*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 65—73.
530. SQUIER, CRAIG C., *Semicontextual Grammars: An Example*, BullMath, **32**, nr. 2, 1988, 166—170.
531. ȘCHIOPU, URSULA, *Textualizarea în probe verbale la diferite vîrste*, RPs, **34**, nr. 2, 1988, 105—118 [Engl. Ab.]; English Version, *Textualisation Verbal Tests of Different Ages*, în RRSSPs, **32**, nr. 1, 1988, 33—45.
532. VERZA, EMIL (coordonare științifică), *Probleme de defectologie*, București, [f.e.], 1988, 284 p. (UB. FIF. Catedra de pedagogie—psihologie). Vezi și nr. 543.
533. VERZA, EMIL, RADU, GHEORGHE, *Terapia limbajului în învățământul deficienților mintali. Raportul limbaj — comunicare — învățare la acești deficienți*, PD, 1988, 235—248 [cu bibl.].
534. * * * *Analiza și sinteza semnului vocal*. Speech Analysis and Synthesis. Analiz i sintez rečevogo signala. Coordonatori: Mihai Drăgănescu și Corneliu Burileanu, București, EARSR, 1986, 248 p. (**Probleme de microelectronică, informatică și telecomunicații. Vol. 14**) [cu 1 an.]. Vezi și nr. 542.
535. * * * *Banca de date terminologice pentru standardele austriece*, PID, **21**, nr. 4, 1987, 145—148 [din *TermNet News*. Journal of the International Network for Terminology (TermNet), no. 16, 1987, p. 22—28].
536. * * * *Cum vorbim cu calculatorul?*, Magazin, **31**, nr. 27, 1988, 12.
537. * * * *Sistem de traducere automată*, Magazin, **31**, nr. 10, 1988, 6. VEZI și nr. 122, **235**, 2150, **2208**.

Recenzii

539. CĂLMĂŢUIANU, VIRGIL, T. M. V. Jannsen : *Foundations and Applications of Montague Grammar.* Part 1 : *Philosophy Framework, Computer Science*, CWI Tracts, vol. 19, Centrum voor Wiskunke en Informatika, Amsterdam, 1986, IV+250 p., Dfl. 31.30, AUIM, **32**, 1986, nr. 1, 1 [în secţiunea recenziilor].
540. CURTEANU, NECULAI, A. Herskowits, *Language and Spatial Cognition. An Interdisciplinary Study of the Prepositions in English, Studies in Natural Language Processing*, Cambridge University Press, Cambridge, London, New York, New Rochelle, Melbourne, Sydney, 1986, X+208 p., AUIM, **33**, nr. 1, 1987, 1—2 [în secţiunea recenziilor].
541. MAMALI, CĂTĂLIN, *Modele matematice şi semiotice ale dezvoltării sociale ...*, VS, **80**, nr. 1, 1987, 66—68 [pe marginea art. lui S. Marcus, *A învăţa înseamnă a deprinde un limbaj*, p. 9—28]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 372.
542. MITRACHE, ADRIAN, *Tehnologia vorbirii*, Contemporanul, nr. 46, 1986, 10 [*Analiza şi sinteza semnalului vocal...*]. Vezi nr. **534**.
543. MITROFAN, NICOLAE, *Probleme de defectologie*, RPed, **37**, nr. 12, 1988, 23, 26. Vezi nr. **532**.
544. NICOLAU, EDMOND, *Complexity, Language and Life: Mathematical Approaches* (John L. Casti and Anders Karlquist Eds.), Berlin, Springer-Verlag, 1986, 281 p., CLTA, **25**, nr. 2, 1988, 185.
545. ROVENŢA-FRUMUŞANI, DANIELA, *Modèles mathématiques et sémiotiques du développement social* [...], RRL, **32**, nr. 2, 1988, 197—199 [pe marginea art. lui S. Marcus, *A învăţa înseamnă a deprinde un limbaj*, p. 9—28]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 372.
546. SOFONEA, LIVIU I., *An Attribute Grammar for the Semantic Analysis of Ada*, J. Uhl, S. Drossopoulou, G. Persch, G. Goos, M. Dausmann, G. Winterstein, W. Kirchgässner, *Lecture Notes in Computer Science*, 139 Springer-Verlag, 1982, BullMath, **32**, nr. 2, 1988, 190. VEZI şi nr. 199, 454.

IV. *LIMBA ROMÂNĂ*

1. GENERALITĂŢI

547. ALEXANDRU, IOAN, *„Limba noastră-i o comoară...”*, Scînteia, **57**, nr. 14200, 15 apr. 1988, 4.
548. AVRAM, MIOARA, *Caracteristici ale limbii române actuale*, RN, **17**, nr. 134—136, 1988, 2538—2541.
549. BĂLAN, ION DODU, *Averea spirituală a unei naţii*, BulID—Piteşti, 1, 1987, 17—18.
550. BULGĂR, GH., *Savanţi de mare reputaţie au afirmat că limba noastră „este cea mai interesantă din Europa”*, ScTin SLA, **8**, nr. 32, 1988, 3 [int. cons. de Nicolae Ţone].
551. CARLTON, CHARLES M., *„România este o ţară unică în lume”!. Interviu cu prof. univ. ...de la University of Rochester, S.U.A.*, Cronica, **23**, nr. 46, 1988, 10 [int. cons. de Valeriu Stancu].
552. CRISTOIU, ION, *Limba e, înainte de toate, comunicare*, Flacăra, **37**, nr. 34, 1988, 14 [s.t.c. : Anchetă Flacăra : „Creşterea limbii româneşti ş-a patriei cinstire” ; anchetă organizată de Aurelian Titu Dumitrescu, cu prilejul împlinirii a 125 de ani de la convocarea Societăţii Literare Române, care va pune bazele Academiei].
553. DILLON, JAMES T., *Prieteni ai României. Cu..., profesor la Universitatea din California, Riverside*, Orizont, **39**, nr. 14, 1988, 8 [int. cons. şi o notă biogr. de Mihai Grigore].
554. DOINAŞ, ŞTEFAN AUGUSTIN, *„A te lăsa vorbit de limbă”*, Flacăra, **37**, nr. 23, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552].
555. DRAGOŞ, NICOLAE, *„Operă esenţială a întregului popor”*, Flacăra, **37**, nr. 2, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552]
556. EMINESCU, MIHAI, *Despre limbă*, TribRom, **17**, nr. 364, 1988, 11 [s.t.c. : Limba noastră. Mult e dulce...; la rubr.: Cugetări].
557. ERVIN, MIKO, *Cu Alf Lombard despre limba română*, Tribuna, **32**, nr. 38, 1988, 10.
558. GHELMEZ, PETRE, *Limba noastră*, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 2 [v.t.c.nr. 556].
559. GRIGURCU, GHEORGHE, *„Spre o nouă sinteză a limbii”*, Flacăra, **37**, nr. 34, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552].

560. LOMBARD, ALF, *Pagini inedite din memoriile lui...(I)*, LL, nr. 1, 1988, 72—77; *(II)*, nr. 2, 261—265 [cu o notă biobibl. de Gh. Bulgăr].
561. NICOLAESCU, IRINA, *Întru creşterea „limbii româneşti"*, BulID—Piteşti, **1**, 1987, 20—21.
562. PEIXOTO DA FONSECA, FERNANDO VENÂNCIO, *„Am fost atras de limba română, această soră intru latinitate"*, TribRom, **17**, nr. 359, 1988, 2 [conv. cons. de Tudora Şandru Olteanu].
563. PEREŞ, PAVEL, *Comoara de nepreţuit a limbii române*, Scînteia, **58**, nr. 14402, 8 dec. 1988, 4.
564. PICCILLO, GIUSEPPE, *La langue roumaine dans les écrits des missionnaires italiens (XVIIe—XVIIIe siècles)*, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 205—214.
565. PREDA, CONSTANTIN, *Ceiesta limbă română*, Ramuri, nr. 12, 1988, 13.
566. RUSAN, ROMULUS, *Cuvintele*, Flacăra, **37**, nr. 23, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552].
567. SALA, MARIUS, *La langue roumaine en Espagne*, TribRom, **17**, nr. 376, 1988, 14.
568. SALA, MARIUS, *Limba română, tradiţie şi modernitate*, Magazin, **31**, nr. 41, 1988, 4.
569. SALA, MARIUS, *Româna la Tübingen*, TribRom, **17**, nr. 362, 1988, 11; *Româna la Ohio State University (Columbus U.S.A.)*, nr. 366, 11 [v.t.c.nr. 556; la rubr.: Pe meridianele lumii].
570. S[ALA], M[ARIUS], *Studiile de românistică ale profesorului Alf Lombard*, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 11 [v.t.c.nr. 556; v.r.nr. 569].
571. SĂVULESCU, DUMITRU, *Patria noastră, limba noastră*, BulID—Piteşti, **1**, 1987, 19.
572. STURZU, CORNELIU, *„Aici şi acum"*, Flacăra, **37**, nr. 21, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552].
573. TEIUŞ, SABINA, *Limba şi literatura română la Universitatea din Roma în ultimii ani*, LL, nr. 3, 1987, 365—367.
574. TOMA, ION, *Limba română şi marea Unire*, Forum, **29**, nr. 12, 1987, 53—56.
575. TOMA, ION, TOMA, ADRIANA, *Dezvoltarea unitară a culturii româneşti. (I). Aspecte metodologice*, Forum, **29**, nr. 7—8, 1987, 109—117; *(II). Unitatea originară*, **30**, nr. 2, 1988, 43—48; *(III). Condiţiile care au favorizat menţinerea unităţii originare*, nr.5, 42—45; *(IV). Continuarea unităţii originare*, nr. 7—8, 112—121; *(V). Integrarea comună a înnoirilor şi influenţelor*, nr. 10,63—74.
576. UNGHEANU, MIHAI, *„Cu asupra măsură"*, Flacăra, **37**, nr. 24, 1988, 14 [v.t.c.nr. 552].
577. * * * *La langue roumaine dans l'espace latin*, AR, **11**, nr. 49, 1988, 7.

VEZI şi nr. 114, 121, 133, 143, 158, 166, 190—193, 195, 196, 1245, **2218**, **2224**, 2225.

Recenzii

578. CORBEA, ANDREI, *Rumänistik in der Diskussion*, TribRom, **16**, nr. 353, 1987, 12 [de Günter Holtus, Edgar Radtke, Tübingen, 1986].
579. SORESCU, ROXANA, * * * *Studien zur rumänischen Sprache und Literatur*, Hrsg. Dieter Messner und Johann Pögl, Salzburg, 1984, AnL—B, **30—31**, 1985—1987, 288—289.
580. ŞERBAN, FELICIA, Günter Holtus, Edgar Radtke (Hrsg.), *Rumänistik in der Diskussion. Sprache, Literatur und Geschichte*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1986, 435 p., CL, **33**, nr. 1, 1988, 80—82.
581. ZUB, AL., Andrea Deletant, Dennis Deletant, *Romania*, Oxford/Santa Barbara/Denver, Clio Press, 1985, XVIII+296 p., AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 999.

VEZI şi nr. 95, 202.

2. ISTORIA LINGVISTICII ROMÂNEŞTI

582. ARVINTE, VASILE, *Preocupări dialectologice în* **Dicţionarul român-german** *al lui H. Tiktin*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 237—241 [rés. fr.].
583. AVRAM, MIOARA, *Titu Maiorescu şi ortografia românească*, RN, **17**, nr. 137—139, 1988, 2605—2606.
584. AVRAM, MIOARA, *Une personalité encyclopédique*, Roum, nr. 3, 1988, 33 [Timotei Cipariu].
585. BARAN, NECULAI V., *Constantin I. Balmuş văzut de un fost student*, IMCB, 1984, 69—82 [cu 1 fasc.].
586. BARBU, VIOLETA, *Mărturii transilvănene din secolul al XVIII-lea despre limba română (I)*, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 477—489 [rés. fr.].
587. BĂLU, ION, *Ovid Densusianu*, RLit, **21**, nr. 28, 1988, 4—5.

588. BIŢU SÂRGHIE, ANCA, *Scrierea cu litere latine în preocupările Şcolii Ardelene şi ale Astrei*, LL, nr. 3, 1988, 346—355.
589. BOGHIAN, MIHAELA, *Originea şi unitatea limbii române reflectate în paginile „Telegrafului român"*, AUBLLR, **36**, 1987, 20—27.
590. BOIA, STELEAN-IOAN, *Mihail Străjanu (1841—1917)*, BulSŞF, 1987, 73—75.
591. BORCILĂ, MIRCEA, *Hasdeu şi temeiurile poeticii moderne*, Steaua, **39**, nr. 11, 1988, 12, 22.
592. BOTEZAN, LIVIU, *Concepţia lui Timotei Cipariu despre formarea limbii şi a poporului român*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 621—630 [deutsch. Zus.].
593. BRÂNGUŞ, GR., *Publicistica lingvistică, idei privind continuitatea noastră istorică*, Contemporanul, nr. 31, 1988, 6 [s.t.c. : B.P. Hasdeu. Marea tradiţie a enciclopedismului românesc].
594. BYCK, J., *La moartea lui Constantin I. Balmuş*, IMCB, 1984, 124—128 [reluare din „Gazeta literară", Buc., **4**, nr. 30, 1957].
595. CAZACU, B., *Preocupări filologice la Academia Română (Dicţionarul. Gramatica, Ortografia)*, MSŞFLA, **8**, 1986, 33—37.
596. CĂLINESCU, ALEXANDRU, *Constantin Balmuş şi retorica antică*, IMCB, 1984, 37—45 [cu 1 fasc.].
597. CĂLINESCU, CICERONE, *Moştenirea spirituală a profesorului C.I. Balmuş*, IMCB, 1984, 1—26 [cu 4 fasc.].
598. CHIVU, GH., *Un dicţionar puţin cunoscut:* **Lexicon compendiarum latino-valachicum**, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 471—476 [rés. fr.].
599. CIOPRAGA, CONSTANTIN, *Centenar Leca Morariu*, Cronica, **23**, nr. 30, 1988, 5.
600. CUJBĂ, CORNELIA, *Virgil Tempeanu — Germanist und Übersetzer (1888—1984)*, ICRG, **4**, 1986, 235—237.
601. D. A., *Eminescu despre poporul român, limba şi literatura română*, TelRom, **136**, nr. 3—4, 1988, 3.
602. DIACONESCU, MIHAIL, *Bogdan P. Hasdeu*, Transilvania, **17**, nr. 3, 1988, 22—24.
603. DIACONESCU, TRAIAN, *Un filolog clasic de renume european*, IMCB, 1984, 27—36 [C. I. Balmuş : cu 1 facs.].
604. DIMITRIU, C., *Actualitatea* **Sintaxei** *lui Timotei Cipariu*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 155—162.
605. DIMITRIU, EUGEN, FROICU, PETRU, *Din scrisorile adresate lui A. G. Stino de Alf Lombard*, LL, nr. 3, 1987, 373—378 [Aurel George Stino, 1900—1970].
606. DOBRESCU, VICTOR, *Enea Hodoş — profesor şi animator cultural (1858—1945)*, Banatica, **8**, 1985, 313—321 [rés. fr.].
607. DOMINTE, CONSTANTIN, *Heliade als Wegbereiter. Die erste wissenschaftliche Grammatik der rumänischen Sprache erschienen in Hermannstadt*, KarpRund, **21**, nr. 4, 1988, 5.
608. DUMITRAŞCU, KATALIN, *Cuvintele de origine maghiară şi germană în* **Glossariul** *lui Laurian şi Massim*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 223—230.
609. DUMITRESCU, MĂLINA, *O încercare românească de scriere fonetică internaţională*, SLA, **3**, 1988, 1—5 [a lui Gustave Bedeus, Sibiu, 1929 ; rés. fr.].
610. DUŢU, MIRCEA, *Damaschin Bojincă*, Contemporanul, nr. 25, 1988, 15.
611. FROICU, PETRU, DIMITRIU, EUGEN, *Din corespondenţa lui Ion Bianu către Simion Florea Marian*, LL, nr. 4, 1987, 500—507.
612. FROICU, PETRU, DIMITRIU, EUGEN, *Leca Morariu (1888—1963) — O personalitate de frunte a culturii bucovinene* —, BulIDMŞ—Suceava, 1987, 154—166 [cu o bibl. selectivă a op. şi referinţelor].
613. GÁLL ERNŐ, *Timotei Cipariu és a román nyelvi-nemzeti mozgalom*, IS, **35**, nr. 8, 1987, 166—173.
614. GEORGESCU, NICOLAE, *Bolliac şi Hasdeu — Argumentul lituan*, Luceafărul, **31**, nr. 15, 1988, 6 [etim. cuv. *doină*].
615. GHICU, COMAN, *Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838—1907) — 150 de ani de la naşterea scriitorului, lingvistului, folcloristului şi istoricului român* —, AnivCult, **27**, nr. 1,1988, 143—164.
616. GHICU, COMAN, *Timotei Cipariu (1805—1887) — 100 de ani de la moartea filologului şi lingvistului român*, AnivCult, **26**, nr. 2, 1987, 129—152.
617. GIUGLEA, GEORGE, *Fapte de limbă. Mărturii despre trecutul românesc. Studii de istoria limbii, etimologie, toponimie.* Ediţie îngrijită, studiu introductiv, tabel cronologic, note şi indice de Florenţa Sădeanu, Bucureşti, EŞE, 1988, 327 p. Vezi şi nr. 707.
618. GLODARIU, IOAN, *Ion I. Russu (1911—1985)*, StCl, **25**, 1987, 173—174.
619. GOIA, VISTIAN, *B. P. Hasdeu — fascinaţia personalităţii enciclopedice*, Steaua, **39**, nr. 2, 1988, 18.

620. GRAUR, AL., *Constantin Balmuș*, IMCB, 1984, 122—124 [reluare din StCl, **1**, 1959, p. 257—258]. Vezi [BRL], [4], 1961/1962, nr. 79.
621. GRECU, VICTOR V., *Astra și idealul unității literare*, Astra 1861—1950, 61—69.
622. GRECU, VICTOR V., *Lupta pentru unitatea limbii române — permanență a luptei pentru unitate națională*, Scînteia, **58**, nr. 14392, 26 n. 1988, 4.
623. GRECU, VICTOR V., *Unitatea limbii literare în gazetele lui G. Barițiu*, Astra, **23**, nr. 6, 1988, 4.
624. GRECU, VICTOR V., *Unitatea limbii române literare în preocupările Astrei*, Astra 1861—1950, 295—340.
625. GRIGOROVIȚĂ, MIRCEA, *Preocupări germaniste în unele periodice bucovinene*, Suceava, **11—12**, 1984—1985, 307—318 [deutsch. Zus.]
626. GUȚU ROMALO, VALERIA, *Iorgu Iordan și problemele limbii literare*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 413—417.
627. HANȚĂ, ALEC, *L'œuvre d'un grand lingviste*, Roum, nr. 10, 1988, 46 [Ovide Densusianu].
628. HASDEU, B. P., *Studii de lingvistică și filologie*. [Vol.] 1—2. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș, București, EM, 1988, I : LX+335 p. ; 2 : 591 p. [cu ind. de cuv.]. Vezi și nr. 693, 706, 708.
629. ILIN, STANCU, *La mémoire d'un grand savant*, Roum, nr. 5, 1988, 33 [B. P. Hasdeu, 150 de ani de la naștere].
630. IRIMIA, D., *Limbajul poetic eminescian în interpretarea lui G. Ibrăileanu*, AUIL, **32**, 1986, 31—38.
631. IVĂNESCU, D., *Iorgu Iordan*, ConvLit, **95**, nr. 10, 1988, 7 [100 de ani de la naștere].
632. IVĂNESCU, G., *Amintiri despre Constantin Balmuș*, IMCB, 1984, 59—67 [cu 1 fasc.].
633. IVĂNESCU, G., *Amintiri despre Traian Bratu*, ICRG, **4**, 1986, 17—20.
634. KLEIN, KARL KURT, *Ein rumänischer Germanist: Profesor Traian Bratu*, ICRG, **4**, 1986, 21—30.
635. LIVESCU, JEAN, *Profesorul Traian Bratu*, ICRG, **4**, 1986, 15—16.
636. LIVESCU, JEAN, ISBĂȘESCU, MIHAI, *Deutsche Sprache und Literatur an der Bukarester Universität. Ein geschichtlicher Rückblick (I)*. Von Prof. Dr. habil.... und Prof. Dr. habil...., KarpRund, **21**, nr. 1, 1988, 4—5 ; *(II)*, nr. 2, 4—5 ; *(III)*, nr. 3, 4—5.
637. LOBIUC, IOAN, *Lingvistul*, Cronica, **23**, nr. 9, 1988, 5 [s.t.c. : B. P. Hasdeu — 150].
638. MARCUS, SOLOMON, *Eminescu — orizontul semiotic (I)*, VSt, **32**, nr. 50, 1988, 2 ; *(II)*, nr. 51, 2, ; *(III)*, nr. 52, 2.
639. MIHĂESCU, H., *Constantin I. Balmuș*, IMCB, 1984, 115—121 [reluare din AA, **8**, 1958]. Vezi [BRL], [4], 1961/1962, nr. 79.
640. MIHĂESCU, H., *Un prieten de neuitat*, IMCB, 1984, 49—58 [Constantin I. Balmuș].
641. MIHĂILĂ, GHEORGHE, *150 de ani de la nașterea lui B. P. Hasdeu. Pe marginea edițiilor noi din operele lui Tadeu, Alexandru, Bogdan Petriceicu și Iuliei Hasdeu*, RA, **65**, vol. 50, nr. 2, 1988, 162—178 [Tadeu Hasdeu, *Scrieri alese*, ed. de Elena Linţa, Buc., EM, 1985 ; Alexandru Hâjdeu, *Izbrannoe. Poezija, proza, publicistika*, ed. de Nina Romanenko, schiță biogr. și com. de Pavel T. Balmuș, ind. de aut. de Nina Romanenko, Chișinău, Editura Literatura Artistică, 1986, 318 p., și *Domnia Arnăutului. Proză, poezie, publicistică*, selecție, pref., com. și gl. de Pavel T. Balmuș, Chișinău, Editura Literatură Artistică, 1987, 160 p. ; Bogdan Petriceicu Hasdeu, *Etymologicum Magnum Romaniae*, ed. de Gr. Brâncuș, Buc., EM, 1972, 1974, și *Cuvente din bătrîni*, ed. de G. Mihăilă, Buc., EM., 1983, 1984, *Opere*, I, ed. de Stancu Ilin, intr. de George Munteanu]. Vezi și nr. **628**, BRL, **15**, 1972, nr. 783 ; **17**, 1974, nr. 765 ; **19**, 1976, nr. 813, **26**, 1983, nr. **849** ; **27**, 1984, nr. **871** ; **30**, 1987, nr. **678**.
642. MOCANU, NICOLAE, *Sextil Pușcariu și Muzeul Limbii Române*, Tribuna, **32**, nr. 6, 1988, 1, 2.
643. MOROȘANU, GEORGE, *Constantin Balmuș — omul*, IMCB, 1984, 83—87 [cu 2 fasc.].
644. MUNTEANU, GEORGE, *B. P. Hasdeu — creator multilateral, promotor de seamă al culturii românești*, Scînteia, **57**, nr. 14159, 27 febr. 1988, 4.
645. MUNTEANU, ION, *B. P. Hasdeu*, TribRom, **17**, nr. 357, 1988, 13.
646. MUNTEANU, ION, *Iorgu Iordan*, TribRom, **17**, nr. 355, 1988, 8.
647. MUREȘIANU, CAMIL, *Timotei Cipariu*, StUBBHist, **32**, nr. 2, 1987, 7—15 [rés. fr.].
648. NIȚU, VALERIU, VEDINAȘ, TRAIAN, *Timotei Cipariu. Arhetipuri ale permanenței românești*, Cluj-Napoca, ED, 1988, 256 p. Vezi și nr. 687, 690, 697, 698, 701.
649. NUSSBÄCHER, GERNOT, *Contribuția lui Gebhard Blücher la dezvoltarea filigranologiei românești*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 255—257.

650. OANCEA, ILEANA, *Istoria stilisticii româneşti*, Bucureşti, EŞE, 1988, 303 p. Vezi şi nr. 692, 700, 702.
651. ONEA, OCTAVIAN, *Hasdeu la Viena*, Luceafărul, **31**, nr. 10, 1988, 6.
652. ONEA, OCTAVIAN, *Împrejurările scrisului lui B. P. Hasdeu*, Ateneu, **25**, nr. 4, 1988, 1, 16.
653. PALIGA, SORIN, *Nostalgia originilor*, Luceafărul, **31**, nr. 10, 1988, 6 [B.P. Hasdeu, *Originile păstoriei la români*, în „Columna lui Traian", 1874, republicat de Aurelian Sacerdoţeanu].
654. PECICAN, OVIDIU, *Hasdeu*, Orizont, **39**, nr. 8, 1988, 13.
655. PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *Apărarea limbii şi promovarea culturii române la Lipsca la mijlocul secolului al XIX-lea. „Limba domnitoare va fi cea naţională"*, RLit, **21**, nr. 13, 1988, 19 [rev. „Faima Lipscăi"].
656. POPA, MIRCEA, *Hasdeu magyar kopcsolatai*, Utunk, **43**, nr. 11, 1988, 4.
657. POPA, MIRCEA, *Timotei Cipariu, apărător al latinităţii poporului român*, Manuscriptum, **18**, nr. 4, 1987, 119—121.
658. POPESCU, CRISTIAN, *Ovid Densusianu (1873—1938)—50 de ani de la moartea filologului, folcloristului şi istoricului literar român—*, AnivCult, **27**, nr. 1, 1988, 431—438.
659. POPIŞTEANU, CRISTIAN, *Toponimie şi istorie*, MI, **22**, nr. 4, 1988, 63 [Nicolae Drăganu].
660. PORCESCU, SCARLAT, *Mitropolitul Veniamin Costachi (140 de ani de la trecerea sa către Domnul)*, ÎndrBis—Iaşi, **2**, 1986, 78—81.
661. RAICU, ANDA, *Hasdeu, marele necunoscut*, RP, **17**, nr. 2, 1988, 6—7.
662. RAVEICA, TITUS, *Iorgu Iordan sau despre munci şi zile*, Cronica, **23**, nr. 26, 1988, 6.
662bis. RÎPEANU, VALERIU, *La un centenar*, RLit, **21**, nr. 40, 1988, 7 [100 de ani de la naşterea lui Iorgu Iordan].
663. RULEANU, OCTAVIAN, *Mi-a fost profesor*, Tribuna, **32**, nr. 39, 1988, 8 [Nicolae Drăganu].
664. RUSU, V., *Contribuţia lui Tache Papahagi la dezvoltarea studiilor consacrate dialectului aromân*, MSŞFLA, **8**, 1986, 87—93.
665. RUSU TOGAN, GHERASIM, *Hasdeu — enciclopedistul. Erudiţie în demers global*, Contemporanul, nr. 10, 1988, 10.
666. SALA, MARIUS, *Iorgu Iordan (1888—1986)*, TribRom, **17**, nr. 360, 1988, 11 ; *Sextil Puşcariu*, nr. 362, 11 ; *Emil Petrovici (1899—1968)*, nr. 364, 11 ; *Ovid Densusianu*, nr. 366, 11 [v.t.c.nr. 556 ; la rubr. : Mari lingvişti români].
667. SILVESTRI, ARTUR, *Şcoala Ardeleană*, Pentru patrie, **40**, nr. 11, 1988, 28 [la rubr. : Argumente ale continuităţii].
668. SOFRONIE, MIHAI, *Bogdan Petriceicu Hasdeu (1838—1988)*, TelR, **136**, nr. 9—10, 1988, 3.
669. STAN, IOAN TEODOR, *Răspuns unei recenzii*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 279—280 [rec. lui I. Gheţie la vol. *Din istoria foneticii româneşti...*, din LR, **35**, nr. 1, 1986, p. 70—71]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 474 ; **27**, 1984, nr. **577**.
670. STOIA, MIRCEA, *Bahnbrechend in seiner Zeit. Der rumänische Historiker, Philologe und Literat Bogdan Petriceicu Hasdeu*, DW, **21**, nr. 1054, 1988, 6.
671. STROE, PETRE, *Boris Cazacu*, Cronica, **23**, nr. 51, 1988, 6 [la 1 an de la moarte].
672. SURDU, ALEXANDRU, *Un fragment de dicţionar*, Luceafărul, **31**, nr. 46 [=47], 1988, 6 [M. Eminescu, *Dicţionar german-român*, fragm., în ms 2300 din BARSR].
673. ŞTEFĂNESCU, ALEX., *Litera A*, Magazin, **31**, nr. 13, 1988, 7 [Bogdan Petriceicu Hasdeu].
674. ŞUTEU, FLORA, *Iorgu Iordan în paginile revistei „Limba română"*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 409—411.
675. TABARCEA, CEZAR, *Un lingvist-povestitor*, RLit, **21**, nr. 41, 1988, 12 [B. P. Hasdeu].
676. TABARCEA, CEZAR, *Un savant modern*, Luceafărul, **31**, nr. 9, 1988, 1, 6 [s.t.e. : Actualitatea lui Hasdeu].
677. TANAŞOCA, NICOLAE-ŞERBAN, TANAŞOCA, ANCA, SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Românii balcanici în cercetarea ştiinţifică românească şi străină*, ŞSPR, nr. 3—4, 1987, 98—102.
678. TEODOR, MARIA, *P. P. Panaitescu despre influenţa Reformei în cultura românească*, AnIst Iaşi, **24**, nr. 2, 1987, 307—314.
679. ŢEPELEA, GABRIEL, *Eminescu despre unitatea poporului şi a limbii române*, Argeş, **23**, nr. 12, 1988, 8.
680. URIŢESCU, DORIN, *Contemporaneitatea lui Hasdeu în teoria lingvistică*, Orizont, **39**, nr. 12, 1988, 7.

681. VETIȘANU, VASILE, *Iarăși despre Hasdeu. 150 de ani de la naștere*, Flacăra, **37**, nr. 12, 1988, 9, 15.
682. VINȚELER, ONUFRIE, *Ilie Hașeganu (1902—1974)*, BulSȘF, 1987, 90—91.
683. VOINEA, RADU, *Prezența academicianului*, Contemporanul, nr. 31, 1988, 6 [B. P. Hasdeu ; v.t.c.nr. 593].
684. VOINEA, RADU, *Timotei Cipariu — omul și opera*, BulSȘF, 1987, 117—122.
684 bis. ZUGUN, PETRU, *Iorgu Iordan: O sută de ani de la naștere*, Cronica, **23**, nr. **46**, 1988, 6.
685. * * * *Excerpte*, IMCB, 1984, 129—134 [din alocuțiunile acad.Iorgu Iordan (p. 129—130), acad. P. Constantinescu-Iași (p. 130), prof. N.I. Popa (p. 131—134) la ședința Academiei R.P.R. din 14 ian. 1958, cu ocazia comemorării acad. Constantin I. Balmuș] Vezi [BRL], [4], 1961/1962, nr. 79.
686. * * * *Referiri critice*, IMCB, 1984, 109—114 [la opera lui Constantin I. Balmuș ; cu 1. facs.].
VEZI și nr. 9, 11, 13, 18, 106, 112, 113, 712, 731, 846, 1059, 2320.

Recenzii

687. BULUȚĂ, GHEORGHE, *Filolog și istoric*, Luceafărul, **31**, nr. 52, 1988, 2 [V. Nițu, T. Vedinaș, *Timotei Cipariu...*]. Vezi nr. **648**.
687bis. CĂLĂRAȘU, CRISTINA, Timotei Cipariu, *Opere*, I [...], LL, nr. 3, 1988, 468—471. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **489**.
688. CĂLIN, PETRU, Petru Oallde, Banatica, **8**, 1985, 473—475 [*Lupta...*]. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **527**.
689. CHIVU, GH., Nagy Béla, *Viața și activitatea lui Dimitrie Eustatievici*, Budapesta, Tankönyvkiadó, 1987, 204 p., LR, **37**, nr. 2, 1988, 201.
690. DUICU, SERAFIM, *Spre o monografie Timotei Cipariu*, RLit, **21**, nr. 32, 1988, 8 [V. Nițu, T. Vedinaș, *Timotei Cipariu...*]. Vezi nr. **648**.
691. EMILIAN, Episcop al Albei Iuliei, Antonie Plămădeală, *Pagini dintr-o arhivă* [...], IndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 124—127. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **469**.
692. EVSEEV, IVAN, *Pentru o stilistică integratoare*, Orizont, **39**, nr. 50, 1988, 4—5 [Ileana Oancea, *Istoria stilisticii...*]. Vezi nr. **650**.
693. GĂITĂNARU, ȘTEFAN, *Moment „Hasdeu"*, Luceafărul, **31**, nr. 46, 1988, 10 [B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică...*]. Vezi nr. **628**.
694. GHERMAN, MIHAI, Timotei Cipariu, *Opere*, vol. I [...], CL, **33**, nr. 1, 1988, 75—76. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **489**.
695. GHEȚIE, ION, Timotei Cipariu, *Opere*, I [...], LR, **37**, nr. 1, 1988, 95. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **489**.
696. GRAUR, AL., *„Istoria gîndirii lingvistice românești"*, RLit, **21**, nr. 11, 1984, 4[Buc., TUB, 1987]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **553**.
697. IACOB, DOINA, *Un exégèse nécessaire*, Roum, nr. 10, 1988, 55 [V. Nițu, T. Vedinaș, *Timotei Cipariu...*]. Vezi nr. **648**.
698. LĂSCUȘ, VOICU, *O cercetare interdisciplinară*, Steaua, **39**, nr. 10, 1988, 25 [V. Nițu, T. Vedinaș, *Timotei Cipariu...*]. Vezi nr. **648**.
699. MAN, VASILE, *Pe urmele lui Samuil Micu-Clain* [...], BulID—Arad, 1987, 166—168 [de S. Duicu]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **499**.
700. MARINO, ADRIAN, *Stilistica românească*, Tribuna, **32**, nr. 49, 1988, 3 [Ileana Oancea *Istoria stilisticii...*]. Vezi nr. **650**.
701. MITIȘ, ADRIAN, *Ceea ce rămîne*, Flacăra, **37**, nr. 21, 1988, 10—11 [V. Nițu, T. Vedinaș, *Timotei Cipariu...*]. Vezi nr. **648**.
702. MITIȘ, ADRIAN, *Ieșirea din criza de identitate*, Flacăra, **37**, nr. 27, 1988, 10—11 [Ileana Oancea, *Istoria stilisticii...*]. Vezi nr. **650**.
703. NICOLAU, MĂDĂLINA, *G. Călinescu și contemporanii săi (Corespondență primită)*. Volumul II [...], LL, nr. 3, 1987, 413—415. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **550**.
704. OPREA, IOAN, Alexandru Philippide, *Opere alese* [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 409—411. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **311**.
705. OPREA, IOAN, *The Editorial Moment Timotei Cipariu*, AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 73—74 [*Opere*, I...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **489**.
706. SIMION, EUGEN, *Imaginația filologului*, RLit, **21**, nr. 49, 1988, 10 [B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică...*]. Vezi nr. **628**.

707. ȚEPELEA, GABRIEL, *Argumente de limbă în demonstrarea continuității*, RLit, **21**, nr. 51, 1988, 19 [George Giuglea, *Fapte de limbă...*]. Vezi nr. **617**.
708. UNGHEANU, MIHAI, B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică* [...], Luceafărul, **31**, nr. 36, 1988, 2. Vezi nr. **628**.
709. ZUB, AL., George Mirea, *Junimea* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1048. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **519**.
710. ZUB, AL., *Pagini dintr-o arhivă* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1013—1014 [de Antonie Plămădeală]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **469**.
711. ZUB, AL., *Știința în Bucovina* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1001 [vol. III]. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **605**.
VEZI și nr. 99, 1743.

3. ISTORIA LIMBII ROMÂNE

712. BARNA, A., *Aspecte ale modernizării terminologiei gramaticale — Împrumuturi latine și romanice*, SLA, **3**, 1988, 75—79 [rés. fr.].
713. BARNA, A., *Cu privire la receptarea neologismelor latino-romanice la începutul secolului XX*, SLA, **2**, 1983, 23—30 [cu bibl.; rés. fr.].
714. BRAD-CHISACOF, LIA, *Historical Remarks on the Romanian Verbal Suffixes of Modern Greek Origin* **-ăsi, -esi, -isi, -osi**, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 261—285.
715. BRAD-CHISACOF, LIA, *Raporturile românei cu neogreaca la sfîrșitul sec. al XVII-lea și în primele decenii ale sec. al XVIII-lea*, CICSEE, **4**, 1987, 132—139.
716. BRAD-CHISACOF, LIA, *The Language of Tudor Vladimirescu's and Alexandru Hypsilantis' Revolutionary Proclamations*, RESEE, **26**, nr. 1, 1988, 35—42.
717. BRĂTIANU, G. L., *O enigmă și un miracol istoric: poporul român*. Ediție îngrijită, prefață, studiu și note de Stelian Brezeanu. Traducere de Marina Rădulescu, București, EȘE, 1988, 212 p.
718. BRÂNCUȘ, GRIGORE, *Individualitatea limbii române între limbile romanice*, TribRom, **17**, nr. 364, 1988, 11 [v.t.c.nr. 556; la rubr.: Sinteze].
719. DAVID, DOINA, *Evoluții interne și modele externe în adaptarea sintactico-semantică a unor verbe neologice românești*, AUT, **25**, 1987, 10—24 [rés. fr.].
720. DUMITRAȘCU, POMPILIU, *Structura lexicală și stilistică a lucrărilor filozofice manuscrise ale lui Samuil Micu*, SP, **3**, 1987, 248—265.
721. FRÎNCULESCU, MIRCEA, *Primele noțiuni de artă oratorică în cultura românească*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 282—289.
722. GHEȚIE, ION, MAREȘ, AL., *În legătură cu istoria articolului genitival din dacoromână*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 81—83 [pe marginea vol. lui Em. Vasiliu și Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Limba română în secolele al XII-lea—al XV-lea...*]. Vezi nr. **2271**.
723. GIURESCU, CONSTANTIN D., *Etnogeneza și continuitatea poporului român în ținutul carpato-danubian*, AlmConvLit '88, 31—35 [conferința ținută la Iași, la 10 dec. 1975, în Casa Pogor].
724. LĂUDAT, I. D., *Conștiința de neam și de limbă în spațiul românesc medieval*, MMS, **63**, nr. 6, 1987, 67—78.
725. MIHAIL, ZAMFIRA, *Aspecte de civilizație materială rurală românească în secolele XIX—XX pe baza cercetărilor etnolingvistice*, CICSEE, **3**, 1986, 68—75.
726. NANIA, ION, *Aspecte istorice, folclorice și etnolingvistice inedite din timpul domniei lui Matei Basarab*, StCom—Cîmpulung Muscel, **4**, 1957, 41—58 [rés. fr.].
727. OPREA, IOAN, *Originea sufixelor adjectivale compuse din perioada premodernă a limbii române literare*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 259—271.
728. OPREA, IOAN, *Rolul limbii germane la formarea terminologiei filozofice românești*, ICRG **4**, 1986, 89—97.
729. PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *„Cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai țării"*, Albina, **91**, nr. 10, 1988, 3, reprodus din MI, **22**, nr. 9, 1988, 6—7 [despre Johannes Trösler, *Das Alt- und Neu-Teutsche Dacia*, Nürnberg, 1666].
730. PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *Romanitate, continuitate, unitate (pornind de la un izvor narativ din 1666)*, Sibiu, TTES, 1988, 303 p. [Johannes Trösler, *Das Alt- und Neu-Teutsche Dacia*, Nürnberg, 1666; cu ind. de nume și locuri; deutsch. Zus.; Engl. Ab.]. Vezi și nr. 739, 748.
731. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Românii balcanici în evul mediu în lumina cercetărilor lingvistice recente*, CICSEE, **4**, 1987, 72—76 [pe marginea cărții lui G. Ivănescu, *Istoria limbii ronâne* ...]. Vezi BRL, **23**, 1980, nr. 659.

732. SIMION, LIDIA, *The Modernization of the Social-Political Vocabulary as Reflected in the Romanian Press of the First Half of the 19-th Century*, RESEE, **26**, nr. 1, 1988, 27—33.

733. ŞTEFAN, ION, *Formule de adaptare a unei categorii de neologisme*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 29—38.

734. XENOPOL, A. D., *Istoria românilor din Dacia Traiană*. Ediţia a IV-a. Vol. I—III. Ediţie critică publicată sub îngrijirea lui Al. Zub. *I. Dacia anteromană, Dacia Romană şi năvălirile barbare. 513 înainte de Hr. — 1290.* Text stabilit, note, comentarii, postfaţă şi indice de V. Mihailescu-Bîrliba. Prefaţă şi studiu introductiv de Al. Zub [v. mai ales cap. de toponimie, p. 161—163, 235—243, 289—297, 331—334, terminologie p. 297—300, 322—329]. *II. De la întemeierea ţărilor române pînă la moartea lui Petru Rareş, 1546.* Text stabilit de Nicolae Stoicescu şi Maria Simionescu. Note şi comentarii, prefaţă, indice şi ilustraţia de Nicolae Stoicescu. *III. De la moartea lui Petru Rareş pînă la Matei Basarab şi Vasile Lupu. „Epoca lui Mihai Viteazul".* Text stabilit de Nicolae Stoicescu şi Maria Simionescu. Note, comentarii, prefaţă, indice şi ilustraţia de Nicolae Stoicescu. Glosar de Maria Simionescu [v. mai ales cap. III. *Mişcarea intelectuală*, subcap. 1: *Limba slavonă şi limba română*; 2. *Cărţile bisericeşti române*; 3. *Începuturile literare*], Bucureşti, EŞE, I : 1985, 518 p.; II : 1986, 504 p.; III : 1988, 580 p.

735. * * * *Evoluţia limbii poetice româneşti (1880—1985).* Adunarea şi clasificarea materialului. Redactare parţială. *Figurile în poezia românească modernă.* Repertoriu şi comentarii, Timişoara, [TUT], 1988, 361 p. dact. (UT. CŞS. Sectorul de poetică) [preprint; autori: Olimpia Berca, Ionel Funeriu, Dumitru Vlăduţ, Maria Foarţă, Smaranda Vultur, Doina Dascălu, Crişu Dascălu, Pavel Rozkoš, Livia Vasiluţă].

736. * * * *Limbaj poetic şi versificaţie în secolul al XIX-lea (1800—1870)*, Timişoara, TUT, 1977, 468 p. multigr. (UT. FFI. ColL) [autori: Eugeniu Berca, Olimpia Berca, Livius Petru Bercea, Doina Bogdan Dascălu, Crişu Dascălu, Maria Foarţă, Ionel Funeriu, Dumitru Vlăduţ].

737. * * * *Limbaj poetic şi versificaţie în secolul al XIX-lea (1870—1900). Metafora*, Timişoara, TUT, 1979, 155 p. multigr. (UT. CŞS. ColL) [autori: Eugeniu Berca, Olimpia Berca, Livius Petru Bercea, Crişu Dascălu, Doina Dascălu, Maria Foarţă, Ionel Funeriu, Dumitru Vlăduţ].

738. * * * *Limbaj poetic şi versificaţie în secolul al XIX-lea (1870—1900). Versificaţia*, Timişoara, TUT, 1978, 185 p. multigr. (UT. CŞS. ColL) [autori: Eugeniu Berca, Olimpia Berca, Livius Bercea, Crişu Dascălu, Doina Dascălu, Maria Foarţă, Ionel Funeriu, Dumitru Vlăduţ].

VEZI şi nr. 111, 568, 589, 591, 601, 614, **617**, 621—624, 651, 655, 657, 755, 785, 787, 891, 892, 910, 997, **1082**, 1157, 1162, 1171, 1180, 1206, 1245, 1399, 1550, 1630, **1701**, 1712, 1887, **2217**, **2240**, **2267**, **2271**.

Recenzii

739. ABRUDAN, DUMITRU, Antonie Plămădeală, *Romanitate* [...], TelR, **136**, nr. 29—30, 31—32, 1988, 4. Vezi nr. **730**.

740. BADEA, ŞTEFAN, *O cercetare remarcabilă*, RLit, **21**, nr. 12, 1988, 8 [M. Costinescu, M. Georgescu, Fl. Zgraon, *Dicţionarul limbii române literare vechi...*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **572**.

741. CHIVU, GHEORGHE, Manuela Saramandu, *Terminologia juridic-administrativă* [...], LR, **37**, nr. 5, 1988, 477. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **589**.

742. CUNESCU, GHEORGHE, Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Lupta împotriva deznaţionalizării* [...], MMS, **63**, nr. 3, 1987, 116—118. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **586**.

743. DAMIAN, TEODOR, Antonie Plămădeală, *„Lupta împotriva deznaţionalizării* [...]", BO, **105**, nr. 1—2, 1987, 143—146. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **586**.

744. MAREŞ, LUCREŢIA, Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicţionarul limbii române literare vechi* [...], LR, **37**, nr. 3, 1988, 287—288. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **572**.

745. MÂRZA, IACOB, Francesco Griselini, *Încercare de istorie politică şi naturală a Banatului Timişoarei* [...], RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 359. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **501**.

746. MUNTEANU, EUGEN, Helga Grössman-Osterloch, *Die deutschen Einflüsse auf das Rumänische. Probleme — Kriterien — Anwendungen* (**Tübinger Beiträge zur Linguistik**, 266), Gunter Narr Verlag Tübingen, 1985, 250 p., ICRG, **4**, 1986, 227—231.

747. MUREŞIANU, ION B., Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, *Lupta împotriva deznaţionalizării* [...], MB, **37**, nr. 2, 1987, 119—124. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **586**.
748. PORCESCU, SCARLAT, *Romanitate, continuitate, unitate*. Cronica, **23**, nr. 43, 1988, 5 [de Antonie Plămădeală]. Vezi nr. **730**.
749. ŞUTEU, FLORA, Helga Crössmann Osterloch, *Die deutschen Einflüsse auf das Rumänische. Probleme — Kriterien — Anwendungen*. Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1985, 250 p., LR, **37**, nr. 1, 1988, 96.
750. ZUB, AL., A. Niculescu, *Outline History of the Romanian Language* [...], AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 1048. Vezi BRL, **24**, 1981, nr. 645.
751. ZUB, AL., Mihaela Mancaş, *Limbajul artistic* [...], AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 1048. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **606**.
752. ZUGRAVU, NELU, I. Fischer, *Latina dunăreană* [...], AnIst Iaşi, **24**, nr. 2, 1987, 701—703. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **516**.
VEZI şi nr. 99, 707, 781, 1133, 2280.

4. DIALECTOLOGIE

a. Generalităţi

VEZI nr. 137, 582.

Recenzii

753. POPESCU, RADU SP., Romulus Todoran, *Contribuţii* [...], AO, **5**, 1986, 313—314. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **703**.

b. Graiurile dacoromâne

754. ANDONE, IRINA, *Un chestionar cu 2543 de întrebări*, Dialog, **19**, nr. 123, 1988, 4 [*Noul Atlas lingvistic al României, Moldova şi Bucovina*; conv. cu Ion Nuţă şi Ion A. Florea].
755. DIACONESCU, FLORICA, *Neologismul în graiurile din Bucovina. Consideraţii sociolingvistice*, BulŞt—Suceava, 1984, 232—238.
756. FLOREA, ION A., *Elemente de origine germană în Bucovina de Nord pe baza ALM*, ICRG, **4**, 1986, 47—53.
757. HREAPCĂ, DOINA, *Fapte lingvistice din zona de interferenţă a subdialectelor crişean şi maramureşean*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 279—290 [rés. fr.].
758. IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Normă şi abatere de la normă în graiuri*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 129—133.
759. MĂRII, I., *Pe marginea unui dicţionar dialectal (I)*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 59—70; *(II)*, nr. 2, 141—150 [*Dicţionarul subdialectului bănăţean*, vol. I—II]. Vezi nr. **768**.
760. MOLDOVAN, IOAN MICU, *Poveşti populare din Transilvania culese prin elevii şcolilor din Blaj (1863—1878)*. Ediţie îngrijită de Ion Cuceu şi Maria Cuceu. Prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, EM, 1987, XXVIII+264 p. [cu note şi glosar]. Vezi şi nr. 770, 780.
761. PETROVICI, EMIL, **Atlasul lingvistic român II**. *Introducere*. Redactori: Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza. Coordonator: I. Mării, Cluj-Napoca, [TUCN], XX+428 p. multigr. (UCN. ILIL).
762. POP RETEGANUL, ION, *Poveşti ardeleneşti. Basme, legende, snoave, tradiţii şi povestiri*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Vasile Netea, Bucureşti, EM, 1986, 669 p. **(Ediţii critice de folclor)** [cu glosar]. Vezi şi nr. 771.
763. POPESCU, RADU SP., *Despre palatalizarea labiodentalelor* **F** *şi* **V** *în vestul Munteniei şi în sudul Olteniei*, AO, **5**, 1986, 259—266 [cu 2 h. î.t.].
764. RĂDULESCU-CODIN, C., *Literatură populară. I. Cîntece şi descîntece ale poporului. Cu 50 arii populare*. Ediţie critică de Ioan Şerb şi Florica Şerb. Studiu introductiv de Dan Simonescu, Bucureşti, EM, 1986, 666 p. **(Ediţii critice de folclor)**. Vezi şi nr. 774.
765. ŞANDRU, DUMITRU, *Folclor românesc*. Ediţie îngrijită de Tudora Şandru Olteanu. Prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, EM, 1987, 492 p. [cu gl. regional p. 461—478 şi ind. de culegători şi de informatori]. Vezi şi nr. 779.
766. TURCULEŢ, ADRIAN, *Palatalizarea labialelor* **f**, **v**, *la* **s(i**, **z(i**, AnL—A, **31**, 1986—1987, 263—278 [deutsch. Zus.].
767. * * * *Chestionarul* **Atlasului lingvistic român II** elaborat, în cadrul Muzeului Limbii Române, sub conducerea lui Sextil Puşcariu, de Emil Petrovici şi editat de Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară, de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza şi S. Vlad. Coordo-

nator : I. Mării, Cluj-Napoca, [TUCN], XXIV+433 p. multigr. (UCN. ILIL) [cu *Chestionarul* **ALR II**, indicele problemelor anchetate ; cu 3 an. : Indicele denumirilor latinești din textul *Chestionarului*, indicele hărților fonetice și morfologice interpretative, sumarul *Chestionarului* și corrigenda].

768. * * * *Dicționarul subdialectului bănățean.* [Vol. 1]. Introducere. Alcătuirea dicționarului. Abrevieri bibliografice. Litera *A: A—ALBOCALMIN.* Redactorul volumului I : Drincu Sergiu. Redactor coordonator : Vasile Șerban. Vol. II. *ALBOMINĂ—ĂSTALALT.* Redactorul volumului al II-lea : Sergiu Drincu. Redactor coordonator : Vasile Șerban. Vol. III. *BA—BIZUI.* Redactorul volumului al III-lea : Maria Purdela Sitaru. Redactori coordonatori : Vasile Șerban, Sergiu Drincu, Timișoara, TUT, I : 1985, [II]+185 p. multigr. [Engl. Ab. ; rés. fr. ; deutsch. Zus. ; русс. рез.] ; II : 1986, 240 p. multigr. [cu un supliment de abr. bibl.] ; III : 1987, II+202 p. multigr. [cu ind. de informatori] (UT. FF. CȘS). Vezi și nr. 759. 778, 782.
VEZI și nr. **57**, 137, 258, 402, 582, 665, 725, 786, 787, 813, 997, 1048, 1055, 1057, 1061, 1062, 1064, 1065, 1067, 1068, **1079**, 1087, 1090, 1098, 1099, 1105—1107, 1111—1113, 1115, 1117, 1123, 1180, 1286, 1358, 1497, 1847, 1938, 1991.

Recenzii

769. BÎRLEANU, ION-HORIA, Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. I [...], MMS, **64**, nr. 3, 1988, 121—123. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **635**.
770. COMAN, MIHAI, *Ediții critice*, Tribuna, **32**, nr. 1, 1988, 4, 6 [Ioan Micu Moldovan. *Povești populare...*]. Vezi nr. **760**.
770bis. CUCEU, I., Dumitru Mărtinaș, *Originea ceangăilor* [...], AnFolc, **5—7**, (1984—1986), 1987, 493—494. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **580**.
771. CUCEU, I., Ion Pop Reteganul, *Povești ardelenești* [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 462—463. Vezi nr. **762**.
772. CUCEU, ION, Artur Gorovei, *Literatură populară*. [Vol.] II [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 461—463. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **653**.
773. CUCEU, M., Ion Nijloveanu, *Basme populare* [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 465—466. Vezi BRL, **25**, 1982, nr. **889**.
774. CUCEU, MARIA, C. Rădulescu-Codin, *Literatură populară*. [Vol.] I [...], AnFolc, **5—7**, (1984—1986), 1987, 460—461. Vezi nr. **764**.
775. GIOSU, ȘTEFAN, Vasile Arvinte, Stelian Dumistrăcel, Ion A. Florea, Ion Nuță, Adrian Turculeț, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina.* I [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 399—402. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **635, 636**.
776. HOMORODEAN, MIRCEA, Ion Popescu-Sireteanu, *Limbă și cultură populară* [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 488—489. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **694**.
777. IANCU, VASILE, *Atlas lingvistic*, RLib, **46**, nr. 13462, 18 febr. 1987, 2 [*Noul Atlas Lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, vol. I...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **635**.
778. IONIȚĂ, VASILE, *Trei apariții importante*, Semenicul, **11**, 1987, 32—33 [*Noul Atlas lingvistic român pe regiuni, Banat.* I... ; *Dicționarul toponimic al Banatului*, vol. I—II ; *Dicționarul subdialectului bănățean...*, vol. I—II]. Vezi nr. **768** și BRL, **23**, 1980, nr. 802, 803 ; **27**, 1984, nr. **1399** ; **30**, 1987, nr. **1297**.
779. ISPAS, SABINA, Dumitru Șandru, *Folclor românesc* [...], REF, **33**, nr. 2, 1988, 189—190. Vezi nr. **765**.
780. ISTRATE, GAVRIL, *Povești ardelenești*, Luceafărul, **31**, nr. 2, 1988, 6 [Ioan Micu Moldovan, *Povești populare...*]. Vezi nr. **760**.
781. MERIȘCA, COSTIN, Dumitru Mărtinaș, *Originea ceangăilor* [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 507—513. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **580**.
782. NUȚĂ, ION, *Dicționarul subdialectului bănățean* [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 419—423 [vol. I]. Vezi nr. **768**.
783. OBREJA, DORIN, *Un eveniment editorial: Noul Atlas lingvistic al României, Moldova și Bucovina*, Cronica, **23**, nr. 2, 1988, 6 [vol. I]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **635, 636**.
784. VULPE, MAGDALENA, *Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina*, Vol. I [...], RRL, **33**, nr. 6, 1988, 463—465. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **635, 636**.
VEZI și nr. 734, 740, 744, 1138.

c. Aromână

785. CARAGIU MARIOȚEANU, MATILDA, *À propos de la latinité de l'aroumain (à la lumière des dernières recherches)*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 237—250 [cu 2 an.].

786. CIOLAC, MARINA, *Interférences linguistiques dans le discours écrit (aroumain et dacoroumain) des enfants d'origine aroumaine*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 173—184.
787. GHEȚIE, ION, *În legătură cu concordanțele lingvistice dintre aromână și graiurile din Banat*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 165—169 [pe marginea art. lui N. Saramandu din LR, **35**, nr. 5, 1986, 225—233]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 605.
788. SARAMANDU, NICOLAE, *Harta graiurilor aromâne și meglenoromâne din Peninsula Balcanică*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 225—245 [cu o h. în an.; cu ind. alfabetic al loc.; rés. fr.].
789. SARAMANDU, NICOLAE, *L'aroumain et ses rapports avec le grec (à propos d'un ouvrage récent)*, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 251—259 [Achille G. Lazarou, *L'aroumain et ses rapports avec le grec*, Thessalonique, 1986, 304 p.+5 h; vers. fr. a unei cărți apărute în greacă, în 1976].
VEZI și nr. 664, 677.

Recenzii

790. SARAMANDU, NICOLAE, Zbigniew Gołąb, *The Aromunian Dialect of Kruševo in R.S. Macedonia, S. F. R. Yugoslavia*, Skopje, 1984, 267 p., SCL, **39**, nr. 2, 1988, 175—177.
791. TURCULEȚ, A., Zbigniew Gołąb, *The Aromunian Dialect of Kruševo in R. S. Macedonia, S. F. R. Yugoslavia*, Skopje, 1984, 267 p., AnL—A, **31**, 1986—1987, 428—433.
792. VELCULESCU, CĂTĂLINA, Felix Karlinger, *Auf Märchensuche im Balkan*, Diederichs Verlag, Köln, 1987, 124 p., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 170—171; versiune rom. în LL, nr. 3, 1988, 480—481.

d. Istroromână

VEZI nr. 677.

e. Meglenoromână

793. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Împrumuturi vechi sud-slave în dialectul meglenoromân*, RS, **24**, 1986, 89—117 [láriță, polășeníc, plaz, zăboĩ, coásă, vílă, gréblă, brână, ugór, ugáră, părlóg, brázdă, fugón, selíști, uvéz, snop, pleávă, stóg, pulóg, leásă, cutár, băčioál'ă, părč, mitil', zoámbiță, iásli, clóput, tuiágă, om, ubloánc, praz, lóbudă, reápă, șteávă, pipércă, čúșcă, bob, crăstăveáti, măslíncă, čărníč, plop, rod, víșnă, lóznă, știr, trắscă, busil'óc, busil'úc, băjúr, kítcă, dreázgă, boz, rogúz, lípă, iélă, élă, cruș, șúmă, crácă, doármă, jir, bic, úngl'e, cupítă, pătăróc, pătoróc, gănsác, gắscă, goáscă, misírcă, cucót, căcót, căcoát, ej, gúștir, jábă, vídră, nivistúl'că, vrăpčán, vropčán, mreáncă, crap, plătíță, rac, gad, pang, mușíță, búbă, roi, mátcă; rés. fr.].
794. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Le mégléno-roumain parlé en Dobroudja. Évolution et perspectives*, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 245—250.
VEZI și nr. 677, 731, 788, 1089.

5. FILOLOGIE

795. ALICU, GRAȚIANA, *Circulația cărții vechi românești în județul Cluj (VIII)*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 713—722. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **763**; **24**, 1981, nr. 802; **23**, 1980, nr. 877; **22**, 1979, nr. 575.
796. ARGATU, CALINIC, *Prima scriere filozofică tradusă în limba română*, Argeș, **23**, nr. 12, 1988, 4—5 [300 de ani de la tipărirea *Bibliei de la București*].
797. BADEA, GH., *Noi informații despre viața bisericii noastre strămoșești în secolele XVIII—XIX*, MMS, **63**, nr. 1, 1987, 113—120 [pe marginea art. lui N.A. Ursu *Un cărturar român necunoscut din secolul al XVIII-lea*, Cronica, **20**, nr. 35, 1985, 5; *Dascălul Macarie, autorul „Gramaticii românești" (1717) și al „Lexiconului slavono-românesc (1778)*, LR, **34**, nr. 5, 1985, 445—449; *Cu privire la „momentul 1750" și dezvoltarea limbii române literare*, LR, **34**, nr. 6, 1985, 520—531; *Cine este Gherasim, traducătorul din Voltaire (la 1792)?*, Cronica, **21**, nr. 1, 1986, 6; *Un cărturar necunoscut din secolul al XVIII-lea*, AnIst Iași, **23**, nr. 1, 1985, 239—254; *O traducere necunoscută a lui Nicolae Milescu*, Cronica, **21**, nr. 44, 1986, 5]. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. 535, 690, 692; **29**, 1986, nr. 707, 708.
798. BANU, GH., *Activitatea tipografică a Episcopului Mitrofan al Buzăului (1691—1702)*, ÎndrBis—Buzău, **6**, 1987, 25—27.
799. BARBU, VIOLETA, *Cele mai vechi traduceri din Voltaire în limba română (II)*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 39—54. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 653.

800. BARBU, VIOLETA, *Probleme și orientări în editarea literaturii medievale*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 143—153.
801. BARBU, VIOLETA, *Probleme și orientări în editarea literaturii române vechi*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 231—241.
802. BARBU-BUCUR, SEBASTIAN, *Manuscrise muzicale românești la Muntele Athos*, MA, **32**, nr. 4, 1987, 17—27.
803. BRANCOVICI, GHEORGHE, *Cronica slovenilor Illiricului, Mysiei cei de Sus și cei de Jos Mysie, carii s-au început den Facerea Lumii întru 2772 de ani*, Manuscriptum, **18**, nr. 4, 1987, 38—40 [fragm.]. Vezi și nr. 823, 896.
804. BRĂTESCU, G., *Grija pentru sănătate. Primele tipărituri de interes medical în limba română (1581—1820)*. Selecție, transcriere și comentarii de ..., București, EMed, 1988, 414+4 pl. cu 15 facs. Vezi și nr. 931, 969.
805. BUCUR, DORICA, *Cartea românească tipărită la Brașov în prima jumătate a secolului al XIX-lea, expresie a afirmării conștiinței naționale*, Astra 1861—1950, 363—369.
806. BULGĂR, GH., *Convergențe franco-române*, RLit, **21**, nr. 14, 1988, 20 [pe marginea conferinței lui Charles Teisse-Jere *Cinci secole de istorie a cărții în România: de la Nicodim de Tismana la Mihai Eminescu*, Bordeaux, 11 mart. 1988].
807. BULGĂR, GH., *Filologie și istorie*, București, EE, 1988, 304 p. Vezi și nr. 919, 941, 946.
808. CÂNDEA, VIRGIL, *Paradisul și grădina*, RITL, **35**, nr. 3—4, 1987, 20—30 [300 de ani de la apariția *Bibliei de la București*].
809. CÂNDEA, VIRGIL, *20 000 de documente românești la Athos*, MI, **22**, nr. 4, 1988, 6—8, 17.
810. CERNOVODEANU, PAUL, *Filiația cronografelor românești de tip Danovici*, BO, **105**, nr. 9—10, 180—196.
811. CHIȚIMIA, I. C., *Nestinsa conștiință a unității de limbă și de neam*, MI, **22**, nr. 11, 1988, 15—17.
812. CHIȚIMIA, I. C., *Un monument literar:* **Biblia de la București**, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 45—49.
813. CHIVU, GH., *Normă și grai în* **Codex Sturdzanus**, LR, **37**, nr. 3, 1988, 273—277.
814. COȘBUC, G., *Opere alese*. [Vol.]. VII. *Traduceri*. Ediție critică de Gh. Chivu. Prefață și comentarii de Alexandru Duțu. Dante, *Divina Comedie. I. Infernul*. [Vol.] VIII. *II. Purgatorul. III. Paradisul*, București, EM, VII : 1985, LVII+705 p. ; VIII : 1988, X+693 p. [cu un studiu filologic, *Manuscrisele* **Divinei Comedii**. *Elemente pentru o cronologie a traducerii datorate lui George Coșbuc*, vol. VII, p. XXI—XLIII și o notă asupra ediției, p. XLV—LVII de Gh. Chivu]. Vezi și BRL, **29**, 1986, nr. 722.
815. CREȚIA, PETRU, *Editarea operei poetice a lui Eminescu. Bilanțul unui veac [I]*, VR, **32**, nr. 6, 1987, 8—11 ; *(II)*, nr. 7, 56—58 ; *Cronica ediției Eminescu [III]*, nr. 8, 86—90. *Editarea operei poetice a lui Eminescu. Bilanțul unui veac (IV)*, nr. 9, 22—28 ; *(V)*, nr. 10, 54—59 ; *(VI)*, nr. 11, 57—63 ; *(VII)*, nr. 12, 17—24 ; *(VIII)*, **33**, nr. 1, 1988, 57—64 ; *(IX)*, nr. 2, 22—31 ; *(X)*, nr. 3, 6—9 ; *(XI)*, nr. 5, 46—51 ; *(XII)*, nr. 6, 12—16 ; *(XIII)*, nr. 7, 37—42 ; *(XIV)*, nr. 9, 46—51.
816. DELETANT, DENNIS, *Arhivele și bibliotecile britanice, surse ale culturii românești*, Ramuri, nr. 9, 1988, 12.
817. DIMA, EUGENIA, *Primele traduceri din* **Halima** *în limba română*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 39—64 [rés. fr.].
818. DOMINTE, CONSTANTIN, *Scrierea românească*, Albina, **91**, nr. 12, 1988, 10 [la rubr. : Limba noastră-i o comoară].
819. DRĂGUȚ, VASILE, *Anastasie Crimca și unele aspecte ale confluenței artistice românești*, Arta, **34**, nr. 10, 1987, 30—32 [cu 9 repr. alb-negru].
820. DREGHICIU, DOINA, *Colecția de carte românească veche a Bibliotecii Documentare „Timotei Cipariu" din Blaj (Considerații preliminare)*, Apulum, **24**, 1987, 247—254 [rés. fr.].
821. DREGHICIU, DOINA, MÂRZA, EVA, *Cărți tipărite sub patronajul Mitropoliei Bălgradului (sec. XVI—XVII)*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 50—62 [cu 14 facs.].
822. DROBOTĂ, ELENA, *Cartea românească veche de pe teritoriul județului Botoșani*, RMM, **24**, nr. 9, 1987, 49—53 [cu 8 façs. ; rés. fr.].
823. DUDAȘ, FLORIAN, *Tipografii „Noului Testament" de la Bălgrad*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 79—82 [Ștefan din Ohrida, Gheorghe Rusu din Sibiel, Mihail Zugravul ; cu 1 facs.].
824. DUDAȘ, FLORIAN, *Vechi cărți românești călătoare*. I, București, EST, 1987, 239 p. Vezi și nr. 923, 925, 930, 934, 958.
825. DUȚĂ, VICTOR, *Călătorie în lumea scrierii și a tiparului*, București, EST, 1988, 174 p. Vezi și nr. 955.

826. EMINESCU, M., *Opere*. Ediție critică întemeiată de Perpessicius. [Vol.] VIII. *Teatru original și traduceri. Traducerile de proză literară. Dicționarul de rime*. Studiu introductiv de Petru Creția. Cu 145 de reproduceri după manuscris. Ediție critică îngrijită de un colectiv de cercetători de la Muzeul Literaturii Române. Petru Creția — stabilirea și afilierea textelor, comentariile, Aurelia Creția-Dumitrescu — stabilirea textelor pentru teatrul original, Oxana Busuioceanu — stabilirea textelor pentru traduceri și dicționarul de rime, bibliografia ediților, D. Vatamaniuc — cadrul istoric-literar. Secretariat tehnic : Ileana Rațiu. Coordonator : Petru Creția, București, EARSR, 1988, XXXV+1196 p. (ARSR. MLR). Vezi și nr. 893, BRL, **28**, 1985, nr. **645** ; **27**, 1984, nr. **800** ; **26**, 1983, nr. **787** ; **23**, 1980, nr. 872 ; **21**, 1978, nr. 899 ; **19**, 1976, nr. 799.

827. ENE, ILEANA, Manuscriptum, **18**, nr. 4, 1987, 38—41 [s.t.c. : Cronica slovenilor Illiricului ; prezentarea cronicii lui Gheorghe Brancovici]. Vezi nr. 803.

828. FLOREA, N., *Răspîndirea tipăriturilor de la Rîmnic (1702—1827) în sud-vestul Olteniei*, ÎndrBis—Craiova, **4**, 1987, 86—89.

829. FLORESCU, AURELIA, *Cartea românească din secolul al XVII-lea în județul Dolj*, Oltenia **4**, 1982, 113—119 [rés. fr.].

830. FUNERIU, I., *Note pentru o ediție Macedonski („Amendamente" la rimă)*, SCL, **37**, nr. 6, 1988, 513—524.

831. FURDUI, TITUS, *Scrieri ale lui Petru Maior aflate în Biblioteca Vaticanului*, StUBBHist, **32**, nr. 2, 1987, 74—83 [cu 4 facs. ; Engl. Ab.].

832. GHEȚIE, ION, **Biblia de la București** *în lumina unor cercetări mai vechi și mai noi*, LR, **37**, nr. 6, 1988, 497—503.

833. GHIBU, OCTAVIAN O., *Copia lui Picu Pătruț după „Divanul" lui D. Cantemir*, BO, **105**, nr. 5—6, 1987, 81—101 [cu 9 fig. î.a.t.].

834. GHITA, IEREMIA B., **Noul Testament de la Bălgrad** *(Alba Iulia) — 340 de ani de la tipărirea lui* —, TelR, **136**, nr. 5—6, 7—8, 1988, 2, 6.

835. GIURCĂ, GH., *Un manual bucovinean*, LL, nr. 1, 1988, 138—140 [D. Isopescul, E. Luță, N. Irimievici, *Carte de cetire sau Lecturariu pentru al IV, al V și al VI an al școalelor poporale*, Viena, 1890, retipărire a ed. din 1887].

836. GOROVEI, ȘTEFAN S., *O colaborare culturală în veacul XVIII și implicațiile ei*, AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 332—347 [despre interpolările lui Misail Călugărul și Axinte Uricariul din *Letopisețul* lui Grigore Ureche].

837. ILIESCU, OCTAVIAN, **Pinegi** : *nume de monedă în izvoare istorice slavo-române (secolele XVI—XVII)*, AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 363—367.

838. ISTRATE, GHEORGHE, *Cel mai vechi text în limba română*, TribRom, **17**, nr. 360, 1988, 11 [scrisoarea lui Neacșu din Cîmpulung ; v.t.c.nr. 556 ; la rubr. : Istoria scrisului românesc].

839. JUCAN, GRAȚIAN, *Un text necunoscut al lui M. Eminescu*, Transilvania, **17**, nr. 6, 1988, 18—19 [recenzie la cartea lui Lorentz Diefenbach, *Völkerkunde Ost-Europa*, vol. I, Darmstadt, 1880].

840. LIGOR, ALEXANDRU, *Cartea veche laică tipărită în limba română și unitatea poporului de la Carpați, Dunăre și Mare*, RMM, **25**, nr. 4, 1988, 64—68.

841. LIGOR, ALEXANDRU, *Operele tipografice brîncovenești și ideea de unitate națională*, Transilvania, **17**, nr. 9, 1988, 44—46 [cu 1 tab.].

842. MAREȘ, ALEXANDRU, *Din istoria criptografiei românești: cifrul cancelariei brîncovenești pentru corespondența în limba polonă*, AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 334—341 [cu 1 fasc. și 2 fig.].

843. MAREȘ, ALEXANDRU, *Dispozițiile sinodului transilvănean din anul 1627. Contribuții filologice*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 243—253 [*Canoanele mitropolitului Dosoftei*, ms. 296, BARSR, Fil. Cluj-Napoca, cu însemnările preotului Cristian din Moldova, care a restaurat, la 1627, un Molitvenic, în care au fost legate și 2 foi din *Canoane* ; cu textul *Canoanelor* în anexă ; cu 1 fasc.].

844. MAREȘ, ALEXANDRU, *Traduceri necunoscute ale lui Dosoftei din perioada celui de-al doilea exil polon (III)*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 55—63 ; *(IV)*, nr. 2, 135—141 [*Viața sfîntului evanghelist Luca, Viața sfîntului Vasile cel Nou, Legenda lui Afrodițian Persu*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 683.

845. MAZILU, DAN HORIA, *Cărțile baroce ale lui Ioannikie Haleatovski*, RITL, **35**, nr. 3—4, 1987, 135—139.

846. MAZILU, DAN HORIA, *La circulation en Europe d'un texte romain du XVII-e siècle qui affirme la latinité de la langue roumaine*, CREL, nr. 4, 1987, 37—46 [vers. slavonă a lui Udriște Năsturel a cărții lui Thomas din Kempis *De Imitatione Cristi*, Mănăstirea Dealu, 15 apr. 1647].

847. MAZILU, DAN HORIA, *Proza oratorică în literatura română veche.* Partea a II-a (*Renaşterea. Barocul*), Bucureşti, EM, 1987, 236 p. **(Momente şi sinteze).** Vezi BRL, **29**, 1986, **674.**

848. MAZILU, DAN HORIA, *Un moment din mişcarea spre perfecţiune a culturii noastre*, UC, nr. 2—3, 1988, 6 [*Biblia de la Bucureşti*; conv. cons. de Cristian Mujdei].

849. MAZILU, DAN HORIA, *Varlaam et Dosoftei ou la versification en tant qu'exercise rhétorique*, CREL, nr. 4, 1986, 34—51.

850. MÂRZA, EVA, *Evidenţe de cărţi româneşti din secolele XVIII—XIX în judeţul Alba*, Apulum, **24**, 1987, 255—258 [rés. fr.].

851. MÂRZA, EVA, DREGHICIU, DOINA, *Itinerariile unei tipărituri bălgrădene. „Chiriacodromionul" de la 1699 în judeţul Alba*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 66—71.

852. MÂRZA, IACOB, *Cartea românească veche şi unitatea naţională*, Tribuna, **32**, nr. 47, 1988, 8.

853. MÂRZA, IACOB, *Cinci liste cu cărţi de la Nicolae Pauleti (1839—1842)*, Apulum, **24**, 1987, 269—282 [cu an.; deutsch. Zus.].

854. MÂRZA, IACOB, *Tipărituri româneşti într-un manuscris latin din 1774*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 63—66 [cu 2 facs.]

855. MERIŞCA, COSTIN, *Soarta bibliotecii lui Eminescu*, Transilvania, **17**, nr. 6, 1988, 16—18.

856. MICU, BUCUR IOAN, *Le tricentenaire de l'imprimérie en Roumanie*, AR, **11**, nr. 9, 1988, 11.

857. MIHAIL, PAUL, *Contribuţii documentare la istoria oraşului Iaşi*, AnIst Iaşi, **24**, nr. 1, 1987, 415—478 [cu 7 facs.].

858. MIHĂESCU, DORU, *Carte veche românească în Biblioteca Episcopiei Romanului şi Huşilor*, MMS, **63**, nr. 1, 1987, 83—107.

859. MIHĂILĂ, G., *Manuscrisele „Cronicii universale" a lui Mihail Moxa*, MSŞFLA, **8**, 1986, 63—74.

860. MIHĂILĂ, G., *6 poezii necunoscute ale tînărului Eminescu într-o publicaţie de acum 124 de ani?*, Contemporanul, nr. 9, 1988, 6—7 [nesemnat]; *Pe marginea celor şase poezii atribuite lui Eminescu. Despre metodă*, nr. 14, 1988, 10 [răspunde lui D. Vatamaniuc, *Un debut neconfirmat...*, Luceafărul, **31**, nr. 10, 1988]; nr. 15, 10 [răspunde lui Petru Oalde, *Mihai Eminescu sau George Marchiş*, Tribuna, **32**, nr. 10, 1988, şi lui Mircea Popa, *Pe marginea celor 6 poezii...*, Contemporanul, nr. 13, 1988]. Vezi nr. 876, 885, 887, 908, 909.

861. MIHU, ELENA, *Cartea veche românească în judeţul Mureş, provenită din centrele tipografice ale vremii*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 82—87 [cu 1 fasc. şi 1 h.].

862. MILESCU, NICOLAE, *Carte aleasă pe scurt despre cele nouă muze şi cele şapte arte liberale, (III)*, LL, nr. 3, 1987, 368—372; *(IV). Geometria. A şasea artă liberală. Capitolul 7*, LL, nr. 4, 1987, 494—498; *Astrologia. A şaptea artă liberală. Capitolul 8*, 497—498; *De retorică. Despre cum dispare înţelepciunea, adică tîlcul şi cum se ascunde adevărul*, 499 [trad. de Crina Boçşan]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 694.

863. MIRCEA, IOAN, *Valori artistice şi bibliofile menţionate într-un document din anul 1788*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 71—78 [cu dc. repr. în an.].

864. MIRON, V.GH., IRIMESCU, G., CEAUŞU, M. ŞT., *Documente sucevene*, RA, **65**, vol. 50, nr. 1, 1988, 57—61 [cu dc. de la 1388—1385 în an.].

865. MITRIC, OLIMPIA, *Expoziţia „Vechi manuale şcolare în colecţii sucevene"*, RMM, **25**, nr. 3, 1988, 19—22 [cu 3 facs.; rés. fr.].

866. MOLDOVANU, DRAGOŞ, *Autotraducerile din latină ale lui D. Cantemir (Finalitate, caracteristici generale, semnificaţie)*, AMS, 1982, 84—100.

867. MORĂRESCU, DRAGOŞ, *Un monument de l'art typographique roumain*, RR, **42**, nr. 9, 1988, 48—57 [*Biblia de la Bucureşti*; cu 2 facs. şi 2 tab.].

868. MORĂRESCU, DRAGOŞ, *Xilografii „Bibliei" lui Şerban Cantacuzino*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 170—177 [Damaschin Gherbest, Ioanichie Bacov, Andrei (Antim Ivireanul); cu 6 facs.].

869. MUREŞIANU, ION B., *Cartea veche bisericească din Banat.* Precuvîntare de Înalt Prea-Sfinţitul Mitropolit dr. Nicolae Corneanu şi argument de profesor dr. docent Dan Simonescu, Timişoara, EMB, 1985, 326 p. [cu 75 facs. şi ind. de loc.; Engl. Ab.; rés. fr.; deutsch. Zus.]. Vezi şi nr. 976.

870. MURGU, EFTIMIE, *Curs de filosofie ţinut la Academia Mihăileană (1834—35; 1835—36)*. Ediţie îngrijită şi studiu introductiv de Ion Ţîrcovnicu, Timişoara, EF, 1986, 324 p. [cu gl.]. Vezi şi nr. 960.

871. NEGRUZZI, CONSTANTIN, *Opere.* [Vol.] 3. *Teatru.* Ediţie critică de Liviu Leonte, Bucureşti, EM, 1986, 532 p. **(Ediţii critice).** Vezi şi nr. 917, BRL, **29**, 1986, nr. **686.**

872. NESTORESCU, VIRGIL, *Prima lucrare de șah în limba română*, „Revista română de șah". Editată de Federația Română de Șah, București, **63** (**39** serie nouă), nr. 5, 1988, 12—14 [F. Rujițki, *Giocul șatranci*, tălmăcit de ..., anul 1838, april 4 zile, ms. cota 1763, BARSR; cu 3 facs.].
873. NUSSBÄCHER, GERNOT, *Din cronici și hrisoave. Contribuții la istoria Transilvaniei.* În românește de Elisabeta Marin și Gernot Nussbächer. Cuvînt înainte de Costin Feneșan, București, EK, 1987, 308 p. Vezi și nr. 948.
874. NUSSBÄCHER, GERNOT, *Filigranele tipăriturilor de la Alba Iulia din secolul al XVI-lea*, Apulum, **24**, 1987, 219—227 [cu 2 an.; deutsch. Zus.].
875. NUSSBÄCHER, GERNOT, *Moderne Wasserzeichen-Forschungen, Gebhard Blücher und die Buchdruckgeschichte*, KarpRund, **21**, nr. 41, 1988, 6.
876. OALLDE, PETRU, *Mihai Eminescu sau George Marchiș?*, Tribuna, **32**, nr. 10, 1988, 4 [combate părerea lui G. Mihăilă din Contemporanul, nr. 9, 1988, după care cele 6 poezii necunoscute ar fi scrise de M. Eminescu]. Vezi nr. 860.
877. OLTEAN, VASILE, *Tezaur de grai și lumină la școala-muzeu din Șcheii Brașovului*, „Almanahul părinților", 1988, București, [f. e.], 1987, 61—66 [int. realizat de Ana Gabriela Ghețea].
878. ONU, LIVIU, *Acribie filologică și organizare în valorificarea moștenirii culturale*, MSȘFLA, **3**, 1986, 53—61.
879. ONU, LIVIU, *Și totuși spătarul Nicolae Milescu... O problemă controversată de paternitate literară (V)*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 166—170; *(VI)*, nr. 3—4, 239—242 [răspunde art. lui N. A. Ursu din LR, **34**, nr. 1, 1985]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 709.
880. PANAITESCU, P.P., **Io** *din titlul domnilor români (I)*, AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 64—72 [prezentat de Ștefan S. Gorovei].
881. PECICAN, OVIDIU, *Cărți (foarte) vechi*, Orizont, **39**, nr. 52, 1988, 14.
882. PETROVANU, D., *Manuscrisele eminesciene de fiziografie. Eminescu și Eugen von Lommel*, LR, **37**, nr. 6, 1988, 535—547.
883. PIENESCU, G., *Litera și spiritul textului*, Amfiteatru, **22**, nr. 2, 1988, 6—7 [s.t.c.: Biblioteca ediților critice — arheologie și edificare culturală].
884. PLĂMĂDEALĂ, ANTONIE, *O lacrimă pe un destin tragic: Antim Ivireanul*, TelR, **136**, nr. 5—6, 7—8, 1988, 1, 2.
885. POP, AUGUSTIN Z. N., *Tînărul Eminescu în anii debutului. Convorbire cu prof. univ. ...*, Contemporanul, nr. 12, 1988, 7 [cons. de George Chirilă]. Vezi și nr. 860.
886. POPA, LILIANA, *Urkunden zur Geschichte der Hermanstädter Druckerei in den ersten Jahrezehnten des 18. Jahrhunderts*, FVL, **30**, nr. 1, 1987, 92—98.
887. POPA, MIRCEA, *Pe marginea celor 6 poezii atribuite lui Eminescu. Și totuși George Marchișiu.*. Contemporanul nr. 13, 1988, 7 [pe marginea art. lui G. Mihăilă din Contemporanul nr. 9, 1988]. Vezi nr. 860.
888. POPESCU, CRISTIAN, **Biblia de la București (1688)**—*300 de ani de la apariția monumentului de limbă literară românească* —, AnivCult, **27**, nr. 2, 1988, 177—194.
889. POPESCU-MIHUȚ, EMANUELA, *Date noi despre circulația „eclogei" în țările române*, CICSEE, **3**, 1986, 124—135.
890. POPESCU-MIHUȚ, EMANUELA, *Traduceri românești din texte de drept bizantin și locul lor în practica judiciară a secolului al XVIII-lea*, CICSEE, **4**, 1987, 147—159.
891. POPOVICI, VICTORIA, *Începutul scrisului în limba națională*, Albina, **91**, nr. 11, 1988,10.
892. REMETE, GHEORGHE, *Limba și scrisul poporului român la începutul formării sale*, ÎndrBis—Alba Iulia, **11**, 1987, 48—49.
893. RUSU, V., *„Tonic", „fonic" sau ...afonic?*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 360 [despre ed. M. Eminescu, *Opere*, VIII]. Vezi nr. **826**.
894. SUCEVEANU, SIMONA, *Cărți didactice românești din secolele XVIII—XIX aflate în patrimoniul cultural al județului Constanța*, RMM, **25**, nr. 6, 1988, 50—54 [cu 3 facs.; rés. fr.].
895. ȘERBAN, FELICIA, *Manuscrisul 4389 al Bibliotecii Academiei R.S. România. Aspecte ale traducerii*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 11—16 [rés. fr.].
896. ȘTREMPEL, GABRIEL, *Gheorghe Brancovici. O nouă versiune a cronicii*, Manuscriptum, **18**, nr. 4, 1987, 34—37 [dc. nr. 6056 de la Muzeul Literaturii Române]. Vezi nr. 803.
897. ȘTREMPEL, GABRIEL, *Les manuscrits de Mihai Eminescu*, Roum, nr. 8, 1988, **46** [cu 2 facs.].
898. ȘTREMPEL, GABRIEL, *Lumina tiparului românesc*, MI, **22**, nr. 11, 1988, 18—21.
899. TATAI-BALTĂ, CORNEL, MÂRZA, IACOB, *Tipărituri românești vechi în județul Alba. (O evidență din 1933)*, Apulum, **24**, 1987, 259—268 [cu 2 fig. și 1 h. î.a.t.; deutsch. Zus.].

900. TEODORESCU, DORIN, *Aspecte privind circulația în județul Olt a cărților românești vechi tipărite la Blaj, Brașov și Sibiu*, MO, **39**, nr. 2, 1987, 108—112.
901. TEODORESCU, DORIN, *Cărți românești vechi descoperite în județul Olt*, RMM, **25**, nr. 2, 1988, 51—53 [cu 7 facs.].
902. TEODORESCU, DORIN, *Însemnări pe cărți vechi românești existente pe teritoriul județului Olt*, RMM, **25**, nr. 3, 1988, 51—53 [rés. fr.].
903. TEOTEOI, TUDOR, *„Viața lui Nifon" și raporturile acestei scrieri cu hagiografia bizantină*, CICSEE, **4**, 1987, 91—96.
904. TOMA, STELA, **Biblia de la București** *și tipăriturile românești anterioare*, TelR, **136**, nr, 37—38, 39—40, 1988, 7.
905. TOMA, STELA, *Ediții originale și ediții de popularizare*, MSȘFLA, **8**, 1986, 75—80.
906. URSU, N. A., *Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al* **Vechiului Testament** *tradus de Nicolae Milescu (I)*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 455—468; *(II)*, nr. 6, 521—534.
907. VALMARIN, LUISA, *Studii de literatură română modernă și comparată*, București, EE, 1987, 220 p. Vezi și nr. 972.
908. VATAMANIUC, D., *Eminesciana. Un debut neconfirmat*, Luceafărul, **31**, nr. 10, 1988, 1, 6 [răspunde lui G. Mihăilă, Contemporanul, nr. 9, 1988]. Vezi nr. 860.
909. VATAMANIUC, D., *În loc de cronică literară. Unele chestiuni de metodă*, Luceafărul, **31**, nr. 15, 1988, 2 [răspuns la răspunsul lui G. Mihăilă la art. aut. de la nr. 908]. Vezi nr. 860, 908.
910. VELCIU, DUMITRU, *Din nou despre originea muntenească a familiei cronicarului Miron Costin*, LL, nr. 3, 1988, 393—405 [cu 2 tab.].
911. VELCIU, DUMITRU, *Între Miron Costin și Constantin Cantacuzino. A cunoscut stolnicul* **De neamul moldovenilor**? *(II)*, LL, nr. 3, 1987, 351—360. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 731.
912. VELCULESCU, CĂTĂLINA, *Manuscrise și tipărituri vechi în secolul al XIX-lea*, LL, nr. 2, 1988, 199—204 [cu bibl.].
913. * * * *Condica lui Constantin Mavrocordat*. Ediție cu introducere, note, indici și glosar alcătuită de Corneliu Istrati. Volumul I. *Introducere și indice cronologic*. Volumul II. *Documente*, Iași, [TUI], 1985, LXXII+321 p., II: 1986, 626 p. (UI. IIAI). Vezi și nr. 920.
914. * * * *Tezaur arhivistic vasluian. Catalog de documente (1399—1877)*. Întocmit de Grigore Gănet și Costică Gîrneață, București, [f.e.], 1986, 365 p. (DGAS). Vezi și nr. 945.
915. * * * *300 de ani de evoluție a limbii române literare*, UC, nr. 2—3, 1988, 6 [*Biblia de la București*].
VEZI și nr. 1, 5, 7, 8, 10, 12, 15, 107, 108, 124, 138, 154, 161, 168, 197, 637, 645, **648**, 649, 721, 734, 1250, 1277, 1307, 1524, 1776, **1779**, 1796, 1798, 1799, **2217**, 2314—2316.

Recenzii

916. ANDEA, AVRAM, Florian Dudaș, **Cazania** *lui Varlaam în Transilvania* [...], AnIst Cluj-Napoca, **27**, 1985—1986, 535—536. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **799**.
917. ANTONESCU, GEORGETA, C. Negruzzi, *Opere*, vol. II, *Proză. Poezie*; vol. III, *Teatru*, [...], LL, nr. 3, 1987, 408—410. Vezi nr. **871**, BRL **29**, 1986, nr. **686**.
918. ANTONESCU, GEORGETA, Ștefan Cazimir, *Alfabetul de tranziție* [...], StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 96—97. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **656**.
919. ANTONESCU, NAE, *Filologie și istorie*, Tribuna, **32**, nr. 49, 1988, 6 [de Gh. Bulgăr]. Vezi nr. **807**.
920. BARBU, VIOLETA, *Condica lui Constantin Mavrocordat* [...], LR, **37**, nr. 6, 1988, 551—554 [vol. I—II]. Vezi nr. **913**.
921. BARBU, VIOLETA, *Lesebuch zur frühen rumänischen Literatur* (**Studien zur rumänischen Sprache und Literatur**, hrsg. von Dieter Messner und Johann 8 ögl, Heft 1), Arbeitkreis für rumänische Sprache und Literatur, Salzburg, 1985, 129 p.; Felix Karlinger, *Gesammelte Aufsätze zur rumänischen Literatur und Kulturgeschichte* (**Studien zur rumänischen Sprache und Literatur**, hrsg. von Dieter Messner und Johann Pögl, Heft 7), Arbeitkreis für rumänische Sprache und Literatur, Salzburg, 1985, 129 p., LR, **37**, nr. 3, 1988, 288.
922. BARBU, VIOLETA, Pseudo-Enache Kogălniceanu, *Letopisețul Țării Moldovii* [...] — Ioan Canta, *Letopisețul Țării Moldovii* [...], LR, **37**, nr. 5, 1988, 481—485. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **681**.
923. BULUȚĂ, GHEORGHE, *Despre cartea românească veche*, Luceafărul, **31**, nr. 13, 1988, 2 [Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătoare...*]. Vezi nr. **824**.

925. CĂTA, PETRU, Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătoare* [...], MB, **38**, nr. 2, 1988, 130—132. Vezi nr. **824**.
926. CĂZAN NEAGU, ILEANA, Ion Gheție, Alexandru Mareș, *Originile scrisului* [...], RRH, **26**, nr. 4, 1987, 363. Vezi BRL, **23**, 1985, nr. **648**.
927. CHIPER, MARIETA, *Cronica românilor*. Gheorghe Brancovici [...], CNȘI, nr. 2, 1987, 9—18. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **655**.
928. CHIȚIMIA, I. C., Emile Turdeanu, *Études de littérature roumaine et d'écrit slaves et grecs des Principautés Roumaines*, E.J. Brill, Leiden, 1985, 509 pp., Synthesis, **14**, 1987, 91—92.
929. CIOCAN, NISTOR, Ion Gheție și Al. Mareș, *Originile scrisului* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1048—1049. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **648**.
930. CONSTANTINIU, FLORIN, *Cărți călătoare*, Flacăra, **37**, nr. 14, 1988, 11 [Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătoare*...]. Vezi nr. **824**.
931. CONSTANTINIU, FLORIN, *Istorie și medicină*, Flacăra, **37**, nr. 41, 1988, 10 [G. Brătescu, *Grija pentru sănătate*...]. Vezi nr. **804**.
932. DELAROHIA, NICOLAE, *Reconsiderarea lui Lazăr-Leon Asachi*, MA, **32**, nr. 5, 1987, 123—126 [Antonie Plămădeală, *Lazăr-Leon Asachi* ...]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **697**.
933. DEMÉNY, LUDOVIC, Al. Mareș, *Filigranele hîrtiei* [...], RI, **41**, nr. 9, 1988, 931—934. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
934. DUȚU, ALEXANDRU, *Călătoria cărților și înnoirea formelor*, RLit, **21**, nr. 13, 1988, 8 [Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătoare*...]. Vezi nr. **824**.
935. GHERMAN, MIHAI, Al. Mareș, *Filigranele hîrtiei* [...], CL, **33**, nr. 1, 1988, 76—77. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
936. GHEȚIE, ION, Al. Mareș, *Filigranele hîrtiei* [...], LR, **37**, nr. 3, 1988, 281—282. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
937. GOROVEI, ȘTEFAN S., N.A. Ursu, *O traducere necunoscută a lui Nicolae Milescu*, în Cronica, an. XXI, nr. 44 [...], AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 696—697. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **708**.
938. GORUN, GHEORGHE, Florian Dudaș, *Manuscrisele românești medievale* [...], Crisia, **17**, 1987, 772—773. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **643**.
939. GUȚU, OLIMPIA, Al. Mareș, *Filigranele hîrtiei* [...], RA, **65**, vol. 50, nr. 4, 1988, 460—461. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
940. IONESCU, I., Ion Gheție, Alexandru Mareș, *Originea scrisului* [...], BO, **105**, nr. 3—4, 1987, 141—148. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **648**.
941. ISAC, PAULA, *Filologie și istorie*, ScTin SLA, **7**, nr. 47, 1988, 8 [de Gh. Bulgăr]. Vezi nr. **807**.
942. LEMNY, ȘTEFAN, Antonie Plămădeală, *Lazăr-Leon Asachi* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 971—972. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **697**.
943. LEMNY, ȘTEFAN, *Cartea românească veche* [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 562—563 [de Elena Dima, Gh. Buluță, Simona Ceaușu]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **715**.
944. LEMNY, ȘTEFAN, Cătălina Velculescu, *Cărți populare* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1049—1050. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. 902.
945. MACOVEI, ADRIAN, *Din tezaurul arhivistic vasluian* [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 501—503. Vezi nr. **914**.
946. MANU, EMIL, *„Filologie și istorie"*, RLit, **21**, nr. 52, 1988, 9 [de Gh. Bulgăr]. Vezi nr. **807**.
947. MAREȘ, ALEXANDRU, Demény Lajos, Lidia A. Demény, *Carte, tipar și societate* [...], LR, **37**, nr. 5, 1988, 477—481 [cu 2 facs.]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **668**.
948. MAREȘ, ALEXANDRU, Gernot Nussbächer, *Din cronici și hrisoave* [...], LR, **37**, nr. 6, 1988, 557—558. Vezi nr. **873**.
949. MAREȘ, ALEXANDRU, Gheorghe Brancovici, *Cronica românească* [...], LR, **37**, nr. 3, 1988, 285—286. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **655**.
950. MÂRZA, EVA, Florian Dudaș, *Manuscrisele românești din bisericile Bihorului*, II [...], Apulum, **24**, 1987, 359. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **674**.
951. MÂRZA, IACOB, Florian Dudaș, *Manuscrisele românești din bisericile Bihorului* [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 563—564 [vol. I]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **642**.
952. MEDAN, VIRGIL, Antonie Plămădeală, *Lazăr-Leon Asachi* [...], Echinox, **20**, nr. 1, 1988, 11. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **697**.
953. MEHEDINȚEANU, TEOFIL, *Cartea românească veche* [...], MO, **39**, nr. 2, 1987, 136—138 [de Elena Dima, Gh. Buluță, Simona Ceaușu]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **715**.

954. MIHĂESCU, N., *Un mănunchi de studii revelatoare*, Săptămîna, nr. 43, 1988, 2 [Gh. Bulgăr, *Filologie și istorie*; la rubr. Cronica limbii românești].
955. MITIȘ, ADRIAN, *Istorii suprapuse*, Flacăra, **37**, nr. 44, 1988, 11 [Victor Duță, *Călătorie*...]. Vezi nr. **825**.
956. NEUMANN, VICTOR, *Tiparul în promovarea culturii*, Contemporanul, nr. 6, 1988, 12 [Lajos Demény și Lidia A. Demény, *Carte, tipar și societate*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **668**.
957. NUSSBÄCHER, GERNOT, *Ein neues, grosses Wasserzeichen-Album. Hersteller-marken auf den Papieren an dem 16. Jahrhunderts*, KarpRund, **20**, nr. 26, 1987, 2 [Alexandru Mareș, *Filigranele hîrtiei*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
958. OLTEAN, VASILE, *Circulația vechilor cărți românești*, Astra **23**, nr. 5, 1988, 4 [Florian Dudaș, *Vechi cărți românești călătoare*...]. Vezi nr. **824**.
959. OPREA, IOAN, Antonie Plămădeală, *Lazăr-Leon Asachi* [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 417—419. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **697**.
960. OPREA, IOAN, Eftimie Murgu, *Curs de filozofie* [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 415—417. Vezi nr. **870**.
961. PLATON, GH., Cornelia Papacostea-Danielopolu, Lidia Demény, *Carte și tipar* [...], AUII, **32**, 1986, 89—90. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **668**.
962. RĂDULESCU, MIHAI, Picu Pătruț, *Miniaturi și poezie* [...], Synthesis, **14**, 1987, 94—95. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **694**.
963. SANDU, D. D., Dionsie Eclesiarhul, *Hronograful* [...], BO, **105**, nr. 5—6, 1987, 183—184. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **670**.
964. SARĂU, GHEORGHE, Al. Mareș, *Filigranele hîrtiei* [...], LL, nr. 1, 1988, 171—172. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **682**.
965. SIMONESCU, DAN, Demény Lajos, Lidia A. Demény, *Carte, tipar și societate* [...], SCD, **29**, nr. 3—4, 1987, 420—422. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **668**.
966. STOICESCU, NICOLAE, Dionisie Eclesiarhul, *Hronograf* [..], CNȘI, nr. 2, 1987, 19—24. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **670**.
967. STOINA, LIVIU, Picu Pătruț, *Miniaturi și poezie* [...], ST, **39**, nr. 4, 1987, 120—124. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **694**.
968. SUCIU, MIRCEA, Florian Dudaș, *Manuscrisele românești medievale* [...], RRH, **26**, nr. 4, 1987, 392. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **674**.
969. ȘTEFAN, I. M., *Tipărituri românești de interes medical și istoric*, Contemporanul, nr. 51, 1988, 11 [G. Brătescu, *Grija pentru sănătate*...]. Vezi nr. **804**.
970. VAIDA, V., Traian Vedinaș, *Coresi* [...], MMȘ, **63**, nr. 1, 1987, 124—126. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **696**.
971. VELCIU, DUMITRU, Pseudo-Enache Kogălniceanu, *Letopisețul Țării Moldovii (1730—1774)*; Ioan Canta, *Letopisețul Țării Moldovii (1741—1769)* [...], LL, nr. 1, 1988, 151—156. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **681**.
972. VELCULESCU, CĂTĂLINA, *Luisa Valmarin și „Fiziologul" românesc*, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 350—353 [*Studii*...]. Vezi nr. **907**.
973. ZGRAON, FLORENTINA, *Învățături preste toate zilele (1642)*. Édition et étude linguistique [de] Willem van Eeden, Tome I, *Introduction et étude linguistique*. Tome II, *Texte, index des mots, glossaire et fac-similés*, Amsterdam, Rodopi, 1985, 811 p.+116 facsimile, LL, nr. 2, 1988, 303—308.
974. ZUB, AL., B.P. Hasdeu, *Istoria critică a românilor* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1008—1009. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **809**.
975. ZUB, AL., Cornelia Papacostea-Danielopolu, Lidia Demény, *Carte și tipar* [...], AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 1051. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **668**.
976. ZUB, AL., Ion B. Mureșianu, *Cartea veche* [...], AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 562. Vezi nr. **869**.

VEZI și nr. 25, 26, 99, 100, 697, 698, 701, 1674, 1822, 1825, 1834.

6. FONETICĂ ȘI FONOLOGIE

977. ANDREI, M., *Accentul*, Publicitate, mart. 1988, [2], în Ateneu, **25**, nr. 3, 1988 [la rubr.: Consultații școlare].
978. DASCĂLU-JINGA, LAURENȚIA, *Romanian Idiomatic Intonation*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 229—236 [cu 8 fig.].

VEZI și nr. 499, 512, 513, 524, 525, 536, 609, 669, 763, 766, 1256, 1460, 1649, 1965, 2110—2112, **2271**.

Recenzii

VEZI şi nr. 2280.

7. GRAMATICĂ

a. Generalităţi

VEZI nr. 595, 607, 612, **1453**, 1460, 1937, 1946, 1963, 1969, 1999, 2037, 2045, 2064, 2096, 2106.

Recenzii

979. MUNTEANU, LUCIA-GABRIELA, Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi* [...], Collegium, **3**, 1987, 192—193. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **794**.
980. SCHIPPEL, LARISA, Graham Mallison, *Rumanian*, London/Sydney/Dover/New Hampshire, Croom Helm, 1986, 371 S. (**Croom Helm Descriptive Grammars**), SCL, **39**, nr. 2, 1988, 173—174.
981. ŞUTEU, FLORA, Mioara Avram, *Gramatica pentru toţi* [...], LR, **37**, nr. 1, 1988, 85—91. Vezi BRL, **29**, **1986**, nr. **794**.
982. VĂTĂŞESCU, CĂTĂLINA, Arthur Beyrer, Klaus Bochmann, Siegfried Bronsert, *Grammatik der rumänischen Sprache der Gegenwart*, Leipzig, VEB Verlag Enzyklopädie, 1987, 364 S., RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 280—281.
VEZI şi nr. 1475, 1476, 1480, 2280.

b. Morfologie

983. AVRAM, LARISA, *„Verb auxiliar" în limba română: categorie lexicală sau morfem gramatical?*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 439—445 [cu 1 tab.; Engl. Ab.].
984. AVRAM, MIOARA, *Despre folosirea adverbelor relative*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 3—5 [îmbinările *momentul cînd, modul cum, felul cum, locul unde*].
985. BÎTEA, IOAN N., *Conjuncţia* **iar** *în limba română contemporană*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 21—28.
986. BÎTEA, IOAN N., *O explicaţie pragmatică a complexităţii sintagmei substantivale*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 459—464.
987. BÎTEA, IOAN N., *Statutul categorial al lui* **fie** *corelativ*, LR, **37**, nr. 3, 1988, 205—211.
988. BULGĂR, GH., *Despre pronumele personal românesc*, BulID—Arad, 1986, 7—10.
989. CARLTON, CHARLES M., *In Romanian, What is so Imperative?*, RRL, **33**, nr. **1**, 1988, 31—40.
990. CRAŞOVEANU, D., *Pronume demonstrative în locuţiuni adverbiale*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 5—8.
991. DIACONESCU, ION, *Întrebuinţarea adverbului* **cînd**, LL, nr. 3, 1988, 333—345.
992. DIGNOIRE, CLAUDE, *Remarques contrastives sur les structures possessives — domaine roumain-français*, ÉtCon, 1988, 35—77 [cu 1 sch. şi 1 tab.].
993. DIGNOIRE, CLAUDE, *Traitement des marques du genre*, ÉtCon, 1988, 7—24 [în rom. şi fr.; cu 1 fig.].
994. DIGNOIRE, CLAUDE, *Traitement des marques du nombre*, ÉtCon, 1988, 25—34 [în rom. şi fr.].
995. DRAŞOVEANU, D. D., *Morfemul* **pe** *vs. prepoziţia* **pe**, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 71—75 [cu bibl.; Engl. Ab.].
996. FRĂŢILĂ, FLORENTINA, *Rolul elementului nominal în semantica verbului*, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985, 74—82 [cu bibl.].
997. GIOSU, ŞTEFAN, **Seria(re)** *„scrie(re)"*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 243—261 [Engl. Ab.].
998. IRIMIA, DUMITRU, *Adjective posesive sau pronume personale în genitiv?*, Collegium, **2**, 1986, 130—136.
999. MARINESCU, R., BARNA, A., *Adverbele de mod în limbile română şi franceză*, SLA, **3**, 1988, 114—117 [rés. fr.].
1000. MOISE, EMIL, *Unele modalităţi de redare a superlativului absolut*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 8—9.
1001. NAGHI, PANTELIMON, *Note asupra interjecţiei*, LL, nr. **1**, 1988, 31—33.
1002. NICA, DUMITRU, *Adverbele particule*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 89—99 [rias. it.].

1003. NICA, DUMITRU, *Teoria părților de vorbire. Cu aplicație la adverb*, Iași, EJ, 1988. 168 p. [cu ind. de aut.; rés. fr.].
1004. PANDURU, STELUȚA, *Observații asupra categoriei de mod*, BulIȘD—Pitești, 1987, 110—113 [cu bibl.].
1005. POPESCU, CONSTANTIN TH., *Alte părți de vorbire care se compară*, BulIDMȘ—Suceava 1987, 84—87.
1006. RADU, RODICA, *Observații asupra valorii elementelor „pline" în locuțiunile adverbiale cu structură simplă*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 101—105 [rés. fr.].
1007. SIMION, MAGDALENA, MANGRA, MARIANA, *Construcții verbale cu dativul*, PLRS, 1985, 106—109.
1008. STOIANOVA, DANIELA, *Întrebuințări ale conjunctivului în limba română și bulgară și construcția* **da**+*verb în bulgară*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 447—458 [Engl. Ab.].
1009. ȘANDRU, ȘTEFAN, *Considerații privitoare la valorile infinitivului lung în eposul popular din zona Săvârșin*, BulID—Arad, 1987, 79—93.
1010. TRANDAFIR, GH. D., *Observații asupra unor puncte de vedere noi despre categoria comparației*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 171—181 [pe marginea art. Marinei Rădulescu *Despre categoria comparației în limba română*, LR, **36**, nr. 1, 1987, 14—28, și Ioan N. Bîtea, *Observații asupra unor opinii despre adverb*, SCL, **38**, nr. 2, 1987, 151—159]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 819, 794.
1011. VICOLEANU, IOAN, *Locuțiunile*, Publicitate, mart. 1988, [1], în Ateneu, **25**, nr. 3, 1988 [v.r.nr. 977].
1012. VOINEAG, AURELIA, *Clasa adverbelor-particule*, BulȘtStud, **3**, 1988, 184—190.
VEZI și nr. 396, 719, 722, 728, 1020, 1026, 1034, 1045, 1085, 1141, 1142, 1151, 1200, 1249, 1262, 1323, 1334, 1368, 1370, 1394, 1416, 1444, 1445, **1453**, 1464, 1467, 1616, 1624, 1694, 1709, 1712, 1770, 1804, 1936, 1941, 1945, 1946, 1952, 1954, 1956, 1957, 1963, 1969, 1984, 1986, 2007, 2010, 2014, 2022, 2026, 2027, 2036—2040, **2060**, **2062**, 2064, 2075, 2077, 2083, 2112, 2118, **2236**, **2258**, **2271**.

Recenzii

1013. MOCANU, DRAGOȘ, Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa* [...], Collegium, **2**, 1986, 144—147. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **776**.
VEZI și nr. 979, 2280, 2293, 2295.

c. Sintaxă

1014. ANDREI, M., *O problemă de sintaxă: verbul* **a trebui**, Publicitate, apr. 1988, [1], în Ateneu, **25**, nr. 4, 1988 [v.r.nr. 977].
1015. ANGHEL, PAUL, *Alf Lombard despre limba română*, Luceafărul, **31**, nr. 29, 1988, 8. Vezi și nr. 1018, 1029.
1016. BĂRDICI, DANA, *Probleme de acord gramatical*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 6—7.
1017. BÎTEA, IOAN N., *Din nou despre coordonare*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 183—193 [pe marginea art. lui Gh. D. Trandafir, *Observații asupra coordonării*, LR, **35**, nr. 5, 1986, 391—400, nr. 6, 474—483]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 841.
1018. BOSIANU, GH., *O nouă propunere sintactică?*, Luceafărul, **31**, nr. 29, 1988, 8 [prescurtare a art. din Ramuri, **24**, nr. 7, 1987, 15]. Vezi nr. 1015, 1029, 1036 și BRL, **30**, 1987, nr. 832.
1019. BOSIANU, GH., [s.t.c.: Dialog despre limba română], Alm Flacăra '89, 99—100 [despre „subiectul secund substantivat" și „subiectul secund nesubstantivat"]. Vezi și nr. 1036.
1020. CRISTEA, TEODORA, *Réflexions sur la dérivation syntaxique en roumain et en français*, ÉtCon, 1988, 143—178.
1021. CURTEANU, NECULAI, POPÂRDA, OANA, *X'-schémas de représentation des modificateurs de nature verbale*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 45—54 [cu 14 sch.]
1022. CVASNÎI CĂTĂNESCU, MARIA, *Note despre o particularitate a sintaxei dialogului (implicații în predarea textului literar)*, LL, nr. 1, 1988, 93—99.
1023. DIACONESCU, ION, *Cu privire la clasificarea propozițiilor după structură*, BulIDȘ, 1988, 15—25 [cu 2 sch. și 1 graf.].
1024. DIACONESCU, ION, *Modalități de construcție a frazei [I]*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 3—5; *(II)*, nr. 3, 3—5.
1025. DRAȘOVEANU, D.D., *Propoziții* **contrase** *și propoziții* **abreviate** *(I)*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 35—47 [rés. fr.].
1026. DUMITRESCU, ANCA, *Evolution of the Noun Phrase in Present-Day Romanian and English (I) (A Contrastive Analysis)*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 185—187; *(II)*, nr. 4,

265—279.

1027. HODIŞ, VIOREL, *Vehicularea informaţiei sintactice*, CL, **33**, nr. 2, 1988, 99—110 [cu 4 sch., 9 fig. şi 1 tab.].

1028. IOANA, NICOLAE, *Despre o posibilă confuzie*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 7—8 [a predicatului nominal cu cel verbal exprimat printr-un verb la diateza pasivă].

1029. LOMBARD, ALF, *Omul munceşte*, Luceafărul, **31**, nr. 29, 1988, 8 [răspunde la art. lui Gh. Bosianu, *O nouă propunere sintactică?*, Luceafărul, **31**, nr. 29, 1988]. Vezi nr. 1018.

1030. MATEESCU, ADRIAN, AVRAM, PETRE, *Sintaxa discursului ştiinţific*, PLRS, 1985, 121—127.

1031. MIHĂESCU, MARIAN, *Modalităţi de delimitare a propoziţiilor în frază*, LL, nr. 4, 1987, 522—525 [cu 1 sch. şi 1 tab.].

1032. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, *Utilizări sintactice ale verbului „a fi"*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 4—7.

1033. POPÂRDA, OANA, *Modalitate frastică — modalitate argumentativă*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 83—87 [rés. fr.].

1034. POPESCU, CONSTANTIN TH., *Rolul prepoziţiilor şi al locuţiunilor prepoziţionale în construirea unor propoziţii subordonate*, BulŞt—Suceava, 1984, 163—170.

1035. POPOVICI, CONSTANTIN, *Subordonarea — Discuţie finală (Conţinut. Proiect didactic)*, BulSŞF—Ploieşti, 1987, 93—100.

1036. PURCARU, ILIE, *Dialog despre limba română*, Alm. Flacăra '89, 99 [despre Alf Lombard, *Omul munceşte*, Luceafărul, **31**, nr. 29, 1988 despre art. lui Gh. Bosianu, *O nouă teorie sintactică?*, Ramuri, **24**, nr. 7, 1987]. Vezi nr. 1018, 1029 şi BRL, **30**, 1987, nr. 832.

1037. SIME, IUSTINA, *O parte de propoziţie indispensabilă gramaticii şcolare*, TribŞc, **17**, nr. 307, 1988, 5 [elementul predicativ suplimentar].

1038. STAN, CAMELIA, *Construcţii adversative cu inversiune sintactică în limba română contemporană*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 151—155 [rés. fr.].

1039. ŞERBAN, V., ŞERBAN, NAUSICA, *Subiectul*, ContL, 1986, 101—110 [cu bibl.; rés. fr.].

1040. ŞERBĂNESCU, ANDRA, *O structură sintactico-semantică:* **nu...decît**, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 491—511 [cu 1 sch.; Engl. Ab.].

1041. TRANDAFIR, GH. D., *Cazuri particulare ale relaţiei sintactice dintre subiect şi predicat, dintre subiectivă şi regenta ei (II)*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 11—19. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 863.

1042. TRANDAFIR, GH. D., *Despre coordonarea disjunctivă*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 73—79 [pe marginea art. lui Ioan N. Bîtea, *Conectorii metalingvistici: adverbe ori conjuncţii?*, LR, **35**, nr. 5, 1986, 387—390]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 808.

1043. TRANDAFIR, GH. D., *Despre „legătura relativă"*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 103—105.

1044. VAN PETEGHEN, MARLEEN, *Reversibilitatea constituenţilor nominali în propoziţiile copulative (cu verbul* **a fi***) în limba română*, SCL, **39**, nr. 4, 1988, 353—359 [rés. fr.].

1045. VIŞAN, VIOREL, *La relativisation en roumain et en français*, ÉtCon, 1988, 79—113 [în rom. şi în fr.; cu 9 tab. şi 5 sch.].

VEZI şi nr. 508, 604, 719, 992, 993, 998, 1103, 1142, 1157, 1251, 1394, 1446, 1456, 1460, 1464, 1709, 1712, 1789, 1790, 1928, 1936, 1946, 1948, 1949, 1956, 1963, 1969, 1986, 1998, 2006, 2007, 2010, 2022, 2037, 2040, 2057, 2064, 2067, 2112, **2232**, **2235**, **2255**, **2257**, **2274**.

Recenzii

1046. CRAŞOVEANU, D., I. Muţiu, L.P. Bercea, *Exerciţii de gramatică* [...], AUT, **25**, 1987, 109—111. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **807**.

1047. ŞERBAN, V., [G. C. Neamţu, *Predicatul în limba română*], AUT, **25**, 1987, 107—109. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **833**.

VEZI şi nr. 979, 1013, 2280, 2282, 2291, 2295.

8. LEXICOLOGIE

a. Semantică

1048. ALBU, NAPOLEON, *Denumiri populare ale unor plante medicinale*, Alm. Sănătatea '89, 116—117.

1049. ANDREI, M., *Abrevierea*, Publicitate, febr. 1988, [2], în Ateneu, **25**, nr. 2, 1988 [v.r.nr. 977]
1050. ANDREI, NICOLAE, *Paronimie și atracție paronimică*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 9—11.
1051. ANGHEL, IOANA, *Note lexicale și etimologice. Derivate cu prefixul* **în-(îm-)** *în romanul* **Arhanghelii** *de Ion Agîrbiceanu*, CL, **33**, nr. 2, 1988, 121—125.
1052. BADEA, ȘTEFAN, *Ipingescu redivivus*, RLit, **21**, nr. 15, 1988, 8 [sufragiu]; *Sensuri uitate*, nr. 34, 7 [culpeș, valmeș, pulpeș, vulpeș, lectură, ilustrație, cordial]; *Familia lexicală*, nr. 37, 7 [la rubr.: Limba noastră].
1053. BALÁZS LADISLAU, *Rom.* **fel și chip**, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 76—81 [cu bibl.; Engl. Ab.].
1054. BANCIU, DOINA, *Lexic de informare documentară*, Biblioteca, nr. 4, 1987, 29 [lit. *G, H, I, L*]; nr. 1, 1988, 32 [lit. *M, N, O*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 881.
1055. BÂTCĂ, MARIA, *Meșteșuguri țărănești din cîmpia Munteniei de vest (I)*, RMM, **25**, nr. 1, 1988, 67—74; *(II)*, nr. 2, 74—80 [rés. fr.].
1056. BELEIU, GHEORGHE, *Considerații asupra personalității juridice a armatorului român*, RE—Supl, nr. 46, 1988, 7—8, 10—11 [la rubr.: Termeni, noțiuni, operațiuni].
1057. BIDIAN, V., LOȘONȚI, D., RUSU, GH., *Note lexicale și etimologice*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 17—33 [ac, acăț, acăstău, acățăr, acățél, ardău, arțăr, bagrín, belciugăr, bour, bourél, brănișter, celítă, chelbecióí, cleámbă, cleáncă, cobéc, cobélci, cobelcióí, cobîrlău, cocobéle, cocobélci, cocolbéu, codomélci, colbéce, colbecióí, coméle, comélci, cóptă, cotlón cotomélci, cuciurbău, cucurbău, cucurbéu, culbéc, culbecioáie, curcubău, curcubél, curcubéu, dínte, dróbură, dud, făgărét, făgărie, făgăríș, făgătíș, făgíme, făgíște, féjnică, florár, foáchi, fugău, găínă, găinúșă, găinúșcă, gemănáre, ghíndie, gíndăcél, haitău, hăitáș, héțe, imládă, îngrădéle, mlădíță, mlăstár, odráslă, ojelítă, pătronícă, péleș, ponór, rámînă, răciuntá, răstár, rîntuzí, stîlpáre, sulunár, șpur, tîlpînă, uireác, umbládare, viezunárie, zímte, zmélc]; nr. 2, 125—131 [albíie, albotină, áșchia genúnchiului, bîdbăí, bodbăí, bolcíiul palmei, bonc, boáncă, búca piciorului, bujbuí, butigăí, cálfăt, capácul de la genúnchi, căpútă, cărícă, cășună, chici, chișíță, ciómoș, ciómoșă, ciontoróg, -oágă, ciúngar, ciúngără, círáv, círávă, cobiós, colácul genúnchiului, colăcél, cúpă, dreni, dúra genúnchiului, duríce, durítă, fedéu, gîrgovínă, gotéu, îndrevení, jigodeálă, lăpúgul piciórului, mîrcăv, mîrcăvă, moringláv, moringlávă, muculí, murculí, muruclí, nod, nodícele piciórului, núcă, nucșoáră, olíní, oulétul la genúnchi, oușór, oút, paș, prící, prisnél, prístănu genúnchiului pumn, roátă, rotíța genúnchiului, scáunul gúrii, scăfîrlíe, spoiclós, strují, șchiopăgá, șchiopălí, șchiopătá, șchiopăzí, tálgerul genúnchiului, téler, tiérul genúnchiului, turteá, turtureá, únghină]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 869; **29**, 1986, nr. 855; **28**, 1985, nr. 819.
1058. BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, FORĂSCU, NARCISA, *Cuvinte și sensuri. Polisemia, sinonimia, antonimia, prin exerciții*, București, EȘE, 1988, 240 p. [cu ind. de concepte]. Vezi și nr. 1088, 1116, 1131.
1059. BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, FORĂSCU, NARCISA, *Semantica românească, Realizări și perspective*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 265—273.
1060. BOCIORT, IGNAT FLORIN, **Drag și frumos.** *Două anchete despre cuvînt*, Orizont, **39**, nr. 39, 1988, 3, 11.
1061. BRADU, ION, *Componente tradiționale ale sistemului de alimentație populară în satul Ceișoara din județul Bihor*, Crisia, **17**, 1987, 403—416.
1062. BRATILOVEANU POPILIAN, MARCELA, *Interiorul locuinței tradiționale din Podișul Mehedinților*, Oltenia, **1**, 1974, 69—77 [rés. fr.].
1063. BUDA, CESAR, *Asupra conținutului și definițiilor conceptului de* **cibernetică**, RN, **17**, nr. 134—136, 1988, 2562—2566.
1064. BUDIȘ-DANCĂU, MONICA, *Particularități ale gospodăriei și locuinței în zona subcarpatică a Olteniei*, Oltenia, **1**, 1974, 39—49 [rés. fr.].
1065. CARAIANI, GH., *Reexportul*, RE—Supl, nr. 39, 1988, 5—6 [v.r.nr. 1056].
1066. CIEGLER, LUDWIG, CZIGLER, OLGA, CZIGLER, ALEXANDRU, *Din terminologia minieră de origine germană în bazinul Cavnic*, BulȘt—Suceava, 210—213.
1067. CIUCĂ, RĂZVAN, DRĂGOESCU, ION, MAXIM, ELENA, *Construcții-anexe din Oltenia, Muntenia și Dobrogea pentru păstrarea proviziilor agroalimentare*, Oltenia, **1**, 1974, 59—68 [rés. fr.].
1068. COLȚEA, DUMITRU, *Termeni populari folosiți în tehnica și arta țesutului în satele de pe cursul superior și mijlociu al Crișului Negru*, Crisia, **17**, 1987, 417—423.
1069. CONSTANTINESCU, NICOLAE, *Relațiile de rudenie în societățile tradiționale. Reflexe în folclorul românesc*, I, București, EARSR, 1987, 184 p. [Engl. Ab.]. Vezi și nr. 1134.
1070. CUCERZAN, EUGEN S., *Terminologia filozofică românească (VI). Realitatea*, Echinox, **19**, nr. 8, 1987, 9. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 880.

1071. CVASNÎI CĂTĂNESCU, MARIA, **Mica enciclopedie a limbii române.** *Inversiunea, I,* LL, nr. 3, 1988, 379—383.
1072. D. M., *Mic dicţionar auto,* „Almanah auto 1988", [Bucureşti], [f.e.], [1987], 150.
1073. DUMISTRĂCEL, STELIAN, **Centum Putea**: *Semnificaţia numelui staţiei de pe şoseaua militară romană Lederata — Tibiscum,* AnIst Iaşi, **24**, nr. 2, 1987, 89—107 [aşezare între Aecidava (Vărădia) şi Berzobis (Berzovia), pe baza atestărilor din *Tabula Peutingeriana* şi *Ravennas Anonymus*; cu 1 fig.; rés. fr.].
1074. DUMISTRĂCEL, STELIAN, *O distincţie necesară: sensuri neologice ale cuvîntului* **gresie,** LR, **37**, nr. 2, 1988, 107—117.
1075. DUMISTRĂCEL, STELIAN, *Semnificaţia originară a cuvîntului* **gresie** *ca element autohton al vocabularului limbii române, I,* LR, **37**, nr. 3, 1988, 213—222; *II,* nr. 5, 429—443.
1076. EFTIMESCU, D.D., *Voucherul,* RE—Supl, nr. 47, 1988, 4—6 [v.r.nr. 1056].
1077. ENĂCHESCU, T. A., *Cuvinte uitate,* DCon, dec., D, în Vatra, **17**, nr. 12, 1987 [lin, zăloagă, berc, codoberc]; DCon, ian., D, în Vatra, **18**, nr. 1, 1988 [Dîrvar, Dîrvari(u), dîrvar, dîrvală, Leancă, leancă, Ţîrcădău, ţîrcădău, udilă, Udilă, udi, Bobric, Jeler, Jeleriu, Crihan, crihan, erhă, erhan, Erhan, călifar, Călifar, ţoapă, ţop]; DCon, mart., D, în Vatra, nr. 3 [certa, limbă, oblici, pedestru, pieliţă, împieliţatul, cehăi, ostracă, ostraciza, strachină]; DCon, apr., D, în Vatra, nr. 4 [cvintesenţă, vileag, a rămîne, Sbilţ, jbilţ, tramă]; Dcon, iun., D, în Vatra, nr. 6 [diată, legat, hobot, văl, virtute, probozi, probozire, pruji, prujitură]; DCon, aug., D, în Vatra, nr. 8 [lustru, lamură, lămuri]; DCon, sept., D, în Vatra, nr. 9 [op, mînea, săruta, parimie]; DCon, oct., D, în Vatra, nr. 10 [hireş, hirişiie, ii, acioaie, cioaie]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 885; **29**, 1986, nr. 866; **28**, 1985, nr. 835.
1078. FILIPAŞ, TITUS, *Cuvinte cu conotaţie dimensională în limba română,* APPM, 1987, 126—129.
1079. FRĂŢILĂ, VASILE, *Lexicologie şi toponimie românească,* Timişoara, EF, 1987, 208 p. [cu ind. de nume şi cuv.]. Vezi şi nr. 1137.
1080. GĂTEJ, ROXANA, *Noţiunea „pupila" în română şi în limbile (dialectele) romanice,* BulŞtStud, **3**, 1988, 180—184 [cu bibl.].
1081. GRECESCU, IOAN, *Piaţa valutară,* RE—Supl, nr. 12, 1988, 8 [curs de schimb, curs valutar, curs (de schimb) efectiv; la rubr.: Lexic de comerţ exterior]; *Lexic de publicitate internaţională,* nr. 23, 8; nr. 27, 8.
1082. GONŢA, ALEXANDRU I., *Satul în Moldova. Instituţiile,* Bucureşti, EŞE, 1986, 400 p. Vezi şi nr. 1133.
1083. GRECU, DOINA, **Prost.** *Interpretări semantice discutabile,* CL, **33**, nr. 2, 1988, 131—134 [s.t.c.: Note lexicale şi etimologice].
1984. GROZA, LIVIU, *Citeva paralele frazeologice,* LL, nr. 3, 1987, 321—326.
1085. GUŢU ROMALO, VALERIA, *Cazul,* LL, nr. 3, 1987, 333—342 [s.t.c.: Mica enciclopedie a limbii române].
1086. HANGIU, I., *Cercetarea filologică preuniversitară,* BulSŞF, 1987, 5—9 [cu 1 an. în care explică termenii: lucrare ştiinţifică, manifestare ştiinţifică, societate (asociaţie) ştiinţifică].
1087. HERŢEA, IOSIF, *Instrumente muzicale populare din perspectivă semiologică,* AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 165—175 [cu 2 fig.; Engl. Ab.].
1088. HRISTEA, THEODOR, *Corectări şi precizări necesare,* RLit, **21**, nr. 52, 1988, 8 [răspuns la art. lui Cezar Tabarcea, *Din nou despre „Cuvinte şi sensuri",* RLit, **21**, nr. 42, 1988]. Vezi nr. 1116, **1058**.
1089. IONAŞCU, Al., *Drom.* **alde,** *magh,* **aldi.** *Note lexicale şi etimologice,* MSŞFLA, **8**, 1986, 127—137.
1090. LARIONESCU, SANDA, *Repere lingvistice în cercetarea culturii populare şi în edificarea limbajului expoziţional al muzeelor etnografice şi de artă populară (I),* RMM, **25**, nr. 4, 1988, 73—84; *(II),* nr. 7, 66—75 [rés. fr.].
1091. L. B., A. C., *Lexic vamal,* RE—Supl, nr. 43, 1988, 7—8 [abandon vamal, admisie temporară, ad-valorem, ajustare fiscală la frontieră, antrepozit, vamal, autoritate vamală. Biroul Internaţional pentru Tarife Vamale, carnet A. T. A., carnet T. I. P., certificat de vînzare, clasificare tarifară, cod vamal].
1092. MĂICĂNESCU-GEORGESCU, MADELEINE, *Dicţionar de medicina familiei,* Alm Sănătatea '89, 56—60 [amenoree, androgeni, ciclu menstrual, estrogeni, fertilitate, frigiditate, galactoree, graviditate, hipogonadism, impotenţă, menopauză, oligomenoree, ovare, ovul, prolactină, sex, spermatozoid, sterilitate conjugală].
1093. MIHĂESCU, N., *Mutaţii semantice,* Săptămîna, nr. 39, 1988, 2; *Critica de complezenţă,* nr. 50, 2; nr. 51, 2 [pe marginea răspunsului lui Cezar Tabarcea, *Din nou despre*

„Cuvinte şi sensuri", RLit, **21**, nr. 42, 1988 la rec. lui Theodor Hristea, *„Cuvinte şi sensuri"*, RLit, **21**, nr. 39, 1988; vezi nr. 1116, 1131, **1058**].

1094. MUNTEANU, ŞTEFAN, *Paralelisme frazeologice*, LR, **37**, nr. 6, 1988, 505—510.

1095. NEAMŢU, VASILE, **Hutte** *et* **demi-hutte**. *Un problème de terminologie*, AnIst Iaşi, **24**, nr. 1, 1987, 9—16.

1096. NEGREA, RADU, *Condiţii asiguratorii ale încasoului documentar*, RE, nr. 6, 1988, 31; *Livrarea în cont deschis*, nr. 11, 31; *Avansuri şi amînări de preţ*, nr. 12, 31; *Societăţi cu structuri „în reţea"*, nr. 14, 11; *Modalităţi de plată revocabile şi irevocabile*, nr. 16, 31; *Transferabilitatea acreditivului documentar*, nr. 26, 31; *Eficienţa garanţiilor bancare*, nr. 27, 29; *Transferul riscurilor*, nr. 32, 29; *Domiciliere operaţiunilor bancare*, nr. 35, 31; *Restructurarea angajamentelor de plată*, nr. 37, 28; *Elemente asiguratorii ale livrărilor în consignaţie*, nr. 42, 29; *Fondurile proprii bancare*, nr. 45, 27; *Forme de compensaţie*, nr. 49, 30 [la rubr.: Glosar]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 901; **29**, 1986, nr. 881; **28**, 1985, nr. 851; **27**, 1984, nr. 1065; **26**, 1983, nr. 1049; **25**, 1982, nr. 1501.

1097. NEGRUŞ, MARIANA, *Diversificarea acţiunilor bancare*, RE—Supl, nr. 3, 1988, 4—6 [v.r.nr. 1056].

1098. NIŢU, GEORGETA, *Unelte arhaice de pescuit pe valea Dunării oltene*, Oltenia, **4**, 1982, 117—189 [Engl. Ab.].

1099. NIŢU, N., *Contribuţii la cunoaşterea locuinţei şi gospodăriei din cîmpia Romanaţilor*, Oltenia, **1**, 1974, 29—37 [rés. fr.].

1100. NUŢĂ, ION, *Note lexicale şi etimologice din terminologia viticolă şi pomicolă*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 211—220 [completări la terminologia viticolă şi pomicolă din *Dicţionarul limbii române (DLR)*, tomurile IX, XI, partea 1: rade, rómbur, ramburél, rară, rasoáră, ravac, raz, razachie, răducănesti, răpănos, răsad, răsculeasă, răsufla, răşchirată, regal, regesc, regină, renet, renglotă, repicátă, retezătură, rîdeshaim, riolá, riolát, risling, rîzlinger, rîios, rîjlerese, rîpcă, rîpcuire, rîpcuit, rîpos, rocilare, rocoicane, românesc, romostin, roşcat, -ă, roşcă, roşesc, roşiatic, roşiesc, roşioară, roşiuţ, -ă, roşiu, -ie, roşuţ, rotat, rotii, rotilat, rotoghele, rotund, rotunjor, roz, -ă, rozinchină, roziu, rozmarin, roznăvănesc, ruginit, -ă, ruginoasă, rujă, rujiţă, rulándă, rumen, -ă, rupe, ruşinoasă, şaitău [1], şampanie, şanţ [1], şaplău, şarpe, şcalíc, şclabă, şerbănesc, şghiab, şiculan, şiler, -ă, şlitău, sofran, şoldănesc, şormoní, şovar, şpaliér, şpalir, şteap, ştetiner, ştir, ştircă, ştiros, ştrionfáni, ştromfánitor, şueăresc, şum, şurub; rés. fr.]; CL, **33**, nr. 1, 1988, 24—30 [completări la terminologia viticolă şi pomicolă din *Dicţionarul limbii române (DLR)*, tomul XI, părţile 2, 3; tafét, táfle, táler, táner, táre, tămăşésc, tămiiátă, tămiiésc, tămiioáră, tămiiós, tămiíţă, tăpălănésc, tărcésc, tăşulésc, tei, teiós, terás, tígvă, tigvoleáscă, tigvós, tîrchişetafle, tirólca, tiuvgoásă, tivdéáscă, tivgeáscă, tîrg, tîrnoslív, tîrzíu, toámnă, tókai, tolán, tomnátic, tongoloáge, tramíner, trandafiríu, transparént, trăguinoáră, trăgulă, trăitór, trăsnăţél, trăsnitór, trófină, trótuş, trunchiát, truvór, tufós, tugeáscă, tuienésc, tuléu, turcésc, turtíşe, turtít]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 882.

1101. NUŢĂ, ION, *Substantive proprii devenite comune în terminologia viticolă*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 197—209 [rés. fr.].

1102. ODOBESCU, EMANUEL, *Licitaţiile internaţionale*, RE-Supl, nr. 35, 1988, 3—4 [v.r.nr. 1056].

1103. PANĂ DINDELEGAN, GABRIELA, **Mica enciclopedie a limbii române**, LL, nr. 2 1988, 192—198 [extrase din *Sintaxa grupului verbal*, Buc. 1976, p. 139 ş.u.: *O paralelă logico-sintactică între adjectiv şi verb: adjectivele în construcţiile reciproce şi reflexive*, LR, **33**, nr. 5, 1984, 386—393]. Vezi BRL, **19**, 1976, nr. 689; **27**, 1984, nr. 1013.

1104. PASCARIU, VALERIA, *Engineering financiar în contrapartidă*, RE—Supl. nr. 19, 1988, 8 [v.r.nr. 1056].

1105. PAVEL, EMILIA, *Portul popular din satele Vîrciorova şi Gura Văii, judeţul Mehedinţi*, Oltenia, **1**, 1974, 99—105 [rés. fr.].

1106. PAVEL, EMILIA, *Scoarţele moldoveneşti şi ornamentica lor*, RMM, **25**, nr. 4, 1988, 53—58.

1107. PAVELESCU, GHEORGHE, *Cercetări de etnomedicină*, AnFolc, **5—7**, (1984—1986), 1987, 133—156 [cu 10 fot., 1 tab., texte de folclor medical şi ind. inform.; rés. fr.].

1108. PĂTRAŞCU, ION *Terminologia maximafilă*, Ramuri, nr. 10, 1988, 15.

1109. PURCĂREA, ANCA, *Metode de ambalare*, RE—Supl, nr. 7, 1988, 5—6 [v.r.nr. 1056].

1110. PURCĂREA, TH., *Tehnica negocierii*, RE—Supl, nr. 15, 1988, 6 [v.r.nr. 1056].

1111. ROMAN, ION GH., *Jocurile de priveghi în Bihor (Valea Crişului Negru, de la Beiuş la Tinca)*, Crisia, **17**, 1987, 457—500 [cu gl., listă de denumiri ale jocurilor, ind. de inform. şi loc., texte[.

1112. SCOROBETE, AUREL, *Aspecte semantice în terminologia portului popular*, AUT, **25**, 1987, 99—101.

1113. SCOROJITU, RADU, *Terminologia medicală populară în Oltenia — Polisemantism și expresivitate* —, Alm Ramuri, '88, 266—268.

1114. STOICHIȚOIU, ADRIANA, *Sens și definiție în limbajul de specialitate*, APPM, 1987, 149—157.

1115. SULIȚEANU, GHIZELA, *Elemente de continuitate etnologică ale culturii neolitice Cucuteni—Băiceni la poporul român*, REF, **33**, nr. 1, 1988, 17—38 [rés. fr.].

1116. TABARCEA, CEZAR, *Din nou despre „Cuvinte și sensuri"*, RLit, **21**, nr. 42, 1988, 8 [pe marginea recenziei lui Theodor Hristea, *„Cuvinte și sensuri"* la vol. cu același titlu de Angela Bidu-Vrănceanu și Narcisa Forăscu, RLit, **21**, nr. 39, 1988]. Vezi și nr. 1131, 1088, **1058**.

1117. TĂTULEA, VIORICA, *Considerații asupra locuinței țărănești din cîmpia de sud-vest a Mehedințului*, Oltenia, **1**, 1974, 51—58 [deutsch. Zus.].

1118. TITU, RODICA, *Termeni pentru „soție" în limba română. Încercare onomasiologică*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 80—83.

1119. TODORAN, ROMULUS, **Aliór (ariór, alión, alióm, aiór, alinór, aléur, aliúr) ; aréu (aríu) ; meraréu**, CL, **33**, nr. 1, 1988, 30—33.

1120. TOHĂNEANU, G. I., *De la Minulescu la... „File din poveste"*, RLit, **21**, nr. 1, 1988, 10 [filă] ; **Automedon**, nr. 14, 8 ; *Un neologism și conexiunile sale*, nr. 7, 19 [pudră] ; **Cerime și cériște**, nr. 26, 19 ; **Firmament și tărie**, nr. 44, 8 ; *„Cuibar rotind de ape"*, nr. 48, 5 ; **De amicitia...**, nr. 51, 8 [*amic* și familia sa etimologică ; v.r.nr. 1052].

1121. TOHĂNEANU, G. I., *„Trec anii"*, Orizont, **39**, nr. 2, 1988, 5 ; **Amic**, nr. 5, 5 ; **Neprieten**, nr. 7, 5 ; **Prunele**, nr. 9, 5 ; **Recent**, nr. 11, 5 ; **Peren**, nr. 13, 5 ; *Două neologisme*, nr. 15, 5 [*atroce* și *feroce*] ; **Noptatic**, nr. 17, 9 ; **Podiș**, nr. 20, 5 ; **Inextricabil**, nr. 22, 5 ; **Ostrov** ,nr. 24, 5 ; *O imagine pierdută*, nr. 26, 5 [a izola] ; *„Ăsta-i cusurul tău..."*, nr. 28, 4—5 [cusur] ; *O etimologie populară*, nr. 30, 9 [prinsonier], **Interval**, nr. 32, 5 ; **Cesecuț**, nr. 34, 9, **Cercel**, nr. 38, 6 ; *De la „leucemie" la...„Lewki"*, nr. 40, 5 ; **Îngust**, nr. 44, 5 ; **Ofir**, nr. 46, 5 ; *Un cuvînt rar*, nr. 50, 5 [colb ; la rubr. : Limba română].

1122. ȚURLAN, VALENTIN, *Note pe marginea unor ihtionime românești (I)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 221—226 [boián, bouleán, fat, fugár, leáncăr, némeș, ovășél, preuteásă, răspăr, sacagíță, secret, șfei, șúică, țiclán, trapazán ; rés. fr.].

1123. VĂDUVA, OFELIA, *Mobilier și instrumentar de bucătărie din Oltenia*, Oltenia, **1**, 1974, 79—85 [rés. fr.].

1124. VĂTĂȘESCU, CĂTĂLINA, *Les dénominations des parties de l'instrument aratoire en roumain et en albanais*, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 237—244 [bîrsă, brăzdar, coarne, cormană, fier lung, fier mare, grindei, plaz, trupiță].

1125. V. N., *Minidicționar femina*, Sănătatea, **36**, nr. 7, 1988, 8 [amenoree, agalactie, ablactație] ; nr. 12, 8 [balotare abdominală, balotare vaginală, bazin obstetricat, bazin distocic, bazin eutocic, bazin moale].

1126. VULPE, MAGDALENA, *Clasificarea distribuțională a termenilor de înrudire*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 115—139 [cu 1 fig. și 1 tab. în an. ; rés. fr.].

1127. * * * *Dicționar de neologisme*, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 11 [aborigen, a abrevia, a abrega, afabil, afin, aleatoriu, anacronic, ancestral, apologie, aprioric] ; nr. 360, 11 [balistic, bigot, boreal, braconaj, butadă] ; nr. 362, 11 [a decela, delator, deriziune, deziderat] ; nr. 366, 11 [fastidios, fervent, franchețe, frenezie, fulgurant ; v.t.c.nr. 556].

1128. * * * *Mic dicționar*, ȘtTehn, **40**, nr. 12, 1988, 31 [unitate aritmetică și logică (ALU), cuvînt de control, matematică în virgulă mobilă, microcod, pipelining, registru de fișiere, operații scalare, procesor vectorial].

1129. * * * *Termeni din domeniul informării și documentării (TID) — îndrumar metodologic* — de Pia Atanasiu și Natalia Grecu, București, [f.e.], 1988, 484 p. multigr. (CNȘT. INID) [cu 2080 de termeni din rom. avînd 2290 echivalențe în engl., 2079 în fr., 2408 în germ. și 2121 în rusă ; cu ind. alf. în engl., fr., germ și rusă].

VEZI și nr. **57**, 126, 248, **249**, 264, 291, **304**, 385, 574, 719, 720, 725, 728, 732, 733, 755, 872, 996, 1001, 1141, 1145, 1149—1152, 1155, 1157, 1159, 1162, 1164, 1165, 1181, 1195, 1196, 1200, 1205, 1245, 1256, 1286, 1373, 1396, 1407, 1445, 1451, 1454, 1456, 1459, 1462, 1463, 1467, 1468, 1471, 1493, 1627, 1633, 1636, 1662, 1692, 1700, 1769, 1770, 1781, 1810, 1847, 1887, 1928, 1930, 1931, 1933, 1938, 1939, 1943, 1945—1947, 1954—1956, 1958—1960, 1967, 1970, 1971, 1974, 1978, 1980, 1990, 1992, 1994, 1995, 1999, 2000, 2003, 2009, 2011, 2013, 2017—2021, 2027, 2029, 2034—2037, 2040, 2042, 2048, 2050, 2052, 2053, 2068, 2071, 2073, 2074, 2076, 2080, 2084, 2091, 2095, 2097, 2098, 2100, 2102, 2105, 2109, 2110, 2112, 2238, **2257**, **2267**.

Recenzii

1130. CARAVIA, PAUL, *Stilul și etica scrisului științific*, RLit, **21**, nr. 14, 1988, 10 [Marin Gh. Voiculescu, *Scrisul medical* ...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **925**.
1131. HRISTEA, THEODOR, *„Cuvinte și sensuri"*, RLit, **21**, nr. 39, 1988, 19 [de Angela Bidu-Vrănceanu și Narcisa Forăscu]. Vezi nr. **1053**, 1088, 1116.
1132. MIHĂIEȘ, MIRCEA, *Lepota reči*, KŽ, **31**, nr. 3, 1987, 117—118 [G.I. Tohăneanu, *Cuvinte românești*...]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **891**.
1133. MUNTEANU, EUGEN, Alexandru T. Gonța, *Satul în Moldova medievală* [...], AnL—A, **31**, 1986—1987, 423—428. Vezi nr. **1082**.
1134. POPOVICI, VICTORIA, Nicolae Constantinescu, *Relațiile de rudenie* [...], LL, nr. 2, 1987, 283—286. Vezi nr. **1069**.
1135. SZÁSZ LŐRINC, Angela Bidu-Vrănceanu, *Structura vocabularului* [...], NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 194—195. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **856**.
1136. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Cuvinte și sensuri*, PN, **32**, nr. 8, 1988, 28—29 [de Angela Bidu-Vrănceanu și Narcisa Forăscu]. Vezi nr. **1053**.
1137. VLĂDUȚ, DUMITRU, *Lexicografie și toponimie*, Orizont, **39**, nr. 39, 1988, 7 [Vasile Frățilă, *Lexicologie și toponimie* ...]. Vezi nr. **1079**.
1138. ZGRAON, FLORENTINA, *Studii și materiale privitoare la terminologia românească de etnobotanică* [...], LR, **37**, nr. 1, 1988, 91—94. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **929**.
VEZI și nr. 741.

b. Formarea cuvintelor

1139. ANDREI, NICOLAE, *O problemă de terminologie*, Flacăra, **37**, nr. 29, 1988, 11 [despre elementele de compunere greșit asimilate la sufixe în manualul de matematică de clasa a V-a; la rubr.: Vorbiți și scrieți românește].
1140. AVRAM, MIOARA, **Big**, LR, **37**, nr. 2, 1988, 195—196.
1141. CILIANU-LASCU, CORINA, *Notes sur la nominalisation à base verbale en roumain et en français*, ÉtCon, 1988, 211—255 [cu 3 tab.].
1142. CUNIȚĂ, ALEXANDRA, *Les dérivés adj-N en perspective contrastive*, ÉtCon, 1988, 179—210 [în rom. și în fr.].
1143. MIHĂESCU, N., *Forme lexicale derivate*, Săptămîna, nr. 33, 1988, 6 [v.r.nr. 954].
1144. MIHĂILĂ, MARIA, *Aspecte ale derivării diminutivale în limbajul medical*, PLRS, 1985, 49—55 [cu bibl.].
1145. ZUGUN, PETRU, *Definiția derivării*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 469—473.
VEZI și nr. 714, 727, 984, 1051, 1052, 1262, 1467, 1489, 2027.

c. Etimologii

1146. ARVINTE, VASILE, *Etimologia adv.* **hăt** *și a subst.* **hătălău**, AnL—A, **31**, 1986—1987, 197—196 [rés. fr.].
1147. ARVINTE, VASILE, *Împrumuturi de origine germană (săsească) în română. Etimologia cuvintelor* **cataramă** *și* **șerpar** *(II)*, ICRG, **4**, 1986, 31—40; III. *Etimologia cuvîntului* **perjă**, AnL—A, **31**, 1986—1987, 141—169 [rés. fr.]. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. 504.
1148. ARVINTE, VASILE, *Note etimologice*: **brai**, **crihin(ă)**, **crivinaș(ă)**, **fîrțicușă**, **fórțeș(ă)**, **fîrțigău**, **fîrțog**, **hóbos**, **lapăn**, **șiță** (**șisă**), **șofîlă** (**șófîlă**), **șulfă** *etc.*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 171—186 [rés. fr.].
1149. AVRAM, ANDREI, *Despre sensurile lui* **mîzgă** *și originea lui* **a mîzgui**, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 255—259.
1150. AVRAM, ANDREI, *Note etimologice*, LR, **37**, nr. 6, 1988, 511—516 [cuvinte din tomul X, partea 1 a *Dicționarului limbii române* (*DLR*), *S-sclabuc*: sadă, sahagnila, salomie, sanciruță, sarponel, săcădi, sălaf, sălăștioară, sămăndilă, sărăndic, sărpan, scalfutăr, scăciui, schencăni, schențăli, schercăni, schitălos, schitău, scîrpălui].
1151. BECHERESCU, LETIȚIA, *Schimbările semantice ale verbelor românești de origine slavă. Încercare de tipologie*, SLLM, **5**, 1985, 13—22.
1152. BRÂNCUȘ, GRIGORE, **Fabrică**, Cutezătorii, **21**, nr. 37, 1987, 9; **A scrie**, **22**, nr. 7, 1988, 7; **Carte**, nr. 11, 7; **Tînăr**, nr. 15, 7; **Pămînt**, nr. 17, 7; **Cuvînt**, nr. 19, 7; **Știință**, nr. 25, 7 [s.t.c.: Limba noastră-i o comoară; la rubr.: Povestea unui cuvînt)]; *Istoria unui cuvînt*, nr. 42, 7 [rece, frig, ger, cald, fierbinte, căldură, scălda]; **Pădure**, nr. 46, 7; **Chele**, nr. 51—52, 13. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **949**.
1153. BRÂNCUȘ, GRIGORE, **Pădure**, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 11; **A spune**, nr. 360, 11; **Păstor**, nr. 362, 11; **Muncă**, nr. 366, 11 [v.t.c.nr. 656; la rubr.: Povestea unor cu-

vinte]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 948; **29**, 1986, nr. 917; **28**, 1985, nr. 890; **27**, 1984, nr. 1099; **26**, 1983, nr. 1095; **25**, 1982, nr. 1567; **24**, 1981, nr. 1230.

1154. CHICU, PAULA, LAZĂR, MIRELA, *Nume proprii atît de . . .comune*, „Almanah Lumea '88", [București], [f. e.], [1987], 153 [bergamote, baldachin, bic]; 156—157 [calambur, cașmir, chateaubriand, muselină].

1155. CIUBÎCĂ, ALEXANDRU, *Structurile etimologice în terminologia nașterii*, LL, nr. 1, 1988, 25—30.

1156. CÎRSTOIU, ION, *Codru-i frate cu românul*, ScTin SLA, **7**, nr. 4, 1987, 10 [etim. cuv. *codru*, *merge*].

1157. DAVID, DOINA, *Cu privire la adaptarea semantico-sintactică a neologismelor în limba culturii românești moderne*, ContL, 1986, 25—38 [rés. fr.].

1158. FRĂȚILĂ, VASILE, *Etimologia cuvîntului* **războiu**, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 261—263.

1159. GHEORGHE, GABRIEL, *Elemente arhaice în spiritualitatea populară românească*, REF, **33**, nr. 1, 1988, 46—62 [Engl. Ab.].

1160. GRAUR, AL., *Despre contaminări*, MSȘFLA, **8**, 1986, 119.

1161. GRAUR, AL., **Lotus**, RCM, **31**, nr. 637, 1988, 4; **Meschin**, nr. 639, 4; **Sîmbătă**, nr. 642, 5; **Talmud**, nr. 644, 7; **Serafim**, nr. 647, 4; **Heruvim**, nr. 648, 4 [la rubr.: Cuvinte înaripate]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1581; **29**, 1986, nr. 869; **27**, 1984, nr. 1053; **25**, 1982, nr. 1476.

1162. GROZA, LIVIU, *Îmbogățirea vocabularului prin împrumuturi*, LLR, **17**, nr. 3, 1988, 6—8 [cu 3 sch.].

1163. KIRÁLY FR., *Capcane etimologice. Cu privire la cuvinte românești raportate la limba maghiară (III)*, ContL, 1986, 47—53 [Engl. Ab.]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 924.

1164. MOLDOVAN, VICTORIA, **Canară**, CL, **33**, nr. 2, 1988,134—136 [v.t.c.nr. 1057].

1165. MUNTEANU, ȘTEFAN, *Etimologie și uz semantic*, LL, nr. 4, 1987, 433—440.

1166. NESTORESCU, VIRGIL, *Etimologii*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 171—172 [mocériță, polomotí, jigní; rés. fr.].

1167. PĂDURARIU, N., *De unde provine cuvîntul . . .*, AP, **43**, nr. 48, 1987, 10 [misie]; **44**, nr. 5, 1988, 10 [kaki, tanc]; *Istoria unor cuvinte* nr. 12, 10 [cuirasat]; *De unde provine cuvîntul . . .*, nr. 17, 10 [infanterie]; nr. 21, 10 [santinelă]; nr. 35, 10 [galion]; nr. 44, 10 [abatiză, alarmă, alertă, garnizoană; nesemnat; la rubr.: Lingvistică]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 960.

1168. PĂDURARIU, N., *Istoria unor cuvinte*, VM, **40**, nr. 4, 1988, 25 [ofițer, pupa, soldat].

1169. PÂRLOG, HORTENSIA, *Observații asupra limbii folosite în mica publicitate*, ContL, 1986, 73—80 [Engl. Ab.].

1170. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, *Cu privire la etimologia numelui propriu* **Carpați**, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 163—166 [rés. fr.].

1171. POPOVICI, VICTORIA, *Cuvintele latine păstrate numai în română: probleme de etimologie*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 157—162 [deutsch Zus.].

1172. PREDA, ECATERINA, *Povestea unor vorbe (1)*, „Almanahul ostirii '88", [București], [f.e.], [1987], 77 [almanah, alarmă, amiral]; *(2)*, 107 [bord, caraulă, cazarmă, companie, drapel, dum-dum, dușman, flintă, ghiulea]; *(3)*, 120 [grupă, gardă, infanterie]; *(4)*, 125 [kaki, mareșal]; *(5)*, 138 [ofițer, recrut, redută, revolver, schiță, spion]; *(6)*, 164 [tabără, tanc, toxic, ura].

1173. REINHEIMER-RÎPEANU, SANDA, *„Dublete" românești de origine franceză*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 247—253.

1174. ROBCIUC, I., *Despre unele cuvinte românești de origine slavă*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 167—170 [anchír, bábă, canțelár, clat, polín, rabáșcă, solomít; rés. fr.].

1175. SALA, MARIUS, *Din problematica etimologiei elementului latinesc moștenit*, MSȘFLA, **8**, 1986, 121—125.

1176. SLUȘANSCHI, DAN, *Riurile Moldovei*, RP, **17**, nr. 6, 1988, 15 [Siret, Nistru]; **Dîmbul și Măgura**, nr. 8, 10; **Gîndul**, nr. 9, 11; **Ampoiul**, nr. 10, 15; **Anin — arin, Anieș — Arieș**, nr. 11, 15; **Baia**, nr. 12, 15 [la rubr.: Limba noastră-i o comoară]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 970.

1177. SLUȘANSCHI, DAN, **Tapă. Tapae**, RP, **17**, nr. 5, 1988, 17 [la rubr.: Dicționar „RP"].

1178. ȘTEFAN, ION, *Din istoria unui cuvînt:* **verosimil**, LR, **37**, nr. 5, 1988, 419—427.

1179. TANAȘOCA, ANCA, TANAȘOCA, N. Ș., *Instituții sociale ale românilor balcanici în evul mediu*, CICSEE, **4**, 1987, 77—83 [etim. lui *cătun*].

1180. TEAHA, TEOFIL, **Cauc** — *termen moștenit în graiurile românești actuale*, AO, **5**, 1986, 253—258.

1181. TELEAGĂ, MARIA, *Influența limbii engleze asupra limbajului românesc de management și marketing*, SLLS, 1986, 106—108 [Engl. Ab.].

VEZI și nr. 155, 171, 574, 608, 614, **617**, 653, 712, 713, 715, 719, 727, 728, 755, 756, 793, 1001, 1051, 1052, 1057, 1066, 1068, 1073—1075, 1077, 1089, 1100, 1119—1122, 1124, 1306, 1315, 1449, 1460, 1488, 1489, 1491, 1492, 1494, 1495, 1498, 1500, 1502—1506, 1509, 1512, 1523, 1532, 1683, 1797, 1847, 2087, 2161.

Recenzii

1182. BLAJOVICI, TRAIAN, „*Elogiu limbii române*", „Crișana", Oradea, **43**, nr. 12746, 12 mart. 1988, 2 [I. Coteanu, M. Sala, *Etimologia și limba română*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1183. BREBAN, V., Ion Coteanu, Marius Sala, *Etimologia și limba română* [...], CL, **33**, nr. 2, 1988, 155—159. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1184. BUDĂU, EUGEN, Ion Coteanu și Marius Sala, *Etimologia și limba română* [...], Collegium, **3**, 1987, 195—197. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1185. DUMISTRĂCEL, STELIAN, *Originea cuvintelor limbii române*, Cronica, **23**, nr. 9, 1988, 2 [Ion Coteanu și Marius Sala, *Etimologia și limba română*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1186. GRAUR, AL., *Etimologia și limba română*, RLit, **31**, nr. 2, 1988, 7 [de Ion Coteanu și Marius Sala; v.r.nr. 1052]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1187. MATEI, JANA, *Etimologia și limba română*, Flacăra, **37**, nr. 5, 1988, 11 [de Ion Coteanu și Marius Sala]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1188. MORARU, ALEXANDRA, Ion Coteanu, Marius Sala, *Etimologia și limba română* [...] LR, **37**, nr. 2, 1988, 197—198. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1189. MUNTEANU, DAN, *Etimologia și limba română*, RLit, **21**, nr. 12, 1988, 11 [de Ion Coteanu și Marius Sala]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1190. POP, GHEORGHE, *Căutînd originea cuvintelor*, „Pentru socialism", Baia Mare, **39**, nr. 1179, 30 iul. 1988, 3 [Ion Coteanu și Marius Sala, *Etimologia și limba română*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1191. POPESCU, COSTIN, *Le charme discret de l'étymologie*, Roum, nr. 8, 1988, 57 [Ion Coteanu și Marius Sala, *Etimologia și limba română*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1192. POPOVICI, VICTORIA, Ion Coteanu, Marius Sala, *Etimologia și limba română* [...]. LL, nr. 1, 1988, 145—149. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

1193. TOMA, ION, *Etimologia și limba română*, Forum, **30**, nr. 1, 1988, 81—83 [de Ion Coteanu și Marius Sala]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**.

VEZI și nr. 707, 746, 1220, 1222, 1226, 1228, 1233, 1235, 1237, 1239, 1241, 1244.

d. Lexicografie

1194. ANDREI, NICOLAE, *Rebus dicționar. Cuvinte cu 4 litere, M—Z* București, EST, 1988, 312 p. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **978**.

1195. AVRAM, MIOARA, *Dicționarele în cultura națională*, Contemporanul, nr. 15, 1988, 9—10 [s.t.c.: Instrumente fundamentale de cunoaștere în contextul exploziei informaționale contemporane. Lucrările enciclopedice și de sinteză].

1196. BĂNCIULESCU, VICTOR, *Din nou despre sport în dicționare*, EFS, **30**, nr. 10, 1987, 63—64 [în Florin Marcu, *Mic dicționar de neologisme*...]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **944**.

1197. BIJU, MIRCEA TRAIAN, *Simple repere lexicografice*, Contemporanul, nr. 15, 1988, 8 [v.t.c.nr. 1195].

1198. CHIRILĂ, GEORGE, *Competența autorilor în litera și spiritul de elaborare*, Contemporanul, nr. 15, 1988, 8 [v.t.c.nr. 1195].

1199. CHIVESCU, ROMEO, *Unele aspecte ale oglindirii informației generale în dicționarele bilingve (cu privire specială la dicționarele ruso-române)*, RS, **24**, 1986, 137—153 [cu 1 fig.; рус. рез.].

1200. COMȘULEA, ELENA, ȘERBAN, FELICIA, *Numeralul* **unu** *din perspectivă lexicografică*, CL, **33**, nr. 2, 1988, 111—120 [rés. fr.].

1201. GORGOS, CONSTANTIN — sub redacția —, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*. Vol. I. *A — D*. Vol. II. *E — L*. Lista autorilor: Andriescu Nicolae Teofil, Barbu Gabriela, Botezat Antonescu Ileana, Botezat Antonescu Liviu, Crăciun Dan, Gorgos Constantin, Litinschi Gheorghe, Năstase Ștefania Coca, Păunescu Adrian, Prelipceanu Dan, Puiu Olga Valeria, Săndulescu Maria Carmena, Stoltz Gabriela, Stroian Gabriela, Șandor Veronica, Ștefănescu Mugur Gabriel, Talaban Andrucovici Irena, Tudose Cătălina, Tudose

Florin. Coordonare lexicografică: Ionescu Ruxăndoiu Liliana, Ruxăndoiu Pavel, București, EM, I: 1987, 884 p.+erata; II; 1988, 1133 p. Vezi și nr. 1234.

1202. HAȘDEU, IULIA, SÎRBU, GABRIELA, *Dicționar de cuvinte și expresii comune limbilor română și franceză*, București, EAI, 1988, 352 p. **(Dicționarele Albatros).**

1203. IOVAN, TIBERIU, *Mic dicționar bulgar-român*, București, EST, 1988, 448 p.

1204. IOVAN, TIBERIU, *Mic dicționar român-bulgar*, București, EST, 1988, 248 p.

1205. ITU, ION, *Pietre de temelie*, Contemporanul, nr. 15, 1988, 8—9 [v.t.c.nr. 1195].

1206. OPREA, IOAN, *Observații asupra tratării împrumuturilor neologice în* **Dicționarul limbii române** *(literele* **M, N, O, P, R**), AnL—A, **31**, 1986—1987, 227—236 [rés. fr.].

1207. PÁLFALVI, ATTILA, JENEI DEZSŐ (Szerkestők — Coordonatori), *Magyar-román műszaki szotár. Dicționar tehnic maghiar-român.* Szerzők — Autori: Biró András, Feleszeghy Ödön, Füstös Kálmán, Jenei Dezső, Jodal Endre, Kelemen Béla, Kohut Cseh Edit, Mygyarósy Gyöngyvér, Magyarósy János, Pálfalvi Anna-Mária, Pálfalvi Attila, Pallos István, Rohonyi Vilmos, Szabó Lajos, Székely Győző, Tuzson Gábor. Szerkesztő — Redactor: Hathazy Ferenc, București, ET, 1987, 1360 p.

1208. PATAKY, E., *Cîteva observații pe marginea dicționarelor bilingve englez-român și român-englez*, SLA, **2**, 1983, 31—36 [rés. fr.].

1209. POPA, MARCEL D., MATEI, HORIA C., *Mică enciclopedie de istorie universală*, București, EP, 1988, 727 p.

1210. PUIA, ILIE, *Mic dicționar pentru tineret de istorie a economiei românești*, București, EP, 1988, 447 p.

1211. RĂDULESCU, DAN, TEBEICĂ, CRISTINA, *Universul apei. Mică enciclopedie.* Revizia științifică: Radu Antoniu, Petre Bănărescu, Ion Ghiță, București, EȘE, 1987, 272 p. Vezi și nr. 1240.

1212. SCHIAU, DORINA, URSULEANU, DAN, *Dicționar de scrabble. Cuvinte cu 2, 3, 4 litere. Formarea cuvintelor prin adiacență*, București, [f. e.], [f. a.] 88 p. (RECOOP).

1213. ȘOPTEREANU, VIRGIL, MORARU, MIHAELA, *Mic dicționar român-rus (Termeni și sintagme din domeniul: economic, comercial, financiar, politic, diplomatic, juridic, social-cultural)*, București, EȘE, 1987, 324 p.

1214. TURBATU, OLGA-SILVIA, *Dicționarele Albatros*, Contemporanul, nr. 15, 1988, 8—9 [v.t.c.nr. 1195].

1215. VESCU, VICTOR, *Povodom nekih napisa o rumunsko-srpskog leksikografiji*, KŽ, **31**, nr. 2, 1988, 90—92.

1216 * * * *Dicționar de personaje literare.* Coordonatori: Constanța Bărboi, Iustina Itu. Autori: Cornelia Bularca, Gheorghe Crăciun, Ion Funariu, Paul Grigore, Iustina Itu, Ovidiu Moceanu, Maria Năstase, Anton Niculai, Ioan Pop, Florin Șindrilaru, Alexandru Țion. Cu o postfață de Iustina Itu, Brașov, [f.e.], 1987, 304 p. (SȘF. Fil. Brașov, **Buletin de informare și documentare).**

1217. * * * *Enciclopedia de chimie.* Elaborată sub coordonarea Acad. dr. ing. Elena Ceaușescu. Vol. 4. *Coo—Det.* Colectivul de redacție: Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu, C. I. Simionescu, Maria Ionescu, Viorica Dobrescu, G. Musca, M. Dimonie, A. T. Balaban, Gh. Marcu, I. Haiduc, Maria Brezeanu, V. Sahini, L. Oniciu, C. Luca, I. Zârnă, T. Volintiru, F. Badea, I. Gălățeanu, D. Săndulescu, C. Stoicescu, Gr. Pop, A. Sauciuc, Fr. Barca, M. Enciu, Gh. Hubca, L. Floru, I. V. Nicolescu, E. Segall, Gh. Ivan, Gh. C. Suciu, V. Fărcășan, Cr. Teodorescu, M. Gheorghiu, I. Diaconescu, R. Bordeianu, G.A. Rădulescu, M. Elian, V. Iacob, V. Ciort, A. Dumbravă, P. Dumitrașcu, Tatiana Crăciun, Rodica Murgulescu, D. Marchidan, M. Cruceru, G.D. Cismaru, C. Cârloganu, C. Strătulă, Gh. Ivănuș, C. Craiu, T. Bota, D. Bretcanu, Doina Constantinescu, Cornelia Uncuța, E. Georgescu, I. Ghivirigă, M. Barbul, Michaela Stănescu, P. Filip, Rodica Vlad, I. Dorobanțu, L. Negulescu, E. Chiru, Carmen Zgăvîrdici. Vol. 5. *Deu—Dz.* Colectivul de redacție: Ecaterina Ciorănescu-Nenițescu, C. I. Simionescu, Maria Ionescu, Viorica Dobrescu, G. Musca, A. T. Balaban, Gh. Marcu, I. Haiduc, V. Sahini, D. Săndulescu, L. Oniciu, C. Luca, I. Zârnă, T. Volintiru, Maria Brezeanu, F. Badea, I. Gălățeanu, S. Roșca, C. Stoicescu, Gr. Pop, L. Floru, S. Mager, C. Robu, Fr. Barca, Anca Penu, E. Segall, Gh. Ivan, M. Simionescu, E. Chifu, Cr. Teodorescu, M. Gheorghiu, I. V. Nicolescu, I. Diaconescu, Al. Sauciuc, Rodica Vîlcu, Georgeta Andrei, G. A. Rădulescu, Dana Albain, D. Goidea, Niculina Goidea, T. S. Balaban, T. Bota, D. Bretcanu, Doina Constantinescu, Oana Constantinescu-Simion, C. Drăghici, M. Elian, E. Georgescu, I. Ghivirigă, C. Cîrloganu, S. Șerban, Michaela Stănescu, Cornelia Uncuța, M. Vînătoru, D. Marchidan, R. Ghiocel, Laurențiu Stiurm, I. Grozeanu, I. Antonescu, V. Măcriș, Maria Tomoaia-Cotișel, Carmen Zgăvîrdici, București, EȘE, 4: 1987, 374 p.; 5: 1988, 339 p. Vezi BRL, **28**, 1986, nr. **956.**

1218. * * * *Instituții feudale din țările române*. Dicționar. Coordonatori: Ovid Sachelarie și Nicolae Stoicescu. Cuvînt înainte: O. Sachelarie. Introducere: Valentin Al. Georgescu. Autori: Alexandru Constantinescu, Florin Constantiniu, Valentin Al. Georgescu, Dan Amedeu Lăzărescu, Ovid Sachelarie, Nicolae Stoicescu, Petre Strihan, Valeriu Șotropa, Tudor Voinea, București, EARSR. 1988, 583 p. (AȘSP. IIB) [cu bibl. generală de 1672 de titluri].

1219. * * * *Supliment la* **Dicționarul explicativ al limbii române** (DEX—S). Lucrarea a fost elaborată în cadrul Sectorului de lexicologie și lexicografie al Institutului de Lingvistică din București. Conducătorii lucrării: acad. Ion Coteanu, Ion Dănăilă, Nicoleta Tiugan. Redactori: Elena Ciobanu, Zorela Creța, Eugenia Guțulescu, Valentina Hristea, dr. Lucreția Mareș, Georgeta Mitran, Maria Păun, Zizi Ștefănescu-Goangă, Nicoleta Tiugan, Tatiana Țugulea. Au mai colaborat: dr. Mircea Seche (la revizia definitivă), dr. Andrei Bantaș (la revizia și definitivarea etimologiilor), Aurelian Lăzăroiu (la revizia și defitinitivarea unor articole din domeniul tehnic), Aurelia Ulici și Rodica Zafiu (la definitivarea manuscrisului pentru tipar), București, EARSR, 1988, 198 p. (ARSR. ILUB). Vezi și nr. 1221, 1224, 1243.
VEZI și nr. 106, 427, 595, 598, 608, 637, 645, 665, 668, 670, 672, 681, 758, **768**, **826**, 1071, 1127, **1526**, 1625, 1626, 1728, 1920, 1977, 2041, **2216**, **2220**, **2230**, **2235**, **2272**, **2273**.

Recenzii

1220. ANDREI, M., Nicolae Andrei, *Dicționar de termeni științifici*, Ateneu, **25**, nr. 10, 1988, 10. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1221. BADEA, ȘTEFAN, *Cuvinte care nu apar în dicționare*, RLit, **21**, nr. 47, 1988, 8 [pe marginea *Suplimentului la* **Dicționarul explicativ al limbii române**...; v.r.nr. 1052]. Vezi nr. **1219**.

1222. BANTAȘ, ANDREI, *Labor improbus*, Contemporanul, nr. 46, 1988, 10 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1223. BORDEA, CARMEN, Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici* [...], LR, **37**, nr. 3, 1988, 282—285. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1224. BULGĂR, GH., *Un nou dicționar explicativ*, RLit, **21**, nr. 13, 1988, 9 [Vasile Breben, *Dicționar general*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **982**.

1225. DIAMANT, BETINIO, Vasile Breban, *Dicționar general* [...], SCJ, **33**, nr. 3, 1988, 289. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **982**.

1226. DOMINTE, CONSTANTIN, *O memorabilă realizare*, Albina, **91**, nr. 8, 1988, 10 [*Supliment la* **Dicționarul explicativ al limblii române**...]. Vezi nr. **1219**.

1227. FLOREA, I. A., H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 2. überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron. Band, I, *A—C* (Lief. 1: Einleitung, Bibliographie, Abkürzungen, Autorenliste. Lief. 2: *a—aruncа*. Lief. 3: *aruncat—bob*. Lief. 4: *bobar—cărat*. Lief. 5: *cărăbăni—coleașă*. Lief. 6: *colectă—cuvintă*), Editura Otto Harrassowitz, Wiesbaden, 1985—1986, 723 p., in 4°, AnL—A, **31**, 1986—1987, 403—409.

1228. GRAUR, AL., *Dicționar de termeni științifici*, RLit, **21**, nr. 8, 1988, 7 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1229. GRECU, DOINA, H. Tiktin, *Rumänisch-deutsches Wörterbuch*, 2. überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron, Lieferungen 1—8. Einleitung, Bibliographie, Abkürzungen, Autorenliste, *a—grecioasă*, Wiesbaden, Otto Harrassowitz, 1985—1987, 724+256 p., CL, **33**, nr. 1, 1988, 77—78.

1230. KRSTIĆ, BORISLAV Đ., *Mile Tomić koo leksikograf*, KŽ, **31**, nr. 2, 1987, 78—79 [*Romunsko-makedonski rečnik*...; *Makedonsko-romunski rečnik*...]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **951**, **952**.

1231. MIHĂILESCU, DUMITRU, *Dicționar al presei literare românești* [...], BulID—Arad, 1987, 164—165 [de I. Hangiu]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **986**.

1232. MIȘAN, ANDREI, Romeo Chivescu, Andrei Ivanov, Siegfried Wolf, *Dicționar rus-român de structuri verbale* [...], SLLM, **5**, 1985, 168—171. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **1120**.

1233. MITIȘ, ADRIAN, *Circuitul cuvintelor*, Flacăra, **37**, nr. 37, 1988, 10 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici* ...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1234. NEAGU, MIHAI, *Dicționar enciclopedic de psihiatrie*. Vol. I *(A—D)* [...], MS, **33**, nr. 51, 1987, 6. Vezi nr. **1201**.

1235. NIȚĂ, CONSTANTIN, *Un bien intéressant dictionnaire*, Roum, nr. 4, 1988, 53 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.

1236. PĂTRUȚ, IOAN, *Un dicționar general al limbii române*, Tribuna, **32**, nr. 16, 1988, 4 [de Vasile Breban]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **982**.
1237. RĂDULESCU, LUCILLIA, *Un nou dicționar de termeni științifici*, RPed, **37**, nr. 7, 1988, 43 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici* ...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.
1238. SARĂU, GHEORGHE, Mile Tomici, *Dicționar român-macedonean* [...], *Makedonsko-romunski rečnik* [...], LL, nr. 3, 1987, 402—403. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **951,95 2**.
1239. SARI, VASILE, *Un instrument de lucru valoros și util*, Forum, **30**, nr. 4, 1988, 79—82 [Nicolae Andrei, *Dicționar etimologic de termeni științifici* ...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr **977**.
1240. STĂNESCU, I., *Mică enciclopedie cu mari neajunsuri*, Flacăra, **37**, nr. 11, 1988, 11 [Dan Rădulescu și Cristina Tebeică, *Universul apei* ...]. Vezi nr. **1211**.
1241. STOICHIȚOIU, ADRIANA, Nicolae Andrei, *Dicționar de termeni științifici* [...], LLR, **17**, nr. 3, 1988, 57. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **377**.
1242. TEIUȘ, SABINA, Vasile Breban, *Dicționar general al limbii române* [...], CL, **33**, nr. 2, 1988, 159—161. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **982**.
1243. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Dicționarul explicativ al limbii române — Supliment* [...], PN, **32**, nr. 8, 1988, 8. Vezi nr. **1219**.
1244. * * * *Dicționarul etimologic de termeni științifici*, PN, **32**, nr. 2, 1988, 16 [de Nicolae Andrei]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **977**.
VEZI și nr. 740, 744, 778, 782, 1221, 1527, 1529, 1745, 1753, 2203, 2290, 2291.

9. LIMBĂ LITERARĂ

a. Generalități

1245. OPREA, IOAN, *Fenomene caracteristice modernizării limbii române literare*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 65—82 [rés. fr.].
Vezi și nr. 621, 623, 624, 626, **2217**.

b. Stilistică, poetică, limba scriitorului

1246. ALBU, RODICA, *Pamela și ... limba română*, Cronica, **23**, nr. 28, 1988, 10 [pe marginea vers. rom. a romanului *Pamela*, de Samuel Richardson, trad. de Adina M. Arsenescu].
1247. ALEXANDRU, MARIN, *„Rapsodii de toamnă" de G. Topîrceanu*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 166—172.
1248. ANGHEL, MARCELA, *Ion Creangă — „Exponent al geniului popular" sau identitatea literară formată din valori stilistice*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 124—130.
1249. ANTOHI, SORIN, *Values of the Romanian Present Tense*, RRSSPh, **31**, nr. 1—2, 1987, 98—104.
1250. ANTONESCU, GEORGETA, *Gheorghe Asachi, „Dafne"*, SP, **3**, 1987, 143—150.
1251. ANTONOVICI, CLEMENT, *Despre sintaxa poemului „Luceafărul" de M. Eminescu*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 75—79.
1252. ARDELEAN, PETRU M., *Metafore fundamentale în lirica lui Octavian Goga*, BulID-Arad, 1986, 55—61.
1253. ARMAN, MIRCEA, TILINCA, DORIN, *Erorile „textului etalon"*, RITL, **35**, nr. 3—4, 1987, 123—128 [răspuns la art. lui Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu *Exigența lucrului bine făcut* ..., RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 85—86, în care este criticată trad. aut. din M. Heidegger]. Vezi nr. 1328, 297.
1254. BABA, FLORICA, **Țara, Poporul** *de Alexandru Vlahuță*, Publicitate, [VI], în Familia, **24**, nr. 5, 1988 [s.t.c.: Lecturi literare pentru clasa a VIII-a].
1255. BADEA, ȘTEFAN *O antiteză eminesciană*, RLit, **21**, nr. 3, 1988, 9; *Istoria unui adjectiv*, nr. 32, 7 [ferice]; *O sursă de expresivitate și umor*, nr. 53, 8 [stilul lui Silviu Angelescu în *Calpuzanii* ...; v.r.nr. 740].
1256. BADEA, ȘTEFAN, *Simbolism semantic și fonetic în antroponimia eminesciană*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 7—10.
1257. BANTAȘ, ANDREI, *Traducerile bune nu se perimează*, Teatrul, **32**, nr. 8, 1988, 27—29 [anchetă cu titlul comun: Libertate și rigoare în traducerile destinate scenei; conv. cons. de Liana Cojocaru].
1258. BARA, MARIANA, *Aspecte ale stilului în romanul „Ion" de Liviu Rebreanu*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 13—16.
1259. BĂDICI, INDIANA, *George Bacovia:* **Lacustră**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 125—126 [textul analizat la p. 158].

1260. BĂLĂNICĂ, VLADIMIR, *Zaharia Stancu:* **Descult** *(fragment)*, BulIȘD—Constanța, 1, 1988, 129—130 [textul analizat la p. 161].
1261. BĂNESCU, MARCU, *Interogația ca figură retorică*, MB, **37**, nr. 5, 1987, 69—72.
1262. BEJAN, DUMITRU, *Conversiunea părților de vorbire în opera lui Nichita Stănescu*, LL, nr. 3, 1987, 311—320.
1263. BERCA, OLIMPIA, *O transformare de text:* **De-ar fi mijloace** *de M. Eminescu*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 415—421 [rés. fr.].
1264. BERCEA, LIVIUS PETRU, *Lexicul poetic arghezian*, Timișoara, TUT, 1988, 132 p. multigr. (UT. CȘS).
1265. BERCEA, LIVIUS PETRU, *Valori stilistice ale lexicului arhaic în poezia lui Tudor Arghezi*, ContL, 1986, 1—9 [rés. fr.].
1266. BOMHER, NOEMI, *Parodia în proza lui Topîrceanu*, AUIL, **33**, 1987, 16—20.
1267. BREBENARU, T., *Considerații privind cele mai frecvente dificultăți de traducere din limba rusă în limba română în cadrul registrului tehnic*, SLA, **3**, 1988, 131—135 [rés. fr.].
1268. BULGĂR, GH., *Eminescu in aeternum. Complexitatea simplă*, CBot, **5**, nr. 4, 1988, [IV], în Ateneu, **25**, nr. 4, 1988.
1269. BULGĂR, GH., *Cultură și limbaj*, Magazin, **31**, nr. 6, 1988, 4.
1270. BULGĂR, GHEORGHE, *Eminescu în preajma centenarului*, RN, **17**, mr. 134—136, 1988, 2519—2521.
1271. BULGĂR, GH., *Realizări și perspective*, Luceafărul, **31**, nr. 3, 1988, 2 [s.t.c.: Eminesciana].
1272. BUZAȘI, ION, *M. Beniuc:* *„Sînt frunza ta...”*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 31—32.
1273. BUZEREA, ION, *Două modele poetice în poezia veche românească*, BulȘtStud, **3**, 1988, 154—158.
1274. CAZACU, B., *Eternul Caragiale*, LL, nr. 3, 1987, 301—306.
1275. CAZACU, B., *Poezia umoristică a lui George Topîrceanu: o spontaneitate deliberată*, MSȘFLA, **8**, 1986, 9—14 și în SP, **3**, 1987, 126—133.
1276. CĂLIN, GH., *Lirică slovacă în limba română*, Luceafărul, **31**, nr. 49, 1988, 8 [vol. *Lirică slovacă de la începuturi pînă azi*, trad., selecție și pref. de Corneliu Barborică, Buc., EM, 1987, 308 p.].
1277. CĂLIN, PETRU, *Viziune și expresivitate în „Cronica Banatului” de Nicolae Stoica de Hațeg (I)*, Banatica, **8**, 1985, 273—282 [rés. fr.].
1278. CHIRILĂ-STOICA, ELENA, *„Dorința” de Mihai Eminescu. Soluții didactice*, BulID—Arad, 1986, 71—73.
1279. CHISCOP, LIVIU, *Petre Ghelmez:* *„Laudă limbii române”*, LLR, **17**, nr. 3, 1988, 25—27.
1280. CILEAGĂ, ILIE, *Lucian Blaga:* **Izvorul nopții**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 49—55 [cu 1 tab.; textul analizat la p. 156; com. de Maria Crudu, p. 131—132].
1281. CIORICI, ION, *„Astfel” de Marin Sorescu*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 185—187.
1282. COCORA, ION, *Poetul și limbajul*, Tribuna, **32**, nr. 26, 1988, 4 [pe marginea vol. lui Adam Puslojić *Apă de băut*, trad. de Nichita Stănescu și Ioan Flora, Buc., EU, 1986].
1283. CONSTANTIN, CRISTINA, *Mihai Eminescu:* **Dorința**, BulIȘD — Constanța, **1**, 1988, 112—116.
1284. CONSTANTINESCU, CĂTĂLINA, *Metafora în pastelurile lui V. Alecsandri*, BulIȘD—Pitești, 1987, 193—199.
1285. CONSTANTINESCU, MARIA, *Aspecte ale poeticii lui Mircea Dinescu*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 42—44.
1286. COSTIN, ELENA, *Regionalismele în opera lui Liviu Rebreanu*, LL, nr. 2, 1988, 187—191.
1287. COTEANU, I., *Despre compunere sau compoziție [I]*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 12—14; *(II)*, nr. 2, 12—14; *(III)*, nr. 3, 12—14.
1288. COTEANU, ION, *Între limbă și literatură*, RN, **17**, nr. 134—136, 1988, 2542—2548.
1289. CRISTESCU, IOAN, *Structuri dramatice în „Didahiile” lui Antim Ivireanul*, Teatrul, **32**, nr. 7, 1988, 37—39.
1290. CRIȘAN, ALEXANDRU, *Alexandru Macedonski:* **Sonetul puterii**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 23—30 [textul analizat la p. 155].
1291. CRIȘAN, EMANUELA, *Strategii de decodare dinamic-contextuală a textului: implicații în predarea/învățarea literaturii române*, LL, nr. 2, 1988, 278—287.
1292. CRIȘAN, EMANUELA, *T. Arghezi:* *„Mamă Țară”*, LLR, **17**, nr. 3, 1988, 20—22.
1293. CUȚITARU, VIRGIL, *Metafora eminesciană*, Cronica, **23**, nr. 3, 1988, 5.
1294. DAD, MARIAN, *„Ultima noapte de dragoste, întîia noapte de război” de Camil Petrescu — comentariu de text —*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 58—60.

1295. DAVID, DOINA, *Stilul științific al limbii române literare. Caracterizare generală*, BulIMȘ, **3**—**4**, 1984—1985, 124—136.
1296. DĂNILĂ, IOANA, *Text și travesti în „Și dacă...”*, AUBLLR, **36**, 1987, 48—51.
1297. DERȘIDAN, ALEXANDRINA, **Vara** *de George Coșbuc*, Publicitate, [VI], în Familia, **24**, nr. 5, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1298. DOINAȘ, ȘTEFAN AUG., *Dizolvarea artificiului în inspirație*, Tribuna, **32**, nr. 25, 1988, 8 [despre trad. proprii din poeta Catharina Regina Von Greiffenberg].
1299. DRĂGHICI, CAMELIA FELICIA, *Marin Sorescu: o poetică reconstituită*, LL, nr. 3, 1988, 363—373.
1300. DRĂGHICI, CAMELIA-FELICIA, *Renouvellement dramatique dans le théâtre de Marin Sorescu: la typologie des répliques dissociées, narratives et autres modalités dramatiques de la réalisation du dialogue*, CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 29—43.
1301. DRĂGHICI, DAN GH., *Epitetul arghezian*, BulIȘD—Pitești, 1987, 226—239 [cu bibl.].
1302. DUMITRIU, ANTON, *Scrisoare deschisă la o traducere heideggeriană*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 96—98 [Martin Heidegger, *Ființă și timp*, trad. de Dorin Tilinca, consultant Mircea Arman, RITL, **34**, nr. 2—3, 1986, ș.u.]. Vezi nr. 297.
1303. DUȚU, OLGA, *Ion Minulescu:* **Romanța celor trei corăbii**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 31—37 [textul analizat la p. 155—156].
1304. DUȚU, OLGA, *Unele rezultate ale aplicării experimentale în școală a metodei de analiză dinamic-contextuală a operei literare*, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 145—147 [cu 1 tab.].
1305. FLOAREA, MIHAI, *De la aliterație la cacofonie*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 21—23.
1306. FLORESCU, CRISTINA, *Modalități stilistice de realizare a distanței temporale în proza istorică literară*, Collegium, **3**, 1987, 73—80.
1307. FUGARIU, FLOREA, *Pentru o ediție Ion Creangă (XII)*, Luceafărul, **31**, nr. 1, 1988. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1087.
1308. FUNERIU, I., *Controverse prozodice*, Orizont, **39**, nr. 43, 1988, 5 [pe marginea art. lui G.C. Rusu, *Note critice pe marginea unor texte despre versificație*, LR, **30**, nr. 2, 1981, 186—187 care se referea la art. lui Mircea Gheorghe, *Analiza stilistico-prozodică a poeziei* **Stăpînul** *de Eugen Jebeleanu*, LLR, **4**, 1978, 23—26 și la vol. aut. *Versificația românească*...]. Vezi BRL, **24**, 1981, nr. 1494; **21**, 1978, nr. 1238; **23**, 1980, nr. 1502.
1309. GHEORGHE, ANNE-MARIE, *Șt. Augustin Doinaș:* **Orfeu**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 56—61 [cu 1 tab.; textul analizat la p. 157].
1310. GHIȚĂ, ANDREEA, *B. Șt. Delavrancea:* **Hagi Tudose**, LL, nr. 3, 1988, 428—434.
1311. GOGA, MIRCEA, *Les noms propres dans la poésie lyrique d'Octavian Goga*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 43—49 [rez. rom.].
1312. GOGA, NICOLAE, *Verbalizarea și/sau reflexivizarea — sursă, amplificare și intensificare a conotației în textul poetic*, SP, **3**, 1987, 161—169.
1313. HÂRLAV, CONSTANTIN, *Contra dicțiunea lui Caragiale*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 16—18 și Orizont, **39**, nr. 12, 1988, 5.
1314. HRISTEA, IRINA, *„Al meu suflet Psyhée...” de Nichita Stănescu — Proiect de activitate la cercul de poetică —*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 61—67.
1315. HRISTEA, THEODOR, *Pleonasmul de origine franceză*, RLit, **21**, nr. 45, 1988, 11 [v.r.nr. 740].
1316. IACOBESCU, LUCIA, **Plugarii**, *de Octavian Goga*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 4, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1317. IGNAT, NESTOR, *Trăsături specifice ale operei ziaristice [1]*, PN, **31**, nr. 12, 1987, 19—21, 25; *(2)*, **32**, nr. 1, 1988, 31—33; *(3)*, nr. 2, 13—16; *(4)*, nr. 3, 15—17; *(5)*, nr. 4, 23—26; *(6)*, nr. 5, 25—28.
1318. IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Comentariul stilistic al textului literar*, LL, nr. 3, 1988, 441—446.
1319. IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Strategii ale politeții în textul literar: implicații pentru cultivarea exprimării orale a elevilor*, LL, nr. 4, 1987, 514—518 [cu exemplificări din I.L. Caragiale].
1320. IONIȚĂ, GEORGE, *Lucian Blaga: „Gorunul” — ipoteze pentru o analiză de text*, BulIDȘ, 1988, 117—118.
1321. IORDACHE, MIHAIL, *Funcțiile descrierii în creația rebreniană*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 25—41.
1322. IORDACHE, RODICA, *Comunicare, absurd și comic la Caragiale*, AUC, **11**, 1986, 19—23 [rés. fr.].
1323. IRIMIA, DUMITRU, *Timp gramatical — timp narativ în „Sărmanul Dionis”*, Collegium, **3**, 1987, 47—58.

1324. ISTRATE, GAVRIL, *Receptarea poeziei lui Eminescu de-a lungul timpului*, RN, **17**, nr. 134—136, 1988, 2523—2525.
1325. IVĂNESCU, CORNEL N., *Z. Stancu: „Dunăre! Dunăre!"*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 29—30.
1326. JELA, DOINA, *Florin Mugur: Convorbiri cu Marin Preda (fragment)*, BulIȘD — Constanța, **1**, 1988, 62—67 [comen. de Cornelia Tănăsescu, p. 141—142; textul analizat la p. 157].
1327. KIS, EMESE, *Logica productiv-asociativă a unui roman al lui D. R. Popescu*, SP, **3**, 1987, 224—240 [*Cei doi din dreptul Țebei sau Cu fața la pădure*].
1328. KLEININGER, THOMAS, LIICEANU, GABRIEL, *Exigența lucrului bine făcut. Pe marginea a două traduceri din Heidegger*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 85—96 [Martin Heidegger, *Ființă și timp*, trad. de Dorin Tilinca, consultant Mircea Arman, RITL, **36**, nr. 2—3, 1986 ș.u., și a lui Alexandru Boboc din același autor, în vol. *Filozofia contemporană în texte alese și adnotate*, Buc., TUB, 1985]. Vezi nr. **297**, 1253.
1329. KOHN, IOAN, *Influențe, traducere — creație la Mihai Eminescu*, LL, nr. 3, 1988, 356—362 [trad. nuvelei suedeze *Halskedjan* de Carl Anton Wetterbergh, din vers. germ. de Carl Anton Frisch în vol. *Noi tablouri de gen din viața cotidiană de Unchiul Adam*, Stuttgart, 1845].
1330. LEONTE, LIVIU, *„Noapte de decembrie" — „Mistrețul cu colți de argint": analogii și diferențieri*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 24—27.
1331. LEVIȚCHI, LEON D., *Despre libertatea traducătorului*, Teatrul, **32**, nr. 8, 1988, 30—32 [v.t.c.nr. 1257; conv. cons. de Liana Cojocaru].
1332. MADA, MIHAI, *„Testament", de Tudor Arghezi. Perspectivă structuralistă*, BulID—Arad, 1986, 61—65.
1333. MAGHERU, PAUL, *Modelarea literaturii*, LL, nr. 3, 1988, 384—392 [cu 3 sch.].
1334. MANCAȘ, MIHAELA, *Corelația persoană — timp în textul narativ*, SP, **3**, 1987, 198—211.
1335. MARCU, GRIGORE, *Goethe*, **Opere. Poezii**. I. Studiu introductiv, note și comentarii de Jean Livescu, ICRG, **4**, 1986, 221—224 [Buc., EU, 1984, 356 p.].
1336. MARCU, RODICA *Unele probleme ale traducerii (cu referiri la poetica lui Ion Pillat)*, SLA, **3**, 1988, 34 [trad. din fr. în rom.; rés. fr.].
1337. MARGALINA, VICTOR, *Ion Creangă: „Amintiri din copilărie" (cap. IV)*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 20—23.
1338. MARIAN, RODICA, *„Lumile"* **Luce fărului**, SP, **3**, 1987, 170—183.
1339. MARINESCU, IONEL, *Sens și semnificație în* **Mări sub pustiuri**, BulID—Pitești, **1**, 1987, 178—184 [de D.R. Popescu].
1340. MARINESCU, PAUL-CLAUDIU, *Expresivitatea metaforei în critica lui George Călinescu*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 24—29.
1341. MAVRODIN, IRINA, *Traducătorul „total"*, Teatrul, **32**, nr. 8, 1988, 32—33 [v.t.c.nr. 1257; conv. cons. de Liana Cojocaru].
1342. MĂNICUȚĂ, CORNELIA, *O figură arhetipală: lira (Considerații despre textul eminescian și poietica sa implicită)*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 45—48.
1343. MIHAILOVICI, MIRCEA, *Al. Vlahuță: „Țara. Poporul"*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 29—30.
1344. MIHĂESCU, N., *O caracteristică a stilului*, Săptămîna, nr. **1**, 1988, 4; *Procedee stilistice: 3. Comparația*, nr. 2, 2 [vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1106]; *Expresii populare*, nr. 5, 2; *Funcția expresiei figurate . . .*, nr. 11, 2; *Ținuta unor texte scurte*, nr. 38, 2 [v.r.nr. 954].
1345. MIHĂESCU, VALENTIN F., *Caragiale sau arta narațiunii (I)*, Luceafărul, **31**, nr. 12, 1988, 1, 2; *(II)*, nr. 14, 6.
1346. MIHUȚ, MARIA, **O oră din august** *de Marin Preda*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 4, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1347. MIOC, SIMION, *La perspective ontologique de la métaphore chez Lucian Blaga*, RRSSPh, **31**, nr. 3—4, 1987, 197—210.
1348. MIRON, RODICA, *Comentariul textului dramatic*, Publicitate, febr. 1988, [2], în Ateneu, **25**, nr. 2, 1988 [v.r.nr. 977].
1349. MIRON, RODICA, *N. Labiș: „Partidului" („Unic și vast . . .")*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 30—31.
1350. MÎNDRESCU, ENACHE, *Tautologia*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 9—11.
1351. MOCANU, DRAGOȘ, *Registre stilistice în* **Adela** *lui G. Ibrăileanu*, AUIL, **32**, 1986, 44—50.
1352. MOCANU, VIRGIL, *D. Anghel:* **În grădină**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 68—74 [comen. de Nestor Ignat; textul analizat la p. 158].
1353. MOISE, VASILE, **Mara** *de Ioan Slavici*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 116—123 [cu bibl.].
1354. MOISESCU, VALERIU, *A traduce este cea mai bună metodă de a citi*, Teatrul, **32**, nr. 5, 1988, 33—34 [v.t.c.nr. 1257; conv. cons. de Liana Cojocaru].

1355. MOLDOVAN, VICTORIA, *Lumi arhetipale sadoveniene*, SP, **3**, 1987, 241—248.
1356. MOLDOVAN, VICTORIA, *Strategii dialogale la Sadoveanu*, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 145—149 [rés. fr.].
1357. MUNTEANU, DAN, *Dramaturgia spaniolă, aproape o necunoscută*, Teatrul, **32**, nr. 8, 1988, 35—36 [v.t.c.nr. 1257 ; conv. cons. de Liana Cojocaru].
1358. MUNTEANU, ȘTEFAN, *Dialectologie și stilistică*, LL, nr. 2, 1988, 181—186.
1359. MUTHU, MIRCEA, *„Moaie pana în coloarea . . .” (I)*, Tribuna, **32**, nr. 4, 1988, 4 ; *(II)*, nr. 8, 4 ; *(III)*, nr. 13, 4 ; *(IV)*, nr. 18, 4 [poezia lui M. Eminescu].
1360. NĂSTASE, FLORIN, *George Bacovia:* **Lacustră**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 75—82 [cu 1 sch. și 1 tab, ; textul analizat la p. 158].
1361. NESTOR, OCTAVIAN, *Lirica eminesciană — magie și reflex al evaziunii*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 49—57.
1362. NIȚĂ, SILVIA, *Stilurile limbii române*, BulIDȘ, 1988, 36—51.
1363. NOICA, CONSTANTIN, *Cuvînt împreună despre rostirea românească*, București, EE, 1987, 328 p. [din vol. *Rostirea filozofică românească . . ., Viață și societate . . . ., Creație și frumos . . .* ; fragm. sub titlul *Din scrierile lui . . . despre rostirea filozofică românească*, în TribRom, **17**, nr. 363, 1988, 4]. Vezi și nr. 1436, 1442 și BRL, **13**, 1970/1971, nr. 1211 ; **16**, 1973, nr. 949.
1364. NOVAC, ELISAVETA, *Virtuți ale limbajului în opera lui Liviu Rebreanu*, BulIȘD—Pitești, 1987, 70—72.
1365. OANCEA, ILEANA, *Marin Sorescu:* **Poveste**, LL, nr. 1, 1988 63—71.
1366. OIȘTEANU, ANDREI, *Poezia vizuală românească — repere cronologice*, RITL, **35**, nr. 3—4, 1987, 148—156 [cu 6 fig.] .
1367. PARFENE, CONSTANTIN, *Narațiune și discurs la Hogaș (Note privind stilistica timpurilor verbale)*, Collegium, **3**, 1987, 65—72.
1368. PĂCURAR, MARIA, **Amintiri din copilărie** *de Ion Creangă*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 4, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1369. PÂRLOG, HORTENSIA, *Notes on Some Romanian and English Proverbs and Set-Phrases*, SLLS, 1986, 73—76 [rez. rom.].
1370. PÂRVU, SORIN, *Valori ale prezentului în narațiune*, Collegium, **3**, 1987, 59—64 [la M. Eminescu].
1371. PETRESCU, IOANA EM., *Cartea, labirintul de nea și piramide*, Steaua, **39**, nr. 6, 1988, 8—9 [despre M. Eminescu].
1372. PETRESCU, IOANA EM., *Ion Barbu între Pytagora și Nietzsche*, LL, nr. 1, 1988, 39—47.
1373. PETRESCU, IOANA EM., *Restructurarea nucleelor semantice în opera lui Ion Barbu*, SP, **3**, 1987, 151—160.
1374. PETRESCU, IOANA EM., *The Restructuring of Semantic Cores in the Work of Ion Barbu*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 22—30 [rez. rom.].
1375. POP, GHEORGHE, *Aspecte ale comicului de limbaj la I. L. Caragiale*, BulIDȘ, 1988, 26—29.
1376. POP, ION, *L',,Imagi-NATION” de Ilarie Voronca*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 31—39 [rez. rom.].
1377. POPA, AURICA, **Patria** *de Zaharia Stancu*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 5, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1378. POPESCU, ELENA, *„Noi” de Nichita Stănescu*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 68—69.
1379. POPOVICI, VICTORIA, *Eugen Barbu:* **Groapa**, LL, nr. 2, 1988, 253—260.
1380. PREDA, NINA, *Zaharia Stancu:* **Desculț** *(fragment)*, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 83—89 [cu 1 tab. ; textul analizat la p. 161].
1381. RADOF, ȘTEFAN, *Textul și ochiul*, Teatrul, **32**, nr. 8, 1988, 36—37 [v.t.c. nr. 1257 ; conv. cons. de Liana Cojocaru].
1382. RĂILEANU, PETRE, *Limbajul poetic sau „muzica de idei”*, ScTin SLA, **7**, nr. 49, 1988, 1, 3[la M. Eminescu].
1383. ROȘCA, VICTORIA, *Fănuș Neagu:* **Dincolo de nisipuri**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 90—96 [com. de Doina-Eliza Pop, p. 137—138 ; textul analizat la p. 162].
1384. ROTARU, ION, *Nicolae Labiș*, Cutezătorii, **21**, nr. 37, 1987, 8 ; *Mihail Sadoveanu*, **22**, nr. 7, 1988, 7 [v.t.c. nr. 1152 ; la rubr. : Stilul lui . . .]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1126.
1385. ROTARU, RADU, *Strategii ale predării limbajului științific*, APPM, 1987, 189—193.
1386. ROTUND, NICOLAE, *Vasile Alecsandri:* **Serile la Mircești**, BulIȘD—Constanța **1**, 1988, 97—104 [comen. de Puiu Enache, p. 138—139 ; textul analizat la p. 159—160].

1387. RUNCAN, MIRUNA, *Performanțele viorii lui Ingres (III)*, Astra, **23**, nr. 1, 1988, 2 [Ion Barbu]; *Ochii cînelui Degringo (I)*, nr. 2, 6; *(II)*, nr. 3, 2; *(III)*, nr. 4,4 [Geo Dumitrescu]; *Timpul crizei de timp (1)*, nr. 5, 2; *(2)*, nr. 6, 2 *(3)*, nr. 8, 2 [Nichita Stănescu]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1127.
1388. RUSU, T., *„Tencuit cu obsesii, capricii și tot felul de nebunii frumoase" — remarci asupra metaforei instrumentale*, SLA, **3**, 1988, 90—94 [în poezia rom. din sec. XX; rés. fr.].
1389. RUXĂNDOIU, PAVEL, **Miorița**, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 38—45.
1390. SĂLĂJANU, CHRISTIANA, *Calistrat Hogaș, precursor al metaforei bogziene*, BulID — Arad, 1987, 73—78.
1391. SÎRBU, I., *Arghezi, lectură comentată*, Cronica, **23**, nr. 37, 1988, 5 [s.t.c.: Consultații pentru examenul de gradul didactic II].
1392. SOARE, EUGENIA, **Plugarii** *de Octavian Goga*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 173—177.
1393. SORESCU, ROXANA, *Dănilă Prepeleac sau despre metaforă*, RITL, **35**, nr. 1—2, 1987, 166—170.
1394. STAN, CAMELIA, *Structuri adversative cu elemente modalizatoare (în textul poetic)*, SCL, **39**, nr. 5, 1988, 431—437 [rés. fr.].
1395. STAN, CAMELIA, *Tudor Arghezi: „Întoarcerea la brazdă"*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 33—35.
1396. STANCIU, DUMITRU, *Sinonimie și selecție în proverb (II)*, Proverbium, **3**, 1988, 2—13. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1134.
1397. STĂNCIULESCU-BÎRDA, ALEXANDRU, *Aspecte politico-sociale în proverbele românești (II)*, Proverbium, **3**, 1988, 14—22. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. 1303.
1398. STĂNESCU-CLOȘCA, EUGEN, *Structuri ritmice binare și ternare în opera lui Caragiale*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 11—15.
1399. ȘERBAN, FELICIA, *Reconstituirea semnificației în textul poetic tradus literal*, SP, **3**, 1987, 134—142 [*Cîntarea cîntărilor* din *Biblia de la București*].
1400. ȘERBAN, ION VASILE, G. *Coșbuc:* **Nunta Zamfirei** *(hora)*, LL, nr. 2, 1988, 245—252.
1401. ȘERBĂNESCU, ANDRA, *Limbă vorbită, limbă scrisă*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 14—18.
1402. ȘTEFAN, LIANA, *Reconsiderare a rolului cuvîntului în teatrul lui I. L. Caragiale*, AUT, **25**, 1987, 101—106.
1403. TABARCEA, CEZAR, *Cum recunoaștem un stil? (I)*, LLR, **17**, nr. 2, 1988, 14—16; *(II)*, nr. 3, 15—16.
1404. TARLIU, ANA, *Traducerea liricii lui A. S. Pușchin în limba română*, BulISȘF—Ploiești, 1987, 119—123.
1405. TĂNĂSESCU, GRIGORE, *Sentințele latine ale lui Eminescu*, RLit, **21**, nr. 32, 1988, 7.
1406. TILINCA, DORIN, ARMAN, MIRCEA, *O precizare*, Tribuna, **32**, nr. 35, 1988, 2 [răspuns la art. lui Traian Vedinaș, *„Revista de istorie și teorie literară"*, Tribuna, **32**, nr. 34, 1988, care se referea la trad. autorilor din Martin Heidegger, *Ființă și timp*, RITL, **34**, nr. 1—2, 1986, ș.u.]. Vezi nr. 1415, 297.
1407. TOHĂNEANU, G.I., *Glosă eminesciană: „roinicele stoluri"*, LL, nr. 4, 1987, 441—452.
1408. TOHĂNEANU, G.I., *„Gramatica poeziei..."*, Orizont, **39**, nr. 8, 1988, 4 [la M. Eminescu].
1409. TOHĂNEANU, G.I., *„Neajungerea limbii"*, RLit, **21**, nr. 22, 1988, 8 [v.r.nr. 740].
1410. TOHĂNEANU, G.I., *„Trimiterile" textului poetic*, LL, nr. 1, 1988 5—16 [Lucian Blaga, *Scutul*].
1411. TRÎMBIȚAȘ, RODICA, **Imn muncii** *de Vasile Voiculescu. Comentariu literar*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 3, 1988 [v.t.c.nr. 1254].
1412. TUDOSIU, ELENA, *Analiza stilistică a poeziei „Comunistului" de N. Labiș*, BulIȘD—Pitești, 1987, 139—143.
1413. VASILESCU, MIRCEA, *Structura compozițională a nuvelei „Alexandru Lăpușneanu" de C. Negruzzi*, LLR, **17**, nr. 3, 1988, 17—19.
1414. VÂJIAC, EUGENIA, *I. L. Caragiale:* **Grand Hotel „Victoria Română"**, BulIȘD — Constanța, **1**, 1988, 105—111 [comen. de Bălașa Bucea, p. 127—128; textul analizat la p. 163—164].
1415. VEDINAȘ, TRAIAN, *„Revista de istorie și teorie literară"* Tribuna, **32**, nr. 34, 1988, 2 [nr. 3—4, 1987; despre trad. din Martin Heidegger, *Ființă și timp*, de Dorin Tilinca, consultant Mircea Arman]. Vezi nr. 297, 1406.
1416. VLAD, CARMEN, *Statutul referențial al persoanei întîi în discursul narativ*, SP, **3**, 1987, 212—223.
1417. VLĂDICA, FLORIAN, *Posibile corespondențe între proverbele românești și finlandeze*, Proverbium, **3**, 1988, 37—41.

1418. VOICA, ADRIAN, *Cezura în sonetul eminescian*, AUIL, **33**, 1987, 77—86.
1419. VOICA, ADRIAN, *Funcțional și estetic în rimele sonetelor antume ale lui M. Eminescu*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 361—374 [rés. fr.].
1420. VULTUR, SMARANDA, *Intertext eminescian la Emil Botta*, RITL, **36**, nr. 1—2, 1988, 183—187.
1421. VULTUR, SMARANDA, *Poemul în replică și transformarea textului poetic*, SCL, **39**, nr. 3, 1988, 213—223 [rés. fr.].
1422. VULTUR, SMARANDA, *Replici eminesciene*, Orizont, **39**, nr. 23, 1988, 4—5.
1423. ZUGUN, PETRU, *„Epitetul homeric" la Eminescu*, ConvLit, **95**, nr. 8, 1988, 6.

VEZI și nr. 3, **57**, **63**, **69**, **74**, **76**, 103, 111, 126, 127, 132, 134, 156, 157, 174, 175, 184, 258, 268, 269, 280, 287, 307, 308, 317, **338**, 341, 342, 345, 346, 377, 381, 390, 405, 417, 424, 509, 510, 591, 616, 626, 630, **650**, 716, 720, 721, 728, **735—738**, 796, **804**, **807**, 813, 866, 893, 910, 1022, 1030, 1038, 1051, 1084, 1114, 1120, 1121, 1245, 1452, 1456, 1610, 1618, 1634, 1642, 1643, 1698, 1700, 1719, 1785, 1929—1931, 1933, 1939, 1940, 1946, 1951, 1955, 1960, 1968, 1970—1972, 1975, 1976, 1981—1983, 1992—1994, 2002, 2008, 2015 — 2017, 2019, 2020, 2033, 2040, 2041, 2044, 2046 — 2048, 2064, 2073, 2086, 2097—2099, 2103, 2107, 2110, 2112, 2147, 2191, **2267**.

Recenzii

1424. BULGĂR, GH., Tudor Vianu, *Opere*, 13, Cursuri universitare. Ediție, note și postfață de George Gană, București, Editura Minerva, 1987, 731 p., LL, nr. 2, 1988, 318—320.
1425. CÂMPEANU, EUGEN, Dumitru Irimia, *Structura stilistică* [...], CL, **33**, nr. 1, 1988, 78—79. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1089**.
1426. CHIȘU, LUCIAN, *O perspectivă de filolog*. Gavril Istrate, *Studii eminesciene*, Ed. Junimea, Luceafărul, **31**, nr. 27, 1988, 2. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1097**.
1427. CUCEU, I., *Paremiologia în actualitate*, AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 433—434 [Cezar Tabarcea, *Poetica proverbului* . . . ; Constantin Negreanu, *Structura proverbelor* . . .]. Vezi BRL, **25**, 1982, nr. **1857**; **26**, 1983, nr. **1270**.
1428. P. DOMBI ERZSÉBET, *Analize de texte poetice* [...], NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 191—192. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1208**.
1429. GENCĂRĂU, ȘTEFAN, Gheorghe Vrabie, *Poetica* **Mioriței** [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 499—500. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **1070**.
1430. GRECU, MARIA ȘT., *Cultură și limbaj*, RPed, **37**, nr. 10, 1988, 58 și cap. 3 [de Gh. Bulgăr]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1016**.
1431. MIHĂESCU N., *„Analize de texte poetice"—sau ce?* . . ., Săptămîna, nr. 45, 1988, 2; nr. 46, 2, 7; nr. 47, 2; nr. 49, 2, 7. [v. r. nr. 954]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1208**.
1432. M[IHĂIEȘ], M[IRCEA], *Dijalektika pesničkog jezika*, KŽ, **31**, nr. 3, 1987, 122 [de Crișu Dascălu]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1060**.
1433. NEGRILĂ, RODICA, Gh. Bulgăr: *Cultură și limbaj*, BulID—Arad, 1987, 161—163. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1016**.
1434. OLTEANU, GH., Gh. Bulgăr, *Cultură și limbaj*, RN, **17**, nr. 137—139, 1988, 2626. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1016**.
1435. PARFENE, CONSTANTIN, Dumitru Irimia, *Structura stilistică* [...], Collegium, **2**, 1986, 147—150. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1089**.
1436. SOLUNCA, ELENA, Constantin Noica, *Rostirea românească*, Ateneu, **25**, nr. 7, 1988, 16; nr. 8, 8 [*Cuvînt împreună despre rostirea românească* . . .]. Vezi nr. **1363**.
1437. STANCIU, DUMITRU, Gabriel Gheorghe, *Proverbele* [...], AnL—B, **30—31**, 1985—1987, 274—275. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1077**.
1438. ȘEULEAN, ION, Nicolae Constantinescu, *Lectura textului folcloric* [...], AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 502—503. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1044**.
1439. ȚEPOSU, R. G., *Poezia, înger palid*, Amfiteatru, **22**, nr. 3, 1988, 2 [Nicolae Manolescu, *Despre poezie* . . .]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1102**.
1440. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Valori lexicale și stilistice în publicistica literară românească*, PN, **32**, nr. 8, 1988, 28 [de Victor Vișinescu].
1441. URSACHE, PETRU, Gheorghe Vrabie, *Poetica* **Mioriței** [...], AUIL, **33**, 1987, 102—104. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **1070**.
1442. ZAMFIRESCU, VASILE DEM., *Constantin Noica și demnitatea filozofică a limbii române*, TribRom, **17**, nr. 363, 1988, 4 [vol. *Cuvînt împreună* . . .]. Vezi nr. **1363**.

VEZI și nr. 79, 85, 88, 93, 103, 474, 692, 700, 702, 740, 741, 744, 751, 913, 1528, 2287.

c. Cultivarea limbii

1443. ANDREI, M., *Nume proprii străine și românești*, Publicitate, dec. 1988, [IV], în Ateneu, **25**, nr. 12, 1988 [v.r.nr. 977].

1444. AVRAM, MIOARA, *Probleme de cultivare a limbii referitoare la prepoziții*, LL, nr. 3, 1987, 327—332.

1445. BĂRDICI, DANA, *Avatarurile pronumelor*, Flacăra, **37**, nr. 1, 1988, 15; *Incompatibilitate semantică*, nr. 10, 15 [v.r.nr. 1139].

1446. BEREA GĂGEANU, ELENA, *Contragerea și dezvoltarea, procedee de transformare a unor construcții sintactice în altele și de cultivare a exprimării*, BullDȘ, 1988, 30—36.

1447. DAN, VASILE, *Responsabilitatea față de limba română*, Orizont, **39**, nr. 36, 1988, 3.

1448. DIMITRIU, C., *Unde sînt multe „perle"?*, Cronica, **23**, nr. 26, 1988, 4 [la rubr.: Limba noastră]. Vezi nr. 1456.

1449. DOMINTE, CONSTANTIN, *Cum citim?*, Albina, **91**, nr. 1, 1988, 10; *„Al lu' mămica!"*, nr. 2, 10; *...Dar și o instanță decisivă*, nr. 3, 10; *„Etimologii" infantile*, nr. 4, 10; *Accentuarea unor nume de familie*, nr. 5, 10; *Sunînd la fel, dar însemnînd altceva*, nr. 6, 10; *Pipăruș, feciorul lui... Pepelea*, nr. 7, 10; *Piinea de Pecica și ...fonetica*, nr. 9, 10; *Un ardei, doi ardei*, nr. 10, 10; *Limba și logica*, nr. 11, 10 [v.r.nr. 818]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1220; **29**, 1986, nr. 1263; **28**, 1985, nr. 1106; **27**, 1984, nr. 1361.

1450. DUMITRESCU-BUȘULENGA, ZOE, *Despre limba noastră*, Flacăra, **37**, nr. 43, 1988, 14 [anchetă cu titlul: „Creșterea limbei românești s-a patriei cinstire"; anchetă realizată de Aurelian Titu Dumitrescu].

1451. DUMITRU, ION, *Despre unele înțelesuri ale cuvîntului* **țăran**, BulSȘF—Ploiești, 1987, 144—145.

1452. FĂGĂRĂȘANU, FLORIN, *Cultivarea limbii — între corectitudine și intenție artistică*, LL, nr. 3, 1988, 374—378.

1453. GRAUR, AL., *Puțină gramatică*. Vol. II, București, EARSR, 1988, 368 p. [culegere de art. publicate în „Tempo" (1939—1940), „România literară" (1968—1975); cu o an. de art. din „Adevărul". „Tribuna" (1945), „Revista literară", „Lumea"; cu ind. de cuv., af. și îmb. alcătuit de Mioara Avram, Elena Carabulea, Magdalena Popescu-Marin, Marina Rădulescu, Camelia Stan]. Vezi și nr. 1476, 1482 și BRL, **30**, 1987, nr. **1224**.

1454. GUȚU ROMALO, VALERIA, **Mass-media**, RLit, **21**, nr. 20, 1988, 10 [v.r.nr. 740].

1455. MÂRZAC, ION, *Limbajul publicistic și problemele cultivării lui*, PN, **32**, nr. 7, 1988, 17—21, 32.

1456. MIHĂESCU, N., *Față de noile aspecte lexicale*, Săptămîna, nr. 6, 1988, 2; *Carența unor corelații sintactice*, nr. 8, 2; *Unele „exemple" ilustrative*, nr. 12, 2; *Forme și sensuri lexicale*, nr. 13, 2; *Cîteva note despre unele „note"*, nr. 14, 2; *Cum se exprimă un lingvist ...*, nr. 15, 3 [Marius Sala în *Etimologia și limba română* ..., vezi BRL, **30**, 1987, nr. **952**]; *Un procedeu inacceptabil*, nr. 16, 2 [pe marginea art. Alexandrei Cornilescu și Danielei Urdea, *Relații și elemente anaforice* ..., LR, **36**, nr. 2, 1987, vezi BRL, **30**, 1987, nr. 804]; *„Jurnalul de lectură" al unui critic literar*, nr. 17, 6 [Eugen Simion]; *Stil științific sau limbaj păsăresc?*, nr. 19, 2 [Smaranda Vultur, în vol. *Analiza de texte poetice* ..., p. 146, vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1203**]; *Stilul bombastic*, nr. 20, 2; *„Capcanele" unei vocabule* ..., nr. 21, 2; *Un articol de specialitate*, nr. 22, 2 [C. Dimitriu, *Apozitive de gradul al doilea*, LR, **36**, nr. 1, 1987, vezi BRL, **30**, 1987, nr. 840; vezi răspunsul la nr. 1448]; *Doi „prozatori". 1*, nr. 23, 2 [Ion Cristoiu]; *2*, nr. 24, 2 [Aurel Tucmeanu]; *Texte dintr-o rubrică publicistică*, nr. 25, 2; *Din surprizele formei de exprimare*, nr. 26, 2; *O chestiune de principiu, în schimbul de idei*, nr. 27, 2 [răspunde lui C. Dimitriu, *Unde sînt multe „perle"*, Cronica, **23**, nr. 26, 1988, vezi nr. 1448]; *Pornind de la o controversă literară*, nr. 28, 2; *Un fragment de roman și o „prezentare"*, nr. 29, 2; *„Noile" creații lexicale*, nr. 30, 2; *„Reminiscențe" gazetărești?* ..., 31, 2 [la Mircea Iorgulescu]; *Suferințele unui semn grafic*, nr. 32, 2 [ghilimelele]; *Inadvertențele* ..., nr. 34, 2; *À la Cicero*, nr. 35, 2; *Viciile unei erori lexicale*, nr. 37, 2 [pleonasmul]; *Pot fi evitate: 1. Formulele neestetice?*, nr. 40, 2; *2. Clișeele verbale?*, nr. 41, 2; 3. *Repetițiile neconvenabile?*, nr. 42, 2; *Inadvertențe* ..., nr. 44, 2; *„După cuviința ritmului ..."*, nr. 48, 10; *Funcția de totdeauna a metaforei*, nr. 52, 2 [v.r. nr. 954]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1230; **29**, 1986, nr. 1276; **28**, 1985, nr. 1115; **27**, 1984, nr. 1368; **26**, 1983, nr. 1376; **25**, 1982, nr. 1946.

1457. MUNTEANU, ȘTEFAN, *Cum citățm?*, Orizont, **39**, nr. 31, 1988, 5; *Citate izolate și citate în context*, nr. 38, 6.
1458. MURGEANU, ION, *Vorbirea frumoasă*, TribRom, **17**, nr. 363, 1988, 1.
1459. PETRINA, LIVIU, *Decenii, secole, milenii*, ScTin, **44**, nr. 12291, 8 dec. 1988, 2 [la rubr.: Cuvinte în litigiu].
1460. POALELUNGI, GH., *Fantezia vorbitorului*, Pentru patrie, **38**, nr. 10, 1987, 29; *„Paradisul" cuvintelor*, **39**, nr. 1, 1988, 28 [cuvinte cu *re-*]; *Gramaticale...*, nr. 2, 28 [niște]; *Limbaj cotidian*, nr. 3, 28 [alde]; *Forme multiple*, nr. 4, 28; *Silabe*, nr. 5, 28; *Voluptatea cuvîntului...*, nr. 6, 28; *Detaliu etimologic*, nr. 7, 28; *Subiect dublu...*, nr. 8, 28; *Despre două verbe*, nr. 9, 28 [sta, da]; *În flagrant...*, nr. 10, 28; *Literă și sens*, nr. 11, 28 [la rubr.: Limba română este patria mea]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1281; **29**, 1986, nr. 1237.
1461. POP, GRIGORE TRAIAN, *„Traducțiile nu fac o literatură?"*, ScTin SLA, **8**, nr. 7, 1988, 8 [pe marginea unor trad. din Vil Lipatov și Virginia Woolf].
1462. PREDA, S., *Cioturi de cuvinte*, ScTin, **44**, nr. 12291, 8 dec. 1988, 2 [despre abr.; v.r.nr. 1459].
1463. PREDA, SORIN, *Despre denumiri*, ScTin, **44**, nr. 12066, 19 mart. 1988, 4.
1464. TABARCEA, CEZAR, *Gramatica de... fiecare zi*, Cutezătorii, **21**, nr. 37, 1987, 9; *Numeralele*, **22**, nr. 7, 1988, 7; *Nu mai există greșeli*, nr. 11, 7; *Mai întîi, proiectul*, nr. 15, 7; *Proiectul ... propoziției!*, nr. 17, 7; *Schemă și realizare*, nr. 19, 7; *„Armătura" propoziției*, nr. 21, 7; *„Dezacordul"...corect*, nr. 51—52, 13 [v.t.c.nr. 1152; la rubr.: Cum vorbim? Cum scriem?]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1250, **29**, 1986, nr. 1291.
1465. TUDOR, CORNELIU VADIM, *Din nou despre ... textieri*, Săptămîna, nr. 31, 1988, 6.
1466. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Îmbogățirea limbii literare prin folosirea unui vocabular divers într-o exprimare corectă*, PN, **32**, nr. 8, 1988, 27.
1467. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Un procedeu lingvistic foarte activ — analogia*, PN, **31**, nr. 12, 1987, 22; *Jocuri ortografice*, **32**, nr. 1, 1988, 36; *Ortografierea unor neologisme*, nr. 2, 20; *Cuvinte recente*, nr. 3, 18; *Formațiile lexicale cu prefixul* **ne-** *și negația* **ne**, nr. 4, 28; *Întrebuințarea articolului posesiv (genitival)*, nr. 5, 20; *Confundarea adverbului cu adjectivul*, nr. 6, 24; *Utilizarea pronumelui relativ* **care**, nr. 7, 16; *Excesul de subliniere*, nr. 8, 26; *Un nou tip de compuse în limba română?*, nr. 9, 16; *Pronumele de întărire și adjectivul pronominal de întărire*, nr. 10, 24. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1253.
1468. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *„Urbanism" este tot una cu „urbanitate"?*, ScTin, **44**, nr. 12051, 2 mart., 1988, 2; **Productiv**, nr. 12069, 23 mart., 2; *Între modă și modalitate lingvistică*, nr. 12075, 30 mart., 4; **Răspundere și responsabilitate**, nr. 12081, 6 apr., 2; **Logoree**, nr. 12099, 27 apr., 3; **Artist-artizan**, nr. 12106, 5 mai; 2; **A debuta**, nr. 12125, 27 mai, 4; **A ambienta** nr. 12129, 1 iun., 2; **Nepereche**, nr. 12135, 8 iun., 2; **Culpabilizare**, nr. 12159, 6 iul., 3; **Imagerie**, nr. 12254, 26. oct., 2 [imagine, a imagina, imaginar, imaginație, imagism, imagistică, imagistic]; **Centenar**, nr. 12272, 16 n., 2 [v.r.nr. 1459].
1469. VASILIU, LAURA, **La cotele...**, LR, **37**, nr. 2, 1988, 162—164 [și *la cota...*].
1470. VULPESCU, ROMULUS, *Cuvintele — păduri meree*, Flacăra, **37**, nr. 43, 1988, 14 [v.r.nr. 1450; anchetă realizată de Aurelian Titu Dumitrescu].
1471. ZAFIU, RODICA, *„Alături de ..."*, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 11; *„Sigur — precis"*, nr. 360, 11; *„Probleme" și „elemente"*, nr. 362, 11; *Contaminări*, nr. 364, 11 [v.t.c.nr. 556; la rubr.: Cum e corect].
1472. * * * *Ancheta Flacăra. „Creșterea limbei românești s-a patriei cinstire"*, Flacăra, **37**, nr. 43, 1988, 9 [realizată de Aurelian Titu Dumitrescu]. Vezi nr. 1450, 1470.
1473. * * * *De prin presă adunate*, PN, **31**, nr. 12, 1987, 26—27; **32**, nr. 1, 1988, 34—35; nr. 2, 26—27; nr. 3, 26—27; nr. 4, 34—35; nr. 5, 32—33; nr. 6, 30—31 nr. 7, 30—31; nr. 8, 30—31; nr. 9, 28—29; nr. 10, 30—31 [semnat: Bref.]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1258; **29**, 1986, nr. 1400; **28**, 1985, nr. 1098; **27**, 1984, nr. 1335; **26**, 1983, nr. 1349; **25**, 1982, nr. 1911; **24**, 1981, 1564.
1474. * * * *Stricătorii de limbă*, Ateneu, **25**, nr. 11, 1988, 10 [comentariul sportiv; semnat: Amator].

VEZI și nr. **57**, **60**, 118, 552, 555, 1098, 1139, 1143, 1169, 1246, 1315, 1319, 1976, 1981, 2016, 2049, 2066, 2083, 2287.

Recenzii

1475. CIOCULESCU, ȘERBAN, *Filologicale*, RLit, **21**, nr. 16, 1988, 7 [Al. Graur, *Puțină gramatică ...*, vol. I]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1229**.

1476. DUMITRESCU, CARMEN, *Puțină gramatică*, Flacăra, **37**, nr. 32, 1988, 10 [vol. II, de Al. Graur]. Vezi nr. **1453**.
1477. GHERGHINA, DUMITRU, *Probleme ale exprimării corecte*, Ramuri, nr. 9, 1988, 5 [de Mioara Avram]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1201**.
1478. LUPU, COMAN, Mioara Avram, *Probleme ale exprimării corecte* [...], LR, **37**, nr. 2, 1988, 198—199. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1201**.
1479. MIHAIL, ZAMFIRA, A. Graur, *Dicționar al greșelilor de limbă* [...], Flora Șuteu, *Dificultățile ortografiei limbii române* [...], Mioara Avram, *Probleme ale exprimării corecte* [...], RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 180—181. Vezi BRL, **25**, 1982, nr. **1602**; **29**, 1986, nr. **1341**; **30**, 1987, nr. **1201**.
1480. ȘUTEU, FLORA, Al. Graur, *Puțină gramatică* [...], LR, **37**, nr. 1, 1988, 95—96 [vol. I]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1224**.
1481. URITESCU, DORIN N., *„Probleme ale exprimării corecte"*, PN, **32**, nr. 2, 1988, 28 [de Mioara Avram]. Vezi BRL **30**, 1987, nr. **1201**.
1482. URITESCU, DORIN N., UȚĂ URITESCU, RODICA, *Puțină gramatică (vol. II)*, PN, **32**, nr. 8, 1988, 27—28 [de Al. Graur]. Vezi nr. **1453**.

10. ONOMASTICĂ

a. Generalități

1483. VINȚELER, O., *Onomastica și educația patriotică*, SLLM, **6**, 1987, 65—75.
VEZI și nr. 181, 1311, 2324.

Recenzii

1484. GRAUR, AL., *„Studii de onomastică"*, RLit, **21**, nr. 15, 1988, 8 [vol. IV, Cluj-Napoca, 1987; v.r.nr. 740]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1271**.
1485. HOMORODEAN, M., *Studii de onomastică*, vol. IV [...], CL, **33**, nr. 2, 1988, 161—163. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1271**.
1486. VINȚELER, O., VIȘOVAN, ȘT., Ioan Pătruț, *Nume de persoane și nume de locuri românești* [...], SLLM, **5**, 1986, 157—158. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **1381**.

b. Antroponimie

1487. FLOREA, VASILE, *Câteva considerațiuni asupra teonimului* **Zamolxis**, Carpica, **18—19**, 1986—1987 (1987), 21—29 [rés. fr.].
1488. IONESCU, CHRISTIAN, *Un nume moștenit din latină*, TribRom, **17**, nr. 360, 1988, 11 [Șerb(u)]; *Vechimea numelor de familie românești (I)*, nr. 362, 11; *(II)*, nr. 364, 11; *(III)*, nr. 366, 11 [v.t.c.nr. 556; la rubr.: Povestea numelor]. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. 1135; **27**, 1984, nr. 1385; **26**, 1983, nr. 1402; **25**, 1982, nr. 1994; **24**, 1981, nr. 1624.
1489. OANCĂ, TEODOR, *Sufixul antroponimic -icea*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 451—454.
1490. PĂTRUȚ, ION, *Contribuții la derivația onomastică*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 71—74.
VEZI și nr. 181, 1101, 1256, 1311, 1443, 1483, 1514.

Recenzii

VEZI nr. 1137, 1484—1486.

c. Toponimie

1491. ANDREI, NICOLAE, *Numele celății*, Flacăra, **37**, nr. 5, 1988, 17 [Sarmizegetusa].
1492. BĂLAȘA, D., *Localitățile din Oltenia și bisericile lor*, MO, **39**, nr. 2, 1987, 103—108; nr. 3, 98—109.
1493. BUREȚEA, EMILIAN N., *Entopice și toponime din nordul județului Vîlcea referitoare la adînciturî ale terenului*, AO, **5**, 1986, 267—272.
1494. BUREȚEA, EMILIAN N., *Nume de sate oltenești. Contribuții etimologice*. LR, **37**, nr. 5, 1988, 445—449 [Broșteni, Colareț, Corzu, Spahii, Totoreci, Unguriți, Uriți].
1495. CIHODARU, C., *Continuitatea populației autohtone din Banat reflectată în toponimie*, AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 73—87 [rés. fr.].

1496. CIOBANU, DUMITRU, *Toponimie și istorie pe Valea Ialomicioarei apusene*, SMIIC, **12—13**, 1980—1981, 331—336.
1497. CIOCIAN, IOAN, *Aspecte ale toponimiei satului Domnin (jud. Sălaj)*, AMP, **11**, 1987, 755—764 [cu gl. al numelor de loc.; rés. fr.].
1498. DAN, ILIE, *Originea numelui* **Siret**, AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 485—487.
1499. DAN, ILIE, *Toponimia unei localități cu populație mixtă:* **Cacica** *(județul Suceava)*, LR, **37**, nr. 2, 1988, 119—127.
1500. DĂNILĂ, SIMION, *Tentația onomasticii*, LL, nr. 1, 1988, 17—24.
1501. FILIPESCU, PUIU, *Oronime din valea superioară a Zelelinului*, AnL—A, **31**, 1986—1986, 313—327 [rés. fr.].
1502. FRĂȚILĂ, V., *Nume de locuri din Banat (Contribuții etimologice)*, ContL, 1986, 18—24 [Nadrag, Namastir, Ofsenița, Plandiște, Pleznic, Ponorna, Povîrgina, Prilipeț, Prisian; cu abr.; deutsch. Zus.].
1503. GOROVEI, ȘTEFAN S., *Precizări utile și reveniri necesare*, AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 905—106 [despre etim. numelui orașului Iași].
1504. HOMORODEAN, MIRCEA, **Sărbătoarea**, *un toponim latin*, Tribuna, **32**, nr. 40, 1988, 3.
1505. HOMORODEAN, MIRCEA, *Toponimul* **Paring**, CL, **33**, nr. 2, 1988, 137—140.
1506. HOMORODEAN, MIRCEA, *Un toponim latin*, Steaua, **39**, nr. 4, 1988, 48 [Vădastra].
1507. IOSEP, IOAN, *Asupra prezenței unor toponime de factură montană în regiunea deluroasă dintre Siret și Prut*, Suceava, **11—12**, 1984, 411—418 [cu 2 fig., bibl; rés. fr.].
1508. IOSEP, IOAN, *Contribuții la studiul oiconimelor din Obcinele Bucovinei*, LSG, **7**, 1986 (1987), 265—274 [rés. fr.].
1509. LOBIUC, IOAN, *O problemă controversată: toponimele dacoromâne cu radicalul* **rus-** *(I)*, AnIst Iași, **24**, nr. 2, 1987, 109—126.
1510. LOȘONȚI, D., LUPEA, C., *Toponimia localității Racovița (jud. Sibiu)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 329—343 [rés. fr.].
1511. MOISE, ION, *Toponime românești terminate în „-oși"*, BulIȘD—Pitești, 1987, 272—275 [cu bibl.].
1512. MOLDOVANU, DRAGOȘ, *Hidronime românești de origine slavă*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 291—312 [Bîrlad, Ialomița, Jijia; rés. fr.].
1513. PĂLTĂNEA, PAUL V., ȚURLAN, VALENTIN, *Din toponimia Bălții Brateșului*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 345—359 [rés. fr.].
1514. PĂTRUȚ, IOAN, *Note de onomastică*, CL, **33**, nr. 2, 1988, 151—153 [pe marginea etim. top. *Tecuciu, Horlăceanu* după Iorgu Iordan, *Dicționarul numelor de familie...*]. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **1405**.
1515. PINTILIE, N.I., *Aspecte actuale ale problemei toponimicului „Iași"*, Cronica, **23**, nr. 24, 1988, 6.
1516. POPESCU ARGEȘEL, ILEANA, POPESCU ARGEȘEL, ION, *Fenomenologie geografică reflectată în toponimia din bazinul superior al Dîmboviței*, StCom—Cîmpulung Muscel, **4**, 1987, 229—234 [cu bibl.; rés. fr.].
1517. POPP, NICOLAE, *O comună suceveană cu nume de rezonanță: Ciprian Porumbescu*, LSG, **7**, 1986 (1987), 247—256 [cu 1 tab. și 1 h. î.a.t.; rés. fr.].
1518. ROȘIANU, ION, *Din toponimia județului Sălaj*, AMP, **11**, 1987, 744—753 [cu gl. de top.; rés. fr.].
1519. ROTARU, MARIAN, *Standardizarea denumirilor geografice, o problemă națională și internațională*, Terra, **20**, nr. 1, 1988, 9—15 [Engl. Ab.].
1520. SAVU, ALEXANDRU, *Un topic interesant din județul Sălaj—Ciumărna*, AMP, **11**, 1987, 729—734 [cu 4 fig. î.a.t.; deutsch. Zus.]; și, sub titlul *Un topic carpatic interesant:* **Ciumărna**, StUBB—GeolGeogr, **32**, 1987, 69—74 [Engl. Ab.].
1521. STOICA, CORNELIU, **Documenta Romaniae Historica.** *Observații asupra indicilor de nume. Unele oiconime din bazinul hidrografic al riului Trotuș*, AnIst Iași, **23**, nr. 2, 1986, 897—904.
1522. UNGUREANU, ION M., *Cîteva elemente toponimice mehedințene*, LR, **37**, nr. 1, 1988, 65—72.
1523. VALEA, MIRCEA, NISTOR, ANGHEL, *Reflecții despre denumirea teritoriului intracarpatic*, Sargetia, **18—19**, 1984—1986, 365—371 [Ardeal].
1524. VASILIU, GABRIEL, *Din toponimia satelor Cuceu, Husia, Rona, Var*, AMP, **11**, 1987, 735—741 [cu gl. de top.; rés. fr.].
1525. * * * *Între legendă și istorie*, ÎndrBis—Roman—Huși, **3**, 1987, 136—144 [zona Măgurești].
1526. * * * *Tezaurul toponimic al României, Banatul. Dicționarul toponimic al Banatului. P.* Colectivul de elaborare: Vasile Frățilă, Viorica Goicu, Rodica Suflețel. Sub titlul: *Dicționarul toponimic al Banatului* [înaintea titlului autorii: Viorica Goicu, Rodica Suflețel].

Vol. III. *D—E*: [înaintea titlului autorii: Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel]. Vol. IV. *F—G*; [înaintea titlului autorii: Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel]. Vol. V. *H—L*, Timişoara, TUT, *P*: 1986, 83 p. multigr.; III: 1986, 110 p. multigr.; IV: 1986, 154 p. multigr.; V: 1987, 118 p. multigr. (UT. CŞS). Vezi şi nr. 1527 şi BRL, **30**, 1987, nr. **1297**; **27**, 1984, nr. **1399**.
VEZI şi nr. 109, 181, 574, 588, **617**, 651, **1079**, 1101, 1176, 1311, 1443, 1483, 1845, 1916.

Recenzii

1527. L. G., *Banater Ortsnamen-Lexikon*, NBZ, **32**, nr. 8040, 23 oct. 1988, 3 [vol. III—IV]. Vezi nr. **1526**.
1528. MIHĂESCU, N., *Un studiu revelator*, Săptămîna, nr. 7, 1988, 2 [Ion M. Ungureanu, *Expresivitatea unor nume de locuri mehedinţene*, LR, **35**, nr. 1, 1986; v.r.nr. 854]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 1330.
1529. POPESCU-SIRETEANU, ION, Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel, *Dicţionarul toponimic al Banatului (A—B)*, MMS, **64**, nr. 3, 1988, 124—125. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **1399**.
VEZI şi nr. 707, 778, 1137, 1484—1486.

11. ORTOGRAFIE, ORTOEPIE, PUNCTUAŢIE

1530. BRUNET, IRÈNE, *Sur la ponctuation*, BulŞt—Suceava, 1984, 183—185.
1531. CALOTĂ, ION, *Observaţii asupra DOOM. Corespondenţa dintre litere şi sunete (V)*, RN, **17**, nr. 137—138, 1988, 2654—2655. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1330; **29**, 1986, nr. 1339; **25**, 1982, nr. **2087**.
1532. FLOREA, ION A., *Ortoepia neologismului latinesc. Formaţii cu* **-iu**, AnL, **31**, 1986—1987, 375—382 [rés. fr.].
1533. TURCULEŢ, ADRIAN, *Consideraţii asupra ortografiei şi ortoepiei româneşti*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 383—398 [deutsch. Zus.].
1534. * * * *Îndreptar ortografic, ortoepic şi de punctuaţie*. Ediţia a IV-a, Bucureşti, EARSR, 1987, 224 p. (EARSR. ILUB) [tiraj nou, cu anul de apariţie schimbat, al ed. din 1983]. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **1498**; **14**, 1971, nr. 768; [**8**], 1965/1966, nr. 533; [**2**], 1959/1960, secţiunea *Limbă literară*].
VEZI şi nr. 583, 595, 1449, 1467, 1468, 1519, 1951, 1953, 2002, 2055, 2111.

Recenzii

1535. PINTILIE, N., Dorin N. Uritescu — Rodica Uţă Uritescu — *Aspecte ortografice* [...], Collegium, **2**, 1986, 150—152. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1342**.
VEZI şi nr. 1479.

V. *BALCANISTICĂ*

[1]536. MIHAIL, ZAMFIRA, *Quelques termes pour „métier á tisser" en perspective ethnolinguistique sud-est européenne*, RESEE, **26**, nr. 3, 1988, 229—235.
1537. * * * *Cercetări de istorie şi civilizaţie sud-est europeană*, Bucureşti, editat de OIDŞS, **4**, 1987 (AŞSP. ISSEE).
VEZI şi nr. 679, 731, 1730, 1731, 1812.

Recenzii

1538. DUŢU, ALEXANDRU, Elizabeth I. Eisenstein, *The Printing Revolution in Early Modern Europe*, Cambridge University Press, 1984, 297 p., RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 353—354.
1539. MIHAIL, ZAMFIRA, V. V. Ivanov, *Istorija slavjanskih i balkanskih nazvanij metallov*, Ed. Nauka, Moskow, 1983, 200 p., RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 363—364.
1540. MUNTEANU, EUGEN, Emmanuele Banfi, *La sostanziale balcanizzazione di territorio romeico e della lingua neogreaca*, extras din „Memorie dell'Istituto Lombardo. Academia di Scienze e Lettere", vol. XXXVII, fasc. 5, Milano, 1982, p. 285—324, AnL—A, **31**, 1986—1987, 433—438.
1541. MUNTEANU, EUGEN, „*Zeitschrift für Balkanologie*", Jahrgang XX/1—2 (Herausgegeben von Norbert Reiter, Stavro Skendi, Klaus-Detlev Grothusen), Otto Harrasowitz, Wiesbaden, 1984, AnL—A, **31**, 1986—1987, 447—450.

1542. SARAMANDU, NICOLAE, Emmanuele Banfi, *Linguistica Balcanica*, Bologna, 1985, 264 p., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 163—166.
1543. VĂTĂȘESCU, CĂTĂLINA, Oda Buchholz, Wilfried Fiedler, Siegfried Bronsert, *Studien zur Morphologie und Syntax der Balkansprachen I* (**Beiträge zur Balkan Linguistik** V), „Linguistische Studien. Reihe A, Arbeitsberichte", 157, Akademie der Wissenschaften, der DDR, Zentralinstitut fur Sprachwissenschaft, Berlin, 1987, 147 p., RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 364—366.
VEZI și nr. 1841.

VI. *FILOLOGIE CLASICĂ*

1544. ALICU, DORIN, PAKI, ADELA, *O inscripție „inedită" din amfiteatrul roman de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 469—479 [cu 2 pl. î.a.t.; Engl. Ab.].
1545. ARDEVAN, RADU, HICA-CÎMPEANU, IOANA, *Inscriptions romaines réutilisées de Napoca*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 541—552 [cu 6 fig. î.t. și î.a.t.].
1546. BĂLUȚĂ-SKULTETY, MARIANA, *Poezia semnelor în elegiile ovidiene*, AUBLLS, **36**, 1987, 21—26.
1547. BERECHET, FLORICA, *Din nou despre perfectul indicativ latin*, StCl, **25**, 1987, 79—86 [cu 1 tab.].
1548. BÖHM. RICHARD GREGOR, **Haec loca uenusta** . . . s e d οἶκος φίκος (?) (Cicero, *ad Attium XV*, 16a), StCl, **25**, 1987, 91—93.
1549. BRANGA, NICOLAE, *Gaius Kaninius Sabinianus decurio municipii Tivisci*, StCl, **25**, 1987, 95—97 [cu 1 fig.].
1550. BREZEANU, STELIAN, *Les „Vlaques" dans les sources byzantines concernant les débuts de l'État des Asenides. Terminologie ethnique et idéologie politiques. I*, RESEE, **25**, nr. 3, 1987, 203—215; *II*, nr. 4, 315—327.
1551. CORNEA, ANDREI, *Scriere și oralitate în cultura antică*, București, CR, 1988, 155 p.
1552. DEBUT, J., *L'apprentissage du grec en Égypte ou le changement dans la continuité*, StCl, **25**, 1987, 7—21.
1553. DIACONESCU, AL., *Notă asupra terminologiei latine privind părțile componente ale clădirii comandantului castrelor auxiliare*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 459—467 [rés.fr.].
1554. DORUȚIU-BOILĂ, EMILIA, *Despre inscripția votivă a monumentului triumfal de la Adamclisi*, StCl, **25**, 1987, 45—56 [cu 2 fig.; deutsch. Zus.].
1555. DROTLEFF, DIETER, „. . . *so ist es mit meinem Dacien mir ergangen*", *Theodor Momsen, ein aufrichtiger Freund des rumänischen Volkes*, KarpRund, **21**, nr. 25, 1988, 6.
1556. FISCHER, I., *Din problematica împrumuturilor grecești în latină* (Rezumat), AMS, 1982, 24—26.
1557. FRÂNCU, C., *Numele dacice de plante medicinale din Dioscoride*, AMS, 1982, 48—56. AMS, 1982, 48—56.
1558. ILIESCU, M., *Cîmpul lexematic al noțiunilor „vechi"/„bătrîn" în latină și în perspectivă romanică*, AMS, 1982, 27—36.
1559. LIPOVAN, ION T., *Monumente epigrafice din Apulum*, SCIVA, **39**, nr. 1, 1988, 59—74 [cu 6 fig.; deutsch. Zus.].
1560. LÖFSTEDT, BENGT, *Zu Justus Lipsius' Briefen*, StCl, **25**, 1987, 71—78.
1561. PARASCHIV, MIHAELA, *Limba latină în documentele diplomatice ale Moldovei din secolele XIV—XVII*, AMS, 1982, 73—81.
1562. PETOLESCU, CONSTANTIN C., *Inscripții pe mortaria din Dacia (II)*, Pontica, **18**, 1985, 157—171 [cu num. fig.; rés. fr.]. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. 1378.
1563. PISO, IOAN, *Epigraphica (XV). Inscripții din Apulum*, AMN, **22—23**, 1985—1986, 487—496 [cu 10 fig. î.t. și î.a.t.; rés. fr.].Vezi BRL, **27**, 1984, nr. 1462; **25**, 1982, nr. 2128; **24**, 1981, nr. 1713; **22**, 1979, nr. 1287; **21**, 1978, nr. 1445; **19**, 1976, nr. 1287, 1288, 1289.
1564. SILVESTRI, ARTUR, *Există scrieri autohtone necunoscute?*, Pentru patrie, **39**, nr. 7, 1988, 28; *Alfabetul Aethicus*, nr. 9, 28 [v.r.nr. 667].
1565. VORNICESCU, NESTOR, *Aethicus Histricus. Un encyclopédiste protoroumain*, RPH, **13**, nr. 3, 1988, 169—176 [cu 1 facs.]; vers. rom. semnată V. Nestor, *Un enciclopedist străromân: Aethicus Histricus*, MI, **22**, nr. 2, 1988, 12—14, 52.
1566. VORNICESCU, NESTOR, *Despre Aethicus Histricus, despre literatura străromână*, Alm Ramuri '88,38—40 [cu 1 facs.]

1567. VORNICESCU, NESTOR, *Un filozof străromân de la Histria dobrogeană. Aethicus Histricus, autorul unei cosmografii şi al unui alfabet (sec. IV—V)*, Craiova, EMO, 1986, 84 p.+8 pl. il. [extras din MO, **37**, nr. 11—12, 1985]. Vezi şi nr. 1572, 1597, 1587, 1588, 1594, 1596, 1602, 1605 şi BRL, **29**, 1986, nr. 1375.

1568. WOLLMANN, V., *Un „lucus" la Alburnus Maior*, AnIst Cluj-Napoca, **27**, 1985—1986, 253—295 [cu 28 fig., 2 pl. color şi 8 pl. alb-negru î.a.t.].

1569. * * * *Studii clasice*. XXV. Publicaţia apare sub îngrijirea acad. Al. Graur, D.M. Pippidi, I. Fischer, Zoe Petre, Bucureşti, EARSR, 1987, 176 p. (SSC). Vezi şi nr. 1582, 1598, VEZI şi nr. 6, 21, **72**, 110, 117, 125, 164, 165, **185**, 216, 284, 285, 328, 348, 422. 585, 594, 596, 597, 603, 618, 620, 632, 639, 640, 643, 685, 686, 712—716, **730**, 785, 789, 817, 864, 866, 890, 983, 1073, 1171, 1177, 1399, 1405, 1489, 1504, 1506, 1532, 1646, 1701, 1715, 2118, 2160, 2161, **2222**, **2259**, **2264**, 2306, 2347.

Recenzii

1570. BRAD-CHISACOF, LIA, *Journal of Modern Greek Studies*, Volume 4, Number 2, October 1986, RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 367—368.

1571. BRAD-CHISACOF, LIA, *The Text and its Margins*. Post-Structuralist Approaches to Twentieth Century Greek Literature, edited by Margaret Alexiou and Vassilis Lambropoulos, Pella Publishing Company, New York, 1985, 228 pp., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 166—168.

1572. CICEU, LIVIU, Nestor Vornicescu, *Un filozof străromân* [...], RevUNESCO, **29**, nr. 2, 1987, 156—158. Vezi nr. **1567**.

1573. COMAN, CONSTANTIN, Savvos Hr. Agouridis, Τά ςποκρίφα τῆς Πάλαιας Διαθήκης, τόμος Β',Αθῆναι, 1985, 508 p., ST, **31**, nr. 1, 1987, 124—128.

1574. COSTA, IOANA, Euripides, *Iphigenia in Tauris*. Edidit Dauid Sansone, Leipzig, Teubner, 1981, XV+62 [—64] p., StCl, **25**, 1987, 100.

1575. COSTA, IOANA, Plutarque, *Œuvres morales*. Tome VII — Deuxième Partie. Texte établi et traduit par Robert Klaerr (et) Yvonne Vernière, Paris, Les Belles Lettres, 1974, XII [—XIV]+250 [—252] în parte duble, StCl, **25**, 1987, 103—104.

1576. CREŢIA, PETRU, Aldo Lunelli (ed.), *La lingua poetica latina*. Saggi di Wilhelm Kholl, Henrikus Hubertus Janssen, Manu Leumann, Premessa, bibliografia, aggiornamenti e integrazioni del curatore. 2 ed. riveduta e ampliata. Bologna, Pàtron, 1980, LXXV + 205 p., StCl, **25**, 1987, 116—117.

1577. DANIELOPOLU, CORNELIA, *Cartea greacă. 1476—1830* (Τά ελληνικό βιβλίο 1476—1830), Alkaterini Koumarianou, Loukia Droulia, Evro Laytou, Atena, Edit. de Banca Naţională a Greciei, 1986, 360 p., CNŞI, nr. 1, 1988, 63—73.

1578. DUMITRAŞCU, EMIL, Andrée Thill, *Alter an ille. Recherches sur l'imitation dans la poésie personnelle á l'époque augustéenne*. Paris, Les Belles Lettres, 1979, XI+549 p. **(Collection d'Études Anciennes)**, StCl, **25**, 1987, 121—124.

1579. EDELSTEIN, FRIEDA, Guido Bonelli, *Struttura del significato e ordine formale in latino. Questioni linguistiche e applicative*. Torino, G. Ciappichelli, 1981, 103 p. L 6500, StCl, **25**, 1987, 112—114.

1580. FISCHER, I., HOSIDII GETAE, *Medea, cento Vergillianus*. Edidit Rosa Lamacchis, Leipzig, Teubner, 1981, XXVIII+31 p. 17 M., StCl, **25**, 1987, 104—105.

1581. FISCHER, I., Jean Granarolo, *D'Ennius á Catulle. Recherches sur les antécédents romains de la „poésie nouvelle"*, Paris, Les Belles Lettres, 1981, 427 p. **(Collection d'Études Anciennes)**, StCl, **25**, 1987, 119—121.

1582. F[ISCHER], I., *„Studii clasice"*, XXV, 1987, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 532—533. Vezi nr. **1569**.

1583. FISCHER, I., Wolfgang Schmid, *Ausgewählte philologische Schriften*. Herausgegeben von Hartmut Erbse und Jochem Küppers. Berlin—New York, W. de Gruyter, 1984, XI+ 756 p., 248 DM, StCl, **25**, 1987, 118—119.

1584. GAIDAGIS, ELENA, GAIDAGIS, NIKOS, Tomas L. Papadopoulos, Ελληνική βιβλιογραφία 1466 ci.—1800). Τόμος πρότος. Αλφαβητική και χρονολογική ἀνακατάταξις (Bibliografia greacă 1466 ci — 1800. Volumul I: Rearanjare alfabetică şi cronologică), Atena, Γφαφείον Δημοστεύμάτων τῆς Ακαδημίκος Αθηνών, 1984, 60+726+nenum. 2, AnIst Iaşi, **24**, nr. 1, 1987, 541—544.

1585. GEORGESCU, CONSTANT, Marianne McDonald, *A Semilemmatized Concordance in Euripides' Alcestis*, Costa Mesa, California, TLG Publications, 1977, 133 p. (nenumerotate); ead., *A Semilemmatized Concordance to Euripides' Andromache*, Ib. 1978, 143 p., StCl, **25**, 1987, 106—107.

1586. ILIESCU, OCTAVIAN, *Glossar zur frühmittelalterlichen Geschichte im östlichen Europa*. Herausgegeben von Jadran Ferluga, Manfred Hellmann, Frank Kämpfer, Herbert Ludat, Klaus Zernack. Redaktion: Athanasios A. Fourlas, Anastasios, A. Katsanakis. Serie B Griechische Nameb bis 1025, Band II, Lieferung 4, Αἰυερίου νῆσος Αλβινοί, Franz Steiner Verlag GmbH, Wiesbaden, 1982, pp. 69—128, RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 355.

1587. LĂUDAT, I. D., Dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, *Aethius Histricus* [...], MMS, **63**, nr. 3, 1987, 118. Vezi nr. **1567**.

1588. PELIN, MIHAI, *Incursion dans le sombre milenaire*, Roum, nr. 8, 1987, 55 [Nestor Vornicescu, *Un filozof străromân*...]. Vezi nr. **1567**.

1589. PETOLESCU, CONSTANTIN, C., Anna et Jaro Šašel, *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLX et MCMLXX repertae et editae sunt* (Razprave narodnega Muzeja v Ljubljani—Dissertationes Musei Nationalis Labacensis), Ljubljana, 242 p.+1 carte, RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 356—358.

1590. PETRE, ZOE, Froma I. Zeitlin, *Under the Sign of the Shield. Semiotics and Aeschylus' „Seven against Thebes"*. Roma, Edizioni dell'Ateneo, 1982, 227 p. **(Filologia e critica)**. Collana diretta da Bruno Gentili, 33, Istituto di Filologia Classica, Università di Urbino), StCl, **25**, 1987, 117—118.

1591. PETRE, ZOE, Richard Koolmeister, Theodor Tallmeister, *An Index to Dio Chrysostomus*. Edited by Jan Fredrik Kindstrand, Uppsala, Almqvist & Wiksell, 1981, X+481 p. **(Acta Vniuersitatis Vpsaliensis.** *Studia Graeca Vpsaliensia*, 17), StCl, **25**, 1987, 107.

1592. PIPPIDI, ANDREI, *La nozione di „romano", tra cittadinanza e universalità. Da Roma alla Terza Roma, II. Documenti e studi*. Edizioni Scientifiche Italiene, Napoli, 1984, 568 p., RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 337—339.

1593. PIPPIDI, ANDREI, *Popoli e spazio romano tra diritto e profezia. Da Roma alla Terza Roma, III. Documenti e studi*, Edizioni Scientifiche Italiene, Napoli, 1986, 680 p., RESEE, **25**, nr. 4, 1987, 339—343.

1594. PLATON, GH., Nestor Vornicescu, *Un filozof străromân* [...], AUII, **33**, 1987, 91—92 · Vezi nr. **1567**.

1595. POPESCU, ELENA, Benjamin García Hernandez, *El campo semántico de 'ver' en la lengua latina — estudo estructural —* , Universidad de Salamanca, 1976, 177 p. **(Acta Salamanticensia.** *Filosofía y Letras*, 97), StCl **25**, 1987, 114—116.

1596. PURCARU, ILIE, *Un filozof străromân*, RLit, **19**, nr. 51, 1986, 8 [de Nestor Vornicescu]. Vezi nr. **1567**.

1597. RADU, MIRCEA T., *Un autor daco-român de limbă latină*, Contemporanul, nr. 5, 1987, 8—9 [Aethicus Histricus; Nestor Vornicescu, *Un filozof străromân*...]. Vezi nr. **1567**.

1598. R.V., *„Studii clasice"*, RLit, **21**, nr. 25, 1988, 19 [vol. **25**, 1987]. Vezi nr. **1569**.

1599. SLUŞANSCHI, DAN, Emin Tengström, *A Latin Funeral Oration from Early 18-th Century Sweden. An Interpretative Study*, Göteborg, 1983, 217 p. **(Studia Graeca et Latina Gothoburgiensia** XLV), StCl, **25**, 1987, 140—141.

1600. SLUŞANSCHI, DAN, *Peruigilum Veneris*. Edited with a Translation and a Commentary by Laurence Catlow. Bruxelles, Latomus, 1980, 105 p. **(Collection Latomus**, 172), StCl, **25**, 1987, 105—106.

1601. VASILIU, EMANUEL, Guy Serbat, *Cas et fonctions, Étude des principales doctrines, casuelles du Moyen Âge á nos jours*. Paris, Presses Universitaires de France, 1981, 211 p. **(Linguistique nouvelle)**, StCl, **25**, 1987, 108—112.

1602. VELCIU, DUMITRU, Nestor Vornicescu, *Aeticus Histricus* [...], LL, nr. 4, 1987, 557—559. Vezi nr. **1567**.

1603. WALD, LUCIA, Cicéron, *La république*. Tome I: livre I; Tome II: livres II—VI. Texte établi et traduit par Esther Bréguet, Paris, Les Belles Lettres, 1980, 277+208 p., StCl, **25**, 1987, 100—103.

1604. ZUB, AL., Nestor Vornicescu, *Scrieri patristice* [...], AnIst Iaşi, **23**, nr. 2, 1986, 1043—1044. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **905**.

1605. ZUB, AL., Nestor Vornicescu, *Un filozof străromân* [...], AnIst Iaşi, **24**, nr. 1, 1987, 570—571. Vezi nr. **1567**.

1606. ZUB, AL., Nicolae Corneanu, *Scrieri patristice* [...], AnIst Iaşi, **24**, nr. 1, 1987, 570, [*Studii patristice*...]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1357**.
VEZI şi nr. 87, 92, 200, 201, 481, 739, 752, 1220, 1222, 1226, 1228, 1233, 1235, 1237, 1239, 1241, 1244, 1766.

VII. *GERMANISTICĂ*

1607. ALBU, RODICA, *Elemente de retorica repetiției în poezia lui W. B. Yeats*, BulȘt—Suceava, 1984, 152—162.

1608. ANDERCO, AIDA, *Adaptarea lexico-semantică a împrumuturilor ruseşti din limba engleză*, BulȘtStud, **3**, 1988, 241—245 [cu bibl.].

1609. BĂNCILĂ, MIHAELA, *Compușii substantivați cu baza un verb în germană și engleză*, BulȘtStud, **3**, 1988, 276—284 [cu bibl.].

1610. BEHRING, EVA, *Zur Problematik deutschsprachiger Übersetzungen aus dem Rumänischen*, ICRG, **4**, 1986, 139—145.

1611. CHEVEREȘAN, VIOLETA, CHEVEREȘAN, CONSTANTIN, *On the Functions of Negatively Marked Words in Iris Murdoch's „The Sea, the Sea"*, SLLS, 1986, 229—239 [rez. rom.].

1612. CHIȚORAN, IOANA, *Adverbe și nivele de textualizare*, BulȘtStud, **3**, 1988, 289—300 [în engl.; cu bibl.].

1613. CONSTANTINESCU, LIGIA, *Perfectul compus și prezentul perfect din perspectiva gramaticii textului*, Collegium, **3**, 1987, 169—174 [în engl.].

1614. CONSTANTINESCU, RADU, *Codicele Altenberger*, București, EMer, 1988, 85 p.+ XXXII pl. cu il. color i.a.t. Vezi și nr. 1679, 1681.

1615. CORNEA, TH., *Interpretarea semantică a unor forme verbale în limba germană*, SLA, **3**, 1988, 95—99 [deutsch. Zus.].

1616. CORNEA, TH., *Negația în limbile germană și română*, SLA, **3**, 1988, 118—122 [deutsch. Zus.].

1617. COTRĂU, LIVIU, *Edgar Allan Poe: Poetry and Indeterminacy*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 3—10 [rez. rom.].

1618. CRIȘAN, ALCOR, *Competență și performanță: „Scrisoarea I" de Mihai Eminescu — traduceri în limba engleză*, AUBLLR, **36**, 1987, 77—88 [de Petre Grim, Leon Levițchi, Corneliu Popescu].

1619. DINJER, JOSEF, *Banater Familiennamen. Ihre Herkunft, Bedeutung und Verbreitung, erläutert von Prof. ...* (*105*), NBZ, **32**, nr. 7947, 13 iul. 1988, 4; (*106*), nr. 7953, 20 iul., 4; (*107*), nr. 7959, 27 iul., 4; (*108*), nr. 7965, 3 aug., 4; (*109*), nr. 7977, 10 aug., 4; (*110*), nr. 7983, 17 aug., 4; (*111*), nr. 7994, 31 aug., 4; (*112*), nr. 8000, 7 sept., 4; (*113*), nr. 8006, 14 sept., 4; (*114*), nr. 8012, 21 sept., 4; (*115*), nr. 8018, 28 sept., 4; (*116*), nr. 8036, 19 oct., 4; (*117*), nr. 8042, 26 oct., 4. [Redaktion: Eduard Schneider]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1392; **29**, 1986, nr. 1402.

1620. DÎRLĂU, ANDREI, *Epiphonii în Echolanda*, BulȘtStud, **3**, 1988, 284—286 [James Joyce, *Finnegans Wake*].

1621. ENDRES, MARIA, *Pipatsch-Wörterbuch* '88, NBZ, **32**, nr. 7945, 3 iul. 1988, 4 [Flieder, Silberpapier, schlau, Gemsbart, Genickschuss]; nr. 7950, 9 iul., 4 [Puppe, Maulaffen feilhalten, ohne Saft und Kraft, einmal ist keinmal, mein Ein und Alles]; nr. 7956, 16 iul., 4 [flackern, wacke (Gestein), Warze, wässrig, Wichtelmann, wulstig, Würfelzucker]; nr. 7962, 23 iul., 4 [sich etwas aus dem Finger saugen, jemanden um den Finger wickeln, jemand auf die Finger klopfen, sich die Finger verbrennen, keinen Finger rühren]; nr. 7968, 30 iul., 4 [fiebrig, blasstellen Bremsbacke, hälfte, Sonntagsjäger, Spatzen pfeifen es von den Dächern]; nr. 7974, 6 aug., 4 [Brotschieber, brutzeln, harter Brocken, Buxtehude, verdingen]; nr. 7980, 13 aug., 4 [jemandem auf den Fersen sein, Öl ins Feuer giessen, für jemanden durchs Feuer gehen, Feuer und Flamme, durch Feuer und Wasser gehen, mit dem Feuer spielen]; nr. 7997, 3 sept., 4 [Absatzfleck, in die Schuhe schieben, Schuhspanner, krakeelen, Reiserbündel, Reif]; nr. 8003, 10 sept., 4 [jemandem die Tür einrennen, einrenken, Einsatz (in Wäsche), jemandem eines auswischen, einschrauben, einschleppen, du musst das einsehen]; nr. 8016, 25 sept., 4 [lang wie eine Bohnenstange, dumm wie Bohnenstroh, Brandsohle, Pappelrose, Vorschlaghammer, Vorposten]; nr. 8021, 1 oct., 4 [räudig (mit Krätze behaftet), zweideutig, Zwiebelschnitzel, jemandem etwas unter die Nase reiben, es hängt an einem Zwirnsfaden]; nr. 8027, 8 oct., 4 [ribbeln, löten, Lötkolben, Lohntag, Lotterie, lotterig]; nr. 8033, 15 oct., 4 [gefahrlos, Gefährt, jemandem einer Gefallen tun, festnehmen, nicht geheurer sein, den Teufel nach etwas fragen]; nr. 8039, 22 oct., 4 [Wolke, Wollsocken, irdene Schüssel, Eichenfässer, verdattert, Beetlein]; nr. 3045, 29 oct., 4 [austeilen, ausströmen, austeoben,austragen, austreten (durch Gehen abnutzen), Kleid auswachsen]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1393; **29**, 1986, nr. 1405.

1622. FÜLEI-SZÁNTÓ ENDRE, **Trans-, anti-** *und* **meta-.** *Philosophische Präfixe der Bedeutungsschaffung in der Dichtung von Paul Celan*, NL, **39**, nr. 6, 1988, 56—58.
1623. GEORGESCU, CLARA, *The Language of Music*, LESF, 1987, 54—65 [engleza].
1624. GOGĂLNICEANU, CĂLINA, *Unele aspecte ale tipologiei genului în engleză și română*, BulȘtStud—Suceava, 1984, 177—182.
1625. HALDENWANG, SIGRID, MAURER, UTE, *Dicționarul graiurilor săsești din Transilvania*, Transilvania, **17**, nr. 5, 1988, 44—45 [lit. apărute : *A—H* și *R—Salarist* (1908—1928); *G* (1971); *H—J* (1972), *K* (1975); lit. *L* predată la tipar; lit. *M*, *N* în pregătire pentru tipar; lit. *O*, redactată; lit. *P*, în curs de redactare]. Vezi BRL, **14**, 1971, nr. 817; **15**, 1972, nr. 1062; **18**, 1975, nr. 1141.
1626. HALDENWANG, SIGRID, MAURER, UTE, THUDT, ANNELIESE. *Aus dem Arbeiten des* **Siebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuchs**: *Das Wort* **Nachbar**, FVL, **30**, nr. 1, 1987, 82—84.
1627. HAMSEA, BARBARA, *Sintagma nominală omogenă și principiul liniar în textul tehnic*, SLA, **2**, 1983, 59—65 [în engl. și rom.; deutsch. Zus.].
1628. HULBAN, HORIA, *The Grammatical Categories of the Verb in English*, Collegium, **3**, 1987, 163—168 [cu bibl.].
1629. ILK, ANTON-JOSEPH, *„Vun Waldweibeln und Trikrelitchn". Die Zipser im Wassertal — Bildnis einer Landschaft und ihrer Menschen / Herkunft und Siedlungsgebiet (I)*, NBZ, **32**, nr. 8034, 16 oct. 1988, 3; *Besonderheiten der Mundart (II)*, nr. 8046, 30 oct., 2—3.
1630. JUMUGĂ, MARGARETA SIGRID, *Rumänische Einflüsse in den deutschen Siedlungsmundarten und in der deutschen Umgangssprache der Bukowina*, ICRG, **4**, 1986, 41—46.
1631. KOTTLER, PETRU, *Cîteva „capcane" ale lexicului german*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 83—98.
1632. LAMBERT, GRETE, *Erstmals sprachstilistische Untersuchung. Lektor Delia Arsenovici von der TH Timișoara schrieb Dissertation über Festlegung des Minimalwortschatzes im Fachbereich Maschinenbau*, NBZ, **32**, nr. 7981, 14 aug. 1988, 2—3.
1633. LUCUȚA, YVONNE, *Einige Bemerkungen zur Relation der Hyponimie im Deutschen und Rumänischen*, SLLS, 1986, 1—8 [cu 8 sch. și 1 tab.; rez. rom.].
1634. MACAREVICI, MARIANA, *Mihai Eminescu:* **Veneția**, *Metamorfoze*, ICRG, **4**, 1986, 162—165 [trad. în germ. de Günther Deicke, *Der Abendstern*, Berlin—Weimar, 1964, și *Gedichte*, Buc., KV, 1975, cu 3 vers. de Albert Flachs, Georg Scherg și Dieter Roth].
1635. MARKEL, HANNI, *Proverbul săsesc*, AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 211—248 [deutsch. Zus.].
1636. MATEIU, GABRIELA SIMONA, *Analiza constituenților cîmpului semantic adjectival „schön/frumos" din limbile germană și română*, BulȘtStud, **3**, 1988, 300—306 [cu bibl.].
1637. MILDT, RICHARD, *Zur martinsdorfer Toponymie*, FVL, **31**, nr. 1, 1988, 77—81.
1638. MIUȚ, RODICA, *The Language of Science and Technology*, LESF, 1987, 13—22 [în engl.].
1639. MÜLLER, FRIEDRICH, *Deutsche Sprachdenkmäler aus Siebenbürgen. Aus schriftlichen Quellen des zwölften bis sechzehnten Jahrhunderts*. Unveränderter Nachdruck des Erstausgabe von 1864. Herausgegeben, mit einem Nachworth und Glossar, von Grete Klaster-Ungureanu, Bukarest, KV, 1986, 296 p. Vezi și nr. 1674.
1640. OLTEAN, ȘTEFAN, *Referential Functions of Free Indirect Discourse. The Case of a Novel*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 60—67 [D. H. Lawrence, *The Rainbow*, Hamburg, Paris, Bologna, The Albatros, 1934; rez. rom.]
1641. PATAKY, E., *Articolul zero în limba engleză*, SLA, **3**, 1988, 123—125 [Engl. Ab.].
1642. PATAKY, E., *Tălmăcitori și tălmăciri ale poeziei lui Eminescu în limba engleză*, SLA, **3**, 1988, 39—43 [Engl. Ab.].
1643. PATAKY, E., *Unele aspecte ale economiei lingvistice*, SLA, **3**, 1988, 80—84 [în engl.; cu implicații în trad. în rom.; Engl. Ab.].
1644. P[AVEL], DAN, *Despre sensurile textului*, Amfiteatru, **22**, nr. 2, 1988, 2 [despre trad. din Martin Heidegger, *Ființă și timp*, de Dorin Tilinca, consultant Mircea Arman, în RITL, **34**, nr. 2—3 ș.u.]. Vezi nr. 297.
1645. PÂRLOG, HORTENSIA, *The Language of Advertisements*, LEFS, 1987, 66—75 [engleza].
1646. PECULEA, P., *Originea unor structuri ale limbajului tehnic în engleză. Elementele latino-romanice și germanice*, SLA, **2**, 1983, 17—22 [rés. fr.].
1647. PEPELEA, SILVIU, *The Language of Politics. Achievement of Lasting Peace, General Disarmament, First of All Nuclear Disarmament*, LESF, 1987, 1—12 [în engleză].

1648. PHILIPPI, PAUL, *Siebenbürgisch-Sächsisch an der Universität Tübingen 1777. Erwägungen zum Verhältnis von Schriftsprache und Mundart*, FVL, **31**, nr. 1, 1988, 104—109.
1649. POPA, MARIANA, *Dispunerea organelor articulatorii în engleză și română*, ContL, 1986, 81—88 [Engl. Ab.].
1650. POPA, MARIANA, *The Ambiguity of the Term Verb Phrase*, SLLS, 1986, 23—26 [rez. rom.]
1651. POPA, MARIANA, *The Language of Science. An Extract from a Treatise on Cavitation*, LESF, 1987, 23—33 [engleza].
1652. SANDU, DOINA, *Umgangssprache als Erscheinungsform der deutschen Gegenwartssprache*, LMȘ, nr. 1, 1987, 99—103.
1653. SCHMIDT, GERTRUDE, *The Language of Medicine. An Excerpt from an Article on Medical Informatics. Classification*, LESF, 1987, 44—53 [în engleză].
1654. SCHULLER, HORST, *Philologe und Techniker dazu Dr. Hans Bettisch, Prodekan des Instituts für Betriebsingineure*, KarpRund, **21**, nr. 9, 1988, 4.
1655. SEIDLER, WERNER, *Kein Ort ohne Weinberg. Der Fachwortschatz der sächsischen Winzer aus Șeica Mică. Beginn einer Artikelfolge von...*, Die Woche, **21**, nr. 1062, 1988, 6; *Zweitausend Eimer Wein. Der Fachwortschatz .../Geschichtliches (2)*, nr. 1063, 6; *Äm Wonjert. Der Fachwortschatz... (3)/Der Weinberg*, nr. 1065, 6; *Das Wort Winzer ubenkannt. Der Fachwortschatz... (4). Weinbauer und Weinstock*, nr. 1066, 6; *„Wosserhultz dirt net". Der Fachwortschatz ...(5). Der Weinstock*, nr. 1057, 6; *Heute überwiegen Edelsorten. Der Fachwortschatz ...(6). /Die Rebsorter*, nr. 1068, 6; *Kegder, Karen, Grappen. Der Fachwortschatz... (7)/Die Weintraube und ihre Teile*, nr. 1071, 6; *Früher Einleger, heute Unterlage, Der Fachwortschatz... (8)/Rebvermehrung, Veredlung, Anlage eines neuen Weinberg*, nr. 1073, 6; *Det Hulz äs rëif. Der Fachwortschatz... (9). Die ersten Pflegearbeiten*, nr. 1074, 6; *Mer driussn det Gekreksel. Der Fachwortschatz... (10). Weitere Pflegearbeiten*, nr. 1077, 6; *Bäs zem Gali terf em net liësen, Der Fachwortschatz ... (11)/Die Weinlese*, nr. 1078, 6; *Stalt dem Balltchein Plastsack, Der Fachwortschatz ...(12)/ Weinlese*, nr. 1081, 6; *Klarer Most und Keltermost. Der Fachwortschatz... (13)/Most- und Weinbereitung*, nr. 1082, 6.
1656. SIENERTH, STEFAN, *Das Fazit eines Lebens. Zum I. Band des „Nordsiebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuchs"*, NW, **40**, nr. 12044, 20 febr. 1988, 4 [lit. *A—C*, de Friedrich Krauss și Gisela Richter, în curs de apariție la Böhlau Verlag, Köln/Wien].
1657. SIENERTH, STEFAN, *Vater der Nösner Germanistenschule. Fünfzig Jahre seit dem Tode des Sprachforschers Gustav Kisch*, NW, **40**, nr. 12140, 11 iun. 1988, 6.
1658. SOÓS-LUGOSSY, REKA, *Attitudes toward Usage in Modern-Day English*, BulȘtStud, **3**, 1988, 271—276 [cu bibl.].
1659. TĂTARU, CRISTINA, *The Stylistics of Ambiguity in the English Limmerick*, SLLS, 1986, 263—272 [cu 1 sch.; rez. rom.].
1660. TELEAGĂ, MARIA, *Mijloace verbale ale unor elemente chinezice*, ContL, 1986, 111—115 [în engleză; Engl. Ab.].
1661. TELEAGĂ, MARIA, *The Language of Business and Commerce. An Extract from a Treatise on Economics. The Account*, LESF, 1987, 34—43 [în engleză].
1662. THUDT, ANNELIESE, *Eingenständige Mundartlandschaft.* **Das Siebenburgisch-Sächsisches Wörterbuch**, NL, **39**, nr. 3, 1988, 87—90.
1663. THUDT, ANNELIESE, *Hundert Jahre seit der Geburt des Mundartforschers Fritz Holzträger*, NW, **40**, nr. 12295, 10 dec. 1988, 3.
1664. ȚENCHEA, ALEXANDRU, *Observații asupra stilului științific în germana contemporană*, BulȘt—Suceava, 1984, 226—231.
1665. WOLF, JOHANN, *Banater deutsche Mundartenkunde*, Bukarest, KV, 1987, 375 p.+1 h. î.a.t. [cu bibl. și ind. de cuv. și aut.]. Vezi și nr. 1675, 1682.
1666. ZDRENGHEA, MIHAI MIRCEA, *The Existential there*, StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 82—88 [Engl. Ab.].
1667. * * * *Bären Lexikon*, Raketenpost, nr. 6, 3, în NW, **40**, nr. 12042, 18 febr. 1988 [Ofenbären, Bärenhäuter, Bärentatze, einen bären loslassen, einen Bären aufbinden, der Zweig-Ameisenbär].
1668. * * * *Cu privire la un vechi împrumut din limba română în graiurile săsești*, Transilvania, **17**, nr. 5, 1988, 45—46 [*prânts* și fam. lui].

VEZI și nr. 2, **73**, 129, 130, 140, 141, 167, 228, 237, 243, 291, 345, 347, 582, 600, 608, 625, 633—636, 719, 728, 756, 817, 1026, 1066, 1084, 1129, 1147, 1181, 1208, 1246, 1253, 1298, 1302, 1328, 1329, 1331, 1335, 1369, 1406, 1415, 1461, 2062, 2133, 2135, 2136, 2141, 2142, 2148, 2149, 2159, 2162, 2171—2174, 2176, 2181, 2188 2195, 2196, 2200, 2202, **2220**, **2221**, **2228**, **2236**, **2237**, **2239**, **2247**, **2249**, **2260—2263**, **2265**, **2272**. **2273**, 2318, 2319.

Recenzii

1669. AVRAM, ANDREI, A., A. I. Rybakin, *Slovar' anglijskih familij*, Moskva, Ruskij jazyk, 1986, SCL, **39**, nr. 6, 1988, 531—532.

1670. AVRAM, ANDREI A., *„English World-Wides"*, 7 : 2, 1986, SCL, **39**, nr. 2, 1988, 186—187.

1671. BARA, H., Klaus Mampell : *Heraus mit der Sprache. Sprachglossen*, Maximiliam Dietrich Verlag, Memmingen, 1987, NL, **39**, nr. 10, 1988, 88—89.

1672. BARA, H., Klaus-Peter Rosenberg : *Der Berliner Dialekt — und seine Folgen für die Schüler*, Niemeyer Verlag, Tübingen, 1987, NL, **39**, nr. 7, 1988, 89—90.

1673. COTRĂU, LIVIU, Marie-Paule Vigne, *La thème de l'eau dans l'œuvre de Virginia Woolf*, I, II, 866 p. Thèse présentée devant l'Université de Nice (1980), Presses Universitaires de Bordeaux, 1984, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 91—92.

1674. HOCHSTRASSER, GERHART, Friedrich Müller, *Deutsche Sprachdenkmäler* [...], MB, **37**, nr. 4, 1987, 133. Vezi nr. **1639**.

1675. KOTTLER, PETER, *Eine verdienstvolle Leistung auf dem Gebiet der Dialektologie, Zu Johann Wolfs Handbuch „Banater deutsche Mundartenkunde"*, NBZ, **32**, nr. 8004, 11 sept. 1988, 2—3. Vezi nr. **1665**.

1676. KRONSTADTER, H., Günther Schweikle, *Germanistichs-deutsche Sprachgeschichte im Überblick*, NL, **39**, nr. 7, 1988, 89 [Metzler Verlag, Stuttgart, 1987].

1677. MARKEL, HANNI, Gerhard Peukes, *Untersuchungen zum Sprichwort im Deutschen. Semantik, Syntax, Typen*, Berlin. Erich Schmidt Verlag, 1977, 184 p. **(Philologische Studien und Quellen**, Heft 86), AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 515—516.

1678. MARKEL, HANNI, Horst and Annelies Beyer : *Sprichwörterlexikon. Sprichwörter und sprichwörtliche Ausdrücke aus deutscher Sammlungen vom 16. Jahrhundert bis zur Gegenwart*, 2, unveränderte Auflage, VEB, Bibliographisches Institut, Leipzig, 1985, 712 S., 204 Ill., StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 84—85.

1679. NĂGLER, THOMAS, *Ein siebenbürger klein Kod.* **Codex Altenberger** [...], Die Woche, **21**, nr. 1080, 1988, 5 [ed. de Radu Constantinescu]. Vezi nr. **1614**.

1680. NEAGU, VERA, *Dictionnaire des dialectes allemands du Banat*, AR, **9**, nr. 17—18, 1986, 21 [Timişoara, lit. *D*].

1681. POPA, NICOLAE, *Zwischen „Recht" und „Unrecht"*, KarpRund, **21**, nr. 36, 1988, 6 [Radu Constantinescu, *Codicele Altenrerger* ...]. Vezi nr. **1614**.

1682. REICHRATH EMMERICH, *Wissenschaftliches Werk und Lessebuch. Zu Johann Wolfs „Banater deutsche Mundartenkunde"*, NW, **40**, nr. 12104, 30 apr. 1988, 3 ; şi, sub titlul *Krönung eines Lebenswerks*, NL, **39**, nr. 7, 1988, 80—82. Vezi nr. **1665**.

1683. SIENERTH, ST., Friedrich Krauss : *Nordsiebenbürgische-sächsisches Wörterbuch*, I. Band. A—C, bearbeitet von Gisela Richter, NL, **39**, nr. 2, 1988, 88—89. Vezi şi nr. 1656.

1684. STANCIU, VIRGIL, *American Imago*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 102—103 [43, Spring—1986].

1685. SZEEKLER, H., *Die Rechtschreibung des Deutschen und ihre Neuregelung.* Herausgegeben von der Kommission für Rechtschreibfragen des Instituts für Deutsche Sprache, Mannheim, Schwann Verlag, Düseldorf, 1987, NL, **39**, nr. 9, 1988, 89—90.

1686. THUDT, ANNELIESE, *Zum Nordsiebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuch*, FVL, **31**, nr. 1, 1988, 94—98 fondat de Friedrich Krauss, coordonat de Gisela Richter, 1, Bd. *A—C*. Autorii : Beirat W. Besch, Roswitha Braun-Santa, K. Rein, A. Schwob, Böhlau Verlag, Köln—Wien, 1986].

1687. VOIA, VASILE, *Canadian Review of Comparative Literature — Revue Canadienne de Littérature Comparée*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 103 [*Romans et Intertexts/Novels and Intertexts*. Vol. I December 1984, vol. II March 1985., ed. de Wladimir Krynski].

1688. WEBER, HORST, *Summe eines Lebenswerks. Der erste Band des Nordsiebenbürgisch-Sächsischen Wörterbuch von Friedrich Krauss ist erschienen*, Die Woche, **21**, nr. 1062, 1988, 5 [Köln/Wien, Böhlau Verlag, 1986].

1689. WERNER, C., *Muttersprache.* Zeitschrift zur Pflege und Erforschung der deutschen Sprache (Wiesbaden), 5—6/Dezember 1987, 1/März 1988, NL, **39**, nr. 6, 1988, 89.

VEZI şi nr. 77, 88, 98, 202, 481, 746, 749, 1227, 1299, 1890, 1893, 1911, 2277—2279, 2284, 2286, 2290, 2292, 2311.

VIII. *ORIENTALISTICĂ*

1690. MATEI, ION, *Contribution aux débuts des études de turcologie en Roumanie, XVIe—XVIIIe siècles*, RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 99—111.
VEZI și nr. 186, 1551, 2332, 2333.

IX. *ROMANISTICĂ*

1691. AGRIGOROAIEI, VALENTINA, *Timpurile supracompuse din limba franceză și dinamica limbajului*, Collegium, **3**, 1987, 149—154.
1692. ALIC, LILIANA, *Analiza comparativă a metasememului din lexiile complexe. Domeniul francez-român*, SLA, **3**, 1988, 70—74 [rés. fr.].
1693. ARJOCA, EUGENIA, *Quelques observations sur l'emploi et les valeurs du prédéterminant possessif en français contemporain*, AUT, **25**, 1987, 92—98.
1694. ARJOCA, EUGENIA, *Structures verbales factitives-causatives en français et en roumain*, SLLS, 1986, 49—60 [rez. rom.].
1695. ATANASIU, FLORINA, *Modalități neologice în polarul francez — „San Antonio"*, SLA, **3**, 1988, 85—89 [de Frédéric Dard; rés. fr.].
1696. BACIU, IOAN, *Sur l'histoire du futur français*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 33—36 [rez. rom.].
1697. BACONSKY, RODICA, *Măștile ficțiunii*, SP, **3**, 1987, 266—272 [Roger Martin du Gard, *Jean Barois*].
1698. BADEA, ȘTEFAN, *Amprente românești în franceza unui pașoptist*, RLit, **21**, nr. 28, 1988, 8 [vol. *C.A. Rosetti către Maria Rosetti*, ed. de Marin Bucur, vol. I, Buc., EM, 1988; v.r.nr. 740].
1699. BAGDASAR, RADU, *„Noul ochi al intelectului"*, ScTin SLA, **8**, nr. 21, 1988, 8 [Robert T. Cargo despre stilistica lui Baudelaire].
1700. BĂNCIULESCU, VICTOR, *Influența termenilor străini în limbajul sportiv*, EFS, **41**, nr. 8, 1988, 60—62 [în franceză; rés. fr.; Engl. Ab.].
1701. BÂRZU, LIGIA, *Romanizarea: modalități și forme concrete de realizare*, SAI, **53—54**, 1986, 145—156.
1702. BRĂTEANU, ELENA, *„L'éducation sentimentale". Observations sur la rhétorique du chiasme*, AUBLLS, **36**, 1987, 35—40.
1703. BULGĂR, GH., *Cultură și limbaj în dicționarele noastre*, Steaua, **39**, nr. 2, 1988, 41 [despre *Dicționarul citatelor din autori francezi*, Paris, 1980, din seria *Les pratiques Larousse*].
1704. BULGĂR, GH., *Scrisoare din Franța. Interferențe franco-române*, ScTin SLA, **8**, nr. 21, 1988, 12.
1705. CANTUNIARI, ILEANA, *Moyens de la parodie dans le roman des Scarron*, AUBLLS, **36**, 1987, 31—33.
1706. CĂLINESCU, AL., *Numele personajului (O analiză a codului onomastic din „Falsificatorii de bani")*, Collegium **2**, 1986, 48—55 [cu bibl.].
1707. CIUCHINDEL, LUMINIȚA, *Approche sémantique et théorique du chansonnier de Jaufré Rudel*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 13—22.
1708. CIUCHINDEL, LUMINIȚA, *Considérations sur la rhétorique de l'antithèse dans la poésie lyrique des premiers troubadours*, AUBLLS, **36**, 1987, 27—30.
1709. CRISTEA, TEODORA, *Remarques sur la restructuration du groupe nominal en français et en roumain*, ÉtCon, 1988, 135—141.
1710. DIGNOIRE, CLAUDE, *Rapport écrit/oral et syllabation en français*, LMȘ, nr. 1, 1987, 85—98.
1711. DRĂGHICESCU, JANETA, *La proposition indecise — statut et fonctions dans le discourse narratif*, AUC, **11**, 1986, 51—55 [cu bibl.].
1712. DRĂGHICESCU, JANETA, *Les V-adj en* **-an** *et leurs correspondants en roumain*, ÉtCon, 1988, 115—134 [cu 1 tab.].
1713. DUMITRESCU, MĂLINA, *Retoromana în contextul limbilor romanice. Unele paralelisme cu româna*, SLA, **2**, 1983, 9—16 [rés. fr.].
1714. ELSON, MARK J., *The Morphology of the Future and Conditional in Spanish*, RRL, **33**, nr. 1, 1988, 3—12 [cu 2 tab.].

1715. FASSEL, LUMINIŢA, *Urme italice în latina romanică*, AMS, 1982, 37—42.
1716. FLOREA, LIGIA STELA, *Présentatif et configuration discursive en français parlé*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 49—58 [rez. rom.].
1717. GHIŢĂ, ELENA, *Coerenţa discursului în poezia „L'Avenir" de Henri Michaux*, SLLS, 1986, 181—187 [rés. fr.].
1718. GHIŢĂ, ELENA, *Silepsa în povestirea realistă*, SLRC, **8**, 1986, 49—54 [în Guy de Maupassant, *Bulgăre de seu*].
1719. MARINESCU, DAN CONST., *Eminescu într-o remarcabilă echivalenţă franceză*, Ramuri, nr. 4, 1988, 16 [de Jean-Louis Courriol., *Poezii/Poésies*, Buc., CR, 1987].
1720. MICLĂU, PAUL, *La poésie latente de Saint-John Perse*, AUBLLS, **36**, 1987, 45—84.
1721. OANCEA, ILEANA, *Semantica şi istoria ideilor*: **romanic/romantic**, SLLS, 1986, 43—48 [rés. fr.].
1722. PAPAHAGI, MARIAN, *Poésie et divination: „Elegia di Pico Farnese"*, StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 11—12 [din vol. Eugenio Montale, *L'opera in versi*. Edizione critica a cura di Rosanna Bettarini e Gianfranco Contini, seconda edizione, Torino, Einaudi 1981, p. 175—176; rez. rom].
1723. PASAT, MIHAELA, *Quelques observations sur le verbe* **rendre**, SLLS, 1986, 109—120 [rez. rom.].
1724. PAŞCA-HARSANYI, DOINA, *Mécanique de la description chez Francis Ponge*, CCS, **5**, nr. 1, 1987, 85—61 [rés. fr.].
1725. POPÂRDA, OANA, *Continuu/discontinuu în fraza complexă (din limba franceză)*, Collegium, **3**, 1987, 155—158.
1726. POPÂRDA, OANA, *Observaţii asupra evoluţiei instrumentelor de introducere a concesivelor în franceză (II)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 107—114 [rés. fr.].
1727. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, *Ecouri româneşti în cultura romanşă*, Sec. 20, nr. nr. 310—312, 1986, 216—220.
1728. SALA, MARIUS, *Enciclopedia limbilor romanice*, Flacăra, **37**, nr. 13, 1988, 10 [în curs de apariţie; int. cons. de Tania Radu]; sub titlul *O enciclopedie a limbilor romanice*, Magazin, **31**, nr. 9, 1988, 5.
1729. SĂLIŞTEANU, OANA, *Sonetul italian şi două ipostaze ale jocului manierist*, SP, **3**, 1987, 184—191 [cu 2 sonete în an., unul de Jacopo de Lentini, altul de Giuseppe Artale].
1730. SCĂRLĂTOIU, ELENA, *Contribuţia lingvisticii la cunoaşterea istoriei romanităţii balcanice*, CICSEE, **3**, 1986, 16—25.
1731. TANAŞOCA, NICOLAE-ŞERBAN, *Romanitatea balcanică şi al doilea ţarat bulgar în lucrări recente*, CICSEE, **3**, 1986, 26—36.
1732. TĂNASE, ADELA-MIRA, *Dérivés français des noms propres de personne*, AUT, **25**, 1987, 25—31 [rez. rom.].
1733. THEBAN, MARIA, THEBAN, LAURENŢIU, *L'évolution du système verbal dans les créoles indo-portugais*, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 435—444 [cu 8 sch. şi 1 h.].
1734. TURCU, AURELIA, *Figures morphologiques dans la prose de Daninos*, AUT, **25**, 1987, 39—45 [rez. rom.].
1735. TURCU, AURELIA, *Modalităţi de organizare a discursului poetic în „L'Avenir" de H. Michaux*, SLLS, 1986, 189—194 [rés. fr.].
1736. ŢENCHEA, MARIA, *L'article indéfini* **des**: *quelques aspects de l'idée de pluralité*, AUT, **25**, 1987, 32—38 [rez. rom.].
1737. ŢENCHEA, MARIA, *Une classe de relateurs prépositionels [+temps]: les aspectuels*, SLLS, 1986, 61—72 [cu 1 tab.; rez. rom.].
1738. WINDISCH, RUDOLF, *Sprachplanung am Beispiel „kleiner" romanischer Sprachen*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 23—28 [rez. rom.].
1739. ZÖRNER, LOTTE, *Die Demonstrativa im Piacentinischen. Entwicklung eines schriftlich nicht fixierten Demonstrativ-System*, SLLS, 1986, 35—42 [rez. rom.].
1740. * * * *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice* de Mihaela Bîrlădeanu, M. Iliescu, Liliana Macarie, Ioana Nichita, Mariana Ploae-Hanganu, Marius Sala, Maria Theban, Ioana Vintilă-Rădulescu. Coordonator: Marius Sala, Bucureşti, EŞE, 1988, 631 p. (UB. ILUB) [cu lista cuvintelor lat. moştenite în vocabularele reprezentative ale limbilor romanice în an., p. 580 — 625]. Vezi şi nr. 1741, 1742, 1744, 1753, 1754, 1756, 1761, 1762, 1765.

VEZI şi nr. 14, 111, 147, 178, 237, 242, 254, 259, 266, 295, 331, 371, 405, 562, 646, 712, 713, 718, 719, **730**, 785, 799, **814**, 817, 992—994, 999, 1020, 1045, 1080, 1084, 1129, 1141, 1142, 1170, 1171, 1173, **1202**, 1315, 1336, 1558, 1646, 1854, 1905, 1990, 2125, 2126, 2131, 2132, 2134, 2145, 2163, 2168, 2169, 2176, 2178, 2190, 2201, **2226**, **2229**, **2232**, **2250**, **2251**, **2252**, **2254**, **2267**, **2268**, **2269**, **2274**, **2276**, 2320, 2325.

Recenzii

1741. ADRIAN, M., *Le vocabulaire: une nebuleuse*, AR, **11**, nr. 21, 1988, 8 [M. Sala şi colab., *Vocabularul reprezentativ...*]. Vezi nr. **1740**.
1742. BERCEA, Livius, *O „premieră" românească în lingvistica romanică*, Orizont, **39**, nr. 27, 1988, 5 [M. Sala şi colab., *Vocabularul reprezentativ...*]. Vezi nr. **1740**.
1743. BÎRLEANU, ION-HORIA, *„Limba şi literatura moldovenească"* (Chişinău), anul XXVIII, nr. 1—4, AnL—A, **31**, 1986—1987, 450—451.
1744. CRĂCIUN, CORNELIU, *O lucrare remarcabilă de romanistică*, „Crişana", Oradea, **43**, nr. 12785, 27 apr. 1988, 2 [M. Sala şi colab., *Vocabularul reprezentativ...*]. Vezi nr. **1740**.
1745. FASSEL, LUMINIŢA, Giuseppe Piccillo, *Il glossario italiano-moldavo di Silvestro Amelio (1719)*. Studio filologico-linguistico e testo, C. U. E. C. M. — Catania, 1982, 182 p.+80 p. facsimile, AnL—A, **31**, 1986—1987, 411—415.
1746. FLOREA, LIGIA STELA, M. Arrivé, F. Gadet, M. Galmiche. *La grammaire d'aujourd'hui: guide alphabétique de linguistique française*, Flammarion, Paris, 1986, 719 p., StUBB **33**, nr. 1, 1988, 90—91.
1747. GHEORGHE, GABRIEL, Efim V. Junghietu şi V. D. Cernelev, *Proverbe şi zicători moldoveneşti cu echivalenţe ruseşti*, alcătuirea şi tălmăcirea de..., Chişinău, „Ştiinţa", 1987, 216 p., REF, **33**, nr. 2, 1988, 191—193.
1748. HOMORODEAN, MIRCEA, *Elementi stranieri nel dialetti italiani*, I, Pisa, 1986, 260 p., 260 p., CL, **33**, nr. 2, 1988, 165—166.
1749. IONESCU, ANDREI, *Revista de Filología Románica*, Facultad de Filología—Universidad Complutense de Madrid, I, 1983, II 1984, III 1985, Synthesis, **14**, 1987, 99—100
1750. LOŞONŢI, D., *Progetto di ricerca sulla toponomastica dell Piemonte montano*, Torino 1984, 35 p. (multigrafiat), CL, **33**, nr. 2, 1988, 166—168.
1751. LUPU, COMAN, Jesus Lago, *La acumulación de adjetivos calificativos en la frase nominal del frances contemporáneo*, în „Verba", Anuario Galego de Filoloxia, Anexo 26, Universidad de Santiago de Compostela, 1986, 279 p. SCL, **39**, nr. 2, 1988, 181—182.
1752. MAGHETTO, DAVID, Biblograf S. A. : *Diccionario General Ilustrado de la Lengua Española* (VOX87), Barcelona, primera edición, septiembre, 1987, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 467—469.
1753. MATEI, JANA, *Vocabularul reprezentativ* [...], TribRom, **17**, nr. 366, 1988, **11** [de M. Sala şi colab.]. Vezi nr. **1740**.
1754. MITIŞ, ADRIAN, *„E pluribus unum"*, Flacăra, **37**, nr. 18, 1988, 10 [M. Sala şi colab., *Vocabularul reprezentativ ...*]. Vezi nr. **1740**.
1755. MUNTEAN GEORGE, *Densitatea fondului latin*, RLit, **21**, nr. 7, 1988, 19 [**Mitu** Grosu, *Occitan et Roumain — ressemblances*, Ierusalim, 1987].
1756. MUNTEANU, DAN, *O cercetare inedită a limbilor romanice*, RLit, **21**, nr. 29, 1988, 11 [M. Sala şi colab., *Vocabularul reprezentativ ...*]. Vezi nr. **1740**.
1757. OPREA, IOAN *„Filologia"*, XIX, (1982—1984), Instituto de Filología y Literaturas Hispánicas „Dr. Amado Alonso", Buenos Aires, 1985, AnL—A, **31**, 1986—1987, 451—452.
1758. OPREA, IOAN, *„Revista de Filologia Española"*, LXIV, Instituto „Miguel de Cervantes", Madrid, 1984, AnL—A, **31**, 1986—1987, 452.
1759. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, Gion Deplazes, *Funtaunas, Istorgia de la litteratura rumantscha per scola e pievel*, tom. 1, *Dals origins a la refurma*, Lia Rumantscha, Cuira, 1987, 125 p., SCL, **39**, nr. 2, 1988, 182—183.
1760. POPESCU-MARIN, MAGDALENA, Universitatea Bucureşti, Institutul de Lingvistică. *Vocabularul reprezentativ* [...], SCL, **39**, nr. 5, 1988, 465—467 [de M. Sala şi colab]. Vezi nr. **1740**.
1761. POPOVICI, VICTORIA, *Vocabularul reprezentativ* [...], LL, nr. 3, 1988, 465—468 [de M. Sala şi colab.]. Vezi nr. **1740**.
1762. ROSETTI, AL., *Vocabular reprezentativ*, Contemporanul, nr. 20, 1988, 12 [de M.Sala şi colab.]. Vezi nr. **1740**.
1763. TIMOC BARDY, ROMANA, Gabriel Spillebout, *Grammaire de la langue française du XVIIe siècle*, Paris, Picard, 1985, 429 p. Col. „Connaissance des langues", StUBB, **32**, nr. 1, 1987, 92—94.
1764. TIMOC BARDY, ROMANA, Gaston Zink, *Phonétique historique du français*, Paris, PUF, 1986 (coll. **Linguistique nouvelle**), 254 p. StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 89—90].
1765. TOMA, ION, *Vocabularul reprezentativ* [...], Forum, **30**, nr. 11, 1988, 82—86 [de M. Sala şi colab.]. Vezi nr. **1740**.

1766. VERZAN, SABIN, *Un nou tip de Concordanţă biblică*: M. Bardy O. Odelain, P. Sandevoir, R. Séguinea, *Concordance de la Bible. Nouveau Testament*, quatrième édition. Texte français. Groupement par thèmes et par racines grecques. Référence pour chaque mot français au vocabulaire grec correspondant. Index grec des mots et des racines. Index français des mots et des noms propres. Table de thèmes, Édition du Cerf, Paris, 1983, I—LXI+676 de pagini, ST, **38**, nr. 4, 1986, 116—128.
VEZI şi nr. 95, 452, 453, 481, 482, 739, 2282, 2289.

X. *SLAVISTICĂ*

1767. BAN, A., *K voprosy o leksičeskoj semantike slovenogo znaka (iz kursa lekcii)*, SLLM, **5**, 1985, 1—12 [cu bibl.].
1768. BARBĂ, GHEORGHE, *La izvoarele scrierii retorice ruse*, AUBLLS, **36**, 1987, 41—44.
1769. BENEDEK, G., *Iz semantiki leksičeskih zaimstvovanii slavjanskogo proishoždenija: slav.* **klepati**, *rum.* **a clipi**, *veng.* **kalapál**, SLLM, **5**, 1985, 23—39 [cu bibl.].
1770. BREBENARU, T., *Unele observaţii privind traducerea din limba română (L_1) în limba rusă (L_2)*, SLA, **3**, 1988, 24—28 [Engl. Ab.].
1771. BUCĂ, MARIN, *Observaţii asupra cîmpului lexico-semantic al verbelor* **sentiendi** *în limba rusă contemporană*, SLLS, 1986, 27—33 [русс. рез].
1772. CAZACU, D., *Asupra naturii similitudinilor structurale în sistemele verbului slav şi maghiar*, SLA, **3**, 1988, 106—113 [rés. fr.].
1773. COJOCARU, DANA, *Reflectarea specificului naţional în frazeologismele limbii ruse*, BulŞtStud, **3**, 1988, 236—241 [cu bibl.].
1774. COVACI-BÖLÖNY, ELISABETA, *Kriterii časoty v sisteme leksiki k voprosy o passivnom slovarnom zanase*, SLLM, **6**, 1987, 86—93 [cu bibl.].
1775. CROITORU, OTILIA, *Kommentirovanie pri vosprijatii hudožestvennogo teksta*, SLLM, **5**, 1985, 97—105 [cu bibl.].
1776. DEMÉNY, LIDIA, *Importanţa cărţilor în limbile sud-slave tipărite în ţările române în raport cu producţia de carte din Europa centrală şi de sud-est*, CICSEE, **3**, 1986, 136—140.
1777. DRONDOE, V., *Nekotorye modeli pri obučenii intonacii*, SLLM, **5**, 1985, 76—82 [cu bibl.].
1778. GĂMULESCU, DORIN, *Metafora titlului în comedia lui Jovan Sterija Popović „Pokondirena tikva"*, RS, **24**, 1986, 169—174 [sh. rez.].
1779. GUŢU, OLIMPIA, *Scrierea chirilică slavo-română. Album de documente*, Bucureşti, [f. e.], 1988, 147 p. (DGAS) [cu 100 facs.+5 pl.; cu gl. şi listă de abr.]. Vezi şi nr. 1822, 1825.
1780. IOAN, EUGENIA, *Vuk Stefanović Karadžić—200 de ani de la naştere—*, RevUNESCO, **29**, nr. 4, 1987, 63—66.
1781. KIRÁLY, MARIA, *Structura semantică a unor serii sinonimice substantivale în limbile rusă şi română*, ContL, 1986, 54—66 [русс. рез.].
1782. KRSTIĆ, BORISLAV, Đ., *Kod Belog Breška i oko njegam*, Bukurešt, Izdavačko, preduzeće Kriterion, 1987, 332 p.+28 p. il. [v. mai ales cap. *Imena, prezimena i daimci belobreščana*, p. 304—314 şi *Belobreščanska toponomastika*, p. 314—319; cu ind. de cuv. mai puţin cunoscute]. Vezi şi nr. 1837.
1783. LOZBĂ, MARCELA, *Časte reči v russkih grammatikah. Kriterii klassifikacii*, PLMLR, **2**, 1986, 1—12 [cu 1 sch. şi bibl.].
1784. LOZBĂ, MARCELA, *Funkcional'nye stili sovremnnogo russkogo jazyka*, PLMLR, [1], 1985, 85—96.
1785. LOZBĂ, MARCELA, *Klassifikacija frazeologičeskih edinic russkogo jazyka. Tipy ekvivalentnosti/nonekvivalentnosti v rumynskom jazyke*, PLMLR, [1], 1985, 1—12.
1786. LOZBĂ, MARCELA, *Transpozicija form vremeni, naklonenija i lica*, PLMLR, **3**, 1987, 1—14 [cu bibl.].
1787. LOZBĂ, MARCELA, *Vyraženie prostranstvennyh otnošenij v russkom jazyke (funkcional'no-semantičeskoe role lokacionosti)*, PLMLR, **2**, 1986, 60—75 [cu bibl.].
1788. LOZBĂ, MIHAI, *Kategorija aspektual'nosti v russkom jazyke*, PLMLR, [1], 1985, 37—61.
1789. LOZBĂ, MIHAI, *Kategorija determinativnosti na styke častej složnopodčinennyh predloženij v russkom i rumynskom jazykah*, PLMLR, **2**, 1986, 70—75.
1790. LOZBĂ, MIHAI, *Osnovnye voprosy tradicionnogo analiza predikativnoj bazy prostogo-predloženija*, PLMLR, [1], 1985, 73—84, [în rusă şi rom.].

1791. LOZBĂ, MIHAI, *Složnopodčinennoe predloženie*, PLMLR, **2**, 1986, 56—69 [cu 1 sch. și bibl.].
1792. LOZBĂ, MIHAI, *Strukturno-semantičeskij analiz prostogo predloženija*, PLMLR, **3**, 1987, 15—47.
1793. MACOVEI, TIMOFTE, *Kategorija zaloga*, PLMLR, [**1**], 1985, 62—72.
1794. MACOVEI, TIMOFTE, *Otricanie v strukture prostogo predloženija*, PLMLR, **3**, 1987, 48—59 [cu bibl.].
1795. MACOVEI, TIMOFTE, *Upotreblenije polnoj i kratkoj form prilagatel'nyh*, PLMLR, **2**, 1986, 13—23 [cu bibl.].
1796. MARCU, LIVIU, P., *Aspecte privind prezența în țările române a* **Zakonikului** *lui Ștefan Dușan*, CICSEE, **4**, 1987, 97—105.
1797. MIHAIL, ZAMFIRA, *Elemente lexicale de origine română în bulgară*, CICSEE, **4**, 1987, 84—90.
1798. MIHĂILĂ, G., *Manuscrisele slavo-române din colecția lui M.P. Pogodin (I)*, RS, **24**, 1986, 227—258 [pycc. pes].
1799. MILIN, JIVA, *Manuscrise slavo-române de redacție sîrbă copiate în Banat*, SLLS, 1986, 95—104 [pycc. pes].
1800. MIȘAN, ANDREI, *Tipologia genului în rusă și română. I. Determinarea genului substantivelor*, SLLM, **5**, 1987, 106—128 [cu bibl.].
1801. MIȘAN, ANDREI, *1. Din istoricul studierii categoriei stării*, SLLM, **6**, 1987, 102—122 [în rusă; cu bibl.]; *2. Componența și modul de formare a categoriei stării în limba rusă*, 123—131 [cu bibl.].
1802. MOLDOVAN, V., *Omonimele lexico-gramaticale în lexicografia rusă*, ContL, 1986, 67—72.
1803. MOLDOVAN, VALENTIN, *„Verba meteorologica" în limba rusă contemporană*, SLLS, 1986, 77—82 [pycc. pes].
1804. MORAROVA-VELINOVA, MILENA, *Cîteva reguli de articulare cu aplicare la limbile bulgară și română*, AUBLLR, **36**, 1987, 28—32.
1805. OIȚĂ, ION, *Klassifikacija kontrastov na urovne predloženija (Prostogo i složnogo). Vopros o klassifikacii kontrastov na urovne prostogo predloženija*, LMȘ, nr. 1, 1987, 110—187.
1806. PERINAC, STEVA, *Jedan onomastički prilog (O imenima* **Uroš** *i* **Davor***)*, KŽ, **31**, nr. 2, 1987, 87—89.
1807. ROZKOŠ, PAVEL, *Cu privire la graiurile slovace din Bihor*, ContL, 1986, 89—100 [pycc. pes].
1808. ROZKOŠ, PAVEL, *Elemente arhaice în desfășurarea ceremonialului de nuntă la slovacii din Banat*, SLLS, 1986, 83—93 [pycc. pes].
1809. RUS, VIDA, *Primož Trubar — întemeietorul limbii slovene literare (1508—1586)*, RS, **24**, 1986, 219—226 [Engl. Ab.].
1810. SÂRBU, RICHARD, *Tipy paradigmatičeskih otnošenij v leksiko-semantičeskoj gruppe vremennyh oboznacenij v russkom i rumynskom jazykah*, SLLS, 1986, 9—22 [cu 3 tab.; rez. rom.].
1811. STAN, I.T., *Intonacionnye konstrukcii russkogo jazyka. Ik — 2a, Ik — 3*, SLLM, **5**, 1985, 129—135; *Ik — 4, Ik — 5, Ik — 5a*, **6**, 1987, 43—49.
1812. TANAȘOCA, ANCA, *Despre accepțiunile termenului „vlah" în istoriografia iugoslavă*, CICSEE, **3**, 1986, 37—50.
1813. TROCIN, DUMITRU, *Slovo kak edinica jazyka*, PLMLR, **3**, 1987, 76—87.
1814. VINȚELER, DIANA, *Nekotorye predvaritel'nye nabljudenija po povody slovarja V.V. Majakovskogo*, SLLM, **5**, 1985, 187—190.
1815. VINȚELER, ONUFRIE, *Aleksandr Hristoforovici Vostokov*, SLLM, **6**, 1987, 94—101 [200 de ani de la naștere].
1816. VINȚELER, ONUFRIE, *Onomastica „Povestirilor unui vînător" de I. S. Turgheniev*, RS, **24**, 1986, 155—168.
1817. VINȚELER, ONUFRIE, *Vladimir Ivanovici Dal' și România*, SLLM, **5**, 1985, 60—75.
1818. VRACIU, ARITON, VRACIU, TAMARA, *Vzaimodeistvie leksiko-semanticeskih, morfologosin-taksičeskih i stilističeskih svojstv/osobennostej slova. Na materiale aktivnyh i passivnyh konstrukcij sovremennogo russkogo literaturnogo jazyka*, PLMLR, [**1**], 1985, 13—36.
1819. VRACIU, ARITON, VRACIU, TAMARA, MORARU, MARIA, *Sovremennoe sostojanie i dal'nejšie perspektivy izučenija grammatičeskoj kategorii zaloga v russkom jazyke*, PLMLR, **2**, 1986, 24—55.
1820. ŽIVKOVIĆ, MIRKO, *Vuk Stefanović Karadžić u Rumuniji*, KŽ, **31**, nr. 4, 1987, 47—53; și BN, **44**, nr. 3981, 26 iun. 1987, 5—6, nr. 3991, 4 sept., 4.

1821. * * * *Romanoslavica*. XXIV. Comitetul de redacţie : Mihai Novicov (redactor responsabil), Gheorghe Mihăilă (redactor responsabil adjunct), Ion C. Chiţimia, Ecaterina Fodor, Ioan Pătruţ, Constantin N. Velichi, Corneliu Barborică, Dorin Gămulescu, Mihai Mitu (secretar), Bucureşti, [TUB], 1986, 311 p. multigr. (UB. FF. CLS. AS). Vezi şi nr. 1836. VEZI şi nr. 106, 115, 136, 142, 153, 172, 173, 176, 177, 254, 356, 721, 725, 793, 810, 837, 845, **847**, 867, 880, 1008, 1129, 1151, 1166, 1174, 1199, **1203**, **1204**, **1213**, 1215, 1261—1276, 1282, 1404, 1461, 1499, 1512, 1608, 1731, 1812, 2127, 2129—2131, 2143, 2155, 2157, 2179, 2182, 2183, 2186, 2187, 2197, 2198, **2234**, **2243—2245**, 2246, **2253**, **2271**, 2322—2324, 2344.

Recenzii

1822. DJAMO-DIACONIŢĂ, LUCIA, Olimpia Guţu, *Scrierea chirilică slavo-română* [...], RA, **65**, vol. 50, nr. 4, 1988, 459—460. Vezi nr. **1779**.

1823. DUMITRESCU, MARIA, *Starobălgarski rečnik*. Vstăpitelen tom, Sofija, 1984, 229 p., RS, **24**, 1986, 297—298 [de A. Davidov, A. Daskalova, E. Dogramadžieva, P. Zlatanova, K. K Ikonomova, I. Karanikolova, E. Kočeva, E. Mirčeva, S. Seizova, P. Penkova, V. Vasilev, M. Rajkova, Zl. Spasova, T. Mostrova, St. Smedovski, sub conducerea Dorei Ivanova-Mirčeva].

1824. DUŢU, ALEXANDRU, Günther Wytrzens, *Die Slavica der Wiener Mechitaristen-Druckerei*, Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1985, 337 p., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 174.

1825. HALICHIAS, ANA-CRISTINA, Olimpia Guţu, *Scrierea chirilică slavo-română* [...], LR, **37**, nr. 6, 1988, 504—505. Vezi nr. **1779**.

1826. LINŢA, ELENA, *Dicţionarul de la Cracovia al limbii slave comune*, RS, **24**, 1986, 291—293 [*Słownik prasłowiański*, sub red. lui Fr. Sławski, vol. I—V, Wrocław—Kraków—Gdańsk, 1974—1984].

1827. LINŢA, ELENA, **Polata kănigopis'naja** — *o publicaţie de valoare*, RS, **24**, 1986, 294—296 [Universitatea Catolică din Nijemegen (Olanda), nr. 1, sept. 1978 — nr. 14—15, dec. 1985 ; sub redacţia lui Mario Capaldo, Willliam R. Veder şi Alexander Naumow].

1828. MIHAIL, P., *Drevnerusskaja literatura. Istočnikovedenie*, Ed. Nauka, Leningrad, 1984, 272 pp., Synthesis, **14**, 1987, 96—97.

1829. MIHAIL, P., O.V. Tvorogov, *Leksičesky sostav. „Povesti vremennych let"*, Neukova Dumka, Kiev, 1984, Synthesis, **14**, 1987, 90—91.

1830. MIHAIL, PAUL, *Slovar' knižnikov i kniževnosti drevnej Rusi XI — pervaja polovina XIV vv.*, vyr. 1, Nauka, Leningrad, 1987, 493 p., Synthesis, **15**, 1988, 84.

1831. MIHAIL, ZAMFIRA, *Slovar' russkogo jazyka XI—XVII vv.*, vyr. 1—13, Nauka, Moskva, 1975—1987, Synthesis, **15**, 1988, 91—92.

1832. MIRCEA, ION-RADU, Hristo Kodov, Božidar Rajkov, Stefan Kožucharov, *Opis na slavjanskite răkopisi v Bibliotekata na Zografskaja manastir v Sveta Gora* (Catalogue des manuscrits slaves de la Bibliothèque du monastère Zographon), tomul I, avec la collaboration d'At. Anguelopoulos et At. Karatanasis, Ed. Sviat, Sofia, 1985, 270 p., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 176.

1834. SIUPIUR, ELENA, *Cartea hagiilor bulgari* (Kniga na bălgarskata hagii). Ediţie, prefaţă şi note de Svetla Ghiurova şi Nadja Danova, Sofia, Editura „Bălgarski Pisatel", 1985, 447 p., CNŞI, nr. 1, 1987, 93—103.

1835. STOIANOVICI, VOISLAVA, Jovan Deretić, *Istoria srpske kniževnosti*, Belgrad, NOLIT, 1983, 706 p., RS, **24**, 1986, 288—290.

1836. ŞIMANSCHI, L., *„Romanoslavica"*, XXII, 1984, 518 p. ; XXIII, 1985, 364 p. ; XXIV 1986, 312 p., AnIst Iaşi, **24**, nr. 2, 1987, 731—733. Vezi nr. **1821** şi BRL, **28**, 1985, nr. **1434** ; **29**, 1986, nr. **1545**.

1837. TOMIĆ, MILE, *Lepo „ispečeno"*, KŽ, **32**, nr. 1, 1988, 74—76 [Borislav Đ. Kristić, *Kod Belog Breška*...]. Vezi nr. **1782**.

1838. VINŢELER, ALLA, Iryda Grek-Pabisowa, *Słownictwo rosyjskiej wyspy gwarowej starobrzędowców mieszkających w Polsce. Rozvój i stan dzisiejszy*, Wrocław, Warszawa, Kraków, Gdańsk, Łodź — Zakład narodowy imienia Ossolińskich wydawnistwo polskiej Akademii Nauk, 1983, 199 p., SLLM, **5**, 1985, 185—186.

1839. VINŢELER, DIANA, I.P. Smirnov, *Porođdenie interteksta (Elementy intertekstual'nogo analiza s primerami iz tvorčestvo B. P. Pasternaka)*, Wiener slawischer Almanach, Sonderband 17, Wien, 1986, 206 p., StUBB, **33**, nr. 1, 1988, 93—94.

1840. VINȚELER, ONUFRIE, *Direcții actuale în etnolingvistica sovietică*, AnFolc, **5—7** (1984—1986), 1987, 447—450 [R.A. Uspenskij, *Filologičeskie razyskanija v oblasti slavjanskih drevnostej*, Moscova, 1982].

1841. VINȚELER, ONUFRIE, V. V. Ivanov, *Slavjanskii, baltijskij i rannebalkanskij glagol. Indoevropejskie istoki*, Moscova, Editura „Nauka'", 1981, 272 p., SLLM, **5**, 1985, 165—167.

1842. VINȚELER, O., VIȘOVAN, ȘT., *Slovnyk gidronimiv Ukrainy* (Dicționarul hidronimelor Ucrainei), sub redacția lui A.P. Nepokupnyj, O.S. Strižak, K. K. Cihujko, Kiev, 1979, 784 p., SLLM, **5**, 1985, 178—179.

VEZI și nr. 203, 205, 481, 490, 491, 1230, 1232, 1238, 1539, 1747, 1890, 2210, 2211, 2214, 2215, 2281, 2288, 2294, 2297.

XI. *TRACOLOGIE*

1843. CIHODARU, C., *L'inscription de l'anneau d'Ezerovo. Une nouvelle interprétation*, AnIst Iași, **24**, nr. 1, 1987, 1—8 [cu 1 facs. și 1 tab.].

1844. CRIȘAN, ION HORIA, *Spiritualitatea geto-dacilor. Repere istorice*, București, EAI, 1984 **(Sinteze Lyceum).**

1845. IONESCU, I., *Toponimul* **Pelendava**, LR, **37**, nr. 6, 1988, 517—520.

1846. IVĂNESCU, G,. *Traca și dacomezica*, AMS, 1982, 1—15.

1847. OPRIȘ, MIHAELA, *De la Herodot, Platon, Iordanes și Dioscoride . . .65 de cuvinte (sinonime) dacice în literatura veche de specialitate. Plante folosite de geto-daci rămase în farmacologia modernă*, „Almanahul părinților 1988", [București], [f.], [1987], 127—128.

1848. PALIGA, SORIN, *Dialogul interdisciplinar și tracologia*, Contemporanul, nr. 42 [=43], 1988, 11.

1849. VRACIU, ARITON, *Traco-daca și alte limbi preantice din sud-estul Europei*, AMS, 1982, 16—23.

VEZI și nr. 618, 1557, 2306, 2331, 2356.

XII. *LIMBA ALBANEZĂ*

VEZI nr. 481, 1124.

Recenzii

1850. VĂTĂȘESCU, CĂTĂLINA, Oda Bucholz, Wilfried, Fiedler, *Albanische Grammatik*. Zentralinstitut für Sprachwissenschaft, Akademie der Wissenschaften der DDR. VEB Verlag Encyklopädie, Leipzig, 1987, 582 p., RESEE, **26**, nr. 2, 1988, 168—170.

XIII. *LIMBA ARMEANĂ*

1851. SPORICI, VASILE, *Secretul alfabetului armean*, Alm ConvLit '88, 254—256 [trad. și adaptare după „Literaturaja Armenija"].

Recenzii

VEZI nr. 481.

XIV. *LIMBA BASCĂ*

Recenzii

VEZI nr. 481.

XV. *LIMBA MAGHIARĂ*

1852. BALOGH DEZSŐ, *A köznapi kifejezésekről*, NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 151—155.
1853. BURA LÁSZLÓ, *Milyen medón a fakutyc?*, A Hét, **11**, nr. 44, 1988, 7 [la rubr.: Anyanyelvünk].
1854. CAZACU, DIMITRIE, *Prezenţe romanice în lexicul limbii maghiare*, SLA, **2**, 1983, 1—8 [rés. fr.].
1855. CSOMORTANI MAGDOLNA, *Érkörtvélyes ragadványnevei*, NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 115—128 [rez. rom.].
1856. FÜLEI-SZÁNTÓ ENDRE, *Segédigés módosító igek a magyarban*, NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 143—150.
1857. GÁLFFY MÓZES, *Anyanyelvünk művelése (I)*, IS, **36**, nr. 2, 1988, 165—169; *(II)*, nr. 3, 276—279 [s.t.c.: Irodalom és iskola].
1958. GÁLFFY MÓZES, *Mit kell tudnunk róla?*, A Hét, **19**, nr. 8, 1988, 7; *Mindennapi kenyerünk*, nr. 10, 5; *Szakad a láng*, nr. 12, 7 [la rubr.: Élő nyelvünk].
1859. GÁLFFY MÓZES, *Nyelvfejlődés és nyelvfejlesztés*, Korunk, **47**, nr. 10, 1988, 780—783.
1860. GÁLFFY MÓZES, *Nyelvi tudat — nyelvhasználat*, Korunk, **47**, nr. 4, 1988, 304—306.
1861. GYÖRGYJAKAB EDIT, *Lászlóffy Aladár:* **A Hang**, IS, **36**, nr. 5, 1988, 472—475 [s. t. c.: Iz Igasz Szó pályázata. Irodalom és kultura].
1862. ILE ERZSÉBET, *Szövegserkesztesi és stilusgyakorlatok*, TÚ, **32**, nr. 2, 1988, 3 [la rubr.: Anyanyelvünk az iskolaban].
1863. IZSÁK JÓZSEF, *Tamási Áron:* **Rendes feltámadás.** IS, **35** nr. 9, 1987, 272—278 [v. t.c.nr. 1861].
1864. JANITSEK JENŐ, *Szind helynevei*, NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 181—186 [cu 1 sch.].
1865. JÁNOS ANDRÁS ANTAL, *Radnóti Miklós:* **Alkanyi elégia**, IS, **36**, nr. 5, 1988, 470—471 [v.t.c.nr. 1861].
1866. KÁNTOR LAJOS, *Szindbád a hídon*, IS, **36**, nr. 6, 1988, 556—578 [v.t.c.nr. 1852; la rubr.: Olvassuk együtt].
1867. KEDVES CSABA, *Birtokba venni a mindenséget*, IS, **36**, nr. 4, 1988, 354—356 [v.t. c.nr. 1852].
1868. KLEIN VARGA NOÉMI, *Szilágyi Domokos:* **Kamasz angyol**, IS, **36**, nr. 5, 1988, 468—470 [v.t.c.nr. 1861].
1869. KOMORÓCZY, GYÖRGY, *Féhernép és csaj*, Ifjúmunkás, **32**, nr. 2, 1988, 6; *Csóró, surmó, srác*, nr. 6, 6; *Marga és on*, nr. 8, 10; *Csókolom, szia, helő*, nr. 10, 6; *Beatles, Rolling Stones és egyebek*, nr. 15, 6; *Cseribrend?i Seribrendi!*, nr. 17, 6; *Don Quijote*, nr. 19, 6; *Hollywood, Cadillac, Pall Mall*, nr. 21, 6; *Edit, Judit, Gabi*, nr. 24, 6; *Billenőautó trélers és társaik*, nr. 27, 10; *Oszfályozó mérkőzés és egyyebek*, nr. 32, 6; *Kapcsolódugó és hűségpénz*, nr. 37, 6; *Rehabilitáció*, nr. 39, 6; *Adminisztráció, kapacitás és volumen*, nr. 41, 6 [la rubr.: Élő nyelvünk].
1870. KOZMA DEZSŐ, *Ady Endre:* **De ha mégis?**, IS **36**, nr. 2, 1988, 177—180 [v.t.c.nr. 1866].
1871. KOZMA DEZSŐ, *Vajda János:* **Mádas tavon**, IS, **35**, nr. 8, 1987, 182—185 [v.t.c.nr. 1866].
1872. KUN KATALIN, *Gondolatok az irodalmi szöveg bemutatásáról a tanórán*, TÚ, **31**, nr. 12, 1987, 3 [v.r.nr. 1862].
1873. MARKÓ BÉLA, *Kassák Lajos:* **Séto a perifériakon**, IS,**35**, nr. 5, 1987, 563—567 [v.t. c.nr. 1866].
1874. MARKÓ BÉLA, *Kosztolányi sezső:* **Akarsz-e játozani?**. IS, **35**, nr. 7, 1987, 82—85 [v.t.c.nr. 1866].
1875. MARKÓ BÉLA, *Mihai Eminescu:* **Ugyanazon kis uteara**, IS, **36**, nr. 2, 1988, 170—177 [trad. de Franyó Zoltán; v.t.c.nr. 1866].
1876. MURÁDIN LÁSZLÓ, *A nyelvjáráskutató*, A Hét, **19**, nr. 40, 1988, 8.
1877. MURÁDIN LÁSZLÓ, *Mitől szép egy szó?*, Új Élet, **30**, nr. 1, 1987, 22; *Ejtésbeli hibák*, nr. 22, 23; *Kövérés sovány* ,nr. 23, 23; *Vérében van*, **31**, nr. 1, 1988, 23; *Itt a nyakam*, nr. 3, 23; *Alkalom*, nr. 4, 23; *Fúr*, nr. 5, 23; *Ér*, nr. 6, 23; *Villám, Vilany*, nr. 7, 23; *Kap*, nr. 8, 23; *Szemtelen*, nr. 9, 23; *Ipar*, nr. 10, 23; *Jó*, nr. 11, 23; *Idétlen, felszeg*, nr. 12, 23; *Hal*, nr. 13, 23; *Fon*, nr. 14, 23; *Szív*, nr. 15, 23; *Dúc, dac, decára*, nr. 16, 23; *Íz, ízölet, ízing*, nr. 17, 23; *Kornaly*, nr. 18, 23; *Mérjünk*, nr. 20, 23; *Fenegyerek*, nr. 21, 23; *Egy pillanat*, nr. 22, 23; *Szedett — vedett*, nr. 23, 23 [la rubr.: Nyelvművelés]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1549; **29**, 1986, nr. 1583.
1878. MURÁDIN LÁSZLÓ, *Nyelvföldrajzi adatok az ekés földművelés szókincséhez*, NyIK, **31**, nr. 2, 1988, 129—142.

1879. J. NAGY MÁRIA, *A fotel és rekamié*, Dolgozó nő, **43**, nr. 1, 1987, 15; *Az írászelekről. 1. A pont hatalnia*, nr. 12, 12; *2. A vessző*, **44**, nr. 1, 1988, 13; *3. Meg egyszer a vesszőről*, nr. 2, 13; *4. A pont és a vessző kombinációi*, nr. 3, 14; *5. A hármaspont*, nr. 4, 13; *6. A gondo-latjel*, nr. 5, 13; *7. A kérdőjel*, nr. 6, 15; *8. A kérdőjel*, nr. 7, 13; *9. A felkiáltójel*, nr. 8, 13; *10. A szöveg be ékelés eszközei*, nr. 9, 12; *Irányítószám*, nr. 10, 13 [la rubr.: Anyanyelvünk). Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1550; **29**, 1986, nr. 1584; **28**, 1985, nr. 1480; **27**, 1984, nr. 1675; **26**, 1983, nr. 1842; **25**, 1982, nr. 2472; **24**, 1981, nr. 2052; **23**, 1980, nr. 2156.

1880. SZÁSZ LÁSZLÓ, *Tömörkény István:* **Tanyak a hó alait**, IS, **34**, nr. 12, 1986, 551—558 [v.t.c.nr. 1866].

1881. SZÉKELY JÁNOS, *Szabédi László:* **Idegen Tünder**, IS, **35**, nr. 5, 1987, 558—563 [v.t.c.nr. 1866].

1882. SZENCI MOLNAR ALBERT, *Napló és mas írások*. Válogatta és a bevezető tanulmányt írte Benkő Samu, Bukarest, KK, 1984, 261 p. Vezi şi nr. 1892.

1883. SZILÁGYI N. SANDOR, *Felülről fúj as őszi szél*, A Hét, **19**, nr. 46, 1988, 4; *Függőlleges értekskála*, nr. 51, 4 [v.r.nr. 1853].

1884. TÓTH ISTVÁN, *Janus Pannonius:* **Bűesű várad tól**, IS, **35**, nr. 10, 1987, 359—364 [v.t.c.nr. 1866].

1885. TÚROS, ENDRE, *Arany János és a rim*, IS, **36**, nr. 4, 1988, 350—354.

1886. VITA ZSIGMOND, *Anyanyelvi tallózások*, A Hét, **19**, nr. 31, 1988, 2; nr. 37, 2 [v. r.nr. 1853].

1887. ZSEMLYEI JÁNOS, *Román eredetéi régi bányász szakszavainkról*, NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 156—160.

1888. * * * *Kis könyvlexikon*, A Hét, **19**, nr. 9, 1988, 10 [cimkatalógus, cimlap, cimlapkép, címszó, colligatum, comic strips]; [...] nr. 18, 10 [E: enciklopédia, epigon, epika, epigrafika, epilógus, értelmező szótár, esztétika, évfolyam, ex libris]; nr. 30, 10 [F: fabula, fakszimile, falc, famentes papír, fatartalmú papír, fec, filológia, flekk, flexibilis kötés, fólia, forrás kiadványok, forrásmű, függelék]; [...] nr. 47, 10 [K: kalandregény, kalendrérum, kalózkjadás, kapitáles, karcolat, kartoték]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1556; **29**, 1986, nr. 1593.

1889. * * * *Mezőgazdasági kisenciklopédia*, FDN, **44**, nr. 8, 1988, 5 [autosexfajták, auxinok, avinális, avitaminozis, azotabakterin, azotobakter, bab, báb, bábaszilva vagy táskaszilva, bábfenésedés, babmozaik, Babo-fok, babrozsda, babzsizsik, baby beef hizlalás, backcross, bakhat, bakművelés, baktéristrofok, baktériumflora, baktériumgazdák]; nr. 11, 5 [baktériumok, baktériumoltás, baktériumos babvész, baktérium-keszitmények, bála, bálázó gép, baraboly, barackmoly, bárány, barátzsilip, barázdált csenkesz]; nr. 16, 4 [barázdas öntözes, barna erdőtalajok, barnaszéna, barnatörés, baromfiak elnevezése, baromfiak származása, baromfipestis, baromfitifusz, baromfitragya]; nr. 21, 5 [batatá, batteriás, béerési index, bejáratas, bélrekesz, bélszurok, belténdek, beltenyésztés, belterjes gazdálkodás, belvizek, bendömetszés, beondózás, berkenye]; nr. 26, 4 [berregés, betanitás, betyárkóró, bibe, bika tenyészértéke, bikarborjak felnevelése]; nr. 32, 5 [bimbóskel, biocönózis, biogazdálkodás]; nr. 33, 4 [biogenetika, biokémia, biológiai egyensúly, biológiai védekes, biológiai szennyeződés, biomassza, bionika, biosztimulátorok, biotipus, biotrágya, bírálat, birs, bivaly, biztostócsap, blokk-ketrec, bogáncs]; nr. 37, 6 [bogarak, bogárhatú szántás, boglárka, bogyosgyümölcsűek, bokrosodás, bonitalás, borászat, borax]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1557.
VEZI şi nr. 417 608, 1066, 1163, **1207**, 1769, 1772, 2123, 2134, 2193.

Recenzii

1890. AVRAM, ANDREI A., Ferenc Gregor. *Dia alte ungarische und slowakische Bergbauterminologie mit ihren deutschen Bezügen*, Budapesta, Akadémiai Kiadó, 1985, 344 p., SCL, **39**, nr. 4, 1988, 362—364.

1891. KABÁN ANNAMÁRIA, Bókési Imre, *A gondolkodás grammatikaja*, Szöveg-és mondatszerkezeti elemzések. Tankönykiadó. Budapest, 1986 374 l., NyIK, **31**, nr. 2, 1987, 193—194.

1892. * * * Szenci Molnár Albert, *Napló és más írások* [···], KM, **92**, nr. 1, 1986 54—55. Vezi nr. **1882**.
VEZI nr. 83, 481.

XVI. *LIMBI BALTICE*

VEZI nr. 2331.

Recenzii

VEZI nr. 481, 1841.

XVII. *LIMBI CAUCAZIENE*

Recenzii

VEZI nr. 481.

XVIII. *LIMBI CELTICE*

Recenzii

VEZI nr. 481.

XIX. *LIMBI CHINO-TIBETANE*

VEZI nr. 180, 413.

Recenzii

VEZI nr. 481.

XX. *LIMBI DRAVIDIENE*

Recenzii

VEZI nr. 481.

XXI. *LIMBI FINO-UGRICE*

VEZI nr. 254, 1417.

Recenzii

1893. UDRIŞTE, MICHAELA, *Dicţionar de proverbe finlandez-german*, de Ingrid Schellbrach-Kopra, Proverbium, 3, 1988, 43—44 [1980].
VEZI şi nr. 481.

XXII. *LIMBI INDO-EUROPENE*

1894. DUMÉZIL, GEORGES, *Cu...*, Orizont, **39**, nr. 25, 1988, 16 [int. cons. de I. Pantea].

1895. HANDOCA, MIRCEA, *Georges Dumézil în corespondență cu Mircea Eliade*, Manuscriptum, **19**, nr. 2, 1988, 178—182 [4 scrisori].
1896. IVĂNESCU, G., *Le temps, l'aspect et la durée de l'action dans les langues indo-européennes*, Collegium, **3**, 1987, 113—142 [reprodus din *Mélanges linguistiques...*, Buc., EA, 1957, p. 23—61]. Vezi [BRL], [**1**], 1959, anul 1957.
1897. MAHAVIR SARAN JAIN, *Influența limbilor prăcrit* [*prakrit*] *și apabhranșa* [*Apəb ʰranSə*] *asupra limbilor indo-ariene moderne*, AUBLLR, **36**, 1987, 33—43.
1898. PĂUN, MARIA, *Scrierea vechii civilizații a văii Indusului*, ȘtTehn, **40**, nr. 7, 1988, 30.
VEZI și nr. 1733, **2225**, 2332.

Recenzii

1899. CÂMPEANU, ILIEȘ, *Claritatea analizei*, RLit, **21**, nr. 14, 1988, 19 [Lucia Wald și Dan Slușanschi, *Introducere...*]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1568**.
1900. MÂRZA-PETRESCU, GABRIELA, Lucia Wald, Dan Slușanschi, *Introducere* [...], SCL, **39**, nr. 4, 1988, 365—366. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1568**.
1901. POPOVICI, VICTORIA, Lucia Wald, Dan Slușanschi (în colaborare cu Francesca Băltăceanu), *Introducere* [...], LL, nr. 4, 1987, 537—540. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1568**.
1902. VINȚELER, ONUFRIE, Lucia Wald, Dan Slușanschi, *Introducere* [...], [BRL, **33**, nr. 2, 1988, 128—129 [rec. în rusă]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1568**.
1903. WALD, LUCIA, N. D. Andreev, *Ranneindoevropejskij prajazyk*, Nauka, Leningrad, 1986, 327 p., RRL, **33**, nr. 2, 1988, 119—122.
VEZI și nr. 481, 1841.

XXIII. *LIMBI LAPONE*

Recenzii

VEZI nr. 481.

XXIV. *LIMBI MAYANE*

1904. * * * *Geheimnisvolle Maya-Inschriften. Vorkolumbianisches Schriftsystem noch immer nicht ganz entziffert*, NW, **40**, nr. 12050, 27 febr. 1988, 4 [din *Horizont*, Berlin].

XXV. *LIMBI NIGERO-CONGOLEZE*

1905. KATONGO, JOHN W., *Étude contrastive du système pronominal bemba et français: implications pédagogiques*, RRL, **33**, nr. 3, 1988, 199—225 [cu 12 tab.].

XXVI. *LIMBI SEMITICE*

1906. ANGHELESCU, NADIA, *L'aspect en arabe: suggestions pour une analyse*, RRL, **33**, nr. 5, 1988, 343—353.
1907. FRIGGIERI, OLIVER, *Problema limbii în Malta — conștiința unei identități naționale* RLit, **21**, nr. 20, 1988, 21.
1908. NEGOIȚĂ, ATH., *Studiul* **Vechiului Testament** *de teologii români*, MB, **37**, nr. 3, 1987, 28—34.
1909. * * * *Din istoria tiparului ebraic*, RCM, **33**, nr. 640, 1988, 7.
VEZI și nr. 1969 bis, **2219**, **2235**, **2241**.

Recenzii

1910. AVRAM, ANDREI A., Aki'o Nakano, *Comparative Vocabulary of Southern Arabic-Mahri Gibbali and Soqotri*, Tokyo, Tokyo Publishing & Printing Co., Ltd., 1986, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 477—479.
1911. AVRAM, ANDREI A., Günther Krahl und Gharieb Mohamed Gharieb, *Wörterbuch Arabisch-Deutsch*, Leipzig, VEB Verlag Enzyklopädie, 1984, 848+12 S., RRL, **33**, nr. 1, 1988, 67—69.
1912. BAITCHURA, U., Antonella Giannini, Massimo Pettosino, *The Emphatic Consonants in Arabic*, Speech Laboratory Report IV, 1982, Istituto Universitario di Napoli, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 474—477.
1913. DIAMANT, BETINIO, *Un dicţionar de nume biblice*, RCM, **32**, nr. 634, 1987, 6 [Abraham Meister, *Biblische Namen*, 1985, R.F. a Germaniei].
VEZI şi nr. 481.

XXVII. *LIMBI TURCICE*

1914. DRIMBA, VLADIMIR, *Matériaux pour servir á l'histoire des langues turques (I). Le vocabulaire tatar criméén de Nicolaes Witsen*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 307—335.
1915. DRIMBA, VLADIMIR, *Miscellanea cumanica (XIX). Notes de critique textuelle. 1.* **berin-.** *2.* **cheoxʃts opea.** *3./çinay/. 4.* **çurũba.** *5.* **enur.** *6.* **jovačae.** *7.* **kyr.** *8.* **Sísipdir.** *9.* **tarHar.** *10.* **tengeri, tenger, tengir.** *11.* **topraq** *et* **toz topraq.** *12.* **urun-.** *13. yete*, RRL, **33**, nr. 6, 1988, 445—461. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. 1503; **26**, 1983, nr. 1638; **24**, 1981, nr. 2133; **23**, 1980, nr. 2208; **22**, 1979, nr. 1728; **21**, 1978, nr. 1878; **19**, 1976, nr. 1354; **15**, 1972, nr. 1073; **13**, 1970/1971, nr. 1172.
1916. GHIAŢĂ, ANCA, *Date noi despre istoria Dobrogei (1856—1877)*, CICSEE, **3**, 1986, 150—185 [cu 8 an.; an. 6 cuprinde aşezările din Dobrogea la 1873; an. 8 (p. 181—185) semnată de studentul Paul Lupaşcu].
VEZI şi nr. 139.

Recenzii

VEZI nr. 481.

XXVIII. *LIMBI ARTIFICIALE*

Recenzii

1917. WALD, LUCIA, Detlev Blanke, *Internationale Plansprachen. Eine Einführung*, Berlin, Akademie-Verlag, 1985, 408 p., SCL, **39**, nr. 2, 1988, 177—179.

XXIX. *METODICA PREDĂRII LIMBILOR*

1. GENERALITĂŢI

1918. ARSENESCU, GEORGETA, *O modalitate de verificare a cunoştinţelor*, TribŞc, **17**, nr. 309, 1988, 4 [de ortografie prin jocul didactic].
1919. BEŞUAN, TUDOR, *Tehnica citirii rapide — o necesitate pentru munca intelectuală*, SLLS, 1986, 273—277 [Engl. Ab.].
1920. CIOCÎRLIE, CONSTANŢA, *Funcţia didactică a dicţionarului*, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985, 157—168.
1921. DIMITRIU, AGHI, *New Methods for Developing Comprehensive Reading Skills*, SLLS, 1986, 289—294 [rez. rom.].
1922. GIUCHICI, MONICA, *Some Means of Approaching the Scientific Discourses*, SLLS, 1986, 295—297 [rez. rom.].

1923. ROVENȚA-FRUMUȘANI, DANIELA, *Optimizarea utilizării auxiliarelor didactice (repere semiotice)*, RPed, **37**, nr. 5, 1988, 4—6.
1924. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *Cîteva metode de predare, în lumina conceptelor „modern" și „tradițional"*, LL, nr. 1, 1988, 84—92.
1925. * * * *Probleme ale educației și învățămîntului în Republica Socialistă România.* Cărți și articole din publicații periodice și seriale editate în Republica Socialistă România în anul 1984, 1985. Bibliografie pedagogică, [București], [f. e.], 1984 : 1985, 137 p. multigr. ; 1985 : 1986, 72 p. multigr. (MEÎ. BCP. SB].

Recenzii

1926. GHIȚESCU, MICAELA, Hessner, Rosemarie, *Erhöhung der Effektivität vom Schreibübungen in Klasse 2* (Creșterea eficienței exercițiilor de scriere în clasa a II-a./În : *Die Unterstufe*, Berlin, an. **28**, nr. 1, 1981, p. 12—15), PredC I—IV, **4**, 1987, 106—111.

2. LIMBA ROMÂNĂ

1927. ALBU, MIHAELA, *Conversația ca metodă în predarea culturii și civilizației românești*, PLRS, 1985, 195—199.
1928. ALEXANDRU, DOMNIȚA, *Exerciții scrise sub formă de joc*, LL, nr. 2, 1988, 298—301 [cu bibl.].
1929. ALEXANDRU, DOMNIȚA, *Informație lingvistică — informație științifică — limbaj tehnic*, DMod, **2**, 1987, 5—8.
1930. ALEXANDRU, DOMNIȚA, *Receptarea globală a textelor specializate*, DMod, [1], 1986, 34—38 [cu bibl.].
1931. ALEXANDRU, DOMNIȚA, BĂRBAT, RODICA, COSTE MĂRIEȘ, ILEANA, VLAD, FELICIA, *De la vocabularul fundamental la cel de profil medical*, APPM, 1987, 167—177 [cu 1 an. cu termeni din vocabularul fundamental].
1932. ALEXANDRU, DOMNIȚA, COSTE, ILEANA, VLAD, FELICIA, *Pentru o programă comunicativă. Syllabusul*, PLRS, 1985, 14—18 [cu bibl.].
1933. ANDREI, NICOLAE, *Explicarea terminologiei științifice la clasele V—VIII*, RPed, **37**, nr. 10, 1988, 19—21.
1934. ANDRON, IOANA, BENEA, VERONICA, CRISTUREANU, ANA, MARUSCEAC, SILVIA, MIHUȚ, SILVIA, VLAICU, RODICA, *Modalități de optimizare a predării și însușirii limbii române de către studenții străini din Institutul Politehnic Cluj-Napoca*, PLRS, 1985, 160—164.
1935. ANGHEL, LAURA, BULAT, ELENA, SURDEANU, MARGARETA, *Dialog de recapitulare. Structuri și valențe*, PLRS, 1985, 140—145.
1936. ANGHEL, VASILE, *Dificultăți ale analizei gramaticale*, LLR, **17**, nr. 3, 1988, 6—8.
1937. ANTONESEI, LIVIU, *Rezultate finale ale unei cercetări privind activizarea orelor de citire și gramatică la clasele a III-a și a IV-a*, RPed, **37**, nr. 11, 1988, 21—23 [cu 5 tab.].
1938. AVRAM, MIOARA, *Regionalismele din zona de activitate ca dublu obiect de cercetare pentru cadrele didactice*, BulSȘF, 1987, 14—19.
1939. AVRĂMUȚ, HORIA, *Rolul locuțiunilor în formarea deprinderilor de limbaj științific*, APPM, 1987, 143—148 [cu 1 sch.].
1940. AVRĂMUȚ, VIORICA, *Integrarea citatului într-o comunicare științifică școlară*, LLR, **17**, nr. 1, 1988, 18—20.
1941. BALLA SÁRA, *Feladatlapos ismetlés nyelvtandól*, TŰ, **32**, nr. 5, 1988, 2 [la rubr. : A román nyelv tanitása].
1942. BĂNICĂ, GHEORGHE, GĂITĂNARU, ȘTEFAN, *Aspecte metodice privind predarea verbului la studenții străini*, PLRS, 1985, 92—97 [cu bibl.].
1943. BĂRBAT, RODICA, *Sens propriu, sens figurat — o problemă de lexic în predarea limbii române*, DMod. **2**, 1987, 9—12.
1944. BĂRBOI, CONSTANȚA, *Rolul manualului și al profesorului în însușirea terminologiei științifice și tehnice*, LL, nr. 1, 1988, 104—108.
1945. BEJAN, D., *Structuri morfologice specifice limbajelor de specialitate*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 37—42 [limbajul medical; Engl. Ab.] ; vezi și APPM, 1987, 225—231.
1946. BERTEA, MIRCEA, *Subiecte date la proba de verificare*, Publicitate, [IV], în Familia, **24**, nr. 4, 1988 [s.t.c. : Exerciții de gramatică pentru clasa a VIII-a].

1947. BIDU-VRĂNCEANU, ANGELA, FORĂSCU, NARCISA, *Probleme ale predării vocabularului pornind de la analiza de text*, LL, nr. 2, 1988, 270—277.
1948. BLĂNARIU, CONSTANTIN, *Operaționalizarea și conștientizarea obiectivelor lecției — condiție a progresului școlar*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 113—116.
1949. BLĂNARIU, CONSTANTIN, *Proiect de lecție. Clasa a: VII-a. Subiectul: Propoziția subordonată completivă directă (prima oră)*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 173—175.
1950. BODEA, ANA, *Fundamentarea psiho-pedagogică și etapele predării și însușirii cunoștințelor de vocabular*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 110—112.
1951. BODEAN, AURELIA, *Corelații interdisciplinare în cadrul orelor de citire la clasa a III-a*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 28—31.
1952. BOLDUREANU, IOAN VIOREL, *Diateză și tranzitivitate în structura pronumelui personal și reflexiv*, DMod, [1], 1986, 92—96 [cu bibl.].
1953. BOLDUREANU, IOAN-VIOREL, *Schiță de tipologie a normelor ortografice în predarea limbii române*, PLRS, 1985, 128—133.
1954. BOLDUREANU, IOAN VIOREL, *Semnificația gramaticală și semantizare. Relația de posesie*, DMod, **2**, 1987, 13—20.
1955. BOLDUREANU, I. V., CHIRIAC, A., ȚEGHIU, L., VULTUR, I., *Optimizarea corelării informației științifice cu limbajul de specialitate în predarea limbii române și a disciplinelor fundamentale în anul pregătitor (profil medical)*, APPM, 1987, 135—142.
1956. BOROȘ, LUCIA, TĂTĂRANU, CORNELIA, *Câteva considerații privind sinonimia gramaticală și posibilitatea aplicării ei în predarea noțiunilor gramaticale*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 91—95.
1957. BRAEȘTER, DOINA, CĂPĂȚÎNĂ, CECILIA, *Câteva aspecte ale predării acordului în limba română ca limbă străină*, PLRS, 1985, 110—114.
1958. BREILEAN, AUREL, *Anatomia și limbajul grafic*, APPM, 1987, 40—43.
1959. CHERA, IONEL, *Fizica pentru medicină: experiment practic, interpretare fenomenologică, dezvoltări orientate*, APPM, 1987, 92—95.
1960. CHIPER, GHEORGHE, ASAFTEI, VIORICA, PĂDURARU, CONSTANTIN, *Însușirea unei terminologii medicale minime, de către studenții străini, în primul trimestru de predare a limbii române la anul pregătitor*, APPM, 1987, 200—205.
1961. CHIRIAC, A., PREDA, ELEONORA, *Aspecte metodice ale predării disciplinei de fizică în anul pregătitor (profil medical)*, APPM, 1987, 107—111.
1962. CHIRIAC, ADRIAN, ȚEGHIU, LIVIU, *Informație lingvistică și informație științifică*, DSAP, 1985, 44—49.
1963. CHIȚU, OLGA, *Rezolvări ale exercițiilor gramaticale din numărul 11/1987*, Publicitate, ian. 1988, [3], în Ateneu, **25**, nr. 1, 1988 [v.r.nr. 977]. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. 1604.
1964. CIOBANU, GEORGETA, *Procedee experimentale în predarea limbii române ca limbă străină*, DMod, **2**, 1987, 21—26.
1965. CIOBANU, GEORGETA, *Recomandări adresate studenților anglofoni în însușirea corectă a pronunțării unor cuvinte românești*, DMod [1], 1986, 133—137.
1966. CIOBANU, SILVIA, *„Creșterea limbii românești" — un mesaj veșnic viu*, Scînteia, **57**, nr. 14113, 6 ian. 1988, 4.
1967. CÎRSTEA, STAN, *Capitolul „Vocabularul limbii române", lecția a III-a: „Polisemia, sinonimia, omonimia, antonimia"*, BulISD—Pitești, 1987, 305—311.
1968. CONDEESCU, GABRIELA, *Studiul textului literar în etapa trecerii de la ciclul primar la cel gimnazial*, BulIDȘ, 1988, 139—141.
1969. COSMESCU, MARIN, *Teste de gramatică*, Publicitate, mart. 1988, [2], în Ateneu, **25**, nr. 3, 1988 [v.r.nr. 977].
1969bis. COSTEA, LETIȚIA, *Dificultăți ale studenților vorbitori de limbă arabă în însușirea lexicului de specialitate român*, PLRS, 1985, 39—43.
1970. COTEANU, ION, *Competență și performanță în domeniul terminologiei tehnico-științifice (cu aplicații la învățământ)*, LL, nr. 1, 1988, 100—103.
1971. COTEANU, ION, *Principii de învățare a nomenclaturilor științifice*, APPM, 1987, 131—134.
1972. CREȚU, ECATERINA, *Stimularea activității independente a elevilor pentru receptarea mesajului literar*, TribȘc, **17**, nr. 310, 1988, 4.
1973. CRIȘAN, ALEXANDRU, *Aspecte ale dezvoltării competenței dialogale la elevi în procesul de predare/învățare a limbii române*, BulIDȘ, 1988, 135—138.
1974. CRÎNG, MARIANA, *Aspecte metodice privind îmbogățirea și activizarea vocabularului prin lecțiile de abecedar*, BulIDMȘ—Suceava 1987, 21—24.
1975. DAMIAN, NUȘA, VLASIE, FELICIA, *Filmul tematic — suport în decodificarea mesajului științific*, PLRS, 1985, 165—168.

1976. DANCEA, VALERIA, BODOC, RODICA, *Caracterul formativ al lecțiilor de discutare a compunerilor*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 169—174 [cu bibl.].
1977. DĂNILĂ, IOAN, *Careul didactic*, Publicitate, iul. 1988, [3], în Ateneu, **25**, nr. 7, 1988 [v.r.nr. 977].
1978. DĂRĂBANȚ, IULIANA MIHAELA, *Rolul dicționarului în procesul didactic*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 175—179.
1979. DEL AMONDO MÁRIA, *Feladatlapok alkalmazása az ismeretek rögzítésében*, TÚ, **32**, nr. 7, 1988, 2 [v.r.nr. 1941].
1980. DELEANU, MIHAI, *Aspecte ale predării vocabularului în clasa a opta*, LL, nr. 3, 1988, 454—457.
1981. DIACONESCU, FLORICA, *Considerații privind cultivarea limbii române în liceu (cu referire la stilurile funcționale)*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 88—90.
1982. DINCĂ, ION N., *Compunerea literară de sinteză*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 10—13.
1983. DOBRA, MARILENA, *Tema: Stilul beletristic. Clasa: a IX-a*, BulIȘD—Pitești, 1987, 312—315.
1984. DOBRIȚOIU-RÎPEANU, ELENA-ELISABETA, *Considerații metodice privind predarea numărului și genului substantivului*, PLRS, 1985, 83—87.
1985. DOCA, GHEORGHE, *Cercetări recente în domeniul predării și învățării limbii române ca limbă străină: trăsături specifice*, LL, nr. 3, 1988, 458—464.
1986. DOCA, GHEORGHE, *Raportul dintre cercetarea lingvistică fundamentală și cercetarea lingvistică aplicată în predarea limbii române ca limbă străină*, DMod, [1], 1986, 20—33 [cu bibl.].
1987. DOCA, GHEORGHE, *Probleme ale predării funcționale a limbii române*, DSAP, **1985**, 50—55.
1988. DOROBANȚU, MARGARETA, *Îmbogățirea vocabularului — Proiect de lecție —*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 77—81.
1989. DRĂGAN, ION, *Limbajul verbal — mijloc de comunicare, informare și formare în învățământul superior*, Forum, **30**, nr. 4, 1988, 20—24.
1990. DRĂGHICESCU, JANETA, *Nivelele discursului pedagogic cu aplicație la predarea limbajului medical*, BulȘt—Suceava, 1984, 196—202.
1991. DUMISTRĂCEL, STELIAN, *Cercetare dialectologică în analiza stilistică în procesul de învățământ*, LL, nr. 2, 1988, 288—295 [cu bibl.].
1992. ENESCU, G., *Dezvoltarea limbajului științific al elevilor de gimnaziu*, LL, nr. 1, 1988, 118—124.
1993. FEJES, FELICIA, IACOB, GHEORGHE, *Proiect de lecție. „Moromeții" de Marin Preda*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 181—183.
1994. FILIPAȘ, TITUS, *Sistemul internațional de unități de măsură ca principal mijloc de introducere a terminologiei în predarea fizicii la studenții străini*, DSAP, 1985, 56—59.
1995. FLOREA, GH., *Volumul termenilor științifici și tehnici în manualele școlare*, LL, nr. 1, 1988, 108—111.
1996. FLOREA, MELANIA, *Cercetări cu caracter aplicativ privind româna ca limbă străină*, AUBLLR, **36**, 1987, 44—47.
1997. FLOREA, MELANIA, *Locul noțiunilor de cultură și civilizație românească într-un curs de română — limbă străină*, DMod, **2**, 1987, 33—39.
1998. FLOREA, MELANIA, *Predarea/învățarea subiectului gramatical din perspectiva românei ca limbă străină*, DMod, [1], 1986, 107—122.
1999. FLOREA, MELANIA, *Raportul dintre gramatică și vocabular în toate etapele de predare/învățare a românei ca limbă-țintă*, DSAP, 1985, 35—43.
2000. FLOREA, MELANIA, *Raportul dintre vocabularul general de orientare științifică și vocabularul de specialitate (pe profil medical) în anul pregătitor*, APPM, 1987, 158—166 [cu 1 sch.].
2001. FLOREA, MELANIA, *Unele aspecte privind predarea/învățarea românei ca limbă străină cursanților de nivel intermediar*, PLRS, 1985, 19—24.
2002. GABUR, ELENA, *Educarea creativității elevilor prin lecțiile de limba română la clasa a II-a*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 16—20.
2003. GANCZ, MARGARETA, *Aspecte ale predării lexicului în Institutul Politehnic*, DMod, [1], 1986, 70—76 [cu bibl.].
2004. GANCZ, MARGARETA, *Evaluarea competenței lingvistice a studenților de peste hotare la începutul anului I*, DMod, **2**, 1987, 40—45 [cu 1 tab.].
2005. GANCZ, MARGARETA, *Rolul constructiv al corectării greșelilor*, PLRS, 1985, 155—159.

2006. GĂITĂNARU, ȘTEFAN, *Predarea sintaxei la studenții străini*, APPM, 1987, 232—237 [cu 1 tab.].
2007. GENCĂRĂU, ȘTEFAN, *Exerciții de morfologie și sintaxă*, Publicitate, [VI], în Familia, **24**, nr. 1, 1988.
2008. GIURGIU, EMIL, *Scurte considerații privind aplicarea metodei dinamic-contextuale în analiza textului literar*, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 123—124.
2009. GROZA, ELENA, GROZA, LIVIU, *Aspecte ale predării noțiunilor de vocabular în școală*, BulIȘD—Pitești, 1986, 87—90 [cu bibl.].
2010. HEDEA, ALEXEI, *Plan de predare — învățare la limba și literatura română — clasa a V-a, trimestrul al III-lea*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 82—90.
2011. HEFCO, VASILE P., *Aspecte metodice în predarea anatomiei la studenți străini*, APPM, 19—22.
2012. HODIȘ, VIOREL, *Probleme ale predării limbii române la studenții străini de la profilul medical*, APPM, 1987, 210—217.
2013. IFRIM, MARIANA, *Unele particularități ale predării anatomiei la anul pregătitor*, APPM, 1987, 25—29.
2014. ILIESCU, ADA, UNGUREANU, DOINA, *Enunțul negativ în limba română*, PLRS, 1985, 115—120 [cu bibl.].
2015. ILIESCU, GEORGETA, POPESCU, VASILICA, *Proiecte de tehnologie didactică. Clasa a IX-a. Obiectul: Limba și literatura română. Subiectul: limba națională; variantele ei. Tipul lecției: Predare—învățare*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 69—77.
2016. ILIOANE, CORNEL, *Specificități în evoluția capacității de elaborare a textului literar*, CCS, **5**, nr. 1, 1987, 45—61 [cu bibl.; rés. fr.].
2017. IONILĂ, FLORIN-LAZĂR, *Despre sintagmele stabile din limbajul medical*, DMod, [I], 1986, 89—91.
2018. IONILĂ, FLORIN-LAZĂR, *Predarea frazeologismelor*, PLRS, 1985, 56—64 [cu bibl.].
2019. IORDACHE, ION, *Aspecte metodice privind însușirea termenilor de anatomia omului de către studenții străini*, DSAP, 1985, 110—114.
2020. IORGA-SIMĂN, ION, *O adaptare a taxonomiei lui Bloom în domeniul cognitiv pentru predarea fizicii la studenții străini*, APPM, 1987, 116—120 [cu 2 tab.].
2021. ISPAS, BUJOREL, *Componentele sensului și unele aspecte ale predării lexicului*, PLRS, 1985, 70—75.
2022. ISPAS, BUJOREL, *Exprimarea însușirii obiectului în limbajul tehnic românesc*, DMod, [I], 1986, 123—132.
2023. ISPAS, BUJOREL, NICOLESCU, CARMEN, VLAD, FELICIA, *Lucrarea de seminar — conștientizare a relației limba română — cursuri de specialitate*, APPM, 1987, 254—264 [cu 1 an.].
2024. KÁDÁR ANNA, *A párbeszéd — az óvodások szótincse fejlesztésének eszkoze*, TÚ, **32**, nr. 8, 1988, 2 [v.r.nr. 1941].
2025. KARDÓS ERZSÉBET, *Feljegyzések a műelemzés okatatásárol*, TŰ, **32**, nr. 4, 1982, 2 [v.r.nr. 1941].
2026. KLÁRA EDIT, *Helyesírás, helyes ejtés, fogalmazás*, TÚ, **32**, nr. 3, 1988, 2 [v.r.nr. 1941].
2027. LAZĂR, MARIA, FLAIȘER, MARIANA, LUPU-BRATILOVEANU, CRINA, TOPOLICEANU, MARIA, *Considerații privind tipurile de exerciții lexico-gramaticale utilizate în predarea limbii române studenților străini din anii I și II (profil medical)*, PLRS, 1985, 174—179 [cu bibl.].
2028. LAZĂR, MARIA, TOPOLICEANU, MARIA, LUPU-BRATILOVEANU, CRINA, FLAIȘER, MARIANA, CERNEI, D., *Metodologii de predare a limbii române în cadrul profilului medical*, APPM, 1987, 238—243.
2029. LĂZĂROIU, DANIELA, *Eficacitatea materialului de laborator în însușirea terminologiei de anatomie la studenții străini din anul pregătitor*, APPM, 1987, 30—36 [cu 1 graf. și 2 fig.].
2030. LECU, DOINA, *Metode și procedee eficiente pentru dezvoltarea limbajului și a comunicării orale*, TribȘc, **17**, nr. 310, 1988, 4.
2031. LUCACI, IOAN, *Aspecte metodice ale predării limbii și literaturii române*, BulID—Arad, 1987, 179—182.
2032. MANOLIU, SILVIA, *Aspecte teoretice și practice ale predării limbii române în anul pregătitor*, APPM, 1987, 244—249.
2033. MARCU, RODICA, *Dificultăți în însușirea limbajului tehnic de către studenții străini*, PLRS, 1985, 169—173; și SLA, **3**, 1988, 58—62 [rés. fr.].

2034. MARINESCU, ILEANA, PETRE, ELENA, VĂCARU, CORNELIA, *O modalitate de predare a lexicului românesc în cursul intensiv de limba română*. DMod, [1], 1986, 49—54 [cu bibl.].
2035. MARINESCU, ILEANA, PETRE, ELENA, ŞOŞA, ELISABETA, VASILIU, ADRIANA *De la vocabularul fundamental la cel specializat*, APPM, 1987, 179—188 [cu 2 an.].
2036. MARINESCU, ILEANA, PETRE, ELENA, ŞOŞA, ELISABETA, VASILIU, ADRIANA, *O modalitate de prezentare a adjectivelor care exprimă spaţialitatea (în domeniul medical)*, APPM, 1987, 218—224 [cu 2 tab.].
2037. MARINESCU, ILEANA, PETRE, ELENA, VĂCARU, CRISTINA, *Mijloace lexico-gramaticale comune exprimării spaţiului şi timpului în cursul intensiv de limba română*, PLRS, 1985, 76—82.
2038. MATEESCU, ADRIAN, OANCĂ, TEODOR, ŞOŞA, ELISABETA, VASILIU, ADRIANA, *Tipuri de greşeli gramaticale frecvente în receptarea limbii române de către studenţii străini*, PLRS, 1985, 146—154.
2039. MÁTHÉ BRIGITTA, *Nyelvtani gyakorlatok az ismeretek rögzítésére*, TÚ, **31**, nr. 12, 1987, 2 [v.r.nr. 1941].
2040. MĂRIUCĂ, NATALIA, *Receptarea mesajului patriotic al textelor literare din clasele III—IV*, BulIDMŞ—Suceava, 1987, 5—9.
2041. MÎNDRESCU, ENACHE, *Dicţionarul — instrument de lucru pentru elevi*, TribŞc, **17**, nr. 307, 1988, 5.
2042. MOLDOVAN, VICTORIA, *Funcţii ale iconicului în limbajul specializat*, PLRS, 1985, 34—38 [cu bibl.].
2043. MOROGAN, MARIA, *A román nyelv tanítása minőségi szinvonalának emeléséért*, TÚ, **32**, nr. 1, 1988, 4.
2044. MOŞOIANU, FELICIA, *Sugestii privind analiza elementelor de versificaţie în poezia lui Grigore Alexandrescu*, BulIŞD—Piteşti, 1987, 180—185.
2045. MUNTEANU, DOINA, *Proiectarea pedagogică a lecţiei*, TribŞc, **17**, nr. 309, 1988, 5 [de gramatică].
2046. NĂSTĂSESCU, ŞTEFAN, *Cîteva consideraţii privind figurile de stil în procesul predării limbii şi literaturii române în clasele a V-a şi a VI-a*, BulSŞF—Ploieşti, 1987, 70—76.
2047. NEBUNU, MIHAI, *Unele consideraţii privind însuşirea stilului tehnico-ştiinţific*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 9, 1988, 20—21.
2048. NEGULESCU, ANA GABRIELA, *Competenţă şi performanţă în însuşirea terminologiei ştiinţifice şi tehnice de către elevi*, RPed, **37**, nr. 1, 1988, 53—64 [dezbatere org. de ILUB, SŞF şi Comisia de limbă şi literatură română a M.E.Î. la Liceul „N. Bălcescu", 1987, la care au participat: Ion Coteanu, Constanţa Bărboi, George Manolache, Pavel Petroman, Hans-Otto Stamp].
2049. NEŞTIAN, VALERIU C., *Cultivarea exprimării elevilor*, TribŞc, **17**, nr. 308, 1988, 5.
2050. NICA, MELENTE, *Consideraţii metodice asupra muncii cu vocabularul*, BulID—Arad, 1986, 66—71.
2051. NICOLESCU, CARMEN, *Definiţia — o metodă de achiziţionare a termenilor tehnico-ştiinţifici*, DMod, **2**, 1987, 58—62.
2052. NICOLESCU, CARMEN, *Polisemia (cu referire la predarea limbii române la studenţii străini)*, PLRS, 1985, 44—48.
2053. NISTOR, VERONICA, DUŢĂ, DUMITRU, *Integrarea vocabularului de specialitate în vocabularul curent*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 3, 1988, 30.
2054. NIŢU, GEORGE, CLONŢEA, PROCOPIE, *Din strategia predării limbii române ca limbă străină*, PLRS, 1985, 25—29 [cu bibl.].
2055. ONICA, EUGENIA, *Modalităţi de formare a deprinderilor de scriere corectă la clasa a II-a*, BulID—Arad, 1986, 107—113.
2056. PARPALĂ, EMILIA, *Priorităţi pentru o programă programatică*, PLRS, 1985, 9—13.
2057. PASAT, MIHAELA, *Predarea limbii române — Aspecte ale raportului discurs direct/discurs raportat*, DMod, [1], 1986, 39—48 [cu bibl.].
2058. PĂCURARIU, MELANIA, *Fişa de lectură, o necesitate în munca cu manualul*, BulIMŞ, **3—4**, 1984—1985, 190—194.
2059. PĂDUREŢ, ILEANA, *Aspecte ale predării limbii române studenţilor străini din I.E.F.S.*, PLRS, 1985, 180—184.
2060. PESTREA, STELUŢA, *Optimizarea predării — învăţării gramaticii prin fişe de activitate independentă*, RPed, **37**, nr. 8, 1988, 30—32.
2061. PETRE, DAN, GRĂDINARU, TATIANA, *Criterii de trecere de la dictare la prelegere*, PLRS, 1985, 134—139.

2062. PETRE, DAN, LUCIAN, IOAN, *Dificultăți în receptarea pronumelor personal și reflexiv în cazul dativ de către studenții din anul pregătitor cunoscători ai limbii engleze*, PLRS, 1985, 88—92 [cu bibl. și 1 an.].
2063. PETRE, DAN, PETRE, GABRIELA, *Limba română — modalitate de realizare a interdisciplinarității biologie — medicină*, APPM, 1987, 250—253.
2064. PITICARI, ROZALIA, *Valorificarea educativă a textului gramatical — condiție a realizării obiectivelor științifice ale lecțiilor de gramatică*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 107—109.
2065. POP, LUCIA, *Contribuția lecțiilor de limba română la dezvoltarea imaginației creatoare a elevilor*, TribȘc, **17**, nr. 308, 1988, 5 [în învățământul primar].
2066. POPA, JANA, *Cultivarea limbii române*, RPed, **37**, nr. 3, 1988, 23—26 [cu 4 tab.].
2067. POPESCU, RODICA, *Principiul corespondenței dintre propozițiile subordonate și părțile de propoziție*, BulIȘD—Pitești, 1987, 114—119.
2068. POPESCU-SIRETEANU, ION, *Locul expresiilor și locuțiunilor în predarea limbii române ca limbă străină*, DMod, [1], 1986, 82—88.
2069. RĂDULESCU, ANGELICA, *Obiective ale seminarului de limba română la Institutul de Medicină*, DMod, **2**, 1987, 77—86.
2070. ROMAN, IOAN C., HANGU, IRINA, *Repetarea în învățarea citirii de către elevii din clasa întîi*, RPed, **37**, nr. 12, 1988, 37—39 [cu 1 tab.].
2071. ROTARU, RADU, *Cîteva probleme privind predarea lexicului uzual (O abordare național-situațională)*, PLRS, 1985, 30—33.
2072. ROVENȚA-FRUMUȘANI, DANIELA, *Strategii locale și globale în producerea/receptarea textului de manual*, LL, nr. 1, 1988, 124—129.
2073. RUJAN, ADRIANA, BĂNICĂ, GHEORGHE, *Categorii ale vocabularului în limbajul de specialitate*, APPM, 1987, 194—199.
2074. SARAMANDU, MANUELA, *Despre vocabularul fundamental al limbii române ca limbă-țintă*, DMod, [1], 1986, 55—60 [cu bibl.].
2075. SARAMANDU, NICOLAE, *Despre predarea/însușirea corespondentelor românești ale verbelor germane de modalitate*, DMod, [1], 1986, 99—106.
2076. SAVA, CONSTANTIN, FRUNZĂ, GHEORGHE, *Cîteva observații privind însușirea lexicului de specialitate la fizică în anul pregătitor*, APPM, 1987, 121—125.
2077. SĂCEANU, EUSTAȚIA, SĂCEANU, IANCU, *Predarea diatezelor verbale în școală*, Publicitate, mart. 1988, [1], în Ateneu, **25**, nr. 3, 1988 [v.r.nr. 977].
2078. SĂVULESCU, D., *Studiul textului literar în gimnaziu*, LL, nr. 3, 1988, 447—453.
2079. SĂVULESCU, DUMITRU, *Continuitate și înnoire în predarea—învățarea limbii române în gimnaziu*, RPed, **37**, nr. 11, 1988, 40—44 [conv. cons. de Ana Gabriela Negulescu].
2080. SÂRBU, RICHARD, *Blocuri lexico-semantice de tip complex. Aspecte didactice*, DMod, [1], 1986, 61—69.
2081. SLAMA-CAZACU, TATIANA, *Necesitatea predării contrastive, în limba română ca limbă străină, a formelor de deferență*, DMod, [1], 1986, 5—19 [cu bibl.].
2082. SMARANDA, AURORA, LUPȘE, VIORICA, ȘTEFĂNESCU, MARGARETA, STĂNESCU, MARIANA, *Planificări calendaristice*, Programa *nr. 39732/1987. Clasa a IX-a*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 34—61.
2083. SOARE, EUGENIA, *Predarea substantivului în învățămîntul primar*, BulIȘD—Pitești, 1987, 98—109 [cu bibl.].
2084. SORESCU, CONSTANTINA, *Metode și procedee folosite în predarea anatomiei studenților străini din anul pregătitor*, APPM, 1987, 15—18.
2085. STAMP, HANS OTTO, *Unele concepte privind accesibilitatea textelor didactice*, LL, nr. 1, 1988, 111—115.
2086. STANCIU, ALINA, *Comunicarea epistolară uzuală*, DMod, **2**, 1987, 87—97.
2087. STERESCU, ELENA, *Proiect de tehnologie didactică. Clasa a IX-a. Teme: Îmbogățirea vocabularului limbii române (mijloace interne: prefixe, sufixe, abrevieri; mijloace externe)*, BulID—Pitești, **1**, 1987, 78—80.
2088. STEȚIU, CARMEN, ȘERBAN, CORINA, *Metodica predării fizicii la studenții străini*, APPM, 1987, 96—101.
2089. STOENESCU, MARIOARA, STROEA, MARIA, *Dezvoltarea limbajului și a comunicării orale, obiectiv important al învățămîntului preșcolar*, RPed, **37**, nr. 1, 1988, 44—46.
2090. STOICA, CORNELIA, *Cerințe noi în predarea limbii și literaturii române*, RPed, **37**, nr. 2, 1988, 29—31.
2091. STOICHIȚOIU, ADRIANA, *Lexic de specialitate și tehnici de predare*, DSAP, 1985, 22—34 [cu bibl.].
2092. SZABADI MAGDOLNA, *Tesztek alkalmazása az összefoglalo ismétlésban*, TÚ, **32**, nr. 6, 1988, 2 [v.r.nr. 1941].

2093. SZABÓ KINGA, *A beszédkészség fejlesztésének eljárási a tanórán*, TÚ, **32**, nr. 2, 1988, 2 [v. r. n. r. 1941].

2094. ȘARLĂU, GRIGORE, *De la învățarea citirii la munca intelectuală*, București, EL, 1984, 107 p. Vezi și nr. 2116.

2095. ȘENDREA, PAULA, *Procedee de introducere a termenilor noi în manualele de limba română*, LL, nr. 1, 1988, 129—132.

2096. ȘERBAN, IOANA, MITRICĂ, ELENA, *Utilizarea modelelor figurative în însușirea gramaticii în clasele primare*, RPed, **37**, nr. 10, 1988, 27—29

2097. ȘERBAN, MARIA, *Sensul propriu și sensul figurat al cuvîntului. Modalități de însușire în școală*, BulIȘD—Pitești, 1987, 91—97.

2098. TĂRNICERIU, GABRIELA, *Interpretarea textului literar în clasele primare*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 25—27.

2099. TOMA, STAN, *Posibilități pentru dezvoltarea dragostei față de limba literară prin studiul textelor sadoveniene în ciclul gimnazial*, BulIDȘ, 1988, 142—143.

2100. TUDOSE, PETRE, *Însușirea de către elevii din gimnaziu a unor elemente ale vocabularului științific*, RPed, **37**, nr. 1, 1988, 49—52 [cu 4 tab. și 1 sch.].

2101. TURCU, AUREL, *Metodologia predării unor capitole de chimie organică și implicațiile privind îmbogățirea și consolidarea cunoștințelor de limbă*, APPM, 1987, 74—77.

2102. ȚEGHIU, LIVIU, *Probleme de frazeologie în cursul practic intensiv de limba română*, DMod, [1], 77—81.

2103. ȚENCHEA, ALEXANDRU, *Considerații asupra predării limbajului de specialitate la studenții străini (anul pregătitor, medicină)*, APPM, 1987, 206—209.

2104. URDĂ, GABRIELA, *Metodă activă de învățare*, TribȘc, **17**, nr. 309, 1988, 4 [jocul didactic pentru dezvoltarea vorbirii la clasa I].

2105. VARVARA, MIRCEA, *Aspecte ale însușirii vocabularului științific la chimie organică de către studenții străini*, DSAP, 1985, 86—91.

2106. VASILESCU, ANDRA, *Recapitulare a cunoștințelor de gramatică și stilistică la clasa a V-a (Proiect didactic)*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 91—92.

2107. VIORESCU, MODESTA, *Importanța comentariului de text în receptarea operei literare*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 103—106.

2108. VIȘAN, GHEORGHE, *Eljárások a szókeszlet gazdagitálsára*, TÚ, **32**, nr. 10, 1988, 9 [v.r.nr. 1941].

2109. VIȘAN, GHEORGHE, *Variate exerciții de îmbogățire, precizare și nuanțare a vocabularului elevilor*, TribȘc, **17**, nr. 309, 1988, 5.

2110. VIȘINOVSCHI, MARIA, *Studierea textului literar în ciclul primar*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 10—15.

2111. VLAD, FELICIA, ALEXANDRU, DOMNIȚA, *Formarea deprinderii de scriere și însușirea scrierii cursive de către studenții arabi*, DMod, [1], 1986, 138—144 [în limba rom.].

2112. VOICAN, ELENA, *Locul analizei lingvistice complexe în sistemul lecțiilor de recapitulare*, BulIȘD—Pitești, 1987, 144—148.

2113. VULTUR, IOAN, *Aspecte ale predării textului la anul pregătitor*, PLRS, 1985, 65—69 [cu bibl.].

2114 * * * *Didactică modernă. Aspecte ale predării limbii române ca LS.* [Vol.] [I]—II. Volum[e] îngrijit[e] de Vasile D. Țâra, Domnița Alexandru, Timișoara, TUT, [I]: 1986, 146 p. multigr.; II: 1987, 97 p. multigr. (UT. FF. SȘF. Fil. Timișoara). Vezi și nr. 2115, 2117.

VEZI și nr. 22, **58**, **59**, **61—65**, **67**, **68**, **70**, **74**, 118—120, 123, 128, 131, 135, 143, 144, 148, 152, 160, 162, 169, **187—189**, 194, 268, 269, 390, 494, 501, 508, **511**, 517, 519, 531, 1007, 1022, 1028, 1031, 1035, 1037, 1038, 1078, 1254, 1259, 1260, 1272, 1278—1280, 1283, 1287, 1291, 1292, 1304, 1309, 1316, 1319, 1325, 1326, 1348, 1360, 1362, 1380, 1383, 1385, 1386, 1414, 1444, 1452, 1924, 1925, 2151, 2166, **2231**, **2238**, 2242, 2248, **2275**, 2338.

Recenzii

2115. POP, LIANA, *Didactică modernă* [...], CLTA, **25**, nr. 1, 1988, 99—100 [vol. I, 1986]. Vezi nr. **2114**.

2116. POSTOLACHI, ELENA, Grigore Șarlău, *De la învățarea citirii* [...], BulID—Arad, 1986, 140—142. Vezi nr. **2094**.

2117. STOICHIȚOIU, ADRIANA, *Didactică modernă* [...], SCL, **39**, nr. 6, 1988, 525—530 [vol. II, 1987]. Vezi nr. **2114**.

VEZI și nr. 78—80, 90, 94, 96, 204, 1133, 2291.

3. LIMBI STRĂINE

2118. ANTON, IOAN, *Similitudine și nonsimilitudine verbală: limba greacă — limba română*, PLRS, 1985, 98—105 [cu bibl.].
2119. ATANASIU, FLORINA, *Importanța metalimbajului în achiziționarea lexicului din discursul științifico-tehnic*, SLA, **3**, 1988, 49—52 [rés. fr.].
2120. BAN, A., FABIAN, L., *Problema fonetičeskogo minimuma v škole*, SLLM, **6**, 1987, 35—42 [cu bibl.].
2121. BAN, A., STAN, I.T., *Contribuția foneticii la însușirea limbilor străine*, SLLM, **6**, 1987, 141—147 [cu bibl.].
2122. BANTAȘ, ANDREI, *Pentru tipare gramaticale reversibile în învățarea/predarea limbilor străine*, PPLSM, 1987, 12—14 [Engl. Ab.].
2123. BARA KATALIN, *Szempontok az irodalomértés iskolai fejlesztéséhez*, TÚ, **32**, nr. 6, 1988, 3 [la rubr.: Anyanyelvünk az iskolában].
2124. BIOLAN, VIRGINIA, *O contribuție necesară...*, BulIȘD—Pitești, 1987, 300—301 [necesitatea unor gl. explicative în manualele de engleză].
2125. BOGATU, ILEANA, *Activizarea elevilor în cadrul lecțiilor de limbi moderne*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 9, 1988, 24—25.
2126. BRĂILESCU, IRINA, *De l'approche globale du texte au résumé de texte*, LMȘ, nr. 1, 1987, 136—139.
2127. BREBENARU, T., *Abordarea sintactică a categoriilor morfologice*, SLA, **3**, 1988, 126—130 [în predarea limbii ruse; rés. fr.].
2128. BUCĂ, MARIN, *Probleme ale optimizării predării lexicului*, PPLSM, 1987, 1—3 [русс. рез.].
2129. CHIRILOV, P., *Neobhodimost' ispol'zovanija audiovizual'nyh sredstv na urokah russkogo jazyka*, SLLM, **6**, 1987, 50—64 [cu bibl.].
2130. CHIRILOV, P., *Osnovnye aspekty pri prepodavanii grammatiki russkogo jazyka*, SLLM, **5**, 1985, 83—96 [cu bibl.].
2131. CHIUȚĂ, SANDA-MARIA, *Activizarea seminarului de limbi moderne din învățământul superior*, Forum, **30**, nr. 1, 1988, 49—53.
2132. CHIUȚĂ BĂDULESCU, SANDA-MARIA, *Metodologii didactice pentru un seminar de tip creativ în predarea limbilor moderne*, Forum, **30**, nr. 7—8, 1988, 79—83.
2133. CIEGLER, LUDWIG, *Modalități de exploatare a exercițiilor corale în vederea formării deprinderilor de exprimare orală în germană*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 130—133.
2134. COCULESCU, STELUȚA, *Techniques communicatives. La réunion-débat*, LMȘ, nr. 1, 1987, 132—135.
2135. COLIBABA, ȘTEFAN, *Dificultăți în însușirea unor timpuri verbale din limba engleză*, Collegium, **3**, 1987, 184—188.
2136. COMIȘEL, ECATERINA, *Conversația introductivă în cadrul orei de limbă engleză*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 2, 1988, 24—25.
2137. COSĂCEANU, ANCA, *„Noua pragmatică" și didactica textului*, LMȘ, nr. 1, 1987, 45—47.
2139. DAMIAN, RODICA, *Perspectiva interdisciplinară în metodica limbilor moderne*, RPed, **37**, nr. 3, 1988, 36—39 [cu 7 fig.].
2140. DIMA, FELICIA, *Pledoarie pentru perfecționarea predării — învățării limbilor moderne*, LMȘ, nr. 2, 1987, 7—9.
2141. DIMITRIU, RODICA, *Interdisciplinaritatea în predarea limbilor moderne*, RPed, **37**, nr. 5, 1988, 33—35.
2142. DRAGOȘ, CLARA-LILIANA, IANCĂU, RODICA, *Modalități de optimizare a procesului lecturii la lecțiile de limba engleză*, RPed, **37**, nr. 11, 1988, 24—25.
2143. FELEA, ANA, FELEA, RUXANDA, *Nekotorye priemy obučenija glagolam dviženija*, SLLM, **5**, 1985, 138—149.
2144. GÁLL KLARA, *Versmondás és készségfejlesztes*, TÚ, **32**, nr. 3, 1988, 3 [v.r.nr. 2123].
2145. GARBAȘEVSCHI, VASILE, *Cunoașterea cauzelor greșelilor tipice — activitate esențială în achiziționarea limbii a doua (argumente teoretice)*, BulIDMȘ — Suceava, 1987, 126—129.
2146. GAVRILOVICI, MICAELA, *Teste de evaluare la limbile moderne*, BulIȘD—Pitești, 1987, 286—288.
2147. GHENGHEA, VOICHIȚA, *Analiza textului literar prin metoda dinamic-contextuală la orele de limbi moderne*, BulIȘD—Constanța, **1**, 1988, 121—122.
2148. HOYE, LEO, *Usage Problems and the Teaching of English*, LMȘ, nr. 1, 1987, 68—74.
2149. IGNAT-VORONCA, BRÎNDUȘA, *Studiul poeziei — mijloc de îmbogățire a vocabularului și de fixare a unor structuri gramaticale*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 123—125.

2150. ILIEVA-BALTOVA, PENKA, *Socio- and Psycholinguistic Interference in Teaching Foreign Languages*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 301—305.
2151. ISPAS, BUJOREL, *Bazele lingvistice ale predării limbilor străine (principii)*, DMod, **2**, 1987, 46—57.
2152. ISPAS, BUJOREL, *Principii lingvistice în predarea limbilor străine*, PPLSM, 1987, 22—24 [рус. рез.].
2153. JIANU, MARIN, *Metodologia analizei contrastive în sintaxa limbilor moderne*, BulIȘD—Pitești, 1987, 280—285.
2154. KÉMENES MÁRIA, *Nyelv, beszéd, írás*, TÚ, **31**, nr. 12, 1987, 2.
2155. KIRÁLY, MARIA, *Rolul paradigmelor lexicale în orele de limba rusă*, PPLSM, 1987, 15—18 [рус. рез.].
2156. KIRÁLY, MARIA, *Tipologia exercițiilor în predarea limbilor străine*, BulIMȘ, **3—4**, 1984—1985, 180—189.
2157. LOZBĂ, MARCELA, *Elementy lingvostranovedenija v processe prepodavanija russkogo jazyka v rumynskoj škole*, PLMLR, **2**, 1986, 77—86.
2158. LUCA, ELFRIEDE, *Utilizarea mijloacelor vizuale în predarea limbilor moderne la nivel de începători*, LMȘ, nr. 1, 1987, 65—67.
2159. LUPU, ADRIANA, *Actualizarea lecției de limba engleză*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 3, 1988, 30.
2160. MANOLACHE, LILIANA, *Proiect de lecție la limba latină — clasa a VIII-a. Subiectul: Formele personale ale verbului (Recapitulare)*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 171—172.
2161. MANOLACHE, LILIANA, *Studiul limbii latine în clasa a VIII-a — mijloc de educare patriotică și cetățenească a elevilor, de lărgire a orizontului lor de cunoaștere*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 99—102.
2162. MANOLIU, SILVIA, *ESP: obiective și strategii*, BulȘt—Suceava, 1984, 203—209.
2163. MARINESCU, RAREȘ, *De la exercițiile de cunoaștere a limbii la exersarea actelor de vorbire*, SLA, **2**, 1983, 66—73 [în franceză; rés. fr.].
2164. MARINESCU, RAREȘ, *Ordinea liniară și ordinea structurală în învățarea unei a doua limbi*, SLA, **2**, 1983, 51—58 [rés. fr.].
2165. MIHĂILESCU, GEORGETA, *Activitatea elevilor în primii ani de studiu la orele de limbi moderne*, BulID—Arad, 1986, 89—92.
2166. NASTA, DAN ION, *Predarea limbilor moderne în corelație cu limba și literatura română*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 7, 1988, 32.
2167. NEDELESCU, DRAGOȘ, *Integrarea mijloacelor de învățământ în lecțiile de limbi străine*, BulSȘF—Ploiești, 1987, 111—114 [cu bibl.].
2168. NISIOI, PARASCHIVA, *Pledoarie pentru cîntecul didactic la orele de limba franceză*, BulIDMȘ—Suceava, 1987, 121—122.
2169. PANTEA, I., *Vocația romanității*, Orizont, **39**, nr. 23, 1988, 6.
2170. PÂRLOG, HORTENSIA, *On Functional Styles*, PPLSM, 1987, 19—21 [în predarea limbilor străine].
2171. PECULEA P., *Familiarizarea cu stilul tehnic — Etapa premergătoare prezentării structurii morfo-sintactice în limbajul tehnic*, SLA, **3**, 1988, 44—48 [Engl. Ab.].
2172. PECULEA P., *Unele observații privind etapele de abordare a textului tehnic în limba engleză la nivelul structurii lexicale*, SLA, **3**, 1988, 53—57 [Engl. Ab.].
2173. PECULEA, P., *Unele sugestii privind reorientarea metodologiei predării limbajului tehnic în engleză*, SLA, **2**, 1983, 79—84 [rés. fr.].
2174. PECULEA, P., PATAKY, E., *Traducerea tehnică — un procedeu didactic. Implicații „tehnice" și pedagogice*, SLA, **3**, 1988, 29—33 [Engl. Ab.].
2175. PITĂROIU, FLORIN, *Un vocabular general de orientare științifică francez destinat românilor*, SLA, **3**, 1988, 63—69 [cu bibl. și o listă de cuv.; rés. fr.].
2176. PODLACHA, MICHAELA, *Activizarea elevilor în studiul limbilor moderne*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 12, 1988, 22—23.
2177. POPA, ECATERINA, *Concepte fundamentale în predarea limbilor străine*, LMȘ, nr. 1, 1987, 38—44.
2178. POPESCU, FELICIA, *Cîteva din greșelile tipice în învățarea limbii franceze*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 8, 1988, 25.
2179. PUTNIK, M., *Metode de predare a lexicului limbii ruse*, PPLSM, 1987, 28—29.
2180. RETEVOESCU, STELA, *Rolul formativ al lecturii în limbile străine*, BulIȘD—Pitești, 1987, 276—279.
2181. ROBU, DIANA, *Procedee de însușire a sensului cuvintelor în limba engleză*, BulID—Arad, 1987, 123—129.
2182. ROTUNDU, VASILE, *Lingvodidaktičeskie aspekty naučnoj reči*, PLMLR, **2**, 1986, 87—107.

2183. ROTUNDU, VASILE, *Metodičeskie principy russkomu jazyku kak inostrannomu*, PLMLR, **3**, 1987, 88—108 [cu bibl.].
2184. ROTUNDU, VASILE, *Sovremennye metody obučenija inostrannym jazykam*, PLMLR, [1], 1985, 97—111 [cu bibl.].
2185. ROTUNDU, VASILE, *Vzaimootnošenie jazyka i myšlenija pri obučenii inostrannym jazykam i voprosy interferencii i sopostavitel'nogo analiza*, PLMLR, [1], 1985, 112—133 [cu bibl.].
2186. RUTHNER, IVAN, *Consideraţii asupra evaluării randamentului şcolar al elevilor debutanţi la disciplina „limba modernă"*, RPed, **37**, nr. 1, 1988, 46—49.
2187. RUTHNER, IVAN, *Problema raportului oral — scris în etapa de debut a însuşirii limbii moderne în şcoală*, RPed, **37**, nr. 10, 1988, 34—37.
2188. SĂVINUŢĂ, MIOARA, *Die Schüller das Lernen im Fremdsprachenunterricht lehren*, LMŞ, nr. 1, 1987, 140—148 [cu bibl.].
2189. SÂRBU, RICHARD, *Predarea contrastivă a limbilor străine. Posibilităţi şi limite*, PPLSM, 1987, 8—11 [рус. рез.].
2190. SIDOROVICI, GEORGETA, *Tehnici de producere a textului narativ în predarea — învăţarea limbii franceze*, BulIDMŞ—Suceava, 1987, 135—136.
2191. SPIŢĂ, DOINA, *Probleme ale abordării textului poetic la orele de limbi moderne*, RPed, **37**, nr. 6, 1988, 14—16.
2192. SPIŢĂ, DOINA, *Timpul, ca element de coeziune textuală şi didactica limbilor moderne*, Collegium, **3**, 1987, 175—183 [cu bibl.].
2193. SÜTŐ IBOLYA, *Olvasni tudnj és szeretni*, TÚ, **32**, nr. 7, 1988, 3 [v.r.nr. 2123].
2194. TÁCSI ERIKA, *A korreláció a hatékony modelni nevelés szolgálatában*, TÚ, **32**, nr. 10, 1988, 3 [nr. 2123].
2195. TOMA, FLORENTIN, *Stimulating Creativity in the English Club*, SLLS, 1986, 299—304 [rez. rom.].
2196. TOMULESCU, SIMIORINA, *Teaching English through Songs*, LMŞ, nr. 1, 1987, 124—131 [cu bibl.].
2197. TRIFU, TATIANA, *Categorii semantice în contexte sintactice specifice registrului tehnic*, SLA, **2**, 1983, 73—78 [cu aplicaţii la rusă; rés. fr.].
2198. TUDOR, DRAGNA, *Obščeobrazovatel'noe i vospitatel'noe značenie poslovie v processe usvoenija russkogo jazyka*, LMŞ, nr. 1, 1987, 149—153.
2199. VINŢELER, O., *Tematičeskie slovari i ih rol' v prepodavanii*, SLLM, **6**, 1987, 18—34 [cu bibl.].
2200. * * * *Limba engleză*, LMŞ, nr. 2, 1987, 14—72 [sugestii metodice de predare — învăţare pentru Clasa a IX-a, anul IV de studiu, a doua limbă modernă (p. 14—25); Clasa a IX-a şi a X-a, anul V de studiu (p. 26—34); Clasa a X-a şi a XI-a, anul VI de studiu (p. 35—42); Clasele a XI-a şi a XII-a, anul VII de studiu (p. 43—55); Clasa a XII-a, anul VIII de studiu, licee agro-industriale, de matematică—fizică, de ştiinţe ale naturii, pedagogie, sanitare, de artă (p. 55—57); Clasa a XII-a, anul VIII de studiu, licee de filologie—istorie, economie şi de marină, învăţământ de zi şi seral (p. 58—65); cu planificări şi teste în an. 1, 2, 3, 4—A şi 4—B (p. 65—72); material elaborat de Georgiana Gălăţeanu Fârnoagă, Ecaterina Comişel, Radu Surdulescu, Virgil Olteanu, Anca Tănăsescu, Vasilica Şovu, Lia Dişli, Monica Dumitrache (coordonatoare)].
2201. * * * *Limba franceză*, LMŞ, nr. 2, 1987, 73—172 [sugestii metodice de predare — învăţare pentru Clasa a IX-a, anul IV de studiu (p. 73—89); Clasa a IX-a, anul V de studiu (p. 90—106); Clasa a X-a, anul VI de studiu (p. 107—120); Clasa a X-a, anul VI de studiu (p. 121—124); Clasa a XI-a, anul VII de studiu (p. 125—141); Clasa a XI-a, anul VI de studiu (p. 141—143); Clasa a XII-a, anul VIII de studiu (p. 144—147) licee industriale, agro-industriale, de matematică—fizică, de ştiinţe ale naturii; Clasa a XII-a, anul VII de studiu (p. 148—150); Clasa a XII-a, anul VIII de studiu (p. 148—150) licee de filologie—istorie, economie, marină, învăţământ seral clasa a XIII-a, anul IX de studiu, cu acelaşi profil (p. 151—162); cu planificare şi 4 teste (p. 163—172); material elaborat de Dan Ion Nasta, Carmen Stoean, Rodica Necula, Tereza Lungu, Dana Tăutu, Svetlana Bodnăraş, coordonarea: Dan Ion Nasta, consultant ştiinţific: Alexandra Vlăduţ-Cuniţă; au fost consultaţi: Viorica Ţane, Felicia Mihai, Felicia Dima, Malvina Ciurel, Alexandra Iorgulescu].
2202. * * * *Limba germană*, LMŞ, nr. 2, 1987, 173—216 [sugestii metodice de predare — învăţare pentru Clasa a IX-a, anul V de studiu, a doua limbă străină (p. 173—180); Clasa a IX-a, prima limbă modernă şi Clasa a X-a, a doua limbă modernă, anul V de studiu (p. 180—214); cu proiect de tehnologie didactică, test şi planificare (p. 214—216); material elaborat de Ida Alexandrescu, Ioan Lăzărescu, consultant ştiinţific: Doina Sandu; au fost consultaţi: Ion Kohn, Clara Albotă].

2203. * * * *Limbile moderne în școală.* Colectivul de redacție: Marica Anghelescu (redactor principal), Ecaterina Comișel, Alexandra Cuniță, Angela Ion (redactor responsabil), Monica Dumitrache, Anca Măgureanu, Michaela Micu-Pericle, Olga Murvai, Adrian Nicolescu, Ion Ioniță, Speranța Stănescu, Ortansa Tudor, Vol. I—II, 1987, Vol. I, 1988, București [f. e.], I, 1987: 168 p. II, 1987: 216 p.; I, 1988: 120 p. (SȘF). Vezi și nr. 2209.

2204. * * * *Prelegeri de limbă, metodică și literatură rusă pentru definitivarea în învățământ, gradul al II-lea și perfecționare.* [Vol. I]. Coordonatori: Mihai Lozbă, Livia Cotorcea, Adriana Nicoară. Vol. II. Coordonatori: Vasile Rotundu, Sorina Bălănescu, Adriana Nicoară. Vol. III. Coordonatori: Marcela Lozbă, Vasile Rotundu, Adriana Nicoară, Iași, [CMUI], [I]: 1985, 241 p. multigr.; II: 1986, 254 p. multigr.; III: 1987, 172 p. multigr. (UI. FF. CLS). Vezi și nr. 2214.

2205. * * * *Probleme ale predării limbilor moderne. Teze*, Timișoara, TUT, 1987, 30 p. multigr. (UT. FF. SȘF. Fil. Timișoara. **Seminarul de lingvistică**, 40).

2206. * * * *Studii de limbă, literatură și metodică.* [Vol] V—VI. Volum[e] îngrijit[e] de O. Vinteler. Materiale pentru perfecționarea profesorilor de limba rusă, Cluj-Napoca, [TUCN], V: 1985, 197 p. multigr.; VI: 1987, 166 p. multigr. (UCN. FF. CFS). Vezi și nr. 2211 și BRL, **26**, 1983, nr. **1775**; **22**, 1979, nr. 53; **21**, 1978, sigla SLLM.

2207. * * * *Studii de limbi și literaturi străine.* Colegiul de redacție: Richard Sîrbu (redactor responsabil), Yvonne Lucuța, Maria Țenchea, Tudor Bețuan (redactori adjuncți), Valentin Moldovan (secretar științific de redacție), Timișoara, TUT, 1986, IV+304 p. multigr. (UT. FF).

2208. * * * *Studii de lingvistică aplicată.* Vol. II. *Predarea și învățarea limbilor străine.* Vol. III. *Învățarea și predarea limbilor străine*, [Brașov], [RUBr], II: 1983, 93 p. multigr.; III: 1988, 155 p. multigr. (UBr. CLSt. SRLR Fil. Brașov). Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **2109**.

VEZI și nr. 58, **60**, **64**, **67**, 149—151, 158, 253, 391, 1692, 1875, 1924, **1925**, **2245**, 2247.

Recenzii

2209. B. C., *Limbile moderne în școală*, Ramuri, nr. 4, 1988, 15 [vol. II 1987]. Vezi nr. **2203**.

2210. DEBRUYCKER, MARIA, Spuntov, A., *Rabota nad sredstvami vyrazitel'nosti ustnoj reči na urok russkogo iazyka* /Activități pentru asimilarea mijloacelor de expresivitate ale limbajului oral la lecția de limba rusă/. În: Načjalnaja škola, Moskva, nr. 1, 1981, 67—71, PredC I—IV, **4**, 1987, 111—117.

2211. DUMITRESCU, MARIA, *Studii de limbă, literatură și metodică*, vol. V [...], FilR, **11**, 1986, 277—278. Vezi nr. **2206**.

2212. ȘTEFĂNESCU-PRODANOVICI, SERGIU, Klein, Marvin, L., *Key Generalizations about Language and Children*/Generalizări esențiale privind limbajul și copiii/. În: Educational Leadership, Alexandria, Virginia, an. **38**, nr. 6, mar. 1981, 446—448, PredC I—IV, **4**, 1987, 129—134.

2213. ȘTEFĂNESCU-PRODANOVICI, SERGIU, Klein, Marvin L., *Teaching Writing in the Elementary Grades*/Predarea compunerii în clasele elementare/. În: Elementary School Journal, Chicago, an. **81**, nr. 5, may 1981, p. 319—326, PredC I—IV, **4**, 1987, 118—128.

2214. VINȚELER, ONUFRIE, *Prelegeri de limba, metodica și literatura rusă* [...], SLLM, **6**, 1987, 150—153. Vezi nr. **2204**.

2215. VINȚELER, ONUFRIE, R.P. Rogožnikova, *Slovar' sočetanij, ecvivalentnyh slova*, Moscova, Editura „Russkij jazyk", 1983, 144 p., SLLM, **5**, 1985, 172.

VEZI și nr. 78, 94, 205.

4. MANUALE, CURSURI, GHIDURI ETC.

2216. ANASTASIU, THEODOR, *Construcții hidrotehnice și îmbunătățiri funciare. Dicționar de specialitate*, București, CMIAB, 1986, [51] p. multigr. (IAB. FÎF).

2217. ANDRIESCU, AL., DIMITRIU, C., *Limba română literară în texte fundamentale din secolele al XVI-lea și al XVII-lea.* Pentru uzul studenților și al profesorilor de la cursurile postuniversitare, [Iași], [TUI], 1987, 279 p. multigr. (UT. FF).

2218. ANGELESCU, SILVIU, APOSTOL, NICOLAE, BĂLAN, ION DODU, CONSTANTINESCU, NICOLAE, COTEANU, ION, CREȚOIU, GHEORGHE, DOCA, GHEORGHE, DRAGU, GHEORGHE, FILIPAȘ, AVRAM, FLOREA, MELANIA, GHIȚULESCU, EMIL, HANȚĂ, ALEC, PĂUN, OCTAVIAN, POPESCU, FLORIN, RUXĂNDOIU, PAVEL, SCURTU, ION. Coordonatori: Ion Coteanu, Florin Popescu, *Introducere în cultura și civilizația poporului român.* Partea I; BĂLAN, ION DODU, BRĂDĂȚEANU, VIRGIL, CREȚOIU, GHEORGHE, MARIN CURTICEANU, VALENTINA, FILIPAȘ,

AVRAM, GHIŢULESCU, EMIL, GRIGORESCU, DAN, HANŢĂ, ALEC, PĂCURARIU, DAN, POPESCU, FLORIN, POTRA, FLORIAN, SOREANU, ŞERBAN. Coordonatori: Ion Coteanu, Florin Popescu, *Introducere în cultura şi civilizaţia poporului român*. Partea a II-a, Bucureşti, [TUB], 1988, I: 439 p. multigr.; II: 272 p. multigr. (UB. FF).

2219. ANGHELESCU, NADIA, *Mic dicţionar român-arab de termeni lingvistici*, Bucureşti, [TUB], 1988, 90 p. multigr. (UB. FF).

2220. BARGHIEL, VIRGINIA (coordonator), ALEXANDRESCU, ROXANA, BOTOROG, MARIANA, *Mic dicţionar englez-român de cibernetică economică*, Bucureşti, APASE, 1987, 110 p. multigr. (ASE. CLMCE).

2221. BARGHIEL, VIRGINIA, CHIRIACESCU, ADRIANA, FLOREA, MARIA, HOLLINGER, ALEXANDER, LEFTER, VIRGIL, TOMOŞOIU, NORA, UNGUREANU, RODICA, *Exerciţii lexico-gramaticale în limba engleză* (Pentru studenţii A.S.E.). Coordonatori: Adriana Chiriacescu şi Nora Tomoşoiu, Bucureşti, APASE, 1988, 153 p. multigr. (ASE. CLMCE).

2222. BELU, ALEXANDRU, *Istoria limbii latine. Elemente de fonetică*, Timişoara, TUT, 1987, 118 p. multigr. (UT. FF).

2223. BHOSE, AMITA, *Manual de limba bengali*, Bucureşti, [TUB], 1988, 283 p. multigr. (UB. FF).

2224. BOLDUREANU, IOAN VIOREL, *Elemente de limba română contemporană în cursul practic la anul pregătitor*, Ediţia a II-a, Timişoara, TUT, 1987, 89 p. multigr. (UT. FF. CLLR). Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **1686**.

2225. BORCILĂ, ROZALINDA, GOGA, MIRCEA, *Puncte de vedere în elaborarea unui manual de limba română de specialitatea educaţie fizică şi sport*, DSAP, 1985, 146—154 [cu bibl.].

2226. CARAGEA, DAN, CARAGEA, MIOARA, *Limba portugheză pentru toţi*, Bucureşti, EŞE, 1988, 280 p [cu un vocabular rom.-port.]. Vezi şi nr. 2289.

2227. CERCHEZ, MATEI, *Echivocuri terminologice provocate de o formulare inadecvată*, LL, nr. 1, 1988, 115—118.

2228. CHIŢORAN, MARIANA, *An English Language Teaching Reader*, Bucureşti, TUB, 1986, 248 p. multigr. (UB. FF). Vezi şi nr. 2284.

2229. CONSTANTINESCU, ILEANA, BONDREA, EMILIA, *Elemente de bază ale gramaticii limbii franceze. Culegere de exerciţii lexico-gramaticale*, Bucureşti, APASE, 1988, 318 p. multigr. (ASE. CLMCC).

2230. CONSTANTINESCU, ILEANA, IVAN, ION, *Microglossaire informatique français-roumain*. Pentru studenţii Facultăţii de Planificare şi Cibernetică Economică, Bucureşti, [APASE], 1987, 57 p. multigr. (ASE).

2331. COSTEA, LETIŢIA, *Pentru un curs de limba română de nivel avansat*, DMod, **1**, 1987, 27—32.

2232. CRISTEA, TEODORA, CUNIŢĂ, ALEXANDRA, *Modalités d'énonciation et contrastivité. Les énonces exclamatifs et interrogatifs en roumain et en français*, Bucureşti, TUB, 1986, 209 p. multigr. (UB. FLLS). Vezi şi nr. 2283.

2233. DALEA, IOAN, *Curs de metodica limbii şi literaturii române*. Pentru uzul studenţilor de la Secţia română şi al cadrelor didactice înscrise la gradul II şi la perfecţionare, Timişoara, TUT, 1986, 182+VII p. multigr. (UT. FF. CLLR).

2234. DEBREN, OLEH, *Limba rusă. Terminologie militară*. Pentru clasele IX—XII. Licee militare, Bucureşti, [f. e.], 1987, 95 p. (Republica Socialistă România. Ministerul Apărării Naţionale).

2235. DOBRIŞAN, NICOLAE, *Vocabular român-arab. Arhitectură, construcţii civile, drumuri şi poduri*, Bucureşti, [TUB], 1988, 108 p. multigr. (UB. FF). Vezi şi nr. 2283.

2236. DOCA, GHEORGHE, **Cine, ce, care.** *Structuri interogative şi relative*. Exerciţii de limba română pentru anul pregătitor, Bucureşti, TUB, 1987, 119 p. (UB. FF. ILUB).

2237. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, LECCA, DOINA, *English Conversation Topics*, Bucureşti, [TUB], 1988, 418 p. multigr. (UB. FF. CLLE).

2238. FORĂSCU, NARCISA, *Interpretarea unui exerciţiu privind antonimia*, LLR, **16**, nr. 4, 1987, 7—9 [din manualul de *Limba română pentru clasa a VI-a*, Buc., EDP, 1985, exerciţiul 3, p. 35].

2239. GEORGESCU, CLARA, MIUŢ, RODICA, PÂRLOG, HORTENSIA, PEPELEA, SILVIU, POPA, MARIANA, SCHMIDT, GERTRUDE, TELEAGĂ, MARIA, *Limba engleză. Stiluri funcţionale*. Caiet de seminar. Volumul a fost coordonat de Hortensia Pârlog şi Mariana Popa, Timişoara, TUT, 1987, 76 p. multigr. (UT. FF. ColLE).

2240. GHEORGHIU, VLADIMIR, MANOLESCU, NICOLAE, NICOLAE, NICOLAE I., OTOBÎCU, CONSTANTIN, coordonator: Constantin Otobîcu. *Limba şi literatura română*.

Manual pentru clasa a IX-a. Capitolul *Originea și dezvoltarea limbii române* a fost elaborat de acad. Ion Coteanu, București, EDP, 1988 (M.E.Î.). Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **2153**; **25**, 1982, nr. **3107**.

2241. GRIGORE, GEORGE, *Normele fundamentale ale scrierii arabe*, [București], [f.e.], 1987, 25 p. multigr. (Universitatea Cultural-Științifică din București).

2242. GRIGORIE, TOMA, ȘOȘA, ELISABETA, *Manualul de limbă, cultură și civilizație română (profil medical). Principii de elaborare*, APPM, 1987, 265—273 [cu o machetă în an.].

2243. IVANOV, ANDREI, *Categoria gramaticală a genului în limba rusă. Graiurile divergente*, București, TUB, 1988, 239 p. multigr. (UB. FF. CLS).

2244. JURCONI, ION, GHIȚULESCU, ELIZA, *Manual de limbă și corespondență turistică rusă*. Pentru uzul studenților, București, APASE, 1986, 364 p. multigr. (ASE. FC. CLMCE).

2245. KIRÁLY, MARIA, *Paradigmele lexicale. Implicații metodice*, Timișoara, [TUT], 1986, 15 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică** 35) [рус. рев.].

2246. KIRÁLY, MARIA, MOLDOVAN, VALENTIN, *Semantičeskaja struktura imen suščestvitel'nyh v učebnikah russogo jazyka dlja rumynskih učaščihsja (V—VIII klassu)*, SLLS, 1986, 279—287 [cu 4 tab. și 2. fig.; rez. rom.].

2247. LUCUȚA, YVONNE, *Transformationsübungen im Deutschunterricht*, [Timișoara], TUT, 1986, 24 p. multigr. (MEÎ. UT. FF. **Caiet de didactică modernă**).

2248. MEDREA-DANCIU, ALEXANDRA, *Limba română într-un manual de medicină*, DSAP, 1985, 138—145 [cu bibl.].

2249. MIUȚ, RODICA, *Curs practic de limba engleză pentru anul I*. Pentru uzul studenților. Facultatea de Tehnologie Chimică, Timișoara, [AMIPT], 1987, 131 p. multigr. (IPT. CLM).

2250. OPRESCU, SANDA, *Limba franceză*. Facultatea de Medicină Veterinară și Zootehnie, București, [AMIAgB], 1987, 166 p. multigr. (IAgB).

2251. OPRESCU, SANDA, LICIU, LILIANA, *Limba franceză*. Pentru Facultatea de Îmbunătățiri Funciare. Anul II, București, [AMIAgB], 1987, 151 p. multigr. (IAgB. FÎF. DLS).

2252. PASAT, MIHAELA, *Sur le je(u) des interlocuteurs*, Timișoara, [TUT], 1986, 17 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică**, 36).

2253. PETRICĂ, ION, GRUSZCZYNSKI, WŁODZIMIER, GEAMBAȘU, CONSTANTIN, *Manual de conversație în limba polonă*, București, [TUB], 1987, 275 p. multigr. (UB. FLLS).

2254. POPÂRDA, OANA, *Elemente de analiză sintactică (Limba franceză contemporană)* pentru cursurile de perfecționare, definitivat și gradul II, Iași, [TUI], 1987, 112 p. multigr. (UI) [cu bibl. și ind. de cuv.].

2255. POPESCU, FLORIN D., *Limba română (Sintaxa)*. Manual pentru liceele pedagogice (Clasele a XI-a și a XII-a) și pentru liceele de filologie—istorie (clasa a XII-a), București, EDP, 1988, 120 p. (MEÎ). Vezi BRL, **25**, 1982, nr. **3174**; **23**, 1980, nr. 2469; **22**, 1979, nr. 2097; **21**, 1978, nr. 2223.

2256. POPESCU, ION, *Limba română. Gramatică și noțiuni de vocabular*. Manual pentru clasa a VII-a, București, EDP, 1988, 175 p. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **1735**; **27**, 1984, nr. **2059**; **25**, 1982, nr. **3174**; **23**, 1980, nr. 2469; **22**, 1979, nr. 2097.

2257. POPESCU, ION, *Limba română. Gramatică și noțiuni de vocabular și de istorie a limbii române*. Manual pentru clasa a VIII-a, București, EDP, 1988, 160 p. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1812**; **28**, 1985, nr. **1736**; **27**, 1984, nr. **2061**; **25**, 1982, nr. **3175**; **24**, 1981, nr. 2694; **23**, 1980, nr. 2472; **21**, 1978, nr. 2227; **20**, 1977, nr. 1780.

2258. POPESCU, RODICA, *Limba română contemporană. Morfologia adjectivului și a verbului*. Pentru uzul studenților, Timișoara, TUT, 1987, 140+XVI p. multigr. (UT. FF).

2259. RADOS, ANDREAS, *Limba neogreacă* — Curs practic — *(Ta nea Elenika)*. Vol. I, Iași, CMUI, 1987, 200 p. multigr.+1 h.î.a.t. (UI. FF. Seminarul de neogreacă).

2260. RĂDULESCU, GHEORGHE, *Culegere de texte în limba germană*, București, AMIAgB, 1986, 69 p. multigr. (IAgB) [cu 30 tab. și gl. alcătuite de Heinz F. Wendt].

2261. SANDU, DOINA, *Limba germană contemporană. Morfo-sintaxă. Grup nominal/grup pronominal*, București, [TUB], 1988, 256 p. multigr. (UB. FF. CLG).

2262. SIMION, DOINA IRINA, LAZU, ELENA, *Limba engleză. Profil mecanic*. Culegere de exerciții comentate. Pentru uzul studenților, [București], CMIPB, 1986, 164 p. multigr. (IPB. CLMP).

2263. STĂNESCU, SPERANȚA, *Sinteze de sintaxă a propoziției germane*, București [TUB], 1988, 216 p. (UB. FF. CLG).

2264. ȘTEF, FELICIA, *Morfologia istorică greacă. I. Morfologia numelui*, București, TUB, 1988, 461 p. multigr. (UB. FF).

2265. ŞTEFĂNESCU, IOANA, *English Morphology. 2-nd Volume. The Nominal and Verbal Categories*, Bucureşti, TUB, 1988, 535 p. multigr. (UB. FF. CLG). Vezi şi nr. 2279 şi BRL, **28**, 1985, nr. **1747**.

2266. TĂNASE, ADELA-MIRA, *Prononciation français — Prosodie —*, Timişoara, TUT, 1987, 76 p. multigr. (UT. FF. CLRS).

2267. TOMA, ELENA, *Probleme ale formării terminologiei ştiinţifice româneşti în sec. XVIII—XIX (Terminologia medical-biologică)*. [Vol.] I, Bucureşti, [TUB], 1988, 264 p. (UB. FF).

2268. TURCU, AURELIA, *Préliminaires d'une grammaire de la métonymie*, Timişoara, TUT, 1986, 17 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică**, 33).

2269. ŢENCHEA, MARIA, *La structure sémantico-distributionnelle des syntagmes prépositionels (+temps) en français*, Timişoara, TUT, 1986, 31 p. multigr. (UT. FF. **Seminarul de lingvistică**, 35) [cu 4 tab. î.a.t.].

2270. VACEK, JINDŘICH, *Limba cehă colocvială — Curs practic —*, Bucureşti, [TUB], 1988, 149 p. multigr. (UB. FF. CFS).

2271. VASILIU, EM., IONESCU-RUXĂNDOIU, LILIANA, *Limba română în secolele al XII-lea — al XV-lea (fonetică — fonologie — gramatică)*, Bucureşti, TUB, 1986, 224 p. multigr. (UB. FF). Vezi şi nr. 722, 2280.

2272 * * * *Dicţionar economic englez-român* — pentru uzul studenţilor. Autori: Roxana Alexandrescu, Virginia Barghiel, Mariana Botorog, Adriana Chiriacescu, Maria Florea, Elena Hârşan, Alexander Hollinger, Emanuel Merealbe, Laura Mureşan, Rodica Ungureanu. Coordonator: Maria Florea, Bucureşti, APASE, 717 p. multigr. (ASE. CLMCE).

2273. * * * *Dicţionar minimal de informatică. Englez-român/Român-englez.* Coordonator: Tudor Beşuan. Revizie finală: Minerva Bocşa, Ştefan Măruşter, Tudor Beşuan, Tudor Jebeleanu, Ute Markus. Colectiv de redactare şi revizii parţiale: Angela Munteanu, Marinel Şerban, Monica Dürr, Georgeta Hueber. Colaboratori: Adina Cărăuşu, Mihai Chinte, Carmen Creţ, Viorel Dina, Radu Iliu, Helge Konrad, Fideliu Marc, Norbert Mayer, Ovidiu Miresan, Cristina Petre, Daniela Posa, Alina Receanu, Aida Rugilă, Nicolae Stelescu, Adina Sulea. Pentru uzul studenţilor, Timişoara, [TUT], 1985, 125 p. multigr. (UT. FF. FŞN. Liceul de Informatică Timişoara). Vezi şi nr. 2290.

2274. * * * *Études contrastives. La structure de groupe nominal et la nominalisation en roumain et en français*, Bucureşti, [TUB], 1988, 255 p. multigr. (UB. FF).

2275. * * * *Limba şi literatura română în liceu. Noţiuni de stilistică şi compoziţie (Texte literare, teme şi exerciţii)*. Lucrarea a fost avizată de Comisia de limba şi literatura română din cadrul Ministerului Educaţiei şi Învăţământului. Autori: Constanţa Bărboi, Cristina Ionescu, Gheorghe Lăzărescu, Ion Negreţ, A. Gh. Olteanu, Liviu Papadima, Cezar Tabarcea, Călin Manilici, Iuliu Pârvu. Coordonatori: Constanţa Bărboi, Magdalena Panaitiu, Sibiu, Revista „Transilvania", 1986, 400 p. (SŞF). Vezi şi nr. 2287.

2276. * * * *Manual de limba italiană.* Colectivul de elaborare: M. Buşu, V. Groza, L. Ionescu, C. Miron, A. Răduţiu, C. Taulescu, O. Tanacli. Colectivul de revizie: C. Trosin, B. Haller, A. Haş. Revizia a II-a: Maria Pia Russo, Victoria Naum. Îndrumător: Doina Condrea-Derer (coordonator), H. Gherman, Bucureşti, [TUB], 1987, 291 p. multigr. (UB. FF).

VEZI şi nr. 193, 501, 835, 865, 1139, 1651, 1936, 1944, 1992, 1995, 2058, 2072, 2078, 2085, 2095.

Recenzii

2277. ANGHELESCU, MIHAELA, *Further Studies in English* [...], AUBLLS, **36**, 1987, 87. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1417**.

2278. BACIU, ILEANA, Dumitru Chiţoran, Alexandra Cornilescu, *Elements of English Sentence Semantics*, vol. I [...], LMŞ, nr. 1, 1987, 161—162 şi AUBLLS, **36**, 1987, 88—89. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1760**.

2279. BÎTEA, IOAN N., Ioana Ştefănescu, *English Morphology*. 2-nd Volume [...], RRL, **33**, nr. 6, 1988, 466—467. Vezi nr. **2263**.

2280. CHIVU, GH., Em. Vasiliu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, *Limba română în secolele al XII-lea — al XVI-lea* [...], LR, **37**, nr. 2, 1988, 201—202. Vezi nr. **2271**.

2281. CONDRUŢ-CONSTANTINESCU, MARIA, Jindřich Vacek, *Limba cehă pentru avansaţi* [...], LL, nr. 3, 1988, 477—478. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1816**.

2282. CORNILESCU, ALEXANDRA, Domnica Şerban, *Syntactic Functions* [...], AUBLLS, **36**, 1987, 90—91. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1415**.

2283. DOROBĂŢ, ANA, Teodora Cristea, Alexandra Cuniţă, *Modalités d'énonciation* [...], Collegium, **3**, 1987, 193—195. Vezi nr. **2232**.

2284. FÂRNOAGĂ, GEORGIANA, Mariana Chițoran, *An English Language* [...], AUBLLS, **36**, 1987, 91—92. Vezi nr. **2228**.
2285. GRIGORE, GEORGE, Nicolae Dobrișan, *Vocabular român-arab. Arhitectură* [...], SCL, **39**, nr. 4, 1988, 367—368. Vezi nr. **2235**.
2286. LECCA, DOINA, Georgiana Gălățeanu Firnoagă, *Sinteze de gramatică engleză* [...], AUBLLS, **36**, 1987, 91. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1796**.
2287. MIRON, RODICA, *Limba și literatura română în liceu* [...], Publicitate, iun. 1988 [I], în Ateneu, **25**, nr. 6, 1988. Vezi nr. **2275**.
2288. MIȘAN, ANDREI, *Un nou tip de gramatică.* **Elemente de gramatică confruntativă a limbilor rusă și română** [...], SLLM, **5**, 1985, 175—177. Vezi BRL, **26**, 1983, nr. **2199**.
2289. PLOAE HANGANU, MARIANA, Dan Caragea, Mioara Caragea, *Limba portugheză* [...], SCL, **39**, nr. 6, 1988, 530—531. Vezi nr. **2226**.
2290. RIZESCU, GH. N., JUGUREANU, RADU, *Dicționar minimal de informatică englez-român/român-englez*, ÎnvLicTehn, **36**, nr. 3, 1988, 15. Vezi nr. **2273**.
2291. SARAMANDU, MANUELA, Adriana Ionescu, Maria Steriu, *Verbul românesc* [...]; Domnița Alexandru, Aurel Breilean, Felicia Vlad, Richard Sârbu, *Dicționar tematic ilustrat* [...], LL, nr. 4, 1987, 559—560. Vezi BRL, **28**, 1985, nr. **1705**; **29**, 1986, nr. **1754**.
2292. SNAGOVEANU, ILEANA, *Wörterbuch der Sprachschwierigkeiten. Zweifelsfälle, Normen und Varianten im gegenwärtigen deutschen Sprachgebrauch*, hrsg. von Joachim Dückert und Günter Kempcke, VEB Bibliographisches Institut Leipzig, 1984, 543 p., LMȘ, nr. 1, 1987, 164—168.
2293. STAN, CAMELIA, Gabriela Pană Dindelegan, *Aspecte ale dinamicii sistemului morfologic verbal* [...], LR, **37**, nr. 6, 1988, 549—551. Vezi BRL, **30**, 1987, nr. **1810**.
2294. STAN, I.T., *Sovremennyi russkij jazyk. Zaimstvovanija (Speckurs)* [...], SLLM, **5**, 1985, 173—174. Vezi BRL, **27**, 1984, nr. **2107**.
2295. STAN, I.T., GOȚIA, A. P., Georgeta Ciompec, Constantin Dominte, Narcisa Forăscu, Valeria Guțu Romalo, Emanuel Vasiliu, *Limba română contemporană. Fonetica. Fonologia. Morfologia*, StUBB, **32**, nr. 2, 1987, 94—96. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1764**.
2296. TROFIN, A., Mariana Gruiță: *Theory and Method in Linguistics* [...], StUBB, **3**[illegible], nr. 2, 1987, 88—89. Vezi BRL, **29**, 1986, nr. **1777**.
2297. VINȚELER, ALLA, VINȚELER, DIANA, K.I. Pehlivanova, M.N. Lebedeva, *Grammatika russkogo jazyka i illjustracijah*, Moskva, „Russkij jazyk", 1985, 352 str., SLLM, **6**, 1987, 154—155.

XXX. *VARIA*

2297bis. BANTAȘ, ANDREI, *Profesorul total*, RLit, **21**, nr. 34, 1988, 19 [Leon D. Levițchi].
2298. CANTEMIR, TRAIAN, *Printre bucovineni. Interviu cu prof. dr. ...*, PagBuc, **17**, nr. 10, 1988, I—II, în ConvLit., **95**, nr. 10, 1988 [int. cons. de Constantin Călin].
2299. CONSTANTIN, P., *Limbajul animalelor*, Alm ConvLit '88, 253—254 [trad. și prel. după L. Stișkovskaia, *Limbajul animalelor*].
2300. IORDAN, IORGU, *„Pe mine m-a interesat întotdeauna limba vie, și limba vie nu poate fi decît limba actuală". Interviu cu...*, Tribuna, **32**, nr. 41, 1988, 3; *„Mie mi-a plăcut mai ales limba română vie, nu cea din texte". Interviu cu...*, nr. 42, 10 [int. cons. de Ilie Radu-Nandra].
2301. IVĂNESCU, G., *„Fără studii amănunțite de istoria societăților nu putem construi adevărata istorie și descriere a limbii"*, ConvLit, **95**, nr. 8, 1988, 4, 5[s.t.c.: Interviuri peste timp; int. cons. de Grigore Ilisei].
2302. MARCUS, SOLOMON, *„A explora noile orizonturi"*, Tomis, **23**, nr. 9, 1988, 3 [int. cons. de Octavian Georgescu].
2303. RUBA, RADU SERGIU, *Alfabetul universal pentru orbi. Geneză și răspîndire pe glob*, „Almanahul literar 1988", București, [f. e.], [1987], 162—163 [de Louis Braille].
2304. SALA, MARIUS, *Alexandru Rosetti*, TribRom, **17**, nr. 358, 1988, 11 [v.t.c.nr. 666].
2305. SORESCU, CONSTANTIN, *Cultură și axiologie. Limba, purtătoare și creatoare de cultură*, ScTin, **44**, nr. 12006, 9 ian., 1988, 4.
2306. TIHU, NĂSTASE, *Criptologia în istoria românească [I]*, ȘtTehn, **40**, nr. 5, 1988, 20 [Decebalus per Scorilo]; *(II)*, nr. 6, 27 [războjul, runele]; *(III)*, nr. 7, 20 [criptograma de la Tîrnovo]; *(IV)*, nr. 8, 20; nr. 9, 20 [focul și semnalele din surle]; nr. 10,

20 [„durerea din urechea dreaptă"]; *„Cabinetul negru" al lui Vodă-Brîncoveanul* [*I*], nr. 11, 21; *(II)*, nr. 12, 15.
2307. TODORAN, EUGEN, *Cu prof. univ. dr. . . .*, Orizont, **39**, nr. 17, 1988, 3 [int. cons. de George Dinu].
2308. * * * *Wer erfand das Alphabet? Alles begann in Phönizien, behaupten die Archäologen*, Raketenpost, nr. 35, 1988, 3, în NW, **40**, nr. 12239, 6 oct. 1988.

Recenzii

2309. GRIGORAŞ, IOAN, A.R. Lacey, *A Dictionary of Philosophy*, Routledge & Kegan Paul, London, 1986, AUIFiloz, **33**, nr. 2, 1987, 119—120.
2310. NEGREANU, CONSTANTIN, *Proverbium*. Yearbook of International Proverb Scholarship. Volume 3, The Ohio State University, 1986, 480 p., LL, nr. 2, 1988, 322—326.

XXXI. *IN HONOREM*

2312. BOCIORT, IGNAT FLORIAN, *Profesorul Vasile Şerban la 65 de ani*, AUT, **25**, 1987, 1—3.
2313. BULGĂR, GH., *Dimitrie Macrea*, BulSŞF, 1987, 104—107 [la 80 de ani].
2314. BULUŢĂ, GHEORGHE, *Profesorul*, Luceafărul, **31**, nr. 51, 1988, 2 [Dan Simonescu la 86 de ani].
2315. CHIŢIMIA, I.C., *Profesorul Dan Simonescu la 85 de ani*, BulSŞF, 1987, 102—103.
2316. CORBU, GEORGE, *Profesorul Dan Simonescu la 85 de ani*, SCD, **29**, nr. 3—4, 1987, 415—419.
2317. IEGARIU, VALENTINA, *Melente Nica*, BulID—Arad, 1986, 119—120 [la 66 de ani].
2318. KOTTLER, PETRU, *Profesorul Ştefan Binder la 80 de ani*, AUT, **25**, 1987, 7—9.
2319. NISTOR, CORNELIU, *Profesorul Werner Draeger la 80 de ani*, LL, nr. 3, 1987, 397—401.
2321. RUJAN, ADRIANA, *Profesorul Gheorghe Vrabie la 80 de ani — clasicitatea modernă a operei—*, REF, **33**, nr. 2, 1988, 159—169.
2322. SÂRBU, RICHARD, *Profesorul Alfred Heinrich la 65 de ani*, AUT, **25**, 1987, 4—6.
2323. VELCULESCU, CĂTĂLINA, *Profesorul Ion C. Chiţimia la 80 de ani*, REF, **33**, nr. 3, 1988, 251—260.
2324. VINŢELER, O., *K semidesjatiletiju professora Ioana Petruţa*, SLLM, **5**, 1985, 150—153.
VEZI şi nr. 602, 629, 1780.

Recenzii

VEZI nr. 83, 97.

XXXII. *IN MEMORIAM*

2326. ARVINTE, V., *G. Ivănescu (1912—1987)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 465—469 şi BulSŞF, 1987, 135—139.
2327. AVRAM, MIOARA, *Alexandru Graur (1900—1988)*, LR, **37**, nr. 5, 1988, 487—493; version en français, RR, nr. 9, 1988, 124—127.
2328. AVRAM, MIOARA, *Boris Cazacu (1919—1987)*, LL, nr. 4, 1987, 528—532.
2329. AVRAM, MIOARA, *Iorgu Iordan (1888—1986)*, BulSŞF, 1987, 132—135.
2330. AVRAM, MIOARA, *Un maestru al lingvisticii*, RLit, **21**, nr. 29, 1988, 10 [Al. Graur (1900—1988)].
2331. BENEDEK, G., *Ariton Vraciu (1927—1987)*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 95—96.
2332. BHOSE, AMITA, *Homage to the Author of* **Language and Thought in Indian Culture,** AUIFiloz, **33**, [nr. 1], 1987, 141—142 [Sergiu Al-George (1922—1981)].
2333. BHOSE, AMITA, *Indianistul din Iaşi*, ConvLit, **94**, nr. 4, 1988, 7 [G. Ivănescu (1912 — 1987)].
2334. BORCILĂ, MIRCEA, *Gheorghe Ivănescu (1912—1987)*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 91—92.
2335. CHIFOR, VALENTIN, *Traian Blajovici*, Familia, **24**, nr. 10, 1988, 6 [1919—1988].
2336. COJOCARU, CONSTANTIN, *Alexandru Graur*, CBot, aug. 1988, III, în Ateneu, **25**, nr. 8, 1988.
2337. CRUCERU, C., *Boris Cazacu (1919—1987)*, AUBLLR, **36**, 1987, 98—100.

2338. DOCA, GH., *Melania Florea. O viață consacrată muncii neobosite în domeniul predării și studierii limbii române*, AUBLLR, **36**, 1987, 101—102 [1940—1987].
2339. IONESCU, ION I., *Prof. dr. doc. Gheorghe Ivănescu (1912—1987)*, AUIFiloz, **34**, nr. 1, 1988, 69—70.
2340. ISTRATE, GAVRIL, *Iorgu Iordan (1 X 1888—20 IX 1986)*, Collegium, **2**, 1986, 167—172.
2341. MAXIM, ELENA, *Nicolae Marin Dunăre (1916—1987)*, REF, **33**, nr. 2, 1989, 195—200 [cu lista de lucrări în an.].
2342. MIHĂILĂ, G., *Dimitrie Macrea*, RLit, **21**, nr. 46, 1988, 7 [1907—1988].
2343. MITU, MIHAIL, *Dumitru Trocin (1936—1986)*, RS, **24**, 1986, 267.
2344. MITU, MIHAI, *Vladimir I. Gheorghiev (1908—1986)*, RS, **24**, 1986, 265—266.
2345. MUNTEANU, EUGEN, *G. Ivănescu (1912—1987)*, Collegium, **3**, 1987, 211—216.
2346. PANȚIRU, MIHAI, *Ariton Vraciu (1927—1987)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 471—472,
2347. RAVEICA, TITUS, *Octav Tcaciuc — profesorul și latinistul*, Cronica, **23**, nr. 38, 1988, 6[1900—1988].
2348. R[OSETTI], A., *A. Graur (1900—1988)*, RRL, **33**, nr. 4, 1988, 337—339 [cu o bibl. selectivă care citează numai cărțile, p. 338—339].
2349. RUSU, G., *Al. Graur — lingvistul și profesorul*, ScTin SLA, **8**, 1988, 9 [1900—1988].
2350. SCURTU, NICOLAE, *Un om al catedrei și al cărții*, RLit, **21**, nr. 22, 1988, 14 [Constantin Fierăscu (1902—1988)].
2351. STOLERU, VICTOR, *Boris Cazacu (1919—1987)*, RN, **17**, nr. 137—139, 1988, 2641—2643.
2352. TODORAN, ROMULUS, *Boris Cazacu (1919—1987)*, CL, **33**, nr. 1, 1988, 92—95.
2353. ȚÂRA, VASILE D., *Gheorghe Ivănescu, 1912—1987*, AUT, **25**, 1987, 114—118.
2354. VALTER, RICHARD, *Ștefan Ciucureanu (1911—1987)*, AnL—A, **31**, 1986—1987, 461—463.
2355. VASILIU, GABRIEL, *Octavian Nandriș (1914—1987)*, CL, **33**, nr. 2, 1988, 173—174.
2356. * * * *Boris Cazacu (15 ianuarie 1919—24 august 1987)*, BulSȘF, 1987, 123—131 [alocuțiuni rostite la Cimitirul Bellu din București de I. Hangiu (p. 123—124), Gh. Mihăilă, (p. 125—128), Ion Dodu Bălan (p. 129—130); cu un extras din Iorgu Iordan, *Memorii*, vol. III, p. 229—230 (p. 131)].

VEZI și nr. 408, 585, 594, 620, 632, 639, 640, 643, 658, 671, 685.

*ABREVIERI**

AA = *Analele Academiei Republicii Socialiste România*. Seria a IV-a, București, EARSR, **1**, 1952 [**35**, 1988, Anul 119 (1985), nr. 1]; *abr.* = abreviere, abrevieri; abreviat(ă); *acad.* = academician; *af.* = afix(e); **A Hét** = *A Hét*. A szocialista művelődési és nevelési tanács társadalmi — Politikai — Művelődési hetilapja, Bukarest, **1**, 1950 [**19**, nr. 52, 1988]; **AIst** = *Anale de istorie*. Institutul de Studii Istorice și Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R., București, **1**, 1955 [**24**, nr. 4, 1988]; **Albina** = *Albina*. Fondată de Spiru Haret în 1897. Revistă pentru sate editată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste, București, **1**, 1987 [**91**, nr. 12, 1988]; *alf.* = alfabet(e); alfabetic(ă); **Alm ConvLit '88** = *Almanah „Convorbiri literare" '88* [Iași], [f. e.], [1987]; **Alm Flacăra '89** = *Almanah „Flacăra" '89*, București, [f.e.], [1988]; **Alm Ramuri '88** = = *Almanah „Ramuri" '88*, Craiova, [f.e.], [1987]; **Alm Sănătatea '89** = *Almanah „Sănătatea '89*, [București], [f. e.], [1988]; **Amfiteatru** = *Amfiteatru*. Revistă literară și artistică editată de Uniunea Asociațiilor Studenților Comuniști din România, București, **1**, 1966 [**22**, nr. 12, 1988]; *AMIAgB* = Atelierul de multiplicare al Institutului Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București; *AMIÎSSu* = Atelierul de multiplicare al Institutului de Învățămînt Superior din Suceava; *AMIPT* = Atelierul de multiplicare al Institutului Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara; **AMN** = *Acta Musei Napocensis*. Cluj-Napoca,

* Abrevierile culese în această secțiune cu caractere **aldine** sînt sigle care trimit la cărți, la culegeri și la publicații periodice și seriale; cele culese cu caractere *cursive* sînt prescurtări ale unor termeni bibliografici uzuali, ale numelor unor instituții de învățămînt, științifice, culturale etc. Parantezele drepte la publicațiile periodice și seriale indică ultimele numere fișate; indicația "inc." de la sfîrșitul acestor paranteze arată goluri (mari) în colecția pubicației din anul respectiv.

1, 1964 (CCESJ Cluj. Comitetul Naţional ICOM. Muzeul de Istorie al Transilvaniei din Cluj-Napoca) [**22—23**, 1985—1986]; **AMP** = *Acta Musei Porolissensis*, Zalău, **1**, 1977 (Muzeul de Istorie şi Arheologie din Zalău) [**11**, 1987]; *an.* = anexă, anexe; **AMS** v. nr. **196**; **AnFolc** = *Anuarul de folclor*, Cluj-Napoca, **1**, 1980 (UCN. CŞS. Sectorul de etnologie şi sociologie) [**5—7** (1984—1986), 1987]; **AnIst Cluj-Napoca** = *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie din Cluj-Napoca*, Cluj-Napoca, EARSR, **1**, 1948 (AŞSP; UCN) [**27**, 1985—1986]; **AnIst Iaşi**= *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A.D. Xenopol" din Iaşi*. Iaşi, **1**, 1964 (AŞSP, UI) [**24**, nr. 2, 1987]; **AnivCult** = *Aniversări culturale. Prezentări biobibliografice*, Bucureşti, [TBCS], **1**, 1965 (BCS) [**27**, nr. 2, 1988]; **AnL—A** v. nr. 23; **AnL—B** = *Anuar de lingvistică şi istorie literară. B. Istorie literară*, Iaşi, [TUI], **1**, 1950 (UI. CLILF) [**30—31**, 1985—1987]; **AO** = **Arhivele Olteniei.** Serie nouă, Craiova, EARSR, **1**, 1981 (AŞSP. CŞS — Craiova) [**5**, 1986]; **AP** = *Apărarea patriei*. Organ central al Ministerului Apărării Naţionale, Bucureşti, **1**, 1944 [**44**, nr. 43, 1988; Supl. 1—6, 1988]; *APASE* — Atelier poligrafic. Academia de Studii Economice din Bucureşti; **Apicultura** = *Apicultura în România*. Revistă lunară de schimb de experienţă şi îndrumare metodologică apicolă, editată de Asociaţia Crescătorilor de Albine din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1948 [**63**, nr. 7, 1988; inc.]; **APPM** v. nr. **199**; **Apulum** = *Apulum. Acta Musei Apulensis. Arheologie — Istorie — Etnografie*, Alba Iulia, **1**, 1939—1942 [**24**, 1987]; **AR** = *Actualités roumaines*. Hebdomadaire d'information et commentaires édité par l'Agence roumaine de presse — AGERPRES, Bucureşti, **1**, 1972 [**11**, nr. 51, 1988]; *apr.* = aprilie; **Argeş** = *Argeş*. Revistă lunară editată de Comitetul Judeţean pentru Cultură şi Educaţie Socialistă, Piteşti, **1**, 1966 [**22**, nr. 12, 1988]; *ARSR* = Academia Republicii Socialiste România; *art.* = articol(ul), articole(le); **Arta** = *Arta*. Revistă a Uniunii Artiştilor Plastici din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1953 [**35**, nr. 7, 1988]; *AS* = Asociaţia Slaviştilor din Republica Socialistă România; *ASE* = Academia de Studii Economice din Bucureşti; *ASPS* = Academy of Social and Political Sciences of the Socialist Republic of Romania; *ASSP* = Académie des Sciences Sociales et Politiques de la République Socialiste de Roumanie; Astra = **Astra**. Revistă de cultură. Apare lunar. Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român — ASTRA — 1861, Braşov, **1**, 1966 [**23**, nr. 12, 1988]; **Astra 1861 — 1950** = *Astra 1861 — 1950. Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român*. 125 de ani de la înfiinţare. Sub redacţia dr. Victor V. Grecu, Sibiu, [f. e.], 1987, 522 p. (ARSR. Secţia de Ştiinţe Istorice. SŞF Fil. Sibiu). *AŞSP* = Academia de Ştiinţe Sociale şi Politice a Republicii Socialiste România; **Ateneu** = *Ateneu*. Revistă social-culturală a Comitetului Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă Bacău. Fondatori: George Bacovia şi Grigore Tabacariu, Bacău, **1**, 1964 [**25**, nr. 11, 1988]; **AUBLLR** v.nr. 28; **AUBLLS** v. nr. 29; **AUBM**= *Analele Universităţii Bucureşti. Seria matematică*, Bucureşti, [TUB], **1**, 1954 [**37**, nr. 2, 1988]; **AUC** v.nr. 30; **AUCM** = *Analele Universităţii din Craiova. Seria Matematică, fizică-chimie*, Craiova, [TUC], **1**, 1973 [**15**, 1987]; *aug.* = august; **AUIFiloz** = *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi* (Serie nouă). Secţiunea III. b. *Filozofie*, Iaşi, [TUI], **1**, 1954 [**34**, nr. 1, 1988]; **AUII** = *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi*, (Serie nouă). Secţiunea III. d. *Istorie*, Iaşi [TUI], **1**, 1954 [**33**, 1987]; **AUIL** = *Analele ştiinţifice alè Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi* (Serie nouă). Secţiunea III. f. *Literatură*, Iaşi [TUI], **1**, 1956 [**33**, 1987]; **AUIM** = *Analele ştiinţifice ale Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi* (Serie nouă). Secţiunea I. a. *Matematică*, Iaşi, [TUI], **1**, 1954 [**33**, nr. 3, 1987]; *aut.* = autor(i); **AUT** v. nr. 31; **AUTM** = *Analele Universităţii din Timişoara. Seria ştiinţe matematice*, Timişoara, [TUT], **1**, 1963 [**24**, nr. 2, 1986].

Banatica= *Banatica*, Reşiţa, **1**, 1971 (CCESJ Caraş-Severin. Muzeul de Istorie al Judeţului Caraş-Severin) [**8**, 1985]; *BARSR* = Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti; *BCP* = Biblioteca Centrală Pedagogică, Bucureşti; *BCS* = Biblioteca Centrală de Stat a Republicii Socialiste România, Bucureşti; *BCUB* = Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti; *bibl.* = bibliografie; **Biblioteca** = *Biblioteca*. Buletin trimestrial de biblioteconomie editat de revista „Cîntarea României", Bucureşti [nr. 3, 1988]; *biobibl.*= biobibliografie; biobibliografic(ă); *biogr.* = biografie; biografic(ă); **BN** = *Banatske novine*. Društveno-politički nedeljnik. Izdavaci: Timiški županijski komitet RKP i Županijski narodni odbor, Timişoara, **1**, 1949 [**45**, nr. 4044, 26 aug. 1988; inc.]; **BRL** = *Bibliografia românească de lingvistică*; **BO** = *Biserica Ortodoxă Română*. Buletinul oficial al Patriarhiei Române, Bucureşti, **1**, 1983 [**106**, nr. 2, 1988; inc.]; **BUBrM** = *Buletinul Universităţii din Braşov*. Seria C. *Matematică—Fizică*, Braşov, [RUBr], **1**, 1958 [**29**, 1987]; *Buc.* = Bucureşti; **BulID—Arad** v. nr. **58**; **BulID—Piteşti** v. nr. **59**; **BulIDMş—Suceava**, v. nr. **60**; **BulIDŞ** v. nr. **61**; **BulIMŞ** v. nr. **64**; **BulIŞD—Constanţa** v. nr. **63**; **BulIDŞ—Piteşti** v. nr. **62**; **Bull Math** = *Bulletin mathématique de la Société de Sciences Mathématiques de la Republique Socialiste*

de Roumanie. Nouvelle série, Bucureşti, **1**, 1956 (Societatea de Ştiinţe Matematice, din R. S. România) [**32**, nr. 3, 1988]; **BulSŞF** v.nr. **68**; **BulSŞF—Ploieşti** v. nr. **67**; **BulŞtConstr**= *Buletinul ştiinţific*, Bucureşti; **1**, 1961 (MEÎ. ICB) [**30**, nr. 2, 1987]; **BulŞtStud** v.nr. **66**; **BulŞt—Suceava** v.nr. **65**.

cap. = capitol(ul), capitole(le); **Carpica** = *Carpica*, Bacău, **1**, 1967 (Complexul Muzeal Judeţean Bacău) [**18—19** 1986/1987 (1987)]; **CBot** = *Caiete botoşănene.* Editor: Comitetul Judeţean al Culturii şi Educaţiei Socialiste Botoşani şi revista „Ateneu", Bacău, **1**, 1983 [**5**, nr. 12, 1988, în Ateneu, **25**, nr. 12, 1988]; *CCD* = Casa Corpului Didactic; *CCES* = Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste; *CCESJ* = Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă al Judeţului; **CCS** v. nr. **60**; *CEd* = Centrala Editurilor; *CFS* = Catedra de filologie slavă; **CICSE** v. nr. **1537**; **Cinema** = *Cinema.* Revistă a Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, Bucureşti, **1**, 1962 [**26**, nr. 12, 1988]; *CJCES* = Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă; **CL** v.nr. 34; *CLE* = Catedra de limba engleză; *CLG* = Catedra de limbi germanice; *CLILFI* = Centrul de Lingvistică, Istorie Literară şi Folclor din Iaşi; CLLE = Catedra de limba şi literatura engleză; *CLLF* = Catedra de limba şi literatura franceză; CLLG = Catedra de limbi şi literaturi germanice; *CLLR* = Catedra de limba şi literatura română; *CLM* = Colectivul de limbi moderne; *CLMCC* = Colectivul de limbi moderne şi corespondenţă comercială; *CLMCE* = Colectivul de limbi moderne şi corespondenţă economică; *CLMP* = Catedra de limbi moderne şi pedagogie; *CLRS* = Catedra de limbi romanice şi slave; *CLS* = Catedra de limbi slave; *CLSt* = Catedra de limbi străine; **CLTA** v.nr. 33; *CMIAB* = Centrul de multiplicare al Institutului de Arhitectură „Ion Mincu" din Bucureşti; *CMIPB* = Centrul de multiplicare al Institutului Politehnic din Bucureşti; *CMUI* = Centrul de multiplicare al Universităţii „Al.I. Cuza" din Iaşi; **CNŞI** v.nr. 107; *CNŞT* = Consiliul Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie; *colab.* = colaboratori(i); *ColL* = Colectivul de lingvistică; *ColLE* = Colectivul de limba engleză; **Collegium** v.nr. **70**; *ColLR* = Colectivul de limba rusă; *com.* = comunicare, comunicări; comunicat(ă); *comen.* = comentariu, comentarii; comentat(ă); **ConCom** = *Convingeri comuniste.* Organ al C.U.A.S.C. al Centrului Universitar Bucureşti, Bucureşti, 1 [nr. 4—5, 1988]. *cons.* = consemnat(ă); consemnaţi, consemnate; **Contemporanul** = *Contemporanul.* Revistă fondată în 1881. Săptămînal politic-social-cultural, Bucureşti [nr. 52, 1988]; **ContL** v. nr. **71**; **ConvLit** = *Convorbiri literare.* Revistă literară fondată de Societatea „Junimea" din Iaşi la 1 martie 1867, editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, Iaşi, **1**, 1867 [**94**, nr. 12, 1988]; *cop.* = copertă, coperta; *CR* = Cartea Românească, Bucureşti [editură]; **CREL** = *Cahiers roumains d'études littéraires*, Bucarest, ÉdU, **1**, 1973 [**15**, nr. 3, **1988**]; **Crisia** = *Crisia*, Oradea, **1**, 1971 (CCESJ Bihor. Complexul Muzeal Judeţean Bihor) [**17**, 1987]; **CRom** = *Cîntarea României.* Revista editată de Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, Bucureşti, **1**, 1980 [**9**, nr. 11, 1988]; **Cronica**= *Cronica.* Săptămînal politic — social — cultural editat de Comitetul Judeţean pentru Cultură şi Educaţie Socialistă Iaşi, Iaşi, **1**, 1966 [**23**, nr. 53, 1988]; *CŞS* = Centrul de Ştiinţe Sociale; **Cutezătorii** = *Cutezătorii.* Revistă săptămînală editată de Consiliul Naţional al Organizaţiei Pionierilor, Bucureşti, **1**, 1967 [**22**, nr. 51—52, 1988]; *cuv.* = cuvînt(ul), cuvinte(le).

dact. = dactilografiat(ă), dactilografiate; *dc.* = document(ul), documente(le); **DCon** = *Documentele continuităţii.* Supliment la revista „Vatra", Tîrgu Mureş [n. 1988, în Vatra, **18**, nr. 11, 1988]; *dec.* = decembrie; *deutsch. Zus.* = deutscher Zusammenfassung; *DGAS* = Direcţia Generală a Arhivelor Statului din Republica Socialistă România; **Dialog** = *Dialog.* Revistă editată de Consiliul U.A.S.C., din Universitatea „Al.I. Cuza"—Iaşi, Iaşi, **1**, 1971 [**19**, nr. 126, 1988; inc.]; **DMod** v.nr. **2114**; *doc.* = docent; **Dolgozó nő** = *Dolgozó nő.* Kiadja Román Szocialista Köztársaság Országos Nőtanácsa, Cluj-Napoca, **1**, 1944 [**44**, nr. 11, 1988]; *dr.* = doctor în ştiinţe; *DLS* = Disciplina de limbi străine; **DSAP** v.nr. **198**; **DW** = *Die Woche.* Organ des Kreiskomitees der RKP und des Kreisvolksrates Sibiu, Sibiu, **1**, 1968 [**21**, nr. 1089, 28 oct. 1988; inc.].

EA = Editura Academiei, Bucureşti; *EAl* = Editura Albatros, Bucureşti; *EARSR* = Editura Academiei Republicii Socialiste România; **Echinox** = *Echinox.* Revistă de cultură a Consiliului U.A.S.C. de la Universitatea din Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, **1**, 1969 [**20**, nr. 3, 1988]; *ed.* = ediţie; editat(ă); editor(i); *ED* = Editura Dacia, Cluj-Napoca; *EDP* = Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti; *ÉdU* = Éditions Univers, Bucarest; *EE* = Editura Eminescu, Bucureşti; *EF* = Editura Facla, Timişoara; **EFS** = *Educaţie fizică şi sport.* Revistă teoretică şi metodică editată de Consiliul Naţional pentru Educaţie Fizică şi Sport din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1947 [**41**, nr. 8, 1988]; *EJ* = Editura Junimea, Iaşi; **Előre** = *Előre.* A Szocialista Demokrácia és Egység Frontja Országos tanácsának napilapja, Bukarest, **1**, 1947 [**42**, nr. 12777 30 dec. 1988]; *EK* = Editura Kriterion, Bucureşti; *EL* = Editura „Litera", Bucureşti; *EM* = Editura Minerva; *EMB* = Editura Mitropoliei Banatului, Arad; *EMed* = Editura Medicală, Bucureşti; *EMer* = Editura Meridiane, Bucureşti; *EMO* = Editura Mitropoliei Olteniei, Craiova; *engl.* = englez(ă); *Engl. Ab.* = English Abs-

tract ; *EP* = Editura Politică, București ; **EPR** = *L'enseignement et la pédagogie en Roumanie. Éditeur* : Bibliothèque Centrale Pédagogique, Bucarest, **1**, 1978 [**5**, 1986] ; **Era socialistă** = *Era socialistă*. Revistă teoretică și social-politică a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, București, **1**, 1929 [**68**, nr. 24, 1988] ; *EST* = Editura Sport-Turism, București ; *EȘE* = Editura Științifică și Enciclopedică, București ; *ET* = Editura Tehnică, București ; **ÉtCon** v.nr. **2274** ; *etim* = etimologie, etimologii ; *EU* = Editura Univers, București ; *ex.* = exemplul, exemple ; exemplificare, exemplificări.

f. = foaie, foi ; *f.a.* = fără an (de apariție) ; *facs.* = facsimil(e) ; *fam.* = familie ; **Familia** = *Familia*. Revistă de cultură. Fondator : Iosif Vulcan. Seria a II-a, Oradea, **1**, 1965 [**24**, nr. 12, 1988] ; *FC* = Facultatea de Comerț ; **FDN** = *Falvak dolgozó népe*. Kiadja Mezőgazdasági és Minisztérium a Mezőgazdasági Termolőszövetkezetek Országos Szövetsége és a Termelő, Felvásárló és Amforgalmazó Szövetkezetek Központi Szövetsége Mezögazdasági kisenciklopedia, București, **1**, 1944 [**42**, nr. 46, 1988 ; inc.] ; *f.e.* = fără editură ; *febr.* = februarie ; **Femeia** = *Femeia*. Revistă editată de Consiliul Național al Femeilor, București, **1**, 1948 [**41**, nr. 12, 1988] ; *FF* = Facultatea de Filologie ; *FFI* = Facultatea de Filologie-Istorie ; *fig.* = figură, figuri ; *Fil.* = filială, filiala ; **Filatelia** = *Filatelia*. Organ al Asociației Filateliștilor din Republica Socialistă România, București, **1**, 1952 [**37**, nr. 12, 1988] ; *FÎF* = Facultatea de Îmbunătățiri Funciare ; **Flacăra** = *Flacăra*. Săptămînal editat de Frontul Democrației și Unității Socialiste, București, **1**, 1952 [**37**, nr. 51, 1988] ; *FLLR* = Facultatea de Limba și Literatura Română ; *FLLS* = Facultatea de Limbi și Literaturi Străine ; **Forum** = *Forum*. Revista învățămîntului superior. Publicație lunară editată de Ministerul Educației și Învățămîntului, București, **1**, 1959 [**30**, nr. 11, 1988] ; *fot.* = fotografie, fotografii ; *fr.* = francez(ă) ; fragm. = fragment(ul), fragmente(le) ; **FS** = *Forum studențesc*, Revistă a Consiliului U.A.S.C. din Centrul Universitar Timișoara, Timișoara, **1**, 1973 [**16**, nr. 4, 1988 ; inc.] ; *FȘN* = Facultatea de Științele Naturii ; **FVL** v.nr. 35 ; *germ.* = german(ă) ; *gl.* = glosar(e) ; *gr.* = grec, greacă ; *graf.* = grafic(e) ; **GS** = *Gînduri studențești*. Organ al Consiliului Uniunii Asociației Studenților Comuniști din Centrul Universitar Tîrgu-Mureș, Tîrgu-Mureș, **1**, 1976 [nr. 2, 1987 ; inc.].

h. = hartă ; hărți ; **Hierassus** = *Hierasus*. Anuarul județean Botoșani (Muzeul Județean), Botoșani, **1**, 1979 [**6**, 1986].

IAB = Institutul de Arhitectură „Ion Mincu" din București ; *IAgB* = Institutul Agronomic „Nicolae Bălcescu" din București ; *ian.* = ianuarie ; *ICB* = Institutul de Construcții din București ; **ICRG** v.nr. **73** ; *IESEE* = Institut d'Etudes Sud-Est Européennes, Bucarest ; **Ifjúmunkás** = *Ifjúmunkás*. A romániai Kommunista Ifjúsági Szövetség Központi bizottságának hetilapja, București, **1**, 1956 [**32**, nr. 42, 1988 ; inc.] ; *IIAI* = Institutul de Istorie și Arheologie „A.D. Xenopol" din Iași ; *IIB* = Institutul de Istorie „Nicolae Iorga" din București ; *IÎSSu* = Institutul de Învățămînt Superior din Suceava ; *il.* = ilustrat(ă), ilustrați, ilustrate ; ilustrație, ilustrații ; *ILIL* = Institutul de Lingvistică și Istorie Literară al Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca ; *ILUB* = Institutul de Lingvistică al Universității din București ; **IMCB** v.nr. **72** ; *inc.* = incomplet(ă) ; *ind.* = indice ; *inform.* = informator(i) ; **ING** = *ING*. Organ al C.U.A.S.C. din Institutul Politehnic București — Serie nouă, București, **1**, 1968 [**20**, nr. 3, 1988 ; inc.] ; *INID* = Institutul Național de Informare și Documentare ; *int.* = interviu(ri) ; *IPB* = Institutul Politehnic din București ; *IPT* = Institutul Politehnic „Traian Vuia" din Timișoara ; **IS** = *Igasz szó*. Román Szocialista Köztársaság Irószövetségének havi folyóirata, Cluj-Napoca, **1**, 1953 [**36**, nr. 12, 1988] ; *ISSEE* = Institutul de Studii Sud-Est Europene din București ; IȘJ = Inspectoratul Școlar Județean ; *iul.* = iulie ; *iun.* = iunie.

î.a.t. = în afară de text ; *îmb.* = îmbinare, îmbinări ; **ÎndrBis—Alba Iulia** = *Îndrumător bisericesc*, Alba Iulia, **1**, 1977 (Episcopia Ortodoxă Română Alba Iulia) [**11**, 1987] ; **ÎndrBis—București** — Îndrumător bisericesc misionar și patriotic. Tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, București, Editura Arhiepiscopiei Bucureștilor, **1**, 1985 (Arhiepiscopia Bucureștilor) [**4**, 1987] ; **ÎndrBis—Buzău** = *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*. Tipărit cu binecuvîntarea și sub îndrumarea Prea Sfințitului Epifanie, Episcopul Buzăului. Editat de Episcopia Buzăului, Buzău, **1**, 1982 (Episcopia Buzăului) [**6**, 1987] ; **ÎndrBis—Craiova** = *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*. Tipărit cu binecuvîntarea Înalt Prea Sfințitului dr. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, Craiova, EMO, **1**, 1984 (Mitropolia Olteniei) [**4**, 1987] ; **ÎndrBis—Iași** = *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*. Tipărit cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române și locțiitor de Mitropolit al Moldovei și Sucevei, Iași, Mănăstirea Neamț, Editura Mitropoliei Moldovei și Sucevei, **1**, 1985 [**3**, 1987] ; **ÎndrBis—Roman—Huși** = *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*, Editat cu binecuvîntarea Prea Sfințitului Eftimie, Episcopul Romanului și Hușilor, Roman, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, **1**, 1985 (Episcopia Romanului și Hușilor) [**3**, 1987] ; **ÎndrBis—Sibiu** = *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic*, Sibiu, Tiparul Tipografiei Eparhiale [**136**, 1988] ; *îndr. șt.* =

îndrumător ştiinţific; **ÎnvLicTehn** = *Învăţământul liceal şi tehnic profesional.* Revistă editată de Ministerul Educaţiei şi Învăţământului, Bucureşti, 1,1963 [**36**, nr. 12, 1988]; *i.t.* = în text. **KarpRund** = *Karpaten Rundschau.* Wochenschrift für Gesellschaft — Politik, Kultur, Braşov, **1**, 1968 [**21**, nr. 43, 1988; inc.]; *KK* = Kriterion Könyvkiadó, Bucureşti; **KM** = *Keresztény magvető.* Kiadja az Unitárius Egyház, Kolozsvár-Napoca, **1**, 1896 [**92**, nr. 4, 1987]; **Korunk** = *Korunk.* A Szocialista Művelődési és Nevelési Tanács folyóirata, Cluj-Napoca, **1**, 1942 [**47**, nr. 11, 1988; inc.]; *KV* = Kriterion Verlag, Bucureşti; **KŽ** = *Književni život.* Časopis Saveta književnika Socijalističke Republike Rumunije na srpskohrvatsom jaziku i izlaženjem u Temešvaru, Timişoara, **1**, 1966 [**32**, nr. 2, 1988].

LESF v.nr. **2239**; *lit.* = literă, litere; **LL** v.nr. **74**; **LLR** v.nr. 37; **LMŞ** v.nr. **2203**; *loc.* = localitate, localităţi; **LR** v.nr. 36; **LSG** = *Lucrările Seminarului geografic „Dimitrie Cantemir"*, Iaşi, **1**, 1981 (UI. Facultatea de Biologie—Geografie—Geologie. Catedra de geografie) [**7**, (1986), 1987]; **Luceafărul** = *Luceafărul.* Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1958 [**31**, nr. 53, 1988]; **Lumea** = *Lumea.* Săptămînal de politică externă, Bucureşti, **1**, 1963 [nr. 52, 1988].

MA = *Mitropolia Ardealului.* Revista oficială a Arhiepiscopiei Sibiului, Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, Episcopiei Alba Iuliei şi Episcopiei Oradiei, Sibiu, **1**, 1956 [**33**, nr. 3, 1988]; **Magazin** = *Magazin.* Revistă săptămînală editată de Frontul Democraţiei şi Unităţii Socialiste, Bucureşti, **1**, 1959 [**31**, nr. 52, 1988]; **Manuscriptum** = *Manuscriptum.* Revistă trimestrială editată de Muzeul Literaturii Române. Director Fondator: D. Panaitescu Perpessicius, Bucureşti, **1**, 1969 [**19**, nr. 3, 1988]; *mart.* = martie; *mat.* = materii; material(e); **Mathematica** = *Mathematica.* Revue d'analyse et de théorie de l'approximation, Cluj-Napoca, EARSR, Fil. Cluj-Napoca, **1**, 1958 [**30**, nr. 1, 1988]; **MB** = *Mitropolia Banatului.* Revista oficială a Arhiepiscopiei Timişoarei şi Caransebeşului şi a Episcopiei Aradului, Timişoara, **1**, 1951 [**37**, nr. 2, 1988]; **MC** = *Mesaj comunist.* Revistă a C.U.A.S.C. din Centrul Universitar Craiova, Craiova, **1**, 1969 [nr. 2, 1988; inc.]; *MEÎ* = Ministerul Educaţiei şi Învăţământului; **MI** = *Magazin istoric.* Revistă de cultură istorică, Bucureşti, **1**, 1967 [**22**, nr. 12, 1988]; *MLR* = Muzeul Literaturii Române, Bucureşti; **MMS** = *Mitropolia Moldovei şi Sucevei.* Revista oficială a Arhiepiscopiei Iaşilor şi a Episcopiei Romanului şi Huşilor, Iaşi, **1**, 1924 [**64**, nr. 4, 1988]; **MO** = *Mitropolia Olteniei.* Revista oficială a Arhiepiscopiei Craiovei şi Episcopiei Rîmnicului şi Argeşului, Craiova, **1**, 1948 [**39**, nr. 5, 1987]; **MS** = *Muncitorul sanitar.* Săptămînal editat de Ministerul Sănătăţii şi Comitetul Uniunii Sindicatelor din Unităţile Sanitare, Bucureşti, **1**, 1954 [**34**, nr. 41, 1988; inc.]; *ms(s)* = manuscris(e); **MSŞFLA** v. nr. **75**; *multigr.* = multigrafiat(ă); **Munca** = *Munca.* Organ al Consiliului Central al Uniunii Generale a Sindicatelor din România, Bucureşti, **1**, 1943 [**45**, nr. 52, 1988].

n. = noiembrie; **Natura** = *Ocrotirea mediului înconjurător. Natura. Terra.* Subtitlul *Natura*, Bucureşti, **1**, 1948 (Societatea de Ştiinţe Biologice din Republica Socialistă România) [**39**, nr. 3, 1988]; **NBZ** = *Neue Banater Zeitung.* Organ des Kreiskomitees der R.K.P. und des Kreisvolksrates Temesch, Temeswar, **1**, 1957 [**32**, nr. 8046, 30 oct. 1988; inc.]; **NL** = *Neue Literatur.* Zeitschrift des Schriftstellerverbandes der Sozialistischen Republik Rumänien, Bukarest, **1**, 1950 [**39**, nr. 10, 1988]; **Noesis** = *Noesis.* Travaux du Comité Roumain d'Histoire et de Philosophie des Sciences, Bucureşti, EARSR [**13**, 1987]; *nr.* = număr(ul), numere(le); *num.* = numeros, numeroasă, numeroşi, numeroase; **NU** = *Napoca Universitară.* Organ al Consiliului Uniunii Asociaţiilor Studenţilor Comunişti din Centrul Universitar Cluj-Napoca, Cluj-Napoca, **1**, 1974 [**15**, nr. 1, 1988]; **NW** = *Neuer Weg.* Zeitung des Landesrates der Front des Sozialistischen Demokratie und Einheit, Bukarest, **1**, 1949 [**40**, nr. 12313, 31 dec. 1988]; **NylK** v.nr. 38.

oct. = octombrie; *OIDSPS* = Office for Information and Documentation in Social and Political Sciences, Bucharest; *OIDŞSP* = Oficiul de Informare şi Documentare pentru Ştiinţele Sociale şi Politice, Bucureşti; **Oltenia** = *Oltenia.* Studii şi comunicări. *Istorie — etnografie — ştiinţele naturii*, Craiova, **1**, 1974 (Complexul Muzeal Craiova) [**5—6**, 1986]; *op.* = operă, opere(le); *org.* = organizat(ă); **Orizont** = *Orizont.* Săptămînal social-politic şi literar-artistic editat de Uniunea Scriitorilor din R.S.R. şi Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă Timiş, Timişoara, **1**, 1951 [**39**, nr. 52, 1988]; **Ortodoxia** = *Ortodoxia.* Revista Patriarhiei Române, Bucureşti, **1**, 1949 [**39**, nr. 1, 1988]; **OS** = *Opinia studenţească.* Organ al Consiliului U.A.S.C. din C.U. Iaşi, **1**, 1974 [**15**, nr. 4, 1988].

p. = pagină, pagini(le); **PagBuc** = *Pagini bucovinene.* Supliment [al periodicului „Convorbiri literare"] editat în colaborare cu Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă Suceava, Iaşi, **1**, 1982 [nr. 11, 1988, în ConvLit, **94**, nr. 11, 1988]; **PD** v.nr. **532**; **PEÎ** v.nr. **1925**; **Pentru patrie** = *Pentru patrie.* Revistă ilustrată editată de Ministerul de Interne, Bucureşti, **1**, 1950 [**39**, nr. 11, 1988]; **PID** = *Probleme de informare şi documentare*, Bucureşti, **1**, 1966 (CNŞT. INID) [**21**, nr. 4, 1987]; *pl.* = planşă, planşe; **PLMLR** v.nr.

2204; **PLRS** v.nr. **200**; **PN** = *Presa noastră*. Revistă editată de Consiliul Ziariştilor din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1956 [**32**, nr. 10, 1988]; **Pontica** = *Pontica*, Constanţa, **1**, 1967 (Muzeul de Istorie Naţională şi Arheologie Constanţa) [**19**, 1986]; *port.* = portughez(ă); **PPC** = *Probleme de pedagogie contemporană*, Bucureşti, 1, 1970 (BCP. **Modernizarea învăţămîntului**, XL) [**9**, 1987]; **PPLSM** v. **2205**; **PredC I—IV** = *Predarea la clasele I—IV*. Volumul 4. Culegere de referate, Bucureşti, 1987 (BCP. **Modernizarea învăţămîntului**, XXXIX), 231 p.; *prel.* = prelucrare, prelucrări; prelucrat(ă); *prez.* = prezentare, prezentări; prezentat(ă); *prof.* = profesor (universitar); **Proverbium** = *Proverbium. Dacoromania*. Vol. 3. Îngrijit de prof. dr. Constantin Negreanu, Drobeta—Turnu-Severin, [f.e.], 1988, 46 p. multigr. (ARSR. Colectivul pentru cercetarea proverbului românesc Drobeta—Turnu-Severin, SŞF Fil. Drobeta—Turnu-Severin, Inspectoratul Şcolar Judeţean. Cabinetul de perfecţionare a pregătirii profesionale); **Publicitate** = *Publicitate* [Supliment al revistei „Ateneu"; n. 1988, în Ateneu, **25**, nr. 11, 1988]; **Publicitate** = *Publicitate* [Supliment literar al revistei „Familia"; nr. 8, 1988, în Familia, **24**, nr. 8, 1988]; **PVH** = *Producţia vegetală. Horticultura*, Revistă lunară de ştiinţă şi tehnică hortiviticolă, Bucureşti, **1**, 1952 (Ministerul Agriculturii) [**37**, nr. 7, 1988; inc.].

RA = *Revista arhivelor*, Bucureşti, **1**, 1924 (DGAS) [**65**, vol. 50, nr. 4, 1988]; **Raketenpost** = *Raketenpost*. Für Pioniere und Schüler. [Supliment al ziarului „Neuer Weg"; nr. 43, 1988; inc.]; **Ramuri** = *Ramuri*. Revistă lunară editată de Comitetul de Cultură şi Educaţie Socialistă al Judeţului Dolj, Craiova, **1**, 1964 [nr. 12, 1988]; **RCM** = *Revista cultului mozaic*, Bucureşti, **1**, 1956 [**31**, nr. 654, 1988; inc.]; **RE** = *Revista economică*, Bucureşti, **1**, 1975 (Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice şi Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice) [nr. 52, 1988]; *red.* = redacţie; redactor, redactori; **REF** = *Revista de etnografie şi folclor*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1955 [**33**, nr. 2, 1988]; *repr.* = reproducere, reproduceri; reprodus(ă); **RESEE** v.nr. 39; *rés. fr.* = résumé en français; **RE—Supl** = [Supliment la „Revista economică", nr. 51, 1988, în RE, nr. 51, 1988]; *rev.* = revistă, reviste(le); **Rev-UNESCO** = *Revista Comisiei Naţionale a României pentru UNESCO*, Bucureşti, **1**, 1959 [**29**, nr. 4, 1987]; *rez. rom.* = rezumat în română; **RF** = *Revista de filozofie*. Apare sub egida Secţiei de Filozofie şi Logică a Academiei de Ştiinţe Sociale şi Politice, Bucureşti, EARSR, **1**, 1954 [**35**, nr. 4, 1988]; **RI** = *Revista de istorie*, Bucureşti, **1**, 1948 (AŞSP. Secţia de Istorie şi Arheologie) [**41**, nr. 9, 1988]; *riass. it.* = riassunto in italiano; **RITL** = *Revista de istorie şi teorie literară*, Bucureşti, **1**, 1952 (AŞSP. Institutul de Istorie şi Teorie Literară „George Călinescu" al Universităţii din Bucureşti) [**36**, nr. 1—2, 1988]; **RLib** = *România liberă*. Cotidianul Consiliului Naţional al Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, Bucureşti, **1**, 1944 [**46**, nr. 13733, 31 dec. 1988]; **RLit** = *România literară*. Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, Bucureşti, **1**, 1968 [**21**, nr. 53, 1988]; **RMM** = *Revista muzeelor şi monumentelor. Muzee*, Bucureşti, **1**, 1964 (CCES) [**25**, nr. 8, 1988]; **RMMMON** = *Revista muzeelor şi monumentelor. Seria Monumente istorice şi de artă*, Bucureşti, **1**, 1969 [**18**, nr. 2, 1988]; **RN** = *Revista noastră*. Publicaţie a elevilor Liceului „Unirea" din Focşani, fondată în 1912 (Serie nouă). Fondator: Prof. Dimitrie Papadopol. Coordonator (din 1972): Prof. Petrache Dima, Focşani, **1**, 1972 [nr. 137—139, 1988]; *rom.* = român(ă); **RomBooks** v.nr. 112; **Roum** = *Roumanie d'aujourd'hui*. Revue mensuelle paraissant en français, allemand, anglais et espagnol, Bucarest [nr. 11, 1988]; **RP** = *România pitorească*. Revistă lunară editată de Ministerul Turismului, Bucureşti, **1**, 1972 [**17**, nr. 12, 1988]; **RPdH** = *Roumanie. Pages d'histoire*. Publication trimestrielle paraissant en français, allemand, anglais, espagnol et russe, éditée par l'Agence roumaine de presse — Agerpress — Rédaction des publications pour l'étranger „La Roumanie", Bucarest, **1**, 1975 [**13**, nr. 3, 1988]; **RPed** = *Revista de pedagogie*, Bucureşti, **1**, 1952 (MEÎ) [**37**, nr. 12, 1988]; **RPsih** = *Revista de psihologie*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1955 (AŞSP) [**33**, nr. 4, 1988]; **RR** = *Revue roumaine*. Revue mensuelle de culture et civilisation roumaines. Paraît en français, allemand, anglais et russe, Bucarest, **1**, 1947 (Agence roumaine de presse „Agerpres" — Rédaction des publications pour l'étranger „La Roumanie") [**42**, nr. 10, 1988]; **RRG—Géogr** = *Revue roumaine de géologie, géophysique et géographie. Géographie*, Bucarest, EARSR, **1**, 1957 (ARSR) [**31**, 1987]; **RRH** = *Revue roumaine d'histoire*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1962 (ASSP) [**22**, nr. 3, 1988]; **RRL** v. nr. 40; **RRMPA** = *Revue roumaine de mathématique pure et appliquée*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1956 (ASSP) [**33**, nr. 10, 1988]; **RRSSPh** = *Revue roumaine des sciences sociales. Série de philosophie et logique*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1957 (ASSP) [**32**, nr. 2, 1988]; **RRSSPs** = *Revue roumaine des sciences sociales. Série de psychologie*, Bucureşti, EARSR, **1**, 1957 (ASSP) [**32**, nr. 1, 1988]; **RS** v.nr. **1821**; *Rtd* = Rezumatul tezei de doctorat; *rubr.* = rubrică, rubrica; *RUBr* = Reprografia Universităţii din Braşov; *RUC* = Reprografia Universităţii din Craiova.

SAI = *Studii și articole de istorie*, București, **1**, 1956 (Societatea de Științe Istorice din Republica Socialistă România) [**55—56**, 1988]; **Sargetia** = *Sargetia. Acta Musei Devensis.* Anuarul Muzeului din Deva, Deva [**18—19**, 1984—1985]; **Satu Mare** = *Satu Mare.* Revista Muzeului Județean Satu Mare, Satu Mare **1**, 1969 [**7—8**, 1986/1987]; **Sănătatea** = *Sănătatea.* Revistă editată de Consiliul Național al Societății de Cruce Roșie din Republica Socialistă România, București, **1**, 1952 [**36**, nr. 12, 1988]; **Săptămîna** = *Săptămîna culturală a capitalei.* Serie nouă. Revistă editată de Comitetul pentru Cultură și Educație Socialistă al Municipiului București, București, **1**, 1970 [nr. 52, 1988]; *SB* = Serviciul bibliografic; **SCD** = *Studii și cercetări de documentare. Educație—Învățămînt*, București, **1**, 1959 (MEÎ. Oficiul de informare documentară pentru învățămînt) [**29**, nr. 3—4, 1987]; *sch.* = schemă, scheme; **SCIAP** = *Studii și cercetări de istoria artei. Seria artă plastică*, București [**35**, 1988]; **SCIVA** = *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, București, EARSR, **1**, 1949 (AȘSP) [**39**, nr. 3, 1988; inc.]; **Scînteia** = *Scînteia.* Organ al Comitetului Central al Partidului Comunist Român, București, **1**, 1931 [**58**, nr. 14422, 31 dec. 1988]; **SCJ** = *Studii și cercetări juridice*, București, EARSR, **1**, 1956 (AȘSP) [**33**, nr. 3, 1988]; **SCL** v.nr. 42; **SCMatem** = *Studii și cercetări matematice*, București, EARSR, **1**, 1948 (ARSR) [**40**, nr. 6, 1988]; **SeTin** = *Scînteia tineretului.* Organ central al Uniunii Tineretului Comunist, București, **1**, 1945 [**44**, nr. 12311, 31 dec. 1988]; **SeTin SLA** = *Scînteia tineretului. Supliment literar-artistic*, București, **1**, 1981 [**8**, nr. 52, 1988]; *SDial* = Sectorul de dialectologie; *sec.* = secol(ul), secole(le); **Sec. 20** = *Secolul 20.* Revistă de literatură universală editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, București [nr. 310—312, 1986]; *sept.* = septembrie; *sh. rez.* = srpskohrvatsko rezime; **SLA** v.nr. **2208**; **SLLM** v.nr. **2206**; **SLLS** v.nr. **2207**; **SLRC** = *Studii de literatură română și comparată*, Timișoara, [TUT], **1**, 1976 (UT. FF) [**8**, 1986]; **SMIIC** = *Studii și materiale de istorie și istorie a culturii*, Târgoviște, **1**, 1969 (Muzeul Județean Dîmbovița) [**12—13**, 1980—1981, subtitlul: *Valachica*]; **SP** v.nr. **76**; *SRLR* = Societatea Română de Lingvistică Romanică; *SSC* = Societatea de Studii Clasice din Republica Socialistă România; *SȘF* = Societatea de Științe Filologice din Republica Socialistă România; **ST** = *Studii teologice.* Revista institutelor teologice din Patriarhia Română, București, **1**, 1949 [**38**, nr. 5, 1987]; *s.t.c.* = sub titlul comun; **StCl** v.nr. **1569**; **StCom—Cîmpulung Muscel** = *Studii și comunicări*, Cîmpulung Muscel, **1**, 1981 (Muzeul din Cîmpulung Muscel) [**4**, 1987]; **Steaua** = *Steaua.* Revistă a Uniunii Scriitorilor din Republica Socialistă România. Literatură. Artă. Cultură, Cluj-Napoca, **1**, 1950 [**39**, nr. 11, 1988]; **StUBB** v.nr. 41; **StUBB—GeolGeogr** = *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Geologia — Geographia*, Cluj-Napoca, [TUCN], **1**, 1955 [**32**, 1987]; **StUBBHist** = *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Historia*, Cluj-Napoca, [TUCN], **1**, 1956 [**32**, nr. 2, 1987]; **StUBBM** = *Studia Universitatis Babeș-Bolyai. Mathematica*, Cluj-Napoca, [TUCN], **1**, 1955 [**32**, nr. 4, 1987]; *subcap.* = subcapitol(ul), subcapitole(le); **Suceava** = *Suceava.* Anuarul Muzeului Județean, Suceava [**11—12**, 1984—1985]; **Synthesis** = *Synthesis.* Bulletin du Comité National de Littérature Comparée de la République Socialiste de Roumanie, Bucarest, EARSR, **1**, 1974 (ASSP) [**15**, 1988].

ȘSPH v.nr. 115; **ȘSPR** v.nr. 114; **ȘtTehn** = *Știință și tehnică.* Revistă editată de Comitetul Central al U.T.C., București, **1**, 1950 [**40**, nr. 12, 1988]; *ș.u.* = și următoarele.

t. = tabel(e); *TBARSR* = Tipodrafia Bibliotecii Academiei Republicii Socialiste România; *TBCS* = Tipografia Bibliotecii Centrale de Stat a Republicii Socialiste România, București; *TBCUB* = Tipografia Bibliotecii Centrale Universitare din București; **Teatrul** = *Teatrul.* Revistă lunară editată de Consiliul Culturii și Educației Socialiste și de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România, București, **1**, 1956 [**32**, nr. 12, 1988]; **TelR** = *Telegraful român.* Foaie religioasă editată de Arhiepiscopia Ortodoxă Română a Sibiului, Sibiu, **1**, 1852 [**136**, nr. 39—40, 15 oct. 1988; inc.]; **Terra** = *Terra.* Revista *Ocrotirea mediului înconjurător. Natura. Terra.* Subtitlul *Terra*, București, **1**, 1969 (Societatea de Științe Geografice din Republica Socialistă România) [**20**, nr. 2, 1988]; **Tett** = *Tett.* Természet. Ember. Tudományi. Technika. Tudományos ismeretterjesztő melléklet. Kiadjia A Hét, Bukarest [nr. 1, 1988]; **Tomis** = *Tomis.* Revistă lunară, editată de Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă Constanța, Constanța, **1**, 1966 [**23**, nr. 12, 1988]; *top.* = toponim(e); toponimic(e); *trad.* = traducere, traduceri; tradus(ă); traducător; **Transilvania** = *Transilvania.* Revistă politică, social-culturală și literară. Serie nouă. Editată de Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă, Sibiu, **1**, 1972 [**17**, nr. 11, 1988]; **TribRom** = *Tribuna României.* Revistă editată de Asociația „România", București, **1**, 1972 [**17**, nr. 378, 1988]; **TribȘc** = *Tribuna școlii.* Revistă editată de Ministerul Educației și Învățămîntului și Uniunea Sindicatelor din Învățămînt, Știință și Cultură, Poligrafie, Presă și Edituri, București, **1**, 1971 [**17**, nr. 318, 1988]; **Tribuna** = *Tribuna.* Săptămînal de cultură editat de Consiliul Culturii și Educației Socialiste. Director fondator: Ioan Slavici (1884), Cluj-Napoca, **1**, 1957 [**32**, nr. 52, 1988]; **TSE** = *Tribuna studentului economist.* Organ al Consiliului U.A.S.C. din Academia de Studii Economice București, București, **1**, 1973 [nr. 2, 1988; inc.]; *TTES* = Tiparul Tipografiei

Episcopiei Sibiului, Sibiu; **TÚ** = *Tanügy Újság*. Kiadja a Nevelés-és Oktatásügyi Minisztérium és az Oktatási, Tudományos és Művelődési Szakszervesetek Szövetsége România SzK, București, **1**, 1956 [**32**, nr. 10, 1988]; *TUB* = Tipografia Universității din București; *TUC* = Tipografia Universității din Craiova; *TUCN* = Tipografia Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca; *TUI* = Tipografia Universității „Al.I. Cuza" din Iași; *TUT* = Tipografia Universității din Timișoara.

UB = Universitatea din București; *UBr* = Universitatea din Brașov; **UC** = *Universitatea comunistă*. Revistă a Consiliului Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din Universitatea București, București, **1**, 1957 [nr. 3, 1988; inc.]; *UCN* = Universitatea „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca; *UCr* = Universitatea din Craiova; *UI* = Universitatea „Al.I. Cuza" din Iași; **Új Élet** = *Új Élet*. A Szocialista Demokrácia és Egység Frontja. Országos tanácsának képeslapja, Tîrgu Mureș, **1**, 1958 [**31**, nr. 23, 1988]; *UT* = Universitatea din Timișoara; **Utunk** = *Utunk*. România Szocialista Köztársaság íroszövetségenek lapja, Kolzsvár-Napoca, **1**, 1946 [**43**, nr. 52, 1988].

v. = vezi; *VASRR* = Verlag der Akademie der Sozialistischen Republik Rumänien, Bukarest; **Vatra** = *Vatra*. Revistă editată de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România și Comitetul de Cultură și Educație Socialistă al Județului Mureș. Serie nouă. Directori fondatori: I. Slavici, I.L. Caragiale, G. Coșbuc (1894), Tîrgu Mureș, **1**, 1971 [**18**, nr. 11, 1988]; *vers.* = versiune(a), versiuni(le); **VînPesc** = *Vînătorul și pescarul sportiv*. Revistă a Asociației Generale a Vînătorilor și Pescarilor Sportivi, București, **1**, 1948 [**40**, nr. 7, 1988]; **VM** = *Viața militară*. Revistă ilustrată de literatură și artă editată de Ministerul Apărării Naționale, Consiliul Politic Superior, București, **1**, 1947 [**40**, nr. 11, 1988]; **VN** = *Veac nou*. Revistă editată de Centrul Național pentru Promovarea Prieteniei și Colaborării cu Alte Popoare, București, **1**, 1946 [nr. 11, 1988]; *vol.* = volum(ul), volume(le); **VP** = *Viața Politehnicii*. Organ al C.U.A.S.C. din Iași, Iași, **1**, 1955 [**34**, nr. 3, 1988]; **VR** = *Viața românească*. Revistă întemeiată la Iași, în martie 1906, de un grup de intelectuali în frunte cu Constantin Stere și G. Ibrăileanu. Revistă editată de Uniunea Scriitorilor, București, **1**, 1906 [**83**, nr. 11, 1988]; *v.r.nr.* = vezi rubrica la numărul; **VS** = *Viitorul social*. Revistă de sociologie și științe politice, București, **1**, 1907 (AȘSP. Asociația Română de Științe Politice) [**81**, nr. 5, 1988]; **VSt** = *Viața studențească*. Revistă a Uniunii Asociațiilor Studenților Comuniști din România, București, **1**, 1956 [**32**, nr. 52, 1988]; *v.t.c. nr.* = vezi titlul comun la numărul.

INDICE ALFABETIC

1. *AUTORI**

Abrudan Dumitru *739*
A. C. 1091
A. C. *77*
Achiţei, Eugenia [769], [775], [777], [783], [784]
Adam, Raisa, **66**
Adam-Chiper, Marieta [927], [949]
v. şi Chiper, Marieta
Adrian, M. *1741*
Ady Endre [1870]
Afanassiev, Serghei 201, 206, 207
Agîrbiceanu, Ion [1051]
Agouridis, Savvos Hr. [1573]
Agrigoroaiei, Valentina 1691
Aiftincă, Marin 123
Albain, Dana **1217**
Albotă, Clara 2202
Albu, Mihaela 1927
Albu, Napoleon 1048
Albu, Rodica 228, 1246, 1607
Alecsandri,Vasile [1284], [1386]
Aleksova, Vasilka 201, 202, 207
Alexandrescu, Ida 2202
Alexandrescu, Roxana **2220**, **2272**
Alexandru, Domniţa **64**, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 2111, **2114** [2115], [2117], [2291]
Alexandru, Ioan 547
Alexandru, Marin 1247
Alexe, Dan [438], [468], [478]
Alexiou, Margaret [1571]
Al-George, Sergiu [2332]
Alic, Liliana 1692
Alicu, Dorin 1544
Alicu, Graţiana 795
Alinei, Mario [481]
Allières, Jacques [481]
Amator 1474
Amelio, Silvestro [1745]
Anastasiu, Theodor **2216**
Anastasiu, Viorela **66**
Andea, Avram *916*
Anderco, Aida 1608
Andone, Irina 754
Andreev, N.D. [1903]
Andrei [868] v. şi Ivireanul, Antim
Andrei, Constanţa *78*
Andrei, Costică **66**
Andrei, Georgeta **1217**
Andrei, M. 977, 1014, 1049, *1220*, 1443
Andrei, Nicolae 1050, 1139, **1194**, [1220], [1222], [1223], [1228], [1233], [1235], [1237], [1239], [1241], [1244], 1491, 1933
Andriescu, Al. **70**, [80], [84], [102], **2217**
Andriescu, Nicolae Teofil **1201** [1234]
Andron, Ioana 1934
Angelescu, Silviu *79*, [1255], **2218**
Anghel, D. [1352]
Anghel, Dumitru **62**, [90], [96]
Anghel, Ileana **200**
Anghel, Ioana 1051
Anghel, Laura 1935
Anghel, Marcela 1248
Anghel, Paul 1015
Anghel, Vasile 1936
Anghelescu, Marica **61**, **68**, **2203**, [2209]
Anghelescu, Mihaela *2277*
Anghelescu, Mircea *74*
Anghelescu, Nadia 1906, **2219**
Anghelescu-Irimie, Mihaela 124, [438], [468], [479]
Angheluţă, Lucreţia 1, [8], [25], [26]
Angi István 229 v. şi mai jos
Angi, Ştefan, 277 v. şi mai sus
Anguelopoulos, At. [1832]
Aniszi Kálmán 230
Anscombre, Jean Claude [455]
Antohi, Sorin 1249
Anton, Ioan 2118
Antonescu, Florin 125, 202
Antonescu, Georgeta *917*, *918*, 1250
Antonescu, I. **1217**
Antonescu, Nae *919*
Antonesei, Liviu *433*, 1937
Antoniu, Radu **1211**, [1240]
Antonovici, Clement 1251
Apostol, Nicolae **2218**
Apostolescu, Carmen 231 v. şi Dumitriu, Carmen
Arany János [1885]
Ardeleanu, Petru M. **58**, [82], 1252
Ardelean, Radu Traian **69**
Ardevan, Radu 1545
Argatu, Calinic 796
Arghezi, Tudor [1264], [1265], [1292], [1301], [1332], [1391], [1395]
Arjoca, Eugenia, 1693, 1694
Arman, Mircea 257, 1253, [1302], [1328], [1406], [1415], [1644]

* Cifrele culese cu caractere **aldine** trimit la autori de cărţi, de volume separate ; cifrele culese cu caractere *cursive* trimit la autori de recenzii ; cifrele culese cu caractere obişnuite se referă la autori de articole, studii etc. apărute în culegeri, publicaţii periodice şi seriale ; în sfîrşit, cifrele puse între paranteze drepte trimit la autori recenzaţi sau discutaţi în mod special în articole sau în cărţi.

Arrivé, M. [1746]
Arsenescu, Adina M. [1246]
Arsenescu, Georgeta 1918
Arsenovici, Delia [1632]
Artale, Giuseppe [1729]
Arvinte, Vasile **74**, 582, [769], [775], [777], [783], [784], 1146, 1147, 1148, 2326
Asachi, Gheorghe [1250]
Asachi, Lazăr-Leon [932], [942], [952], [959]
Asaftei, Viorica 1960
Atanasiu, Dana 494
Atanasiu, Florina 1695, 2119
Atanasiu, Liana, **373**
Atanasiu, Pia **1129**
Atanasiu, Valentin **373**
Augustin, Aureliu [328], [422]
Auroux, S. [475]
Avădanei, Ștefan *80*, *434*
Averianova, Inga 125
Avram, Alexandru 6
Avram, Andrei 1149, 1150
Avram, Andrei A. *43*, 232, *1669*, *1670*, *1890*, *1910*, *1911*
Avram, Larisa, *44*, *435*, 983
Avram, Mioara **74**, 548, 583, 584, [979], [981], 984, 1140, 1195, 1444, **1453**, [1477], [1478], [1479], [1481], [1531], 1938, 2327, 2328, 2329, 2330
Avram, Petre **200**, 1030
Avrămuț, Horia **199**, [215], 1939
Avrămuț, Viorica 1940
Axente, Aurel **66**
Axinte uricariul [836]

Baba, Florica 1254
Babeți, Adrian [489]
Baciu, Alexandru 237
Baciu, Ileana *2278*
Baciu, Ioan 1696
Baconsky, Rodica 233, 1697
Bacov, Ioanichie [868]
Bacovia, George [1259], [1360] v. și sigla **Ateneu**
Badea, F. **1217**
Badea, Gh. 797
Badea, Ștefan *740*, 1052, *1221*, 1255, 1256, 1698
Bagdasar, Ion [8], [25], [26]
Bagdasar, Radu 1699
Bahner, Werner [97]
Baitchura, V. *1912*
Bal, Mieke [471]
Balaban, A.T. **1217**
Balaci, Al. **75**, [91]
Balan, D.°126
Balázs Ladislau 1053
Balla, Sára 1941
Balmuș, Constantin I. [21], [72], [87], [585], [594], [596], [597], [603], [620], [632], [639], [640], [643], [685], [686]
Balmuș, Pavel T. [641]
Balogh Dezső 1852
Balzac, Honoré de [1706]
Ban, A. *435* bis, 1767, 2120, 2121
Banciu, Doina 1054
Banfi, Emmanuele [1540], [1542]
Bantaș, Andrei 234, *436*, **1219**, [1221], *1222*, [1226], [1243], 1257, 2122, 2297 bis
Banu, Gh. 798
Bara, H. *437*, *1671*, *1672*
Bara, Katalin 2123
Bara, Mariana 1258
Baran, Neculai V. 585
Barbă, Gheorghe 1768
Barborică, Corneliu [1276], **1821**, [1836]
Barbosa, Octavian [8], [25], [26]
Barbu, Elisabeta 127
Barbu, Eugen [1379]
Barbu, Florea 495
Barbu, Gabriela **1201**, [1234]
Barbu, Ion [1372], [1373], [1374], [1387]
Barbu, Vasilica **66**
Barbu, Violeta 586, 799, 800, 801, *920*, *921*, *922*
Barbu-Bucur, Sebastian 802
Barbul, M. **1217**
Barca, Fr. **1217**
Bardy, M. [1766]
Barghiel, Virginia **2220**, **2221**, **2272**
Bariţiu, George [632]
Barna, A. 712, 713, 999
Barnea, Alexandru 128
Barthes, Roland [489]
Basarab, Matei [726]
Baudelaire, Charles [1699]
Bădici, Indiana 1259
Bălan, Ion Dodu **74**, 549, **2218**, 2356
Bălașa, Dumitru [963], [966], 1492
Bălănescu, Sorina [85], [103], **2204**, [2214]
Bălănică, Vladimir 1260
Bălășescu, Sevastia [8], [25], [26]
Bălțăceanu, Francesca [438], [468], [479], [1899], [1900], [1901], [1902]
Bălu, Ion 587
Băluță Skultéty, Mariana 1546
Bănărescu, Petre **1211**, [1240]
Băncilă, Ileana [8], [25], [26]
Băncilă, Mihaela 1609
Bănciulescu, Victor 1196, 1700
Bănescu, Marcu 1261
Bănică, Gheorghe 1942, 2073
Bărbat, Rodica 1931, 1943
Bărboi, Constanța **61**, *81*, **1216**, 1944, 2048, **2275**, [2287]
Bărdici, Dana 1016, 1445
Bârliba, Cornelia **496**
Bârliba, Dan Mihai **235**
Bârliba, Maria Cornelia 236, **497**
Bârzu, Ligia 1701
Bâtcă, Maria 1055
B. C. *2209*
Becherescu, Letiția 1151
Beck, Erich 2
Bedeus, Gustave [609]
Behring, Eva 1610

Bejan, Dumitru 1262, 1945
Békési Imre [1891]
Beleiu, Gheorghe 1056
Belli, Andrei [356]
Beltechi, Eugen [778]
Belu, Alexandru **2222**
Bembea, Ioan 129
Benea, Veronica 1934
Benedek, G. 1769, 2331
Beniuc, Mihai [1272]
Benkő Samu **1882**, [1892]
Berariu-Drăghincescu, Rodica *438*
Berca, Eugeniu **736**, **737**, **738** v. și Dorcescu, Eugen
Berca, Olimpia *439*, **735**, **736**, **737**, **738**, 1263
Bercea, Livius, **738**, *1742* v. și mai jos
Bercea, Livius Petru **736**, **737**, [1046], **1264**, 1265 v. și mai sus
Bercescu, Sorina [438], [468], [479]
Berchtold, Alfred 237
Berea Găgeanu, Elena 1446
Berechet, Florica 1547
Berg, Carin 201, 206, 207
Bernard, Jeff [469]
Bertea, Mircea 1946
Besch, Beirat V. [1656], [1683], [1686], [1688]
Beşuan, Tudor 1919, **2207**, **2273**, [2290]
Bettarini, Rosanna [1722]
Bettisch, Hans [1654] v. și mai jos
Bettisch, Ioan 116 v. și mai sus și mai jos
Bettisch, Johann 238 v. și mai sus
Beyer, Annelies [1678]
Beyer, Horst [1678]
Beyrer, Arthur [982]
Bhose, Amita **2222**, 2332, 2333
Bianu, Ion 611
Bidian, V. 1057
Bidu-Vrănceanu, Angela **1058**, 1059, [1088], [1093], [1116], [1131], [1135], [1136], 1947
Biju, Mircea Traian 1197
Binder, Jutta 498
Binder, Ştefan [2318]
Biolan, Virginia 2124
Biriş, Ioan 239
Biró András **1207**
Bishop, Andrew 125
Biţu Sârghie, Anca 588
Bîrlădeanu, Mihaela, **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1756], [1760], [1761], [1762], [17165]
Bîrlea, Ovidiu **760**, **765** [770], [779], [780]
Bîrleanu, Ion-Horia *769*, *1743*
Bîrsan, Ileana **66**
Bîtea, Ioan N. *440*, *441*, 985, 986, 987, [1010], 1017, [1043], *2279*
Blaga, Lucian [1280], [1320], [1347], [1410]
Blajovici, Traian, *1182*, [2335]
Blanke, Detlev [1917]
Blănariu, Constantin **60**, [81], [94], 1948, 1949
Blonsky, Marshall [450]
Blücher, Gebhard [649], [875]
Boboc, Alexandru 240, 241, 298, [1328]
Bochmann, Klaus [987]
Bociort, Ignat Florin 1060, 2312
Bocşa, Minerva **2273**, [2290]
Bocşan, Crina 862
Bodea, Ana 1950
Bodean, Aurelia 1951
Bodnăraş, Svetlana 2201
Bodoc, Rodica 1976
Bogatu, Ileana 2125
Bogdan-Dascălu, Doina **736**, v. și Dascălu Doina
Boghian, Mihaela 589
Bogza, Geo [1390]
Böhm, Richard Gregor 1548
Boia, Stelean-Ioan 590
Boisvert, Lionel 201, 202, 207
Bojincă, Damaschin [610]
Boldureanu, Ioan Viorel 1952, 1953, 1954, 1955, **2224**
Bolliac, Cezar [614]
Bolocan, Roxana [356]
Bolog, Christian 442
Bomher, Noemi 1266
Bondrea, Emilia **2229**
Bonelli, Guido [1579]
Borcilă, Mircea 591, 2334
Borcilă, Rozalinda 2225
Bordea, Carmen 1223
Bordeianu, R. **1217**
Borlea, Sima [2288]
Boroş, Lucia 1956
Bosianu, Gh. 1018, 1019, [1029]
Bot, Ioana 242, 243
Bota, T. **1217**
Botez, Angela 244
Botez, Constantin **72**, [87]
Botezan, Liviu 592
Botezat Antonescu, Ileana **1201**, [1234]
Botezat Antonescu, Liviu **1201**, [1234]
Botorog, Mariana **2220**, **2272**
Botta, Emil [1420]
Brad-Chisacof, Lia 714, 715, 716, *1570*, *1571*
Bradu, Ion 1061
Braeşter, Doina 1957
Braille, Louis [2303]
Brancovici, Gheorghe 803, [827], [896], [927], [949]
Branga, Nicolae 1549
Braşoveanu, Aurica [2288]
Bratiloveanu Popilian, Marcela 1062
Bratu, Ion I. 3
Bratu, Traian, [633], [634], [635]
Braun-Santa, Roswitha [1656], [1683] [1686], [1688]
Brădăţeanu, Virgil **2218**
Brăilescu, Irina 2126
Brăteanu, Elena 1702
Brătescu, G. **804**, [931], [969]
Brătescu, Gh. 499

Brătescu, Gheorghe **245**
Brătianu, G. I. **717**
Brâncuș, Grigore 593, **628**, [641], [693], [706], [708], 718, [974], 1152, 1153
Breban, Vasile *1183*, [1224], [1225], [1236], [1242]
Brebenaru, T. 1267, 1770, 2127
Bref. 1473
Bréguet, Esther [1603]
Breilean, Aurel 1958, [2291]
Bretcanu, D. **1217**
Brezeanu, Maria **1217**
Brezeanu, Stelian **717**, 1550
Brîncoveanu, Constantin [841], [842], [2306]
Bronsert, Siegfried [982], [1543]
Brown, Gillian [470]
Brunet, Irène 1530
Bucă, Marin **71**, **246**, 247, 248, **249**, 1771, 2128
Bucea, Bălașa 1414
Buchholz, Oda [1543], [1850]
Bucur, Dorica 805
Bucur, Marin [1698]
Bucurescu, Irina 500
Buda, Cezar 1063
Budău, Eugen *1184*
Budiș-Dancău, Monica 1064
Bufu, Violeta 250
Bugeanu, Dan [8], [25], [26]
Bularca, Cornelia **1216**
Bulat, Elena 1935
Bulgăr, Gh. **74**, *82*, 550, 560, 806, **807**, [919], [941], [946], [954], 988, *1224*, **1268**, **1269**, 1270, 1271, *1424*, [1430], [1433], [1434], 1703, 1704, 2313
Buluță, Gheorghe *687*, *923*, [943], [953], 2314
Bura László 1853
Bureței, Emilian N. 1493, 1494
Burgos, Jean **251**
Burileanu, Corneliu **534**, [542]
Busuioceanu, Oxana **826**, [893]
Bușu, M. **2276**
Buzași, Ion 1272
Buzerea, Ion 1273
Buzinschi, Florica **66**
Byck, J. 594

Calangiu, Anca **16**
Calotă, Ion 1531
Candiescu, Călin 252
Canta, Ioan [922], [971]
Cantacuzino, Constantin [911]
Cantacuzino, Șerban [796], [808], [812], [832], [848], [867], [868], [888], [904], [915], [1399]
Cantemir, Dimitrie [833], [866]
Cantemir, Traian 2298
Cantuniari, Ileana 1705
Capaldo, Mario [1827]
Caprini, Rita [481]
Carabulea, Elena **1453**, [1531]
Caragea, Dan **2226**, [2289]
Caragea, Mioara **2226**, [2289]
Caragiale, I.L. [186], [1274], [1313], [1319], [1322], [1345], [1375], [1402], [1414] v. și sigla **Vatra**
Caragiu-Marioțeanu, Matilda 785
Caraiani, Gh. 1065
Caraman, Alexandru 501, 517
Caraman, Lucian 517
Caravia, Paul *25*, 219, *1130*
Cargo, Robert T. [1699]
Carlton, Charles M. 144, 201, 203, 206, 207, 551, 989
Carpov, Maria 253, *443*, [458], [465], [483]
Casti, John L. [544]
Catlow, Laurence [1600]
Catullus, Caius Valerius [1581]
Cazacu, Boris [18], **68**, **74**, **75**, [91], [481], 595, [671], 1274, 1275, [2328], [2237], [2351], [2352], [2356]
Cazacu, Dimitrie 254, 255, 1772, 1854
Cazimir, Ștefan [918]
Călărașu, Cristina *667 bis*
Călin, Constantin 2298
Călin, Gh. 1276
Călin, Petru *688*, 1877
Călinescu, Al. 1706
Călinescu, Alexandru 596
Călinescu, Cicerone **72**, [87], 597
Călinescu, George [703], [1340]
Călmățuianu, Virgil *539*
Căpățînă, Cecilia 1957
Cărăușu, Adina **2273**, [2290]
Căta, Petru *925*
Căzan Neagu, Ileana *926*
Câmpeanu, Eugen *1425*
Câmpeanu, Ilieș *1899*
Cândea, Virgil 808, 809, [916]
Cârloganu, C. **1217**
C. Cn. 130
Ceaușescu, Elena **1217**
Ceaușu, George *210*, *444*
Ceaușu, M. Șt. 864
Ceaușu, Simona [943], [953]
Celan, Paul [1622]
Cerchez, Matei 2227
Cernei, D. 2028
Cernelev, V.D. [1747]
Cernicova, Galina 256
Cernovodeanu, Paul 810
Cervatiuc, Ștefan 153
Ceterchi, Rodica 257
Charolles, Michel [486]
Chera, Ionel 1959
Chevereșan, Constantin 1611
Chevereșan, Violeta 1611
Chicu, Paula 1154
Chifor, Valentin 2335
Chifu, E. **1217**
Chinte, Mihai **2273**, [2290]
Chiosa, Clara Georgeta **74**
Chiper, Gheorghe 1960
Chiper, Marieta *927* v. și Adam-Chiper Marieta

Chiriac, A. 1955, 1961
Chiriac, Adrian 1962
Chiriacescu, Adriana **2221**, **2272**
Chirică, Nicu [711]
Chirilă, George 885, 1198
Chirilă-Stoica, Elena 1278
Chirilov, P. 2129, 2130
Chiru, E. **1217**
Chiscop, Liviu 1279
Chişu, Lucian *1426*
Chitulea, Petru 502
Chiţimia Ion C. **68**, **74**, 811, 812, *928*, **1821** [1836], 2315, [2323]
Chiţoran, Dumitru [2278]
Chiţoran, Ioana 1612
Chiţoran, Mariana **2228**, [2284]
Chiţu, Olga 1963
Chiuţă, Sanda-Maria 2131 v. şi mai jos
Chiuţă Bădulescu, Sanda Maria 2132 v. şi mai sus
Chivescu, Romeo 117, **1199**, [1232], [2288]
Chivu, Gheorghe *83*, 118, 598, *689*, *741*, 813, **814**, *2280*
Chomsky Noam [363], [365], **431**, [434]
Cicero, Marcus Tullius [1456], [1548], [1603]
Ciceu, Liviu *1572*
Ciegler, Ludwig 1066, 2133
Cihodaru, Constantin 1495, 1843
Cihujko, K. K. [1842]
Cileagă, Ilie 1280
Cilianu Lascu, Corina 1141
Ciobanu, Carmen *45*, *84*, *85*, 228
Ciobanu, Dumitru 1496
Ciobanu, Elena **1219**, [1221], [1226], [1243]
Ciobanu, Fulvia [1531]
Ciobanu, Georgeta 1964, 1965
Ciobanu, Silvia 1966
Ciobotaru, Sorin 503
Ciocan, Nistor [929]
Ciocârlie, Corina 258
Ciocian, Ioan 1497
Ciocîrlie, Constanţa 1920
Cioculescu, Şerban **74**, **75**, [91], *1475*
Ciolac, Marina 786
Ciompec, Georgeta [1013], [2295]
Ciopraga, Constantin **74**, 599
Ciorănescu-Neniţescu, Ecaterina **1217**
Ciorici, Ion 1281
Ciort, V. **1217**
Ciopariu, Timotei [123], [584], [592], [604], [613], [616], [647], [648], [657], [684], [687], [687 bis] [690], [694], [695], [697], [698], [701], [705]
Cismaru, G. D. **1217**
Ciubîcă, Alexandru **1155**
Ciucar, Gianina 504
Ciucă, Lidia **66**, 1067
Ciucă, Răzvan 1067
Ciuchindel, Luminiţa 1707, 1708
Ciulei, Liviu [345]
Ciurel, Malvina 2201
Cîrstea, Stan 1967
Cîrstoiu, Cornel **74**
Cîrstoiu, Ion 1156
Clark, Angela 202
Cliveti, Gheorghe *86*
Clonţea, Procopie 2054
Coatu, Nicoleta 259
Cocora, Ion 1282
Coculescu, Steluţa 2134
Coja, Ion [696], [770 bis], [781]
Cojocaru, Constantin 2336
Cojocaru, Dana 1773
Cojocaru, Liana 1257, 1331, 1341, 1354, 1357, 1381
Colibaba, Ştefan 2135
Colţea, Dumitru 1068
Coman, Constantin *1573*
Coman, Mihai *770*
Coman, Vasile [950], [951], [968]
Comişel, Ecaterina 2136, 2200, **2203**, [2209]
Comşulea, Elena 1200
Condeescu, Gabriela 1968
Condrea-Derer, Doina 260, [438], [468], [479] **2276**
Condruţ-Constantinescu, Maria *2281*
Constandache, G.G. 261, 262, 374
Constantin, Cristina 1283
Constantin, P. 2299
Constantinescu, Alexandru **1218**
Constantinescu, Cătălina 1284
Constantinescu, Doina **1217**
Constantinescu, Ileana **2229**, **2230**
Constantinescu, Ligia *445*, 1613
Constantinescu, Maria 1285
Constantinescu, Nicolae **1069**, [1134], [1438], **2218**
Constantinescu, Radu **1614**, [1674], [1681]
Constantinescu-Iaşi, P. 685
Constantinescu-Simion, Oana **1217**
Constantiniu, Florin *930*, *931*, **1218**
Contini, Gianfranco [1722]
Corbea, Andrei **73**, [77], [86], [92], [98], *578*
Corbu, George 2316
Coresi [970]
Cornea, Andrei 263, **265**, **1551**
Cornea, Ioan 69
Cornea, Luminiţa 131
Cornea, Paul **74**, 264, **265**
Cornea, Th. 265 bis, 1615, 1616
Corneanu, Nicolae **869**, [976], [1606]
Cornilescu, Alexandra 266, [1456], [2278], *2282*
Cortez-Matasă, Elena [8], [25], [26]
Cosăceanu, Anca 209, *446*, 2137
Cosmescu, Marin 1969
Costa, Ioana *1574*, *1575*
Costache, Iulian 267
Costachi, Veniamin [660]
Coste, Ileana 1932 v. şi mai jos
Coste-Măriej, Ileana 1931 v. şi mai sus
Costea, Letiţia 1969 bis, 2231
Costin, Elena 1286
Costin, Miron [910], [911]
Costinescu, Mariana [740], [744]

Coșbuc, George **814**, [1297], [1400] v. și sigla **Vatra**
Coteanu, Ion **74**, **75**, [91], 118, 120, 132, 207, 209, [1182], [1183], [1184], [1185], [1186], [1187], [1188], [1189], [1190], [1191], [1192], [1193], **1219**, [1221], [1226], [1243], 1287, 1288, [1428], [1431], 1970, 1971, 2048, **2218**, **2240**, [2295]
Cotorcea, Livia [85], [103], [490], **2204**, [2214]
Cotovechi, Maria [2288]
Cotrău, Liviu 1617, *1673*
Cotuțiu, Cornel [79]
Courriol, Jean Louis 1719
Covaci, Aurel [438], [468], [479]
Covaci-Bölöny, Elisabeta 1774
Cozma, Carmen *447*
Cozma, Luminița, **199**, [215]
Craiu, C. **1217**
Crașoveanu, D. 990, *1046*
Crăcană, Lucia 268
Crăciun, Corneliu *1743*
Crăciun, Dan **1201**, [1234]
Crăciun, Gheorghe **1216**
Crăciun, I. **74**
Crăciun, Tatiana **1217**
Creangă, Ion [1248], [1307], [1337], [1368], [1393]
Creț, Carmen, **2273**, [2290]
Creța, Zorela **1219**, [1221], [1226], [1243]
Creția, Petru 815, **826**, [893], *1576*
Creția-Dumitrescu, Aurelia **826**, [893]
Crețoiu, Gheorghe **2218**
Crețu, Ecaterina 1972
Crimca, Anastasie [819]
Cristea, Elie Miron [691], [710]
Cristea, Teodora 269, 1020, 1709, **2232**, [2283]
Cristescu, Ioan 1289
Cristian, preot din Moldova [843]
Cristoiu, Ion 552, [1456]
Cristureanu, Ana 1934
Crișan, Alcor 1618
Crișan, Alexandru 133, 270, 1290, 1973
Crișan, Emanuela 271, 272, 1291, 1292
Crișan, Ion Horia **1844**
Crișciu, Titus 134
Cring, Mariana 1974
Croitoru, Otilia 1775
Crössmann-Osterloch, Helga [746], [749]
Cruceru, C. 2337
Cruceru, M. **1217**
Crudu, Maria **63**, 1280
Csomortáni Magdolna 1855
Cucerzan, Eugen S. 1070
Cuceu, Ion **760**, [770], *771*, *772*, [780], *1427*
Cuceu, Maria **760**, [770], *773*, *774*, [780]
Cuciureanu, Ștefan [2354]
Cucoș, Constantin 273, 274, *448*
Cujbă, Cornelia 600
Culler, Jonathan [445]
Cunescu, Gheorghe *742*
Cuniță, Alexandra 1142, **2203**, [2209], **2232**, [2283] v. și Vlăduț-Cuniță, Alexandra
Curteanu, Neculai *449*, *540*, 1021
Cuțitaru, Virgil 1293
Cvasnîi Cătănescu, Maria 1022, 1071
Czigler, Alexandru 1066
Czigler, Olga 1066

D. A. 601
Dad, Marian **67**, [78], [89], 1294
Dal', Vladimir Ivanovici [1817]
Dalea, Ioan 2233
Damian, Nușa 1975
Damian, Rodica 2139
Damian, Teodor *743*
Dan, Ilie 1498, 1499
Dan, Vasile 1447
Dancea, Valeria 1976
Daneleico, Tania [2294]
Danielopolu, Cornelia *1577* v. și Papacostea-Danielopolu, Cornelia
Daninos, Pierre [1734]
Danova, Nadja [1884]
Danovici, Pătrașcu [810]
Dante, Alighieri **814**
Danțiș, Gabriela [8], [25]
D'Aquino Creazzo, Alida [473]
Dard, Frédéric [1695]
Dascăl, Livia **74**
Dascălu, Crișu, **69**, **735**, **736**, **737**, **738**, [1432]
Dascălu, Doina **735**, **737**, **738** v. și Bogdan-Dascălu, Doina
Dascălu-Jinga, Laurența 978
Daskalova, A. [1823]
Datcu, Iordan [772]
Dausmann, M. [546]
David, Doina **71**, 719, 1157, 1295
Davidov, A. [1823]
Dănăilă, Ion 4, **1219**, [1221], [1226], [1243]
Dănilă, Ioan 1977
Dănilă, Ioana 1296
Dănilă, Simion *46*, 1500
Dărăbanț, Iuliana Mihaela 1978
D.D. *47*
Debren, Oleh **2234**
Debruycker, M. *2210*
Debut, J. 1552
Deicke, Günther [1634]
Del Amondo Mária 1979
Delarohia, Nicolae *932*
Delavrancea, B. Șt. [1310]
Deleanu, Mihai 1980
Deletant, Andrea [581]
Deletant, Dennis [581], 816
Demény Lajos [947], [956], [965] și v. Demény Ludovic
Demény, Lidia [961], [975], 1776
Demény, Lidia A. [947], [956], [965]
Demény Ludovic *933* v. și Demény Lajos
Densusianu, Ovid [9], [587], [627], [658], [666]
Deplazes, Gion [1759]
Deretić, Jovan [1835]

Derşidan, Alexandrina 1297
Desa, Ileana Stanca **23**
Diaconescu, Al. 1553
Diaconescu, Florica, 755, 1981
Diaconescu, I. **1217**
Diaconescu, Ion 991, 1023, 1024
Diaconescu, Mihail 602
Diaconescu, Traian **72**, [87], 603
Diamant, Betinio *225*, *1913*
Diefenbach, Lorentz [839]
Dignoire, Claude 992, 993, 994, 1710
Dillon, James T. 553
Dima, Elena 135, 817, [943], [953]
Dima, Eugenia 817
Dima, Felicia 2140, 2201
Dima, Petrache v. sigla **RN***
Dimitriu, Aghi 1921
Dimitriu, C. 604, 1448, [1456], **2217**
Dimitriu, Eugen 605, 611, 612, [711]
Dimitriu, Rodica 2141
Dimonie, M. **1217**
Dina, Viorel **2273**, [2290]
Dincă, Ion N. 1982
Dinescu, Mircea [1285]
Dinjer, Josef 1619
Dinu, George 2307
Dinu-Negru, Elena **16**
Dionisie Eclesiarhul [963], [966]
Dioscoride 1557, [1847]
Dişli, Lia 2200
Dîrlău, Andrei 1620
Djamo-Diaconiţă, Lucia *1822*
D. M. 1072
Dobra, Marilena 1983
Dobre, Dan 275
Dobrescu, Victor 606
Dobrescu, Viorica **1217**
Dobrişan, Nicolae **2235**, [2283]
Dobriţoiu-Râpeanu, Elena-Elisabeta 1984
Doca, Gheorghe, 1985, 1986, 1987, **2218**, **2236**, 2338
Dogramadžieva, E. [1823]
Doinaş, Ştefan Augustin 554, 1298, [1309], [1330]
P. Dombi Erzsébet *1428*
Dominte, Constantin 607, [696], 818, *1226*, 1449, [2295]
Domokos Sámuel [83]
Dorcescu, Eugen [778] v. şi Berca, Eugeniu
Dorobanţu, I. **1217**
Dorobanţu, Margareta 1988
Dorobăţ, Ana *2283*
Doruţiu-Boilă, Emilia 136, 1554
Dosoftei [843], [844], [849] [879]
Dostoievski, F. M. [514]
Draeger, Werner [2319]
Dragostin, Ileana **66**
Dragoş, Clara-Liliana 2142
Dragoş, Elena 137, 276, 277, *450*
Dragoş, Nicolae 555
Drăgu, Gheorghe **2218**
Drăşoveanu, D. D. 995, 1025
Drăgan, Ion 1989
Drăganu, Nicolae [659], [663]
Drăgănescu, Mihai **534**, [542]
Drăghia, Eleonora **66**
Drăghicescu, Janeta 1711, 1712, 1990
Drăghici, C. **1217**
Drăghici, Camelia-Felicia 1299, 1300
Drăghici, Dan Gh. 1301
Drăgoescu, Ion 1067
Drăguţ, Vasile 819, [962], [967]
Dreghiciu, Doina 820, 821, 851
Drimba, Vladimir 1914, 1915
Drincu, Sergiu **69**, [759], **768**, [778], [782]
Drobotă, Elena 822
Drondoe, Vera 1777
Drossopolou, S. [546]
Drotleff, Dieter *48*, 1555
Droulia, Loukina [1577]
Dückert, Joachim [2292]
Ducrot, Oswald [455]
Duda, Gabriela **251**, 278, 279, 280, *451*
Dudaş, Florian 823, **824**, [916], [923], [925], [930], [934], [938], [950], [951], [958], [968]
Duicu, Serafim *690*, [699]
Dumbravă, A. **1217**
Dumézil, Georges 1894, [1895]
Dumistrăcel, Stelian [769], [775], [777], [783], [784], 1073, 1074, 1075, *1185*, 1991
Dumitrache, Monica **2200**, **2203**, [2209]
Dumitrana, Magdalena 506
Dumitraşcu, Emil *1579*
Dumitraşcu, Katalin 608
Dumitraşcu, P. **1217**
Dumitraşcu, Pompiliu 720
Dumitrescu, Anca 1026
Dumitrescu, Aurelian Titus 552, 554, 555, 559, 566, 572, 576, 1450, 1470, **1472**
Dumitrescu, Carmen *1476*
Dumitrescu, Constanţa [8], [25], [26]
Dumitrescu, D. 507
Dumitrescu, Geo [1387]
Dumitrescu, Maria *1823*, *2211*, [2294]
Dumitrescu, Mălina 609, 1713
Dumitrescu-Buşulenga, Zoe **75**, [91], [962], [967], 1480
Dumitriu, Anton 1302
Dumitriu, Carmen 138, 139, *452* v. şi Apostolescu, Carmen
Dumitriu, Geta 140, 141
Dumitriu-Snagov, Ion [770 bis], [781]
Dumitru, Ion **67**, [78], [89], 1451
Dumitru, Marin **62**, [90], [96]
Dunăre, Nicolae Marin [2341]
Dürr, Monica **2273**, [2290]
Duşan, Ştefan [1796]
Duţă, Dumitru 2053
Duţă, Victor **825**, [955]
Duţu, Alexandru 142, **814**, *934*, *1538*, *1824*
Duţu, Mircea 610
Duţu, Olga **63**, 143, 508, 1303, 1304

Eco, Umberto [331], [487], [492]
Edeline, Francis 281

Edelstein, Frieda *1579*
Edmond, Wem 125
Eeden, Willem van [973]
Eftimescu, D. D. 1076
Eftimie, Episcopul Romanului şi Huşilor v. sigla **ÎndrBis—Roman—Huşi**
Eisenstein, Elizabeth L. [1538]
Eisman, Wolfgang [485]
Eliade, Mircea [1895]
Elian, M. **1217**
Elson, Mark J. 1714
Emilian, Episcop al Albei Iuliei *691*
Emilian, Alexandra [438], [468], [479]
Eminescu, Mihail [168], [317], [341], [342], [344], 556, [601], [630], [638], [672], [679], [691], [710], [806], [815], **826**, [839], [855], [860], [876], [882], [885], [887], [893], [897], [908], [909], [1251], [1255], [1256], [1263], [1268], [1270], [1271], [1278], [1283], [1293], [1296], [1323], [1324], [1329], [1338], [1342], [1359], [1361], [1370], [1371], [1382], [1405], [1407], [1408], [1418], [1419], [1422], [1423], [1426], [1618], [1634], [1642], [1719], [1875]
Enache, Puiu **63**, 1386
Enăchescu, T. A. 1077
Enciu, M. **1217**
Endres Maria 1621
Ene, Ileana 827
Enescu, G. 1992
Ennius, Quintus [1581]
Epifanie, Episcopul Buzăului v. sigla **ÎndrBis—Buzău**
Erbse, Hartmut [1583]
Ervin, Miko 557
Eschil [1590]
Euripide [1574], [1585]
Eustatievici, Dimitrie [689]
Evseev, Ivan **282**, [368], [442], *692*

Fabian, L. 2120
Faiciuc, Elisabeta 5
Faiciuc, Ioan [778]
Fassel, Luminiţa, 1715, *1745*
Făgărăşanu, Florin 1452
Fărcăşan, V. **1217**
Fătu, Viorica **66**
Fârnoagă, Georgiana **2237**, *2284* v. şi Gălăţeanu-Fârnoagă, Georgiana
Fejes, Felicia 1993
Felea, Ana 2143
Felea, Ruxanda 2143
Felecan, Viorica [778]
Feleszeghy Ödön **1207**
Feneşan, Costin [745], **873**, [948]
Fenn, Raymond 203
Ferluga, Jadran [1586]
Ferro, Antonio 202
Fiedler, Wilfried [1543], [1850]
Fierăscu, Constantin [2350]
Filip, P. **1217**
Filipaş, Avram **2218**
Filipaş, Titus 1078, 1994
Filipescu, Puiu **70**, [80], [84], [102], 1501
Fischer, I. 6, *87*, *211*, *212*, [752], 1556, **1569**, *1580*, *1581*, *1582*, *1583*, [1598]
Flachs, Albert [1634]
Flaişer, Mariana 2027, 2028
Flaubert, Gustave [1702]
Floarea, Mihai 1305
Flora, Ioan [1282]
Florea, Gh. 1995
Florea, Ion A. 754, 756, [769], [775], [777], [783], [784], *1227*, 1532
Florea, Ligia-Stela *453*, 1716, *1746*
Florea, Maria **2221**, **2272**
Florea, Melania, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, **2218**, [2338]
Florea, N. 828
Florea, Vasile 1487
Florescu, Aurelia 829
Florescu, Cristina 283, 284, 1306
Florescu, Gheorghe 144
Floru, L. **1217**
Foarţă, Maria 285, **735**, **736**, **737**, **738**
Fochi, Rodica [26]
Fodor, Ecaterina, 116, **1821**, [1836], [2288], [2294]
Foley, William A. [441]
Forăscu, Narcisa **1058**, 1059, [1088], [1093], [1116], [1131], [1136], 1947, 2238, [2295]
Forma, Petru 286
Fotache, Marcel 145
Fotea, Mircea **199**, [215]
Fotiade, Ramona 146
Fourlas, Athanasios A. [1586]
Franga, Liviu 287, 288
Franyó Zóltan [1875]
Frăţilă, Florentina 996
Frăţilă, Vasile 69, **71**, [778], **1079**, [1137], 1158, 1502, **1526**, [1527], [1529]
Frâncu, C. 1557
Frâncu, Victoria 147
Frege, Gottlob [252]
Friggieri, Oliver 1907
Frisch, Carl Friedrich [1329]
Frînculescu, Mircea **74**, 119, 721
Froicu, Petru **60**, [81], [94], 605, 611, 612, [711]
Frunză, Gheorghe 2076
Fugariu, Florea 1307
Fülei-Szantó Endre 289, 1622, 1856
Funariu, Ion **1216**
Funeriu, Ionel **735**, **736**, **737**, **738**, 830, 1308
Furdui, Titus 831
Fusariu, Melania **58**, [82]
Füstös Kálmán **1207**

Gabur, Elena 2002
Gadel, F. [1746]
Gaidagis, Elena *1584*
Gaidagis, Nikos *1584*
Galaţanu, Olga 290
Galea, Pavel, **58**, [82]
Gálffy Mózes 1857, 1858, 1859, 1860

Galiukschov, B. S. [504]
Gáll Ernő 613
Gáll Klara 2144
Galmiche, M. [1746]
Gamkrelidze, T.V. [481]
Gană, George [1424]
Gancz, Margareta 2003, 2004, 2005
Garbaşevschi, Vasile 2145
Gartner, Theodor [95]
Gavrilescu, Lidia 7
Gavrilovici, Micaela 2146
Gazybek, Peter [485]
Găitănaru, Ştefan *693*, 1942, 2006
Gălăţeanu, I. **1217**
Gălăţeanu-Fârnoagă, Georgiana 2200, [2286] v. şi Fârnoagă, Georgiana
Găman, Dumitru *88*
Gămulescu, Dorin 1778, **1821**, [1836]
Gănet, Grigore **914**, [945]
Gătej, Roxana 1080
Geambaşu, Constantin **2254**
Gencărău, Ştefan *1429*, 2007
Gentili, Bruno [1590]
Georgescu, Clara 1623, **2239**
Georgescu, Constant *1585*
Georgescu, Cosmin 392
Georgescu, Dan [8], [25], [26]
Georgescu, E. **1217**
Georgescu, Ioan 1081
Georgescu, Magdalena [740], [744]
Georgescu, Mario 392
Georgescu, Nicolae 614
Georgescu, Octavian 2302
Georgescu, Valentin Al. **1218**
Gharieb, Gharieb Mohamed [1911]
Ghelmez, Petre 558, [1279]
Ghenghea, Voichiţa *454*, 2147
Gheorghe, Anne-Marie 1309
Gheorghe, Gabriel 1159, [1437], *1747*
Gheorghe, Mircea [1308]
Gheorghiev, Vladimir I. [2344]
Gheorghiu, M. **1217**
Gheorghiu, Mărioara *455*
Gheorghiu, Mircea [2288]
Gheorghiu, Vladimir **2240**
Gheran, Nicolae [8], [25]
Gherasim, arhimandrit al Mitropoliei Iaşilor [797]
Gherbest, Damschin [868]
Gherghina, Dumitru *1477*
Gherman, Mihai *694*, *935*
Gherman, N. **2276**
Gheţea, Ana Gabriela 877
Gheţie, Ion [669], 695, 722, 787, 832, [926], [929], *936*, [940]
Ghiaţă, Anca 1916
Ghibu, Octavian 833, [962], [967]
Ghica, Marius 291
Ghicu, Coman 615, 616
Ghidirmic, Ovidiu 292
Gh. I. F. *49*
Ghiocel, R. **1217**
Ghita, Ieremia B. 834
Ghiţă, Andreea 1310
Ghiţă, Elena 1717, 1718
Ghiţă, Ion **1211**, [1240]
Ghiţescu, Micaela *1926*
Ghiţulescu, Eliza **2244**
Ghiţulescu, Emil **2218**
Ghiurova, Svetla [1834]
Ghivirigă, I. **1217**
Giannini, Antonella [1912]
Gilorteanu, Cornelia [8], [25], [26]
Giosu, Ştefan *775*, 997
Giuchici, Monica 1922
Giuglea, George **617**, [707]
Giurcă, Gh. 835
Giurcă, Gheorghe **60**, [81], [94]
Giurescu, Constantin D. 723
Giurgiu, Emil 2008
Gîrneaţă, Costică Ioan **914**, [945]
Glatiny, M. [475]
Glodariu, Ioan 618
Goethe, J.W. [1335]
Goga, Ecaterina [696]
Goga, Mircea 1311, 2225
Goga, Nicolae 1312
Goga, Octavian [1252], [1311], [1316], [1392]
Gogălniceanu, Călina 1624
Goia, Vistian 619
Goicu, Viorica [778], **1526**, [1527], [1529]
Goidea, D. **1217**
Goidea, Niculina **1217**
Gołąb, Zbigniew [790], [791]
Gombos, Maria [778]
Gonţa, Alexandru I. **1082**, [1133]
Goos, G. [546]
Gorbaciova, Inesa 125
Gorgos, Constantin **1201**, [1234]
Gorovei, Artur [772]
Gorovei, Ştefan S. 836, 880, *937*, 1503
Gorun, Gheorghe *938*
Goţia, A.P. *2294*
Gozzano, Guido [473]
Granarolo, Jean [1581]
Graur, Al. **74**, **75**, [91], 120, 620, *696*, 1160, 1161, *1186*, *1228*, **1453**, [1475], [1476], [1479], [1480], [1482], *1484*, **1569**, [1582], [1598], [2327], [2330] [2336], [2348], [2349]
Grădinaru, Tatiana 2061
Greceanu, Radu [796], [808], [812], [832], [848], [867], [868], [888], [904], [915], [1399]
Greceanu, Şerban [796], [808], [812], [832] [848], [867], [868], [888], [904], [915], [1399]
Grecu, Doina **761**, **767**, 1083, *1229*
Grecu, Ion Gh. 120
Grecu, Maria Şt. *1430*
Grecu, Natalia **1129**
Grecu, Victor V. [99], 148, 621, 622, 623, 624 v. şi sigla **Astra 1861—1950**
Gregor, Ferenc [1890]

Greiffenberg, Catharina Regina von [1298]
Greimas, A.-J. [457]
Grek-Pabisowa, Inyda [1838]
Grigoraş, Ioan *2309*
Grigore, George **2241**, *2285*
Grigore, Mihai 553
Grigore, Paul **1216**
Grigorescu, Dan **2218**
Grigorescu, Ion 149
Grigorie, Toma 2242
Grigoroviţă, Mircea 625
Grigurcu, Gheorghe 559
Grim, Petre [1618]
Griselini, Francesco [745]
Grosu, Mitu [1755]
Grothusen, Klaus-Detlev [1541]
Groza, Elena 2003
Groza, Liviu 1084, 1162, 2003
Groza, V. **2276**
Grozeanu, I. **1217**
Gruiţă Mariana [2296]
Gruszczynski, Włodzimier **2253**
Guboglu, Mihail 150
Gulea, Micaela **251**
Guliciuc, Viorel 293, 294
Guţu, George 151, 152
Guţu, Olimpia 153, *939*, **1779**, [1822], [1825]
Guţu Romalo, Valeria 626, 1086, **1454**, [2295]
Guţulescu, Eugenia **1219**, [1221], [1226], [1243]
Györgyjakab Edit 1861
Gyurcsik, Margareta 295, 296

Haica, Constantin, **62**, [90], [96], 217
Haiduc, I. **1217**
Haldenwang, Sigrid 1625, 1626
Haleatovski, Ioannikie [845]
Halichias, Ana-Cristina *1825*
Haller, B. **2276**
Hamsea, Barbara 1627
Hamza, Mircea 430
Handoca, Mircea **74**, 1895
Haneş, Gheorghina [8], [25] [26]
Hangiu, Ion **68**, **74**, 154, 1086, [1231], 2356
Hangu, Irina 2070
Hanţă, Alec **61**, 627, **2218**
Haret, Spiru v. sigla **Albina**
Harmatta János [211]
Haruya, Sumiya 201, 202, 207
Hasan, Finuţa [1531]
Hasdeu, Alexandru [641]
Hasdeu, Bogdan Petriceicu [13], [591], [593], [602], [614], [615], [619], **628**, [629], [637], [641], [644], [645], [651], [652], [653], [654], [656], [661], [665], [668], [670], [673], [675], [676], [680], [681], [683], [693], [706], [708], [974]
Hasdeu, Iulia [641]
Hasdeu, Tadeu [641]
Haş, A. **2276**
Haşdeu, Iulia *456*, **1202**
Haşeganu, Ilie [692]
Hatházy Ferenc **1207**
Hârlav, Constantin 1313
Hârşan, Elena **2272**
Hedea, Alexei 2010
Hefco, Vasile P. 2011
Heidegger, L. 297, 298, [1253], [1302], [1328], [1406], [1415], [1644]
Heinrich, Alfred [2322]
Heitmann, Klauss [213]
Heliade Rădulescu, Ion [607]
Hellmann, Manfred [1586]
Hergyan, Tibor 202
Herineanu, Teofil [916]
Hernandez, Benjamin García [1595]
Herodot [1847]
Herskovits, A. [540]
Herţea, Iosif 1087
Hessner, Rosemarie [1926]
Hica-Câmpeanu, Ioana 1545
Histricus, Aethicus [1564], [1565], [1566], [1567], [1572], [1587], [1594], [1596], [1597], [1602], [1605]
Hochstrasser, Gerhart *1674*
Hodiş, Viorel 1027, 2012
Hodoş, Enea [606]
Hogaş, Calistrat [1367], [1390]
Hollinger, Alexander **2221**, **2272**
Holtus, Günter [578], [580]
Holzträger, Fritz [1663]
Homorodean, Mircea *776*, *1485*, 1504, 1505, 1506, *1748*
Hosidius Geta [1580]
Horaţiu [288]
Hoye, Leo 299, 2148
Hreapcă, Doina 757
Hristea, Irina 1314
Hristea, Theodor 1088, [1093], [1116], *1131*, 1325
Hristea, Valentina **1219**, [1221], [1226], [1243]
Hubca, Gh. **1217**
Hueber, Georgeta **2273**, [2290]
Hulban, Horia 1628
Husar, Al. **70**, [80], [84], [102]
Hypsilanti, Alexandru [716]

Iacob, Doina *697*
Iacob, Gheorghe 1993
Iacob, V. **1217**
Iacobescu, Lucia 1316
Iancău, Rodica 2142
Iancu, Marin 8
Iancu, Marius 509, 510
Iancu, Vasile *777*
Ibrăileanu, G. [630], [1351] v. şi sigla **VR**
Iegariu, Valentina 2317
Ifrim, Mariana 2013
Ignat, Nestor 1317, 1352
Ignat-Voronca, Brîndușa 2149
Ikonomova, K. [1823]
Ilarion dascălul [797]
Ile Erzsébet 1862
Iliescu, Ada 2014
Iliescu, Adrian-Paul 370

Iliescu, Georgeta 2015
Iliescu, Ion 69
Iliescu, M. [95], 1558, **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1756], [1760], [1761], [1762], [1765]
Iliescu, Octavian 837, *1586*
Ilieş, Aurora [922], [971]
Ilieş, Ioan [79]
Ilieva-Baltova, Penka 2150
Ilin, Stancu 629, [641]
Ilioane, Cornel **511**, 2016
Ilisei, Grigore 2301
Iliu, Radu **2273**, [2290]
Ilk, Anton-Joseph 1629
Ioan, D. 155
Ioan, Eugenia 1780
Ioan, Petru **235**
Ioana, Nicolae 1023
Ion, Angela **2203**, [2209]
Ionaşcu, Al. **75**, [91], 1089
Ionescu, Adriana [2291]
Ionescu, Andrei [438], [468], [479], *1749*
Ionescu, Christian **1488**
Ionescu, Cornel Mihai 300
Ionescu, Cristina **2275**, [2287]
Ionescu, I. *940*, 1845
Ionescu, Ion I. 2339
Ionescu, L. **2276**
Ionescu, Maria **1217**
Ionescu, Tudor 301
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana **74**, [722], 758, **2101**, [1234], 1318, 1319, **2271**, [2280]
Ionilă, Florin Lazăr 2017, 2018
Ioniţă, George 1320
Ioniţă, Ion **2203**, [2209]
Ioniţă, Vasile *778*, **2203**, [2209]
Iordache, Ion 2019
Iordache, Mihail **60**, **65**, [81], [94], 1321
Iordache, Rodica 1322
Iordan, Iorgu [626], [631], [646], [662], [662 bis], [666], [674], [684 bis], 685, [1514], 2300, [2329], [2340], 2356
Iordanes [1847]
Iorga-Simăn, Ion 2020
Iorgulescu, Alexandra 2201
Iorgulescu, Mircea [1456]
Iosep, Ioan 1507, 1508
Iosub, Elena [2288]
Iova, Gheorghe 302
Iovan, Tiberiu **1203**, **1204**
Irimescu, G. 864
Irimia, Dumitru, **70**, [80], [84], [85], [102], [103], 630, 998, 1323, [1425], [1435]
Irimievici, N. [835]
Isac, Paula *941*
Isbăşescu, Mihai 636
Isopescul, D. [835]
Ispas, Bujorel 303, **304**, 2021, 2022, 2023, 2151, 2152
Ispas, Sabina *779*
Istrate, Gavril [667 bis], [694], [695], [705], *780*, 1324, [1426], 2340
Istrate, Gheorghe 838
Istrati, Corneliu **913**, [920]
Itu, Ion 1205
Itu, Iustina 156, **1216**
Ivan, Gh. **1217**
Ivan, Ion **2230**
Ivanciu, Nina 305
Ivanov, Andrei [1232], **2243**, [2288]
Ivanov, V.V. [481], [1539]
Ivanova-Mirčeva, Dora [1823]
Ivănescu, Cornel N. 1325
Ivănescu, D. 631
Ivănescu, Gheorghe **75**, [91], 116, 632, 633, [704], [731], 1846, 1896, 2301, [2326], [2333], [2334], [2339], [2345], [2353]
Ivănuş, Gh. **1217**
Ivić, Pavle [481]
Ivireanul, Antim [884], [1289] v. şi Andrei
Izsak József 1863

Jakobson, Roman [389]
Janitsek Jenő 1864
Jannsen, T.M.V. [539]
János Andras Antal 1865
Janssen, Henrikus Hubertus [1576]
Janus Pannonius [1884]
Jeanrenaud, Magda *457*, *458*, *459*
Jebeleanu, Eugen [1308]
Jebeleanu, Tudor **2273**, [2290]
Jela, Doina 1326
Jenei, Dezső **1207**
Jianu, Marin 2158
Jodál Endre **1207**
Johnson-Laird, P.N. [440]
Joja, Crizantema 157
Joly, A. [475]
Joyce, James [1620]
Jucan, Graţian 839
Jucu-Atanasiu, Lucia **64**
Jugureanu, Radu *2290*
Jumugă, Margareta Sigrid 1630
Junghietu, Efim V. [1747]
Jurconi, Ion **2244**

Kabán Annamária *1891*
Kádár Anna 2024
Kálmán B. [481]
Kämpfer, Frank [1586]
Kántor Lajos 1866
Karadžić, Vuk Stefanović [147], [164], [183], [184], [187], [188], [1780], [1820]
Karanikolova, I. [1823]
Karatanasis, At. [1832]
Kardós Erzsébet 2025
Karlinger, Felix [792], [921]
Karlquist, Anders [544]
Karnoouh, C. [493]
Kassák Lajos [1873]
Katongo, John 1905
Katsanakis, Anastasios A. [1586]
Kedves Csaba 1867
Kelemen Béla **1207**
Kémenes Mária 2154
Kempcke, Günter [2292]

Keresztesi Margit [2294]
Kholl, Wilhelm [1576]
Kindstrand, Fredrik [1591]
Király Francisc **71**, 1163
Király, Maria 1781, 2155, 2156, **2245**, 2246
Kirchgässner, W. [546]
Kis Emese 1327
Kisch, Gustav [1657]
Klaerr, Robert [1575]
Klára Edit 2026
Klaster-Ungureanu, Grete **1639**, [1674]
Klein, Kurt Karl 634
Klein, Marvin L. [2212], [2213]
Kleininger, Thomas [1253], 1328
Klein Varga Noémi 1868
Kočeva, E. [1823]
Kodov, Hristo [1832]
Kogălniceanu, Enache [Pseudo] [922], [971]
Kohn, Ioan 1329
Kohn, Ion 2202
Kohut Csech Edit **1207**
Komoróczy György 1869
Konnerth, Gerhard 218
Konrad, Helge **2273**, [2290]
Koolmeister, Richard [1591]
Kostolányi Dezső [1874]
Kottler, Peter *1675* v. și mai jos
Kottler, Petru 1631, 2318 v. și mai sus
Koumarianou, Alkaterini [1577]
Kozma Dezső 1870, 1871
Kožucharov, Stefan [1832]
Krahl, Günther [1911]
Krauss, Friedrich [1656], [1683], [1686], [1688]
Kremm, Werner, 238
Kronstädter, H. *1676*
Krstić, Borislav **Đ** *1230*, **1782**, [1837]
Kruijsen, Joep [481]
Krynski, Wladimir [1687]
Kun, Katalin 1872
Küppers, Jochem [1583]
Kușnirek, Ivan 202

Labiș, Nicolae [1349], [1384], [1412]
Lacey, A. R. [2309]
Lago, Jesus [1751]
Lamachia, Rosa [1580]
Lambert, Grete 1632
Lambropoulos, Vassilis [1571]
Larionescu, Sanda 1090
Larsen, Svend Erik [443]
Lascu-Pop, Rodica *50, 460*
Lászlóffy Aladár [1861]
Laurian, August Treboniu [608]
Lawrence, D. H. [1640]
Laytou, Evro [1577]
Lazarou, Achille G. [789]
Lazăr, Horia *461*
Lazăr, Maria 306, 2027, 2028
Lazăr, Mirela 1154
Lazu, Elena **2262**
Lăscuș, Voicu *698*
Lăudat, I. D. 724, *1587*
Lăzărescu, Dan Amedeu **1218**
Lăzărescu, George 158
Lăzărescu, Gheorghe *89*, **2275**, [2287]
Lăzărescu, Ioan 2202
Lăzăroiu, Aurelian 512, 513, **1219**, [1221], [1226], [1243]
Lăzăroiu, Daniela 2029
Lăzureanu, Tiberiu **58**, [82]
L. B. 1091
Lebedeva, M.N. [2297]
Lecca, Doina **2237**, *2286*
Lecu, Doina 2030
Lefter, Virgil **2221**
Lemny, Ștefan *26, 51, 942, 943, 944*
Lentini, Jacopo de [1729]
Leonte, Liviu **871**, [917], 1330
Leumann, Manu [1576]
Levițchi, Leon D. 1331, [1618], [2297 bis]
L. G. *1527*
Lică-Vulpești, Ion **59**
Liciu, Liliana **2251**
Ligor, Alexandru 840, 841
Liiceanu, Gabriel [1253], 1328
Linţa, Elena [641], *1826, 1827*
Lipatov, Vil [1461]
Lipovan, Ion T. 1559
Lipsius, Justus [1560]
Litinschi, Gheorghe **1201**, [1234]
Littera, Ileana 209
Livescu, Jean **75**, [91], 635, 636, [1335]
Lobiuc, Ioan 637, 1509
Löfstedt, Bengt 1560
Lombard, Alf [557], 560, [570], [605], [1015], 1029, [1036]
Lommel, Eugen von [882]
Loșonți, Dumitru 1057, [1484], [1485], 1510, *1750*
Lozbă, Marcela 1783, 1784, 1785, 1786,1787, 2157
Lozbă, Mihai 1788, 1789, 1790, 1791, **1792**, **2204**, [2214]
Luca, C. **1217**
Luca, Elfriede 2158
Luca, Ilie 69
Lucaci, Ioan 2031
Lucian, Ioan 2062
Lucuța, Yvonne 1633, **2207**, **2247**
Ludat, Herbert [1586]
Lunelli, Aldo [1576]
Lungu, Tereza 2201
Lupașcu, Paul 1916
Lupea, C. 1510
Lupșe, Viorica 2082
Lupu, Adriana 2159
Lupu, Coman 201, *1478, 1751*
Lupu, Constantin 206, 207, 430
Lupu-Bratiloveanu, Crina 2027, 2028
Luță, E. [835]

Macarevici, Mariana 1634
Macarie ieromonahul [797]

Macarie, Liliana **1740**, [1741], [1742], [1744], [1752], [1754], [1756], [1760], [1761], [1762], [1765]
Macavei, Areta [769], [775], [777], [783], [784]
Macedonski, Alexandru [830], [1290], [1330]
Macovei, Adrian *945*
Macovei, Timofte 1793, 1794, 1795
Macrea, Dimitrie [2313], [2342]
Mada, Mihai **58**, [82], 1332
Mager, S. **1217**
Magheru, Paul 307, 1333
Maghetto, David *1752*
Magyarósy Gyöngyvér **1207**
Magyarósy János **1207**
Mahavir Saran Jain 1897
Maiakovski, V. V. [1814]
Maingueneau, Dominique [453], [477]
Maior, Petru [834]
Maiorescu, Titus [583]
Maliţa, Tatiana [2288]
Mallison, Graham [980]
Malmberg, Bertil [476]
Malraux, André [242]
Mamali, Cătălin 541
Mamea, Elena **16**
Mampell, Klaus [1671]
Man, Vasile *699*
Mancaş, Mihaela 308, [751], [1334
Manea, Dana 309
Mangra, Mariana 1007
Manilici, Călin **2275**, [2287]
Manolache, George 2048
Manolache, Gheorghe 159
Manolache, Liliana 2160, 2161
Manolescu, Nicolae [1439], **2240**
Manoliu, Silvia 2032, 2162
Manoliu-Ciobanu, Carmen 310
Manu, Emil *946*
Marc, Fideliu **2273**, [2290]
Marchidan, D. **1217**
Marchiş(iu), George [860], [862], [876], [885], [887], [908], [909]
Marcu, Florin [1196]
Marcu, Gh. **1217**
Marcu, Grigore 1335
Marcu, Liviu P. 1796
Marcu, Rodica 311, 1336, 2033
Marcus, Solomon 312, 313, **314**, **315**, 316, [444], [448], [459], [466], 513, 514, 515, [528], [541], [545], 638, 2302
Mare, Călina **431**, [434]
Mareş, Alexandru 722, 842, 843, 844, [926], [929], [933], [935], [936], [939], [940], *947*, *948*, *949*, [957], [964]
Mareş, Lucreţia *462*, *463*, *744*, **1219**, [1221], [1226], [1243]
Margalina, Victor 1337
Marian, Eva [8], [26]
Marian, Rodica 317, 1338
Marian, Simeon Florea [611]
Marin, Elisabeta **873**, [948]
Marin Curticeanu, Valentina **2218**
Marinescu, Dan Const. 1719
Marinescu, Ileana 2034, 2035, 2036, 2037
Marinescu, Ionel [438], [468], [479], 1339
Marinescu, Mihail 318
Marinescu, Paul-Claudiu 1340
Marinescu, Rareş 319, 320, 516, 999, 2163, 2164
Marino, Adrian *213*, 321, *700*
Mariţa, Romeo **66**
Markel, Hanni *464*, 1635, *1677*, *1678*
Markó Béla 1873, 1874, 1875
Markus, Ute **2273**, [2290]
Martin, Robert [478], [488]
Martin du Gard, Roger [1697]
Marusceac, Silvia, 1934
Massim, I. C. [608]
Mateescu, Adrian 1030, 2038
Matei, Carmen 322
Matei, Horia C. **1209**
Matei, Ion 1690
Matei, Jana *1187*, *1753*
Mateiu, Gabriela Simona 1636
Máthé Brigitta 2039
Maupassant, Guy de [1718]
Maurer, Ute 1625, 1626
Mavrocordat, Constantin **913**, [920]
Mavrodin, Irina **373**, *465*, 1341
Maxim, Elena 1067, 2341
Mayer, Norbert **2273**, [2290]
Mazilu, Dan Horia 845, 846, **847**, 848, 849
Măcriş, V. **1217**
Măescu-Caraman, Lucia 501, 517
Măgureanu, Anca 160, 161, **2203**, [2209]
Măicănescu-Georgescu, Madeleine 1092
Mălai, Valentina [2294]
Mănescu, Veronica **67**, [78], [89]
Mănicuţă, Cornelia 1342 v. şi Mânicuţă, Cornelia
Mănucă, Dan **70**, [80], [84], [102]
Mărăcineanu, George 494
Mării, I. 759, **761**, **767**
Măriucă, Natalia **60**, [81], [94], 2040
Mărtinaş, Dumitru [770 bis], [781]
Măruşter, Ştefan **2273**, [2290]
Mânicuţă, Cornelia **65** v. şi Mănicuţă, Cornelia
Mârza, Eva 821, 850, 851, *950*
Mârza, Iacob, *745*, 852, 853, 854, 899, *951*
Mârza-Petrescu, Gabriela *1900*
Mârzac, Ion 1455
McDonald, Marianne [1585]
Mecu, Nicolae, *90*, [703]
Medan, Virgil *952*
Medrea-Danciu, Alexandra 2248
Mehedinţeanu, Teofil *953*
Meheleanu, Ileana 162
Meillet, Antoine [407]
Meister, Abraham [1913]
Merealbe, Emanuel **2272**
Merişca, Costin *781*, 855
Messner, Dieter [579], [921]
Michaux, Henri [1717], [1735]
Miclău, Paul 1720
Miclescu, Lucia [8], [25], [26]

Micu, Bucur Ioan 856
Micu, Doina 163
Micu(-Clain), Samuil [699], [720]
Micu-Pericle, Michaela **2203**, [2209]
Mieder, Wolfgang [27]
Mighetto, David *1753*
Mihai zugravul [823]
Mihai, Felicia 2201
Mihai, C. 323
Mihail, Aurora **66**
Mihail, Paul 857, *1828*, *1829*, *1830*
Mihail, Zamfira 725, *1479*, 1536, *1539*, 1797, *1831*
Mihailovici, Mircea 1343
Mihalache, Adrian *542*
Mihalevschi, Mircea 209
Mihăescu, Doru 858
Mihăescu, H. 639, 640
Mihăescu, Marian 1031
Mihăescu, N. *954*, 1093, 1143, 1344, *1431*, [1448], 1456, 1528
Mihăescu, Valentin F. 1345
Mihăieş, Mircea *1132*, *1432*
Mihăilă, Ecaterina 324, 325, *466*
Mihăilă, Gheorghe **68**, 164, 641, 859, 860, [876], [885], [887], [908], [909], 1798, **1821**, [1836], 2342, 2356
Mihăilă, Maria 1144
Mihăilescu, Dumitru *1231*
Mihăilescu, Georgeta 2165
Mihăilescu, Rodica **66**
Mihăilescu Birliba, V. **734**
Mihu, Elena 861
Mihuţ, Maria 1346
Mihuţ, Silvia 1934
Mildt, Richard 1657
Milescu, Marcu *467*
Milescu, Nicolae Spătarul [797], **862**, [879], [906], [937]
Milin, Jiva 1799
Minulescu, Ion [1303]
Mioc, Damaschin [927], [949]
Mioc, Simion 1347
Mircea, Ioan 863
Mircea, Ion Radu *1832*
Mirčeva, E. [1823]
Mircioiu, Crişan [962], [967]
Mirea, George [709]
Miresan, Ovidiu **2273**, [2290]
Miroiu, Mihai [2277]
Miron, C. **2276**
Miron, Paul [1227], [1229]
Miron, Rodica 1348, 1349, *2287*
Miron, V. Gh. 864
Misail călugărul [836]
Mischie, Maria [87], [25], [26]
Mişan, Andrei *1232*, 1800, 1801, *2288*
Mişcol, Oltea [230]
Mitiş, Adrian *701*, *702*, *955*, *1233*, *1754*
Mitrache, Cristina 518
Mitran, Georgeta **1219**, [1221], [1226], [1243]
Mitric, Olimpia 865
Mitrică, Elena 2096
Mitrofan, Episcop al Buzăului [798]
Mitrofan, Nicolae *543*
Mitu, Mihai **1821**, [1836], 2343, 2344
Miuţ, Rodica 1639, **2239**, **2249**
Mîndrescu, Enache 1350, 2041
Mocanu, Dragoş *1013*, 1351
Mocanu, Nicolae 642, [778]
Mocanu, Virgil 1352
Moceanu, Ovidiu **1216**
Moise, Emil 1000
Moise, Ion 1511
Moise, Vasile 1353
Moisescu, Valeriu 1354
Moldovan, Andrei [79]
Moldovan, Ioan Micu **760**, [770], [780]
Moldovan, V. 1802
Moldovan, Valentin 1803, **2207**, 2246
Moldovan, Victoria 1164, 1355, 1356, **2042**
Moldovanu, Dragoş 866, 1512
Momsen, Theodor [1555]
Montague, Richard [539]
Montale, Eugenio [1722]
Montherlant, Henry de [371]
Mooijman, Ellen [481]
Moortgart, Maria 125
Morariu, Leca [599], [612]
Morariu, Mircea Em. 326
Morarova-Velinova, Milena 1804
Moraru, Alexandra *1188*
Moraru, Maria 327, 1819
Moraru, Mihaela **1213**, [2294]
Moraru, Mihai [438], [468], [479]
Morărescu, Dragoş 867, 868
Morărescu, Dulciu **23**
Morogan, Maria 2043
Morong, Benedek 121
Moroşanu, George 643
Mostrova, T. [1823]
Moşoianu, Felicia 2044
Moxa, Mihail [859]
Mugur, Florin [1326]
Mujdei, Cristian 848
Müller, Friedrich **1639**, [1674]
Müller, Hans [438], [468], [479]
Muntean, George *1755*
Munteanu, Angela **2273**, [2290]
Munteanu, Dan *1189*, 1357, *1756*
Munteanu, Doina 2045
Munteanu, Eugen 328, 329, *746*, *1133*, *1540*, *1541*, 2345
Munteanu, George [641], 644
Munteanu, Ion 9, 645, 646
Munteanu, Lucia Gabriela *979*
Munteanu, Ştefan 69, **74**, 122, 1094, **1165**, 1358, 1457
Murádin László 1876, 1877, 1878
Murăreţ, Ion 330
Murăreţ, Maria 330
Murdoch, Iris [1611]
Mureşan, Laura **2272**
Mureşanu, Camil 647
Mureşanu Ionescu, Marina 331, 332

Mureşianu, Ion B. *747*, **869**, [976]
Murgeanu, Ion 1458
Murgu, Eftimie **870**, [960]
Murgulescu, Rodica **1217**
Murvai Olga 333, **2203**, [2209]
Musca, G. **1217**
Muthu, Mircea 334, 1359
Muţiu, Ion **71**, [1046]

Naghi, Pantelimon 1001
Nägler, Thomas *1679*
Nagy Béla [689]
J. Nagy Mária 335, 1879
Nakano, Aki'o [1910]
Nandriş, Octavian [2355]
Nania, Ion 726
Nariţa, Ionel 336
Nasinec, Jiři 207
Nasta, Aurora [438], [468], [479]
Nasta, Dan Ion 2166, 2201
Natu, Florentina *91*
Naum, Victoria **2276**
Naumow, Alexander [1827]
Năstase, Florin 1360
Năstase, Maria **1216**
Năstase, Ştefania Coca **1201**, [1234]
Năstăsescu, Ştefan **67**, [78], [89], 2046
Năsturel, Udriște [846]
Neacşu din Cîmpulung [838]
Neagoe, Manole [974]
Neagu, Fănuş [1383]
Neagu, Mihai *1234*
Neagu, Vera *1680*
Neamţu, G. C. [1047]
Neamţu, Vasile 1095
Nebunu, Mihai 2047
ecula, Rodica 2201
Zedelescu, Dragoş **67**, [78], [89], 2167
Negoiţă, Ath. 1908
Negraru, Maria 10
Negrea, Radu 1096
Negreanu, Constantin 11, [88], [93], 165, [1427], *2310*
Negreanu, Gabriela *468*
Negreţ, Ion **2275**, [2287]
Negrici, Eugen 337, **338**, [474]
Negrilă, Iulian **58**, [82]
Negrilă, Rodica *1433*
Negruş, Mariana 1097
Negruzzi, Constantin **871**, [917], [1413]
Negulescu, Ana Gabriela 2048, 2079
Negulescu, L. **1217**
Nehls, Dietrich [476]
Neiescu, Petru [778]
Nemescu, Octavian [447]
Nepokupnyj, A.P. [1842]
Nestor, Octavian 1361
Nestorescu, Andrei 281
Nestorescu, Virgil, 166, 872, 1166
Neştian, Valeriu C. 2049
Netea, Vasile **762**, [771]
Neţ, Mariana 167, 168, 209, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, *469*
Neumann, Victor *956*
Neumann, Werner [97]
Nica, Alexandru **59**
Nica, Dumitru 1002, **1003**
Nica, Melente 2059, [2317]
Nichita, Ioana **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1756], [1760], [1761], [1765]
Nichita, Mihai 348
Nickel, Gerhard [476]
Nicoară, Adriana **2204**, [2214]
Nicodim din Tismana [806]
Nicolae, Nicolae I. **2240**
Nicolae, Octavian **73**, [77], [86], [92], [98]
Nicolaescu, Irina **59**, 561
Nicolai, Anton **1216**
Nicolas, A. [475]
Nicolau, Edmond *544*
Nicolau, Mădălina *703*
Nicolescu, Adriana **2203**, [2209]
Nicolescu, Carmen 2023, 2051, 2052
Nicolescu, Corneliu 203
Nicolescu, I. V. **1217**
Niculiu, Adrian **74**
Nietzsche, Friedrich [1372]
Nijloveanu, Ion [773]
Nisioi, Paraschiva 2168
Nistor, Anghel 1523
Nistor, Corneliu 169, 2319
Nistor, Veronica 2053
Niţă, Constantin *1235*
Niţă, Silvia 1362
Niţu, George 2054
Niţu, Georgeta 1098
Niţu, N. 1099
Niţu, Valeriu **648**, [687], [690], [697], [698], [701]
Noica, Constantin **1363**, [1436], [1442]
Novac, Cornel 519
Novac, Elisaveta 1364
Novac, Viorica 519
Novicov, Mihai **1821**, [1836]
Nussbächer, B. *92*
Nussbächer, Gernot 649, **873**, 874, 875, [948] *957*
Nuşfelean, Olimpiu [79]
Nuţă, Ion 754, [769], [775], [777], *782*, [783], [784], 1100, 1101

Oancă, Teodor **200**, 1489, 2038
Oancea, Ileana **650**, [692], [700], [702], 1369, 1721
Obreja, Dorin *783*
Oallde, Petru [688], 876
Odelain, O. [1766]
Odobescu, Emanuel 1102
Oişteanu, Andrei 1366
Oiţă, Ion 1805
Oiţă, Maria [2286]
Olariu, Ovidiu **58**, [82]
Olbrechts-Tyteca, Lucie [451]
Oltean, Ştefan 170, *470*, *471*, *472*, 1640
Oltean, Vasile 877, *958*

Olteanu, A. Gh. **74**, *93*, **2275**, [2287]
Olteanu, Gh. *1434*
Olteanu, Pandele 121
Olteanu, Virgil 2200
Onea, Octavian 651, 652
Onica, Eugenia 2055
Oniciu, L. **1217**
Onofrei, Neonila [8], 11, [25], [26]
Onose, Constanţa Lavinia 171
Onu, Liviu 878, 879
Oprea, Ioan 349, *704*, *705*, 727, 728, *959*, *960*, 1206, 1245, *1757*, *1758*
Oprescu, Sanda **2250**, **2251**
Opriş, Mihaela 1847
Oprişa, Ana [79]
Oprişan, I. **75**, [91]
Orman, Gabriel V. 520, 521
Oros, Marius I. *53*, *93 bis*
Orza, Rodica **761**, **767**
Oskaar, Els [454]
Otobîcu, Constantin **2240**
Ourednikova, Jana 202
Ovidiu [1546]

Paki, Adela 1544
Palfálvi Anna-Mária **1207**
Palfálvi Attila **1207**
Paliga, Sorin 653, 1848
Pallos István **1207**
Pamfil, Carmen-Gabriela [667 bis], [694], [695], [704], [705]
Panaitescu, P. P. [678], 880
Panaitescu-Perpessicius, D.v. sigla **Manuscriptum** şi Perpessicius
Panaitiu, Magdalena, **2275**, [2287]
Pană-Dindelegan, Gabriela 1032, 1103, [2293]
Pandele, Rodica, [8], [25]
Pandelescu, Silvia 350
Panduru, Steluţa 1004
Pantea, I. 1894, 2169
Panţiru, Mihai 2346
Papacostea-Danielopolu, Cornelia [8], [25], [26], [961], [975] v. şi Danielopolu, Cornelia
Papadima, Liviu **2275**, [2287]
Papadopol, Dimitrie v. sigla **RN**
Papadopoulos, Tomas I. [1584]
Papahagi, Marian *473*, *474*, 1722
Papahagi, Tache [664]
Paraschiv, Mihaela 1561
Parfene, Constantin **70**, [80], [84], [85], *94*, [102], [103], 1367, *1435*
Parpală, Emilia 351, 2056
Pasat, Mihaela 1723, 2057, **2252**
Pascariu, Valeria 1104
Pascu, Anca 500
Pasternak, B. P. [1839]
Paşca-Harsanyi, Doina 1724
Pataky, E. 1208, 1641, 1642, 1643, 2174
Patriche, Ioana **23**
Pauleti, Nicolae [853]
Pavel, Dan 1644
Pavel, Emilia 1105, 1106
Pavel, Eugen [1484], [1485]
Pavel, Maria 352
Pavel, Olimpia **69**
Pavelescu, Gheorghe 1107
Păcurar, Maria 1363
Păcurariu, Dan **2218**
Păcurariu, Dim. **74**, 119
Păcurariu, Melania 2058
Pădurariu, N. 1167, 1168
Păduraru, Constantin 1960
Pădureţ, Ileana 2059
Păltănea, Paul V. 1513
Păltineanu, Viorel 353, *475*
Pârja, Gheorghe 172
Pătraşcu, Ion 1108
Pătruţ, Ioan *1236*, [1484], [1485], [1486], 1490, 1514, **1821**, [1836], [2324]
Pătruţ, Picu [833], [962], [967]
Păun, Gheorghe 522, 523
Păun, Maria **1219**, [1221], [1226], [1243]
Păun, Maria 1898
Păun, Octavian **2218**
Păunescu, Adrian **1201**, [1234]
Pânzaru, Ioan 354
Pârlog, Hortensia 1169, 1369, 1645, 2170, **2230**
Pârvu, Eugenia **66**
Pârvu, Iuliu **2275**, [2287]
Pârvu, Sorin 1370
Pecican, Ovidiu 654, 881
Peculea, P. 355, 524, 525, 1646, 2171, 2172, 2173, 2174
Pedestraşu, Anatol *214*, [2288]
Pehlivanova, K. I. [2297]
Peirce, Charles Sanders [382]
Peixoto de Fonseca, Fernando Venâncio 562
Pelin, Mihai *1588*
Penkova, P. [1823]
Penu, Anca **1217**
Pepelea, Silviu 1647, **2239**
Pereş, Pavel 563
Perinac, Steva 1806
Perpessicius **826**, [893] v. şi Panaitescu-Perpessicius, D.
Persch, G. [546]
Pestrea, Steluţa 2060
Petöfi János S. [486]
Petolescu, Constantin 1562, *1589*
Petr, J. [481]
Petre, Cristina **2273**, [2290]
Petre, Dan 2061, 2062, 2063
Petre, Elena 2034, 2035, 2036, 2037
Petre, Gabriela 2063
Petre, Zoe **1569**, [1582], *1590*, *1591*, [1598]
Petrescu, Camil [1294]
Petrescu, Ioana Em. 1371, 1372, 1373, 1374
Petrescu-Pop, Elena 495
Petrică, Ion [438], [468], [479], **2253**
Petride, T. **74**
Petrina, Liviu 1459
Petroman, Pavel 2048
Petrovanu, D. 882
Petrovici, Emil [666], **761**, **767**

Pettosino, Massimo [1912]
Peukes, Gerhard [1677]
Philippi, Paul 1648
Philippide, Alexandru [243]
Philippide, Alexandru I. [704]
Piaget, Jean **431**, [434]
Picillo, Giuseppe 564, [1745]
Pienescu, G. 883
Pillat, Ion [1336]
Pintilie, N. *1535*
Pintilie, N. I. 1515
Pippidi, Andrei *1592*, *1593*
Pippidi, D. M. **1569**, [1582], [1598]
Piretto, Gian Piero 356
Piso, Ioan 1563
Pităroiu, Florin 2175
Piticari, Rozalia 2064
Piţigoi, Gheorghe 173
Pînzaru, I. [711]
Pîrvulescu, Titus [8], [25], [26]
Plangg, G. A. [95]
Platon [1847]
Platon, Gh. *961*, *1594*
Plaut [348]
Plămădeală, Antonie 655, [691], [710], 729, **730**, [739], [742], [743], [747], [748], 884, [932], [942], [952], [959]
Pleter, Tiberiu [438], [468], [479]
Ploae-Hanganu, Mariana **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1756], [1760], [1761], [1762], [1765], *2289*
Plutarh [1575]
Poalelungi, Gh. 1460
Podgoreanu, Anca 10
Podlacha, Michaela 2178
Poe, Edgar Allan [1617]
Pögl, Johann [579], [921]
Pogodin, M. P. [1798]
Pogorilovschi, Liana 357
Ponge, Francis [1724]
Pop, Augustin [1484], [1485]
Pop, Augustin Z. N. 885
Pop, Doina-Eliza 1383
Pop, Gheorghe **57**, **74**, *1190*, 1375
Pop, Gr. **1217**
Pop, Grigore Traian 1461
Pop, Ioan **1216**
Pop, Ion 1376
Pop, Ionel 358
Pop, Liana 359, 360, 361, 362, *476*, *2115*
Pop, Lucia 2065
Pop Reteganul, Ion **762**, [771]
Popa, Aurica 1377
Popa, Ecaterina **431**, [434], 2177
Popa, Eleonora 4
Popa, Ioan 174
Popa, Ioan A. **431**, [434]
Popa, Jana 2066
Popa, Liliana 886
Popa, Livia **59**, **62**, [90], [96]
Popa, Marcel D., **1209**
Popa, Mariana 1649, 1650, 1651, **2239**
Popa, Mircea 656, 657, [860], 887
Popa, N. I. 685
Popa, Nicolae *1681*
Popârda, Oana 363, 364, 365, *477*, *478*, 1021, 1033, 1725, 1726, **2254**
Popeangă, Vasile **58**, [82]
Popescu, Constantin Th. **65**, 1005, 1034
Popescu, Corneliu [1618]
Popescu, Costin *1191*
Popescu, Cristian 658, 888
Popescu, D. R. [1327], [1339]
Popescu, Elena [438], [468], [479], 1378, *1595*
Popescu, Emil 526, 527, 528
Popescu, Emilian 175, 176
Popescu, Felicia 2178
Popescu, Florin D. 177, **2218**, **2255**
Popescu, Ion **2256**, **2257** [1693], [1686], [1688]
Popescu, Iulian 366, 367
Popescu, Radu Sp. *753*, 763
Popescu, Rodica 2067, **2258**
Popescu, Vasilica 2015
Popescu Argeşel, Ileana 1516
Popescu Argeşel, Ion 1516
Popescu-Marin, Magdalena *95*, 1170, **1453**, [1531], 1727, *1759*, *1760*
Popescu-Mihuţ, Emanuela 889, 890
Popescu-Sireteanu, Ion *96*, [776], *1529*, 2068
Popişteanu, Cristian 659
Popović, Jovan Sterija [1778]
Popovici, Const. **67**, [78], [89], 1035
Popovici, Vasile 368
Popovici, Victoria *97*, *1134*, 1171, *1192*, 1379, *1761*, *1901*
Popovici, Victoria 891
Popp, Nicolae 1517
Porcescu, Scarlat 660, *748*
Posa, Daniela **2273**, [2290]
Postolachi, Elena *2116*
Potapova, R. K. [435 bis], [484]
Potra, Florian **2218**
Preda, Constantin 565
Preda, Ecaterina 1172
Preda, Eleonora 1961
Preda, Ion-Aurel 178, *479*
Preda, Marin [1326], [1346], [1993]
Preda, Nina 1380
Preda, Sorin 1462, 1463
Prelipceanu, Dan **1201**, [1234]
Priboi, T. S. 369
Prioteasa, Ioana [696]
Protopopescu, Natalia [8], [25], [26]
Puia, Ilie **1210**
Puiu, Olga Valeria **1201**, [1234]
Purcaru, Ilie [1018], [1019], 1036, *1596*
Purcărea, Anca 1109
Purcărea, Th. 1110
Purdela-Sitaru, Maria **768**, [778]
Puslojić, Adam [1282]
Puşcariu, Sextil [642] [666], **767**
Puşchin, A.S. [126], [1404]
Putnam, Hilary 371

Putnik, M. 2179
Putsche, Wolfgang [481]
Pytagora [1372]

Racine, Jean [295]
Radnóti Miklós [1865]
Radof, Ştefan 1381
Rados, Andreas **2259**
Radtke, Edgar [578], [580]
Radu Gheorghe 533
Radu, Mircea T. *1597*
Radu, Rodica 1006
Radu, Tania [1728]
Radu, Valentin **66**
Radu, Vasile [8], [25], [26]
Radu-Nandra, Ilie 2300
Raicu, Anda 661
Rajkov, Božidar [1832]
Rajkova, M. [1823]
Raliade, Adriana **23**
Raţiu, George Vasile [79]
Raţiu, Ileana **826**, [893]
Raţiu, Ioan **74**
Raveica, Titus 662, 2347
Răducanu, Elena 371
Rădulescu, Angelica 2069
Rădulescu, Dan **1211**, [1240]
Rădulescu, G. A. **1217**
Rădulescu, Gheorghe **2260**
Rădulescu, Lucilia *1237*
Rădulescu, Marina 372, **717**, [1010], **1453**, [1531]
Rădulescu, Mihai *962*
Rădulescu-Codin, C. **764**, [774]
Răduţiu, A. **2276**
Răileanu, Petre 1382
Răţoi, Ilie 153
Rebreanu, Liviu [1258], [1286], [1321], [1364]
Receanu, Alina **2273**, [2290]
Reichrath, Emmerich *98*, *1682*
Rein, K. [1656], [1683], [1686], [1688]
Reinheimer Rîpeanu, Sanda 1175
Reiter, Norbert [1541]
Remete, Gheorghe 892
Retevoescu, Stela 2180
Ricardou, Jean **373**
Richardson, Samuel [1246]
Richter, Gisela [1656] [1683], [1686], [1688]
Ricœur, Paul [261], [306], 374, [472]
Rilke, R.M. [243]
Rizescu, Gh. N. *2290*
Rizescu, I. **74**, [1531]
Rîpeanu, Valeriu 662 bis
Robciuc, I. 1174
Robu, C. **1217**
Robu, Diana 2181
Rogoz, Adrian 281, 375
Rogožnikova, R.P. [2219]
Rohónyi Vilmos **1207**
Roman, Ioan C. 2070
Roman, Ion Gh. 1111
Romanenko, Nina N. [641]
Romanul, Ion [742], [743], **[747]**
Rooryck, Johan 376
Rosenberg, Klaus-Peter [1672]
Rosetti, Al. *1762*, [2304], 2348
Rosetti, C. A. [1698]
Rosetti, Maria [1698]
Rosier, I. [475]
Rostas, Ştefan [438], [468], [479]
Roşca, Carmen-Maria 377
Roşca, S. **1217**
Roşca, Victoria 1383
Roşianu, Ion [1484], [1485], 1518
Rotaru, Ion **61**, 1384
Rotaru, Marian 1519
Rotaru, Radu **199**, [215], 1385, 2071
Roth, Dieter [1634]
Rotund, Nicolae **63**, 1386
Rotundu, Vasile 2182, 2183, 2184, **2185**, **2204**, [2214]
Roventa-Frumuşani, Daniela 378, 379, 380, 381, 382, 383, *480*, *545*, 1923, 2072
Rozkoš, Pavel 384, **735**, 1807, 1808
Ruba, Radu Sergiu 2303
Rudel, Jaufré [1707]
Rugilă, Aida **2273**, [2290]
Ruja, Alexandru **58**, [82]
Rujan, Adriana 2073, 2321
Rujiţki, F. [872]
Ruleanu, Octavian 663
Runcan, Miruna 1387
Rus, Vida 1809
Rusan, Romulus 566
Russo, Maria Pia **2276**
Russu, Ion I. [618]
Rusu, G. 2349
Rusu, G. C. [1308]
Rusu, Gh. 1057
Rusu, Gheorghe din Sibiel [823]
Rusu, T. 1389
Rusu, V. 664, 893
Rusu Togan, Gherasim 665
Ruthner, Ivan 2186, 2187
Ruxăndoiu, Pavel **1201**, [1234], 1389, **2218**
R.V. 1598
Rybakin, A. I. [1669]

Sabinianus, Gaius Kaninius [1949]
Sacerdoţeanu, Aurelian 13, [653]
Sachelarie, Ovid **1218**
Sadoveanu, Mihail [1353], [1356], [1384]
Sahini, V. **1217**
Saint-John, Perse [1720]
Sala, Marius 567, 568, 569, 570, 666, 1175, [1182], [1183], [1184], [1185], [1186], [1187], [1188], [1189], [1190], [1191], [1192], [1193], [1456], 1728, **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1756], [1760], [1761], [1762], [1765], 2304
Sandevoir, P. [1766]
Sandu, Aurica 179
Sandu, D. D. *963*
Sandu, Doina 1652, 2202, **2261**
Sansone, David [1574]

Saramandu, Manuela [741], 2074, *2291*
Saramandu, Nicolae **74**, *481*, [787], 788, 789, *790*, *1542*, 2075
Sarău, Gheorghe *964*, *1238*
Sari, Vasile *1239*
Šašel, Anna [1589]
Šašel, Jaro [1589]
Sasu-Țimerman, Dorotea, [8], [25], [26]
Sauciuc, A. **1217**
Saussure, Ferdinand de [237], [382]
Sava, Constantin 2076
Sava, Luminița [2294]
Savoca, Giuseppe [473]
Savu, Alexandru 1520
Săceanu, Eustația 2077
Săceanu, Iancu 2077
Sădeanu, Florența [26], **617**, [707]
Sălăgean, Sergiu [8], [25], [26]
Sălăjanu, Cristiana 1390
Sălișteanu, Oana 1729
Săndulescu, D. **1217**
Săndulescu, Maria Carmena **1201**, [1234]
Săndulescu, Radu [438], [468], [479]
Săvinuță, Mioara 2188
Săvulescu, Dumitru **74**, 571, 2078, 2079
Sântean, Lila 529
Sârbu, Richard 385, 1810, 2080, 2189, [2291], 2322 v. și Sîrbu, Richard
Sburlea, Lucia **60**, [81], [94]
Scarron, Paul [1705]
Scărlătoiu, Elena 677, 731, 793, 794, 1730
Scherg, Georg [1634]
Schiau, Dorina **1212**
Schippel, Larisa *980*
Schmid, Wolfgang [1583]
Schmidt, Gertrude 1653, **2239**
Schneider, Eduard 1619
Schouten, Karin 202, 207
Schülle, Ernest [481]
Schuller, Horst 1654
Schveiger, Paul 386
Schweikle, Günther [1676]
Schwob, A. [1656], [1683], [4686], [1688]
Scorobete, Aurel 1112
Scorojitu, Radu 1113
Scott, Hunt 125
Scridon, Gavril **74**
Scurtu, Gabriela *482*
Scurtu, Ion **2218**
Scurtu, Nicolae 2350
Scurtu, Paula **16**
Searle, John R. [449]
Seche, Mircea **1219**, [1221], [1226], [1243]
Sedler, Werner 1655
Segall, E. **1217**
Séguinea, R. [1766]
Seizova, S. [1825]
Serbat, Guy [1601]
Serebrennikov, B. A. [481]
Shakespeare, William [345]
Sidorovici, Georgeta 2190
Sienerth, Stefan 1656, 1657, *1683*
Silvestri, Artur 667, 1564
Sime, Iustina 1037
Simion, Doina Irina **2262**
Simion, Eugen *706*, [1456]
Simion, Lidia 732
Simion, Magdalena 1007
Simionescu, C. I. **1217**
Simionescu, M. **1217**
Simionescu, Maria **734**
Simonescu, Dan **764**, [774], **869**, [976], *965*, [2314], [2315], [2316]
Sireteanu, Constantin 387
Siupiur, Elena *1834*
Sîngeorzan, Iuliu-Ovidiu [778]
Sîrbu, Gabriela **1202**
Sîrbu, I. 1381
Sîrbu, Richard, **2207** v. și Sârbu, Richard
Skendi, Stavro [1541]
Skok, Petar [93 bis]
Slama-Cazacu, Tatiana **63**, 180, 181, 388, 389, 390, 1924, 2081
Slavici, Ioan [1353]
Sławaski, Fr. [1826]
Slușanschi, Dan [438], [468], [479], **1176**, 1177, *1599*, *1600*, [1899], [1900], [1901], [1902]
Smaranda, Aurora 2082
Smedovski, St. [1823]
Smirnov, I. P. [1839]
Snagoveanu, Ileana *2292*
Soare, Eugenia 1392, 2083
Soare, Gheorghe **62**, [90], [96]
Sofonea, Liviu I. *546*
Sofronie, Mihai 668
Solunca, Elena *1436*
Soós-Lugossy Reka 1658
Soreanu, Șerban **2218**
Sorescu, Constantin 2305
Sorescu, Constantina 2084
Sorescu, Marin [1281], [1299], [1300], [1365]
Sorescu, Roxana *579*, 1393
Sözer Emel [486]
Spasova, Zl. [1823]
Spillebout, Gabriel [1763]
Spiridon, Monica *483*
Spiță, Doina 2191, 2192
Sporici, Vasile 1851
Spuntov, A. [2210]
Squirer, Craig C. 530
Stamp, Hans-Otto 2048, 2085
Stan, Camelia 182, 1038, 1394, **1453**, *2293*
Stan, Camelia 1395
Stan, Ioan Teodor *484*, 669, 1811, 2121, *2294*, *2295*
Stanciu, Alina 2086
Stanciu, Dumitru *485*, 1398, *1437*
Stanciu, Virgil *1684*
Stancu, Valeriu 551
Stancu, Zaharia [1260], [1325], [1377], [1380]
Starobinschi, Jean [460]
Stănciulescu-Bîrda, Alexandru 1397
Stănescu, I. *1240*
Stănescu, Mariana 2082

Stănescu, Michaela **1217**
Stănescu, Nichita [377], [1262], [1282], [1314], [1378], [1387]
Stănescu, Speranţa 152, 391, **2203**, [2209], **2263**
Stănescu-Butoi, Sena **66**
Stănescu-Cloşca, Eugen 1398
Stelescu, Nicolae **2273**, [2290]
Stere, Constantin v. sigla **VR**
Sterescu, Elena 2087
Steriu, Maria [2291]
Steţiu, Carmen 2088
Stino, A.G. [605]
Stişkovskaia, L. 2299
Stiurm, Laurenţiu **1217**
Stoean, Carmen 2201
Stoenescu, Marioara 2089
Stoia, Mircea 670
Stoianova, Daniela 1008
Stoianovici, Voislava *1885* v. şi Stojanović, Vojislava
Stoica, Cornelia 2090
Stoica, Corneliu 1521
Stoica de Haţeg, Nicolae [1277]
Stoica, Maria [8], [25], [26]
Stoicescu, C. **1217**
Stoicescu, Nicolae **734**, [963], *966*, **1218**
Stoichiţoiu, Adriana *215*, 1114, *1241*, 2091, *2117*
Stoina, Liviu *967*
Stojanović, Vojislava 183, 184 v. şi Stoianovici, Voislava
Stoleriu, Eugenia **70**, [80], [84], [102]
Stoleru, Victor 2351
Stoltz, Gabriela **1201**, [1234]
Străjanu, Mihail [590]
Strătulă, C. **1217**
Strihan, Petre **1218**
Strižak, O. S. [1842]
Stroe, Aurel 392
Stroe, Petre 671
Stroea, Maria 2089
Stroescu, Victoria **71**
Stroian, Gabriela **1201**, [1234]
Sturzu, Corneliu 572
Suceveanu, Simona 894
Suciu, Gh. C. **1217**
Suciu, Mircea *968*
Sufleţel, Rodica [778], **1526**, [1527], [1529] v. şi mai jos
Sufleţel-Moroianu, Rodica **69** v. şi mai sus
Sulea, Adina **2273**, [2290]
Sulică, Ileana **23**
Suliţeanu, Ghizela 1115
Surdeanu, Margareta 1935
Surdu, Alexandru 672
Surdulescu, Radu 2200
Sütő Ibolya 2193
Swiggers, Pierre [435]
Szabadi Magdolna 2092
Szabédi László [1881]
Szabó Kinga 2093
Szabó Lajos **1207**
Szabó Zoltán 393, 394, 395, *486*, *487*
Szabolcs Molnár [438], [468] [479]
Szász Lászlo 1880
Szász Lőrinc *1135*
Szeekler, N. *1685*
Székely Győző **1207**
Székely János 1881
Szenci Molnar Albert **1882**, [1892]
Szilágyi Domokos [1868]
Szilágyi N. Sándor 1883
Szymcsak M. [481]

Şandor, Veronica **1201**, [1234]
Şandru, Dumitru **765**, [779]
Şandru, Ştefan 1009
Şandru Olteanu, Tudora 562, **765**, [779]
Şarlău, Grigore **2094**, [2116]
Şchiopu, Ursula 531
Şendrea, Paula 2095
Şepeţean-Vasiliu, Delia [489]
Şerb, Florica **764**, [774]
Şerb, Ioan **764**, [774]
Şerban, Corina 2088
Şerban, Domnica [2282]
Şerban, Felicia 185, 396, *580*, 895, 1200, 1399
Şerban, Ioana 2096
Şerban, Ion Vasile 1400
Şerban, Maria 2097
Şerban, Marinel **2273**, [2290]
Şerban, Nausica 1039
Şerban, S. **1217**
Şerban, Vasile 69, [759], **768**, [778], [782], 1039, *1047*, [2312]
Şerbănescu, Andra 1040, 1401
Şerbănescu, Paraschiva [2294]
Şeulean, Ion *1438*
Şeuleanu, Dragoş 139, 231
Şimanschi, L. *1836*
Şoitu, Laurenţiu 397
Şindrilaru, Florin **1216**
Şoptereanu, Virgil **1213**
Şoşa, Elisabeta **200**, 2036, 2038, 2242
Şotropa, Valeriu **1218**
Şovu, George **61**
Şovu, Vasilica 2200
Ştef, Felicia **2264**
Ştefan din Ohrida [823]
Ştefan, Graziela **74**
Ştefan, I. M. *969*
Ştefan, Ion 733, 1178
Ştefan, Liana 1402
Ştefănescu, Alex 673
Ştefănescu, Ioana **2263**, [2279]
Ştefănescu, Margareta 2082
Ştefănescu, Mugur Gabriel **1201** [1234]
Ştefănescu, Rodica **16**
Ştefănescu-Goangă, Zizi **1219**, [1221], [1226], [1243]
Ştefănescu-Prodanovici, Sergiu *2212*, *2213*
Ştirbăţ, Traian **235**
Ştrempel, Gabriel [8], **23**, [25], [26], 896, 897, 898
Şuteu, Flora *99*, 674, *749*, *981*, [1479], *1480*

Tabacariu, Grigore v. sigla **Ateneu**
Tabarcea, Cezar 398, 675, 676, [1088], [1093], 1116, 1403, [1427], 1464, **2275**, [2287]
Táczi Erika 2194
Talaban Andrucovici, Irena **1201**, [1234]
Tallmeister, Theodor [1591]
Tamási Áron [1863]
Tanacli, O. **2276**
Tanașoca, Anca 677, 1179, 1812
Tanașoca, Nicolae-Șerban 677, 1179, 1731
Tarliu, Ana 1404
Tatai-Baltă, Cornel 899
Tauberg, Edith [2288]
Taulescu, A. **2276**
Tănase, Adela-Mira **14**, **71**, 1732, **2268**
Tănase, Eugen **14**
Tănase, Eugenia-Mira **14**
Tănăsescu, Anca 2200
Tănăsescu, Cornelia 1326
Tănăsescu, Grigore 1407
Tărniceriu, Gabriela 2098
Tătaru, Cristina 1659
Tătaru, Ieronim **67**, [78], [89], 186, 219
Tătăranu, Cornelia 1956
Tătărâm, Monica 316
Tătulea, Viorica 1117
Tăutu, Dana 2201
Tcaciuc, Octav 2347
Teaha, Teofil 1180
Tebeică, Cristina **1211**, [1240]
Techtmeier, Bärbel [97]
Teisse-Jere, Charles [806]
Teiuș, Sabina, 573, *1242*
Teleagă, Maria 1181, 1660, 1661, **2239**
Tempeanu, Virgil [600]
Tengström, Emin [1599]
Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române v. siglele **ÎndrBis — București, Îndr Bis — Iași**
Teodor, Maria 678
Teodorescu, Anda 399
Teodorescu, Cr. **1217**
Teodorescu, Dorin 900, 901, 902
Teodorescu, Tamara, [8], [25], [26]
Teoteoi, Tudor 903
Theban, Laurențiu 1733
Theban, Maria 1733, **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1760], [1761], [1762], [1765]
Thill, Andrée [1579]
Thomas din Kempis [846]
Thudt, Anneliese 1626, 1662, 1663, *1686*
Tibor Horvath 400
Tihu, Năstase 2306
Tiktin, H. [582], [1227], [1229]
Tilinca, Dorin 297, 1253, [1302], [1328], 1406, [1415], [1644]
Timoc-Bardy, Romana *1763*, *1764*
Titu, Rodica 1118
Titone, Renzo [436]
Tiugan, Marilena 401, 402, 403
Tiugan, Nicoleta **1219**, [1221], [1226], [1243]
Toader, Mihaela **431**, [434]
Toader, Tiberiu **431**, [434]
Toană, Gabriela **59**, **62**, [90], [96]
Todoran, Eugen 2307
Todoran, Romulus **74**, [753], 1119, 2352
Todorov, M. 187, 188
Todorov, Tzvetan [292]
Tohăneanu, G.I. 69, **74**, 1120, 1121, [1132], 1407, 1408, 1409, 1410
Toma, Adriana 575
Toma, Elena *54*, **2267**
Toma, Florentin 2195
Toma, Ion 574, 575, *1193*, *1765*
Toma, Radu 189
Toma, Stan 2099
Toma, Stela 904, 905
Tomici, Mile [1230], [1238], *1837*
Tomoaia-Costișel, Carmen **1217**
Tömörkény István [1880]
Tomoșoiu, Nora **2221**
Tomulescu, Simiorina 2196
Topîrceanu, George [1247], [1266], [1275]
Topoliceanu, Maria 2017, 2028
Tóth István 1884
Trandafir, Gh. D. 1010, [1017], 1041, 1042, 1043
Trifu, Tatiana 2197
Trifu, Valeria [8], [25], [26]
Trîmbițaș, Rodica 1411
Trocin, Dumitru 1813, 2343
Trofin, A. *2296*
Trosin, C. **2276**
Trösler, Johannes [729], [730], [739], [748]
Trubar, Primož [1809]
Trunin-Donskoj, V. N. [435 bis], [484]
T. U. 55
Tuaillon, Georges [481]
Tucmeanu, Aurel [1456]
Tudor, Corneliu Vadim 1465
Tudor, Dragna 2198
Tudor, Ortansa **2203**, [2209]
Tudorică, Mioara **24**
Tudose, Cătălina **1201**, [1234]
Tudose, Florin **1201**, [1234]
Tudose, Petre **59**, **62**, [90], [96], 2100
Tudosiu, Elena 1412
Tuloiu, Stela 27
Turbatu, Olga-Silvia 1214
Turcu, Aurel 2101
Turcu, Aurelia 122, 404, 405, 1734, 1735, **2268**
Turculeț, Adrian 766, [769], [775], [777], [783], [784], *791*, 1533
Turdeanu, Emile [928]
Turgheniev, I. S. [1816]
Túros Endre 1885
Tuțescu, Mariana 406, [446], *488*
Tuzson Gábor **1207**
Tvorogov, O.V. [1829]

Țane, Viorica 2201
Țâra, Vasile D. **64**, **2114**, [2115], [2217], 2353
Țeghiu, L. 1955

Ţeghiu, Liviu 1962, 2102
Ţenchea, Alexandru 1664, 2103
Ţenchea, Maria 1736, 1737, **2207**, **2269**
Ţepelea, Gabriel 679, *707*
Ţeposu, Radu G. *1439*
Ţion, Alexandru **1216**
Ţîrcovnicu, Ion **870**, [960]
Ţone, Nicolae 550
Ţugulea, Tatiana, **1219**, [1221], [1226], [1243]
Ţurlan, Valentin 1122, 1513

Udrişte, Michaela 1893
Uhl, J. [546]
Ulici, Aurelia **1219**, [1221,] [1226], [1243]
Uncuţa, Cornelia **1217**
Ungheanu, Mihai 576, *708*
Ungureanu, Doina 2014
Ungureanu, Ion M. 1522, [1528]
Ungureanu, Rodica **2221**, **2272**
Ungureanu, V. M. [770 bis], [781]
Urdă, Gabriela 2104
Urdea, Daniela [1456]
Ureche, Grigore [836]
Uricariu, Doina *489*
Uritescu, Dorin N. *1136*, *1243*, *1440*, 1466, 1467, 1468, *1481*, *1482*, [1536]
Uriţescu, Dorin 680
Ursache, Petru *1441*
Ursu, N. A. [797], [879], 906, [937]
Ursuleanu, Dan **1212**
Uspenskij, R.A. [1840]
Uţă Uritescu, Rodica *1136*, *1243*, 1440, 1466, **1467**, 1468, 1482, [1535]
Uzelac, Milan 202

Vacek, Jindřich **2270**, [2281]
Vaida, V. *970*
Vaida, Veronica [2288]
Vaimberg, Solomon 407, [2288]
Vajda János [1871]
Valea, Mircea 1523
Valmarin, Luisa **907**, [972]
Valter, Richard 2354
Vanderveken, D. [449]
Van Peteghen, Marleen 1044
Van Velin, Robert D.Jr. [441]
Varlaam [849], [916]
Varvara, Mircea 2105
Vasile, Georgeta **61**
Vasilescu, Andra 2106
Vasilescu, Mircea 1413
Vasilev, V. [1823]
Vasiliu, Adriana 2035, 2036, 2038
Vasiliu, Emanuel 408, 409, 410, 411, 412, [722], *1601*, **2271**, [2280], [2295]
Vasiliu, Gabriel [1484], [1485], 1524, 2355
Vasiliu, Laura 1469, [1531]
Vasiluţă, Livia **735**
Vatamaniuc, D. **826**, [860], [893], 908, 909
Văcaru, Cornelia 2034
Văcaru, Cristina 2037
Văduva, Ofelia 1123
Vătăşescu, Cătălina 220, *982*, 1124, *1543*,*1850*
Vătăşianu, Virgil **75**, [91]
Vâjiac, Eugenia **63**, 1414
Veder, William R. [1827]
Vedinaş, Traian **648**, [687], [690], [697], [698], [701], [970], [1406], 1415
Velciu, Dumitru 910, 911, *971*, *1602*
Velculescu, Cătălina *792*, 912, [944], *972*, 2323
Velichi, Constantin **1821**, [1836]
Vereş, Silvia [778]
Vergilius [1580]
Vernière, Yvonne [1575]
Verza, Emil **532**, 533, [543]
Verzan, Sabin *1766*
Vescu, Victor 1215
Vetişanu, Vasile *100*, 681
Vianu, Tudor [1424]
Vicoleanu, Ioan 1011
Vigne, Marie-Paule [1673]
Vintilă-Rădulescu, Ioana 190, **1740**, [1741], [1742], [1744], [1753], [1754], [1760], [1761], [1762], [1765]
Vinţeler, Alla *216*, *1838*, *2297*
Vinţeler, Diana *490*, 1814, *1839*, *2297*
Vinţeler, Onufrie *216*, *491*, 682, 1483, *1486*, 1815, 1816, 1817, *1840*, *1841*, *1842*, *1902*, 2199, **2206**, [2211], *2214*, *2215*, 2324
Viorescu, Modesta **60**, [81], [94], 2107
V. I. S. *101*
Vişan, Florentina 191, 413
Vişan, Gheorghe 2108, 2109
Vişan, Viorel 1045
Vişinescu, Victor 15, [1440]
Vişinovschi, Maria 2110
Vişovan, Şt. [134], 1276, *1486*, *1842*
Vita Zsigmond 1886
Vîlcu, Rodica **1217**
Vînătoru, N. **1217**
Vlad, Carmen **76**, 414, 1416
Vlad, Felicia 1931, 1932, 2023, 2111, [2291]
Vlad, Rodica **1217**
Vlad, Sabin 192, **767**, [1484], [1485]
Vladimirescu, Tudor [716]
Vlahuţă, Alexandru [1254], [1343]
Vlaicu, Rodica 1934
Vlasie, Felicia 1975
Vlădica, Florian 1417
Vlădulescu, Victor-Dinu 193
Vlăduţ, Dumitru **69**, *102*, *103*, **735**, **736**, **737**, **738**, *1137*
Vlăduţ-Cuniţă, Alexandra 2201 v. şi Cuniţă, Alexandra
Vlăduţ Pegulescu, Anca 415
V. N. 1125
Vodă Căpuşan, Maria 416, *492*
Voia, Vasile *1687*
Voica, Adrian 1418, 1419
Voican, Elena 2112
Voiculescu, Marin Gh. [1130]
Voiculescu, Vasile [1411]
Voinea, Radu 683, 684
Voinea, Tudor **1218**
Voineag, Aurelia 1012

Volintiru, T. **1217**
Voltaire [797], [799]
Vöő Gabriela 417
Vornicescu, Nestor 1565, 1566, **1567**, [1572], [1587], [1588], [1594], [1596], [1597], [1602], [1604], [1605] v. şi sigla **ÎndrBis—Sibiu**
Voronca, Ilarie [1376]
Vostokov, Aleksandr Hristoforovici [1815]
Vrabie, Gheorghe [1429], [1441], [2321]
Vrabie, Henriette [2294]
Vraciu, Ariton 1818, 1819, 1849, [2331], [2346]
Vraciu, Tamara 1818, 1819
Vulcan, Iosif v. sigla **Familia**
Vulpe, Magdalena *784*, 1126
Vulpe, Nicolae **61**
Vulpescu, Romulus 1470
Vultur, I. 1955
Vultur, Ioan 2113
Vultur, Smaranda 418, **735**, 1420, 1421, 1422, [1456]

Wagner Bernd, Hansgeorg 524, 525
Wald, Henri 419, 420, 421
Wald, Lucia 422, [696], *1603*, [1899], [1900], [1901], [1902], *1903*, *1917*
Weber, Horst *56*, *1688*
Weijnen, A. [481]
Wendt, Heinz F. **2260**
Werner, C. [1689]
Wetterbergh, Carl Anton [1329]
Wilder, Thornton [347]
Windisch, Rudolf 1738
Winter, Werner [481]
Winterstein, G. [546]
Witsen, Nicolaes [1914]
Wittgenstein, Ludwig [240]
Wolf, Johann **1665**, [1673], [1682]
Wolf, Siegfried [1232], [2294]
Wollmann, V. 1568
Woolf, Virginia [1461], [1673]
Wytrzens, Günther [1824]

Xenopol, A.D. **734**

Yeats, W. B. [1607]
Yule, George [470]

Zafiu, Rodica 4, 195, 209, 423, 424, 425, 426, 427, **1219**, [1221], [1226], [1243], 1471
Zaharia, Mihai 428
Zamfirescu, Vasile Dem. *1442*
Zarojanu, Tudor Călin 429
Zârnă, I. **1217**
Zdrenghea, Mihai Mircea 1666
Zeitlin, Froma I. [1590]
Zernack, Klaus [1586]
Zgăvîrdici, Carmen **1217**
Zgraon, Florentina [740], [744], *973*, *1138*
Zink, Gaston [1764]
Živković, Mirko 1820
Zlatanova, P. [1823]
Zlatoustova, L.V. [484]
Zmeu, Ioana [922], [971]
Zoltán Kanyó [464]
Zörner, Lotte 1739
Zsemlyei János 1887
Zub, Al. *493*, *581*, *709*, *710*, *711*, **734**, *750*, *751*, *974*, *975*, *976*, *1604*, *1605*, *1606*
Zugun, Petru 684 bis, 1145, 1423
Zugravu, Nelu *752*

2. *CUVINTE* *

BULGARĂ: da 1008.

CUMANĂ: berin-, cheoxʃts opea, çinay, çurūba, enur, jovaĉae, kyr, Sísipdir, tarHar, tenger, tengeri, tengir, topraq, toz topraq, urun-, yete 1915.

ENGLEZĂ: there 1666.

FRANCEZĂ: des 1736, rendre 1721.

GERMANĂ: Absatzfleck, austeilen, austoben, austragen, austreten (durch gehen abnutzen), ausströmen 1621, Bärentatze 1667, Bärenhäuter 1467, Buxtehude, Beetlein, blasstellen Bremsbacke, Brandsohle ,Brotschieber, brutzeln 1621, der Zweig-Ameisenbär 1667, Eichenfässer 1621, einen Bären aufbinden, einen Bären loslassen 1667, einmal ist keinmal, einrenken, Einsatz (in Wäsche), einschleppen, einschrauben, es hängt an einem Zwirnfaden, den Teufel noch etwas fragen, dumm wie Bohnenstroh, du musst das einsehen, durch Feuer und Wasser gehen, festnehmen, Feuer und Flamme, fiebrig, flackern, Flieder, für jemanden durchs Feuer gehen, gefahrlos, Gefährt, Gemsbart, Genickschuss, hälfte, harter Brocken, in die Schuhe schieben, irdene Schüssel, jemand auf die Finger klopfen, jemanden um den Finger wickeln, jemandem auf den Fersen sein, jemandem die Tür einrennen, jemandem einer Gefallen tun, jemandem eines auswischen, jemendem etwas unter die Nase reiben, keinen Finger rühren,

* Au fost incluse cuvintele din titluri şi subtitluri.

Kleid auswachsen, krakeelen, lang wie eine Bohnenstange, Lohntag, löten, Lötkolben, Lotterie, lotterig, Maulaffen feilhalten, mein Ein und Alles, mit dem Feuer spielen, nicht geheurer sein 1621, Ofenbären 1667, ohne Saft und Kraft, öl in Feuer giessen, Pappelrose 1621, pränts 1668, Puppe, räudig (mit Krätze behaftet), Reif, Reiserbündel, ribbeln, schlau, Schuhspanner, sich die Finger verbrennen, sich etwas aus dem Finger saugen, Silberpapier, Sonntagsjäger, Spatzen pfeifen es von den Dächern, verdattert, verdingen, Vorposten, Vorschlaghammer, Wacke (Gestein), Warze, wässrig, Wichtelmann, Wolke, Wollsocken, wulstig, Würfelzucker, zweideutig, Zwiebelschnitzel 1621.

MAGHIARĂ: aldi 1089, autosex fajták, auxinok, avinális, avitaminozis, azotabakterin, azotobakter, bab, báb, bábaszilva vagy táskaszilva, bábfenésedés, babmozaik, Babo-fok, babrozsda, babzsizsik, baby beef hizlalas, backcross, bakhat, bakművelés, baktéristrofok, baktériumflora, baktériumgazdák, baktériumok, baktériumoltás, baktériumos babvész, baktérium-keszitmenyek bála, bálázo gép, baraboly, barackmoly, bárány, barátzsilip, barázdált csenkesz, barázdas öntözes, barna erdőtalajok, barnaszéna, barnatörés, baromfiak elnevezése baromfiak származása, baromfipestis, baromfitifusz, baromfitragya, batatá, batteriás, beérési index, bejáratas, bélrekesz, belszurok, belténdek, beltenyésztés, belterjes gazdalkodás, belvizek bendömetszés, beondózás, berkenye, berregés, betanítás, betyárkóró, bibe, bika tenyeszértéke, bikarborjak felnevelése, bimbóskel, biocönózis, biogazdalkodás, biogenetika, biokémia, biológiai egyensúly, biológiai védekes, biológiai szennyeződés, biomassza, bionika, biosztimulátorok, biotipus, biotrágya, birálat, birs, bivaly, biztostócsap, blokk-ketrek, bogáncs, bogarak, bogárhatú szántás, boglárka, bogyosgyümölcsűek, bokrosodás, bonitalás, borászat, borax 1889, cimkatalogus, cimlap, cimlapkép, címszó, colligatum, comis strips, enciklopédia, epigon, epika, epigrafika, epilogus, értelmező szótár, esztetika, evfolyam, ex libris, fabula, fakszimile, falc, famentes papír, fatartalmú papír, fec, filológia, flekk, flexibilis kötes, folia, forrás kiadványok, forrásmű, függelék, kalandregény 1888, kalapál 1769, kalendrerum, kalózkjadás, kapitáles, karcolat, kartoték 1888.

MEGLENOROMÂNĂ: bacioal'ă, băjur, bic, bob, boz, brană, brazdă, bubă, busil'oc, busil'uc, căcoat, căcot, cărnič, čuşcă, cloput, coasă, cracă, crap, crăstăveati, cruş, cucot, cupită, cutar, doarmă, dreazgă, ej, elă, fugon, gad, gănsac, găscă, goască, greblă, guştir, iasli, ielă, jabă, jir, kitkă, lariţă, leasă, lipă, lobudă, loznă, matcă, măslincă, misircă, mitil', mreancă, muşiţă, nivistul'că, om, panc, părč, părlog, pălişenic, pătăroc, pătoroc, pipercă, plaz, plătiţă, pleavă, plop, praz, pulog, rac, reapă, rod, roguz, roi, seliști, snop, stog, şteavă, ştir, şumă, trăscă, tuiagă, ubloanc, ugară, ugor, ungl'e, uvez, vidră, vilă, vişnă, vrăpčan, vropčan, zăboĭ, zoambiţă 793.

ROMÂNĂ: abandon 1091, abatiză 1167, ablactaţie 1125, aborigen, abrega, abrevia 1127, ac, acaţ, acăstău, acăţar, acăţel 1057, acioaie 1077, admisie, ad-valorem 1091, afabil, afin 1127, agalactie 1125, ajustare 1091, alarmă 1167, 1172, alături 1471, albîie, albotină 1057, alde 1089, aleatoriu 1127, alertă 1167, alior 1119, almanah 1172, ambienta 1468, amenoree 1092, 1125, amic 1120, 1121, amiral 1172, amînare 1096, Ampoiul 1176, anacronic, ancestral 1127, anchir 1174, androgeni 1092, Anieş, anin 1176, antrepozit 1081, apologie, aprioric 1127, ardău 1057, areu 1119, Arieş, arin 1176, artist, artizan 1468, arţar 1057, asociaţie 1086, aşchia genunchiului 1057, atroce 1121, automedon 1120, autoritate 1091, avans 1096, babă 1172, bagrin 1057, Baia 1176, baldachin 1154, balistic 1127, balotare, bazin 1125, belciugar 1057, berc 1077, bergamote, bic 1154, bigot 1127, Biroul Internaţional pentru Tarife Vamale 1091, bîdbăi 1057, bîrsă 1124, boancă 1057, Bobric 1077, bodbăi 1057, boian 1122, bolcîiul palmei, bonc 1057, bord 1172, boreal 1127, boulean 1122, bour, bourel 1057, braconaj 1127, brai 1148, brănişter 1057, brăzdar 1124, buca piciorului, bujbui 1057, butadă 1127, butigăi 1057, calambur 1154, cald 1152, calfăt 1057, canará 1164, canţelar 1172, capacul de la genunchi 1057, caraulă 1172, care 1467, carnet 1091, Carpaţi 1170, carte 1152, caşmir 1154, cataramă 1147, cauc 1180, caz 1085, cazarmă 1172, căldură 1152, călifar, Călifar 1077, căpută, cărică, căşuna 1057, cătă 1469, cătun 1179, cehăi 1077, celită 1057, centenar 1468, Centum Putea 1073, cercel 1121, cerişte 1120, certa 1077, certificat 1091, ceşcuţ 1121, chateaubriand 1154, chelbecioi, chici 1057, chip 1053, chişiţă 1057, cibernetică 1063, ciclu 1092, cioaie 1077, ciomoş, ciomoşă, ciontorog, -oagă, ciungar, ciungără 1057, cînd 984, 991, cîrav, cîravă 1057, clasificare 1091, clat 1172, cleambă, cleancă 1057, clipi 1769, coarne 1124, cobec, cobelci, cobelcioi, cobios, cobîrlău, cocobelc, cocobelci, cocolbeu 1057, cod 1091, codoberc 1077, codomelci 1057, codru 1156, colacul genunchiului, colăcel 1057, colb 1121, colbece, colbecioi, comelc, comelci 1057, companie 1172, compensaţie, condiţie 1096, coptă 1057, cordial 1052, cormană 1124, cotlon, cotomelci 1057, crihan, Crihan 1077, crihin(ă), crivinaş(ă) 1148, çuciurbău, cucurbău, cucurbeu 1057, cuibar 1120, cuirasat 1167, culbec, culbecioaie 1057, culpabilizare 1468, culpeş 1052, cum 984, cupă, curcubău, curcubel, curcubeu 1057, curs 1081, cusur 1121, cuvînt 1128,

1152, cvintesență 1077, da 1460, debuta 1468, decela 1127, deceniu 1459, decît 1040, delator 1127, demi-hutte 1095, deriziune, deziderat 1127, diată 1077, dinte 1057, Dîmbul 1176, dîrvală, dîrvar, Dîrvar, Dîrvari(u) 1077, doină 614, domiciliere 1096, drag 1060, drapel 1172, dreni, drobură, dud 1057, dum-dum 1172, dura genunchiului, durice, durință 1057, dușman 1172, eficiență 1096, element 1096, 1471, engineering, financiar 1104, erhan, Erhan, erhă 1077, estrogeni 1092, fabrică 1152, fat 1122, fastidios 1127, făgăret, făgărie, făgăriș, făgătiș, făgime, făgiște, fedeu, fejnică 1057, fel 984, 1053, ferice 1255, feroce 1121, fertilitate 1092, fervent 1127, fi 1032, 1044, fie 987, fier 1124, fierbinte 1152, filă, firmament 1120, fîrțicușă, fîrțigău, fîrțog 1148, flagrant 1460, flintă 1172, florar, foachi 1057, fond 1096, forțeș(ă) 1148, francheță, frenezie 1127, frig 1152, frigiditate 1092, frumos 1060, fugar 1122, fugău 1057, fulgurant 1127, galactoree 1092, galion 1167, gardă 1172, garnizoană 1167, găină, găinușă, găinușcă, gemănare 1057, ger 1152, gerime 1120, ghindie 1057, ghiulea 1172, gîndăcel 1057, gînd 1176, gîrgovină goteu 1057, graviditate 1092, greasie 1074, 1075, grindei 1124, grupă 1172, haitău, hăitaș, 1057, hătălău 1146, heruvim 1161, hețe 1057, hipogonadism 1092, hireș, hirișiie 1077, hobos 1148, hobot 1077, hutte 1095, iar 985, ii 1077, ilustrație 1052, imagerie, imagina, imaginar, imaginație, imagine, imagistic, imagistică, imagism 1468, impotență 1092, inextricabil 1121, infanterie 1167, 1172, interval 1121, inversiune 1071, izola 1121, îmladă 1057, împielițatul 1077, îndreveni, îngrădele 1057, îngust 1121, jbilț, Jeler, Jeleriu 1077, jigni 1166, jigodeală 1057, kaki 1167, 1172, lamură 1077, lapăn 1148, lămuri 1077, lăpugul piciorului 1057, leancă, Leancă 1077, leancăr 1122, lectură 1052, legat 1077, leucemie 1121, limbă, lin 1077, livrare 1096, loc 984, logoree 1468, lotus 1161, lucrare 1086, lustru 1077, manifestare 1086, mareșal 1172, mass-media 1454, matematică 1128, Măgura 1176, menopauză 1092, merge 1154, meschin 1161, microcod 1128, mileniu 1459, misie 1167, minea 1077, mîrcăv, mîrcăvă 1057, mîzgă, mîzgui 1149, mlădiță, mlăstar 1057, moceriță 1166, mod 984, modalitate 1096, moment 984, morareu 1119, morînglav, morînglavă, muculi 1057, muncă 1153, murculi, murucli 1057, muselină 1154, nemeș 1122, nepereche 1468, neprieten 1121, Nistru 1176, nod, nodicele piciorului 1057, noptatic 1121, nu 1040, nucă, nucșoară 1057, oblici 1077, odraslă 1057, ofir 1121, ofițer, 1168, 1172, ojelită 1057, oligomenoree 1092, olini 1057, op 1077, operație 1128, ostracă, ostraciza 1077, ostrov 1121, oulețul la genunchi, ușor, ouț 1057, ovar 1092, ovășel 1122, ovul 1092, Palendava 1845, parimie 1077, paș 1057, pădure 1153, pămînt 1152, păstor 1153, pătronică 1057, pe 995, pedestru 1077, peleș 1057, peren 1121, pieliță 1077, pinegi 837, pipelining 1128, plaz 1124, podiș 1121, polin 1172, polomoti 1166, ponor 1057, precis 1471, preuteasă 1122, prici 1057, prinsonier 1121, prisnel, pristănu genunchiului 1057, problemă 1471, probozi, probozire 1077, procesor 1128, productiv 1468, prolactină 1092, prost 1083, pruji, prujitură 1077, prună 1121, pudră 1120, pulpeș 1052, pumn 1057, pupa 1168, pupila 1080, rabașcă 1172, rade, rambur, ramburel 1100, ramînă 1057, rară, rasoară, ravac, raz, razachie 1100, răboli 1158, răciunta 1057, răducănești 1100, rămîne 1077, răpănos, răsad, răsculeasă 1100, răspăr 1122, răspundere 1468, răstar 1057, răsufla, răschirată 1100, realitate 1070, rece 1152, recent 1121, recrut, redută 1172, reexport 1065, regal, regesc, regină 1100, registru 1128, renet, renglotă, repicată 1100, responsabilitate 1468, restructurare 1096, retezătură 1100, revolver 1172, rideshaim, riola, riolat, risling, rizlinger, rîios, rîjlerese 1100 rîntuzi 1057, rîpcă, rîpcuire, rîpcuit, rîpos 1100, roată 1057, romanic, romantic 1721, românesc, romostîn, roșcat, -ă, roșcă, roșesc, roșiatic, roșiesc, roșioară, roșiuț, -ă, roșiu, -ie, roșuț, ratat, rotit, rotilat 1100, rotița genunchiului 1057, rotoghele, rotund, rotunjor, roz, -ă, rozinchină, roziu, rozmarin, rozvănănesc, ruginit, -ă, ruginoasă, rujă, rujită, rulandă, rumen, -ă, rupe, rușinoasă 1100, sacagiță 1122, sadă, sahagnila, salomie, sanciruță 1150, santinelă 1167, sarponel, săcădi, sălaf, sălăștioară, sămăndilă, sărăndic, sărpan 1150, săruta, Sbilț 1077, scalfutăr 1150, scaunul gurii 1057, scăciui 1150, scăfîrlie 1057, scălda 1152, schencăni, schențăli, schitălos, schitău 1150, schiță 1172, scnercăni 1150, scrie 1152, secol 1459, secret 1122, serafim 1161, sex 1092, sigur 1471, Siret 1176, sîmbătă 1161, sîrpălui 1150, societate 1086, 1096, soldat 1168, solomit 1172, soție 1118, spermatozoid 1092, spion 1172, spoiclos 1057, spune 1153, sta 1460, sterilitate 1092, stîlpare 1057, strachină 1077, struji 1057, sufragiu 1052, sulunar 1057, șaitău, șampanie, șanț, șaplău, șarpe, șcalic 1100, șchiopăga, șchiopăli, șchiopăta, șchiopăzi 1057, șclabă, șerbănesc 1100, șerpar 1147, șfei 1122, șghiab, șiculan, șiler, -ă, 1100, șiță 1148, șlitău 1100, șofilă 1148, șofran, șoldănesc, șormoni, șovar, șpalier, șpalir 1100, șpur 1057, șteap, ștetiner 1100, știință 1152, știr, ștircă, știros, ștrionfăni, ștromfănitor, șulăresc 1100, șuică 1122, șulfă 1148, șum, șurub 1100, tabără 1172, tafet, tafle 1100, taler 1057, 1100, talgerul genunchiului 1057, talmud 1161, tanc 1167, 1172, Tapae, tapă 1177, tare, tămășesc, tămîiată, tămîiesc, tămîioară, tămîios, tămîiță, tăpălănesc, tărcesc 1100, tărie 1120, tășulesc, tei, teios 1100, teler 1057, teras 1100, tierul genunchiului 1057, tigvă, tigvolească, tigvos, tirchișetafle, tirolca, tiuv-

goasă, tivdească, tivgească 1100, tîlpină 1057, tînăr 1152, tîrg, tîrnosliv, tîrziu, toamnă, tokai, tolan, tomnatic, tongoloage 1100, toxic 1172, tramă 1077, traminer, trandafiriu 1100, transfer, transferabilitate 1096, transparent 1100, trapazan 1122, trăguinoară, trăgulă, trăitor, trăsnățel, trăsnitor 1100, trebui 1014, trofină, trotuș, trunchiat 1100, trupiță 1124, truvor, tufos, tugească, tuienesc, tuleu, turcesc 1100, turtea 1057, turtișe, turtit 1100, turturea 1057, țăran 1451, țircădău, Țircădău 1077, țiclan 1122, țoapă, țop, udi, udilă, Udilă 1077, uireac, umblădare, unghină 1057, unitate 1128, unu 1200, ura 1172, urbanism, urbanitate 1468, valmeș 1052, văl 1077, verosimil 1178, viezunărie 1057, vileag, virtute 1077, voucher 1076, vulpeș 1052, zăloagă 1077, zimte, zmelc 1057.

SÎRBOCROATĂ: Davor, Uroš 1806, vlah 1812.

SLAVĂ: klepati 1769.

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române : gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile în două exemplare, dactilografiate la două rînduri. Revista nu publică într-un număr articole mai mari de 20 de pagini bătute la mașină. Tabelele vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hîrtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea aceloraș date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi dactilografiată pe pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul consiliului de conducere cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 4 (patru) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

R — 79717 București, Calea Victoriei nr. 125

LUCRĂRI RECENT APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR)**, Serie nouă, tom VIII, parteaa 4-a, litera **P (pogrijenie—presimțire)**, 1980, p. 949—1342, 50 lei; tom XI, partea a 2-a, litera **T(t — tocăliță)**, 1982, 376 p., 75 lei; tom XI, partea a 3-a, litera **T (tocăna — twist)**, 1983, p. 377—761, 77 lei; tom VIII, partea a 5-a, litera **P (presin — puzzolană)**, 1984, p. 1343—1866, 105 lei; tom X, partea 1, litera **S (s — sclăbuc)**, 1986, 400 p., 79 lei; tom X, partea a 2-a, litera **S (seladă — semințărie)**, 1987, p. 389—692, 64 lei.

* * * **Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte**, seria IV, tom III **(1981)**, 1983, 238 p., 19,50 lei; tom IV **(1982—1983)**, 1984, 192 p., 16,50 lei; tom V **(1983—1984)**, 1984, 182 p., 15 lei; tom VI **(1984)**, 1985, 176 p., 15 lei; tom VII **(1985)**, 1986, 224 p., 19 lei; tom VIII **(1986)**, 1987, 262 p., 21 lei.

* * * **Indreptar ortografic, ortoepic și de punctuație**, 1983, 224 p., 16,50 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)**, 1984, 1050 p., 250 lei.

AL. PHILIPPIDE, **Opere alese**, 1984, 442 p., 48 lei.

ION COTEANU, **Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte**, 1985, 175 p., 17 lei.

* * * **Studii clasice**, tom XXIII ,1985, 160 p., 15,50 lei; tom XXIV, 1986, 186 p., 17 lei; tom XXV, 1987, 174. p., 17,50 lei.

MIOARA AVRAM, **Gramatica pentru toți**, 1986, 476 p., 35 lei.

* * * **Analize de texte poetice. Antologie** (coordonator Ion Coteanu), 1986, 296 p., 28 lei.

FLORIN MARCU, CONSTANT MANECA, **Dicționar de neologisme**, 1986, 1168 p., 165 lei.

AL. GRAUR, **Puțină gramatică**, 1987, 226 p., 16 lei; vol. II, 1988, 368 p., 28 lei.

MIOARA AVRAM, **Probleme ale exprimării corecte**, 1987, 282 p., 25 lei.

* * * **Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina**, vol. I, 1987, XXXIV+286 p.+ 420 p. broșura, 383 lei.

ION COTEANU, MARIUS SALA, **Etimologia și limba română**, 1987, 160 p., 11,50 lei.

AL. MAREȘ, **Filigranele hîrtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea**, 1987, 422 p. (1757 fig.).

TIMOTEI CIPARIU, **Opere**, vol. I, 1987, LVII—476 p., 53 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) — Supliment (DEX—S)** 1988, 199 p., 37 lei.

LUCRĂRI ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA ACADEMIEI

* * * **Dicționar german-român, ediția a II-a**, cca 1300 p., cca 350 lei.

RM—ISSN 0025—3253

LR, ANUL XXXVIII, nr. 4, p. 273—408, București, 1989

I. P. Informația c. 1292

42 200

Lei 20

29029

2022

LIMBA ROMÂNĂ

5

ANUL XXXVIII

1989

septembrie—octombrie

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

46
- IUL. 2005
.... 2014

CONSILIUL DE CONDUCERE

Acad. AL. GRAUR — *redactor-şef*
FLORA ŞUTEU — redactor-şef adjunct
MIOARA AVRAM — membru al colegiului de redacţie
GH. BOLOCAN
GRIGORE BRÂNCUŞ
ION GHEŢIE — membru al colegiului de redacţie
VALERIA GUŢU ROMALO
THEODOR HRISTEA
MARIUS SALA
DUMITRU SĂVULESCU
LAURA VASILIU — secretar responsabil de redacţie

Responsabil de număr : ION GHEŢIE

Apare de 6 ori pe an.

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînnoiţi abonamentul dv.

În ţară, revistele se pot procura prin poştă, pe bază de abonamente.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Manuscrisele, cărţile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se vor trimite pe adresa consiliului de conducere al revistei „Limba română".

La revue » Limba română » paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie de la République Socialiste de Roumanie sera adresée à ROMPRESFILATELIA — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, télex 10 376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei, nr. 64—66.

Adresa redacţiei :
Str. Spiru Haret nr. 12
R—79 638 Bucureşti
Telefon : 14 26 80 sau 15 74 30, int. 265

EDITURA ACADEMIEI R.S.R.
Calea Victoriei 125
R—79717 Bucureşti
Telefon : 50 76 80, int. 129

I 29029

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XXXVIII 1989 Nr. 5 septembrie — octombrie

SUMAR

LINGVISTICĂ GENERALĂ

FLORA ŞUTEU, Experienţă şi teorie în lingvistică 411

GRAMATICĂ — VOCABULAR

GH. D. TRANDAFIR, Precizări asupra coordonării 415
EUGENIA GIUGLEA-DUMA, Locuţiuni verbale româneşti calchiate după limba turcă 429
ANDREI AVRAM, Note etimologice 441

ONOMASTICĂ

VIORICA GOICU şi RODICA SUFLEŢEL-MOROIANU, Probleme de etimologie a numelor de localităţi 449
ION TOMA, Categorii sociogeografice în toponimia din Oltenia. Hodonimele . . 455

DIALECTOLOGIE

VICTOR IANCU, Din consecinţele diglosiei 459

LIMBĂ LITERARĂ — FILOLOGIE

N. A. URSU, Noi informaţii privitoare la manuscrisul autograf şi la textul revizuit al *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu (V) 463

NOTE ŞI COMENTARII

IRINA PREDA, Cuvinte noi neînregistrate în dicţionarele generale. Pe marginea *Suplimentului* la DEX (DEX—S). II 471

RECENZII

„Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität", 7, hrsg. v. Paul Miron, Freiburg i. Br. — München, Karl Alber Verlag, 1988 (Violeta Barbu) 481
TIMOTEI CIPARIU, *Opere*, I. Ediţie îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil. Introducere de Gavril Istrate, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1987 (Gh. Chivu) 487

45817.

NOTE BIBLIOGRAFICE

DUMITRU ȘANDRU, *Folclor românesc*. Ediție îngrijită de Tudora Șandru Olteanu Prefață de Ovidiu Bîrlea, București, Editura Minerva, 1987, p. 491 ; GERNOT NUSSBĂCHER, *Johannes Benkner. Sein Leben und Wirken in Wort und Bild*, București, Kriterion Verlag, 1988, p. 491 ; GRAHAM MALLINSON, *Rumanian*, în : Bernard Comrie (ed.), *The World's Major Languages*, London & Sydney, Croom Helm, 1987, p. 303—321 și în Martin Harris, Nigel Vincent (eds.), *The Romance Languages*, London & Sydney, Croom Helm, 1988, p. 391—419, p. 492.

EXPERIENȚĂ ȘI TEORIE ÎN LINGVISTICĂ

FLORA ȘUTEU

Lui Emanuel Vasiliu la 60 de ani

1. Rîndurile care urmează expun cîteva reflecții personale pe marginea lucrării *Încercare critică asupra teoriei binariste a semnului lingvistic*, publicată de Emanuel Vasiliu în paginile revistei de față [1]. Anumite sugestii mi-au fost oferite de cartea lui Stephan Körner al cărei titlu l-am preluat [2].

În articolul său, Emanuel Vasiliu pledează pentru adoptarea concepției logicii formale în interpretarea semnului, și anume definirea lui ca o entitate monopartită, nu bipartită, cum apare ea la Saussure și Hjelmslev. Prin aceasta D-sa consideră că se poate evita izolarea teoriei generale a limbilor naturale de teoria generală a limbajelor (artificiale) logice. În caz contrar se va accentua „opoziția dintre limba concepută", cum zicea Hjelmslev, «în sensul lingvistic al cuvîntului» și limba, să spunem, în sensul logicienilor. Or, tocmai o accentuare a acestei opoziții nu este de dorit dacă ținem seama că, așa cum observa și Hjelmslev, teoria limbii n-a avut decît de cîștigat din contactul cu relativ recentele dezvoltări ale logicii" [3].

Stephan Körner își propune în cartea sa, care este un eseu de filozofie a științei, să distingă vorbirea empirică de cea teoretică, să descrie schemele logice ale acestor două tipuri de vorbiri, pentru a deduce modificările care se impun în armonizarea teoriei cu experiența : „Legătura [dintre vorbirea empirică și cea teoretică] este realizată prin identificarea propozițiilor teoretice de bază, ai căror constituenți substantivali sînt predicate empirice și indivizi empirici, cu propoziții teoretice în care constituenții substantivali sînt predicate teoretice și indivizi neempirici" [4].

2. Interpretarea semnului lingvistic ca bipartit aparține unei scheme logice empirice, schemă de diferențiere empirică, în terminologia lui Körner,

[1] V. LR, XXXV, 1986, nr. 2, p. 79—88.
[2] Stephan Körner, *Experiență și teorie. Eseu de filozofie a științei*, București, Editura Științifică, 1969.
[3] Emanuel Vasiliu, *op. cit.*, p. 88.
[4] Körner, *op. cit.*, p. 264.

descrisă prin trei caracteristici : 1) „implică o noţiune de individ empiric care este astfel încît cel puţin unii indivizi sînt nedefiniţi, adică nu sînt separabili în mod pronunţat de fundalul lor sau de ceilalţi indivizi" ; 2) „utilizează noţiuni de clase şi relaţii astfel încît cel puţin unele din aceste clase şi relaţii sînt inexacte, în sensul că admit cazuri-limită" ; 3) „foloseşte noţiuni de continuu relative, în sensul că ceea ce este continuu în anumite condiţii specificate este agregat discret în alte condiţii" [5].

În eseul său, Körner are în vedere schemele empirice din ştiinţă prin propoziţii din domeniul experimental al ştiinţelor naturii. Asemănarea dintre caracteristicile acestor scheme şi cele ale teoriilor lingvistice care postulează binarismul semnului lingvistic permite o identificare între cele două tipuri de teorii (tipuri sub aspectul domeniului pe care îl abordează). Mai mult decît atît, întrucît, vorbind despre limbaj, omul de ştiinţă este permanent în pericol de a vorbi (şi) despre sine ca despre un teren de experienţă neutru, el formulează pe această bază subiectivă multe dintre propoziţiile empirice ale domeniului său.

Adoptînd concepţia monopartită a semnului din logica formală, lingvistica a făcut un pas important în direcţia constituirii unui sistem teoretic ipotetico-deductiv, deci un sistem teoretic abstract construit după legile logicii formale. Într-un asemenea sistem se pot formula legi generale exacte cu privire la aspectele fundamentale ale funcţionării limbajului uman.

3. Două observaţii cred că se impun cu privire la perspectiva schiţată mai sus.

Prima este, cred eu, de la sine înţeleasă, avînd un caracter practic, de bun-simţ. Teoria lingvistică formulată ca sistem ipotetico-deductiv, pentru a-şi justifica existenţa, trebuie să fie adoptată de lingvişti în cvasitotalitatea lor, ceea ce înseamnă că ei trebuie să fie capabili s-o înglobeze într-o schemă logică empirică, cu alte cuvinte ei trebuie să fie capabili să formuleze propoziţii empirice care să „încorporeze această teorie" [6]. Impresia mea este că, nu numai la noi, prea puţini se află în această privilegiată situaţie.

A doua observaţie mă văd obligată s-o prezint sub forma unei întrebări. Poate o asemenea teorie ştiinţifică neempirică să dea socoteală de reflexivitatea limbajului artistic, în sensul pe care îl atribuie Tudor Vianu acestui termen? [7]. Dacă răspunsul la această întrebare este negativ, atunci devine evident faptul că stilistica şi poetica nu se pot constitui într-un sistem ipotetico-deductiv, ceea ce face ca pentru aceste domenii binarismul semnului lingvistic să fie necesar, adică justificat din punct de vedere logic. Aici intervin două alte întrebări subiacente : Este poeticitatea în esenţa ei traductibilă? Poate fi separată de semn conotaţia poetică (pe care — fapt ce nu trebuie neglijat — unii logicieni o consideră echivalentă cu *significatio*

[5] Id. *ib.*, p. 31.
[6] Id. *ib.*, p. 215.
[7] Tudor Vianu, *Arta prozatorilor români*. Bucureşti, Editura pentru Literatură, 1966, p. 12—13.

din cadrul teoriei *proprietates terminorum* care a circulat în logica medievală [8]? Răspuns negativ la aceste întrebări există numai indirect [9].

Poate că răspunsul la toate aceste întrebări este afirmativ și atunci Emanuel Vasiliu are integral dreptate : teoria binaristă a semnului lingvistic nu are nici o justificare logică. Comparînd procesul de poetizare cu relația de comutare pe care Vasiliu o discută din perspectiva binarismului[10], ne raliem mai degrabă acestei păreri.

Iunie 1989

București, str. Emil Bodnăraș nr. 35

[8] V. Gheorghe Enescu, *Dicționar de logică*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983, s.v. *conotație*.

[9] În *Signes poétiques*, București, EDP, 1983, Paul Miclău, adept al teoriei binariste, nu consideră că, în această problemă, se află în fața vreunei alternative. În consecință nu-și propune să răspundă în mod direct la asemenea întrebări.

[10] Vasiliu, *op. cit.*, p. 84—85.

PRECIZĂRI ASUPRA COORDONĂRII

GH. D. TRANDAFIR

1. Problema relațiilor coordonative în limba română suscită actualmente un viu interes printre cercetători, dintre care I. N. Bîtea este cel mai original și mai laborios.

Noi am manifestat unele rezerve asupra valorii lucrărilor sale cu această tematică. În replica sa, reprezentată de articolul *Din nou despre coordonare* [1], își propune să evidențieze „păreri și formulări inadecvate referitoare la coordonare", precum și „să sugereze cum trebuie să se procedeze pentru a se ajunge la o descriere coerentă și exhaustivă a coordonării".

Rediscutarea fenomenului sintactic considerat va conduce — sperăm — la aprofundarea lui.

2.1. I. N. Bîtea respinge teza noastră conform căreia „numai *și* conclusiv este substituibil cu conjuncția conclusivă *deci*, nu și *și* copulativ" și „în contextele comune ele sînt variante libere, adică sinonime", teză pe care o ilustrăm prin enunțurile (1 a) *Nu are nici o vină*, **și** *trebuie să fie achitat*; (1b) *Nu are nici o vină*, **deci** *trebuie să fie achitat* [2].

Domnia sa susține că elementele *și* conclusiv și *deci* apar numai împreună. Prezența unuia dintre ele ar implica subînțelegerea celuilalt, iar construcțiile conclusive paratactice ar presupune cataliza atît a lui *și*, cît și a lui *deci*, încît „construcțiile în care figurează numai unul dintre ei sînt interpretate ca și cum amîndoi ar fi prezenți [...] se poate spune că nu există de fapt contexte în care apare numai unul dintre ei" (s.n. — G.T.) (p. 183).

Opinia precedentă a lui I. N. Bîtea ar fi valabilă numai dacă ea s-ar confirma de realitatea lingvistică.

2.2. O analiză mai atentă demonstrează că există și construcții în care coocurența lui *și* conclusiv și *deci* (sau a altui conectiv conclusiv) este exclusă:

(2a) *Plecară* **deci** *într-o dimineață feciorii la plug, dar nu-și iau merinde. Tinerețe*, 131; compară cu

(2b) **Plecară* **și deci** *într-o dimineață feciorii la plug ...*

(3a) *Un ciclu* [...] *promitea o evoluție într-o direcție cu puțină bibliografie la acea dată, aptă* **deci** *de a îngădui semne particulare. Rom. lit.*, 1988, nr. 44, p. 9/1; compară cu

[1] Vezi LR, XXXVII, 1988, 2, p. 183—193.
[2] Vezi *Observații asupra coordonării (I)*, în LR, XXXV, 1986, 5, p. 393.

(3b) **Un ciclu [...] promitea o evoluție într-o direcție cu puțină bibliografie la acea dată, apță* **și deci** *de a îngădui semne particulare.*

(4a) *Am mare nevoie de ajutorul tău,* **deci** *vino cît mai curînd posibil*; compară cu

(4b) **Am mare nevoie de ajutorul tău,* **și deci** *vino cît mai curînd posibil.*

(5a) *Dacă și acum va glumi, dacă* **deci** *nici de astă dată Moromete nu va sta cinstit de vorbă, niciodată nu-i va mai da el cel dintîi bună ziua.* Preda, *Moromeții*, I, 162; compară cu

(5b) **Dacă și acum va glumi, dacă* **și deci** *nici de astă dată Moromete nu va sta cinstit de vorbă ...*

Ca atare, punctul de vedere după care „nu există contexte conclusive în care *și* și *deci* nu pot apărea împreună" (p. 183) nu se justifică.

2.3. Referitor la delimitarea celor două elemente considerate se preconizează o soluție surprinzătoare; „*și* și *deci* actualizează o conjuncție și, respectiv, adverbul conclusiv *deci* [...] sau o marcă a constituenților conclusivi (în care caz trebuie să stabilim o nouă clasă de morfeme gramaticale sau lexicale)" (p. 184), iar în nota 6 de pe aceeași pagină se adaugă că în acest caz „nu mai putem vorbi de *și* conclusiv". Despre funcția sintactică a pretinsei conjuncții neconclusive *și* din secvența *și dacă* nu se dă însă nici o indicație.

3.1. Abordînd relațiile sintactice sub raport taxinomic, I. N. Bîtea consideră că o clasificare a lor pe baza criteriului semantic ar implica înglobarea coordonării conclusive în cea copulativă, „pentru că amîndouă exprimă asocierea, specificul construcțiilor conclusive constînd în faptul că ele asociază minora și concluzia unui silogism" (p. 188).

Remarcăm că punctul de vedere al autorului referitor la coordonarea conclusivă este contrazis de propria-i definiție a acesteia. Coordonarea copulativă și cea conclusivă au într-adevăr ca trăsătură comună asocierea unor constituenți (care reprezintă genul lor proxim), dar coordonarea conclusivă conține în plus o trăsătură specifică (pe care o recunoaște și I. N. Bîtea): constituentul al doilea provine din primul, ca o concluzie a acestuia.

3.2. I. N. Bîtea identifică coordonarea conclusivă cu relația dintre „minora și concluzia unui silogism" (p. 188). Acest principiu nu trebuie absolutizat. De exemplu, în silogismul:

Toți naufragiații au fost salvați (premisa majoră).
Fratele meu a fost printre naufragiați (premisa minoră),
deci fratele meu a fost salvat (concluzia).

din asocierea premisei minore cu concluzia silogismului (*Fratele meu a fost printre naufragiați, deci fratele meu a fost salvat*) rezultă o construcție nereperată. Prezența, explicită sau implicită, și a premisei majore este indispensabilă pentru efectuarea unei comunicări acceptabile.

4.1. Coordonarea alternativă este comentată de noi în termenii următori: „În enunțul *Cînd la umbră se dosește* [luntrea], *cînd s-arată la lumină*, verbele exprimă acțiuni reciproc exclusive (cînd *se dosește, nu se arată*, iar cînd *se arată, nu se dosește*, dar finalmente ambele acțiuni se realizează: [luntrea] *se dosește* **și** *se arată*), care se succedă, dar practic se însumează.

Considerăm coordonarea alternativă un caz particular al coordonării disjunctive ce se definește prin juxtapunerea de constituenți succesivi și adiționali care au ca element inițial același adverb corelativ" (p. 398). „Altfel spus, relația alternativă are caracter mixt : disjunctiv și copulativ" (p. 482).

Pentru I. N. Bîtea „coordonarea alternativă seamănă din punct de vedere semantic cu coordonarea copulativă, nicidecum cu cea disjunctivă, și nu poate fi un caz particular al acesteia din urmă" (p. 193).

Descrierea tipului alternativ făcută de noi ar constitui un nonsens, fiindcă ar prezenta atît proprietăți specifice coordonării disjunctive, cît și proprietăți specifice coordonării copulative, „lucru logic imposibil, căci proprietățile specifice unui tip de coordonare sînt prin definiție incompatibile cu cele specifice oricărui alt tip de coordonare" (p. 193).

Argumentarea precedentă a Domniei sale este vulnerabilă.

O teorie este valabilă numai dacă se confirmă prin realitatea obiectivă sau prin axiome. Or, I. N. Bîtea contestă faptele reale care nu corespund schemelor sale aprioriee. Noi demonstrăm, de exemplu, că în enunțul *Cînd la umbră se dosește* [luntrea], *cînd s-arată la lumină* conținutul fiecărei propoziții îl e x c l u d e pe al celeilalte și totuși ambele situații sînt reale, compatibile : *se dosește* și *se arată*. E clar că relația alternativă cumulează atît particularități semantice ale coordonării disjunctive (reciproc exclusive), cît și particularități semantice ale coordonării copulative, adică prezintă un caracter mixt [3]. Ea poate fi încadrată în oricare din aceste două tipuri de coordonare menționate, cu condiția de a se specifica în fiecare caz apartenența ei și la cealaltă relație, după cum p o a t e f i t r a t a t ă ș i c a u n t i p d i s t i n c t d e r e l a ț i e (bineînțeles după criterii de clasificare diferite).

O analogie structurală cu coordonarea alternativă prezintă, la nivelul morfologic, categoria gramaticală a genului n e u t r u, opus distribuțional la singular femininului, iar la plural masculinului și denumit altădată a m b i g e n.

Situații similare de entități combinate apar și în alte domenii ale cunoașterii : ornitorincul, de exemplu, este o specie de animale vertebrate cu corpul acoperit cu păr, care își alăptează puii (ca orice mamifer), dar are gura în forma ciocului de rață, membrane înotătoare între degete, depune ouă din care ies pui (ca păsările). Zoologii n-au denumit însă această specie de vertebrate nici „o specie particulară de mamifere", și nici „o specie particulară de păsări", ci clasa monotremelor, recunoscînd-o ca o categorie distinctă și atribuindu-i un nume propriu.

Pentru aceste considerente, d e f i n i m c o o r d o n a r e a a l t e r n a t i v ă c a u n t i p d i s t i n c t d e r e l a ț i e î n t r e c o n s t i t u e n ț i i n t r a p r o p o z i ț i o n a l i ș i p r o p o z i ț i o n a l i s u c c e s i v i ș i a l t e r n a n ț i, o p u ș i ș i a s o c i a ț i.

În consecință, conform acestui punct de vedere structuralist (după care opozițiile primează asupra asemănărilor), pe de o parte se exclude ipoteza că relația alternativă „ar trebui să fie simultan o variantă a coordonării disjunctive și o variantă a coordonării copulative" (p. 193), cum

[3] Vezi și Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, București, 1986, p. 331.

propune I. N. Bîtea, iar pe de altă parte ne retractăm opinia că relaţia alternativă ar constitui „un caz particular al coordonării disjunctive".

4.2. Semnalăm o argumentare sofistică (ignoratio elenchi) : o construcţie analizată de noi din punct de vedere semantic este comentată de Domnia sa din unghi sintagmatic („constituenţii coordonaţi alternativi nu sînt întotdeauna succesivi în plan sintagmatic, între ei putînd fi intercalaţi constituenţi incidenţi") (p. 185), formulîndu-se astfel obiecţii care n-au tangenţă cu problema în discuţie.

4.3. Accepţia atribuită de I. N. Bîtea conceptelor alternanţă şi succesiune este arbitrară : „Nu se poate spune că o construcţie alternativă ar exprima succesiunea : în asemenea construcţii, propoziţiile coordonate [...] exprimă alternanţa [...], nu succesiunea (care presupune întotdeauna (s.n. — G.T.) o anumită ordine în timp sau în spaţiu şi este actualizată de construcţii copulative ireversibile şi de construcţii adversative, de asemenea ireversibile)" (p. 185).

În realitate coordonarea alternativă este prin definiţie succesivă : *a alterna* înseamnă „a reveni sau a face să revină succesiv, a lua pe rînd unul locul altuia, a se succeda sau a face să se succeadă la intervale aproximativ egale" (DEX, s.v.).

Între conceptele succesiune şi alternanţă nu există incompatibilitate. Fenomenele care nu sînt simultane se situează în raport de succesiune, în cadrul căreia alternează sau nu. În enunţul *Cînd la umbră se doseşte* [luntrea], *cînd s-arată la lumină*, realizat prin coordonare alternativă, *se doseşte* şi *se arată* actualizează acţiuni care se desfăşoară succesiv şi alternativ.

Ordinea fenomenelor din realitatea extralingvistică nu corespunde întotdeauna cu cea din structura lingvistică. Succesiunea *necesară* din realitatea obiectivă (ca, de exemplu, raportul dintre cauză şi efect) se poate manifesta în structura lingvistică atît prin topică *fixă* (ireversibilă) în relaţia de coordonare copulativă (*A luat rapidul de dimineaţă din Bucureşti şi a ajuns acasă înainte de prînz*, dar nu şi **A ajuns acasă înainte de prînz şi a luat rapidul de dimineaţă din Bucureşti*), cît şi prin topică facultativă (reversibilă) în relaţia subordonativă cauzală (*Fiindcă a luat rapidul de dimineaţă din Bucureşti, a ajuns acasă înainte de prînz* şi *A ajuns acasă înainte de prînz, fiindcă a luat rapidul de dimineaţă din Bucureşti*).

4.4. Enunţuri ca următorul infirmă teza lui I. N. Bîtea că propoziţiile alternative nu exprimă succesiunea şi că nu comportă niciodată o topică fixă : *E tare bolnav, cînd moare, cînd învie, şi asta de cîteva luni.* Ca cineva „să moară", trebuie ca mai înainte „să fi fost viu", deci propoziţiile alternative din enunţul precedent sînt ireversibile (**Cînd învie, cînd moare* este nereperat), din moment ce iniţial bolnavul n-a fost (ca şi) mort, ci viu („sănătos").

Prin urmare afirmaţia că „Nici măcar în combinaţiile binare nu poate fi vorba de exprimarea succesiunii, deoarece nu se poate stabili care dintre cele două propoziţii coordonate alternative în discuţie indică starea iniţială" (p. 185, nota 8) este gratuită.

De asemenea, ordinea constituenţilor coordonaţi alternativ din enunţuri ca *Am vorbit* **ba de una, ba de alta** *şi nici n-am simţit cînd a trecut timpul* este ireversibilă. Permutarea constituenţilor alternativi conduce la o construcţie incorectă : **Am vorbit* **ba de alta, ba de una ...**

4.5. I. N. Bîtea confundă relaţia disjunctivă cu cea alternativă : enunţul *Acel triunghi e* **acum (aici, ba, cînd)** *dreptunghic*, **acum (aici, ba, cînd)** *isoscel*, **acum (aici, ba, cînd)** *oarecare* este „gramatical şi coerent numai dacă are interpretare alternativă" [4].

Triunghiurile sînt într-adevăr de categorii diferite, dar un anumit triunghi („acel triunghi") aparţine unei singure categorii, nu tuturor.

Avînd în vedere că **fie** corelativ disjunctiv nu este sinonim cu *acum*, *aici*, *ba*, *cînd* alternativi, înseamnă că enunţul **Acel** *triunghi e cînd dreptunghic, cînd isoscel, cînd oarecare* este greşit şi ca formă (construcţia cu *cînd*), şi ca fond (interpretarea alternativă).

5.1. Se contestă justeţea principiului structuralist, adoptat de noi, că „singura concluzie valabilă care derivă din identitatea de distribuţie a lui *sau* apozitiv şi *adică* este că cele două elemente au aceeaşi funcţie sintactică în contextele comune şi numai în acestea" (*art. cit.*, p. 396).

Reproducem argumentarea respectivă a Domniei sale : „Acceptînd teza structuralistă că părţile de vorbire sînt clase distribuţionale, rămînem la părerea că, întrucît au distribuţii parţial identice (mai exact distribuţia lui **adică** apozitiv este inclusă în cea a lui **sau**) şi, în plus, joacă unul şi acelaşi rol în structura sintactică a enunţului în care sînt actualizate, morfemele **sau** apozitiv şi **adică** apozitiv aparţin uneia şi aceleiaşi părţi de vorbire" (p. 185—186).

5.2. Teza că „părţile de vorbire sînt clase distribuţionale" este unilaterală. În enunţurile :

(*a*) *Du-te la şcoală.*

(*b*) *Du-te unde te trimit.*

(*c*) *Du-te acolo.*

constituenţii *la şcoală* (din (*a*)), *unde te trimit* (din (*b*)) şi *acolo* (din(*c*)) aparţin uneia şi aceleiaşi clase distribuţionale în contextul *du-te*, dar nu şi aceleiaşi părţi de vorbire.

Prezentăm şi fenomenul invers : acelaşi cuvînt, cu acelaşi sens lexical, aparţine la clase distribuţionale diferite, deci îndeplineşte şi funcţii sintactice deosebite :

(*d*) **Prietenii** *îl stimează* (subiect).

(*e*) *Îşi vizitează* **prietenii** (complement direct).

Prin urmare nu se poate susţine că morfemele cu „distribuţii parţial identice " (şi, implicit, parţial diferite), ca *adică* şi *sau*, ar actualiza întotdeauna aceeaşi poziţie sintactică, deci şi aceeaşi funcţie sintactică, şi că ar aparţine uneia şi aceleiaşi părţi de vorbire.

I. N. Bîtea ignoră teza că numai clasa de distribuţie dintr-un context diagnostic reprezintă aceeaşi parte de vorbire.

Pentru acest considerent, contextul diagnostic serveşte la definirea părţilor de vorbire, precum şi a altor categorii lingvistice.

Aşadar se confundă o clasă de distribuţie oarecare cu o clasă de distribuţie unică determinată cu ajutorul unui context (sau sistem de contexte) diagnostic(e), iar concluzia rezultată din premise false nu poate fi decît eronată.

[4] Vezi I. N. Bîtea, *Statutul categorial al lui* **fie** *corelativ*, în LR, XXXVII, 1988, 3, p. 209.

5.3. Se combate punctul nostru de vedere conform căruia doi constituenți coreferențiali (în speță, *sau* apozitiv și *adică* apozitiv) nu pot să contracteze simultan atît relație coordonativă, cît și relație apozitivă. Opinia Domniei sale că termenii coreferențiali sînt compatibili și cu relația coordonativă este ilustrată prin enunțurile următoare : „*Această plantă este numită abaca ori cînepă de Manila, Această plantă a fost numită cînd abaca, cînd cînepa de Manila, Această plantă a fost numită la început ori abaca, ori cînepa de Manila, Ei îi spuneau abaca, dar nu și cînepa de Manila, Această plantă a fost numită la început abaca, nu cînepa de Manila*, în care întîlnim construcțiile *abaca ori cînepa de Manila* ; *cînd abaca, cînd cînepa de Manila* ; *ori abaca, ori cînepa de Manila* ; *abaca, dar nu și cînepa de Manila* și, respectiv, *abaca, nu cînepa de Manila*, care sînt, indiscutabil, coordonate (mai precis, copulativă, alternativă, disjunctivă, adversativă și, respectiv, exclusivă) și în care apar constituenții coreferențiali *abaca* și *cînepa de Manila*. Prin urmare nu este defel exclus să existe un tip de coordonare în cazul căreia constituenții coordonați să fie întotdeauna coreferențiali" (p. 186).

Analiza pasajului citat reclamă unele considerații de ordin gnoseologic. Orice semn lingvistic, format din semnificant și semnificație, trimite la un referent (funcție referențială, cognitivă sau denotativă), reprezentat fie de o entitate extralingvistică, fie de un semn lingvistic. În propoziția (*a*) **Cartea** *este interesantă*, cuvîntul *cartea* desemnează un obiect din realitatea extralingvistică, pe cînd în (*b*) **Cartea** *constă din două silabe*, cuvîntul *cartea* constituie propriul său referent, fenomen denumit autonimie [5]. În consecință, se disting două categorii de referenți : extralingvistici și lingvistici sau autonimi, proprii metalimbii.

Constatăm că în enunțurile prin care se exemplifică diferitele tipuri de coordonare, referenții constituenților coreferențiali coordonați (*c*) *abaca* ori *cînepa de Manila* ; *cînd abaca, cînd cînepa de Manila* ; *abaca, dar nu și cînepa de Manila* ; *abaca, nu cînepa de Manila* constau din semnificațiile cuvintelor *abaca* și *cînepa de Manila*, nu din obiectul reflectat de semnificația acestor cuvinte.

Remarcăm că enunțul (*d*) *Această plantă este numită ori abaca, ori cînepa de Manila*, în care mesajul trimite la cuvinte ca atare (ipostaza lor autonimică), este reperat, pe cînd enunțul (*e*) *Cumpăr ori abaca, ori cînepă de Manila*, în care aceiași constituenți coreferențiali coordonați indică obiectul din realitate cu acest nume (ipostaza lor nonautonimică sau extralingvistică), este incorect.

5.4. Coreferențialitatea extralingvistică se prezintă sub două aspecte : (*a*) ambii (sau seria de) constituenți indică unul și același denotat, deci sînt sinonimi în mod absolut, ca, de exemplu, *abaca* și *cînepa de Manila* (coreferenți denotativi) ; și (*b*) constituenți diferiți ca denotat, deci nesinonimi, care pot să desemneze, într-un anumit context, același referent, devenind coreferențiali, ca de exemplu *frate* și *moș*, care în enunțul (*c*) *Iaca ce-mi scrie* **frate**-*meu și* **moșul** *vostru* (Creangă, O. p. 456) indică aceeași persoană (pe Verde Împărat), care este *frate* cu locutorul și totodată *moș*

[5] Vezi Roman Jakobson, *Essais de linguistique générale*, Paris, Les Éditions de Minuit, 1963, p. 176–196.

al fiilor acestuia (coreferenți contextuali). Precizăm că între constituenții coreferențiali contextuali se stabilește numai coordonare copulativă și că aceasta cunoaște o frecvență foarte redusă.

I. N. Bîtea nu distinge coreferențialitatea denotativă autonimică — în care constituenții se coordonează **copulativ, alternativ, disjunctiv,** adversativ și exclusiv (vezi **5.3.** *c*) — de coreferențialitatea contextuală — care admite numai coordonarea copulativă (vezi **5.4.** *c*) — **și** de coreferențialitatea denotativă nonautonimică (vezi **5.3.** *e*), care este incompatibilă cu relația de coordonare — din care cauză descrierea coordonării constituenților coreferențiali preconizată de Domnia sa este inadecvată.

6. Referitor la raportul dintre coordonare și apoziționare se afirmă: [...] „conectorii apozitivi (metalingvistici) au proprietățile specifice conectorilor coordonatori, iar construcțiile apozitive prezintă proprietățile fundamentale c o m u n e (s.n.) construcțiilor copulative, adversative, disjunctive, alternative, exclusive și conclusive (constituenții coreferențiali ilustrează nondependența sintactică, sînt distribuțional echivalenți, pot fi eliminați în limitele gramaticalității și coerenței și sînt uniți uneori de un conector — de unde rezultă că și construcțiile apozitive sînt coordonatoare" (p. 186—187).

Observăm că I. N. Bîtea circumscrie definiția apoziției și a coordonării la genul proxim, ignorînd în mod absolut diferența specifică a noțiunilor de definit: „Cine susține că raportul apozitiv nu e coordonator trebuie să demonstreze că *adică* și ceilalți conectori apozitivi nu au proprietățile specifice conectorilor coordonatori și/sau că raportul apozitiv nu prezintă proprietățile c o m u n e tipurilor de coordonare recunoscute în prezent" (p. 187).

Dimpotrivă, cine admite punctul de vedere că raportul apozitiv și cel coordonativ sînt distincte trebuie să releve trăsăturile s p e c i f i c e fiecăruia dintre aceste tipuri de relații, nu numai pe cele c o m u n e lor.

„E ușor de observat — conchide Domnia sa — că **sau** apozitiv este o conjuncție coordonatoare, ea avînd proprietățile conjuncțiilor copulative și disjunctive: [...] constituenții coreferențiali pe care îi unește **sau** apozitiv [...] sînt eliminabili în limitele I-acceptabilității (uneori chiar în limitele A-acceptabilității)" [6].

Autorii nu sesizează faptul esențial și definitoriu că prin eliminarea unui constituent coordonat prin conjuncție conținutul semantic al enunțului respectiv se diminuează cu sensul constituentului eliminat și uneori enunțul se destructurează (vezi *infra* (a_2)), iar prin eliminarea unui constituent marcat prin **sau** apozitiv, conținutul semantic al enunțului se menține, deoarece sensul constituentului omis este exprimat de celălalt constituent al relației, cu care acesta este coreferent (vezi *infra* (b_2)):

(a_1) *Bunicul* **și** *nepoțica s-au plimbat împreună prin parc* (**și** conjuncție copulativă).

(a_2) **Bunicul s-au plimbat împreună prin parc.*

(b_1) *Complexul de idei* **sau** *conținutul pe care îl exprimă această judecată va fi redat simbolic* (**sau** apozitiv).

[6] Vezi I. N. Bîtea și Dana Bîtea, *Observații asupra lui* **sau** *apozitiv*, în LR, XXXI, 1982, 2, p. 125.

(b_2) *Complexul de idei pe care îl exprimă această judecată va fi redat simbolic.*

Subliniem, de asemenea, faptul că termenii coordonați nu sînt eliminabili în limitele sinonimiei (A-acceptabilității) în nici un context. Așadar, relația apozitivă se deosebește de cea coordonativă prin funcția referențială : constituenții implicați în relația apozitivă desemnează unul și același referent, adică sînt coreferențiali, iar în relația de coordonare fiecare constituent comportă un referent propriu.

7.1. Abordăm conceptul de neutralizare a opoziției de conținut a conjuncției *sau*, concept care — consideră I. N. Bîtea — ar justifica concluzia că „raportul apozitiv este un tip de coordonare" (p. 187), iar *sau* apozitiv, *adică* și ceilalți conectori sinonimi cu aceștia ar fi conjuncții sau locuțiuni conjuncționale.

Noi descriem pe *sau* apozitiv ca rezultat al neutralizării sensului coordonator al conjuncției *sau* (termenul marcat) în favoarea sensului apozitiv al adverbului *adică* (termenul nemarcat, extensiv). Bineînțeles, *sau* disjunctiv și *sau* copulativ își mențin funcțiile coordonatoare respective, opunîndu-se relațional lui *sau* și lui *adică* apozitiv [7].

Comentînd poziția noastră în problema neutralizării de conținut, I. N. Bîtea susține că „dacă este adevărat că elementul marcat ... prezintă o caracteristică în plus față de cel nemarcat și anume caracteristica suprimabilă" — cum afirmăm noi —, atunci în mod necesar rezultă că *sau* apozitiv prezintă întotdeauna valoarea apozitivă (lucru la urma urmei firesc, căci altfel n-am vorbi de *sau* apozitiv în contextele în care el nu e substituibil în limitele gramaticalității cu *adică* apozitiv) și că nu e defel corect să se spună că *sau* apozitiv „în poziția de neutralizare dobîndește valoare apozitivă" (p. 187) — cum am fi pretins noi.

I. N. Bîtea falsifică textul nostru și apoi combate propria-i variantă ca și cum aceasta ne-ar aparține nouă.

Astfel, ne atribuie formularea „*sau* apozitiv în poziția de neutralizare dobîndește valoare apozitivă", care apoi servește de premisă pentru o interpretare opusă celei propuse de noi.

Reproducem pasajul incriminat, în care figurează „*sau* coordonativ", nu „*sau* apozitiv" : „termenul marcat este conjuncția coordonatoare *sau*, care în poziția de neutralizare dobîndește valoare apozitivă" [8].

Denumirea de „apozitiv" este proprie pentru *sau* numai după neutralizarea valorii lui coordonatoare, determinată de ocurența sa între constituenți coreferențiali.

7.2. Relevăm afirmația falsă că doi constituenți (*sau* apozitiv și *adică* apozitiv) pot să realizeze aceeași funcție sintactică în contexte în care ei prezintă distribuții diferite.

Se știe că funcția sintactică presupune o anumită poziție sintactică, iar aceasta constituie o clasă de distribuție (de substituție sau sintagmatică) determinată. Doi sau mai mulți constituenți au aceeași funcție sin-

[7] Vezi J. Dubois et coll., *Dictionnaire de linguistique*, Paris, Larousse, 1974, p. 309—311, s.v. *marque, marqué*.

[8] Vezi Gh. Trandafir, *art. cit.*, p. 397.

tactică numai dacă aparţin la aceeaşi clasă de distribuţie, deci dacă satisfac aceleaşi valenţe în structura enunţului respectiv.

Teza că termeni nesubstituibili în acelaşi context actualizează aceeaşi funcţie sintactică reprezintă un nonsens.

În consecinţă, obiecţia că noi nu dăm „exemple din care să reiasă că aceste două morfeme [*sau* apozitiv şi *adică* apozitiv] se deosebesc din punct de vedere distribuţional ori semantic" este paradoxală (p. 187, nota 21).

7.3. Părerea că „distribuţiile lui *sau* apozitiv şi *adică* apozitiv nu sînt identice" (p. 187), dar ei îndeplinesc aceeaşi funcţie sintactică este ilustrată şi prin enunţul (*a*) *Descrierea* **sau** *hipotipoza, cum vreţi să-i spuneţi, e rar folosită*, pe care îl compară cu varianta nereperată (*b*) **Descrierea* **adică** *hipotipoza, cum vreţi să-i spuneţi, e rar folosită.*

În realitate *sau* din (*a*) este disjunctiv (indică opţiunea pentru unul din cei doi termeni coordonaţi), nu apozitiv, de aceea el nu poate fi substituit cu *adică* apozitiv (vezi *supra* (*b*)).

Din raţionamente bazate pe premise false şi interpretări arbitrare nu putea să derive decît concluzia eronată că „în realitate *sau* apozitiv este totdeauna coordonator" (p. 187).

8. I. N. Bîtea respinge punctul nostru de vedere că tipul de coordonare opozitivă include subtipurile de coordonare disjunctivă, adversativă şi exclusivă, pentru că acestea „au proprietăţi structurale, sintactice şi semantice diferite" (p. 188).

Aceasta înseamnă că Domnia sa ignoră principiul diviziunii logice care postulează ca speciile ce constituie membrii acesteia să se excludă reciproc.

9. Interpretarea conceptului de coordonare exclusivă este greşită : „enunţurile care conţin o construcţie adversativă sau exclusivă ilustrează conjuncţia logică — cu precizarea că în cel de al doilea caz emiţătorul respinge una dintre propoziţii, negînd-o, şi o propune pe cealaltă în locul ei" (p. 188).

Conjuncţia logică se realizează între constituenţi coexistenţi, conectaţi în limba naturală prin conjuncţia copulativă *şi* [9].

Este absurdă afirmaţia că se pot asocia între ele două propoziţii dintre care una o exclude pe cealaltă şi o substituie, cum pretinde I. N. Bîtea.

10. Se combate opinia noastră că deosebirea dintre coordonarea disjunctivă şi cea unilateral exclusivă rezidă în faptul că în coordonarea disjunctivă constituenţii coordonaţi se exclud reciproc, iar în coordonarea unilateral exclusivă numai unul dintre constituenţi, şi anume cel pozitiv, îl exclude pe cel negativ.

Construcţiile disjunctive sînt comentate astfel : „În realitate constituenţii coordonaţi sînt înfăţişaţi de emiţător ca excluzîndu-se reciproc şi într-un caz [coordonarea disjunctivă], şi în celălalt [coordonarea unila-

[9] Vezi Pavel Apostol et al., *Dicţionar de filozofie*, Bucureşti, 1978 ; L. Hjelmslev, *Prolégomènes à une théorie du langage*, Paris, Les Éditions de Minuit, p. 56.

teral exclusivă], el presupunînd că acceptarea unuia dintre ei impune respingerea celuilalt" (p. 188).

Această soluție este infirmată de realitatea lingvistică. În enunțul *Mihai nu doarme, ci se joacă*, dacă Mihai *se joacă*, este imposibil ca el *să doarmă* concomitent, însă dacă *nu doarme*, e posibil *să se joace*. Altfel spus, propoziția afirmativă redă o acțiune ce respinge pe cea din propoziția negativă, care însă exprimă o acțiune compatibilă cu cea din propoziția afirmativă.

Așadar, între constituenții coordonați de tipul celor din enunțul precedent există raport de excluziune unilaterală, nu reciprocă, cum susține I. N. Bîtea.

10.1. Teza că în relația de coordonare adversativă constituentul coordonat din dreapta nu se opune constituentului coordonat din stînga lui, ci unuia „care nu apare în enunț (dar poate fi reconstituit) și pe care emițătorul îl respinge" (p. 189) este inacceptabilă.

Analiza gramaticală se efectuează asupra textului dat, nu asupra unuia „reconstituit" arbitrar. De exemplu, în interpretarea sintactică a enunțului (*a*) *Mă ceartă, dar în fond mă iubește* trebuie să se ia în considerare relația dintre constituenții coordonați adversativ exprimați (*mă*) *ceartă* și (*mă*) *iubește*, nu cea dintre constituentul (*mă*) *iubește* și „reconstituitul" (*mă*) *urăște*, a cărui ocurență în enunțul respectiv ar fi, de altfel, imposibilă : **Mă urăște, dar în fond mă iubește.*

10.2. Dacă „în construcțiile adversative constituentul coordonat din dreapta intră în opoziție de fapt nu cu constituentul coordonat d in stînga" înseamnă că între cei doi constituenți coordonați exprimați în (*a*) nu există nici un fel de relație sintactică — concluzie pe care structura enunțului nu o validează.

11.1. Denumirea noastră de coordonare opozitivă neexclusivă este considerată improprie, din cauză că ar fi contrazisă de enunțuri ca (*a*) *Eu mă duc la Lugoj, dar nu și la Lipova* (construit după schema *A, dar nu și B*), „în care nu poate fi vorba de adăugarea (adiționarea) constituentului din dreapta la cel din stînga" (p. 189).

Firește că în enunțul (*a*) nu se pune problema adiționării constituentului din dreapta la cel din stînga, deoarece coordonarea respectivă este unilateral exclusivă, nu opozitivă neexclusivă, cum se afirmă.

Modelul *A, dar nu (și) B* (*la Lugoj, dar nu (și) la Lipova*) este echivalent cu *nu(și) B, ci A* (*nu (și) la Lipova, ci la Lugoj*), și ambele modele ilustrează coordonarea unilateral exclusivă.

11.2. Remarcăm că o construcție coordonativă corespunzătoare modelului *A, dar nu (și) B* este opozitivă neexclusivă (adițională) numai cînd constituentul coordonat negativ din dreapta nu este permutabil cu cel pozitiv din stînga în prezența conectivului *ci* (compară (*a*) *E bolnav, dar nu se (și) tratează* cu **Nu se (și) tratează, ci e bolnav*) și cînd relația coordonativă dintre constituenți corespunde uneia subordonate concesive (*Deși e bolnav, nu se (și) tratează*). Dimpotrivă, construcția care satisface aceeași schemă (*A, dar nu (și) B*) este unilateral exclusivă cînd constituentul negativ din dreapta este permutabil cu cel pozitiv din stînga lui în prezența conjuncției

ci, (compară (*b*) *Se joacă, dar nu* (*şi*) *învaţă* cu *Nu* (*şi*) *învaţă, ci se joacă*) şi cînd raportului de coordonare îi corespunde unul de subordonare opoziţională (*În loc să* (*şi*) *înveţe, se joacă*).

Prin urmare schema *A, dar nu* (*şi*) *B*, fiind comună atît coordonării opozitive neexclusive, cît şi celei unilateral exclusive, nu poate să constituie singură un criteriu de diferenţiere a lor, ci e necesar să se apeleze şi la procedeul transformării.

12.1. I. N. Bîtea manifestă rezerve faţă de toate schemele propuse de noi pentru tipurile şi subtipurile de coordonare.

Prin faptul că, de exemplu, la coordonarea copulativă şi la cea disjunctivă n-am prezentat în tabloul sinoptic al relaţiilor decît cîte o formă tipică — *A şi B*, respectiv, *A sau B* — Domnia sa conchide, evident tendenţios, că n-am admite şi alte aspecte ale acestor relaţii (şi anume, pe cele realizate prin mai mult de doi constituenţi, pe cele de tipul *şi A, şi B* şi *sau A, sau B*, precum şi pe cele în care figurează celelalte conjuncţii copulative şi, respectiv, disjunctive. Pe acestea însă le descriem complet chiar în articolul considerat).

12.2. Se mai obiectează că „din schema coordonării conclusive — *A, deci B* — nu reiese nici că *deci* este facultativ, poate fi precedat de *şi* şi este în variaţie liberă cu *de aceea, în concluzie, în consecinţă* şi *prin urmare* [...], nici că *de aceea, deci, în concluzie, în consecinţă* şi *prin urmare* pot fi întîlniţi şi în interiorul lui *B*, nici că există structura conclusivă paratactică *A—B*" (p. 190).

La particularităţile enumerate ale lui *deci*, I. N. Bîtea ar fi trebuit să menţioneze şi postpunerea acestuia faţă de constituentul *B*: *Mi-ai promis că mă vizitezi mîine. Te aştept* **deci.**

Noi considerăm că funcţia unei scheme este de a prezenta în linii generale trăsăturile definitorii ale obiectelor şi fenomenelor de aceeaşi natură, iar nu de a le descrie în toată complexitatea lor — operaţie posibilă, de altfel, numai cu ajutorul limbii naturale. Unele scheme sînt inextricabile, de utilitate discutabilă sau chiar inadecvate (vezi, de exemplu, *infra* **13.3.**; I. N. Bîtea şi Dana Bîtea, *art. cit.*, p. 118, în care afirmă că dintre mai multe scheme valabile preferă pe cea „mai scurtă şi mai simplă" (s.n.)).

12.3. Construcţia conclusivă în care conectivul *deci* (sau celelalte conective din aceeaşi clasă de distribuţie) se intercalează în constituentul *B* este simbolizată astfel: „*A—X— deci —B* (unde *X—Y→B*" (p. 183).

Dintre insuficienţele acestei scheme semnalăm: prezenţa lui *B*, absenţa lui *Y* şi reprezentarea intercalării lui *deci* în *B* (în prima parte a formulei).

Propunem următorul model pentru construcţia în discuţie: *A—X— deci — Y* (unde *X+Y → B*), pe care îl ilustrăm prin enunţul: *Acum eşti mare, / (A) pot / (X)* **deci** */ să mă bizui pe tine (Y).*

13. Noi susţinem că în enunţurile următoare constituenţii **şi** ((*a*) *Mihai* **şi** *Kiraly se gătiră de oaste*) şi **cu** ((*b*) *Mihai* **cu** *Kiraly se gătiră de oaste*) sînt în raport de variaţie liberă, iar secvenţa **şi cu** ((*c*) *Doamna* **şi cu** *neamurile ei i-au dat lui Ştefăniţă otravă*) formează un grup sintactic liber, tautologic, ce accentuează raportul copulativ dintre membrii subiectului multiplu *Mihai şi Kiraly.*

I. N. Bîtea este de părerea diametral opusă, că **şi** şi **cu** nu sînt în variaţie liberă, deoarece „construcţiile în care apare numai unul dintre ei sînt interpretate ca şi cum amîndoi ar fi prezenţi" (p. 191), cel neexprimat subînţelegîndu-se.

În analiza lingvistică, faptele de limbă sînt concludente, iar acestea demonstrează evident că morfemele **şi** şi **cu** sînt intersubstituibile şi sinonime, deci în variaţie liberă (vezi *supra* (*a*) şi (*b*)) şi că sintagma **şi cu** nu este sinonimă cu **şi** şi **cu**, de care se distinge prin valoarea ei tautologică.

Afirmaţia noastră că **şi cu** reprezintă un grup sintactic liber tautologic se respinge cu menţiunea : „Asta nu înseamnă că iniţial secvenţa nu a fost pleonastică, ci că în prezent ea nu este considerată tautologică de către vorbitori" (p. 191, nota 32), dar nu se ilustrează prin exemple pretinsele valori opuse ale lui **şi cu**.

14.1. Comentînd enunţurile : (1) *Semnul „=" este interpretat „se defineşte"* **sau** *„este acelaşi lucru ca şi"* şi (2) *Toate substantivele sînt comune* **ori** *proprii*, afirmăm despre constituenţii *„se defineşte"* şi *„este acelaşi lucru ca şi"* din (1) că sînt identici sub raport semantic (fiind coreferenţiali), părere pe care, de altfel, o împărtăşeşte şi I. N. Bîtea în acelaşi articol. Admitem opinia Domniei sale că cei doi constituenţi coordonaţi menţionaţi sînt conectaţi prin conjuncţia copulativă **sau**, dar specificăm că, în acest caz, enunţul este tautologic, deci inacceptabil.

Mai susţinem că **ori** din (2) diferă relaţional de **sau** din (1). Enunţul (2) *Toate substantivele sînt comune ori proprii* reprezintă o judecată divizivă, în care membrii diviziunii : (substantive) *comune* şi (substantive) *proprii* se exclud reciproc şi totuşi se coordonează copulativ prin **ori**.

După concepţia lui I. N. Bîtea, **sau** din (1) are aceeaşi valoare ca **ori**, deoarece „enunţul (1) poate fi echivalent semantic cu un enunţ ca (3) *Semnul „=" este interpretat de unii „se defineşte", iar de ceilalţi „este acelaşi lucru ca şi"* sau ca (4) *Semnul „=" este interpretat în unele lucrări „se defineşte", iar în celelalte lucrări „este acelaşi lucru ca şi"*, în care caz enunţul (1) exprimă, asemenea enunţului (2), o judecată divizivă (perechile de constituenţi *unii — ceilalţi* şi *unele lucrări — celelalte lucrări* denotă submulţimi complementare") (p. 192).

Raţionamentul precedent este fals : **sau** din (1) şi **ori** din (2) au valori deosebite. Constituenţii *„se defineşte"* şi *„este acelaşi lucru ca şi"* sînt coreferenţiali şi sinonimi, nu complementari, indiferent dacă *unii* locutori îl preferă pe „se defineşte", iar *ceilalţi*, pe *„este acelaşi lucru ca şi"* sau dacă *unele lucrări* optează pentru prima interpretare a semnului „=" sau pentru a doua.

Enunţul (1) nu reprezintă o judecată divizivă, căci membrii ei nu se opun ca specii ale unui concept-gen. Constituenţii săi coordonaţi sînt comutabili cu zero fără ca el să devină fals :

(5) *Semnul „=" este interpretat „se defineşte"*; (6) *Semnul „=" este interpretat „este acelaşi lucru ca şi"*.

În schimb constituenţii : (substantive) *comune* şi (substantive) *proprii* din enunţul (2) actualizează valori necoreferenţiale, nesinonime, contradictorii şi complementare şi nu sînt comutabile cu zero : (7) **Toate substantivele sînt comune*; (8) **Toate substantivele sînt proprii*.

Enunţurile (7) şi (8) sînt false. Spre deosebire de (1), enunţul (2) reprezintă o judecată diviziv㠹.

În consecinţă, conectivele **sau** (din (1)) şi **ori** (din (2)) sînt copulative, dar funcţionează în condiţii semantice (referenţiale) diferite.

Prin raţionamente sofistice, I. N. Bîtea conchide că enunţul (1) *Semnul „=" este interpretat „se defineşte" sau [„şi"] „este acelaşi lucru ca şi"* reprezintă o judecată diviziv㠹 şi că termenii coordonaţi *„se defineşte"* şi *„este acelaşi lucru ca şi"* sînt complementari, deşi îi consideră şi coreferenţiali.

14.2. La obiecţia noastră că enunţul (1) *Semnul „=" este interpretat „se defineşte" sau [„şi"] „este acelaşi lucru ca şi"* este tautologic şi deci inacceptabil, Domnia sa replică pueril : „Deoarece oamenii nu sînt perfecţi, tautologiile nu sînt întotdeauna inacceptabile" (p. 192), ceea ce înseamnă că, implicit, admite că termenii coordonaţi ai unei judecăţi divizive (cum consideră Domnia sa enunţul (1)) pot să fie concomitent şi tautologici.

15. Majoritatea gramaticienilor admit că morfemul **iar** prezintă valoare copulativă şi adversativă. I. N. Bîtea se singularizează însă şi în această problemă, susţinînd punctul de vedere că toate „construcţiile în care figurează **iar** exprimă aceeaşi relaţie semantică, acelaşi conţinut propoziţional şi aceeaşi presupoziţie ca şi construcţiile paralele în care este actualizat şi copulativ — de unde rezultă că există o singură conjuncţie **iar**, care este copulativă" [10].

Falsitatea acestei interpretări o atestă faptele curente de limbă, în care sensul adversativ al lui **iar** preponderează sau este exclusiv, ca în exemplele următoare :

(1) *Ziua cată-ţi de lucru,* **iar** *noaptea de somn. Proverbe,* p. 362.

(2) *Vorba de rău se duce ca glonţul,* **iar** *cea de bine abia se aude. Proverbe.* p. 354.

(3) *Numai omu-i schimbător, / pe pămînt rătăcitor, /* **Iar** *noi* [copacii] *locului de ţinem. / Cum am fost aşa rămînem.* Eminescu, *Poezii,* p. 130.

(4) *Cei devastaţi* [moşierii] *vor fi repede despăgubiţi,* **iar** *ţăranii vor primi o nouă avalanşă de discursuri şi promisiuni.* Rebreanu, *Răscoala,* p. 520.

Opoziţia dintre constituenţii conectaţi prin **iar** în enunţurile (1)—(4) este evidentă [11]. Aceasta nu înseamnă că **iar** nu exprimă în alte contexte valoare copulativă : *Papura se mişcă-n freamăt de al undelor cutrier/* **Iar** *în iarba înflorită somnoros suspin-un grier.* Eminescu, *Poezii,* p. 153.

16. La deficienţele de conţinut se adaugă altele de expresie, dintre care menţionăm pe următoarele : „emiţătorul specifică în mod explicit" (p. 188) ; „precizează în mod neechivoc" (p. 193) ; „grupăm laolaltă coordonarea copulativă şi cea conclusivă" (în loc de pe cea conclusivă) (p. 188) ; „există trei alternative, şi nu două" (în LR,

[10] Vezi I. N. Bîtea, *Conjuncţia* **iar** *în limba română contemporană,* în LR, XXXVII, 1988, 1, p. 28.

[11] Vezi Richard Sîrbu, *Antonimia lexicală în limba română,* Timişoara, 1977, p. 219—236.

XXXVI, 1987, 6, p. 537; „avem în vedere construcțiile care actualizează structura (5) [...] și nu doar c e l e care actualizează structura (6)" (în loc de p e c e l e) (*ibidem*, p. 534); „autorului i se întîmplă să se contrazică s i n g u r" (în LR, XXXV, 1986, 6, p. 542).

17. În concluzie prezentăm schematic sistemul relațiilor coordonative:

Coordonarea
- (1) copulativă: *A și B*; *și A, și B* (*și C...*).
- (2) opozitivă
  - (a) reciproc exclusivă (disjunctivă); *A sau B*; *sau A, sau B*, (*sau C...*).
  - (b) unilateral exclusivă: *nu A, ci B*; *A, dar* (*iar, însă, și*) *nu B*.
  - (c) asociativă: *A, dar* (*iar, însă, numai că, și*) *B*[12].
  - (d) alternativă: *cînd ... cînd* (*cînd ...*).
- (3) conclusivă: *A, deci B*; *A, B*.

Noiembrie 1988

Craiova, Calea București, Bloc E 5 Scara 2, ap. 7

[12] C o o r d o n a r e a o p o z i t i v ă u n i l a t e r a l e x c l u s i v ă din schemă corespunde parțial adversativelor conectate prin conjuncția *ci* din G.A., II, 248—251, iar o p o z i t i v a a s o c i a t i v ă, adversativelor legate prin celelalte conjuncții adversative. Fiecare tip de relație este reprezentat prin conjuncțiile cele mai frecvente.

LOCUȚIUNI VERBALE ROMÂNEȘTI CALCHIATE DUPĂ LIMBA TURCĂ

EUGENIA GIUGLEA-DUMA

1. Paralelismele frazeologice turco-române reprezintă o problemă importantă pentru lexicologia și istoria limbii române, dacă ținem seama de durata și complexitatea relațiilor de natură politică, administrativă și economică dintre țările române și Imperiul Otoman [1]. Locuțiunile și idiotismele ocupă un loc însemnat în studiul monografic bine cunoscut al lui L. Șăineanu [2] și în lucrările altor cercetători români [3]. În cele ce urmează vom trata, pe scurt, probleme legate de natura și specificul morfologic și sintactic al locuțiunilor verbale românești comparabile cu verbele compuse turcești.

Calcul frazeologic parțial după limba turcă este reprezentat în limba română de un număr mare de locuțiuni, în care termenul turcesc netradus fie că exista deja în vocabular ca împrumut lexical, fie că a fost împrumutat în momentul calchierii. Dintre acestea, o parte însemnată au ca verb de bază unul din verbele cu foarte multe sensuri *a face*, *a da*, *a lua*. Iată cîteva exemple : *a face tevatură* „a face scandal; a vorbi mult (și tare) (despre ceva)" (DLR, s.v. *tevatură*), după tc. *tevatür etmek* „idem" (*tevatür* „zvon; rumoare" + *etmek* „a face"); *a face haz pe cineva* (învechit) „a simți plăcere, a se bucura de cineva" (DA, s.v. *haz*), după tc. *hazzetmek* „idem" (*haz*[*z*] „bucurie, veselie" + verbul *etmek*).

Calcurilor frazeologice din această categorie le corespund în limba turcă verbe compuse [4], denumite de A. N. Kononov și verbe de tip analitic [5]. Verbele compuse (sau analitice) turcești sînt formate din unul dintre verbele cu valoare lexico-sintactică specială *etmek* „a face" sau *olmak*

[1] Mehmet Ali Ekrem, *Civilizația turcă*, București, 1981, p. 9 ș.u.; Colectiv, *Izvoare narative interne privind revoluția de la 1821 condusă de Tudor Vladimirescu*, Craiova, 1987, p. 21 ș.u.

[2] Lazăr Șăineanu, *Influența orientală asupra limbei și culturei române*, 3 vol., București, 1900 (= ȘIO).

[3] Pericle Papahagi, *Parallel Ausdrüke und Redensarten im Rumänischen, Albanesischen, Neugriechischen und Bulgarischen*, în „Jahresbericht des Instituts für Rumänische Sprache" (Leipzig), 1908, p. 113 ș.u.; Vladimir Drimba, *Paralele sintactice și frazeologice turco-române*, în „Dacoromania", XI (1945), p. 202 ș.u.; Lucia Djamo-Diaconiță, *Contributions à la parémiologie balcanique* în *Actes du Ier Congrès des Études Balcaniques et Sud-Est-Européennes*, VI, Sofia, 1968, p. 277 ș.u.

[4] Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, Istanbul, 1972, p. 386 ș.u.; J. Deny, *Grammaire de la langue turque (dialecte osmanli)*, Paris, 1921, p. 521 ș.u.; G. L. Lewis, *Turkish Grammar*, Oxford, 1967, p. 154 ș.u.

[5] A. N. Kononov, *Grammatika sovremennogo tureckogo literaturnogo jazyka*, Moskva—Leningrad, 1956, p. 263 ș.u.

LR, anul XXXVIII, nr. 5, p. 429—439, București, 1989

„a fi" și un element de regulă nominal, care poate fi un substantiv sau un adjectiv (rareori apar adverbe sau interjecții).

Rolul sintactic al elementului nominal din structura unui verb analitic turcesc era la început de complinire a predicatului verbal, dar folosirea frecventă a îmbinărilor de acest fel a dus la transformarea verbului într-un element de compunere. Procedeul de formare a acestui tip de verbe compuse este numit s i n t a c t i c o - m o r f o l o g i c [6]. Rezultă de aici că elementul nominal are importanța cea mai mare în cadrul verbului compus, ceea ce este valabil și pentru locuțiunile verbale românești [7].

În funcție de sensul elementului nominal, *etmek* formează verbe compuse tranzitive și intranzitive, de exemplu : *yağma etmek* „a prăda, a jefui" (*yağma*, nume de acțiune cu valoare de complement direct, „jaf"), cf. rom. *a da* (sau *a face*) *iama* „a da năvală; a distruge" (DA, s.v. *iama*); *konak etmek* „a poposi" (*konak* „popas") cf. rom. *a face conac* (regional) „idem" (DLR, s.v. *conac*).

Verbul *olmak* „a fi" este relativ productiv ca element de compunere, formînd verbe analitice intranzitive cu sens reflexiv sau pasiv [8], de exemplu : *maskara olmak* „a fi de rîs" (*maskara*, nume de acțiune cu valoare de complement direct, „batjocură"), cf. rom. *a face de mascara* „idem".

O altă categorie de calcuri lexico-frazeologice provin din verbe analitice turcești formate printr-un p r o c e d e u p u r s i n t a c t i c, propriu propoziției simple [9], în care verbul nu are valoare lexico-sintactică specială. Elementele care alcătuiesc verbul compus prin acest procedeu prezintă toate caracteristicile necesare și suficiente pentru a forma, la un mod personal, o propoziție de sine stătătoare, dar aceasta are un conținut semantic diferit de suma sensurilor elementelor componente. Iată un exemplu : *belasını buldu* „a pățit necazul (pe care-l merita)" (*belasını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 sg., cu valoare de complement direct, a lui *bela* „necaz" + *buldu*, forma timpului trecut, pers. 3 sg., a lui *bulmak* „a găsi"), cf. rom. *și-a găsit beleaua* „a pățit un necaz (pe care, într-un fel, l-a provocat el însuși, n.a.)".

Calcurile din această (a doua) categorie au la bază verbe mai puțin frecvente în locuțiuni, ca *a găsi*, *a pune*, *a scoate*, *a ține*. În marea majoritate a cazurilor, ele corespund verbelor care intră în alcătuirea verbelor analitice turcești după care s-a realizat calcul.

Calcul frazeologic total este reprezentat de un număr de locuțiuni verbale românești care traduc verbe analitice turcești formate prin același procedeu sintactic, menționat mai sus. Iată un exemplu : *a vorbi din burtă* „a inventa" (DA, s.v. *burtă*), după tc. *karından söylemek* „idem" (*karından* „din burtă", ablativul cu valoare de complement circumstanțial de loc al lui *karın* „burtă, abdomen" + *söylemek* „a spune, a vorbi").

Pentru calcurile frazeologice totale este mai greu de confirmat originea lor turcă. Locuțiunile verbale românești presupuse a fi calcuri frazeologice totale după limba turcă vor fi prezentate în secțiunea 2 B a

[6] A. N. Kononov, *op. cit.*, p. 264.
[7] *Gramatica limbii române*, București, Editura Academiei, 1966, I, p. 202.
[8] A. N. Kononov, *op. cit.*, p. 264 ș.u.
[9] Id. *ibid.*, p. 270.

acestui articol, cu riscul declarat că ele ar putea fi sau o expresie a acelei „forma mentis" proprie popoarelor balcanice, sau provenite din limba greacă.

Locuțiunile fac parte, împreună cu expresiile, din categoria de unități frazeologice denumite idiotisme [10].

Recunoașterea caracterului de locuțiune a unui grup de cuvinte are consecințe importante în analiza sintactică a părților de propoziție și a propozițiilor subordonate. Fiind clase lexicale și gramaticale în același timp, locuțiunile verbale păstrează caracteristicile gramaticale ale verbului care intră în alcătuirea lor și, în egală măsură, pot primi orice compliniri ale unui verb [11].

Prin urmare, problemele pe care le pune o locuțiune verbală privesc analiza sintactică a elementelor care o alcătuiesc. Analiza sintactică este, pe de o parte, posibilă, pentru că elementele care intră în componența locuțiunii sînt unități morfosemantice distincte și pentru că între ele se stabilesc relații sintactice mai ușor sau mai greu decelabile, în funcție de gradul de sudură al îmbinării respective; pe de altă parte, analiza este necesară deoarece, în funcție de încărcătura semantică a verbului, de aportul lui în cadrul locuțiunii, el primește sau nu anumite compliniri.

De aceea, în cadrul locuțiunilor verbale românești identificate drept calcuri frazeologice după limba turcă vor fi analizate atît particularitățile verbului, cît și funcțiunea sintactică a elementului nominal.

2. A. Calcul frazeologic parțial. După cum s-a arătat în prima secțiune a articolului de față, verbul turcesc *etmek* formează verbe analitice atît tranzitive, cît și intranzitive, în funcție de sensul elementului nominal. Verbul *olmak* formează verbe analitice intranzitive cu sens reflexiv sau pasiv, calcul românesc păstrînd de regulă caracteristicile verbelor analitice turcești cărora le corespund.

I. Calcul frazeologic parțial după verbe analitice formate prin procedeul sintactico-morfologic. Ținînd seama de criteriul tranzitivității, propunem mai jos lista locuțiunilor verbale românești identificate drept calcuri lexico-frazeologice ale unor modele turcești [12].

a. *Locuțiuni verbale tranzitive*:

a face cabul (ceva sau la ceva) (rar, învechit) „a consimți" (DA, s.v. *cabul*), după tc. *kabul etmek* „idem" (*kabul*, nume de acțiune cu valoare de complement direct, „primire" + *etmek*). Marian, ap. ȘIO, II/1, p. 69; „Bine, 'mneata, om care știi să trăiești tacticos, se poate *să faci cabul* la așa ceva?"

a face caid (ceva) (învechit) „a înregistra" (DA, s.v. *caid*), după tc. *kaydetmek* „idem" (*kayd*, nume de acțiune cu valoare de complement direct, „înregistrare" + *etmek*). Stolnicul Dumitrache, în DA: „Copia acestui firman *să* o *faceți caid*, adică să o treceți la condicele mehchemelelor".

[10] Theodor Hristea, *Probleme de etimologie*, București, 1968, p. 192.
[11] *Gramatica limbii române*, I, p. 35, 203.
[12] Pentru locuțiunile verbale care sînt menționate în studiul lui L. Șăineanu, se va face trimiterea de rigoare.

a face cheşf (ceva) (învechit) „a evalua" (DA, s.v. *cheşf*), după tc. *keşfetmek* „idem" (*keşif*, nume de acţiune cu valoare de complement direct „expertiză" + *etmek*). Condică, a. 1693, în DA : „Opt sute de taleri s-au dat la cheltuiala Cladovei, cînd *s-a făcut cheşf* pentru lucrul ce au lucrat ţara acolo".

a face harcea-parcea (pe cineva) „a face fărîme, a hăcui (pe cineva)" (DA, s.v. *harcea-parcea*), după tc. *parça-parça etmek* „idem" (*parça-parça* „bucată cu bucată", folosire adverbială a lui *parça* „bucată" + *etmek*). N. A. Bogdan, în DA : [Ienicerii *făcură*] într-o clipă *pilaf şi harcea-parcea* pe toţi cei ce erau acasă la hogea".

a face ilhac (ceva) (învechit) „a anexa (ceva)" (DA, s.v. *ilhac*), după tc. *ilhak etmek* „idem" (*ilhak*, nume de acţiune cu valoare de complement direct „adăugare, anexare" + *etmek*). Document, a. 1803, în DA : „Ne rugăm ca *să se facă ilhac* locul acesta care se numeşte Câşlă".

a face (pe cineva) **(de) mascara** (regional) „a face (pe cineva) de rîs" (DLR, s.v. *mascara*), după tc. *maskara etmek* „idem" (*maskara*, adjectiv cu valoare adverbială, „ridicol" + *etmek*). Cf. ŞIO, II/1, p. 251 : „Mavrocordat *făcea* pe un boier *mare mascara* şi-l închidea".

a face (pe cineva) **mat** „a pune (pe cineva) în situaţia de a se recunoaşte învins" (DLR, s.v. *mat*), după tc. *mat etmek* „idem" (*mat*, nume cu valoare de complement direct „victoria jucătorului de şah" + *etmek*).

a face (pe cineva) **de două parale** „a certa, a ocărî (pe cineva)" (DLR, s.v. *para*), după tc. *iki paralık etmek* „idem" (*iki paralık* „de două parale", derivat adjectival din *para* „bani" + *etmek*. Alecsandri, ap. ŞIO, II/1, p. 283 : „... hoţul cel de pălimar m-a *făcut de două parale*".

a face (un lucru) **zapt** (învechit) „a-şi însuşi (un lucru) cu forţa" (DLR, ms. s.v. *zapt*), după *zaptetmek* „idem" (*zapt*, nume de acţiune cu valoare de complement direct „cucerire" + *etmek*). Cf. ŞIO, II/1, p. 385 : „... au călcat Craiova şi *au făcut*-o *zapt*".

O dovadă a integrării în limba română a unor locuţiuni verbale, astăzi arhaice, o poate constitui articularea (cu articol hotărît sau nehotărît). Document, a. 1792, în DA : „Cu meşteri zidari *au făcut chefşul* [13], cuprinzînd cheltuială tal. 689". Exemplul de mai sus este atestat la un secol după exemplul în care *cheşf* apare nearticulat.

b. *Locuţiuni verbale intranzitive* :

a face (sau **a avea**) **alişveriş** „a cumpăra, a tîrgui" (DA, s.v. *alişveriş*), după tc. *alışveriş etmek* „idem" (*alışveriş*, forma absolută cu valoare de complement direct „negoţ, vînzare-cumpărare" + *etmek*). Cf. ŞIO, II/1, p. 17 : „... *să facă alişveriş* la cîrciumarii de peste drum".

a (nu) face (cuiva) **calabalîc** „a (nu) vizita foarte des (pe cineva), a (nu) sta îndelung la cineva" (DA, s.v. *calabalîc*), după tc. *kalabalık etmek* „a sta (sau a fi) în drum" (*kalabalık*, formă absolută cu valoare de complement direct, „gloată; înghesuială" + *etmek*). Uricariul, în DA : „Iar cine s-ar afla din rudeniile mele ca *să facă calabalîc* ...".

[13] Corect : *cheşful*.

a face chef „a petrece" (DA, s.v. *chef*), după tc. *keyif etmek* „idem" (*keyif*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „bună dispoziție" + *etmek*). Alecsandri, ap. ȘIO, II/1, p. 103 : „Na un bacșiș, *să faceți chef* și veselie".

a face (sau **a pune**) **un chiulaf** (cuiva) (învechit) „a înșela (pe cineva)" (DA, s.v. *chiulaf*), după *külah etmek* (sau *giydirmek*) „idem" (*külah*, „căciulă, cușmă" + *etmek*) (sau *giydirmek*" a face pe cineva să îmbrace ; a face pe cineva să-și pună ceva"). Alecsandri, în DA : „Osmanlîi, și bostangii Au să curgă mii de mii, Ah, aman, aman ; *Să* ne *puie un chiulaf*, Să facă țara pilaf, Ah !".

a nu face cusur (la ceva) (învechit) „a nu neglija, a face negreșit" (DA, s.v. *cusur*), după *kusur etmemek* „a nu-și cruța truda sau efortul" (*kusur*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „lipsă, greșeală" + *etmemek* „a nu face"). Letopiseț, în DA : „... să ducă pe Pașa pînă l-a trece hotarul Hotinului, ca *să nu facă* vreun *cusur* la nimică".

a face haz pe (mai rar **de**) **cineva** (rar, învechit) „a simți plăcere, a se bucura de cineva" (DA, s.v. *haz*), după *hazzetmek* „idem" (*haz*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „plăcere, bucurie" + *etmek*). Ispirescu, în DA : „Ea nu-l *făcea haz*".

a face nazuri (sau, rar, **naz**) „a se fandosi" (DLR, s.v. *naz*), după *nazetmek* „idem" (*naz*, forma absolută cu valoare de complement direct „capriciu, cochetărie" + *etmek*). Basme, ap. ȘIO, II/1, p. 270 : „Cîrciumăreasa începu *să facă nazuri* și să nu mai dea băutură".

a face (cuiva) **saftea** „a cumpăra primul de la un negustor (într-o zi)" (DLR, s.v. *saftea*), după *siftah etmek* „idem" (*siftah*, nume de acțiune, cu valoare de complement direct, „începerea tranzacției (dimineața)" + *etmek*). Cf. ȘIO, II/1, p. 306 ; „Ai mînă bună, poftim de-mi *fă saftea*".

a face (sau **a bate**) **temenele** „a saluta după obiceiul musulman ; a se ploconi" (DLR, s.v. *temenea*), după tc. *temenna etmek* (sau *çakmak*) „idem" (*temenna*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „salut dat cu mîna dusă spre cap" + *etmek* sau *çakmak* „a bate"). Gala Galaction, în DLRC, IV, p. 410 : „*I-am făcut o temenea* și-am ieșit în dosul casei".

a face tevatură „a vorbi mult (și tare) (despre ceva)" (DLR, s.v. *tevatură*), după tc. *tevatür etmek* „a se vorbi (despre ceva) foarte mult și în același sens ; a se zvoni" (*tevatür*, nume de acțiune, cu valoare de complement direct, „răspîndirea unui zvon" + *etmek*). Ispirescu, în DA : „Nu credea *să facă* atîta *tevatură* pentru nimicul ăsta".

a (nu) avea habar (de ceva) „a (nu) ști (nimic) (despre ceva) ; a (nu)-i păsa (de ceva)" (DA, s.v. *habar*), după tc. *haberi yok olmak* „idem" (*haberi*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *haber* „știre, veste" + *yok* „inexistent" + *olmak*"). Creangă, în DLRC, II, p. 433 ; „Să faceți cum v-oi învăța eu și *habar să n-aveți*".

a (nu) avea hal (să ...) „a (nu) fi în stare (să ...)" (DA, s.v. *hal*), după tc. *hali yok olmak* „idem" (*hali*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *hal* „stare" + *yok* „inexistent" + *olmak*). Cf. ȘIO, II/1, p. 198 ; „Și-nadins m-am lăudat, Că *n-ai hal* să-mi fii bărbat".

a da de mascara (regional) „a se face de rîs" (DLR, s.v. *mascara*), după tc. *maskara olmak* „idem" (*maskara*, adjectiv cu valoare adverbială „ridicol" + *olmak*). Păsculescu, în DLRM: *„Dăm de mascara* De rîde lumea !".

Compararea materialului lingvistic românesc cu cel turcesc a scos în evidență identitatea de sens dintre locuțiunile verbale românești și verbele compuse turcești cărora le corespund. Există unele nepotriviri de sens, care se reflectă, în planul construcției sintactice, în posibilitățile diferite ale verbelor de bază de a avea sau nu complemente indirecte. Aceasta se datorează, pe de o parte, deosebirilor sensibile dintre natura și specificul categoriei gramaticale a cazurilor în limba turcă și română (dativul și ablativul din turcă față de dativul și acuzativul din română).

În limba turcă, dativul exprimă complementul indirect, precum și limita în timp sau spațiu a unei mișcări; ablativul exprimă punctul de plecare al unei acțiuni [14]. Echivalînd valorile cazurilor gramaticale discutate, rezultă că dativului din limba turcă îi corespunde dativul în limba română, iar cazului ablativ din limba turcă îi corespunde acuzativul construit cu prepozițiile *cu*, *de*, *din*, *de la*, *de pe*, *la*, *pe* etc. în limba română. Fiecare calc din această categorie se construiește sau nu cu un anumit tip de complemente după cum sensul verbului compus turcesc a fost sau nu redat cu fidelitate.

Pe de altă parte, neconcordanțele pot constitui o dovadă că termenii turcești au fost inițial împrumuturi lexicale și că frecventa folosire a unora dintre ei a dus la dezvoltarea unor sensuri conotative în limba română.

II. Calcul frazeologic parțial după verbe analitice formate prin procedeul sintactic. În cazul verbelor analitice turcești formate prin acest procedeu, verbul nu are valoare lexico-sintactică specială (vezi **2**). De aceea, ele au fost clasificate în gramatica limbii turce după funcțiunea sintactică a părții nominale [15].

Și în limba română locuțiunea verbală poate forma singură o propoziție, așa cum verbul la un mod personal poate constitui singur o propoziție eliptică (monomembră), al cărei subiect este fie inclus, fie subînțeles din context [16].

Propunem mai jos lista locuțiunilor verbale românești identificate drept calcuri lexico-frazeologice după verbe compuse turcești formate prin procedeul sintactic. Clasificarea s-a făcut după funcțiunea sintactică a părții nominale românești împrumutate.

a) *verb + complement direct* :

a zice aman „a se ruga de iertare" (DA, s.v. **aman**), după tc. *aman demek* „idem" (*aman!* „iertare !", interjecție cu valoare de complement direct + *demek* „a zice, a rosti"). Alecsandri, în DA: „... și-l învîrtiți pîn' ce *va zice aman*".

a-și găsi beleaua „a o păți, a da de necaz" (DA, s.v. *belea*), după tc. *belasını bulmak* „idem" (*belasını*, acuzativul formei posesive, pers. 3. sg., cu valoare de complement direct, a lui *bela* „necaz" + *bulmak*

[14] G. L. Lewis, *op. cit.*, p. 28.
[15] A. N. Kononov, *op. cit.*, p. 270 ș.u.
[16] *Gramatica limbii române*, I, p. 35.

„a găsi"). Alecsandri, ap. ȘIO, II/1. p. 45 : „Na ! c-acu' *mi-am găsit beleaua* !".

a-i pune capac „a mușamaliza o situație" (DA, s.v. *capac*), după tc. *kapak vurmak* „idem" (*kapak*, forma absolută, cu valoare de complement direct, „capac" + *vurmak* „a trînti, a bate"). Cf. ȘIO, II/1, p. 86 : „... și la această omorîre ... *punea* unii *capac*".

a-i strica (cuiva) **cheful** „a strica buna dispoziție a cuiva " (DA, s.v. *chef*), după tc. *keyfini bozmak* „idem" (*keyfini*, acuzativul formei posesive, pers. 3. sg., cu valoare de complement direct, a lui *keyif* „buna dispoziție" + *bozmak* „a strica"). N. Xenopol, ap. TDRG : „Parcă-s o pereche de porumbei, de aceea nici *nu* le *stric cheful*".

a ține (sau **a ședea la**) **divan** „a ține consiliu" (DLR ms. s.v. divan), după tc. *divan kurmak* „idem" (*divan* „consiliu, sfat" + *kurmak* „a întruni, a aduna").

a juca un dulap (cuiva) (învechit) „a întinde (cuiva) o capcană" DLR ms, s.v. *dulap*), după tc. *dolap çevirmek* „idem" (*dolap*, formă absolută, cu valoare de complement direct, (fig.) „șiretlic" + *çevirmek* „a învîrti").

a pune (sau **a da**) (cuiva) **fitil** „a aținta (pe cineva)" (DA, s.v. *fitil*,) după tc. *fitil vermek* „idem" (*fitil* „fitil" + *vermek* „a da"). Cf. ȘIO II/1, p. 171.

a înghiți hapul „a primi sau a răbda un lucru neplăcut" (DA, s.v. *hap*), după tc. *hapı yutmak* „idem" (*hapı*, acuzativul formei absolute a lui *hap* „pilulă" + *yutmak* „a înghiți"). Cf. ȘIO, II/1, p. 205.

a face (cuiva) **un hatîr** (sau **hatîrul**) „a acorda (cuiva) o favoare" (DA, s.v. *hatîr*), după tc. *hatırını yapmak* „idem" (*hatırını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 sg., a lui *hatır* „favoare" + *yapmak* „a face". Letopiseț, în DA : „I *s-a făcut* și *hatîrul* acesta de către stăpin, lăsîndu-l încă 60 de zile ...".

a păzi hatîrul (cuiva) (învechit) „a purta interes cuiva" (DA, s.v. *hatîr*), după tc. *hatır gözetmek* „idem" (*hatır* „favoare" + *gözetmek* „a păzi"). Letopiseț, în DA : „Am avut cu toți elciii (= ambasadorii, n.a.) Franței dragoste și prietesug, *păzind* unul altuia *hatîrul* ori la ce s-ar fi întîmplat".

a rupe (cuiva) **iacaua** „a-l ruga cu multă insistență" (DA, s.v. *iacà*), după tc. *yaka kavramak* „idem" (*yaka* „guler de haină" + *kavramak* „a prinde, a apuca"); și **a-i feșteli** cuiva **iacaua**, cf. ȘIO, II/1, p. 208, „a face de rușine (pe cineva").

a pune nart (învechit) „a fixa un preț de vînzare peste care nu se poate trece" (DLR, s.v. *nart*), după tc. *narh koymak* „idem" (*narh*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „listă de prețuri, mercurial" + *koymak* „a pune, a fixa"); și : **a tăia nartul** „idem", ap. ȘIO, I, p. 105.

a da paiele (cuiva) „a măguli (pe cineva); a îngădui (cuiva) prea multe" (DLR, s.v. *paiá*), după tc. *paye vermek* „idem" (*paye*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „stimă" + *vermek* „a da a acorda"). Creangă, în DA : „Încă de uiți la ei, bărbate, zicea mama, și le *dai paiele*, așă-i ?".

a(-i) da (cuiva) **papucii** „a da (pe cineva) afară" (DLR, s.v. *papuc*), după tc. *pabuçlarını (eline) vermek* „a-i da papucii (în mînă)" (*pabuçlarını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 pl., a lui *pabuç* „papuc" + *eline*,

dativul formei posesive, pers 3 sg., a lui *el* „mînă" + *vermek* „a da"). Lăncrănjan, în DA : „*I s-ar fi dat papucii* numaidecît, după tot ce-a făcut".

a (nu) avea zor (de ceva) „a (nu) fi obligat (să facă ceva)" (DLR, s.v. *zor*) după tc. *zorunda olmak* „idem" (*zorunda*, locativul formei posesive, pers 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, al lui *zor* „nevoie, constrîngere" + *olmak* „a fi"). G. Dem Teodorescu, în DLRC, s.v. *zor* „Că de lînă *zor n-avea*".

b) *verb + complement indirect sau circumstanțial de loc, în acuzativ cu prepoziție* :

a ajunge la aman „a ceda, după ce înainte s-a opus" (DA, s.v. *aman*) ; „a ajunge rău de tot" (ap. ȘIO, II/1, p. 18), după tc. *amana gelmek* „idem" (*amana* „dativul formei absolute a interjecției substantivizate *aman!* „îndurare !" + *gelmek* „a ajunge, a veni"). Alecsandri, în DA : „Mai putea cineva să vorbească cu el și să-i ceară ceva, cînd *ajungea la aman*".

a se băga în belea „a da de necaz" (DA, s.v. *belea*), după tc. *belaya girmek* „idem" (*belaya*, dativul lui *bela* „necaz" + *girmek* „a intra") ; și : **a băga în belea**, ap. ȘIO, II/1, p. 45 ; „Numai *să nu* ne *bagi* și pe noi *în belea*".

a ajunge la maidan „a împlini, a realiza" (DLR, s.v. *maidan*), după tc. *meydana getirmek* „idem" (*meydana*, dativul lui *meydan* „cîmp deschis, piață" + *getirmek* „a aduce"). Ispirescu, în DA : „Ca *s-ajungem la maidan* ne trebuie mulți bani, multă lume și sudoare". Cf. ȘIO, I, p. 104.

a scoate (sau **a ieși) la maidan** (rar) „a (se) arăta, a (se) face cunoscut" (DLR, s.v. *maidan*), după tc. *meydana çıkarmak* „idem" (*meydana*, dativul lui *meydan* „loc deschis, piață" + *çıkarmak* „a scoate"). Ist. Ț.R., în DA : „Multe boclucuri de acestea *ieșeau la meidan*".

a scoate (învechit, **a striga**) **la** (învechit, **în**) **mezat** „a pune la licitație" (DLR, s.v. *mezat*), după tc. *mezata çıkarmak* (sau *koymak*) „idem" (*mezata*, dativul lui *mezat* „licitație" + *çıkarmak* „a scoate" sau *koymak* „a pune"). Letopiseț, în DA : „Toate bucatele lui le-*au scos la mezat*". Cf. ȘIO, II/1, p. 258.

a avea (pe cineva) **la nazar** (învechit) „a fi în grațiile cuiva" (DLR, s.v. *nazar*), după tc. *nazarda olmak* „idem" (*nazarda*, locativul formei absolute, cu valoare de complement circumstanțial de loc, al lui *nazar*, (fig.) „protecție, bunăvoință" +*olmak*). Alecsandri, în DA : „Răspîndește vorbă . . . că ministrul *mă are la nazar*" ; și : **a ajunge la nazarul cuiva**, ap. ȘIO, II/1, p. 271.

c) *verb + element predicativ suplimentar* :

a se îmbrăca tiptil și a umbla tiptil „a se deghiza" (DLR, s.v. *tiptil*), după tc. *țebdil gezmek* „a umbla deghizat" (*tebdil*, formă absolută, cu valoare de complement circumstanțial de mod, „înfățișare schimbată" + *gezmek* „a umbla, a se plimba"). Pann., ap. ȘIO, II/1, p. 362 : „Un sultan odată care des *tiptil umbla*".

d) *verb + complement circumstanțial de mod* :

a lua pe veresie „a cumpăra pe credit" (DLRM, s.v. *veresie*), după tc. *veresiye almak* „idem" (*veresiye*, dativul lui *veresi* „credit" + *almak* „a lua"). Cf. ȘIO, II/1, p. 378.

e) *verb + subiect* :

a-i veni chef (de ceva) „a fi dispus (să facă ceva)" (DA, s.v. *chef*), după tc. *keyfi gelmek* „idem" (*keyfi*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *keyif* „bună dispoziție" + *gelmek* „a veni"). Cf. ȘIO, II/1, p. 103.

a-i pieri(cuiva) **cheful** „a-și pierde buna dispoziție" (DA, s.v. *chef*), după tc. *keyfi kaçmak* „idem" (*keyfi*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *keyif* „bună dispoziție" + *kaçmak* „a fugi, a dispărea"). Cf. ȘIO, II/1, p. 103.

B. Calcul frazeologic total. Calcurile frazeologice totale sînt efectuate tot după verbe analitice formate prin procedeul sintactic. Clasificarea s-a făcut în același mod ca la punctul **A**, după funcțiunea sintactică a elementului nominal și după particularitățile verbului.

a) *verb + subiect* :

a i se tăia (cuiva) **genunchii** „a nu se mai putea ține pe picioare (de emoție)" (DA, s.v. *genunchi*) ; cf. tc. *dizleri kesilmek* „idem" (*dizleri*, forma posesivă, pers. 3 pl., cu valoare de subiect, a lui *diz* „genunchi" + *kesilmek* „a se tăia").

b) *verb + subiect + complement circumstanțial de loc* :

a-i sta (cuiva) **mintea (-n loc)** „a rămîne perplex" (DLR, s.v. *minte*) ; cf. tc. *aklı durmak* „idem" (*aklı*, forma posesivă, pers 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *akıl* „minte" + *durmak* „a se opri, a sta").

a-i veni mintea la cap „a-și veni în fire (DLR, s.v. *minte*) ; a deveni mai înțelept" (DEX, s.v. *minte*) ; cf. tc. *aklı başına gelmek* „idem" (*aklı*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *akıl* „minte" + *başına*, dativul formei posesive, pers. 3 sg., a lui *baş* „cap" + *gelmek* „a veni").

c) *verb + complement direct* :

a arunca bobii (sau **a da în bobi**) „a ghici viitorul" (DA, s.v. *bob*) ; cf. tc. *bakla atmak* „idem" (*bakla*, forma absolută, cu valoare de complement direct, „bob" + *atmak* „a arunca").

a(-i) astupa (cuiva) **gura** „a găsi o replică potrivită pentru a face pe cineva să tacă" (DA, s.v. *gură*) ; cf. tc. *ağzını tıkamak* „idem" (*ağzını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 sg., a lui *ağız* „gură" + *tıkamak* „a astupa").

a(-i) lua (cuiva) **mintea** (sau **mințile**) „a face (pe cineva) să nu mai fie responsabil de ceea ce gîndește" (DLR, s.v. *minte*) ; cf. tc *aklını almak* „idem" (*aklını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 sg., a lui *akıl* „minte" + *almak* „a lua").

a-și scoate pîrleala „a se despăgubi" (DLM, s.v. *pîrleală*) ; cf. tc. *acısını çıkarmak* „idem" (*acısını*, acuzativul formei posesive, pers. 3 sg., a lui *acı* „necaz, amărăciune" + *çıkarmak* „a scoate").

a(-i) săruta (cuiva) **picioarele** „a implora (pe cineva)" (DLR, s.v. *picior*) ; cf. tc. *ayak öpmek* „idem" (*ayak*, forma absolută, cu valoare de complement direct, „picior" + *öpmek* „a săruta").

a săruta poala cuiva „a săruta partea de jos a hainei unui suveran ; a se închina" (DLR, s.v. *poală*) ; cf. tc. *etek öpmek* „idem" (*etek*, forma absolută, cu valoare de complement direct, „poală" + *öpmek*, „a săruta").

a ridica cap „a se răzvrăti" (DA, s.v. *cap*); cf. tc. *başkaldırmak* „idem" (*baş* „cap, căpetenie" + *kaldırmak* „a ridica"). „Hotărîrea ... d-*a ridica cap* și sabie împotriva Domnului ..." (Nicolae Bălcescu, în DLRC, s.v. *cap*).

d) *verb + complement direct + complement indirect în acuzativ cu prepoziție*:

a-i lua (cuiva) **vorba din gură** „a spune tocmai ce voia să spună altul; a întrerupe (pe cineva)" (DA, s.v. *gură*); cf. tc. *lâfı ağzında kapmak* „idem" (*lâfı*, acuzativul formei absolute, pers. 3 sg., cu valoare de complement direct, a lui *lâf* „vorbă" + *ağzında*, locativul formei posesive, pers. 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *ağız* „gură" + *kapmak* „a prinde, a înhăța").

e) *verb + complement indirect în acuzativ cu prepoziție*:

a vorbi din burtă „a inventa" (DA, s.v. *burtă*); cf. tc. *karından söylemek* „idem" (*karından* „din burtă", ablativul formei absolute, cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *karın* „burtă, abdomen" *söylemek* „a vorbi, a spune").

a se duce de pe capul cuiva „a lăsa (pe cineva) în pace" (DA, s.v. *cap*); cf. tc. *başından gitmek* „idem" (*başından* „de pe capul lui", ablativul formei posesive, pers. 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *baş* „cap" + *gitmek* „a se duce, a pleca").

a călca (pe cineva) **pe coadă** „a jigni (pe cineva)" (DA, s.v. *coadă*); cf. tc. *kuyruğuna basmak* „idem" (*kuyruğuna* „pe coada lui", dativul formei posesive, pers. 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *kuyruk* „coadă" + *basmak* „a călca").

a (nu) se uita în gura cuiva „a (nu) ține seamă de ceea ce spune cineva" (DA, s.v. *gură*); cf. tc. *ağzının içine bakmak* „idem" (*ağzının içine* „înăuntrul gurii lui", dativul construcției prepoziționale *ağzının içi* „interiorul gurii", pers. 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *ağız* „gură" + *iç* „interior" + *bakmak* „a se uita, a privi").

a cădea la poalele cuiva „a se ploconi (cu dragoste, respect, smerenie) înaintea cuiva" (DLR, s.v. *poală*); cf. tc. *eteğine düşmek* „idem" (*eteğine*, dativul formei posesive, pers. 3 sg., cu valoare de complement circumstanțial de loc, a lui *etek* „poală" + *düşmek* „a cădea").

a ține (pe cineva) **de vorbă** „a angaja (pe cineva) în conversație împiedicîndu-l să muncească" (DLRM, s.v. *vorbă*); cf. tc. *lâfa tutmak* „idem" (*lâfa*, dativul lui *lâf* „vorbă" + *tutmak* „a ține").

Au fost identificate și două calcuri frazeologice totale după verbe analitice (formate prin procedeul sintactico-morfologic):

a face gură „a vorbi mult; a se împotrivi" (DA, s.v. *gură*); cf. tc. *ağız etmek* „idem" (*ağız*, formă absolută, cu valoare de complement direct, „gură; importanța vorbelor spuse" + *etmek*).

a nu avea obraz „a fi neruşinat, necuviincios" (DLR, s.v. *obraz*); cf. tc. *surati yok olmak* „idem" (*surati*, forma posesivă, pers. 3 sg., cu valoare de subiect, a lui *surat* „obraz" + *yok olmak* „a fi inexistent. a nu avea").

Și în cazul calcurilor frazeologice totale, s-a ținut cont de identitatea de sens și de structură sintactică dintre locuțiunile verbale românești și verbele analitice turcești cărora le corespund. Au fost omise toate construcțiile care au o structură sintactică asemănătoare cît de cît cu îmbinări din alte idiomuri, în măsura posibilităților noastre de a le identifica [17]. De asemeni, nu figurează în listă locuțiunile verbale identificate de L. Șăineanu drept calcuri frazeologice totale [18].

Majoritatea locuțiunilor din această categorie prezintă un grad înalt de sudură între elementele lor constitutive. Îmbinările se referă de cele mai multe ori la o parte a corpului, iar sensul figurat al locuțiunii îi implică funcția. Sensul cîtorva locuțiuni din această categorie poate fi explicat istoric : *a-i săruta cuiva picioarele*, *a cădea la poalele cuiva*, *a săruta poala cuiva* desemnează uzanțe ale Curții în timpul domninației otomane. Alte locuțiuni exprimă obiceiuri : *a arunca bobii* (sau *a da în bobi*) desemnează obiceiul de a „ghici viitorul" cuiva folosind patruzeci și unu de grăunțe. În locuțiunea verbală *a ridica cap* „a se răzvrăti" este implicată atitudinea popoarelor asuprite față de asupritori.

3. Contribuția împrumuturilor turcești la formarea de noi cuvinte (substantive, adjective, adverbe, verbe) și unități frazeologice, folosirea lor atît în diverse stiluri literare, cît și în limbajul curent sînt dovezi incontestabile ale importanței noțiunilor desemnate de ele în limba română. O consecință firească a vechimii lor în limbă este apariția unor formații paralele, care au luat naștere prin înlocuirea elementului nominal cu un sinonim al lui. Pe de o parte, fenomenul de sinonimie frazeologică se manifestă chiar în rîndul calcurilor lexico-frazeologice studiate, de exemplu : *a da de belea*, *a da de bucluc* pentru locuțiunea *a da de necaz*, *a o păți*.

Pe de altă parte, împrumutul de neologisme (în special din limba franceză) a dus la apariția unor dublete frazeologice, de exemplu : rom. *a face un hatîr* (cuiva), după tc. *hatırını yapmak* „idem" și rom. *a acorda o favoare*, după fr. *accorder une faveur* „idem" ; sau : rom. *a tăia bani*, după tc. *akçe kesmek* „idem" (*akçe* „ban, monedă" + *kesmek*" a tăia") și rom. *a bate monedă*, după fr. *battre monnaie* „idem".

Fenomenul de formare a verbelor de la împrumuturi lexicale evidențiază productivitatea în limba română a cuvintelor respective. Astfel, alături de o locuțiune verbală în care elementul nominal a fost împrumutat din limba turcă, există și verbul, format de la împrumutul lexical turcesc, cu același sens ca locuțiunea respectivă. De exemplu : *a face chef — a chefui* ; *a face conac — a conăci* ; *a pune capac — a căpăci* ; *a avea zor — a zori* ș.a. În masa vocabularului, ele reprezintă o multitudine de nuanțe expresive, care au contribuit la sporirea bogăției sinonimice a limbii române.

Februarie 1989

Casa Pionierilor și Șoimilor Patriei,
Întorsura Buzăului

[17] La sursele de limbă engleză și franceză se adaugă și *Antologie de proză aromână*. Selecție de texte, transpunere și prezentare de Hristu Cândroveanu, București, 1977.

[18] Este vorba de locuțiunile verbale *a-i ajunge (cuiva) cuțitul la os*, *a mînca bătaie*, *a scoate pe nas*, și *a fi de nasul cuiva*, pentru care vezi ȘIO, I, p. 54 ș.u.

NOTE ETIMOLOGICE

ANDREI AVRAM

Toate cuvintele discutate în notele de mai jos figurează în DLR. Serie nouă, tomul IX, partea a 2-a. Litera *T*, București: *T — tocăliță*, 1982; *tocăna — twist*, 1983, cu mențiunea „etimologia necunoscută".

taft. Avem în vedere pe *taft*[1] „talger la cîntar", înregistrat în Oltenia. Provine din tc. *tahta* „Metallplatte" (Karl Steuerwald, *Langenscheidts Taschenwörterbuch der türkischen und deutschen Sprache. Teil I. Türkisch-Deutsch*, Berlin/München/Viena/Zürich, [1978]). Fricativa posterioară (laringală sau velară) a fost redată prin [f], ca în *seleaf* < tc. *sılah* (SDLR), *năframă* < tc. *mahrama* (DLR).

tanău. Ne referim la *tanău*[1] „(om) prost, tont" (cu varianta *tănău*). Avem a face cu o variantă a lui *teleleu*, care, după DRL, înseamnă în primul rînd „om fără căpătîi, care își pierde vremea (umblînd de colo pînă colo) fără nici o treabă", dar este și un sinonim al lui *prostălău*. Cu etimonul indicat s.v. *teleleu* („cf. magh. *talál*") concordă perfect varianta *tălălău*, de la care s-a ajuns la *tănău* (sau *tanău*) prin intermediul variantei *tănănău* (înregistrată în DLR, s.v. *teleleu*). Forma din titlul acestei note se datorează fie unei sincope, urmate de simplificarea grupului consonantic (*tănănău* > *[tănnău̯] > *tănău*), fie unei haplologii; cf. [nănaș$^{(u)}$] > [n'naș], [n̥naș], [nnaș^{u}], [naș] (ALR I 2, hărțile 216 și 267).

tartilă. A fost înregistrat, într-o localitate din Bihor, cu sensul „un fel de ladă în care se cară gunoiul pe cîmp". Cuvîntul provine, credem, din magh. *tartály*, care înseamnă, printre altele, „recipient" (*Magyar-román szótár. Dicționar maghiar-român*. [Redactor principal Kelemen Béla], București, 1961). Terminația *-ilă*, în locul terminației *-ai* (care ar fi fost de așteptat), se explică prin faptul că termenul în discuție a fost apropiat de derivatele cu sufixul *-ilă*. O substituție asemănătoare s-a produs în *tărchilă* „tescovină" < magh. *törköly* (DLR).

tașuieț. Cele două cuvinte la care se trimite, în DLR, după mențiunea „etimologia necunoscută" — „cf. *tașcă*, *tăbuieț*" — se aseamănă cu *tașuieț*, dar prezența unei oclusive velare în *tașcă* (sunet care nu apare în termenul din titlul acestei note) și deosebirea dintre segmentele care precedă pe *-uieț* în *tăbuieț* „săculeț" și, respectiv, în *tașuieț* ne împiedică să admitem existența unei relații de înrudire între acesta din urmă și celelalte două cuvinte. *Tașuieț* „sac mic în care se păstrează făina sau din care se dă ovăz cailor" (prin Bucovina) este, de fapt, un derivat de la *tășuie* „pungă de piele" (fluctuație [ă] ~ [a] în poziție protonică nu pune nici o problemă).

Profităm de prilej pentru a face o observație cu privire la etimonul lui *tașuieț*. În DLR *tășuie* este pus în legătură cu un cuvînt ma-

LR, anul XXXVIII, nr. 5, p. 441—447, București, 1989

ghiar care înseamnă „tolbă" („cf. mag. *tarsoly*") şi care conţine un [r] inexistent în cuvîntul românesc. După părerea noastră deşi o formă **taşă* nu este atestată, considerăm că *tăşuie* provine din această formă, care a putut să existe ca reflex al germ. *Tasche*, cu sensurile (printre altele) „geantă, sacoşă".

tăujer. Primele două sensuri ale cuvîntului — „unealtă ciobănească în formă de lopăţică sau de băţ ramificat la un capăt, cu care se amestecă zerul în căldare, cînd se fierbe pentru a se face urdă" şi „băţ, nuia" (cu subsensul „lovitură dată cu tăujerul") — sînt foarte apropiate între ele. Nu există însă nici o legătură evidentă între acestea şi cel de al treilea sens al lui *tăujer*, înregistrat în DLR pe baza unei comunicări din Straja — Rădăuţi : „epitet dat unui om de nimic, leneş". După părerea noastră, ne găsim în faţa unui caz de omonimie.

Încercînd să stabilim originea lui *tăujer* „unealtă ; băţ", vom pleca de la constatarea că, pe de o parte, unele dintre variantele cuvîntului (*taunjer*, *tăunjer*, *tăunjar*, *tînjar*, *tînjer*) conţin o consoană nazală şi că, pe de altă parte, există o variantă cu [l] la finală : *tăujel*. În lumina acestor fapte, este justificată presupunerea că există o legătură între *tăujer* şi *tînjală* „un fel de proţap" (sensul principal şi cel mai răspîndit), provenit, după DLR, din v. sl. **tęžalo*. Două detalii vin în sprijinul acestei presupuneri : mai întîi, *tînjăl*, glosat, în DLR, „tînjală", are variantele *tînjel* şi *tînjer* (tipărit, greşit, *tlnjer*), dintre care ultima este identică cu o variantă a lui *tăujer* ; în al doilea rînd, raportul dintre sensurile „băţ" al lui *tăujer* şi „un fel de proţap" al lui *tînjală* este comparabil cu cel dintre sensul „drept, ţeapăn, (în funcţiune adverbială) încremenit, în picioare" al lui *băţ* (DA, s. v., 1) şi sensul lui *proţap* din expresia *a sta proţap* „a sta drept, nemişcat" (DLR, s. v. *proţap* I, 1.a).

Tînjel (forma „literarizată", care credem că ar fi trebuit să figureze ca titlu de articol, în locul lui *tînjăl*) provine, desigur, din *tînjală*, cum se admite în DLR, s.v. *tînjăl* („cf. *tînjală*"). De la *tînjel* s-a ajuns la *tînjer* prin substituirea lui [l] cu [r], explicabilă prin faptul că *-ar* (cu varianta *-er*) este un sufix caracteristic pentru numele de instrumente.

Înainte de închiderea lui [ă] din formele mai vechi **tănjar*, **tănjer*, corespunzătoare formelor actuale *tînjar*, respectiv, *tînjer*, au apărut variantele care conţin un [u]. Fenomenul s-a produs ca urmare a legăturii stabilite de vorbitori între substantivul în discuţie şi verbul *a unge*, denumire a unei acţiuni pentru care poate servi tăujerul „în formă de lopăţică". S-ar putea să nu fie lipsit de semnificaţie faptul că variantele *taunjer* şi *tăunjer* (în total şapte atestări) au fost înregistrate în localităţi din Moldova şi din Banat, deci în regiuni în care în ultima silabă a lui *unge* nu se pronunţă o africată, ci o fricativă asemănătoare cu cea din *tău(n)jer* (în conformitate cu această ipoteză ar trebui să admitem că [u] a fost introdus la o dată posterioară transformării lui [ĝ] din *unge* în [ẑ] sau [ź]. Pentru explicaţia propusă de noi este însă suficient argumentul de ordin semantic (sensurile cuvintelor **tănjer* > *tăunjer* şi *unge*), a cărui validitate este confirmată de sinonimia lui *tăujer* cu *tămînjer*. Acesta din urmă — după DLR, cu sensurile „tăujer" şi „bîtă, ciomag" — este un cuvînt cu etimologia necunoscută, iar faptul că două dintre variantele lui, *tamazăr* şi *tamazîr*, conţin un [z] pare a exclude posibilitatea ca *tămînjer* să fie un

derivat de la *tămînji* „a mînji, a murdări, a unge" (< *mînji*; DLR). Considerăm însă neîndoielnic faptul că apariţia formelor *tămînjer* şi *tămînjar* nu este independentă de existenţa verbelor *mînji* şi *tămînji*. Oricum, este importantă constatarea că între *tămînjer* şi *mînji* există, pe plan semantic şi formal, un raport asemănător cu cel dintre *tăunjer* şi *unge*.

Variantele *taujer*, *tăujar*, *teujer*, *tăujel*, cu [u], dar fără consoană nazală, sînt, după părerea noastră, cele mai noi. Ele provin din cele de tipul *tăunjer*, prin pierderea nazalităţii de la finala celei de a doua silabe; cf. *tămăji*, variantă a lui *tămînji*.

Rezumînd: **tănjel* (< **tănjală*, de origine veche slavă) a devenit **tănjer* (> *tînjer*) printr-o substituţie de sunete produsă sub influenţa derivatelor cu sufixul *-ar/-er*; de la **tănjer* s-a ajuns la *tăunjer* (prin apropiere de *unge*), iar apoi, prin denazalizare, la *tăujer*.

Urmează să ne pronunţăm asupra originii omonimului lui *tăujer* „unealtă, băţ".

După opinia noastră, *tăujer* folosit ca epitet pentru un „om de nimic, leneş" este o variantă a lui *tuşer* „negustor de vite sau de cai, geambaş" < magh. *tőzsér* (DLR; vezi şi precizarea făcută de L. Tamás, EWUER, s.v. *tuşer*: „Die rum. Varianten mit *-š-* beweisen, dass *tözsér* früher mit stimmlosen inlautenden Spiranten ausgesprochen wurde"). Forma *tăujer* cu sensul la care ne referim aici ar fi trebuit deci să fie înregistrată, împreună cu *teujer*, *tiujer* etc., în articolul *tuşer*.

Pentru legătura dintre sensurile „negustor de vite sau de cai" şi „om de nimic" cf. sinonimele lui *tuşer* (glosat „negustor de cai, iar în unele regiuni şi de alte vite ori de grîu, vin, ţuică sau fructe") pe care le menţionează S. Pop, DR V, 1927—1928, p. 93: *geambaş*, *gheşeftar*, *potlogar*, *samsar*.

tăuşi. Înseamnă „a induce în eroare, a minţi; a ascunde". Este, desigur, un derivat regresiv de la **tăuşer*, variantă (mai apropiată de etimon) a lui *tuşer*, pentru care vezi nota precedentă. Cuvîntul a fost creat în acelaşi mod ca *tăuji* „a lovi", din *tăujer* (DLR).

teaucă. Sensul propriu al acestui cuvînt, „nume dat unui cîine care latră mereu", este asemănător cu sensurile lui *cotei* („specie de cîini mici; cîine fără stăpîn") şi *cotaie* („javră, potaie"), iar cel figurat, „epitet dat unui om flecar, palavragiu", este destul de apropiat de sensul lui *coteaucă*, „femeie care ţine numai cărările" (pentru cele trei forme care încep cu *co-* vezi DA, s. v. *coteiu*). Ni se pare evident că la originea lui *teaucă* se află *coteaucă* (aşadar credem că nu sînt justificate trimiterile care urmează, în DLR, după menţiunea „etimologia necunoscută": „cf. *chiau*, *scheuna*"). *Coteaucă* face parte dintr-un grup de cuvinte care conţin radicalul *cot-/cut-* şi care au corespondente în unele limbi slave şi în albaneză (vezi DA, *loc. cit.*, precum şi observaţiile noastre din SCL XXXII, 1981, 3, p. 257).

Scurtarea formei originare a putut să se producă fie prin confundarea silabei *co-* cu prepoziţia *cu* sau (poate, mai curînd) cu grupul format din prepoziţie şi articolul proclitic feminin (*coteaucă* a fost interpretat drept *c-o teaucă*), fie prin suprimarea silabei iniţiale, considerată prefix (pentru prefixul *co-* vezi Mioara Avram, SMFC VI, 1972, p. 5—10; la p. 9 sînt

citate perechile de cuvinte *ciump—cociump*, *tîrsă—cotîrsă*, *treanță—cotreanță*).

techeșteu. Cuvîntul (înregistrat în DLR pe baza unei comunicări) este glosat „care este în curs, curent" (cu precizările „învechit, prin Transilv.; despre ani"), iar sensul lui este ilustrat cu sintagma „Anul techește**u** 7203". Credem că avem a face cu o creație a vreunui cunoscător al slavonei : cf. bg. *tekušt* „curgător, curent, în curs" (Tiberiu Iovan, *Mic dicționar bulgar-român*, București, 1988). Vocala [e] apărută în locul lui [u] originar se explică prin asimilare.

tejgherea. Înseamnă „roabă" și este cunoscut în Dobrogea. Provine din tc. *teskere* „Tragbahre" (K. Steuerwald, *op. cit.*). Pentru evoluția de la sensul de „targă" la cel de „roabă" cf. *patașcă* „targă" și „roabă" (printre alte sensuri ; DLR). Pentru [j] și [ǵ] din cuvîntul românesc cf., pe de o parte, *tejghea* (cu varianta *tizghea*) < tc. *tezgâh* (DLR) și, pe de altă parte, *dugheană* < tc. *dukjan* (CADE). Înlocuirea fricativei dentale cu o prepalatală, înainte de [ḱ], a avut loc și în paronimul *teșcherea* „adeverință ; autorizație ; pungă de bani" (printre alte sensuri), din tc. *tezkere*, *teskere*, după DLR (la K. Steuerwald, *op. cit.*, numai pentru *tezkere* — nu și pentru *teskere* — sînt indicate sensuri care pot explica pe cele ale rom. *teșcherea* : „Notizzettel, Notiz ; amtliche Bescheinigung, Ausweis ; Entlassungsschein").

tichilean. Înseamnă „îngrijit, pedant". Avem a face, fără îndoială, cu rezultatul unei metateze produse în **chitilean*, derivat de la *chiteală*, substantiv care are, printre altele, sensul „găteală, dichiseală" (vezi DA, s.v. *chiti* „a împodobi, a dichisi"). Prin metateze asemănătoare au apărut *tecină* (din *cetină*) și *tinghie* (din *chindie*, cu menținerea în aceleași poziții a trăsăturilor „surd" și „sonor"), variante citate de Sextil Pușcariu, *Limba română*. Vol. II. *Rostirea*, [București], 1959, p. 152, respectiv, 154 (*tinghie* figurează și în DLR). Vezi și raportul dintre *chitie* și *tichie* (de data aceasta, datorată unei metateze nu este varianta cu [t], ci cea cu [ḱ] la inițială ; vezi DLR, s.v. *tichie*, unde este înregistrată, printre altele, varianta *chitie* și se dă indicația etimologică „cf. tc. *takke*").

Plauzibilă sub aspect semantic, ipoteza unei relații între *tichilean* și verbul (cu etimologia necunoscută) *tighini* „a (se) aranja, a (se) găti ; a (se) dichisi" (verb la care se trimite în DLR) întîmpină dificultăți de ordin formal inexistente în explicația propusă de noi.

ticlui. Considerăm că pentru discuția care urmează este util să reproducem întocmai definițiile din DLR : 1° „a aranja, a potrivi, (regional) a talui (2) ; a așeza ; a înjgheba, a întocmi" (sensul 2 al lui *talui* este „a potrivi, a ticlui") ; 2° „a compune, a redacta (cu pricepere, repede, ușor)". Subsensul figurat „a pregăti ceva inventînd, născocind" este menționat sub 1°, dar subsensul „a plăsmui, a contraface" (cu trimiterea„ v. *născoci*") apare sub 2° ; cel dintîi este ilustrat cu citate dintre care unele și-ar fi găsit locul tot atît de bine (sau, poate, mai bine) în partea a doua a articolului *ticlui* (de exemplu, credem că în propoziția „Se înșela singură, ticluind după plac alte gînduri" avem a face mai curînd cu înțelesul de „a plăsmui" decît cu cel de „a pregăti ...", grupat cu sensul fundamental

„a aranja"). Important ni se pare faptul că de la „a aranja, a potrivi" s-a putut ajunge ușor la „a crea, a plăsmui" (prin aceste verbe numim și acțiuni care se soldează cu creații scrise; ideea de „redactare" nu este esențială).

Ticlui provine din *clitui*, prin metateză. *Clitui* este înregistrat în DA, s.v. *clit* „vraf, teanc, lucruri așezate în ordine unul peste altul", unde etimologia acestuia din urmă este indicată astfel: „din rut. *klitĭ* « cămară în care se așază provizii; grămadă de lemne clădite, colivie »". Definiția lui *clitui* (după cum rezultă din DA, cunoscut prin Bucovina) — „a așeza (perne, lăicere etc.) una peste alta, teanc, a face vrav" (sic) — concordă perfect cu sensul lui *ticlui* ilustrat de următorul citat dat în DLR: „Cînd au scos afară toată zestrea, flăcăii ... trag carul înaintea casei ..., ticluiesc lăvicerele ș-apoi pernele".

Din lista surselor la care se fac trimiteri în DLR rezultă că *ticlui* „a aranja, a potrivi" nu aparține (sau nu aparținea, pînă nu demult) vorbirii populare decît în estul și în nord-estul țării. În fraza reprodusă mai sus autoarea (Elena Sevastos) a folosit, desigur, un termen care circulă (sau circula) în Moldova. În DLR sînt menționate o comunicare din Piatra-Neamț și alta din Zagra (Năsăud). Celelalte surse sînt cîteva dicționare și o serie de opere literare. Ținînd seamă și de răspîndirea lui *clit* (indicată în DA: Moldova, Bucovina, Transilvania), putem conchide că verbul *ticlui*, devenit literar, a fost la început un regionalism, ca și *clit*, împrumutat din ucraineană.

Raporturile de ordin semantic dintre *clit* și *clitui* (> *ticlui*) sînt asemănătoare cu cele dintre *cladă* „grămadă, cf. *morman*, *maldăr*, *porcoi*, *teanc*, *vraf*" (DA) și *clădi* (acest verb nu este însă o formație românească, ci un împrumut din slavă, ca și substantivul corespunzător; vezi DA). Este suficient să menționăm aici, după DA, sensurile 1 și 4 ale lui *clădi*: „a face grămadă, așezînd cu grijă și sistematic lucrurile unul peste altul s[au] strat după strat"; „a construi (un sistem, o organizare, un plan ș.a., aievea sau numai în imaginație), a plăsmui (o alcătuire), a face (un așezămînt); cf. *a întocmi*, *a alcătui*, *a compune*".. În ambele situații, de la un sens al verbului strîns legat de cel al substantivului (*clit*, respectiv, *cladă*) s-a ajuns la sensul „a crea, a plăsmui".

tiute. A fost comunicat din Straja — Rădăuți, cu sensul „om de nimic". După mențiunea „etimologia necunoscută", în DLR se adaugă trimiterea „cf. *tiutiu*[1]" (din expresia *a fi tiutiu* „a fi țicnit; a fi foarte beat"), și acesta cu etimologie necunoscută (se trimite la *tut*[2], substantiv și adjectiv cu diverse sensuri, peiorative, provenit din germ. *Tute*). După părerea noastră, *tiute* provine din ucr. *tjuxtij* „om greoi, mototol" (*Dicționar ucrainean-român*. [Redactor: Gheorghe Cocotailo], București, 1964). Nici schimbarea de înțeles intervenită, nici forma cuvîntului românesc nu pun probleme.

tîlhoci. Este un verb reflexiv și înseamnă „a se spăla cu apă multă". Cuvîntul se aseamănă, din punct de vedere formal, cu *hîltăcări*, al cărui sens este următorul: „a clăti (clătări) lichidul dintr-un vas (s. un vas cu

lichid) în toate direcțiile (producînd un sunet caracteristic); p. ext. (despre lichid) a se tulbura (cînd se mișcă), vasul nefiind plin" (DA; în partea etimologică a articolului, după indicația „onomatopee", se trimite la *hîlțînă*, *bîltîc*, *clătări* și — ceea ce ni se pare de prisos — la pol. *hałkać* „jeter çà et là").

În DA, s. v. *hîltăcări*, figurează și varianta *hîltîci*, precum și interjecția *hîltîc*, al cărei sens este ilustrat cu ajutorul citatului „Hîltîc, hîltîc, De barbă-l duc" (= fedeleșul) și din care, evident, provin *hîltîci* și *hîltăcări*. Deosebirea de înțeles dintre aceste două forme, pe de o parte, și *tîlhoci*, pe de altă parte, nu se opune explicației pe care o propunem: *tîlhoci* provine din *hîltîci*, probabil prin intermediul formei **tîlhîci* (datorită unei metateze produse înainte de schimbarea vocalismului) sau al formei **hîltoci* (dacă metateza a fost precedată de substituirea lui [î] cu [o], fenomen care a putut să aibă loc sub influența unor verbe ca *scotoci*, *smotoci*).

tîrnoav. Apare în sintagma *prun tîrnoav* „specie de prun cu fructele rotunde, mici și acrișoare". Ca substantiv feminin (*tîrnoavă*) denumește soiul de prune descris în definiția reprodusă. Trimiterea „cf. *tîrnoslivă*", care urmează după mențiunea „etimologia necunoscută", se sprijină pe identitatea evidentă a părților inițiale ale cuvintelor *tîrnov* și *tîrnoslivă* (*tîrn-* corespunde unui radical slav cu sensul „spin") și pe faptul că cele două cuvinte au sensuri foarte apropiate: și ultimul este, printre altele, numele unui soi de prune. Termenul *tîrnoslivă*, cunoscut prin Muntenia și Oltenia, provine, după DLR, din bg. **tărnosliva*, scr. *trnosljiva*. La originea adjectivului din titlul acestei note (înregistrat în Oltenia) se află, fără îndoială, scr. *trnov* „d'épines" (de la care în sîrbocroată s-a format derivatul *trnovača* „sorte de prune"; vezi J. Dayre, M. Deanović, R. Maixner, *Hrvatskosrpsko-francuski rječnik*. II dopunjeno izdanje priredio R. Maixner, Zagreb, 1960).

Faptul că forma de masculin a adjectivului conține diftongul [o̯a] dovedește că ea este mai nouă decît cea de feminin; s-a zis întîi *prună tîrnoavă*, iar apoi și *prun tîrnoav* (cf. raportul dintre *tîrnoslivă* și *tîrnosliv*: după cum se arată în DLR, ultimul este un derivat regresiv din primul; vezi și Theodor Hristea, *Probleme de etimologie. Studii. Articole. Note*, București, 1968, p. 95, nota 1).

toifui. Înseamnă, prin Maramureș, „a îndopa gîște". Trimiterea „cf. germ. *stopfen*" (care urmează după mențiunea „etimologia necunoscută") este justificată semantic și se întemeiază pe o oarecare asemănare formală între *toifui* și cuvîntul german citat. De observat, totuși, că de regulă grupul consonantic inițial [șt] s-a menținut în împrumuturile românești din germană (vezi *știab*, *știft*, *știos* etc.).

Toifui nu este, de fapt, altceva decît o variantă — apărută prin metateză — a lui *foitui* „ersticken, würgen: suffoquer, étrangler" < magh. *fojt* „ersticken, dichten, besetzen" (L. Tamás, EWUER, s. v., sensul 1).

topală. Are sensurile „mîncare cu carne ; ciorbă cu carne de oaie și cu cartofi ; tocană ; mujdei". Întrucît a fost înregistrat în Transilvania, deci într-o regiune în care apar fonetisme de tipul *bat* „beat", *să margă* (cu [a] < [ęa], după consoane labiale, în poziție nepalatală), e neîndoielnic că *topală* nu este altceva decît un derivat, cu sufixul *-eală*, de la *topi* și, prin urmare, unul și același cuvînt cu *topeală*, care înseamnă, printre altele, „mîncare cu carne și cu ceapă" (Muntenia), „untură topită în care se înmoaie mămăliga sau pîinea" (Oltenia ; vezi DLR).

Februarie 1989

Institutul de Cercetări Etnologice și Dialectologice
București, str. Nikos Beloiannis nr. 25

PROBLEME DE ETIMOLOGIE A NUMELOR DE LOCALITĂȚI

VIORICA GOICU și RODICA SUFLEȚEL-MOROIANU

În vederea elaborării *Dicționarului toponimic al Banatului* au fost consultate, alături de izvoare istorice, materiale cartografice și indicatoare administrative, pentru a obține o imagine completă a felului în care au evoluat formele numelor de localități.

Modificările rezultate în urma notării denumirilor de către administrațiile străine, maghiară și germană, în limbi și ortografii diferite de cea românească au dus, uneori, la apariția unor forme diferite de cele inițiale. De aceea, în stabilirea etimologiei, forma actuală a unui nume nu poate reprezenta un suport absolut.

1. Sînt situații cînd forma actuală exprimă o continuitate perfectă a numelui originar, redat în documente în diferite grafii :

Balinț (jud. Timiș) : *Felsö-Balyncz* 1510, *Balynch* 1554, *Balincz* 1690—1700, *Balnizi* 1717, *Balintz* 1828 (SUCIU, I, p. 54);

Dubești (jud. Timiș) : *Dubesth* 1514—1516, *Dubesty* 1597, „pred. *Dubiest*" 1612, *Dubeszt*, *Dubeszty* 1828 (SUCIU, I, p. 211);

Remetea Mare (jud. Timiș) : „poss. *Remete*" 1333, *Remethe* 1476 (SUCIU, II, p. 75), *Remeta* 1723—1725 (MERCY).

2. Alteori, forma actuală se îndepărtează de cea inițială, astfel că etimologia nu mai trebuie raportată direct la numele de azi, fiind necesară o investigație atentă atît a formelor documentare, cît și a celor populare.

Astfel, numele localității *Dezești* (jud. Caraș-Severin) nu poate fi considerat ca provenit de la un nume de grup *dezești*, derivat din antroponimul *Deza*, deoarece nici atestările timpurii (*Deszesth* 1583 ; *Dadsest* 1603 ; *Decsest* 1690—1700 — SUCIU, I, 199) și nici forma populară *Dăzéș* nu redau această formă. De fapt, la baza toponimului stă antroponimul *Dagu*, devenit apoi numele de grup *dăgești* (v. *Degesta* la 1717 — SUCIU, I, p. 199). Forma *Dezești* reprezintă o preluare a formei maghiare târzii *Dezestye* la 1828 (SUCIU, I, p. 199 ; v. și PĂTRUȚ, p. 217—218).

La fel, numele localității *Temerești* (jud. Timiș) nu poate fi raportat la un antroponim *Temer(e)a*, cum ar indica forma actuală oficială și populară, întrucît el este rezultatul evoluției unui alt nume, *Tihomirești*, înregistrat între 1514 și 1612 : *Thyhomeresth* 1514—1516, *Thihomerest* 1597, „praedium *Thehomirest*" 1612 (SUCIU, II, p. 187). Din anul 1690. documentele istorice și materialele cartografice redau forma *Temerești* : *Temerestj* 1690—1700 (SUCIU, II, p. 187), *Themerest* (MERCY), *Temerest* 1738 (*carte orig.*), *Temerest* 1828, 1851 (SUCIU, II, p. 187 : v. și DRĂGANU, p. 234).

LR, anul XXXVIII, nr. 5, p. 449—454, București, 1989

Atestările documentare timpurii nu justifică explicarea denumirii satului *Gherman* (jud. Timiş) din antroponimul *Gherman* (atestat de IORDAN, p. 220), ci ne conduc spre un alt nume, apropiat fonetic cu acesta — *(H)ermen, H(e)rman* —; „poss. *Nogh Ermen*", *Noghermen, Kyus Ermen, Kyusermen* 1323, *Herman* 1334, *Eermen* 1371, *Noyo Ermin* 1385, *Ermen, Kysermen* 1389, *Kisermen* 1411 (SUCIU, I, p. 258). E posibil ca forma *Gherman*, reflectată pentru prima dată în 1447 prin grafia *Gyarman*, să fi rezultat în urma contopirii celor două elemente ale numelui compus : *Nagh Ermen* „Ermenul Mare". Dacă numele iniţial ar fi fost *Gherman*, nu vedem motivele pentru care să nu fi fost notat ca atare, din moment ce ortografia maghiară dispunea de grafemele corespunzătoare (*ge* = *ghe*).

Primele atestări ale numelui localităţii *Teş* (jud. Timiş) : „villa *Teyes*", *Teies* 1247, *Teyes* 1256, „poss. *Teyesd*" 1337, „*Teyes* alio nomine *Hwdws*" 1360 (SUCIU, II, p. 189), presupun un antroponim maghiar *Teyes*, modificat apoi, prin grafie, în *Chys, Thys* în 1492 (SUCIU, II, p. 189). Mult mai tîrziu, peste mai mult de două secole, administraţia germană a redat numele prin forme cu *e* : *Desch* 1723—1725 (MERCY), *Tesch* (SUCIU, II, p. 189). În felul acesta, apropierea de antroponimul *Teş* (cf. *Teşa, Teşu* — IORDAN, p. 449) este eronată.

Denumirea satului *Beba* (jud. Timiş) se explică nu printr-un antroponim *Beba*, ci prin numele de persoană românesc *Beb* (DOR, p. 197), atestat în secolele XIII—XIV : „villa *Beeb*" 1247, 1256, *Beb* 1363 (SUCIU, I, p. 66). După o absenţă de aproape cinci secole din documente, numele apare sub forma „pagus *Boeba* vel *Beba Stara*" în anul 1808 (SUCIU, I, p. 66), motivul adăugirii lui *a* nefiind clar (sau sufix toponimic, sau finala antroponimului sîrbocroat *Beba* — GRKOVIĆ, p. 34, satul aflîndu-se chiar la graniţa cu Iugoslavia).

Nici în cazul denumirii satului *Peciu Nou* (jud. Timiş) nu trebuie să ne raportăm la antroponimul *Peciu*, atestat de altfel (DOR, p. 345 ; IORDAN, p. 360), antroponim care coincide cu forma actuală a numelui localităţii. Urmărind numele în diacronie, constatăm că satul ar fi trebuit să se numească *Beciu Nou* ; cf. formele documentare : *Veybech* 1333, *Wybech* 1334, *Vybech* 1335 (SUCIU, II, p. 33). Alterarea consoanei iniţiale, *b* > *p*, în grafia germană a fost preluată atît pe cale oficială, cît şi populară.

O situaţie mai complicată o au denumirile *Bencecu de Jos* şi *Bencecu de Sus* (jud. Timiş), forme alterate faţă de cele care apar în secolul al XV-lea : *Wenecze* 1447, *Alsowenecze, Felsewwenecze* 1471, *Alsowenetcze, Alsowenechie* ; *Felsewenecze, Felsewenechye* 1477 (SUCIU, I, p. 70). După o absenţă documentară de trei secole este înregistrată forma *Bentschek* în anul 1718 (*H. gen. ung*), *Pentschek* 1776 (GRISELINI), devenită oficial *Bencec*. Apropierea acestui nume de un antroponim *Bencec* (cf. *Bencea, Benciu* — DOR, 23) este rezultatul unei simple coincidenţe formale.

3. Pornind de la observarea neconcordanţei existente, uneori, între denumirile oficiale, administrative, şi cele populare ale localităţilor, unii cercetători au atras atenţia asupra importanţei numelor populare în explicaţiile etimologice (PETROVICI, p. 138 ; SALA ; PĂTRUŢ, p. 213—225 ; IONIŢĂ, p. 48—54).

3.1. Într-adevăr, acestea trebuie luate în seamă, dar numai în măsura în care sînt susţinute şi de atestările din documente.

Astfel, numele satului *Dolaț* (jud. Timiș) se pronunță popular *Dolț*, formă oglindită și de primele atestări : *Doch* 1333, *Dolch* 1334, villa *Dowch* 1345, *Docz* 1483, *Dolcz* 1489 (SUCIU, I, p. 205). Forma *Dolaț* este ulterioară și se datorește influenței sîrbocroate, ea fiind preluată și de administrația maghiară și germană : *Dolatz* 1718 (*H. gen. ung.*), *Dollaz* 1723—1725 (MERCY), *Dolaz* 1761 (*H. Ban. distr.*), *Doláca* 1828, 1851 (SUCIU, I, p. 205). După cum se poate observa, această formă apare din anul 1723 în toate materialele cartografice și administrative, devenind astfel și nume oficial (v. și PETROVICI, p. 186).

Etimologia din sîrbocroată (< *Dolac*) privește tocmai această formă care reprezintă modificarea numelui originar *Dolț* < genitivul *Dolca* al slavului **Dolĭčĭ* de către o populație sîrbească mai tîrzie, care a refăcut o formă *Dolaț*, cu sufixul *-ac*, în loc de sl. *-ičĭ*, care apare astfel abia după secolul al XIV-lea ; în vechea sîrbocroată sufixul era *-ec* (> rom. *-ăț* ; PETROVICI, p. 150).

Și în cazul denumirii comunei *Plavișeviț*a (jud. Mehedinți), etimologia corectă trebuie să aibă în vedere pronunția populară *Plavíšova* = *Plavíšoviț*a, corespunzătoare unei alte forme, *Plavičiciț*a, care conduce spre sl. *Plavičovica*, derivat cu sufixul *-ovica* dintr-un antroponim *Plavič*. Atestările de pînă în secolul al XVIII-lea sprijină această supoziție : *Plavichowicza* 1598, *Plavicsovicza* 1690—1700 (SUCIU, II, p. 46). Grafia austriacă (*Plabischoviz* 1738 — *Carte orig.*, *Plavisheviza* 1783 — *H. Ban. distr.*, *Plavischevicza* 1829 — SUCIU, II, p. 46), care a reprodus fonetismul regional bănățean *ś* pentru *č*, a dus la apariția formei cu *ș* : *Plavișeviț*a, ca *Reșița* în loc de *Reciț*a, *Dalboșeț* pentru *Dîlbocel* sau *Boceșa* pentru *Boccea* (v. și PETROVICI, p. 287, nota 28).

3.2. În schimb, în următoarele cazuri, formele populare, fără corespondent în cele mai vechi atestări, nu ne pot ajuta în aflarea etimonului.

Numele popular *Găđíș* al localității *Agadici* ar presupune o formă originară fără *a* inițial și cu consoana finală *ș*, care însă nu este înregistrată ca atare în primele documente (apar *Akach* 1366, pers. *Agacsics* 1699 ; SUCIU, I, p. 26). Începînd cu secolul al XVIII-lea, unele materiale cartografice notează fenomenul dialectal al africatizării lui *ĉ* (> *ś*) prin grafeme interpretate apoi ca redînd consoana *ș* : *Agadisch* 1723—1725 (MERCY), *Agaditsch* 1788 (BARZELLINI), *Agadits* 1828, *Agadics* 1851 (SUCIU, I, p. 26). Nici o atestare nu conține forme fără *a* inițial ; în grai s-a ajuns la forma *Găđíș* prin afereză.

Nu credem că numele comunei *Satul Mic*, azi *Victor Vlad Delamarina* (jud. Timiș), poate fi explicat altfel decît ca o formație compusă dintr-un substantiv și un determinant adjectival ; pornind de la numele popular — *Satu Michi* — Ioan Pătruț consideră al doilea element un genitiv al antroponimului feminin *Mica* (PĂTRUȚ, p. 224). O asemenea interpretare ar fi mai convingătoare dacă ar fi confirmată măcar de o singură formă documentară, cu atît mai mult cu cît localitatea este atestată destul de tîrziu, cînd în grafiile străine exista posibilitatea redării lui *chi* românesc. De exemplu, numele satului *Cherechi* — jud. Bihor, care conține un *chi* în poziție finală, este notat astfel în documente : „villa *Kerequi*" 1220, *Kereky* 1262, *Nagykereky* 1587, *Kis Kereki* 1228, 1851 (SUCIU, I, p. 138). Or, toate atestările cu grafemul *k* pentru *c* românesc

conţin adjectivul *mic*, şi nu genitivul antroponimic : *Satulmik* 1717, *Satumick* 1723—1725 (MERCY), *Sadulmik* 1776 (GRISELINI), *Satulnik* 1785, *Szatumik* 1811, *Szatulmik* 1828, *Szatumik* 1851 (SUCIU, II, p. 99).

La fel, ne îndoim că numele satului care în graiul local este *Izviń* ar fi avut iniţial forma *Izvini*, care ar fi provenită, după Ioan Pătruţ (p. 220), de la un nume de persoană. Chiar dacă fonemul final *ń* nu a fost notat cu consecvenţă în documentele maghiare, din moment ce avea un corespondent *ny*, *nj* în grafia maghiară încă de la mijlocul secolului al XIII-lea [1], situaţie reflectată în cazul altor nume de localităţi terminate în *ni* (vezi *Borlovenii Vechi* : *Borlovenj* 1690—1700, dar *O-Borlovén* 1829 (SUCIU, I, p. 95) ; *Cicleni* : *Chyklen* 1572, 1585, dar *Sziklény* 1671 (SUCIU, I, p. 148), este greu de crezut că n-ar fi existat nici măcar o singură notare a fonemului *ń* pentru *Izvin*. Absolut toate atestările documentare şi cartografice conţin un *n* în partea finală : „sacerdos de *Evsen*" 1333, *Ewun* 1334, *Ewzin* 1335, *Wzen* 1453, *Ewzen* 1470 (SUCIU, I, p. 312), *Jesvin* 1723—1725 (MERCY). Deci forma oficială actuală *Izvin* este cea originară şi nu trebuie considerată ca fiind modelată după cea maghiară. Rostirea cu *ń* — *Izviń* — reprezintă probabil o acomodare a consoanei *n* la elementul palatal anterior.

4. Probleme deosebite pun unele denumiri de localităţi provenite din antroponime. Unele dintre ele exprimă ideea de posesie, fiind formate cu sufixele slave *-ova* şi *-in(a)* (4.1.), iar celelalte ideea de apartenenţă la un grup, redată prin sufixul românesc *-eşti* şi prin cel slav *-inţi* (4.2.). Nu vom aduce în discuţie numele slave mai vechi în *-ova* : *Bucova*, 1459, *Drinova* 1514—1516, *Stanciova* 1456, *Tîrnova* 1495, *Ţerova* 1433, *Voislova* 1430 şi în *-inţi* : *Balinţ* 1514, *Belinţ* 1482 şi nici pe cele româneşti în *-eşti* care sînt înregistrate de la început în documente cu acest sufix : *Boteşti* 1464, *Botineşti*, *Brăneşti* 1514—1516 etc. Ne vom opri asupra numelor care iniţial sînt atestate fără sufix.

4.1. Numele actuale în *-ova*, *-ina* şi *-inţ* sînt atestate :

4.1.1. sub forma antroponimului simplu care a stat la baza derivării :

Ciacova, jud. Timiş — *Chaac* 1335, „oppidum (sub castro) *Chaak*" 1421, *Chaak* 1516 (SUCIU, I, p. 146) ;

Ianova, jud. Timiş — *Jenev* 1333, *Jeno*, *Hyeno* 1334, *Jene* 1370, *Jenew* 1428—1429 (SUCIU, I, p. 301) ;

Herneacova, jud. Timiş — *Aranyaso*, *Aranyasa* 1349, *Haranag* sec. XV (SUCIU, I, p. 288) ;

Percosova (jud. Timiş) : *Berkez* 1358 (SUCIU, I, p. 34) ;

Pîrnova (jud. Caraş-Severin) : *Parho* sec. al XV-lea, *Porho* 1528, *Perho* 1566 (SUCIU, II, p. 45) ;

Cuvin (jud. Arad) : „poss. *Kev*" 1323, *Ku* 1334, *Kw* 1335, *Kew* 1483, *Kev* 1495 (SUCIU, I, p. 186) ;

Covăsînţ (jud. Arad) : *Conasi* ⟨= *Couasi*⟩, *Kuasi*, *Kuasy* 1334, *Kuassy* 1335, *Koazy* 1367, *Coazy* 1380, *Kowazy* 1392, „oppidum *Kowazy*" 1466 (SUCIU, I, p. 170) ;

[1] Király Francisc, *Din istoricul ortografiei româneşti (Secolul al XVII-lea)*, Timişoara, TUT, 1986, p. 27.

Chesinț (jud. Arad) : „sacerdos de *Keszi*" 1334, *Kezy* 1459 (SUCIU, 1, p. 139).

4.1.2. ca forme oficiale maghiare compuse din antroponimul respectiv și substantivul *-falva* „sat".

Blajova (jud. Timiș) : *Belasfalua* 1462, *Balasfalwa* 1471, *Balázsfalva* 1488 (SUCIU, I, p. 84);

Dragșina (jud. Timiș) : „kenesius de *Draxafalwa*" 1422 (SUCIU p. 209).

4.1.3. Atestările ulterioare, începînd cu secolul al XVI-lea, indică prezența sufixelor amintite la tema antroponimică :

Pîrnova (jud. Caraș-Severin) : *Perhova* 1575 (SUCIU, II, p. 45)

Majoritatea denumirilor cu sufix sînt atestate din secolul al XVII-lea și, mai ales, al XVIII-lea :

Ianova : *Jenovo* 1690 (SUCIU, I, p. 301);
Ciacova : *Czakova* 1717 (SCHENK);
Blajova : *Blaschevo* (SUCIU, I, p. 84);
Percosova : *Pergossova* 1738 (Carte orig.);
Dragșina : *Dragschina* 1723—1725 (MERCY);
Covăsînț : *Kovaszincz* (SUCIU, I, p. 170);
Cuvin : *Kuvin* 1828 (SUCIU, I, p. 186).

Această situație poate fi consecința unei influențe sîrbești de după secolul al XV-lea [2].

4.2. Unele din denumirile actuale în *-ești* au în primele documente aspectul unor nume maghiare compuse dintr-o temă antroponimică și substantivul *-falva* (*-falu*) :

Baloșești (jud. Timiș) : *Belusfalva*, *Belewsfalw* 1548 (SUCIU, I, p. 55);

Dragomirești (jud. Timiș) : *Dragomerfalva* 1439 (SUCIU, I, p. 209);
Drăgsinești (jud. Timiș) : *Drasinfalva* 1453 (SUCIU, I, p. 210);
Fărășești (jud. Timiș) : *Forrasfalva* 1548 (SUCIU, I, p. 226);

Leucușești (jud. Timiș) : „poss. *Lekesfalva*", *Lekesfalwa* 1440 (SUCIU, I, p. 358).

Aceleași localități în documentele ulterioare au însă denumiri românești cu sufixul *-ești* în care se recunoaște aceeași temă antroponimică : *Belosest* 1597, *Dragomeresth* 1542, *Dragzenesth* 1464, *Farassest* 1597, *Lewkwsesth* 1514—1516.

Desigur, așa cum susțin Ioan Pătruț și Malvina Pătruț [3], nu poate fi vorba de o traducere sau de o reproducere a formelor în *-falva* în limba română. Denumirile în discuție erau de la început românești și, potrivit unei practici administrative, ele au fost maghiarizate.

Situațiile prezentate relevă doar o parte din dificultățile și capcanele pe care le întîmpină lingvistul în stabilirea etimologiei numelor de localități. Totuși, aceste situații sînt suficiente pentru a dovedi că forma actuală

[2] Cf. D. J. Popović, *Srbi u Banatu do kraja osamnestog veka (Istorija naselya i stanovništva)*, Belgrade, 1955, p. 26—30.
[3] *Toponimice bănățene în -ești (I)*, în CL, XII, 1967, nr. 2, p. 291.

a unei denumiri nu trebuie să constituie decît punctul de plecare al unei cercetări complexe şi minuţioase în diacronie, care să evidenţieze, pe cît posibil, numele originar şi să explice modificările ulterioare ale acestuia.

SIGLE ŞI ABREVIERI

BARZELLINI = Jakob Barzellini, *Temeschwarer Bannat Trigonometrisch und astronomisch berichtigt* ..., 1788 (C. H. , BUC.).
Carte orig. = *Carte Originale du Bannat de Temeswar ... sous le Gouvernement du General feld Marechal Mercij* ..., 1730 (A. S. TMŞ.)
DOR = N. A. Constantinescu, *Dicţionar onomastic românesc*, Bucureşti, 1963.
DRĂGANU = Nicolae Drăganu, *Românii în veacurile IX—XIV pe baza toponimiei şi a onomasticii*, Academia Română. Studii şi cercetări, XXI, Bucureşti, 1933.
GRISELLINI = Franciscus Grisellini, *Tabula Bannatus Temesiensis*, ... (A. S. TMŞ.).
GRKOVIĆ = Milica Grković, *Rečnik ličnih imena kod srba*, Beograd, 1977.
H. Ban. distr. = *Harta Banatului pe districte*, 1761 (A. S. TMŞ.).
H. gen. ung. = *Harta generală a Ungariei cu graniţele de după pacea de la Pajarevăţ*, 1718 (A. S. TMŞ.).
IONIŢĂ = Vasile Ioniţă, *Nume de locuri din Banat*, Timişoara, 1982.
IORDAN = Iorgu Iordan, *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, 1983.
MERCY = Claudii von Mercij, *Der Temesvarer Bannat* ..., *Printzen Eugenii von Savoyen*, 1723—1725 (A. S. TMŞ.).
PĂTRUŢ = I. Pătruţ, *Studii de limba română şi slavistică*, Cluj, 1974.
PETROVICI = Emil Petrovici, *Studii de dialectologie şi toponimie*, Bucureşti, 1970 (volum îngrijit de I. Pătruţ, B. Kelemen, I. Mării).
SALA = Marius Sala, *În legătură cu notarea toponimicelor*, în LR, XI, 1962, nr. 1, p. 73—78.
SCHENK = P. Schenk, *Nova et accurata tabula sedis belli in regno Hungariae* ..., Amsterdam, 1717 (C. H. BUC.).
SUCIU, I, II = Coriolan Suciu, *Dicţionar istoric al localităţilor din Transilvania*, I—II, Bucureşti, 1967, 1968.
A. S. TMŞ. = Arhivele Statului Timişoara.
C. H., BUC. = Cabinetul de hărţi al Bibliotecii Academiei R. S. România.

Ianuarie 1989

Universitatea din Timişoara
Timişoara, Bdul V. Pârvan nr. 4

CATEGORII SOCIOGEOGRAFICE ÎN TOPONIMIA DIN OLTENIA. HODONIMELE

ION TOMA

Raportarea statistică a categoriilor sociogeografice la tipurile lingvistice ale toponimiei ne relevă preferințe de combinare a căror interpretare contribuie la conturarea unor tendințe sociopsihologice ale procesului denominativ în acest domeniu. Am realizat pînă în prezent, pe baza materialului cules în vederea elaborării *Dicționarului toponimic al României. Oltenia*, un asemenea demers pentru oiconime (numele de așezări umane), morfonime (numele de forme de relief), hidronime (numele de ape) și hileonime (numele de păduri) [1].

Ne propunem să analizăm, în studiul de față, situația hodonimelor, numele de căi de comunicație (drumuri, șosele, poteci, colnice, ulițe, străzi etc.).

Clasificarea lingvistică a toponimelor a fost prezentată într-un articol separat [2] și nu o vom relua. Păstrăm, de asemenea, abrevierile practicate în articolele anterioare. Metoda folosită va fi examinarea, pe tipuri din ce în ce mai puțin generale, a ponderii hodonimelor în raport cu totalitatea toponimelor de la nivelul respectiv. Cauzele care au determinat aceste ponderi, ca și unele concluzii care derivă de aici, au fost desprinse pe baza experienței toponomastice de care dispunem și a tendințelor statistice rezultate din descrierea lingvistică și sociogeografică a masei toponimice din Oltenia [3].

Începînd cu nivelul cel mai general, constatăm că hodonimele din Oltenia sînt în număr de 5 276, ceea ce, raportat la corpusul total de 118 144 de toponime de care dispunem pentru Oltenia, reprezintă 4,46%. Deși e imposibil de stabilit cît reprezintă suprafața căilor de comunicație terestre înregistrate ca atare de instituțiile de profil sau cunoscute numai de localnici [4], considerăm că ponderea în toponimie a hodonimelor este sensibil superioară ponderii în teritoriu a locurilor denumite. Caracteristica cea mai importantă care a impus aceste locuri ca relevante în orizontul

[1] Ion Toma, *Categorii sociogeografice în toponimia din Oltenia. Hidronimele*, în CL, XXX, 1985, nr. 2, p. 135—142; *Morfonimele*, în *Arhivele Olteniei*, Serie nouă, nr. 4, 1985, p. 208—215; *Oiconimele*, în *Studii de onomastică*, IV, Cluj-Napoca, 1987, p. 395—408.

[2] Ion Toma, *Despre clasificarea numelor de locuri*, în *Anuar de lingvistică și istorie literară*, Iași, XXIX, 1983—84, A, p. 321—336.

[3] Ion Toma, *Toponimia actuală din Oltenia*, Universitatea din Craiova, 1988.

[4] În *Geografia României*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1983, vol. II. *Geografia umană*, p. 422, 431, se menționează că în țara noastră în prezent există 4,7 km de cale ferată și 31 de km de drumuri de importanță internațională, națională, județeană și comunală la 100 km².

LR, anul XXXVIII, nr. 5, p. 455—458, București, 1989

spațial al *Namengeber*-ilor este conturul lor vizual clar, repartizat în teritoriu sub formă de rețea, care constituie un sistem ideal de referenți pentru toponimie. Esențiale pentru acceptarea și păstrarea ca repere a drumurilor sînt, de asemenea, persistența lor în timp și interesul social general și permanent.

Căile de comunicație au relații fizice și economice mai apropiate cu apele curgătoare și văile, cu care se asociază, de altfel, frecvent din punct de vedere geografic, fapt ce determină o serie de paralelisme, concurențe și transferuri între categoriile toponimice aferente.

La nivelul claselor stabilite în funcție de structura numelor, hodonimele reprezintă 1,17% din toponimele simple, 0,7% din toponimele derivate și 6,94% din toponimele compuse. Preferința pentru tipurile perifrastice se datorește, probabil, ierarhizărilor existente în rețeaua drumurilor pe criteriul mărimii, poziției, vechimii etc. și raportărilor frecvente la alte categorii de locuri, ambele fenomene fiind reflectate în toponimie de regulă prin determinanți.

În cadrul hodonimelor simple, există o oarecare diferență între ponderea hodonimelor provenite de la substantive (1,37%) și a celor provenite de la adjective (0,84%), explicabilă prin faptul că adjectivele singure pot mai greu individualiza drumurile, întrucît referentul nu e ușor de subînțeles, ca în cazul altor nume topice. Puține adjective sînt cele care, prin sensul originar, pot facilita „decodarea" lor ca hodonime : *Cotitu*, *Magistralu*, *Strîmta*.

Categoria termenilor din care au provenit toponimele se dovedește importantă pentru ponderea hodonimelor între celelalte categorii, care variază între 0,70% (în cazul celor provenite de la antroponime) și 1,94% (în cazul celor formate de la apelative). Într-adevăr, căile de comunicație nu sînt decît rareori subordonate în vreun fel persoanelor, pentru a fi denumite în funcție de acestea, dar pot fi desemnate în mod eficient de apelative. Majoritatea acestora denumesc generic căile de comunicație (hodonimele ocupă 39,45% din totalul toponimelor provenite de la apelative de acest tip) : *Aleea*, *Cărarea*, *Colnicu*, *Drumeagu*, *Linia*, *Poteca*, *Ulița*. Dacă avem în vedere că la nivelul tipului supraordonat (toponimele simple provenite din apelative) hodonimele ocupă numai 1,94%, devine evidentă preferința acestei categorii sociogeografice pentru raportul denominativ direct, deictic. Faptul este determinat de importanța socială și de relevanța geografică accentuată a locurilor desemnate, avînd ca efecte în toponimie posibilitățile reduse de transfer din și în alte categorii sociogeografice (întrucît sensul originar poate fi în multe cazuri înțeles sau presupus). Din acest punct de vedere, hodonimele au un grad ridicat de autonomie și un specific structural clar între celelalte categorii de toponime.

Cele trei mari categorii ale toponimelor compuse în funcție de partea de vorbire a termenilor componenți cuprind proporții diferite de hodonime : 7,06% cele de tipul substantiv + substantiv, 6,61% — substantiv + adjectiv și 4,88% — prepoziție + substantiv. Deși ponderea celor conținînd adjective este mult mai mare decît a hodonimelor simple, numărul de hodonime individualizate prin determinanți adjectivali este mai mic decît la alte categorii sociogeografice, întrucît și aspectele care pot califica drumurile sînt puține. Exemple : *Colnicu-al Roșu*, *Drumu-al Larg*, *Șoseaua Nouă*, *Ulița-ngustă* etc. În schimb, substantivele, prin paleta

largă de surse lexicale (antroponime, apelative, toponime), de relații sociogeografice (apartenență, apropiere, posesie descriere etc.) și gramaticale (nominativ, genitiv, acuzativ) pe care le pot exprima, sînt mult mai operante pentru identificarea locurilor respective.

Din diversitatea de clase rezultate din această serie de criterii, se revelează ca mai adecvate denominării căilor de comunicație toponimele care au ca termen secund un substantiv la nominativ (16,78%), iar în cadrul acestora cele care au pe această poziție un antroponim (22,12%), toponimele cu antroponim la genitiv plural (10,08%) și cele formate de la alte toponime în genitiv (13,34%) sau de la apelative în genitiv (8,94%).

Toponimele de tipul substantiv + substantiv în nominativ sînt în mare parte formații oficial-administrative pătrunse în sistemul popular de denominație ca urmare a sistematizării teritoriale și a standardizării cartografice. O parte mai redusă a acestor toponime cuprinde pe poziția a doua numele unor localități prin care trece sau spre care se îndreaptă calea de comunicație (*Calea Bucureşti*, *Drumul Perişoru*, *Şoseaua Radovanu*). Cele mai numeroase toponime de acest tip au ca determinant un nume de persoană, așa cum arată procentul menționat mai sus. Contribuția hotărîtoare la realizarea acestui procent o au denumirile „liniilor" și „ulițelor" în localitățile rurale, care sînt date în multe cazuri după numele neamurilor sau grupurilor de familii care locuiesc pe acestea (*Linia Bărăşti*, *Uliţa Vasileşti*), și denumirile străzilor în localitățile urbane, date după numele unor personalități politice, științifice, culturale (*Bulevardul Alexandru Ioan Cuza*, *Strada Mihai Eminescu*).

Devine evident că hodonimele sînt printre categoriile sociogeografice cele mai receptive la preluarea sistemelor denominative oficiale, datorită predominanței numerice a lor în interiorul localităților, unde rețeaua drumurilor e sistematizată, și includerii în hărți a căilor de comunicație de o oarecare importanță, pentru care e necesară o anumită „standardizare" a numelor sub care sînt înregistrate. În acest sens, există o concurență între modelele cu determinanți în nominativ și cele cu determinanți în genitiv. Primele modele, fiind mai noi, sînt mai productive în prezent, îndeosebi în toponimia urbană.

Formațiile cu genitiv însă ocupă încă o pondere importantă, iar în cadrul acestora hodonimele se disting în mod deosebit, reprezentînd între 9 și 13% din toponimele de tipul respectiv. Mai concret, cele cu determinanți apelative reprezintă 8,94%, cele cu antroponime — 10,08%, iar cele cu toponime — 13,34%. Într-adevăr, genitivul denumirii a fost și este încă foarte folosit în limbajul popular și, deși în prezent pierde teren, este încă bine reprezentat și în limba literară [5].

Apelativele din formațiile respective pot fi la singular sau la plural și se referă la oamenii, animalele sau mărfurile care constituie dominanta traficului de pe căile de comunicație (*Calea Ciobanilor*, *Drumu Sării*, *Drumu Olacului*, *Drumu Vacilor*), la relieful, vegetația sau reperele mai importante ale terenului străbătut (*Colnicu Tîrlii*, *Drumu Dealului*, *Poteca Viilor*). Majoritatea aspectelor desemnate de aceste apelative nu mai sînt

[5] *Gramatica limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1966, vol. I, p. 76; vol. II, p. 122.

actuale, hodonimele păstrîndu-le amintirea peste intervale de timp mai mari sau mai mici și servind, în felul acesta, ca mărturii istorice.

Antroponimele care îndeplinesc funcția de determinanți în genitiv în cadrul hodonimelor compuse denumesc persoane sau grupuri de persoane care au proprietăți lîngă căile de comunicație respective ori au avut o relație oarecare cu acestea. Cele mai numeroase hodonime de acest tip se situează în interiorul așezărilor, fiind de fapt nume de uliță, linii, alei, străzi etc. Dacă în localitățile urbane acestea sînt date după numele unor personalități, deci antroponime la singular, folosite în cazul nominativ, în localitățile rurale predomină numele de grupuri de oameni (purtînd aceleași nume și făcînd parte din același neam), deci antroponime la plural, folosite la cazul genitiv, care în asemenea construcții e caracteristic graiului popular. Astfel se explică procentul de 10,08 deținut de hodonime între toponimele compuse de tipul substantiv + antroponim genitiv plural (față de 3,01% cît reprezintă cele cu antroponime genitive singular). Exemple : *Drumu Iordăcheștilor*, *Linia Guțanilor*, *Ulița Golicilor*.

Cea mai importantă pondere în cadrul formațiilor toponimice cu determinant în genitiv o au hodonimele formate de la alte toponime (13,34%), de regulă numele unor localități de destinație sau trecere a căilor de comunicație (*Calea Craiovei*, *Drumu Podariului*, *Șoseaua Bechetului*). Acesta este tipul cel mai caracteristic pentru hodonimele din afara localităților și, de altfel, pentru sistemul denominativ tradițional al hodonimelor (numele de căi de comunicație din interiorul așezărilor aparțin în mare parte formulelor moderne, standardizate).

Sintetizînd analiza anterioară, observăm că hodonimele preferă structurile perifrastice, pentru formanții simpli — apelativele, iar pentru formațiile compuse — determinanții substantivali în nominativ și genitiv, proveniți din antroponime (în interiorul localităților) și alte toponime (în afara localităților).

Ca raporturi sociogeografice, predomină desemnarea directă, dar este frecvent întîlnită și corelarea cu aspecte fizice și economice actuale sau dispărute în timp. Acest lucru se reflectă și în rezistența în timp a hodonimelor : pe lîngă unități vechi, mărturisind realități istorice din alte secole, se regăsesc, mai ales între macrotoponimele din afara localităților și la toate toponimele din interiorul așezărilor umane, modele modernizate pe baza tendințelor actuale din terminologia geografică oficială. Putem afirma că acest grup de formații din cadrul hodonimelor reprezintă cele mai dinamice toponime, purtătoare ale tendințelor de evoluție a sistemului toponimic în general. Din această perspectivă, standardizarea lor conform cu sensul evoluției lexicului limbii române în general devine exemplară pentru celelalte categorii sociogeografice.

Aprilie 1989

București, str. Obcina Mare, nr. 1

DIN CONSECINȚELE DIGLOSIEI

VICTOR IANCU

Charles A. Ferguson definește *diglosia* în modul următor : „Diglosia este o situație lingvistică relativ stabilă, în care, pe lîngă dialectele principale ale limbii (care pot include un singur standard sau standarde regionale), există o varietate suprapusă foarte diferită, extrem de codificată (deseori cu o gramatică mai complexă), vehicul al unui vast și apreciat corpus de literatură scrisă, fie dintr-o perioadă mai veche, fie dintr-o altă comunitate lingvistică, care este învățată mai ales prin educația oficială și este utilizată, în esență, pentru exprimarea scrisă și orală cu caracter formal, dar care nu este folosită de nici un sector al comunității pentru conversație uzuală" [1]. Ca exemple tipice de diglosie se dau situațiile lingvistice din arabă, greaca modernă, germana elvețiană și creola haitiană. Spre sfîrșitul considerațiilor sale asupra acestui fenomen, Ferguson include în aria diglosiei „latina și limbile romanice dezvoltate din ea într-o perioadă de cîteva secole, în diferite părți ale Europei. Idiomul local era folosit în conversația obișnuită, iar latina în scris și în anumite situații de vorbire oficială" [2]. Același autor notase cu două alineate mai înainte : „Rolul exact al varietății standard (sau al varietăților standard) a unei limbi față de dialectele regionale sau sociale diferă de la o comunitate lingvistică la alta și, în unele cazuri, această relație poate fi mai apropiată de diglosie sau, probabil, ar fi chiar mai bine să o considerăm diglosie" [3].

Din aceste scurte fragmente, se poate ușor deduce că diglosia se confundă pentru mulți lingviști cu bilingvismul în accepția lui de coabitațiune — la nivelul idiolectului, al sociolectului sau chiar al comunității luate în întregul ei — a două sisteme lingvistice suprapuse, care însă nu pot fi considerate limbi diferite : de exemplu limba standard și unul din graiurile regionale [4]. André Martinet menționează acest lucru în mod explicit : „Ideea că bilingvismul ar implica două limbi de rang identic este atît de răspîndită și de înrădăcinată, încît unii lingviști au propus termenul « diglosie » pentru a desemna situația în care o comunitate utilizează după împrejurări un idiom familiar și de mai mic prestigiu, sau unul mai doct și mai studiat. Bilingvismul ar fi un fapt individual, pe cînd diglosia ar privi comunități întregi" [5]. Concluzia lingvistului francez este că nu este nevoie să ne complicăm, termenul *bilingvism* putînd acoperi ambele accepții.

[1] Apud Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Dumitru Chițoran, *Sociolingvistică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1975, p. 142.

[2] Idem, *ibidem*, p. 143.

[3] Idem, *ibidem*.

[4] Fenomen pe care Iorgu Iordan (*Bilingvism în domeniul romanic*, în SCL, XXIV, 1973, nr. 2, 129—138) îl numește „bilingvism intern".

[5] André Martinet, *Elementi di linguistica generale*, Bari, Editori Laterza, 1966, p. 143—144.

În ultima vreme însă studiile de dialectologie din perspectivă sociolingvistică au cunoscut o dezvoltare fără precedent. Raporturile dintre dialecte, dintre graiurile regionale, dintre acestea și limba standard, ca și relațiile atît de complexe dintre toate aceste idiomuri și comunitățile în care ele sînt folosite au impus necesitatea introducerii de noi metode de studiu, ca și o terminologie nouă (cel puțin parțial). În acest context cred că se justifică utilizarea în studiile de dialectologie și de sociolingvistică a celui de-al doilea termen, *diglosia*, cu sensul special de bilingvism atenuat, adică de coabitațiune a două sisteme apropiate, ce nu depășesc granițele limbii naturale date. Exemplul cel mai tipic de diglosie ar fi utilizarea paralelă la nivelul idiolectului, sociolectului, comunității lingvistice etc. a dialectului (graiului) și a limbii standard. În ce ne privește, de diglosie se poate vorbi numai în aria dacoromânei, singurul dintre cele patru dialecte românești care și-a dezvoltat o variantă literară, standardizată. Firește însă că nu toți vorbitorii dialectului dacoromân cunosc diglosia. Aceasta îi privește numai pe cei care se folosesc, în comunicarea cu ceilalți membri ai comunității, atît de graiul regiunii în care s-au născut sau trăiesc, cît și de limba standard.

Cum se știe, bilingvismul, deci și diglosia, generează numeroase fenomene de cel mai larg interes atît pentru vorbitorii înșiși, cît și pentru lingvist. Interacțiunea a două sisteme nu rămîne fără consecințe pentru nici unul din ele. În ultima vreme, la noi, ca și aiurea, s-au elaborat valoroase studii privitoare la relația limbă literară — graiuri, la urmările interferenței dintre cele două sisteme. Să ne gîndim numai la excelenta carte a lui Stelian Dumistrăcel *Influența limbii literare asupra graiurilor dacoromâne* [6] sau la monografiile dialectale publicate în ultimele două decenii [7]. Dar, desigur, referirea noastră nu poate ocoli multe alte zeci de articole și studii care într-un fel sau altul se ocupă de fenomenul în discuție. În toate aceste lucrări se evidențiază faptul că, datorită facilităților create în societatea contemporană românească, tot mai mulți vorbitori ajung să stăpînească, într-o măsură mai mare sau mai mică, normele supradialectale, sistemul de comunicare standardizat. Acesta influențează, atît la nivelul idiolectului, cît și la acela al comunității, graiul natal al vorbitorilor. Alte studii, mai puține la număr, s-au ocupat și de acțiunea inversă, adică de influența graiurilor asupra limbii standard, proces care generează varietățile regionale ale acesteia din urmă [8].

Cum este și firesc, dată fiind ponderea lor în cadrul interacțiunii limbă literară — graiuri, pînă în prezent s-au studiat cu deosebire procesele

[6] Editura Științifică și Enciclopedică, 1978.

[7] Dintre aceste monografii citățm : R. Todoran, *Material dialectal. II. Graiul din Vîlcele (raionul Turda)*, în *Materiale și cercetări dialectale*, I, București, Editura Academiei, 1960, p. 31—126 ; T. Teaha, *Graiul din valea Crișului Negru*, București, Editura Academiei, 1971 ; V. Frățilă, *Probleme speciale de dialectologie. Graiul de pe valea inferioară a Tîrnavelor*, Timișoara, Tipografia Universității, 1982 ; Gheorghe Pop, *Elemente neologice în graiul maramureșean*, Cluj, Editura Dacia, 1973 ; Radu Sp. Popescu, *Graiul gorjenilor de lîngă munte*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1980.

[8] Vezi V. Iancu, *Dall'idioletto alla lingua. Il romeno regionale*, în *XIV Congresso Internazionale di Linguistica e Filologia Romanza. Napoli, 15—20 marzo 1974*. Atti, II, p. 291—296. Dintr-un alt unghi de vedere, probleme similare discutase anterior B. Cazacu : v. *Studii de dialectologie română*, București, Editura Științifică, 1966, p. 33—40.

de ordin fonetic și lexical. În rîndurile de față, îmi propun să evidențiez un fenomen de natură gramaticală, care poate trezi interesul lingvistului atît prin inéditul lui, cît și prin perspectiva pe care o deschide studiilor de dialectologie și de sociolingvistică. Este vorba de transferul de gen de la un termen regional către sinonimul său literar. Faptele pe care le voi descrie și comenta în continuare au fost adunate prin metoda observației, cu mici intervenții de anchetă dialectală, din graiul natal. Aceste fapte au fost remarcate la cinci subiecți, din localități diferite, două orașe și trei sate [9], toate făcînd însă parte din aria lingvistică a subdialectului crișean.

Primul dintre cuvintele care mi-au atras atenția a fost substantivul *roșie* în sensul pe care toți îl cunoaștem, de „pătlăgea roșie". Ca și în cazul multor altor termeni sau forme fonetice, gramaticale, cuvîntul a pătruns în graiurile populare din aria nordică a dialectului dacoromân în varianta sa munteană, acceptată de limba literară. Pînă la pătrunderea cuvîntului menționat mai sus, în aria nordică, cel puțin pe cea mai mare parte a ei, pentru desemnarea plantei numite și *tomată* s-a folosit în mod exclusiv termenul *porodic*, pl. *porodici*, deci un substantiv de genul masculin. Acesta este fără îndoială punctul de plecare în trecerea lui *roșie* de la feminin la masculin. În vorbirea celor cinci subiecți, *roșie* devine *roșu*, deci *un roșu*, formă pe care am auzit-o la toți cinci. În ceea ce privește pluralul, situația este mai complicată. Numai de la F. I. și F. P. am obținut ambele plurale, articulat și nearticulat : (doi) *roșii* — *roșiii*). De la M. C. am obținut numai forma nearticulată (tot *roșii*), în timp ce vînzătoarele necunoscute mi-au oferit, absolut întîmplător, numai forma de singular nearticulat : *(un) roșu*. Pentru a obține o imagine mai completă asupra comportării termenului la care ne referim în idiolectul celor trei subiecți cunoscuți, am provocat, prin discuții ocolitoare, apariția cîte unui determinant. De la F. I. am obținut răspunsurile *mulți roșii* și *roșii frumoși*, de la F. P. și M. C., *mulți roșii*. Așadar e limpede că pentru toți subiecții cuvîntul care desemnează tomata este un substantiv masculin, cu mărci corespunzătoare, atît la singular, cît și la plural. Tot atît de adevărat este însă că în realizarea opoziției singular—plural un rol modelator l-a avut adjectivul din care provine în fond substantivul în discuție. Altfel, pluralului *roșii* (articulat *roșiii*) n-avea cum să-i corespundă un singular *roșu*. Opoziția respectivă ar fi trebuit să se prezinte sub forma *roșiu—roșii* sau *roșu—roși*.

Un alt substantiv care în idiolectul celor trei subiecți cunoscuți și-a schimbat genul prin mecanismul descris mai sus este *cartof*. Acesta a devenit din masculin neutru. Cazul mi se pare și mai interesant, pentru că termenii de referință, aparținători desigur graiului regional, nu sînt de genul neutru, ci de genul feminin, ca și (*pătlăgea*) *roșie*. E vorba de *pară* (*de pămînt*) — *pere* pentru idiolectul subiectului F. I. și *picioică* — *picioici* [picoică—picoiĉ] pentru idiolectul subiecților F. P. și M. C. Deci forme de feminin sînt prezente numai la plural : *cartofi bune* (F. P. și M. C.) și *cartofi frumoase*, *cartofile*, *multe*...(substantivul n-a mai fost pronunțat) în vorbirea subiectului F. I. Este adevărat că forma de singular *cartof* am auzit-o

[9] Toți cei cinci subiecți sînt persoane de sex feminin : trei cunoscute de autor (F. I., din satul Agîrbiciu, acum domiciliată în Cluj-Napoca, casnică, fostă țărancă, 69 de ani ; M. C., din satul Finteușu Mare, învățătoare, 45 de ani ; F. P. din satul Cicîrlău, țărancă, 47 de ani) și două necunoscute (amîndouă vînzătoare de legume și fructe în orașele Cluj-Napoca și, respectiv, Baia Mare).

numai în idiolectul lui M. C. La ceilalți subiecți n-a apărut nici forma „normală", nici vreo alta creată prin trecerea de la un gen la altul. Că situația este la acest cuvînt instabilă, necristalizată, ne-o dovedește și sintagma *cartofi noi* auzită tot de la subiectul M. C. Or, în subdialectul crișean, deci și în idiolectul celor trei subiecți studiați de mine, pluralul lui *nou* este tot *nouă* [haine nouă]. Dacă în idiolectul său s-ar fi consolidat forma de feminin (la plural), atunci ar fi trebuit ca subiectul să rostească nu *cartofi noi*, ci *cartofi nouă*. Tot atît de adevărat este că această sintagmă a putut fi considerată ca un termen aparte, dat fiind că în grai nu există perechile *pere nouă*, *picioici nouă*.

În sfîrșit, ultimul cuvînt pe care mi-am propus să-l discut este numele animalului denumit științific *Myocastor coypus*. Atît DEX, cît și DOOM înregistrează pentru acesta formele *nutria* la singular [10] și *nutrii* la plural. Opoziția mi se pare bizară : forma de plural consfințește uzul, iar cea de singular apare legată de etimon. Dacă ținem să împămîntenim o formă apropiată de etimon (fr. *nutria*, germ. *Nutria*) neluînd în seamă uzul, atunci ar trebui să recomandăm dubletul *nutria—nutrie*. Mai firească însă mi se pare adaptarea totală la sistemul morfologic românesc : *nutrie* (pentru că *nutriă* nu e posibil [11]) — *nutrii* ; de altfel forma de singular *nutrie* am auzit-o frecvent, și nu numai în idiolectul subiecților observați de mine în vederea studierii fenomenului tratat în această lucrare. Revenind la schimbarea de gen, voi nota de la început că substantivul *nutrie* — pl. *nutrii* din idiolectul subiecților F. I. și M. C. (F. P. nu-l are în inventar) nu este nici masculin, nici feminin, nici neutru . El este feminin la singular și masculin la plural. Desigur, e vorba de o stare tranzitorie, ca și în cazul lui *cartof*, care, după cum am arătat înainte, nu este un neutru veritabil, ci un masculin pe cale de a deveni feminin. *Nutrie—nutrii* se află pe drumul invers. Nu știm încă ce formă va avea dacă procesul va înainta pînă la capăt. Cert este că ambii subiecți (F. I. și M. C.) spun [nutrii aieșt'ie nu-s frumoș[1]]. Deci toate determinările sînt masculine. Ce a provocat această schimbare de gen, pentru că în grai nu există un sinonim pentru literarul *nutria*? Nu există, dar imaginația populară l-a găsit : *șobolan*. De altfel am și consemnat uzul (desigur metaforic și depreciativ) *șobolan* = *nutria* la alți vorbitori. Or, *șobolan* este de genul masculin. Trecerea spre masculin a femininului *nutria* (*nutrie*) — *nutrii* a început cu pluralul, așa cum drumul invers al lui *cartof* — *cartofi* a început tot de la plural. Și cred că nu întîmplător. Pluralele *cartofi* și *nutrii* pot fi, după caz, fie masculine, fie feminine. Abia determinările (determinanții) ne indică cu precizie genul.

Mă opresc aici cu comentariile, observînd că ele trebuie considerate numai ca un semnal pentru un fenomen lingvistic care merită să fie studiat în profunzime. Ne întrebăm totuși : să fie aceasta o variantă originală de etimologie populară?

Aprilie 1989

Institutul Pedagogic
Baia Mare, str. Victoriei nr. 76

[10] Vezi Laura Vasiliu, *Desinența -a în limba română*?, în LR, XXXII, 1983, nr. 5, p. 491—496.

[11] Vezi A. Turculeț, *Unele aspecte ale aplicării principiului morfematic în ortografia actuală*, în LR, XXXIII, 1984, 3, p. 171—180.

NOI INFORMAȚII PRIVITOARE LA MANUSCRISUL AUTOGRAF ȘI LA TEXTUL REVIZUIT AL *VECHIULUI TESTAMENT* TRADUS DE NICOLAE MILESCU (V)*

N. A. URSU

11. Pentru determinarea locului unde s-a efectuat și a „stăpînului" care a poruncit să se facă prima revizie a *Vechiului Testament* tradus de Milescu, pe care o reflectă copia din ms. *45*, semnificativ este mai întîi faptul că, atît în *Cuvîntul înainte către cititori* al revizorului anonim, cît și în *Cuvînt înaintea cărții aceștia către preasfințitul mitropolit* al copistului, nu este menționat nicăieri numele domnitorului Șerban Cantacuzino, așa cum sînt menționate numele și porunca lui pe foaia de titlu și în prima prefață a *Bibliei* de la 1688. Or, dacă inițiativa (porunca) revizuirii traducerii lui Milescu, pentru a o aduce în faza în care se găsește ea în copia din ms. *45*, ar fi fost a domnitorului (unii cercetători i-au atribuit lui Șerban Cantacuzino chiar și inițiativa traducerii de către Milescu a *Vechiului Testament*), numele lui și menționarea cu laude a unei asemenea inițiative (porunci) nu puteau lipsi din aceste texte. În prefața adresată mitropolitului Teodosie, care, după cum vom vedea imediat, nu pare a fi fost redactată de copistul Dumitru, în numele căruia este scrisă, preocuparea pentru „isprăvirea" cărții, ca și cu aceasta să-și agonisească „nume vecinic", este atribuită numai lui. Nu rezultă însă în mod clar din această prefață dacă prin „isprăvirea" cărții copistul Dumitru înțelegea numai efectuarea copiei respective sau și revizia (îmbunătățirea) traducerii, în vederea tipăririi ei. Mai curînd pare că el se referă doar la „isprăvirea" copiei.

Așa cum a observat și V. Cândea [71], în prefața către mitropolit din ms. *45*, apar unele greșeli de copist. De exemplu [72]: „Iară sfinția ta, nu numai spre cele de folos ale sufletului, *pren sufletești isprăvi te aflii spre folosul supunerii învinciși. Toc voi zice și pre cel vestit Ptolemeu împărat.* Că și acela pentru cinstea numai cea pămîntească să nevoi [...] *Iară mai puțîn și cu aceasta sufletește le folosiși*" (ms. *45*, f. 1^{v}). În mod evident, fraza a doua din primul pasaj subliniat începe de fapt cu verbul *învinciși*, iar cuvîntul *toc* este scris greșit, probabil în loc de *tot*. În ultima frază subliniată, după *iară* lipsește cuvîntul *nu*, iar *le* este grafie greșită pentru *te*. Noi credem că lui Dumitru nu i-ar fi putut scăpa asemenea greșeli, dacă

* Primele patru părți ale acestui articol au apărut în LR, XXXVII, 1988, nr. 5, p. 455–468, nr. 6, p. 521–534, și XXXVIII, 1989, nr. 1, p. 31–46, nr. 2, p. 107–121.

[71] Vezi *op. cit.*, p. 154–155.

[72] Reproducem întocmai și punctuația din text. Sublinierile sînt ale noastre.

textul ar fi fost redactat de el. Stilul prefeței arată că autorul ei, probabil un cleric, era un om cult.

În aceeași prefață către mitropolit apare adjectivul *cuvîntăreț* „cuvîntător" : „și te arăți pildă bună păstoriului ce e prea bun, dîndu-te cu tot feliul de învățături pentru paza oilor celor *cuvîntărețe*". Acest derivat se întîlnește atunci frecvent în scrierile lui Dosoftei (de exemplu, în *Dumnedzăiasca liturghie*, Iași, 1679 [73], în *Molităvnic de-nțăles*, Iași, 1681 [74], în *Viața și petrecerea svinților*, Iași, 1682—1686 [75], în *Parimiile preste an*, Iași, 1683, f. 94[v], a doua paginație). În textele muntenești este folosit numai derivatul corespunzător *cuvîntător* (de exemplu, în *Evanghelia cu învățătură* a lui Coresi, Brașov, 1581 [76], în *Îndreptarea legii*, Tîrgoviște, 1652 [77], în prefața mitropolitului Varlaam al Țării Românești la *Cheia înțelesului*, București, 1678 [78], în prefața fraților Șerban și Radu Greceanu la traducerea de către ei a *Mărgăritarelor* lui Ioan Gură de Aur, București, 1691 [79], în epilogul lui Antim Ivireanul la *Psaltire*, București, 1694 [80], în prefața mitropolitului Teodosie la *Triod*, Buzău, 1700 [81], în prefața aceluiași Teodosie la *Învățătură preoților pe scurt*, Buzău, 1702 [82]). Adjectivul *cuvîntăreț* apare însă și în epilogul lui Atanasie la *Evanghelia greco-română*, București, 1693 : „cea [...] din 4 părți ale lumii *cuvîntăreață* turmă" [83], precum și în traducerea panegiricului la sărbătoarea sfinților Constantin și Elena din ms. *766*, făcută de el : „întru mirosurile cele sufletești ai *cuvîntăreții* grădini a lui Constandin" (f. 99[r]). Tot aici apare de cîteva ori și derivatul *cugetăreț* : „stelele ale *cugetărețului* ceriu al bisericii" (f. 84[v]), „s-au zugrăvit întru *cugetăreața* putere a păciuitoriului împărat" (f. 100[v]), „a *cugetăreților* împărați" (f. 133[r]), care este de asemenea frecvent în scrierile lui Dosoftei [84]. În epilogul lui Atanasie la traducerea acestui panegiric (f. 136[r]), ca și în cuprinsul traducerii respective (f. 76[r], 79[r], 80[r], 80[v]), apare însă și derivatul sinonim *cuvîntător*, care se datorește, probabil, copistului muntean al textului. La f. 74[v] apare și adjectivul *cugetător*, datorat, probabil, tot copistului. Faptul că scribul a introdus în textele copiate în ms. *766* corespondentele muntenești ale unor cuvinte și fonetisme moldovenești din manuscrisul autograf al lui Atanasie poate fi dovedit cu numeroase exemple, dintre care citățm aici doar unul : *picioare* (f. 83[v], 126[v]), dar și *picere* (f. 115[r], 115[v], 120[v]), formă care nu poate fi atribuită moldoveanului Atanasie. Așadar, nu numai Dosoftei, ci și ieromonahul Atanasie, prezumtiv colaborator al său, a cărui activitate

[73] Vezi ediția critică apărută la Iași, în 1980, p. 79, 82, 113, 118, 120, 133, 167, 185, 259.
[74] Vezi D. Pușchilă, *Molitvenicul lui Dosoftei*, în „Analele Academiei Române", Memoriile Secțiunii Literare, seria II, tom. XXXVI, 1913—1914, p. 64.
[75] Vezi DA, s.v. *cuvînta*.
[76] *Ibidem*.
[77] Vezi CADE.
[78] Vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *op. cit.*, p. 220.
[79] *Ibidem*, p. 317.
[80] *Ibidem*, p. 336.
[81] *Ibidem*, p. 408.
[82] *Ibidem*, p. 434.
[83] *Ibidem*, p. 334.
[84] Vezi *Dumnedzăiasca liturghie*, ediția citată, p. 114, 120, 175, 253, 259, și cronografnl din ms. *3456* de la BAR, f. 15[v]. Pentru atestări din *Viața și petrecerea svinților*, cf. DA, s.v. *cugeta*.

în Țara Românească am prezentat-o mai sus (vezi **10.2.**), folosea derivatele *cugetăreț* și *cuvîntăreț*. Prezența adjectivului *cuvîntăreț* în prefața adresată mitropolitului Teodosie este deci un semn că textul respectiv fusese redactat, probabil, de un moldovean, care putea fi atît ieromonahul Atanasie, cît și episcopul Mitrofan, căci și el, în calitate de colaborator apropiat al lui Dosoftei, putea să aibă acest cuvînt în scrisul său. Comună aceleiași prefețe către mitropolit din ms. *45* și traducerii lui Atanasie din ms. *766* este și următoarea construcție cu dislocarea adjectivului *mult*: „*cu alte cărți multe*" (ms. *45*, f. 1^{v}), „*cu alte răutăți multe*" (ms. *766*, f. 91^{r}).

11.1. În lumina datelor prezentate pînă aici putem conchide că ms. *45* este o copie munteană după un manuscris moldovenesc, pe care îl vor fi adus cu ei la mitropolia Țării Românești, în vara anului 1686, episcopul Mitrofan și, eventual, ieromonahul Atanasie. După toate probabilitățile, prima revizie a *Vechiului Testament* tradus de Milescu se făcuse deci în Moldova, de către Dosoftei și colaboratorii lui. Copia din ms. *45* s-a făcut la dorința și sub îndrumarea mitropolitului Teodosie, a cărui contribuție la pregătirea ediției *Bibliei* de la 1688 va fi fost deosebit de importantă, cu toate că, fiind *absolut necesar*, sub aspect canonic și politic, ca publicarea ei să se facă cu binecuvîntarea unui patriarh (al Constantinopolului sau al Ierusalimului), la începutul acestei cărți nu a mai avut loc o prefață sau o binecuvîntare a lui. După cît se pare însă, în momentul în care se executa copia din ms. *45* nu se hotărîse încă editarea într-un singur volum a întregii *Biblii* în limba română. Cercurile clericale din Țara Românească și din Moldova se preocupau (pînă) în acel moment de traducerea și de pregătirea pentru tipar a *Vechiului Testament*, pentru că *Noul Testament* în limba română era deja publicat la Bălgrad, în anul 1648. Hotărîrea de a se edita întreaga *Biblie* în românește va fi fost luată abia la începutul anului 1687, cînd mitropolitul Teodosie îi va fi adus la cunoștință domnitorului Șerban Cantacuzino că este în posesia unei traduceri revizuite a întregului *Vechi Testament*, după versiunea *Septuagintei*, care tocmai se reedita atunci la Veneția, cu cheltuiala domnitorului muntean. Eventuala propunere a mitropolitului făcută domnitorului să patroneze și să finanțeze tipărirea și în limba română a întregii *Biblii*, ca el să devină astfel ctitorul ambelor monumente culturale, îi va fi surîs lui Șerban Cantacuzino. Abia acum el va fi hotărît începerea lucrărilor de ultimă revizie a textelor (*Vechiul Testament* tradus de Milescu și *Noul Testament* tipărit la Bălgrad), însărcinînd, în mod firesc, pe mitropolit cu elaborarea și tipărirea ediției. În acest scop, cum se afirmă în prefața *Bibliei*, a fost constituită o adevărată echipă de învățați greci și români, în frunte cu dascălul și arhiereul grec Ghermano Nisis, veche cunoștință și, poate, apropiat al mitropolitului Teodosie [85], care au făcut o nouă confruntare a traducerilor românești menționate cu textul grecesc al *Bibliei* care se tipărea atunci la Veneția, stabilind astfel textul românesc editat în anul 1688. Dintre acei „oameni ai locului" care au participat la această operație

[85] Într-o scrisoare din 9 august 1674 către Radu Crețulescu și fiul său Pîrvan, mitropolitul Teodosie, aflat atunci la mănăstirea Tismana, depus din scaunul mitropolitan în împrejurările cunoscute din anul 1672, transmite „sfinției sale dascalului Ghermano spăsenie și blagoslovenie". Vezi N. Iorga, *Studii și documente cu privire la istoria românilor*, vol. V, partea I, București, 1903, p. 487.

de ultimă revizie și de editare a lucrării un rol mai important l-au avut, desigur, frații Șerban și Radu Greceanu. Este însă nedrept să li se atribuie numai lor contribuția decisivă la definitivarea textului (sau chiar întreaga operație de traducere a *Bibliei* în limba română), cum se face de multă vreme în istoria noastră culturală, datorită faptului că, fiind abia în ultimele decenii descoperite și studiate mai atent versiunile anterioare (din ms. *4389* și ms. *45*) ale *Vechiului Testament* și raporturile dintre *Noul Testament* de la Bălgrad și textul corespunzător din *Biblia* de la 1688, nu se știa cum s-au desfășurat lucrurile. În prezent putem mai bine aprecia următoarea mențiune din epilogul *Bibliei* privitoare la contribuția fraților Greceanu, alături de cea a altor dascăli, la definitivarea textului : „Iară *cu nevoința și îndireptarea celor ce s-au întîmplat dascali*, și mai mult deslușindu-se pre limba rumânească de cei mici și plecați dentru slugile Măriii sale, Șărban biv 2 logofet i brat ego Radul log." [86]. Într-o altă notă de la sfîrșitul *Bibliei*, episcopul Mitrofan, care era de asemenea un om învățat, semnează lucrarea astfel : „a tot lucrul tipográfiei și *îndireptării cuvintelor rumânești* ostenitoriu", adică și în calitate de diortositor al cărții, nu numai de tipograf [87]. Ca atare, o serie de intervenții lingvistice în ediția *Bibliei*, care nu se pot limita la introducerea în text a unor particularități fonetice ori lexicale moldovenești, pot fi (trebuie) atribuite și lui Mitrofan [88].

12. Pentru identificarea autorului primei revizii a *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu prezintă importanță și faptul că, în *Cuvînt înainte către cititori*, revizorul pomenește numele lui Milescu, de patru ori, fără mențiunea de rigoare a rangului său boieresc : „Iară *Nicolae*, vrînd să aducă și el cartea aceasta den elinie la rumânie" (ms. *45*, f. 456^{v}, col. 2), „Iară și noi, pre lîngă izvodul *lui Necolae*, am mai alăturat și alte izvoade grecești" (*ibid.*, f. 457^{r}, col. 1), „aflînd și noi izvod grecesc altul, de cele den Frangofort, dupre care au scris și *Necolae*, am urmat aceluia" (*ibid.*), „pentru căci izvodul *lui Necolae*, pentru degraba scriindu-l, n-au pus nici unele de acestea" (*ibid.*, col. 2). Modul acesta neprotocolar de referire la persoana traducătorului, mare boier cunoscut de contemporani sub numele de „Nicolae spătarul", cum semna el însuși, lasă loc presupunerii că revizorul manuscrisului său era (sau îi fusese) un apropiat (mai curînd moldovean), eventual chiar mai în vîrstă decît el. Căci altfel ar fi trebuit să-i citeze numele împreună cu titlul boieresc pe care îl avea (avusese), așa cum face, în prefața sa, autorul versiunii *Vechiului Testament* din ms. *4389*, identificat de noi în persoana lui Daniil Panoneanul, care a folosit același manuscris autograf al lui Milescu : „un izvod scris cu mîna, care l-au fost prepus *Nicolae spătariul* moldovean, dascal și învățat în limba elinească", „în izvodul cel rumânesc care au fost prepus mai denainte de *Nicolae spătar*". Este mai greu de crezut că un prezumtiv revizor muntean al textului aflat în copia din ms. *45* nu știa (pe la 1686) cine era acel *Nicolae* (fost, prin anii 1659—1660, mare spătar și în Țara Românească, a cărui semnătură de la sfîrșitul predosloviei sale la tradu-

[86] Vezi Ioan Bianu și Nerva Hodoș, *op. cit.*, p. 291. Sublinierea noastră.
[87] *Ibidem.* Sublinierea noastră.
[88] Vezi și comentariul lui I. Gheție în acest sens, în SLLF, II, 1972, p. 63.

cerea *Vechiului Testament* nu putea fi decît „Nicolae spătar") și, ca atare, i-a citat numele fără titlul boieresc de rigoare.

13. Numeroasele glosări marginale aflate în ms. *45*, dintre care o bună parte am reprodus în listele de sub **7.5.**, **8.3.1.** și **8.3.2.**, sînt scrise de copistul Dumitru. Cele scrise de Nicola, care a colaționat textul, sînt relativ puține (am citat cîteva sub **10**). Dintre glosările scrise de mîna lui Dumitru, cele mai multe se aflau, probabil, în textul după care el copia. Primul lor strat putea să aparțină fie lui Milescu însuși, fie primului revizor al traducerii sale. Nu este exclus ca unele glosări să fie ale copistului Dumitru, așa cum tot lui i se poate datora înlocuirea sau modificarea multor cuvinte și forme din textul pe care îl copia. O serie de glosări puteau fi făcute în textul după care a fost copiat ms. *45* și de unele persoane, eventual de la mitropolia Țării Românești, care vor fi văzut textul respectiv înainte de a se hotărî transcrierea lui.

Încercînd să determinăm proveniența glosărilor din ms. *45* scrise de mîna lui Dumitru, le-am grupat pe cele făcute prin termeni specifici graiurilor dacoromânești nordice, îndeosebi moldovenești, și, analizîndu-le, am conchis că ele pot aparține ori lui Milescu, ori primului revizor al traducerii sale, în eventualitatea că acesta a fost tot un moldovean. În majoritatea cazurilor, glosările acestea sînt făcute prin cuvinte care au fost de regulă înlocuite în ediția *Bibliei* de la 1688. De exemplu : *cerdac*, marg. : **argea** (f. 120^{v}, 1 Reg. *9*, 25, în *B* : *foișor*), *pre puțin*, *puțin*, marg. : **cătinel** (f. 38^{v}, Ieș. *23*, 30, în *B* : *pren încet*, *încet*), *minută*, marg. : **cescuț** (f. 275^{r}, Is. *29*, 5, în *B* : *puntúră*), *vasele*, marg. : **ciniile** (f. 78^{r}, Deut. *1*, 41, în *B* : *uneltele*), *pren cel făcut ca mreaja*, marg. : **farmacuri**, *fereastră* (f. 157^{v}, 4 Reg. *1*, 2, în *B* : *pren cele făcute cu mreje*), *spin*, marg. : **hrease** (f. 380^{v}, Epist. Ier., 60, în *B* : *mărăcini*), *cuvîntul*, marg. : **județul** (f. 145^{r}, 3 Reg. *3*, 28, în *B* : *judecata*), *iertare*, marg. : **mîzdă** (f. 121^{v}, 1 Reg. *12*, 3, în *B* : *mită*), *rug*, marg. : *spin*, **păducel** (f. 109^{v}, Jud. *9*, 14, în *B* : *mărăcine*), *săcriiu*, marg. : **raclă** (f. 4^{v}, Fac. *7*, 1, în *B* : *chivot*), *viclení*, marg. : **rocoși** (f. 157^{v}, 4 Reg. *1*, 1, în *B* : *viclení*), *belciug*, marg. : **sponcă** (f. 39^{r}, Ieș. *26*, 6, în *B* : *copcă*), *semn de deochi*, marg. : **șumuiag** (f. 380^{v}, Epist. Ier., 59, în *B* : *semn de deochi*), *strînsoare*, marg. : **zgîrceală** (f. 400^{v}, Sir. 11, 17, în *B* : *strînsoare*). Se impune acum următoarea întrebare : admițînd că asemenea glosări prin cuvinte moldovenești se găseau în manuscrisul autograf al lui Milescu, putea un revizor muntean să le reproducă în textul pe care, revizuindu-l, îl transcria? Noi credem că prezența lor în ms. *45*, alături de toate celelalte particularități ale graiurilor dacoromânești nordice, îndeosebi moldovenești, aflate în acest manuscris, pe care le-am menționat în diverse paragrafe de mai sus, se explică numai prin faptul că primul revizor al *Vechiului Testament* tradus de Milescu a fost un moldovean. Căci numai un revizor moldovean ar fi putut fie să facă însuși asemenea glosări, fie să le reproducă, eventual, din textul lui Milescu.

Surprinzătoare este și glosarea prin verbul *murguí* : „și *mug* strigînd", marg. : **murguiesc** (f. 380^{r}, Epist. Ier., 29, în *B* : *zbiară*), considerat de I. Gheție „un maghiarism neatestat în documente și în limba de astăzi, localizabil însă în Banat sau Transilvania" [89].

[89] Vezi I. Gheție, *op. cit.*, p. 190.

Numărul glosărilor făcute de munteni în textul aflat în copia din ms. *45*, în majoritatea cazurilor prin termeni cu care au fost substituite în alte locuri cuvintele glosate și care au rămas în textul *Bibliei*, este mult mai mare. Exemple de acest fel oferă, în listele de sub **8.3.1.** și **8.3.2.**, cuvintele *ai*, *arină*, *arșiță*, *bocet*, *boci*, *buhai*, *dodăi*, *dodăială*, *glod*, *feredeu*, *hatman*, *hudiță*, *ilău*, *mai*, *mancă*, *medelniță*, *oteși*, *pociumb*, *poamă*, *pristav*, *răgălie*, *smidă*, *sponcă* și altele.

O mențiune aparte se cuvine glosărilor prin cuvintele *avéghi* și *ghiuliuș* : *aleș*, marg. : **avéghi** (f. 109^{v}, Jud. *9*, 25, în *B* : *paznici într-ascuns*), *sfatul*, marg. : **ghiuliușul** (f. 374^{v}, Iudit. *11*, 9, în *B* : *sfatul*). Cuvîntul *aveghi*, compus din prep. *a* + s.n. *veghi* „pîndă" (ca și *aleș*, compus din prep. *a* + s.n. *leș* „pîndă", vezi DA), mai este cunoscut numai din *Foletul novel* (pentru anul 1694) [90], text atribuit de noi mitropolitului Teodosie Veștemeanul [91]. Tot în *Foletul novel* apare de cîteva ori și s.n. *ghiuluș* [92].

14. Atragem atenția și asupra faptului că în ms. *45* sînt numeroase greșeli de copist, neobservate la colaționare de Nicola, cărora le corespund în ediția *Bibliei* de la 1688 fie grafiile corecte ale cuvintelor respective, fie cuvinte sinonime. De exemplu : *ațacă* „acață" (f. 392^{r}, Înțel. *7*, 25, în *B* : *apucă*), *brobodenic* (vezi **8.3.1.**, s.v. *nemeteț*), *hananeilor* (f. 40^{v}, Ieș. *28*, 35, în *B* : *hainelor*), *hălădui* (f. 449^{r}, col. 1,4 Mac. *4*, în *B* : *huli*), *hîtrie* (f. 445^{r}, col. 1, 3 Mac., în *B* : *hîrtie*), *mîncomí* (vezi **8.3.2.**, s.v. *mîlcomiș*), *muruiară* (f. 350^{r}, Am. *2*, 1, în *B* : *muruială*), *nănțimea* (f. 144^{r}, 3 Reg. *2*, 9, în *B* : *cărunțimea*), *năsipire* (f. 355^{v}, Mih. *7*, 12, în *B* : *răsipire*), *slipuri împistrite* (f. 146^{r}, 3 Reg. *6*, 33, în *B* : *sclipuri împătrit*), *stirasc* (f. 16^{r}, Fac. *30*, 37, în *B* : *stirac*), *șurug* (f. 39^{r}, Ieș. *25*, 33, în *B* : *vîrtej* ; cf. și *șurub*, f. 39^{r}, Ieș. *25*, 35, în *B* : *vîrtej*), *taistră* (f. 374^{r}, Iudit. *10*, 5, în *B* : *traistă* ; cf. și *traistă*, f. 375^{v}, Iudit. *13*, 11, 17, în *B* : *traistă*).

15. După cum se știe, în *Biblia* de la 1688 se află numeroase greșeli de tipar, care uneori fac textul de neînțeles. Ele se datoresc mai ales faptului că ultima revizie a textului și tipărirea lui s-au făcut în mare grabă, impusă, probabil, de starea tot mai nesigură de la o zi la alta, în cursul anului 1688, a sănătății domnitorului Șerban Cantacuzino, patronul lucrării. El a murit la 29 octombrie 1688, cînd *Biblia* abia se terminase de imprimat, în luna septembrie.

T. Cipariu este primul cercetător care a atras atenția asupra existenței în ediția *Bibliei* de la 1688 a unor „erori tipografice mari", citînd și nouă exemple [93]. O parte dintre aceste greșeli pot fi corectate în context, fiind vorba de omiterea sau adăugarea fără rost a unei (unor) litere, de unirea greșită a unor fragmente din cuvinte diferite și altele. Multe dintre ele (între care și unele citate de Cipariu) nu pot fi însă corectate decît prin raportare la textul corespunzător aflat în ms. *45*, deoarece greșelile respective se datoresc lecturii (sau corectării) neatente a manuscrisului după

[90] Vezi Emil Vîrtosu, **Foletul novel**, *calendarul lui Constantin vodă Brîncoveanu, 1693—1704*, București, 1942, p. 34.
[91] Vezi *art. cit.* la nota 59.
[92] Vezi Emil Vîrtosu, *op. cit.*, p. 32, 36, 40. Cf. și DA.
[93] Vez *Principie de limbă și de scriptură*, Blaj, 1866, p. 112.

care se culegea (protograful textului copiat în ms. *45)*, fără ca ultimii revizori și corectorii textului tipărit să mai fi consultat în aceste locuri originalul grecesc.

Am semnalat mai sus (vezi **7.3.2.**) faptul că în ms. *45* apar frecvent nume proprii (uneori și substantive comune) feminine cu procliza articolului hotărît al genitiv-dativului. În ediția *Bibliei* ele au fost de regulă înlocuite cu formele corespunzătoare cu articolul postpus sau cu alte forme echivalente. În cîteva locuri însă formele respective din textul copiat în ms. *45* nu au fost înțelese (ori au fost interpretate greșit) de tipografii și corectorii *Bibliei*. De exemplu : „pănă la *teremintos* [marg. : stăjari] *ai Faran*, carele este în pustiiu" (f. 7^{v}, Fac. *14*, 6 ; în orig. : ἕως τῆς τερεμίνθου τῆς Φαράν ; în *B* : „pănă la *tereminto*, *ai Faranii*, care este în pustie"), „carea este, de cătră miadzănoapte, *ai Vetil*, despre răsărita soarelui" (f. 115^{v}, Jud. *21*, 19 ; în orig. : ἥ ἐστίν ἀπό βορρᾶ τῆς Βαιθήλ ; în *B* : „carea este de cătră miadzănoapte, *ai Vetil*, despre răsărita soarelui"), „pre cei 2 ficiori *ai Resfa*, fetei lui Aia" (f. 141^{r}, 2 Reg. *21*, 8 ; în orig. : τοὺς δύο υἱοὺς Ῥεσφά ; în *B* : „pre cei doi feciori *a Iresfei*, fetei lui Aía").

Alte exemple, de diferite tipuri de greșeli, le semnalăm în ordinea în care apar ele în text.

F. 3^{v}, Fac. *4*, 7 : „Nu doară dentiu drept vei aduce, iară spre dreptul nu vei împărți, greșit-ai? *Mîncomește* cătră tiine întoarcerea lui, și tu îl vei stăpîni pre însul" ; în orig. : ἡσύχασον ; în *B* : „De nu direpț vei aduce, iară pre direpț nu vei împărți, greșit-ai *mîlcomește*, cătră tine e întoarcerea lui, și tu vei stăpîni pre dînsul".

F. 37^{v}, Ieș. *22*, 5 : „ca să pască *țarină alta*" ; în orig. : ἀγρὸν ἕτερον ; în *B* : *țarina altuia*.

F. 124^{r}, 1 Reg. *16*, 20 : și „*ied den capre unul*" ; în orig. : ἔριφον αἰγῶν ἕνα ; în *B* : „și *unt de capre*".

F. 141^{r}, 2 Reg. *21*, 16 : „încins cu o *ghigă*" ; în orig. : κορώνην ; în *B* : „cu *sabie*".

F. 210^{r}, Est. *4*, 16 : „Ascultă rugii mele și iartă *sorțului* tău" ; în orig. : τῷ κλήρῳ ; în *B* : „Ascultă ruga mea și te îmblînzește *soțului* tău".

F. 279^{v}, Is. *42*, 3 : „*ce la adevărat* va scoate județ" ; în orig. : ἀλλά εἰς ἀλήθειαν ; în *B* : *cel adevăr*.

F. 291^{v}, Ier. *6*, 9 : „ca cel ce culege spre *coșnița* lui" ; în orig. : τὸν κάρταλον ; în *B* : „în *cunoștința* lui".

F. 312^{v}, Plîng. *3*, 16 : „scoase cu *gonț* dinții miei" ; în orig. : ψήφῳ ; în *B* : „scoase cu dinții miei număr".

F. 324^{r}, Iez. *23*, 20 : „cărora era ca a măgarilor *trupurile* lor, și boașe de cai boașele lor" ; în orig. : αἱ σάρκες ; în *B* : „cărora era ca ale măgarilor *cărnurile* lor, și boașe ca de cai boașele lor". Eufemismul *trup* „penis" este folosit și astăzi în graiurile populare din Moldova. Traducerea literală, prin *cărnuri*, a cuvîntului din original a sacrificat, în *Biblie*, sensul comparației.

F. 405^{r}, Sir. *24*, 14 : „întru măgurile *Aermon*" ; în orig. : ἐν ὄρεσιν Ἀερμών ; în *B* : „în munții a *Ermonului*".

F. 437^{v}, 2 Mac. *9*, 11 : „cu dumnedzăiescul bici, *preste minută* [marg. : cescuț] adăogîndu-să cu durerile" ; în orig. : κατὰ στιγμήν ; în *B* : „cu bătaia cea dumnezăiască *premenit* adăogîndu-să cu durerile".

F. 452^{v}, col. 2, 4 Mac. *13* : „și crescu mai tare *pentru soțietatea hrănii*, și pren cea de toate zilele cunoștință" ; în orig. : διὰ τῆς συντροφίας ; în *B* : „și crescu mai tare, *pentru soția ta te hrănîiu* și pentru cea de toate zilele obiciuire". Cuvîntul *soțietate* mai apare și în alte locuri din ms. *45*. precum și în traducerea *Mîntuirii păcătoșilor*, făcută tot de Milescu [94]

Octombrie 1988

Centrul de Lingvistică, Istorie Literară și Folclor, Iași, str. Codrescu nr. 2

[94] Vezi N. A. Ursu, *art. cit.* la nota 24.

CUVINTE NOI NEÎNREGISTRATE ÎN DICȚIONARELE GENERALE PE MARGINEA *SUPLIMENTULUI* LA DEX (DEX—S)*

II

IRINA PREDA

Din domeniul *tehnicii propriu-zise, al electronicii, ciberneticii și informaticii* credem că puteau fi introduse cu folos în inventarul lexical al *Suplimentului* la DEX cuvinte ca : *cinescopic* („Tuburi *cinescopice* ale televizoarelor", F 1 IV 1988, 5 ; *cinescop* apare în DEX), *defectoscopic* („Laborator *defectoscopic* mobil", M 30 IV 1988, 12 ; termenul ar fi completat familia lexicală din DEX, în care există *defectoscop* și *defectoscopie*), *dural* („Gloanțele perforante, găurind carterul din *dural*", IVANKIN, 280), *glisaj* („*Glisajul* pereților din dormitor", F 22 IV 1988, 19 ; DEX înregistrează sinonimul *glisare*), *hidroizolație* („Tehnologia de realizare a foliilor pentru *hidroizolații*", F 27 V 1988 ; 5 ; *Suplimentul* introduce în inventarul său sinonimul *hidroizolare*, precum și alți membri ai familiei lexicale : *hidroizola* și *hidroizolat*), *holtșurub* (atestat în forme *holșurub* în „Oglinzi nemontate în *holșuruburi*", F 22 IV 1988, 19), *informatizare* („Cibernetizarea și *informatizarea* în concepția Partidului Comunist Român", ib. 24 VI 1988, 17, cf. CA 1988, 24 II ; dar corelativul său *cibernetizare* a fost inclus în DEX—S), *megabit* („Microprocesor cu o capacitate de 4 *megabit*", RL 13 VIII 1988, 6 ; submultiplul *bit* figurează însă în *Supliment*), *videocameră* („Robot submarin ... dotat cu o *videocameră*", M 7 V 1988, 12, cf. ib. 2 VII 1988, 12), *videoclip* („Am urmărit ... pe micul ecran *videoclipul* cîntecului", F 15 VII 1988, 21, cf. STS 16 VII 1988, 8), *videointerviu* („Lucrează la o serie de *videointerviuri*", ROM. LIT. 18 VIII 1988, 23), *videorecorder* („Vînd *videorecorder* marca Sharp", RL 12 VIII 1988, 4 cf. ib. 19 IV 1988, 4), *xerografia, xerografiat* („Îmi face cadou ... un exemplar *xerografiat*", SAT [1988], 46) și *xerografiere* (pentru cele trei cuvinte din urmă DEX—S înregistrează doar sinonimele *xeroxa, xeroxare* și *xeroxat*).

Printre cei 20 de termeni analizabili formați cu *auto-* denumind *mijloace de transport* incluși în DEX—S (unii puțin folosiți, v. *autodumper, autogreder* etc.) nu figurează deja consacrații *autobenă* („Greutatea formidabilă a *autobenei*", F 1 VII 1988, 19), *autoizotermă* („Cîmpul vizual al șoferului unei *autoizoterme*", ib. 29 VII 1988, 18) și *autodepanator* („*Autodepanatorul* TV ... circulă grăbit", RL 25 V 1988, 5) ; de asemenea, lipsesc din *Supliment* : *boxpalet* („În acești *boxpaleți* se poate transporta prenadez", ib. 25 V 1988, 5), *electrostivuitor* („22 de electrocare și *electrostivui-*

* Vezi partea I a articolului nostru în LR, XXXVIII, 1989, nr. 2, p. 123—132.

toare au fost casate", F 1 IV 1988 ; 4 ; dar *autostivuitor* apare în DEX—S), *taf* („Lucrează pe *taf*, adică pe tractorul acela cu lamă care trage lemnele din pădure", APP 1987, 10).

Din domeniul *politicii, al politicii economice și al economiei* constatăm absența din inventarul *Suplimentului* a unor termeni și sintagme de circulație curentă, precum : *acord global* („*Acordul global* ... aplicat ferm", RL 24 V 1988, 1), *antiapartheid* („Un single *antiapartheid*", AS 1986, 154), *antinazist* („Conducătorii rezistenței *antinaziste*", AF 1986, 295), *antirasial* („Își pune ... arta în slujba luptei *antirasiale*", C IV 1988, 17), *antiterorist* („Raid *antiterorist*", RL 17 V 1988, 6), *gestapovist* („Brutele *gestapoviste*", C V 1988, 23 ; *gestapou* figurează în DEX), *interguvernamental* („Comisia *interguvernamentală* româno-sovietică de colaborare economică", RL 5 V 1988, 1), *nep* („Societatea sovietică din perioada *nepului*", AL 1986, 297), *revanșist* („Paginile ziarului *revanșiștilor* vest-germani", BEZÎMENSKI, 288 ; în DEX există *revanșism*), *utecist* și *utemist* (pentru ambele cuvinte, citarea izvoarelor ni se pare superfluă), *vicepremier* („*Vicepremier* ... al Irakului", RL 17 V 1988, 6).

Și unii *termeni lingvistici* consacrați lipsesc din inventarul DEX—S : *gaelică* („Nu i se părea un motiv prea serios pentru a studia această limbă ... Ca și cînd ai învăța *gaelica*", SÁBATO, 278), *morfofuncțional* și *morfosintactic* (ROM. LIT. 31 III 1988, 19), *occitană* („*Occitana*, cunoscută și sub numele de provensală", F 1 IV 1988, 10, cf. ROM. LIT. 14 VII 1988, 11, STS 27 II 1988, 12), *oronim* („Hidronime, *oronime* ...", M 27 II 1988, 5 ; în DEX figurează sinonimul *oronimic*), *plurisemantic* (SÁBATO, 210).

Insuficienta folosire a izvoarelor publicistice (îndeosebi a periodicelor culturale) în operația de documentare a autorilor *Suplimentului* ni se pare de-a dreptul frapantă pentru domeniul *criticii, istoriei și teoriei literare* ; termeni (și sintagme) adesea cu o mare frecvență în aceste izvoare lipsesc din lista de cuvinte a DEX—S : *alteritate* („O sinteză subtilă între identitate și *alteritate*", STS 18 VI 1988, 3, cf. ib. 2 IV 1988, 10, SAT [1988], 54, F 27 V 1988, 10), *auctorial* („Apariția conștiinței *auctoriale*", STS 19 III 1988, 10, cf. ib. 27 II 1988, 4, 16 IV 1988, 9, F 6 V 1988 10, ROM. LIT. 24 III 1988, 11, 14 IV 1988, 9, 2 VI 1988, 7, 7 VII 1988, 9, 9 IV 1988, 4), *biografism* („Un fel de roman epopeic în care ... *biografismul* ... impregnează textul", ROM. LIT. 21 IV 1988, 9, cf. ib. 23 VI 1988, 10), *biografist* („Univers epic de sorginte biografistă", ib. 16 VI 1988, 11), *commedia dell'arte* („Un spectacol de *commedia dell'arte*", SAT [1988], 117, cf. ROM. LIT. 21 IV 1988, 16, STS 6 VIII 1988, 5, F 20 V 1988, 14, 8 VII 1988, 14, S 8 IV 1988, 5, C IV 1988, 19), *dilogie* („Piesele soresciene din *dilogia* de evocări", ROM. LIT. 26 V 1988, 16), *empatic* („Cronică *empatică*", F 8 IV 1988, 11 ; *empatie* figurează în DEX—S), *epistolier* („*Epistolierul* nu uită să-și înșire lecturile", STS 5 VI 1988, 5), *eseism* („Sub influența *eseismului*", ib. 27 II 1988, 9), *extraliterar* („Explicații *extraliterare*", ROM. LIT. 5 V 1988, 9 ; corelativul *extralingvistic* figurează în DEX), *fabulatoriu* („Scriitor ... cu remarcabile însușiri *fabulatorii*", ROM. LIT. 21 IV 1988, 8) *ficțional* („Tratarea anumitor motive *ficționale*", STS 5 VI 1988, 4, cf. ib. 16 VII 1988, 10, ROM. LIT. 21 IV 1988, 11, 18 VIII 1988, 11, 23 VIII 1988, 9), *intertext* („Adeseori *inter-*

textul are o ... funcție parodică", F 22 IV 1988, 10), *intertextual* („Savuroasele relații *intertextuale* din «Moromeții»", ROM. LIT. 19 V 1988, 9, cf. ib. 4 VIII 1988, 19) și *intertextualitate* („Aceste două texte ... constituind o puternică *intertextualitate*", ib. 16 VI 1988, 16, cf. 5 V 1988, 9, 2 VI 1988, 10, STS 23 IV 1988, 4), *ironism* („*Ironismul* ... receptării comentate", ROM. LIT. 19 V 1988, 11), *liricitate* („*Liricitatea* românească", ib. 26 V 1988, 9; corelativul *epicitate* există în DEX—S), *literaritate* („*Literaritatea* reportajelor din anii cincizeci", ROM. LIT. 21 IV 1988, 11, cf. ib. 12 V 1988, 9, STS 18 VI 1988, 3 și *literaturitate* („A accentua *literaturitatea* ... procedeului", ROM. LIT. 2 VI 1988, 9, cf. ib. 16 VI 1988, 16), *metaliteratură* („Trăim, se pare, într-o *metaliteratură*", STS 16 IV 1988, 12; *metalingvistică* este însă inclus în *Supliment*), *metaroman* („*Metaroman*, așadar, roman autoreflexiv", ROM. LIT. 24 III 1988, 11, cf. ib. 26 V 1988, 9), *micromonografic* („Era mai profitabilă ... abordarea *micromonografică*", ib. 2 VI 1988, 8; *micromonografie* apare în DEX), *microroman* („Un volumaș ... numit ... *microroman*", ROM. LIT. 31 III 1988, 11, cf. ib. 16 VI 1988, 11; în DEX—S este *microeseu*), *naratologic* („Dublă perspectivă *naratologică*", ROM. LIT. 19 V 1988, 11), *oximoronic* („Înlănțuirea *oximoronică* a cuvintelor", ib. 12 V 1988. 8; *oximoron* apare în DEX), *postmodern* („Poezia acestei țări rămîne mai aproape de filoanele clasice decît de experimentul *postmodern*", STS 16 IV 1988, 12, cf. ROM. LIT. 28 IV 1988, 11, 5 V 1988, 9), *postmodernism* („Există deja o istorie a conceptului de *postmodernism*", ROM. LIT. 7 IV 1988, 11, cf. ib. 5 V 1988, 9, STS 26 III 1988, 3, 18 VI 1988, 10, F 15 IV 1988, 10, 1 VII 1988, 10), *postmodernist* („Transformare ... a poeziei noastre *postmoderniste*", STS 26 III 1988, 3, cf. ROM. LIT. 24 III 1988, 5, ib. 31 III 1988, 4, 7 IV 1988, 11, 5 V, 1988, 9, 14 VII 1988, 11, F 15 IV 1988, 10), *prozastic* („Exercițiul povestirii fiind ... o schimbare de strategie *prozastică*", ROM. LIT. 21 IV 1988, 3, cf. ib. 2 VI 1988, 9), *subtextual* („Plan *subtextual* propus de ... viziunea genială a autorului", STS 19 III 1988, 8, cf. ib. 16 VII 1988, 10, ROM. LIT. 21 IV 1988, 5, F 18 III 1988, 11), *textualism* („*Textualismul* din romanul «Dus-întors» este grefat pe poetică", F 6 V 1988, 10, cf. ib. 18 III 1988, 11, ROM. LIT. 28 IV 1988, 10, ib. 5 V 1988, 11, STS 16 IV 1988, 12, ib. 23 IV 1988, 3), *textualist* („Volumul ... prozatorilor *textualiști*", STS 9 IV 1988, 5, cf. ib. 28 V 1988, 5, 18 VI 1988, 4, ROM. LIT. 17 III 1988, 11, ib. 24 III 1988, 9, 14 IV 1988, 9, 28 IV 1988, 10, 5 V 1988, 11, 14 VII 1988, 11, 4 VIII 1988, 9, F 18 III 1988, 11, ib. 8 IV 1988, 10, 6 V 1988, 10, 20 V 1988, 10, 22 VII 1988, 10), *textualizant* („Roman *textualizant*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 10, cf. F 22 IV 1988, 10), *textualizare* („*Textualizarea* epică", F 22 IV 1988, 10, cf. ROM. LIT. 2 VI 1988, 20), *topos* („Numeroase *toposuri* poetice tradiționale", ROM. LIT. 26 V 1988, 8, cf. ib. 7 IV 1988, 9, 2 VI 1988, 7, F 22 VII 1988, 11).

Pentru domeniul *artelor muzicale, teatrale și cinematografice* am semnala absența din inventarul lexical al *Suplimentului* a unor termeni (și sintagme) precum: *cabaletă* („Opera are ... o *cabaletă* destinată sopranei", RÉMY, 61), *mezzo* („Un rol mare de *mezzo* de coloratură", id. ib. 51, cf. 24), *nunceac* („Să-și demonstreze veleitățile în mînuirea *nunceacului* într-un program TV", AS 1986, 155), *operatoricesc* („Valoarea

deplină în cinematografie n-o poate aduce un singur talent (regizoral, dramaturgic, *operatoricesc* ...)", C V 1988, 12), *passo doble* („O coridă fără *passo doble* e ca o toamnă fără ploaie", PALER, 75; în schimb, *bossa nova* este în inventarul *Suplimentului*), *rock and roll* („*Rock and roll*-ul irumpe năucitor", AF 1986, 274, cf. F 25 III 1988, 21, AL 1986, 255, A. ROM. LIT. 1986, 122, ib. 1988, 148), *soul* („Regele muzicii *soul*", F 10 VI 1988, 21, cf. AL 1986, 251, AS 1986, 150), *spectacologie* („A impus *spectacologia* românească", ROM. LIT. 19 V 1988, 16), *superstea* („Va fi *supersteaua* ..., lumea va dori să-i atingă poalele hainelor", RÉMY, 83) și *supervedetă* („Regizorul a ales un cvartet de *supervedete*", AS 1986, 144, cf. AL 1989, 243; dar *superstar* apare înregistrat în DEX—S).

Dintre termenii aparținînd *sportului și jocurilor distractive*, credem că ar fi meritat să fi incluși în *Suplimentul* la DEX: *banderilier* („Taurul ... hărțuit ... de picadori și *banderilieri*", PALER, 54; *bandelă* apare în DEX), *contracronometru* („Cursă de urmărire *contracronometru*", ROM. LIT. 24 III 1988, 10, cf. A. ROM. LIT. 1986, 166, F 29 IV 1988, 13, ib. 8 IV 1988, 8, RL 23 IV 1988, 6), *go* („Ca să mai omoare din timp, jucau *go*", IVANKIN, 84, cf. F 6 V 1988, 11; revista REBUS are o rubrică permanentă rezervată acestui joc), *plusare* („*Plusările* începură prudente ...la pocher", BROMFIELD, 41; în DEX apare verbul *plusa*), *stroc* („*Stroc*. Termen ce desemnează ritmul de lovituri impus la caiac", F 4 III 1988, 22).

Lipsesc din DEX—S și o serie de nume de *discipline tehnico-științifice, de ramuri și ocupații profesionale*, recente sau tradiționale, întîlnite de noi în izvoarele publicistice: *anatomopatologie* (M 9 IV 1988, 6; dar *anatomopatologic* este înregistrat în DEX, iar *anatomopatolog* în DEX—S), *balneofizioterapie* („Clinica de *balneofizioterapie*", RL 9 V 1988, 4), *biogentorologie* („*Biogentorologia* modernă", M 18 IV 1988, 9), *biotehnologie* („Marile posibilități pe care le deschide ... *biotehnologia*", ib. 27 II 1988, 2, cf. 12 III 1988, 8, 7 V 1988, 8 și 12, 21 V 1988, 5, 18 VI 1988, 3, 9 VII 1988, 9, F 8 IV 1988, 8, 29 IV 1988, 13, 29 VII, 1988, 13, RL 23 V 1988, 2, CA 1988, 11 I și 26 VII), *electroaparataj* („Specialist în *electroaparataj*", F 1 IV 1988, 5), *electrosonicitate* („A fundamentat matematic *electrosonicitatea*", ib. 1 VII 1988, 16), *farmacognozie* („Catedra de *farmacognozie*, Facultatea de Farmacie", RL 29 IV 1988, 4, cf. F 29 IV 1988, 2), *fitogenetică* („Debutul cercetării în *fitogenetică*", ib. 22 IV 1988, 7), *gerontoprofilaxie* („Preocupările de *gerontoprofilaxie* inițiate de Ana Aslan", M 18 VI 1988, 9), *indo-europenistică* („Rezultatele ... investigațiilor în materie de *indo-europenistică*", ROM. LIT. 31 III 1988, 19), *neuroendocrinologie* („Societatea internațională de *neuroendocrinologie*", F 1 IV 1988, 13), *neurofiziologie* („Laboratorul de *neurofiziologie*", ib., cf. AF 1986, 63, M 7 V 1988, 9; cu adjectivul *neurofiziologic*, AF 1986, 63, cf. F 1 VII 1988, 17), *pneumoftiziologie* („Spitalul de *pneumoftiziologie*", RL 11 V 1988, 4), *presopunctură* („Procedeele de acu și *presopunctură*", F 29 IV 1988, 7), *sobărit* („*Sobăritul* este o artă nu tocmai la îndemîna tuturor", ib. 8 VII 1988, 3), *sumănărit* („*Sumănăritul* este unul dintre meșteșugurile de veche tradiție", CA 1988, 28 X; în DEX figurează sinonimul *sumănărie*), *termosonicitate* („A fundamentat ... *termosonicitatea*". F 1 VII 1988, 16; DEX—S include în inventarul său

corelativul *hidrosonicitate*), *vărărit* („*Vărăritul* ... o treabă venită din vechime", F 27 V 1988, 7).

Relativ numeroase ni se par absențele din *Supliment* ale *cuvintelor ce denumesc profesioniști și specialiști* din variate domenii : *albanolog* („Asistentul universitar *albanolog* și tracolog Andrei", STS 6 VIII 1988, 5 ; dar *tracolog* este inclus în DEX—S), *automatician* („Un informatician ..., un cibernetician ..., un *automatician*", M 18 VI 1988, 2 ; DEX—S înregistrează sinonimul *automatist*), *diabetolog* („Studiile *diabetologilor* români", F 1 VII 1988, 17 ; nici *diabetologie* nu apare în *Supliment*), *ecologist* (RL 23 IV 1988, 6, cf. ib. 4 V 1988, 6, A, ROM. LIT. 1989, 135), *energetician* („Monetăria Statului încadrează ... maistru *energetician*", ib. 9 V 1988, 4), *enigmist* (CA 1988, 23 III), *enolog* („*Enolog* șef la I.A.S. Panciu", M 16 VII 1988, 10, cf. STS 31 XII 1988, 5), *galvanizator* („Meseria de vopsitor-*galvanizator*", F 29 VII 1988, 8), *hermeneut* (STS 11 VI 1988, 9), *hidraulician* („Inginer *hidraulician*", F 1 VII 1988, 16), *indo-europenist* (ROM. LIT. 31 III 1988, 19), *judiciarist* („Am cunoscut mulți *judiciariști* și criminaliști", APP 1987, 63, cf. ib. 64, 69), *libero* („*Liberoul* echipei ... a pus în slujba fotbalului toată pasiunea", SSF 1 VII 1988, 3, cf. F 29 IV 1988, 23, ib. 20 V 1988, 23, 1 VII 1988, 23, A. ROM. LIT. 12 V 1988, 162), *medievalist* („Eminent *medievalist*", ROM. LIT. 12 V 1988, 22 ; dar *medievalism* și *medievism* există în DEX—S), *monte(u)ză* („*Monteuza* filmului", C IV 1988, 12), *navalist* („*Navaliștii* constănțeni", F 22 IV 1988, 13, cf. RL 28 III 1988, 2), *neurochirurg* („Observațiile *neurochirurgilor* și psihiatrilor", M 30 IV 1988, 4, cf. RL 1 VIII 1988, 4 ; *neurochirurgie* apare în DEX), *neuropsihiatru* („Medicul *neuropsihiatru*", M 30 VII 1988, 9, cf. CĂPRARU, 173), *nutriționist* („*Nutriționiștii* americani", M 2 VII 1988, 9), *radioreporteriță* (ROM. LIT. 23 VII 1988, 16), *reporteriță* („O destoinică *reporteriță*", C V 1988, 16), *securist*, *sinoptician* („*Sinopticienii* ... botezaseră acest [taifun] ... cu ... nume feminin", IVANKIN, 239), *subinginer* (frecvența termenului în limba română ne scutește de citarea izvoarelor), *sunetist* („Operatorul Roch Pescadere și *sunetistul* Roger Vieyra", ROM. LIT. 21 VII 1988, 23, cf. S 20 V 1988, 5), *tirist* („Doi șoferi *tiriști*", AF 1986, 109), *vărnicer* („*Vărnicerii* ... par a fi înfrățiți cu piatra [de calcar]", F 27 V 1988, 7).

Sticsul împreună cu mai „impunătoarea" *grisină*, atît de familiare în viața noastră cotidiană, lipsesc din nomenclatura *produselor de panificație* a DEX—S, ca și o serie de *nume de băuturi ori de sorturi* ale acestora : *caisată* („Țuică de prune, *caisată* și cornată", STOICA, 8), *cinzano* („Beau whisky și *cinzano* roșu", S 8 IV 1988, 3), *cornată* („Torn în sticle *cornată*", STOICA, 45), *demisec* („Vin alb *demisec*", A. ROM. LIT. 1985, 63), *fernet* („*Fernet* ... cumpără de la un magazin alimentar", AȘT 1984, 169), *martini* („Frigider plin cu ... sucuri, bere ..., *martini*", AS 1986, 177, cf. AL 1986, 42), *pernod* („I-am dat o sticlă întreagă de *pernod*", GARDEL, 69, cf. MALRAUX, 24), *quick(-cola)* (M 18 VI 1988, 10).

Substituirea atributului substantival cu funcție de „genitiv al autorului" („Opera *lui Eminescu*") printr-un atribut adjectival cu aceeași valoare semantică („Opera *eminesciană*") reprezintă un fenomen în plină expansiune în limba română, îndeosebi în domeniul limbajului

criticii, istoriei și teoriei literare (și de artă, în general). Cu puține excepții, asemenea *atribute adjectivale provenind din nume proprii de persoană* nu sînt înregistrate în dicționarele românești. Nici autorii DEX-ului nu fac excepție de la regulă. Considerînd statutul lor de cuvinte comune și frecvența lor tot mai mare temeiuri îndreptățite de a fi, totuși, luate în considerație, redactorii DEX—S le-au făcut loc larg în inventarul lucrării. Inovația ni se pare bine venită. Dar insuficienta valorificare a izvoarelor publicistice, în care apar prin excelență aceste cuvinte, a dus la rezultate cantitative dezamăgitoare și de o inconsecvență evidentă. Astfel, sînt incluse în DEX—S *blagian* și *caragialian*, dar lipsesc din el *bacovian*, *bogzian* (ROM. LIT. 30 VI 1988, 17), *camilpetrescian*, *cosbucian*, *sadovenian*; *călinescian* și *maiorescian* apar în *Supliment*, *lovinescian*, nu; există în lista de cuvinte a lucrării *cehovian*, *dostoievskian*, *tolstoian*, dar lipsesc din inventar *esenian*, *gogolian*, *lermontovian* (ROM. LIT. 4 VIII 1988, 19), *maiakovskian*, *ostrovskian*, *șolohovian*; *balzacian* este înregistrat în DEX—S, dar nu și *baudelairian*, *camusian*, *gidian*, *hugolian*, *molieresc* (SAT [1988], 117), *proustian* (ROM. LIT. 7 VII 1988, 9, cf. F 22 VII 1988, 11); *goethean* există în lucrare, *schillerian*, însă, nu; și *shakespearian* a fost selectat, dar absentează *byronian*, *faulknerian*, *o'neillian*; sînt omiși în bloc *horațian*, *ovidian*, *vergilian*; apare *beethovenian*, lipsesc *brahmsian*, *ceaikovskian*, *chopinian*, *verdian*; *stalinist* (ROM. LIT. 2 VI 1988, 11) nu a fost înregistrat, dar *maoist* figurează în lucrare. Semnalăm că aceeași inconsecvență ne întîmpină, în *Supliment*, și la substantivele în *-ism* derivate de la nume de personalități: în vreme ce *balzacianism* figurează în DEX—S, lipsesc din el *baudelaireanism* (ROM. LIT. 18 VIII 1988, 9), *byronism* (ib. 4 VIII 1988, 19), *maiorescianism* (ib. 4 VIII 1988, 11); *stalinism* (SÁBATO, 121) este omis în lucrare, dar *maoism* a fost selectat în inventarul său.

În paginile care urmează ne-am propus enumerarea, în ordine alfabetică, a unor *termeni* absenți din inventarul DEX—S și *al căror sens depășește un anumit domeniu al cunoașterii sau un anumit cîmp semantic* strict constituit: *acaparant* („Povestitor ... *acaparant*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 10), *agresa* („Invocarea imaginilor ... de pe front îl *agresează*", STS 5 VI 1988, 4, cf. ib. 9 IV 1988, 3) și *agresiona* („Nu ați fost *agresionat* de vreo persoană", F 27 V 1988, 19), *aluzivitate* (ROM. LIT. 4 VIII 1988, 19), *antepreșcolar* („Perioada de copil mic sau de *antepreșcolar*", CĂPRARU, 11), *arhiștiut* (SÁBATO, 39), *atractivitate* (A. ROM. LIT. 1985, 183) și *atracțiozitate* (ROM. LIT. 21 VII 1988, 16), *autoironic* („Narcisism *autoironic*", ib. 7 IV 1988, 17, cf. 19 V 1988, 11), *binemeritat* („Odihnă *binemeritată*", F 22 IV 1988, 15; *binemerita* apare în DEX), *caricat* („Limbajul *caricat*", F 20 V 1988, 14), *catapultare* (IVANKIN, 30; verbul există în DEX), *cincuagenar* („Acest birocrat *cincuagenar*", ROM. LIT. 5 V 1988, 11) și *cinquantenar* („Generația mea ... *cinquatenară*", ib. 7 VII 1988, 7; *cvadragenar*, *nonagenar*, *septuagenar* sînt în DEX), *citadinism* („Universul poeziei evoluează ... spre *citadinism*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 5), *comercializabil* (CA 1988, 11 V; DEX—S înregistrează sinonimul rarisim *comerciabil*), *comiliton* („Scoate împreună cu un grup de amici și *comilitotoni* ... revista", ROM. LIT. 23 VI 1988, 10, cf. ib. 19 V 1988, 12, 18 VII 1988, 9), *complexa* (SAT [1988], 26; în DEX apare adjectivul *complexat*), *conceptualizant* („O poezie *conceptualizantă*", ROM. LIT. 16 VI 1988, 10; în DEX—S figurează *conceptualiza* cu familia), *concertat* („Un efort

concertat", M 14 V 1988, 2, cf. CHOMBART DE LAUWE, 142), *confuzional* („Stările *confuzionale*", VALNET, 75), *conlocutor* („Un *conlocutor* ideal pentru rubrica noastră", C V 1988, 5), *constatator* („Act *constatator*", F 27 V 1988, 18 ; în DEX—S apare sinonimul *constatativ*), *contactare* (IVANKIN, 23 ; verbul *contacta* figurează în *Supliment*), *convorbitor* („Blaga era un *convorbitor* deferent", AL 1986, 76), *cosmicitate* („Lumea și *cosmicitatea*", STS 2 IV 1988, 8, cf. F 6 V 1988, 11), *cronicăresc* („Jurnal ... cu un discret iz *cronicăresc*", ROM. LIT. 26 V 1988, 5 ; apare încă la Ionel Teodoreanu, cf. DA), *cronologizant* (ROM. LIT. 16 VI 1988, 11), *culturalizator* („O susținută activitate ... *culturalizatoare*", ib. 16 VI 1988, 17), *declarativism* („*Declarativismul* ... desfigurează comunicarea", ib. 28 IV 1988, 11), *deconspirator* (F 13 V 1988, 11 ; *deconspira* și familia sînt incluse în *Supliment*), *defavorizant* („Condiții *defavorizante*", ROM. LIT. 2 VI 1988, 16), *demolabil* („Pereții ... imobilului (care nu este *demolabil*)", F 22 VII 1988, 16) și *demolat*, *deosebitor* (ib. 17 VI 1988, 17), *depistabil* („Un avînt lingvistic ... *depistabil*", STS 16 IV 1988, 12), *descumpănitor* („O mare carte ... *descumpănitoare* la prima vedere", ROM. LIT. 14 IV 1988, 20), *dezafectare* („Să realizăm *dezafectarea* celorlalte sate", RL 4 V 1988, 2) și *dezafectat* („Clădirea *dezafectată* unde am urmat școala", PALER, 92), *dezumanizant* (ROM. LIT. 28 IV 1988, 11), *dinamizator* („Partidul Comunist Român, centrul vital al națiunii, forța ei conducătoare și *dinamizatoare*", RL 7 V 1988, 1, cf. ib. 4 V 1988, 2), *directețe* („Puritatea, *directețea* ... flăcăului", C V 1988, 17, cf. ib. 24), *divagant* (ROM. LIT. 2 VI 1988, 9), *documentarism* („A dat un sens nou neorealismului și *documentarismului*", C V 1988, 22), *edulcorare* („Realismul crud, lipsit de orice *edulcorare*", ROM. LIT. 19 V 1988, 11 ; verbul apare în DEX, iar participiul adjectival *edulcorat* în DEX—S), *efemeritate* (BLANDIANA, 126, cf. A. ROM. LIT. 1988, 15 și 16, CONT. 18 III 1988, 13), *emaciat* („Cu o mască *emaciată*, el [actorul] are o ardere excepțională", ROM. LIT. 26 V 1988, 16), *entuziasmant* („Am trăit bucuria unei victorii *entuziasmante*", F 20 V 1988, 22, cf. ib. 22 IV 1988, 24, GARDEL, 183), *ermetizant* („Un poem ... *ermetizant*", ROM. LIT. 12 V 1988, 11), *esențializa* (ib. 28 IV 1988, 8) și *esențializare* („*Esențializarea* arhetipală a personajului", ib. 5, cf. 7 VII 1988, 11), *esențialmente* („Critică ... *esențialmente* istorică", F 5 V 1988, 9, cf. RÉMY, 162, VALNET, 98), *etanșeizare* („Masa de *etanșeizare* din latex", F 8 IV 1988, 19 ; nici verbul nu apare în *Supliment*), *evolutivitate* („Semn de *evolutivitate*", VALNET, 68), *excedat* („Poate că ne-am fi îndepărtat *excedați* ... dacă n-ar fi fost marea", BLANDIANA, 15 ; verbul *exceda* este în DEX), *explicita* („Teza ... este *explicitată* prin ... grafice", VALNET, 137) și *explicitare*, *extravelin* („Hîrtie *extravelină*", F 11 III 1988 ; 10 ; corelativul *semivelin* este în DEX—S), *ferometal* („Cel mai apropiat *ferometal*", STOICA, 72 ; *plafar* figurează însă în DEX, iar *aprozar* în DEX—S), *fertilizant* („Caracterul *fertilizant* al mîlurilor Nilului", VALNET, 77), *flatant* („Nu e prea *flatant* să fii vedetă", A. ROM. LIT. 1985, 152, cf. ROM. LIT. 18 VIII 1988, 8), *flecta* și *flectare* („*Flectarea* coapselor", CĂPRARU, 14), *folosibil* („Elemente *folosibile*", AȘT 1984, 16), *fulguranță* („*Fulguranța* stilului acestei opere", ROM. LIT. 31 III 1988, 24 ; *fulgurant* există în DEX), *ghenă* („Ducînd o găleată de gunoi la *ghenă*", F 25 III 1988, 18), *gogoșerie* (AS, 1986, 146), *gracil* și *gracilitate* („Poeta este de o *gracilitate* excesivă", STS

28 V 1988, 4), *grăsos* („Supraîncărcare *grăsoasă* a ficatului", VALNET, 48), *ilustrativist* („Anecdoticul și reportajul topesc în articulațiile lor *ilustrativiste* intențiile lirice", ROM. LIT. 28 IV 1988, 11; în DEX—S s-a inclus *ilustrativism*), *inconformist* („Publicația aceasta *inconformistă*", ib. 23 VI 1988, 10; *inconformism* apare în *Supliment*), *incontrolabil* („O gelozie *incontrolabilă*", Ç V 1988, 19), *industrializat* („Țările *industrializate*", RL 24 V 1988, 6, cf. CHOMBART DE LAUWE, 4 și 36), *intangibilitate* („Garantarea *intangibilității*", BEZÎMENSKI, 218), *intelectualizat* („O poezie voit ... *intelectualizată*", ROM. LIT. 26 V 1988, 10), *invernal* („Tablourile *invernale* ale lui Alecsandri", ib. 5 V 1988, 12), *invidiabil* („O știință a construcției dramatice *invidiabilă*", STS 31 XII 1988, 8, cf. ROM. LIT. 26 V 1988, 11), *ipostazia* („Fabian *ipostaziază* singurătatea defensivă", ROM. LIT. 16 VI 1988, 11; în DEX apare *ipostaziere*), *irelevant* („Piesuțe *irelevante*", ROM. LIT. 31 III 1988, 16) și *irelevanță* („*Irelevanța* ... pe care o are golaverajul", F 22 VII 1988, 22), *irepetabil* („Senzații *irepetabile*", BLANDIANA, 41, cf. ROM. LIT. 31 III 1988, 18, STS 23 IV 1988, 9), *irepresibil* („Un povestitor cu har, *irepresibil*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 10), *istoricitate* (M 30 IV 1988, 7, cf. ROM. LIT. 7 IV 1988, 11, 26 V 1988, 16, 2 VI 1988, 19, STS 26 III 1988, 9), *îndosaria* („*Îndosariat* cu grijă, ordinul a însoțit statul-major", BEZÎMENSKI, 123), *marginalitate* („Plasînd « avangardele » în domeniul ingrat al *marginalității*", ROM. LIT. 7 VII 1988, 11, cf. ib. 4 VIII 1988, 9, C V 1988, 20, CHOMBART DE LAUWE, 4), *microfermă* („50 de *microferme* zootehnice", RL 11 V 1988, 2, cf. F 1 VII 1988, 19), *mitizant* („Un alt tip de expresionism (*mitizant*, inițiatic)", ROM. LIT. 12 V 1988, 11; *mitiza* — cu familia — există în *Supliment*), *monologal* („Vorbirea lirică este la ea de tip *monologal*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 9), *natur* („Costume de piele *natur*", A. ROM. LIT. 1988, 238, *neaerisit* (ib. 144), *nefumător* („Familie studenți *nefumători* caută garsonieră", RL 19 IV 1988, 4), *neînarmat* (ADAMOVICI—GRANIN, 59), *neplătitor* („Premiere de film cu invitați *neplătitori*", A. ROM. LIT. 1985, 154), *nepublicabil* („Manuscrisul ... a fost considerat *nepublicabil*", ib. 1986, 269), *neverosimilitate* („Întîmplări ... exagerate pînă la *neverosimilitate*", ib. 297, cf. SÁBATO, 247), *normalitate* („Intruziunea elementelor de fantastic în *normalitatea* cotidiană", STS 5 VI 1988, 4, cf. ROM. LIT. 14 IV 1988, 18, F 25 III 1988, 16, AF 1986, 83, S 27 V 1988, 4, CĂPRARU, 13), *normativitate* („Eliberarea de *normativitatea* uniformizantă", ROM. LIT. 28 IV 1988, 11), *partizanat* („Sare în ochi un anume *partizanat*, exclusivism", STS 30 IV 1988, 4, cf. ib. 16 VII 1988, 4), *performant* („Computere mult mai *performante*", CA 1988, 30 VII, cf. ib. 22 IV, M 2 VII 1988, 6), *preuniversitar* („Învățământul *preuniversitar*", M 9 VII 1988, 5), *privatiza* și *privatizare* („*Privatizarea* ... unor sectoare controlate pînă acum de stat", RL 18 IV 1988, 6), *problematizant* („O țesătură estetică modernă, *problematizantă*", ROM. LIT. 7 IV 1988, 16, cf. STS 25 VI 1988, 9), *puritanist* (ROM. LIT. 7 IV 1988, 16), *radicalitate* (ib. 31 III 1988, 5), *radioteleviza* și *radiotelevizare* (în DEX—S apare doar *radiotelevizat*), *raportabil* („*Raportabil* la George Coșbuc ..., Al. Philippide are în comun cu el ...", ROM. LIT. 5 V 1988, 12), *recamier* („Vînd convenabil *recamier*", RL 11 V 1988, 4, cf. ib. 7 IV 1988, 4, 19 IV 1988, 4, 23 IV 1988, 4, 7 V 1988, 4), *regăsibil* („Culori *regăsibile* și în costumele personajelor", ROM. LIT. 5 V 1988, 16), *relativizant*

(ib. 19 V 1988, 11), *reperabil* (ib. 17), *rezumabil* („Un strat epic lesne *rezumabil*", ib. 4 VIII 1988, 16), *salahoric* („Munca *salahorică* a cîrtiței", CA 1988, 28 IV), *senzorialitate* (ROM. LIT. 7 IV 1988, 9, cf. ib. 2 VI 1988, 9), *stranietate* („Am remarcat *stranietatea* acestei actrițe", SAT [1988], 124, cf. ROM. LIT. 7 IV 1988, 20, F 13 V 1988, 10, 20 V 1988, 10), *structuralmente* („*Structuralmente* Eugen Barbu descinde din literatură", F 17 VI 1988, 14, cf. AL 1986, 174), *subsumabil* („Narațiuni ... *subsumabile* unei idei generale", STS 18 VI 1988, 4), *superclasă* („Un sportiv de *superclasă*", A. ROM. LIT. 1986, 136), *uniformizant* („Eliberarea de normativitatea *uniformizantă*", ROM. LIT. 28 IV 1988, 11).

Am mai cita și o serie de *cuvinte* cu *valoare expresivă* (familiare, peiorative, diminutivale, argotice etc.) care lipsesc din paginile DEX—S: *adidași* („Se afirmă nonșalanța *adidașilor*", A. ROM. LIT. 1988, 148), *aiuritor* („O teorie de-a dreptul *aiuritoare*", PALER, 334), *bebeluș* („Ai grijă de doi *bebeluși*", LONDON, 210, cf. SÁBATO, 51, 309, RÉMY, 20), *benocla* („Încetează să te *benoclezi* la picioarele mele", AF 1986, 307, cf. S 22 IV 1988, 3), *cadorisi* („Ce motiv ar avea să ne *cadoriească* ... cu ele?", LONDON, 197), *celebrissim* (Un „enunț *celebrissim*", STS 19 III 1988, 10, cf. ib. 25 VI 1988, 5), *certamente* (F 17 VI 1988, 16), *chițimie* („Nu-i mai fu drag sălașul său, *chițimia* aceea", IVANKIN, 37), *dactilo* („Peste 70 de pagini *dactilo* ", S 25 III 1988, 2), *expo* („*Expo* '88", RL 3 V 1988, 5), *filmuleț* („Aceste *filmulețe* se vînd", A. ROM. LIT. 1985, 154, cf. C IV 1988, 15), *gumar* („Poartă în picioare un fel de galoși pe care îi numesc *gumari*", STOICA, 135), *hazos* („E de tot *hazos*", S 15VII 1988, 2, cf. ROM. LIT 7 IV 1988, 16, C V 1988, 23), *hîrțogar* („*Hîrțogarii* ... au strîns documentele", BEZÎMENSKI, 212), *mag* („S-a dat drumul la maximum unui *mag*, s-a dansat", F 3 VI 1988, 18), *melo* („O sobrietate ... cu ... ecouri *melo*", ROM. LIT. 21 IV 1988, 17), *minijupistă* („Adolescentele *minijupiste*", C IV 1988, 22), *morocășenie* („M-aș scutura ... de toată *morocășenia*", ADAMOVICI — GRANIN, 189), *papițoi* și *pipiță* (IVANKIN, 19), *roboțel* („Un papagal, un pisoi și un *roboțel*", RL M. LIT. 2 VI 1988, 17), *simpluț* („*Simpluț* la minte", C IV 1988, 22), *urgentisim* („Treburi *urgentisime*", STOICA, 53), *vilișoară* („Instalat într-o *vilișoară*", IVANKIN, 135).

Autorii DEX-ului au făcut loc în inventarul lexical al lucrării lor unui număr de *locuțiuni și de sintagme latine curent folosite în româna literară (livrească)* și avînd, adesea, un caracter „tehnic" consacrat. În DEX—S lista acestor locuțiuni și sintagme apare mult îmbogățită. Mult, dar nu suficient. Insuficienta excerptare a izvoarelor publicistice ni se pare a fi, din nou, principala cauză a lipsurilor din inventarul *Suplimentului* la capitolul mai sus amintit. Sînt în DEX—S *ex aequo* și *ex abrupto*, dar lipsește *ex cathedra* (AL 1986, 278); figurează *in memoriam*, nu și *in corpore* (S 8 IV 1988, 8); apare înregistrat *modus vivendi*, nu și *ipso facto*; *volens nolens* există, *nolens volens* (GARDEL, 251), nu; salutăm prezența lui *mea culpa*, a lui *habeas corpus*, dar regretăm absența lui *nota bene* (S 6 V 1988, 2, cf. STS 25 VI 1988, 5), a lui *post festum* (ROM. LIT. 5 V 1988, 8, cf. C IV 1988, 19, SSF 27 V 1988, 4), a lui *pro domo* (ROM. LIT. 21 IV 1988, 3, cf. F 22 IV 1988, 13 STS 16 IV 1988, 10, C V 1988, 9); alături de *magna cum laude*, de *persona grata*, de *per os*, înregistrate în DEX—S,

am fi dorit să existe și *curriculum vitae* (SÁBATO, 337, cf. ROM. LIT. 23 VI 1988, 22), *deus ex machina* (STS 19 III 1988, 8, cf. ROM. LIT. 24 III 1988, 16, F 20 V 1988, 14), *rara avis* (F 6 V 1988, 14, cf. ib. 3 VI 1988, 9, M 21 V 1988, 5), *sine die*, *sine qua non* (ROM. LIT. 4 VII 1988, 9, cf. A. ROM. LIT. 1988, 243, STS 2 IV 1988, 9, F 15 IV 1988, 13, M 5 III 1988, 5), *stricto sensu* (STS 12 III 1988, 12, cf. ib. 16 IV 1988, 8, ROM. LIT. 31 III 1988, 4), *tabula rasa* (AL 1986, 232, cf. ROM. LIT. 21 VII 1988, 17), *tale quale* (STS 19 III 1988, 10, cf. ROM. LIT. 5 V 1988, 9), acum omise.

Observațiile noastre privitoare la lista de cuvinte a *Suplimentului* — DEX nu scad meritele de ansamblu ale lucrării, care demonstrează profesionalismul autorilor ei.

SUPLIMENT LA LISTA ABREVIERILOR
(v. și LR nr. 2/1989)

ADAMOVICI — GRANIN	= Ales Adamovici, Daniil Granin, *Cartea blocadei*, București, Editura Politică, 1987.
BROMFIELD	= Louis Bromfield, *Vin ploile*, București, Editura Univers, 1972.
CHOMBART DE LAUWE	= P. H. Chombart de Lauwe, *Cultura și puterea*, București, Editura Politică, 1982.
CONT.	= „Contemporanul".
GARDEL	= Louis Gardel, *Fortul Saganne*, București, Editura Univers, 1988.
MALRAUX	= André Malraux, *Cuceritorii*, București, Editura Minerva, 1978.
RÉMY	= P. J. Rémy, *Callas. O viață*, București, Editura Muzicală, 1988.

Ianuarie 1989

Școala generală nr. 134
București, str. Baciului nr. 4

„Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität", 7, hrsg. v. Paul Miron, Freiburg i. Br. — München, Karl Alber Verlag, 1988, 378 p.

Cu toată cinstea cuvenită, în anul ce s-a scurs au fost sărbătorite cele trei secole de la editarea, sub patronajul lui Şerban Cantacuzino, a primei traduceri româneşti integrale a *Bibliei*. Fără îndoială, un omagiu bine venit — şi îndelung aşteptat — a fost apariţia ediţiei filologice a tipăriturii din 1688, îngrijită de un grup de specialişti [1]. Aniversarea a prilejuit şi o serie de contribuţii noi la studiul acestui important monument de cultură, sub raport lingvistic, filologic şi al realizării tipografice [2]. Bilanţul festiv trebuie să înregistreze, de asemenea, alături de aceste realizări, şi volumul al şaptelea al revistei „Dacoromania", consacrat integral tricentenarului *Bibliei* de la Bucureşti.

Sub redacţia lui Paul Miron sînt reunite 28 de valoroase contribuţii ale unor specialişti români şi străini, capabile să ilustreze o diversitate de domenii şi discipline umaniste : filologie, lingvistică, teologie, teoria traducerilor, retorică, stilistică, literatură comparată, folclor, istoria culturii şi a artelor. Întrucît editorul a optat pentru o structură absolut unitară a volumului, am fost nevoiţi să operăm noi înşine o grupare cu rosturi pur practice a studiilor prezentate, precum şi o ierarhizare a acestora adecvată profilului revistei noastre.

Este firesc să avem mai întîi în vedere contribuţiile consacrate unor probleme legate de editarea critică a textului din 1688, ca şi de raporturile acestuia cu celelalte versiuni manuscrise sau cu izvoarele tipărite de la care se revendică.

Un sumar, dar util inventar lexical, cuprinzînd 32 de unităţi (*armonie, ceărcăn, cebălui, cebăluire, cenghierle, cenghireásă, clévetă, clevetitúră, cópil, cuviitór-oáre, dvoritór-oáre, gedeá, lingări, lînged, ocăzui, ocăzuire, ortografle, părtui, pil, pricíl, răsăditúră, rulá, rulâre, rúlă, rulătúră, rulitór-oáre, scărăndăví, trébişte, stémă, tîrcălăm, vîrtucíos, zeminti*), exerptate din **B, ms. 45** BAR — Filiala Cluj şi **ms. rom. 4389** BAR, încearcă să pună în evidenţă, în intenţia lui Eugen Munteanu, lexeme neatestate încă în lucrările lexicografice româneşti, sensuri necunoscute ale unor cuvinte deja indexate ori priorităţi de natură cronologică. Cîteva mărunte precizări şi adăugiri la acest studiu (*Biblia de la Bucureşti (1688) şi manuscrisele contemporane paralele*, p. 173—194) l-ar face, credem, şi mai profitabil. Atestarea verbului *cebălui* din **ms. rom. 4389** nu este singura care mărturiseşte despre circulaţia lui în secolul al XVII-lea, probată deja de *Dicţionarul limbii române literare vechi (1640—1780). Termeni regionali* [3], cu două atestări din acest interval : *Anonymus Caransebesiensis* şi *Psaltire* din veacul al XVII-lea. În acelaşi dicţionar, necunoscut autorului, s.v. *cinghireasă* regăsim o variantă a cuvîntului *cenghireasă* „cîntăreaţă din harpă ; dansatoare", considerat în articol a fi „neînregistrat în dicţionare" [4]. Se afirmă, de asemenea, că adj. *lînged* este folosit în **ms. 45** (Înţelepciunea, 17, 5, şi nu 15, cum apare la p. 180) pentru a reda sensul gr. στυγνός „l. odios, teribil, groaznic", căpătînd deci un înţeles neobişnuit [5], diferit de cele patru atestate în DA, între care, pentru limba veche, cel mai utilizat este cel de „bolnav, slăbit de boală, sleit de puteri". Acest adjectiv, a cărui rădăcină στιγ provine de la numele rîului Stix, avea într-adevăr, în limba elină, sensurile precizate de Eugen Munteanu, dar nu numai pe acestea. El însemna în acelaşi timp şi „2. trist, mizerabil, cu un aer sumbru, abătut" [6], sensuri care le-au înlocuit, în epoca bizantină, pe cele

[1] *Biblia, adecă Dumnezeiasca scriptură a Vechiului şi Noului Testament*, Bucureşti, 1988(B).

[2] Ion Gheţie, *Biblia de la Bucureşti în lumina unor cercetări mai vechi şi mai noi*, în LR, XXXVII, 1988, nr. 6, p. 498—503 ; N.A. Ursu, *Noi informaţii privitoare la manuscrisul autograf şi la textul revizuit al Vechiului Testament tradus de Nicolae Milescu, (I)*, în LR, XXXVII, 1988, nr. 5, p. 455 — 468, (II), în LR, XXXVII, 1988, nr. 6, p. 521—534, *(III)*, în LR, XXXVIII, 1989, nr. 1, p. 31—96, (IV), în LR, XXXVIII, 1989, nr. 2, p. 107—121, (continuă) ; Felicia Şerban, *Manuscrisul 4389 al Bibliotecii Academiei R.S.R. Aspecte ale traducerii*, în CL, XXXIII, 1988, nr. 1, p. 11—16.

[3] Bucureşti, 1987, elaborat de Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu şi Florentina Zgraon (= DTR), s.v.

[4] E. Munteanu, *op. cit.*, p. 176.

[5] **Ms. 45** *cea lîngedă aceaea noapte* ; cf. **Vulg.** *illam noctem horrendam.*

[6] V. A. Chassang, *Nouveau dictionnaire grec-français*, Paris, 1888 (= Chassang), s.v. : „odieux, haïssable ; triste, misérable, qui a l'air sombre, chagrin".

de sub 1 [7]. Ni se pare de aceea plauzibil ca traducătorul să fi cunoscut numai aceste sensu i ale lui στυγνός, pe care le-a echivalat, în mod aproximativ, prin *linged* [8]. Putem propune deci, ca un sens secundar al acestui adjectiv în limba română veche, derivat de la sensul de bază, „bolnav, sleit de puteri", pe cel din **ms. 45**: „trist, posomorît, mohorît, abătut, întunecat".

Discutat pe larg încă din 1922 de către N. Cartojan, cuvîntul *pil* „elefant" în varianta de pl. *pilure* se află atestat în cea mai veche versiune a Alexandriei, cea din *Codex Negoeanus*, 1620 (v. N. Cartojan, *Alexandria în literatura românească*, Bucureşti, 1922, p. 66).

La atestările verbului *a rula* şi ale derivatelor sale mai sînt de adăugat: **ms. 45**, f. 399^{v}: Sir. 7, 15 *nu rula*, în **B** *nu fi vorbitoriu*; f. 407^{v}: Sir. 32, 10 *nu multe rula*, în **B** *nu prea lungi vorba*; f. 440^{r}; 2 Mac. 12, 44 *rulător*, în **B** *bîrfelnic* [9]. Ca şi în celelalte situaţii comentate de Eugen Munteanu, în cele două locuri din *Înţelepciunea lui Iisus Sirah*, verbul *a rula* traduce gr. ἀδολεσχέω „a pălăvrăgi": **Sept.** [10] Sir. 7, 14 μὴ ἀδολεσχει, **Vulg.** Sir. 7, 15 *noli verbossus esse*; **Sept.** Sir. 32, 9 ἑτέρου λέγοντος μὴ πολλὰ ἀδολέσχει **Vulg.** Sir 32, 11 *habeat caput responsum tuum*. Cît priveşte termenul *rulător* din **ms. 45** (2 Mac. 12, 44), substituit cu *bîrfelnic* în **B**, el traduce verbul gr. ληρωδέω „dire des niaiseries" [11]: **Sept.** καὶ ληρῶδες ὑπὲρ νεκρῶν εὔχεσθαι **Vulg.** *superfluum videretur et vanum orare pro mortuis*. Nici aici şi nici în celelalte atestări discutate de Eugen Munteanu, cuvintele *a rula, rulă* şi *rulătură* nu au şi sensul de „a calomnia", „calomnie", propus de autor la p. 189.

În scopul „de a urmări filologic mecanismele apariţiei unor pasaje obscure în textul românesc", Mihai Moraru (*Loca obscura în Biblia de la Bucureşti*, p. 149—164) realizează o clasificare a cazurilor *coruptela*, justificînd pe larg soluţiile de emendare propuse în ediţia din 1988. Frecvente în filologia şi practica editorială din alte ţări, studiile de tipul *loca obscura* au devenit, din păcate, destul de rare la noi, cu merituoase excepţii în domeniul filologiei clasice. Singura listă de coruptele excerptate din **B**, cuprinzînd numai 9 exemple, îi aparţine lui Timotei Cipariu [12]. Majoritatea au fost emendate în ediţia din 1988 [13].

Interesul pe care-l prezintă demersul lui Mihai Moraru este dublu. Mai întîi, locurile obscure sînt tipologizate în: coruptele generate de diferenţele dintre fonetismele întîlnite de revizori-editori în copia după protograful traducerii lui Milescu şi fonetismele de uz curent din ediţia 1688, coruptele produse prin confuzia pur grafică a slovelor, prin erori tipografice, prin nemarcarea limitelor cuvintelor sau prin falsă segmentare, prin calchierea sensurilor din limba sursă. Demontînd mecanismul producerii lor, mai ales echivalările lexicale, autorul îşi conduce treptat cititorul către atenuarea impresiei de obscuritate a textului, impresie pe care un astfel de studiu ar putea să o degaje, demonstrînd că multe din sensurile speciale ale unor termeni nu erau izolate în contextul epocii şi că, în urma confruntării cu izvoarele, o serie de pasaje greu inteligibile proveneau din sursă (ediţiile tipărite). A cere traducătorului sau revizorilor rezolvarea lor înseamnă a le pretinde abdicarea de la principiul traducerii literale, atotputernic în munca de transpunere a unui text sacru, în contextul epocii.

În al doilea rînd, studiul formulează cîteva concluzii, constituindu-se ca un preţios temei pentru viitoare investigaţii cu caracter general asupra calităţii traducerii realizate de Milescu şi de cercul de la Bucureşti: 1) protograful traducerii lui Milescu a suferit puţine modificări lexicale în ediţia din 1688; 2) aceasta, urmînd fidel *Biblia de la Frankfurt* (**BF**), se adresează unei bune tradiţii textologice; 3) procedeul echivalării româneşti a textului grecesc pe baza rădăcinii cuvîntului de tradus este, în multe cazuri, mai exact şi mai eficient decît cel al echivalării noţionale.

[7] V. E. A. Sophocles, *Greek Lexikon of the Roman and Byzantine Periods*, New York, 1900 (= Sophocles), s.v.: „sad, melancholy" şi Walter Bauer, *Griechisch-Deutsches Wörterbuch zu den Schriften des Neuen Testaments und der übrigen urchristlichen Literatur*, Berlin — New York, 1971 (= Bauer), s.v.: „betrübt, traurig".

[8] D. Dimitrakos, *Neon Lexikon*, Athena, 1959, s.v. στυγνός menţionează la sensul al patrulea: δύστροπος „fără puteri"; sensul nu este atestat însă în dicţionarele istorice ale limbii greceşti care ne-au stat la dispoziţie.

[9] V. N. A. Ursu, *op. cit.*, (III), p. 44.

[10] Pentru *Septuaginta* am folosit ediţia Alfred Ralfs, Württemberg, 1935 (= **Sept.**), iar pentru *Vulgata* ediţia a şaptea Colunga—Turrado, Madrid, 1985 (= **Vulg.**).

[11] V. Chassang s.v.

[12] Timotei Cipariu, *Principie de limbă şi de scriptură*, în *Opere*, I, ed. Carmen Pamfil, Bucureşti, 1987, p. 52.

[13] Emendările s-au făcut după caz, în text şi/sau în note. Timotei Cipariu mai propune în plus pentru 4 Regi 1, 19; *Ioram, fiiul Ahavului* în loc de *Ioram, împăratul Ahavului*. În ediţia din 1988 se păstrează „împăratul" fără a se semnala inadvertenţa în notă; cf. **Sept.** şi *Biblia* de la Frankfurt din 1597 (**BF**), Ιωραμ υἱὸς Ἀχααβ, şi **Vulg.** 4 Reg. 3, 1 *Ioram, vero filius Achab*.

O prețioasă bibliografie și pertinente observații în probleme de tehnică a traducerii, cu aplicație generală la textele sacre și specială la *Cartea întîia a Macaveilor*, aflăm în studiul semnat de Mircea Roșian (*Probleme de tehnica traducerii în Biblia de la București*, p. 243—264). Sînt înregistrate, cu exemplificări din acest capitol al *Vechiului Testament*, cazurile de abandonare a topicii grecești în favoarea celei românești, introducerea unor plusuri față de **BF** sau, dimpotrivă, traducerea unor cuvinte grecești dificile, fără a se face distincția necesară între sensuri și nuanțe, situații în care pasaje obscure din original s-au reflectat și în neclaritatea versiunii românești, cuvinte rare, reprezentînd împrumuturi din greacă și neogreacă. Judicioase sînt și observațiile critice (p. 259—264) la adresa unor afirmații ale lui Virgil Cândea (*Rațiunea dominantă*, Cluj, 1979)[14].

Vasile Arvinte analizează cu erudiție și acribie sensurile pe care cuvîntul *vierme* le are în traducerile românești ale textelor sacre în secolele al XVI-lea și al XVII-lea (*Contribuții semantice: „viermii iadului cei neadormiți"*, p. 275—298). Cercetătorul stabilește cauzele apariției pluralului în sintagma cuprinsă în titlul contribuției sale (în : *Tetraevanghelul* lui Coresi, 1560—1561 ; *Evangheliarul* de la Războieni, ms. datat 1630—1640 ; *Noul Testament* de la Bălgrad, 1648, etc.) în locul în care izvoarele grecești, latine și slavone utilizează, în unanimitate, singularul, iar sensul cuvîntului *vierme* era „diavol". În același timp, studiul urmărește traseul mutației semantice *vierme*↔*reptilă* în *Palia de la Orăștie* și *vierme* ↔*șarpe* în graiul maramureșean.

Potrivit demonstrației lui Vasile Arvinte, traducătorii au putut fi influențați, prin contaminare, de alte pasajele din *Biblie* unde cuvîntul *vierme* cu sensul de „molie" apare la plural. Dacă e vorba însă de o contaminare, atunci ea trebuie să se fi produs cu un alt pasaj, ce a scăpat atenției lui V. Arvinte, în care subst. *vierme* îndeplinește cele două condiții din sintagma în discuție : apare la plural și cu accepția „diavol", „Ewig fressender Wurm die Verdammten peinigen". Este vorba despre un verset din *Cîntarea lui Judith* 16, 17 : **Sept.** δοῦναι πῦρ καὶ σκώληκας εἰς σάρκας αὐτῶν ; **Vulg.** Jdh. 16,2 1 *Dabit enim ignem et* **vermes** *in carnes eorum* ; **B** Jdh. 16, 16 *Domnul Atotțiitorul va izbîndi asupra lor în ziua judecății, a da foc și* **viermi** *la trupurile lor.* Ar mai fi, poate, de adăugat că, din cele trei versete identice din Marcu 44, 46, 48, pe care autorul își întemeiază discuția, deoarece în ele s-a produs substituția sg.-pl., unul singur, și anume ultimul, este păstrat în cele mai vechi și mai complete codice ale *Noului Testament* : *Codex Sinaiticus* și *Codex Vaticanus* din sec. IV și *Codex Ephraemi Rescriptus* din sec. V. Pentru acest motiv, edițiile critice mai recente ale *Noului Testament*[15] au renunțat la menținerea, în textul de bază, a versetelor Marcu 44 și 46.

O succintă examinare paralelă a *Bibliei* din 1688 și a celei de la Blaj (1795), efectuată de Al. Andriescu (*Biblia de la București (1688) și Biblia de la Blaj (1795)*, p. 195—202), se soldează cu un bilanț sumar al modificărilor (lexicale, morfologice și sintactice) operate de editorii blăjeni asupra textului din **B**. Problema raporturilor dintre cele două tipărituri, atinsă în treacăt de curînd și de Virgil Cândea[16], este însă mult mai complexă decît au întrevăzut-o cei doi cercetători.

Punînd în relație *Biblia* de la București de data aceasta cu un alt moment din evoluția traducerilor religioase în limba română, cel reprezentat de Coresi, Stela Toma (*Von Coresi, zur Bukarester Bibel*, p. 141—147) pune în discuție modalitatea de divizare a materiei *Psaltirii* asemănătoare în **B** și în *Psaltirea slavo-română (1577)* : o epigramă plasată după cathisma a zecea. În istoria tiparului românesc, epigrama din **B**, provenită din „izvodul de la Frankfurt", este precedată, în opinia Stelei Toma, de cele două versete aflate în locul corespunzător din tipărit ura lui Coresi : „Cu ajutoriul Domnului, dospiiu în mijlocul luminateei carte mai dulce de mîiarea și stredîia". Credem însă că nu e cazul să vedem în această dublă comparație o mărturie despre „orizontul creator" al diaconului Coresi[17], ci numai extrapolarea unui topos obișnuit în psalmi[18], prelucrat de altfel și în predoslovia *Paliei de la Orăștie* : „mai dulci vor fi

[14] De altfel, simultan cu Mircea Roșian, N. A. Ursu a demonstrat și el netemeinicia afirmației lui V. Cândea potrivit căreia redactorii ms. 45 ar fi avut în față traducerea oglindită de ms. 4389 : *op. cit. (I)*, p. 462—463. Din lista de la p. 256, conținînd cuvinte considerate a fi rare sau cu sensuri speciale, trebuie să se renunțe la *sărac* „orfan", cuvînt cu relativ numeroase atestări în sec. XVI—XVII, v. DLR s.v.

[15] V. de pildă *The Greek New Testament*, edited by Kurt Aland, Matthew Black, Carlo M. Martini, Bruce M. Metzinger and Allen Wirgren, London, 1975, p. 162.

[16] *Paradisul și grădina*, în RITL, XXXV, 1987, nr. 3—4, p. 24—25.

[17] Stela Toma, *art. cit.*, p. 146.

[18] „judecățele Domnului ... mai dulci de mîiarea și stredie", Ps. 18, 10—11 în *Psaltirea slavo-română din 1577 în comparație cu psaltirile coresiene din 1570 și din 1589*, ed. Stela Toma, București, 1976, p. 95.

în rostul lui decît stredie''[19]. Discutabilă rămîne și cea de-a doua dovadă adusă în sprijinul înaltului nivel cărturăresc al diaconului Coresi : însemnările de pe exemplarul *Bibliei* lui Luther (Frankfurt a. M. 1583), recomandate de Ion Bianu ca aparținînd unor membri ai familiei lui Coresi. Descifrate ulterior de Damian P. Bogdan și Dan Simonescu, ale căror note însoțesc exemplarul păstrat la BAR sub cota III 157950[20], aceste însemnări au fost efectuate în slavonește și românește de către persoane posedînd ranguri boierești, în a doua jumătate a secolului al XVII-lea.

Volumul oferă de asemenea cinci contribuții la istoria culturii, semnate de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Alexandru Zub, Lajos Demény, Nifon Bălăiță și Radu C. Miron.

Biblia, carte de lectură și sursă de reflecție pentru cărturarii noștri istoriografi mai vechi și mai noi, prilejuiește lui Al. Zub o incursiune în istoriografia românească, în scopul depistării motivelor biblice devenite *topoi* în : cronografe, letopisețe, scrieri istorice iluministe, discursuri politice ale generației romantice (*Istoria după Biblie : reflecții privitoare la procesul regenerării românești*, p. 93—113).

Meditații amare, întreșesute cu glose filologice așternute de mîna lui Dimitrie Cantemir pe un exemplar al venerabilei cărți, actualmente păstrat în Biblioteca V. I. Lenin din Moscova, sînt reproduse și comentate de Lajos Demény[21] (*Adnotări făcute de Dimitrie Cantemir pe Biblia din 1688*, p. 265—273).

Fără îndoială, repunerea în discuție a motivelor care au prezidat acțiunea de traducere din 1688 are nevoie de soliditatea informațiilor noi sau, în lipsa lor, de o logică fermă, capabilă să așeze într-un alt regim de coerență datele deja cunoscute. Studiul lui Radu C. Miron (*Die Bukarester Bibel von 1688. Versuch einer teologiegeschichtlichen Einordnung*, p. 59—82) se sustrage parțial acestei ambiții. Cu ingeniozitate și spirit de sinteză, autorul ilustrează o teză enunțată deja de Cléobule Tsourkas și Alexandru Duțu : traducerea din 1688 nu este un ,,act de cultură umanist și laic'', cum o consideră Virgil Cândea și cum pare oarecum să accepte, în volumul de care ne ocupăm, Zoe Dumitrescu-Bușulenga (*Impulsuri umaniste în traducerea și editarea Bibliei de la București*, p. 83—89). Că traducerea *Bibliei* nu poate fi, în sine, o întreprindere de tip laic, socotim că nu mai trebuie demonstrat. Rămîne însă de văzut dacă ea este, totuși, rodul unei colaborări complexe, pan ortodoxe, între numeroși cărturari români sau greci activi în țările române și cercurile patriarhale constantinopolitane, colaborare favorizată de aspirațiile de tip *restitutio imperii* nutrite, în viziunea lui Radu C. Miron, de către Șerban Cantacuzino.

Pentru a plasa inițiativa românească într-un larg context ortodox, autorul procedează, în primele două părți ale studiului, la analiza resorturilor ce au dus la imprimarea traducerii *Noului Testament* în greaca vulgară de către Maxim Kallipolites, în 1638, la îndemnul lui Chiril Lukaris, și de către Serafim din Mytilene (1702—1710), ambele ediții fiind condamnate de către Dosithei al Ierusalimului în sinoadele locale din 1672 și respectiv 1704. Pentru Radu C. Miron, atitudinea contradictorie a lui Dosithei, care semnează totuși prefața *Bibliei* de la București, în ciuda răspunsului său la întrebarea întîi din *Hotărîrile Sinodului de la Ierusalim (1672)*[22], devine, într-o nouă perspectivă, consecventă : în fața pericolului răspîndirii unei traduceri calvinizante se preferă o versiune oficială și ortodoxă în sensul literal, supervizată de către Marea Biserică[23].

Dintre informațiile care să arate cît de relativă era totuși influența lui Dosithei la București și cît de slabe au fost, după moartea lui, ecourile măsurilor sale drastice din 1704, cînd a decis arderea ediției de la Londra a *Noului Testament* (1702), autorul pare să ignore mai cu seamă două. Cartea ,,eretică'' imprimată de Serafim la Londra și apoi, cu sprijinul pietiștilor, la Halle, a fost dorită, cu insistență, de însuși Constantin Brâncoveanu. Tratative s-au dus, în acest sens, prin intermediul lui Samuel Köleséri, cu pietistul Ch. Voigt, care desfăcea cărți în Transilvania[24]. Serafim din Mytilene s-a refugiat după 1714 în țările române, unde a devenit,

[19] *Palia de la Orăștie. 1581—1582*, ed. Viorica Pamfil, București, 1968, p. 6.

[20] Fișa signaletică a acestei tipărituri poartă încă mențiunea lui Ioan Bianu referitoare la familia lui Coresi.

[21] După opinia lui Andrei Pippidi, Dimitrie Cantemir a făcut aceste însemnări în 1693 ; pentru alte utile precizări referitoare la această chestiune, v. recenzia sa la Lajos Demény și Lidia Demény, *Carte, tipar și societate la români în secolul al XVI-lea*, București, 1986, apărută în RESEE, XXV, 1988, nr. 3, p. 285.

[22] Lectura *Bibliei* nu este permisă decît clericilor, v. D. Manu, *Importanța sinoadelor răsăritene din secolul al XVII-lea pentru unitatea ortodoxiei*, în ,,Ortodoxia'', XXXVIII, 1987, nr. 4, p. 65—66.

[23] Radu C. Miron, *art. cit.*, p. 76.

[24] Jakó Zsigmond, *Legăturile științifice și bibliofile ale lui Köleséri Samuel*, în vol. *Philobiblon transilvan*, București, 1977, p. 233.

după identificarea propusă de Nicolae Vătămanu [25], „preaînvățatul popă chir Serafim", preceptor al beizadelei Scarlat Mavrocordat.

Despre intenția patriarhului Dositheі de a contracara prozelitismul protestant printr-o ediție controlată și aprobată de Patriarhia ecumenică cu greu poate fi vorba dacă se are în vedere că revizuirea textului românesc a fost făcută, potrivit prefeței, de o echipă de cărturari români și greci sub supravegherea arhiepiscopului Nyssei Ghermanos Locros. Or, prietenia sa cu „calvinizantul" Ioan Caryophil, ca și dușmănia față de patriarhul Ierusalimului erau la fel de notorii [26]. În legătură cu participarea efectivă a acestui cărturar la definitivarea traducerii textului *Bibliei*, Radu C. Miron preia o serie de informații dintr-o scrisoare „pînă acum deloc sau aproape necunoscută" [27]. Epistola, adresată de Ghermano Locros lui Ioan Caryophil, îl îndreptățește pe autor să creadă că traducerea din latină a *Apocalipsei*, începută de Ghermano la îndemnul lui Caryophil și solicitată apoi și de mitropolitul Theodosie pentru a fi tălmăcită în românește, reprezintă dovada colaborării efective a acestui prelat la **B**. Informația este, în sine, deosebit de importantă, caci ea atestă nu numai interesul pentru literatura de tip eshatologic manifestat de cărturarii români la sfîrșitul secolului al XVII-lea, ci și filiera prin care unele texte ajungeau să fie transpuse în românește (latină-neogreacă-română).

Ne îngăduim însă să aducem cîteva corecții datelor prezentate de Radu C. Miron. Mai întîi, întreaga corespondență aparținînd lui Ghermano Locros aflată în **ms. gr. 974** BAR (Codex Crittia-Ralli) a fost editată de Cléobule Tsourkas la îndemnul Ariadnei Camariano-Cioran, care i l-a și semnalat [28]. Acest codice, inclusiv cele trei scrisori în care se menționează traducerea *Apocalipsei* era, prin urmare, demult cunoscut cercetătorilor români. Precizăm însă că Tsourkas nu face nici o legătură între traducerea efectuată de Ghermano pentru Caryophil și colaborarea arhiepiscopului la editarea *Bibliei*, considerîndu-l, pe bună dreptate credem, două munci paralele [29].

Din examinarea conținutului paragrafelor din cele trei scrisori (ms. gr. 974, ff. 51^{v}—52^{r}, 52^{rv}, 53^{rv}) se poate deduce că traducerea cerută de mitropolitul Theodosie putea să constituie o etapă pregătitoare în editarea *Bibliei* [30], dar nu și faptul că textul grecesc, în versiunea lui românească, se regăsește în ediție. Nici un indiciu nu ne îndreptățește să acceptăm, împreună cu Cl. Tsourkas, că originalul ar fi fost calvinizant. Este posibil ca lucrarea latină care stîrnise interesul lui Caryophil și al lui Ghermano să fi fost un comentariu al *Apocalipsei*. Către această concluzie ne-au călăuzit mai multe fapte : Ghermano Nyssis utilizează, pentru lucrarea ce era pe cale de a o termina, termenii μετάφρασεις [31] și μεταφράζω [32] „1. parafrază, acțiunea de a exprima altfel, examinare ; 2. traducere dintr-o limbă într-altă limbă ; 3. gr. med. considerare, examinare" [33], în timp ce pentru acțiunea de a traduce ulterior în limba valahă, versiunea obținută de el din latină, termenul μεταφέρω [34], care are sensul „a traduce dintr-o limbă în alta", dar nu și pe cele de sub 1. și 3. În scrisoarea din 9 aprilie 1682, Ghermano scrie despre „trei capitole necomentate" [35] pe care se gîndește să le reia, iar în scrisoarea din iulie al aceluiași an, încearcă să-și lămurească erorile din sursă cu ajutorul „scrierilor" lui Ambrozie [36], probabil celebrele comentarii la *Apocalipsă* ale Sf. Ambrozie, utilizate, între toate lucrările de acest tip din epoca turcocrației [37], numai în tratatul lui Gheorghe Coressios [38]. Pe de altă parte, cuvintele latinești citate de Ghermano, ca și chestiunile teologice nelămurite din cauza greșelilor din

[25] Nicolae Vătămanu, *Învățați greci formați la Oxford și la Halle și legăturile lor cu românii la începutul secolului al XVIII-lea*, în vol. colectiv *Contribuții la istoria învățămîntului românesc*, București, 1970, p. 194.

[26] Cléobule Tsourkas, *Germano Locros, archevêque de Nisse et son temps*, Thessaloniki, 1970, p. 53—54.

[27] Radu C. Miron, *art. cit.*, p. 69. Scrisoarea, împreună cu alte piese din corespondența lui Ghermano a fost editată de către Cl. Tsourkas, *op. cit.*, p. 99—100.

[28] Ariadna Camariano-Cioran, *Les Académies princières de Bucharest et de Jassy et leurs professeurs*, Thessaloniki, 1974, p. 30, n. 40.

[29] Cl. Tsourkas, *op. cit.*, p. 61.

[30] Radu C. Miron, *op. cit.*, p. 69.

[31] Cl. Tsourkas, *op. cit.*, p. 99.

[32] *Ibidem*, p. 99.

[33] V. Sophocles și Chassang s.v.

[34] Cl. Tsourkas, *op. cit.*, p. 99.

[35] *Ibidem*, p. 95.

[36] *Ibidem*, p. 99.

[37] Asterios Argyriou, *Les exegèses grecques de l'Apocalypse à l'époque turque*, Thessaloniki, 1982, p. 289—290.

[38] Un manuscris cuprinzînd comentariile la *Apocalipsă* ale lui Coressios a aparținut stolnicului Constantin Cantacuzino : Biblioteca Națională din Viena, *suppl. gr.* 72.

original (de tipar?) nu apar în textul propriu-zis al *Apocalipsei* (**Vulg.**), ci ţin de hermeneutica lui. În definitiv, pare cel puţin stranie tentativa unui ierarh grec de a tălmăci din latineşte în greceşte o carte canonică a *Noului Testament*, pe care o avea la dispoziţie în originalul grecesc!

Din lista de cincisprezece personalităţi, grupate de către autor în jurul *Bibliei* din 1688, după modul direct sau mijlocit în care s-au implicat în fazele traducerii şi editării ei, trebuie exclus Ioan Molivdos Comnen, a cărui biografie infirmă prezenţa lui în Ţara Românească în perioada 1683—1693 [39]. Chiar dacă nu împărtăşeşte întru totul opiniile lui Cl. Tsourkas, pentru care traducerea editată în 1688 reprezintă un alt text faţă de cel al spătarului Nicolae, traducere la care cărturarii greci au avut o contribuţie decisivă [40], Radu C. Miron tinde să minimalizeze şi el rolul cărturarilor moldoveni, acordînd o importanţă hotărîtoare ideilor profesate de Ioan Caryophil, în jurul căruia se grupează toate personalităţile amintite de autor şi prin a cărui linie de ascendenţă spirituală (Theofil Coridaleu) se ajunge la Chiril Lukaris şi deci la prima iniţiativă ortodoxă de a transpune *Noul Testament* în greaca vulgară. Dacă astfel stau lucrurile, cum se mai poate explica adeziunea lui Dosithei la o întreprindere emanată de duhul „eretic' şi „calvinizant" al duşmanului său, Caryophil? Dintre toate explicaţiile posibile avansate de Radu C. Miron, cea mai probabilă ni se pare aceea care arată că, pentru patriarhul Ierusalimului, linia de demarcaţie între puritatea dogmatică şi interesele imediate, de ordin practic, era destul de fluctuantă. Adăugăm că, în intervalul 1680—1688, datorită exclusiv bunăvoinţei lui Şerban Cantacuzino, Patriarhiei ierusalimitane i se confirmă, în 1683 şi 168^, prin hatişerif, drepturile asupra Locurilor Sfinte, vitale fie şi numai pentru susţinerea materială a instituţiei în fruntea căreia se afla Dosithei [41].

În concluzie, acest studiu incitant are meritul de a fi repus în discuţie, dintr-o perspectivă nouă, mai largă, chestiuni fundamentale legate de rosturile marii acţiuni de traducere, în mai multe etape, finalizate prin ediţia din 1688 a *Bibliei*, chestiuni ce rămîn însă deschise cercetărilor viitoare.

În sfîrşit, dintre cele trei contribuţii consacrate istoriei artelor, datorate lui Wilhelm Nyssen, Vasile Drăguţ şi Dragoş Morărescu, ne-am oprit la cea din urmă (*Xilografii Bibliei lui Şerban Cantacuzino*, p. 331—340). În urma unui studiu comparativ al ornamentelor tipografice, trei sînt numele gravorilor de care ar trebui, în opinia lui D. Morărescu, să se lege înfăţişarea artistică a lui **B** : Ioanichie Bakov, Damaschin Gherbest şi Andrei-Anthim Ivireanu (!). Dincolo de o ciudată terminologie confecţionată ad-hoc („fruntare" pentru frontispicii, „finală" pentru vinietă terminală/Schlussvignette, „elementul perlat" pentru şnur perlat/Perlschnurr etc.), am fost surprinşi de fantezia cu care autorul născoceşte explicaţii heraldice. Stema lui Şerban Cantacuzino din **B** de tipul „acvilă bicefală bizantină avînd în medalion închis corbul valah" reprezintă una din variantele cele mai complexe ale „formulei de integrare", cum a fost numită de specialişti [42]; aluziile acestei steme la „înrudire cu Corvineşti" nu există decît în imaginaţia lui D. Morărescu, ca şi legătura dintre „floarea cu miez înalt", probabil narcisul, cu melcul de pe portalul mănăstirii Antim [43]. Se reiau, de asemenea, opinii mai vechi ale autorului, potrivit cărora Antim Ivireanu ar putea fi identificat cu acel Andrei menţionat în epilogul tomului al doilea al *Vieţilor Sfinţilor*, Iaşi, 1682. Sîntem de părere că această identificare nu face faţă următoarelor obiecţii : 1) nici limba textelor editate de Antim, nici cea a omileticii sale nu trădează în vreun fel faptul că mitropolitul ar fi învăţat româneşte în Moldova ; 2) pasajul din epilog trebuie să accepte o singură variantă de punctuaţie : „Pavel şi Ursul Andrei", şi nu „Pavel şi Ursul, Andrei', cum propune autorul. Singura dovadă a vreunei relaţii cu Moldova a mitropolitului Antim este dedicaţia tipografului Athanasie Moldoveanul pe un exemplar al *Divanului* lui Cantemir, tipărit prin osteneala sa, la Iaşi, în 1698 [44].

Toate aceste contribuţii, împreună cu cele de literatură comparată (Paul Miron, Ovid S. Crohmălniceanu, Elsa Lüder), cu cele de retorică şi stilistică (Andreea Vlădescu-Lupu şi Coman

[39] V. N. Vătămanu, *De la începuturile medicinei româneşti*, Bucureşti, 1966, p. 179—180.

[40] Cl. Tsourkas, *op. cit.*, p. 60—61.

[41] Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi activitatea patriarhului Dosoftei al Ierusalimului şi legăturile lui cu ţările româneşti*, Cernăuţi, 1929, p. 32.

[42] V. Dan Ionescu, *Şerban Cantacuzino et la restauration byzantine. Un ideal à travers ses images*, în *Etudes byzantines et post-byzantines*, I, 1979, p. 246.

[43] V. pentru simbolistica acestui element heraldic la Antim Ivireanu : D. Barbu, *Arta brâncovenească : semnele timpului şi structurile spaţiului*, în vol. colectiv *Constantin Brâncoveanu*, Bucureşti, 1989, p. 254.

[44] Era Vranoussis, *Echos de l'œuvre de Cantemir dans les milieux grecs*, în „Bulletin de l'A.I.E.S.E.E.", XII, 1974, nr. 2, p. 341.

Lupu) și cu cele de teorie a traducerilor (Jan de Waard, Ștefan Augustin Doinaș) dau măsura interesului pe care reeditarea *Bibliei* din 1688 l-a stîrnit în rîndurile specialiștilor din diverse domenii.

VIOLETA BARBU

Mai 1989 *Institutul de Lingvistică*
București, str. Spiru Haret nr 12

TIMOTEI CIPARIU, Opere, I. Ediție îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil. Introducere de Gavril Istrate, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1987, LVII+477 p.

1. Deschizător de drumuri în diverse domenii ale lingvisticii românești, personalitate marcantă a culturii noastre din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, Timotei Cipariu este, totuși, din ce în ce mai puțin studiat și cunoscut. Motivul principal îl constituie, desigur, evoluția rapidă a științei în cadrul căreia canonicul din Blaj a făcut nu o dată muncă de pionierat. Deloc lipsit de importanță este însă obstacolul ridicat în fața cititorului contemporan de ortografia scrierilor învățatului ardelean. Fapt paradoxal, grafia etimologizantă, creată și utilizată pentru a susține și exemplifica unele dintre teoriile sale științifice, a devenit un obstacol adesea greu de trecut în calea celor dornici să cunoască chiar aceste teorii.

Pentru o evaluare exactă a rolului jucat de Timotei Cipariu în istoria lingvisticii românești era necesară, de aceea, o reeditare integrală a operei sale, în transcriere interpretativă și potrivit cu ultimele cerințe ale științei filologice. Sarcina aceasta, extrem de dificilă, și-a asumat-o Carmen-Gabriela Pamfil, prilejul fiindu-i oferit de împlinirea unui secol de la moartea marelui cărturar.

2. Primul volum dintr-o serie de trei, proiectate să cuprindă cărțile, studiile și articolele cu conținut filologic și lingvistic ale lui Timotei Cipariu, a apărut în toamna anului 1987 sub egida Editurii Academiei, instituție bine cunoscută pentru contribuția remarcabilă adusă la valorificarea moștenirii noastre cultural-științifice, și cu concursul și rîvna demne de laudă ale Întreprinderii Poligrafice Iași. El este consacrat reeditării a trei lucrări de tip filologic și lingvistic care, potrivit chiar opiniei autorului lor, „sînt în cea mai strînsă conesiune și se completează una pre alta"[1]: *Principie de limbă și de scriptură* (Blaj, 1866), *Elemente de limba română după dialecte și monumente vechi* (Blaj, 1854) și *Crestomație sau Analecte literare* (Blaj, 1858). Volumul al doilea urmează să cuprindă lucrările de gramatică: *Gramatica limbei române* (Partea I. *Analitica*, București, 1869, și Partea a II-a. *Sintetica*, București, 1877), respectiv *Despre limba română. Suplement la Sintactică* (Blaj, 1877), iar ultimul volum articolele din periodice, broșurile și, potrivit editoarei, și „unele lucrări inedite, rămase în manuscris" (p. XXXII).

Textele editate în primul volum sînt precedate de un documentat studiu introductiv (*Timotei Cipariu în conștiința urmașilor*, p. V—XXIX) și de o detaliată și bine argumentată *Notă asupra ediției* (p. XXXI—LVII). Le urmează cîteva *facsimile* din manuscrisele lucrărilor avute în vedere de editoare (p. 409—412), o serie de *Note și traduceri* utile pentru înțelegerea textului (p. 413—432), o listă de *Sigle pentru lucrările lui Cipariu*, citate în diverse părți ale volumului (p. 433), alta cuprinzînd majoritatea *abrevierilor* utilizate în textele editate (p. 435—436) și doi *indici*, primul de cuvinte, forme, desinențe și elemente derivative românești citate sau discutate în volum (p. 437—465), iar al doilea de autori (p. 467—471).

3. În studiul introductiv, Gavril Istrate conturează, după o succintă trecere în revistă a celor mai importante date despre viața, activitatea și opera celui ce a fost numit „părintele filologiei române", locul lui Timotei Cipariu în conștiința urmașilor. Este, în fond, o bine venită pledoarie pentru redescoperirea și reeditarea unor lucrări de extremă importanță pentru istoria lingvisticii românești.

Nota asupra ediției oferă celor interesați detalii asupra modului în care Carmen-Gabriela Pamfil a interpretat grafia etimologizantă utilizată de Timotei Cipariu în scrierile sale. (Textele, pasajele și cuvintele scrise cu chirilice au fost păstrate, în principiu, ca atare[2], doar rareori

[1] Timotei Cipariu, *Principie de limbă și de scriptură*, Blaj, 1866, p. 400.

[2] Au fost operate, potrivit editoarei (p. LV—LVI), doar simplificări (eliminarea spiritelor și a unor variante de slove), cerute, desigur, de procesul de tipărire.

editoarea transcriind interpretativ, după reguli despre care nu face nici o precizare, unele forme citate în notele la *Crestomație*.)

Se pornește, firesc, de la concepția ortografică a învățatului ardelean, principiile scrierii etimologice utilizate de acesta fiind permanent corelate cu indicațiile de rostire literară date chiar de Cipariu, cu formele existente în manuscrisele lui (scrise cu alfabet chirilic) și, uneori, cu norma lingvistică a epocii, stabilită prin consultarea scrierilor altor învățați contemporani (vezi p. XXXII). Rezultatele acestei îndelungi și dificile investigații sînt expuse în formulări clare [3], susținute de exemple convingătoare [4], referitoare, în ordine, la semnele diacritice și la grafemele simple, vocalice și consonantice. Carmen-Gabriela Pamfil a făcut deci abstracție de grafemele marcate (deși în exemplele reproduse face adesea apel la ele [5]) și de consoanele duble. (Utilizarea acestora din urmă, respinsă, în principiu, de Cipariu [6], este totuși semnalată, chiar de editoare, în alte locuri din *Nota asupra ediției* [7].)

O serie de considerații interesante sînt făcute de asemenea pe marginea unor particularități fonetice, morfologice și lexicale specifice textelor lui Cipariu. Sînt oferite detalii asupra transformărilor de tip analogic suferite de neologisme [8], asupra arhaismelor (fonetice, morfologice și lexicale) utilizate în textele învățatului ardelean, asupra tratamentului unor sufixe [9], respectiv asupra unor termeni cu sens sau fonetism „neobișnuite" astăzi [10]. Aflăm de asemenea opțiunile editoarei în privința formelor alternante. Acestea au fost, de regulă, păstrate ca atare (*e* ~ *ă* la pluralul substantivelor și adjectivelor de tipul *fiare*, respectiv *compuse*; formele de ind. pr. cu *-ez* și *-esc* alternează cu cele fără sufix; la impf. 3 pl., *-u*~∅; la pf. c. 3 sg., *au* ~ *a*). Uneori a fost aleasă însă varianta literară actuală (la substantive, pluralele în *-uri* au fost generalizate și pentru cele în *-ure*; auxiliarele *are* și *fie* au devenit uneori, pe p. 4, 7, 9, 91, în ciuda normei propuse pe p. LIII, *ar* și *fi*; *nici* a luat locul lui *nece* și *nice*) sau s-a optat pentru o interpretare în sensul normei arhaizante preconizate de Cipariu pentru limba noastră de cultură (vezi, în primul rînd, pluralele fără alternanță vocalică de tipul *carți*, *lucrări*, *parți*, dar și forma unor neologisme de tipul *înfluență*, scris *influenția*, sau *deștint*, scris *destint*.) Avînd ca punct de referință uzul literar actual, Carmen-Gabriela Pamfil a operat de asemenea substituirea unor forme cu altele (articolul *una*, normă ideală pentru Cipariu, a fost înlocuit cu *o*; vezi și *intru una* P, 1, devenit *într-o* p. 4 sau *una dată* C, 318, devenit *odată*, p. 318), a eliminat unele sunete (vezi transformarea lui *dintru* și *întru* în *dintr-*, *într-*, a lui *se*, urmat de auxiliarul de optativ, în *s-*, dar mai ales nenotarea lui *-u*, cu toate că este considerat fonetism real) sau, dimpotrivă, a procedat la

[3] Rareori, datorită unei redactări mai puțin atente, este dificil de aflat poziția adoptată de editoare. Vezi în acest sens paragraful referitor la valoarea lui *r* în grafii etimologizante: „b) ca și în cazul lui *n*, Cipariu menține în scriere pe *r* etimologic: *sari*, *veri* (EO) 13), cu precizarea că « în unele cuvinte *r* dispare din pronunția noastră, pr. *vei*, în loc de *veri* (de la *voliu*), *sai* în loc de *sari* etc. » (G II, 340). În alt loc, G II, 335: » *sariu*, *sari*, a 3 pers. *sare*; *ceri* de la *ceru*, pronunțat ca *cei* »".

[4] Lipsind trimiterile la text, nu am putut controla dacă transcrierea unor forme citate ca exemplu este rezultatul unei greșeli de tipar sau a unei interpretări insuficient argumentate. Ne gîndim la *tienia* considerat a fi grafie pentru *ține* (p. XXXIX), în loc de *ție*; *anghetiu*, citat pentru *a* cu valoarea *u* (p. XL), deși credem că transcrierea corectă ar fi *înghef*; *adiectivu*, alăturat greșit unor exemple cu *ie* pentru *e* (p. XLIII).

[5] Unele dintre aceste grafeme marcate atestă utilizarea unor semne diacritice la care Carmen-Gabriela Pamfil nu face nici o referire pe p. XXXVIII—XXXIX. Este vorba de *änghiurele*, citat pe p. XL, și de *puçinu* și *façia*, citate pe p. XLVIII.

[6] Vezi, pentru detalii, p. XLVI. Acolo Carmen-Gabriela Pamfil face referire și la grafiile cu doi *m* (*immultiendu*, *immultirea*, *immultita*), care nu reprezintă însă, după cum constată chiar d-sa, „o geminare".

[7] Vezi *curre*, *incurre*, citate pe p. XLIX, sau *parallelismu*, citat pe p. XLVIII.

[8] Privind aproape în totalitate fonetica, și nu interpretarea grafiei, paragraful **III. 5** (p. L—LI), tratînd despre transformările suferite de grupurile consonantice în neologisme și, accidental, despre unele calcuri în aceeași clasă de cuvinte, trebuia inclus în paragraful **IV**.

[9] Ultimele sufixe discutate pe p. LIV, *-sură* și *-tură* sînt, de fapt, *-ătură* și varianta acestuia *-utură*, după cum arată cuvintele citate spre exemplificare: *adausutura*, *alesutura*, *batutura* (ultimul tipărit greșit *batututa*).

[10] Prin „neobișnuit" se înțelege, probabil, în cîteva situații, neliterar, întrucît în lista publicată pe p. LV apar și formele regionale *adurmeca*, *anumăra*, *astrînge*.

întregirea formei unor cuvinte (formele conjuncte *-s* și *-l* au devenit [*i*]*s* și [*i*]*l* [11], iar numerale lor ordinale, folosite în textele editate fără articole, li s-a reconstituit tacit forma actuală [12]).

Din precizările finale incluse în *Nota asupra ediției* remarcăm în primul rînd corecta menținere a ortografiei originale (etimologice sau chirilice) a exemplelor din textele editate. Majoritatea citatelor și trimiterilor bibliografice din lucrările incluse în volum au fost, ni se spune, confruntate cu exemplarele din biblioteca lui Cipariu aflate astăzi în Biblioteca Academiei din Cluj-Napoca.

Abrevierile, grupate într-o listă finală [13], au fost păstrate, cu foarte puține excepții [14], în forma existentă în original, deși astfel apar mai multe abrevieri pentru același cuvînt (*A.*, *ac.*, *acc.*, *acus.* = acuzativ; *D.*, *d.*, *dat.* = dativ; *G.*, *g.*, *gen.*, *genet.* = genitiv; *ind.*, *indic.*, *indicat.* = indicativ; *nom.*, *num.*, *numin.* = nominativ), este utilizată aceeași abreviere pentru mai multe cuvinte (*d.* = dativ, domnul; *f.* = fără, feminin, filă; *n.* = neutru, notă) sau se produce o suprapunere (deci se creează posibilitatea unei confuzii) între o abreviere folosită de Cipariu și una uzuală în lucrările actuale de lingvistică (*pr.*, foarte frecvent în volum, înseamnă nu „prezent" sau, eventual, „pronunție", ci „precum").

În ceea ce privește notele editoarei, culese în partea finală a volumului, ele conțin, după cum am menționat deja, pe lîngă explicarea sau comentarea unor pasaje din text, și traduceri ale citatelor în limbi străine. Era însă, credem, necesară și o actualizare a informației științifice, multe dintre considerațiile lui Timotei Cipariu sau dintre datele existente în lucrările sale fiind modificate de cercetările întreprinse de la mijlocul secolului al XIX-lea pînă în prezent. Ne gîndim, spre exemplu, la *Catehismul* de la Sibiu, la prima *Psaltire* coresiană, la *Tetraevanghelul* și *Pravila* datorate diaconului brașovean, despre care nu se mai poate afirma astăzi, fără nici un comentariu, că datează, în ordine, din 1546, 1560/1562 sau 1580[15].

4. Enumerarea chestiunilor mai importante abordate în *Nota asupra ediției* și prezentarea soluțiilor adoptate de Carmen-Gabriela Pamfil sînt în măsură să sugereze, pe de o parte, marile dificultăți întîmpinate în stabilirea textului și, pe de altă parte, atenta documentare și acribie de care a dat dovadă cercetătoarea ieșeană. Cunoscînd foarte bine lucrările lui Timotei Cipariu, avînd principii și norme de lucru clare, bine întocmite, d-sa a reușit să ofere cititorilor, specialiști sau nu, un text convingător, ce poate fi consultat cu deplin folos.

Ca orice ediție a unei scrieri cu ortografie etimologizantă, și recenta publicație a fost pîndită însă permanent atît de pericolul modernizării, prin acceptarea unor norme ale limbii literare actuale, cît și de acela al considerării unor grafii lipsite de valoare fonetică drept fapte de limbă. Textele lui Cipariu au adăugat acestor două pericole un al treilea, posibila arhaizare a unor forme, în condițiile în care este greu, dacă nu imposibil, de stabilit dacă unele grafii (în special pentru neologisme, dar și de tipul *carți*) acoperă o rostire reală în a doua jumătate a secolului al XIX-lea sau corespund unor norme (fonetice sau morfologice) arhaizante preconizate de marele învățat după modelul vechii române literare.

[11] În contextele depistate la o lectură de sondaj, verbul și pronumele în discuție urmează unor cuvinte terminate în vocală. Vezi astfel *Analectele-su* (C, VIII), transcris *Analectele* [*i*]*s* (p. 280), în loc de *Analectele-s*; *in prefațiune-lu* (C, XXVII), transcris *în prefațiune* [*i*]*l* (p. 289), în loc de *în prefațiune-l*; cf. și *io-lu am, cumparatu la unu anticariu in Viena* (p. 119), transcris *io l-am cumpărat la un anticariu în Viena* (p. 55—56), în loc de *io-l am, cumpărat la un anticariu în Viena*.

[12] Forma specifică textelor lui Cipariu (fără *al*, respectiv *-lea*) a fost totuși păstrată în titlurile de capitole sau de paragrafe: *cap. II* (p. 315), *dumeneca III* (p. 302), *seclul XVI* p. 285), *seclul XVII* (p. 286) ș.a.

[13] Din această listă, care trebuia să cuprindă toate abrevierile existente în lucrările editate, lipsesc, spre exemplu, *bărb.* = bărbătesc, masculin; *fol.* = folio; *ms(s)* = manuscris; *rect.* = recto; *secl.* = secol.

[14] Întregirilor lui *dup.* și *not.* în *după*, respectiv *notă* (*n.* pentru „notă" a fost totuși păstrat), menționate de editoare pe p. LVI, trebuie să le fie alăturate *ep.*, devenit *ep.*[*istola*] (p. 61) *epului*, devenit *ep*[*iscop*]*ului* (p. 141). Este de menționat de asemenea modificarea lui *fol.* în *f.* ori de cîte ori abrevierea aceasta indica nu formatul unui text, ci fila lui. În ce privește *Transil.* (P, 103), devenit *Transilv.* (p. 47) și *Tr-nia*, respectiv *tr-n*, păstrate nemodificate, credem că întregirea tacită era mai indicată. Vezi în acest ultim sens și *Luc.* (p. 304, 305), pentru *Luca*, păstrat pe p. 308, 333 chiar cu *v* pentru *u*.

[15] În note se puteau corecta și greșelile de tipar de tipul aceleia, neobservate de Cipariu, prin care *Psaltirea* de la Bălgrad din 1651 apare datată 1658 (vezi p. 337 și, pentru data corectă, aceeași pagină, primul alineat cu chirilice).

În volumul asupra căruia ne-am oprit sînt puține exemple care să ilustreze cele trei tipuri de situații. Asupra unora dintre ele, posibil de încadrat în prima și ultima categorie, ne-am oprit deja în prezentarea normelor utilizate în lucrare. Pentru cea de a doua notăm : considerarea lui *j* grafem consonantic și transcrierea lui în consecință în *Jorestu* (p. 287 ; în loc de *Iorest*), *Joane* (p. 336 ; în loc de *Ioane*) ; păstrarea accidentală a grafiei etimologizante în *Mihaliu* (p. 285 ; în loc de *Mihai*) și a lui *mm* (în loc de *nm*) în *îmmulțind*, *îmmulțirea*, *îmmulțită* (vezi p. XLVI). Mai puțin importantă și justificată, poate, prin dorința de a da o tentă arhaică formei textului editat este păstrarea lui *v* cu valoarea *u* în *adavs* (p. 404), *catehismvl* (p. 407), *dvmeneca* (p. 302, 303, 304, 305), *Lvca* (p. 300), *seclvl* (p. 330, 355, 382).

Măruntele greșeli semnalate, inconsecvențele sau (în cazul unor variante) prea marea consecvență în spiritul unor norme ideale, nerespectate nici de Timotei Cipariu și aflate în contradicție cu principiile transcrierii interpretative, nu impietează desigur asupra valorii de ansamblu a volumului recenzat. Acesta se impune ca o realizare științifică notabilă. Sperăm ca observațiile noastre să ajute, în măsura în care vor fi considerate corecte, la definitivarea celorlalte două volume ale seriei. Le așteptăm cu deplină încredere cît mai curînd cu putință.

Iunie 1989

GH. CHIVU

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret 12

DUMITRU ŞANDRU, **Foclor românesc**. Ediţie îngrijită de Tudora Şandru Olteanu. Prefaţă de Ovidiu Bîrlea, Bucureşti, Editura Minerva, 1987, XX + 489 p.

Volumul de faţă conţine 1364 de creaţii populare culese de D. Şandru din diverse regiuni ale ţării : Banat, Ardeal, Moldova, Muntenia şi Oltenia, primele două fiind cel mai bine reprezentate, prin 528, respectiv 735 de piese. Cele mai multe dintre aceste creaţii au fost înregistrate în perioada interbelică în timpul anchetelor dialectale realizate de profesorul D. Şandru în regiunile menţionate. Urmînd exemplul profesorului său O. Densusianu, care a considerat totdeauna că graiurile populare şi folclorul sînt într-o interdependenţă absolută (cf. şi titlul revistei conduse de O. Densusianu, *Grai şi suflet*), D. Şandru a urmărit în acelaşi timp faptele lingvistice (publicate în „Grai şi suflet" V, 1932 şi VI, 1933—1934, şi în „Bulletin linguistique" II, 1934, III, 1935, I, V, 1936, V, 1937, VI, 1938) şi creaţia folclorică (volumul de faţă este numai o „selecţie reprezentativă din întregul material cules de D. Şandru", realizată de Tudora Şandru Olteanu, fiica lui D. Şandru, îngrijitoarea ediţiei).

Nu ne oprim asupra conţinutului textelor folclorice din acest volum, a cărui valoare a fost reliefată de O. Bîrlea în prefaţa cărţii. Pentru cititorii revistei „Limba română" considerăm mai important să subliniem valoarea l i n g v i s t i c ă a textelor, notate în transcrierea fonetică practicată de O. Densusianu (aceste texte conţin numeroase fapte de limbă necesare cunoaşterii graiurilor dacoromâneşti din perioada interbelică). Bogatul glosar întocmit de Tudora Şandru Olteanu conţine, pe lîngă o serie de cuvinte şi variante regionale înregistrate de DEX (*bărdui, boambă, boldă, bumb, clisă, colop* etc.), altele neînregistrate în dicţionarul amintit (*amurta, arete, bărc, birzăi, biţ* etc.). Prezintă interes numeroasele derivate inexistente în DEX a căror analiză ar fi utilă nu numai pentru sistemul de derivare românesc, ci şi pentru limba creaţiilor folclorice (*afinar, amănişor, arginţel, aureşi, beţi, birtăriţă, brumăi, bogătoi*).

Calitatea ediţiei de faţă ne face să aşteptăm cu interes publicarea volumului de studii de dialectologie al prof. D. Şandru, anunţat în studiul introductiv semnat de Tudora Şandru Olteanu.

MARIUS SALA

GERNOT NUSSBÄCHER, **Johannes Benkner. Sein Leben und Wirken in Wort und Bild**, Bucureşti, Kriterion Verlag, 1988, 93 p. + 31 fig.

În 1973 se împlineau 475 de ani de la naşterea marelui umanist transilvănean Johannes Honterus, eveniment marcat şi prin monografia pe care i-a dedicat-o neobositul cercetător al istoriei şi culturii medievale saxone din Transilvania Gernot Nussbächer. Este acum rîndul personalităţii lui Johannes Benkner să primească cuvenitul omagiu din partea aceluiaşi savant. Monografia întocmită de G. Nussbächer păstrează obiectivele colecţiei în care apare : prezentarea unui material iconografic bogat, însoţit de cele mai importante date din viaţa şi activitatea lui Johannes Benkner.

Cu un anume parfum arhaic de cronică medievală, amintind adesea de paginile aşternute în veacul al XVI-lea de Hieronymus Ostermayer faptele se înşiruie cronologic, an după an. Ca şi pentru cronicarul braşovean, aceste fapte sînt, în concepţia lui Gernot Nussbächer, grăitoare de la sine : „eine Knappe Schielderung der Tatsache auf Grund der Quellen" (prefaţă la ediţia a treia, din 1978, a monografiei dedicate lui Honterus). De aceea, autorul nu proiectează o lumină nouă asupra unui portret pe care-l schiţase cu alt prilej (*Taten und Gestalten*, I, Cluj, 1983, p. 85—90), ci îi adînceşte trăsăturile, îi limpezeşte detaliile cu numeroase date noi, tabele, liste cronologice şi un număr de 31 de ilustraţii.

De numele lui Johannes Benkner se leagă importante realizări, aşa cum însuşi Gernot Nussbächer subliniază în argumentul cărţii. Fiu al lui Johannes Benkner cel Bătrîn, pe care scrisoarea lui Neacşu din Cîmpulung l-a făcut celebru în cultura românească, Johannes Benkner a fost, fără îndoială, după Honterus, cea mai importantă personalitate a vieţii sociale, politice,

religioase și culturale a Brașovului vreme de aproape două decenii (1547—1565). Au fost anii cei mai bogați în evenimetnte din întreaga istorie a orașului în secolul Reformei, iar studiul lui Gernot Nussbächer adîncește această concluzie.

Cea mai importantă parte a monografiei este cea care ilustrează personalitatea politică a lui Johannes Benkner. El s-a bucurat, în epocă, de respectul concetățenilor săi, pe care i-a condus în calitate de jude primar aproape douăzeci de ani și, deopotrivă, de încrederea principilor Petru cel Tînăr, Alexandru Lăpușneanu, Ioan Zapolya și a reginei Isabela.

Ca fruntaș al patriciatului săsesc, Benkner a impulsionat comerțul cu mărfuri orientale, exploatările aurifere aluvionare și miniere și, nu în ultimul rînd, producția și desfacerea hîrtiei Înființarea de către Benkner în 1546, în asociație cu Hans Fuchs, a primei mori de hîrtie de pe teritoriul României trebuie pusă nu numai pe seama unor interese de natură strict economică. Potrivit opiniei lui G. Nussbächer, este evidentă aici o altă latură a personalității ilustrului brașovean : umanistul, sprijinitorul culturii, colaboratorul cel mai fidel și mai influent al lui Honterus în difuzarea, prin toate mijloacele, dar mai ales prin tipar, a Reformei în Universitatea saxonă, în sprijinirea învățămîntului umanist, în înființarea bibliotecii orașului.

Tot prin funcția sa și în spiritul celor stabilite în *Decretale Coronensium*, dar și prin competență și zel personal, Benkner a avut practic un control deplin asupra răspîndirii Reformei luterane în Pămînturile Crăiești, inclusiv în rîndurile românilor și mai ales asupra menținerii nealterate a purității ei confesionale, în fața ofensivei crescînde a calvinismului.

În sfîrșit, monografia elaborată de G. Nussbächer pune în evidență rolul esențial jucat de Johannes Benkner în imprimarea și difuzarea primelor tipărituri coresiene. Numele său, în calitate de comanditar, este menționat *expressis verbis* în epilogurile a trei cărți imprimate de Coresi : *Osmoglasnic* (1556—1557), *Tetraevanghelul* românesc (1560—1561) și cel slavon (1562), ca și în reeditarea din 1564—1565 a celui din urmă, datorată diacului Călin. Este de presupus că o inițiativă a lui Benkner s-a aflat și la originea tipăririi *Catehismului* (1560) și a *Pravilei* (1560—1562). În lumina acestor date, se poate afirma că în perioada 1560—1565 Benkner a deținut practic monopolul tipăririi, în Brașov, a cărților românești și slavonești. Se verifică astfel, încă o dată, faptul că diaconul Coresi nu poate fi socotit „editor" al cărților pe care le-a imprimat, așa cum se mai afirmă încă (Dan Simonescu, Gh. Buluță).

Monografia lui Gernot Nussbächer, care se adresează cu generozitate nu numai specialiștilor, ci și cititorului interesat în general de problemele istoriei culturii, poate fi citită din mai multe perspective : ca o istorie a instituțiilor săsești, a relațiilor politice, economice și culturale ale Brașovului cu Țara Românească și, nu în ultimul rînd, ca istorie a Brașovului la mijlocul secolului al XVI-lea, reconstituită cu aceeași atenție la finețea detaliului cu care G. Nussbächer veghează asupra documentelor. De asemenea, fiecare dintre personalitățile umanismului transilvănean, a căror biografie s-a intersectat cu cea a lui Benkner, beneficiază de un portret : Lucas Hirscher, Johann Fuchs, Petrus Haller, Christian Pommarius etc. Ca într-unul din acele tablouri festive ale secolului trecut, G. Nussbächer a așezat cu pietate în centru, înconjurat de celelalte medalioane, chipul lui Johannes Benkner.

VIOLETA BARBU

GRAHAM MALLINSON, **Rumanian**, în : Bernard Comrie (ed.), *The World's Major Languages*, London & Sydney, Croom Helm, 1987, p. 303—321, și în Martin Harris, Nigel Vincent (eds.), *The Romance Languages*, London & Sydney, Croom Helm, 1988, p. 391—419.

Sub semnătura lui G. Mallinson, româna este prezentă în două recente cărți : cea dintîi este o enciclopedie în care româna ilustrează, alături de franceză, spaniolă, portugheză și italiană, familia limbilor romanice ; cea de-a doua reprezintă un manual de lingvistică romanică adresat studenților, dar menit să ofere informații utile și lingviștilor.

Cele două contribuții ale lui G. Mallinson (abreviate în continuare GM 1987, respectiv GM 1988) au aceeași structură : 1) *Introducere* (amplă în GM 1987, mult restrînsă în GM 1988) ; 2) *Fonologia* ; 3) *Morfologia* ; 4) *Sintaxa* ; 5) *Lexicul* ; 6) *Concluzii* (numai în GM 1988) și *Bibliografie* (succint comentată în GM 1987). Autorul își propune să descrie aspectele semnificative ale structurii limbii române contemporane, bazîndu-se în primul rînd pe varianta standard, cu sporadice referiri la dialectele sud-dunărene și la unele subdialecte ale dacoromînei ; perspectiva dominant sincronică este adeseori îmbinată cu considerații legate de diacronie.

Introducerea se referă la constituirea limbii române, la structura ei dialectală și la formarea limbii literare.

Capitolul dedicat fonologiei se deschide în GM 1987 cu o prezentare a istoriei scrisului românesc (motivele care au determinat impunerea alfabetului chirilic, trecerea la alfabetul latin). Sistemul fonologic al românei actuale este descris corect (cu oscilații în interpretarea diftongilor), însă un număr mare de inexactități sau chiar afirmații eronate se întîlnesc în paginile (mai numeroase în GM 1988) referitoare la diacronia acestuia (interpretarea poziției nazale, a cantității consonantice în cazul rotacismului lui *l* intervocalic, evoluția vocalelor neaccentuate latine în română etc.).

Capitolul 3, *Morfologia* (de asemenea mai amplu în GM 1988), prezintă modele tipice de declinare a substantivului și adjectivului, în general bine selectate, și insistă asupra unor particularități ale numelui în română : articolul hotărît postpus, vocativul, neutrul ; sînt descrise paradigma pronumelor personale (în GM 1988 și a posesivelor și demonstrativelor, precum și numeralul) și cea verbală, în cazul celei din urmă adăugîndu-se considerații de ordin diacronic.

Capitolul dedicat sintaxei, departe de a oferi o viziune de ansamblu asupra sintaxei românești, se limitează la cîteva aspecte pe care autorul le consideră revelatoare : topica și, legat de aceasta, dubla marcare a obiectului direct ; înlocuirea infinitivului prin conjunctiv ; în GM 1987 viitorul cu *volo* și reflexivul : în GM 1988 imperativul negativ și situația neutrului. Cu deosebire se insistă asupra trăsăturilor care includ româna în uniunea lingvistică balcanică.

Capitolul 5, *Lexicul*, prezintă succint diferitele straturi etimologice ale limbii române (cuvintele de substrat, cele slave, grecești, turcești și maghiare) ; surprind absența informațiilor legate de lexicul latin moștenit (GM 1988, care îl ia în discuție, se rezumă la cîteva considerații, destul de inexacte, despre lexicul maramureșean și cel istroromân) și spațiul disproporționat de mare pe care autorul îl acordă, în subcapitolul dedicat lexicului neologic, unor probleme de istorie culturală (ortografia etimologizantă a Școlii Ardelene sau atitudinea lui Heliade Rădulescu).

Cele două contribuții se încheie cu cîte o bibliografie (9 titluri în GM 1987, 17 în GM 1988), în care figurează, spre regretul nostru, doar puține cărți fundamentale, alături de texte de mică importanță pentru realizarea unei viziuni de ansamblu.

VICTORIA POPOVICI

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române : gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile în două exemplare, dactilografiate la două rînduri. Revista nu publică într-un număr articole mai mari de 20 de pagini bătute la mașină. Tabelele vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hîrtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea acelorași date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi dactilografiată pe pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul consiliului de conducere cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 4 (patru) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
R—79717 București, Calea Victoriei nr. 125

LUCRĂRI APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tom. VIII, partea a 4-a, litera **P (pogrijenie — presimțire)**, 1980, p. 949—1342, 50 lei; tom XI, partea a 2-a, litera *T* **(t — tocăliță)**, 1982, 379 p., 75 lei; tom XI, partea a 3-a, litera **T (tocăna — twist)**, 1983, p. 377—764, 77 lei; tom VIII, partea a 5-a, litera **P (presin — puzzolană)**, 1984, p. 1343—1866, 105 lei; tom X, partea 1, litera **S (s — selăbuc)**, 1986, 400 p., 79 lei; tom X, partea a 2-a, litera **S (scladă — semințări)**, 1987, 303 p., 64 lei.

* * * **Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte**, seria IV, tom III **(1981)**, 1983, 238 p., 19,50 lei; tom IV **(1982—1983)**, 1984, 192 p., 16,50 lei; tom V **(1983—1984)**, 1984, 182 p., 15 lei; tom VI **(1984)**, 1985, 176 p., 15 lei; tom VII **(1985)**, 1986, 224 p., 19 lei; tom VIII **(1986)**, 1987, 262 p., 21 lei; tom IX **(1987)**, 1989, 196 p. 16,50 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX)** 1984, 1050 p., 250 lei.

AL. PHILIPPIDE, **Opere alese**, 1984, 442 p., 48 lei.

ION COTEANU, **Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte**, 1985, 174 p., 17 lei.

* * * **Studii clasice**, tom XXIII, 1985, 169 p., 15,50 lei; tom XXIV, 1986, 186 p., 17 lei; tom XXV, 1987, 176 p., 17,50 lei.

MIOARA AVRAM, **Gramatica pentru toți**, 1986, 416 p., 35 lei.

* * * **Analize de texte poetice. Antologie** (coordonator Ion Coteanu), 1986, 296 p., 28 lei.

FLORIN MARCU, CONSTANT MANECA, **Dicționar de neologisme**, 1986, 1168 p., 165 lei.

AL. GRAUR, **Puțină gramatică**, 1987, 226 p., 16 lei; vol. II, 1988, 368 p., 28 lei.

MIOARA AVRAM, **Probleme ale exprimării corecte**, 1987, 282 p., 25 lei.

* * * **Noul Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina**, vol. I, 1987, XXXIV +286 p. + 420 p. (broșură), 382 lei.

ION COTEANU, MARIUS SALA, **Etimologia și limba română**, 1987, 160 p., 11,50 lei.

AL. MAREȘ, **Filigranele hîrtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea**, 1987, 422 p. (1757 fig.), 92 lei.

TIMOTEI CIPARIU, **Opere**, vol. I, 1987, LVIII + 476 p., 53 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române (DEX) — Supliment (DEX—S)**, 1988, 200 p., 37 lei.

LUCRĂRI ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA ACADEMIEI

* * * **Dicționar german-român**, ediția a II-a, 1184 p., 400 lei.

RM—ISSN 0025—3523

LR, anul XXXVIII, nr. 5, p. 409—494, București, 1989

I. P. Informația c. 1442

42 200

Lei 20

I 2 9030

2022

LIMBA ROMÂNĂ

6

ANUL XXXVIII

1989

noiembrie — decembrie

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

76
- IUL. 2005
2014

CONSILIUL DE CONDUCERE

Acad. | AL. GRAUR | — *redactor-şef*
FLORA ŞUTEU — redactor-şef adjunct
MIOARA AVRAM — membru al colegiului de redacţie
GH. BOLOCAN
GR. BRÂNCUŞ
ION GHEŢIE — membru al colegiului de redacţie
VALERIA GUŢU-ROMALO
THEODOR HRISTEA
MARIUS SALA
DUMITRU SĂVULESCU
LAURA VASILIU — secretar responsabil de redacţie

Responsabil de număr : ION GHEŢIE

Apare de 6 ori pe an.

Pentru a vă asigura colecţia completă şi primirea la timp a revistei, reînoiţi abonamentul dv.

În ţară, revistele se pot procura prin poştă, pe bază de abonamente.

Cititorii din străinătate se pot abona adresîndu-se la „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10 376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Manuscrisele cărţile şi revistele pentru schimb, precum şi orice corespondenţă se pot trimite pe adresa consiliului de conducere al revistei „Limba română".

La revue „Limba română" paraît 6 fois par an.

Toute commande de l'étranger pour les travaux parus aux Éditions de l'Académie Roumaine sera adressée à : „ROMPRESFILATELIA" — SECTORUL EXPORT-IMPORT PRESĂ, P.O. BOX 12—201, telex 10 376, prsfi r, Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

Adresa redacţiei :
Str. Spiru Haret 12
R—79638 Bucureşti
Telefon : 14 26 80 sau 15 74 30, int. 265

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
Calea Victoriei 125
R—79717 Bucureşti
Telefon 50 76 80, int. 129

I 29030

BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

LIMBA ROMÂNĂ

Anul XXXVIII 1989 Nr. 6 noiembrie — decembrie

SUMAR

ONOMASTICĂ

V. GURUIANU, Toponimul *Vîrghiș* — un exemplu de palatalizare a labialei *b* atestat la sfîrșitul secolului al XV-lea 497
MARIA DOBRE, Elemente de onomastică provenite din terminologia meseriilor 509

FILOLOGIE

MARIAN CIUCĂ, Observații asupra traducerii în limba latină a cronicii lui Miron Costin 513

VOCABULAR

I. IONESCU, Cuvîntul *daș* 519

NOTE ȘI COMENTARII

FLORENTINA ZGRAON, *O samă de cuvinte* sau între Nicolae Costin și Ion Neculce 523

RECENZII

Poesii de Mihail Eminescu, București, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1884 [Ediție facsimilată, București, Editura Academiei, 1989. Cu o *Notă asupra ediției* de Petru Creția] (Ion Gheție) 531
VASILE FRĂȚILĂ, *Lexicologie și toponimie română*, Timișoara, Editura Facla, 1987 (Ion Gheție) 532

NOTE BIBLIOGRAFICE

EMIL PETROVICI, *Atlasul lingvistic român II. Introducere; Chestionarul Atlasului lingvistic român II* 535

SUMARUL REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1989 537

INDICELE REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1989 Camelia Stan și (Andra Șerbănescu) 541

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 495—564, București, 1989

46078.

LIMBA ROMÂNĂ

TOPONIMUL *VÎRGHIȘ* – UN EXEMPLU DE PALATALIZARE A LABIALEI *B* ATESTAT LA SFÎRȘITUL SECOLULUI AL XV-LEA

V. GURUIANU

1.1. Printre toponimele cu origine controversată din țara noastră se numără și *Vîrghiș* sau *Vărghiș* (magh. *Vargyas*) [1], numele unui sat și al unei comune din județul Covasna, precum și al unui rîu care curge pe teritoriul județelor Harghita și Covasna.

2. Localitatea *Vîrghiș* este o comună mică, situată la 55 de kilometri nord-vest de orașul Sf. Gheorghe — reședința județului Covasna —, în depresiunea Baraolt, la poalele estice ale Munților Perșani, pe malul rîului cu același nume.

Rîul *Vîrghiș* este un afluent de dreapta al Oltului, avînd o lungime de aproape 60 de kilometri. Izvorăște din Munții Harghita și curge pe direcția nord-sud, vărsîndu-se în Olt în dreptul satului *Augustin* din județul Brașov. Pe acest rîu sînt așezate în ordine, de la izvoare la vărsare, trei localități : *Vlăhița*, numită și *Olafalăul Mare*, oraș în județul Harghita, *Vîrghiș*, satul și comuna cu același nume din județul Covasna, și *Racoșul de Sus*, sat în județul Covasna.

Lucrările mai vechi înregistrau, tot în această parte a țării, și cîteva toponime compuse — azi ieșite, probabil, din uz sau întrebuințate extrem de rar — create pe baza denumirii maghiare corespunzătoare : *Vargyas-Gustoj* [2], numele unui deal din vecinătatea Munților Perșani, la poalele căruia se află satul Vîrghiș [3], și *Vargyasloka* [4], numele unei trecători înguste și adînci, al unui fel de defileu format de acest rîu în Munții Harghita [5].

[1] Denumirile maghiare sau germane ale localităților luate în discuție în articolul de față sînt indicate după DILT.

[2] Vezi Ignaz Lenk von Treuenfeld, *Siebenbürgens geographisch-, topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexikon*, IV, Viena, 1839, p. 387.

[3] Primul termen al toponimului magh. *Vargyas-Gustoj* poate fi, în egală măsură, atît numele unguresc al rîului, cît și cel al localității.

[4] Vezi Orbán Balázs, *A Székelyföld leirása*, I, Pesta, 1868, p. 77 ; Sabin Opreanu, *Contribuțiuni la toponimia din ținutul Săcuilor*. Extras din *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, II, Cluj, 1926, p. 25. Credem că și toponimul *Vargyasloka*, înregistrat de Gustav Kisch (*Siebenbürgen im Lichte der Sprache*, Palaestra 165, Leipzig, 1929, p. 125), dar lipsit de indicația asupra locului unde se găsește, este același cu cel amintit de Orbán Balázs și de Sabin Opreanu.

[5] În mod greșit Sabin Opreanu (*op. cit.*, p. 25) considera forma *Vargyasloka* drept numele unui deal ; textul lui Orbán Balázs, la care se referă autorul român, nu permite o astfel de interpretare. Prima parte a toponimului respectiv reprezintă, cu siguranță, numele unguresc al rîului ; partea a doua este cuvîntul magh. *lok* (cu terminația posesivală *a*, *loka*), folosit numai în secuime și avînd sensurile principale de „spațiu îngust între doi munți, loc așezat mai jos" (Szinnyei József, *Magyar tájszotár*, I—II, Budapesta, 1893—1901, s.v. *lok*). Astfel, înțelesul global al toponimului este „trecătoarea, strîmtoarea (rîului) Vîrghiș".

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 497—508, București, 1989

De asemenea, în mod cu totul izolat, mai era semnalată existența, undeva în fostul județ Cluj, a încă unui toponim magh. *Vargyas* [6], nedefinit mai de aproape, despre care în prezent nu mai știm nimic și a cărui localizare pe hărțile de azi nu am putut-o efectua.

3. Se poate afirma, pe baza lucrărilor consultate [7], că acestea reprezintă singurele atestări ale numelui rom. *Vîrghiș*, respectiv magh. *Vargyas*, în toponimie. Denumirile menționate nu se întîlnesc decît în Transilvania, majoritatea grupîndu-se în partea sud-estică a acestei provincii. Dintre toponimele prezentate, ne vom ocupa în continuare doar de numele rom. *Vîrghiș* și magh. *Vargyas* ale localității din județul Covasna și ale rîului respectiv [8].

II.1. Toponimul rom. *Vîrghiș* a primit pînă în prezent două explicații etimologice : una prin maghiară și alta prin slavă. În privința formei magh. *Vargyas*, toți cercetătorii au fost însă de acord că ea se bazează pe un etimon unguresc. Originea maghiară a celor două nume — rom. *Vîrghiș*, magh. *Vargyas* — a părut unor specialiști ca cea mai sigură, și aceasta deoarece toponimele respective se găsesc într-o zonă în care s-a vorbit și se vorbește și azi, alături de română, un dialect maghiar — cel secuiesc [9]. Au propus o explicație prin maghiară a numelor aici în discuție învățați atît din Ungaria, cît și din țara noastră.

2. Cercetătorii maghiari au acordat, în general, mai puțină atenție acestui toponim. Cea mai recentă lucrare de toponimie publicată la Buda-

[6] O singură lucrare din cele ce ne-au stat la dispoziție consemnează acest nume : cea a lui Jekelfalussy József, *A Magyar Korona országainak helységnévtára*, Budapesta, 1898, p. 765 ; 1900, p. 823.

[7] Vezi Joannes Lipszky de Szedlicsna, *Repertorium locorum objectorumque in XII tabulis mappae Regnorum Hungariae, Slavoniae, Croatiae et confiniorum militarium Magni item Principatus Transylvaniae occurentium*, Buda, 1808 ; Ignaz Lenk von Treuenfeld, *Siebenbürgens geographisch-, topographisch-, statistisch-, hydrographisch- und orographisches Lexikon*, I—IV, Viena, 1839 ; D. Frunzescu, *Dicționar topografic și statistic al României*, București, 1872 ; Michael von Kollerffy, *Ortslexicon der Länder der ungarischen Krone*, Budapesta, 1875 ; Dvorzsák János, *Magyarország helységnévtára tekintettel a közigazgatási, népességi és hitfelekezeti viszonyokra*, Budapesta, [1877] ; Kollerffy Mihály, *A Magyar Korona országainak helységnévtára*, Budapesta, [1877] ; *A Pallas nagy lexikona*, I—XVIII, Budapesta, 1893—1900 ; G. I. Lahovari, C.I. Brătianu, Grigore G. Tocilescu, *Marele dicționar geografic al României*, I — V, București, 1898—1902 ; Z. Arbore, *Dicționar geografic al Basarabiei*, București, 1904 ; Em. Grigorovitza, *Dicționarul geografic al Bucovinei*, București, 1908 ; S. Moldovan, N. Togan, *Dicționarul numirilor de localități cu poporațiune română din Ungaria*, ed. I, Sibiu, 1909 ; ed. a II-a, București, 1915 ; ed. a III-a (pe copertă ed. a II-a), Sibiu, 1919 ; *Révai nagy lexikona*, I—XXI, Budapesta, 1911—1935 ; *A Magyar Szent Korona országainak helységnévtára*, Budapesta, 1913 ; C. Martinovici, N. Istrati, *Dicționarul Transilvaniei, Banatului și celorlalte ținuturi alipite*, I—III, Cluj, 1921 ; Halász Lajos, Várady Károly, *A Magyar Szent Korona országainak helységnévtára*, II, Budapesta, 1927 ; *Indicatorul statistic al satelor și unităților administrative din România cuprinzînd rezultatele recensămîntului general al populației din 29 dec. 1930*, București, 1930 ; *Indicator alfabetic al localităților din Republica Populară Română*, București, 1956 ; Ion Iordan, Petre Gâștescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, București, 1974.

[8] Toponimul magh. *Vargyas* din fostul județ Cluj nu poate fi luat în discuție, întrucît nu avem informații precise asupra lui. Considerațiile care vor urma se referă, implicit, și la primul termen din toponimele magh. *Vargyas-Gusțoj* și *Vargyasloka*.

[9] Se știe că în evul mediu pe aproximativ actualul teritoriu al județelor Covasna, Harghita și Mureș se întindea stăpînirea Scaunelor secuiești. Vezi, pentru detalii de natură istorică, Ștefan Pascu, *Voievodatul Transilvaniei*, I, ed. a II-a, Cluj, 1972, p. 105—115, și harta de la p. 220—221.

pesta[10] nu înregistrează nici o formă *Vargyas*, deşi autorul ei are în vedere şi nume de locuri din ţara noastră. Melich János, într-o contribuţie mai veche de toponimie istorică[11], arată că hidronimul magh. *Vargyas* are origine maghiară, dar nu indică şi etimonul exact. În mod asemănător procedează şi Benkő Loránd[12], într-un articol în care vorbeşte despre raportul dintre numele de ape şi cele de localităţi. Astfel, el consideră că în cazul toponimului magh. *Vargyas* numele satului provine de la cel al rîului şi că la baza hidronimului în discuţie stă un nume de animal, fără a preciza însă care anume. Credem că autorul citat se gîndea la un etimon maghiar în cazul numelui de apă respectiv şi că „animalul" vizat era *cioara* [13] (magh. *varjú*) [14].

3. Originea maghiară a acestui toponim a fost susţinută şi de Gustav Kisch [15], Nicolae Drăganu [16] şi Emil Petrovici [17].

3.1. G. Kisch arată că numele de localitate magh. *Vargyas* din judeţul Odorhei (pe atunci Vîrghişul aparţinea de Odorhei — n.n.) este un derivat de la magh. *varjú* „cioară", prezentînd sub raport formal trecerea lui *-j-* la *-gy-* şi avînd înţelesul „loc unde sînt ciori" [18]. Pentru transformarea fonetică *-j-* > *-gy-* din cuvîntul maghiar, G. Kisch face trimitere la dicţionarul lui Szamota István şi Zolnai Gyula, *Magyar oklevél-szótár*, Budapesta, 1902—1906, col. 1061 [19]. Numelui rîului, ca şi formei rom. *Vîrghiş* autorul nu le acordă nici o atenţie.

3.2. Spre deosebire de G. Kisch, N. Drăganu se ocupă doar de numele rîului, dar, ca şi predecesorul său, ia în discuţie numai forma ungurească, *Vargyas*, nu şi pe cea românească. Omiterea numelui de localitate este cu atît mai surprinzătoare cu cît, pe aceeaşi pagină, în alineatul imediat următor, autorul face referire la lucrarea lui G. Kisch, care îi era, deci, cunoscută [20]. N. Drăganu trece destul de repede peste explicaţiile ce ar fi putut fi date numelui acestui rîu, precum şi altor hidronime din aceeaşi regiune, arătînd : „Nu mă voi opri la cele cîteva mici pîraie din secuime

[10] Vezi Kiss Lajos, *Földrajzi nevek etimológiai szótára*, Budapesta, 1980.

[11] Melich János, *A honfoglaláskori Magyarország*, Budapesta, 1925—1929, p. 268—269.

[12] Benkő Loránd, *Víz-és helységneveink viszonyához*, în „Magyar Nyelv", XLIII, 1947, nr. 4, p. 259—263.

[13] Alte animale ale căror nume ar putea sta la baza unor creaţii toponimice sînt, în opinia acestui autor, castorul, racul, calul (armăsarul) şi albina. Vezi *art. cit.*, p. 261.

[14] Afirmaţia noastră se bazează pe faptul că în MNyTESz, s.v. *varjú*, în dreptul formei *Vargyas* se face trimitere la articolul lui Benkő Loránd.

[15] G. Kisch, *Siebenbürgen im Lichte der Sprache*, p. 125.

[16] N. Drăganu, *Românii în veacurile IX — XIV pe baza toponimiei şi a onomasticei*, Bucureşti, 1933, p. 541.

[17] E. Petrovici, **Rom.** *Oriş, Oriş, Orişa, Orăşa, Orăşani, Orăşeni* <**magh.** *Varjas*, articol publicat în „Buletinul Universităţilor « V. Babeş » şi « Bolyai », Cluj", Seria ştiinţe sociale, I, 1956, nr. 1—2, p. 259—263, şi retipărit în volumul *Studii de dialectologie şi toponimie*, Bucureşti, 1970, p. 169—172, la care facem şi trimiterile.

[18] În maghiară, *a* = *o* foarte deschis, *j* = iot, *gy* = *ǵ*, *s* = *ş*.

[19] Acesta este un dicţionar cu caracter istoric, cuprinzînd cele mai vechi atestări documentare ale cuvintelor ungureşti, precum şi multe din formele lor consemnate de-a lungul timpului. Forma *Vargyas* este notată aici o singură dată — într-un document secuiesc din 1602 — şi reprezintă numele de familie al unui ţăran liber din secuime (vezi *Székely Oklevéltár*, V, Cluj, 1896, p. 239).

[20] Cauza acestei omisiuni poate fi aceea că, în această parte a studiului său, N. Drăganu urmează îndeaproape planul lucrării lui Melich János (*op. cit.*, p. 268—269), care, fiind interesat de afluenţii Oltului, înregistra numai numele rîului.

(*Egerpatak*, *Körmös*, *Szilos*, *Vargyas* = « Varjas »), a căror origine ungurească este explicabilă în locul unde se găsesc" [21]. De observat că autorul nu precizează de unde posedă informaţia despre echivalenţa *Vargyas* = *Varjas*.

3.3. E. Petrovici este singurul cercetător care ia în considerare atît numele localităţii, cît şi pe cel al rîului, precum şi forma ungurească *Vargyas*, alături de cele româneşti *Vîrghiş*, *Vărghiş*. După părerea sa, numele româneşti provin din cel maghiar, explicîndu-se foarte bine din punct de vedere fonetic din acesta. „Păstrarea lui *va-* iniţial netrecut la *o-*, precum şi grupul de consoane *rģ* (<magh. *rgy*) arată că sîntem în prezenţa unor împrumuturi recente" [22]. Finala rom. *-iş* în locul celei magh. *-as* este firească în româneşte, deoarece „elementului sufixal *-os*, *-as*, *-es* în foarte multe cazuri îi corespunde în limba română *-iş*, *-îş*" [23]. Acelaşi învăţat consideră magh. *Vargyas* drept o formă regională a numelui magh. *Varjas*, prezentînd „trecerea lui *rj* la *rgy*, obişnuită în graiurile maghiare" [24], şi precizează că ultimul termen este „adjectivul *varjas* ['cu ciori' — n.n.], derivat cu sufixul *-s* de la substantivul *varjú* « cioară »"[25], folosit atît ca nume de persoană, cît şi ca toponim. Dar nici E. Petrovici nu indică sursa bibliografică de unde a preluat informaţia despre trecerea lui *-rj-* la *-rgy-*, atît de „obişnuită în graiurile maghiare".

4. Se observă deci că savanţii clujeni la care ne-am referit propun un etimon maghiar atît pentru toponimul românesc *Vîrghiş*, *Vărghiş* (E. Petrovici), cît şi pentru cel maghiar *Vargyas* (G. Kisch, N. Drăganu, E. Petrovici), bazîndu-se, desigur, pe faptul deja menţionat că numele aici în discuţie se găsesc într-o zonă în care se vorbeşte şi un dialect maghiar. Explicaţia lor se întemeiază, de asemenea, pe presupunerea existenţei unei pronunţări regionale a lui *-rj-* ca *-rgy-* în dialectul secuiesc ori în maghiara vorbită în Transilvania, cu care acesta a fost în contact şi de care ar fi putut fi influenţat, absolut necesare pentru a se putea susţine transformarea *Varjas* > *Vargyas*. Numai că nici unul din autorii citaţi nu controlează dacă a avut vreodată curs o astfel de rostire în graiurile amintite.

De aceea, în cele ce urmează ne vom opri asupra magh. *varjú* „cioară" (din care prin derivare se obţine adjectivul *varjas* „cu ciori") pentru a verifica dacă există sau dacă a existat trecerea lui *-rj-* la *-rgy-* în dialectul secuiesc ori în celelalte graiuri maghiare transilvănene.

III. 1. Pe baza informaţiilor etimologice cuprinse în MNyTESz, precum şi a celor oferite de Czuczor Gergely şi Fogarasi János în *A magyar nyelv szótára* (Budapesta, 1862—1874), se ajunge la concluzia că formele mai vechi ale magh. *varjú* sînt cele care conţin dentala *r* urmată de *j*. La aceeaşi constatare a vechimii mai mari a formelor cu *r* + *j* faţă de formele cu *r* + consoana muiată *gy* conduce şi examinarea hărţilor 624 — *feketevarjú* „cioară neagră" şi 625 — *szürkevarjú* „cioară cenuşie" din *A Magyar Nyelvjárások Atlasza*, Budapesta, 1968—1977. Într-adevăr, ariile laterale, care, în general, sînt mai conservatoare, arii în care se încadrează

[21] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 541.
[22] E. Petrovici, *op. cit.*, p. 171.
[23] *Ibidem.*
[24] *Ibidem*, p. 170.
[25] *Ibidem.*

graiurile maghiare din Transilvania, toată porțiunea anchetată din teritoriul U.R.S.S., o parte din teritoriul cehoslovac anchetat, precum și partea nord-estică a Ungariei, respectiv cea central — nord-vestică a acesteia, aflată în jurul Budapestei, cunosc, cum era de așteptat, formele mai vechi, cu *r* + *j*. Inovațiile cuprind partea de mijloc a teritoriului ungar, detașîndu-se cu claritate două arii inovatoare mai compacte : una întinzîndu-se din centrul Ungariei (aproximativ de la bazinul Dunării), spre est, deci spre România, care prezintă inovația *varnyú*, și alta, întinzîndu-se din centrul Ungariei spre vest, spre Austria, care cunoaște inovația *vargyú*. Analizînd informațiile oferite de hărțile respective pentru România, se constată că în 21 de puncte din cele 22, cîte au fost anchetate în țara noastră, s-a răspuns *varjú*, deci cu forma mai veche și literară în același timp, și numai într-un singur punct — 18 —, comuna Jeledinți, județul Hunedoara, s-a răspuns cu alți termeni [26].

Astfel, pe baza hărților din *A Magyar Nyelvjárások Atlasza* se poate afirma că, în prezent, în nici unul din graiurile maghiare din Transilvania, și deci nici în dialectul secuiesc, nu e atestată o pronunție *vargyú*. O ultimă observație mai trebuie făcută. Graiurile maghiare din Transilvania care cunosc forma *varjú* sînt despărțite de cele din Ungaria în care se înregistrează inovația *vargyú*, printr-o arie-tampon compactă, de cîteva sute de kilometri, în care se pronunță *varnyú*. Importanța acestui fapt va fi arătată mai departe.

2. Pentru a verifica justețea interpretărilor de mai sus am apelat la alte cîteva hărți ce oferă informații despre cuvinte în care contextul fonetic este identic cu cel din magh.*varjú* (adică *r* urmat de *j*) : 85 — *sarjú* „otavă", 896 — *várják* „(ei) așteaptă", 906 — *írjon* „scrieți" (imperativ), 907 — *törje* „spargeți" (imperativ), 992 — *borjú* „vițel", 993 — *borjút* „vițel" (cazul acuzativ), 994 — *borjúk* „viței", 995 — *borja* „vițelul lui (al gospodarului)", 996 — *borja* „vițelul ei (al vacii)", 997 — *borjas* „(vacă) cu vițel".

Analiza întreprinsă asupra acestui grup nou de hărți confirmă rezultatele anterioare : graiurile maghiare din Transilvania nu aparțin ariei inovatoare *-rgy-*, care se întinde, ca și mai înainte, aproximativ de la Dunăre spre vestul Ungariei, înspre Austria. Deosebit de instructive sînt hărțile 896 — *várják*, 906 — *írjon* și 907 — *törje*, care atestă consecvența cu care are loc transformarea *-rj-* > *-rgy-* chiar și în cazul formelor paradigmatice. De asemenea, e foarte important de știut că, în ceea ce privește hărțile 992 —997 (cuvîntul *borjú* „vițel" și formele înrudite), inovația *-rny-* a cuprins și graiurile maghiare din Transilvania (unde numai în trei puncte din sud-est această pronunție e în variație liberă cu *-rj-*). Însemnătatea ultimei constatări va fi relevată în cele ce urmează.

3. Dacă s-a putut afirma, pe baza analizelor efectuate, că o transformare regională *-rj-* > *-rgy-* nu se constată, în prezent, în graiurile unguresti din Transilvania, pentru trecut, de asemenea, o astfel de pronunțare e exclusă din această regiune și deci și din dialectul secuiesc, întrucît :

a) e greu de admis că ar fi existat aici o rostire *-rgy-* intermediară între forma mai veche și cea de azi a magh. *varjú* (ambele conținînd

[26] Într-adevăr, în punctul respectiv, în graiul maghiar local nu există cuvîntul *varjú*, pe care vorbitorii de acolo îl cunosc, totuși, din limba literară (informatoare : prof. Fodor Ilona, 43 ani).

grupul *-rj-*), deci că s-a pornit de la o anumită formă, s-a ajuns la alta inovatoare, pentru a se reveni în final în punctul de plecare ;

b) aria-tampon *varnyú*, lată de cîteva sute de kilometri, așezată între Transilvania și partea vestică a Ungariei, care cunoaște inovația *vargyú*, a fost, de-a lungul timpului, o piedică în calea propagării spre est a acestei din urmă inovații ;

c) prezența inovației *-rny-*, atestată de grupul de hărți 992—997 (*borjú* „vițel" și celelalte), în graiurile maghiare din Transilvania și în secuime înlătură ideea existenței vreodată în aceste locuri a celeilalte inovații, cea cu *-rgy-*. Cu alte cuvinte, o inovație o exclude în mod automat pe cealaltă ;

d) o altă localitate din județul Covasna, deci din aceeași arie lingvistică a dialectului secuiesc, *Turia* (magh. *Torja*), e atestată neîntrerupt, începînd din 1307 (v. DILT, s. v. *Turia*) și pînă azi, fără o modificare de tipul *-rj-* > *-rgy-* în numele unguresc, deși contextul fonetic e același ca la *Varjas*, despre care se presupune că a devenit *Vargyas* ;

e) alte două localități din Transilvania — *Mureni* (magh. *Szederjes*), sat în județul Mureș, și *Mura Mare* (magh. *Nagyszederjes*), sat în același județ — sînt atestate, prima din 1270—1272 (v. DILT, s.v. *Mureni*) și a doua, din 1359 (v. DILT, s.v. *Mura Mare*), pînă azi fără alterarea fonetică a numelui lor maghiar ;

f) în sfîrșit, încă două localități, aflate în vestul țării, al căror nume provine chiar din adjectivul magh. *varjas* — e vorba de *Variaș* (magh. *Varjas*), sat și comună în județul Timiș, și de *Variașul Mare* (magh. *Nagyvarjas*), sat în județul Arad — sînt atestate, prima din 1333 (v. DILT, s. v. *Variaș*) și a doua din 1446 (v. DILT, s.v. *Variașul Mare*), pînă azi, fără o astfel de transformare fonetică a denumirii ungurești, deși, dacă inovația *-rgy-* s-ar fi propagat dinspre Ungaria spre România, ar fi fost de așteptat ca numele lor să fie alterat primul.

Toate considerațiile de mai sus duc la concluzia inexistenței în graiurile maghiare din Transilvania, și deci și în dialectul secuiesc, a unei transformări dialectale *-rj-* > *-rgy-*, atît în trecut, cît și în zilele noastre.

4. Ar mai rămîne, totuși, de răspuns la o întrebare : nu cumva numele satului și al rîului respectiv a fost dat de o populație maghiară care s-a deplasat la un moment dat în aceste regiuni din aria care cunoaște inovația *-rgy-*, aducînd cu ea și particularitățile de grai deprinse acolo ? Nu există argumente de natură istorică și lingvistică pentru a susține această ipoteză, care, în consecință, trebuie abandonată. Cel mai vechi document ce atestă o formă sigură *Wargyas* în anul 1499 nu vorbește despre o astfel de deplasare de populație, ci despre o simplă pricină de judecată [27]. În stadiul actual al cercetării nu putem ști dacă vom avea vreodată informații despre o atare, presupusă, imigrare. De asemenea, din punct de vedere lingvistic nu se constată la vorbitorii din acest sat supraviețuirea vreunor particularități din altă arie dialectală. Astfel, și aici se pronunță *varjú* „cioară", *borjú* „vițel", dar mai frecvent *bornyú* (mai ales de către generațiile mature și în vîrstă), *sarjú* „otavă", *várják* „(ei) așteaptă", *írjon*„scrieți", *törje* „spargeți", la fel ca în celelalte sate din secuime. (Informatori : Soos Irén, elevă, 17 ani, Borbáth Dénes, 80 ani, ambii din satul Vîrghiș.)

[27] Vezi *Székely Oklevéltár*, III, Cluj, 1890, p. 136—137.

5. Din cele arătate pînă acum, rezultă că orice explicaţie a toponimelor în discuţie bazată pe trecerea lui *-rj-* la *-rgy-* în graiurile maghiare din Transilvania este din capul locului falsă, aşa cum sînt şi etimologiile lui G. Kisch şi N. Drăganu (magh. *Varjas* > magh. *Vargyas*) ori cea a lui E. Petrovici (magh. *Varjas* > magh. *Vargyas* > rom. *Vărghiş*, *Vîrghiş*), întrucît nu se susţine prin fapte. Aceasta înseamnă că atît toponimul magh. *Vargyas*, cît şi cel rom. *Vîrghiş*, *Vărghiş* nu pot să provină din maghiară, adevărata lor origine trebuind căutată în altă parte [28].

6. Cum s-a ajuns totuşi la această eroare? Explicaţia stă în faptul că nici unul din învăţaţii amintiţi nu a controlat dacă a existat vreodată o pronunţie dialectală *-rj-* > *-rgy-* în graiurile maghiare din Transilvania.

G. Kisch, singurul care oferă o informaţie bibliografică referitoare la acest fenomen, citînd lucrarea lui Szamota István şi Zolnai Gyula, *Magyar oklevél-szótár*, nu consultă, pentru forma cu *-gy-*, aşa cum indicau cei doi autori maghiari, dicţionarul lui Szinnyei József, *Magyar tájszótár*, s.v. *varjú*. Într-adevăr, dacă ar fi făcut apel la acesta, ar fi constatat că magh. *vargyú* are curs în părţile vestice ale Ungariei şi că o astfel de pronunţie e exclusă în graiurile maghiare din Transilvania, ba mai mult, că în secuime se foloseşte forma literară cu *-rj-*, aşa cum este ea înregistrată în compusele *varjú-fenyő* „zadă" şi *varju-gërënda* „scaunul căprioriIor" (termen de arhitectură populară) [29]. Din această cauză, G. Kisch ajunge să socotească drept transilvăneană o formă inexistentă aici.

În privinţa celorlalţi doi cercetători — N. Drăganu şi E. Petrovici — se poate presupune că aceştia au preluat explicaţia oferită în lucrarea lui G. Kisch, chiar dacă nu fac trimitere la ea.

IV. 1. A doua explicaţie etimologică referitoare la toponimul rom. *Vîrghiş*, de data aceasta din slavă, a fost propusă de Iorgu Iordan [30], care nu aduce, însă, şi suficiente dovezi pentru susţinerea ei. De asemenea, se pare că acest autor nu cunoştea opiniile celorlalţi cercetători despre originea toponimului în discuţie, întrucît nu face nici o referire în acest sens, şi nici numele unguresc corespunzător. Iorgu Iordan arată că rom. *Vărghiş* este un derivat cu sufixul colectiv *-iş* de la tema slavă *vrŭba* „salcie" şi că formele *Vărghiş* (*Vîrghiş*) se explică din **Vărbiş* (*Vîrbiş*), ca urmare a palatalizării consoanei *b* [31].

2. Etimologia slavă este convenabilă din toate punctele de vedere.

a) Este susţinută de încă 27 de toponime din ţară — care provin, toate, direct sau indirect, prin contaminare cu alte teme, din acelaşi cuvînt v.sl. *vrŭba* „salcie" —, dintre care 12 se întîlnesc în Transilvania [32].

[28] Forma magh. *Varias*, sub care e redat numele localităţii *Virghiş* în anul 1618 (v. DILT, s. v. *Virghiş*), contrazice numai în aparenţă rezultatele cercetării noastre. În realitate ea nu are nici o valoare probantă, deoarece : a) e o însemnare relativ tîrzie în raport cu prima atestare sigură, din 1499, a localităţii respective ; b) e o apariţie izolată, păstrată într-un singur document, şi acela redactat în Moldova, deci în afara spaţiului lingvistic maghiar (vezi Andrei Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti*, IX, Bucureşti, 1937, p. 179—180) ; c) poate fi socotită o grafie fals literarizată, eventual chiar o simplă greşeală de scriere, datorată unei omisiuni spontane a literei *g*.

[29] Vezi Szinnyei József, *op. cit.*, s. v. *varjú*.

[30] Vezi Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, [Bucureşti], 1963, p. 100—101 şi 439.

[31] Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 101, nota 2 şi p. 439.

[32] Iorgu Iordan, *op. cit.*, p. 100—101.

b) Este susținută și de alte toponime de origine slavă din județele Harghita și Covasna. Astfel, pentru a da doar cîteva exemple, amintim că prima localitate de pe rîul Vîrghiș este orașul *Vlăhița*, județul Harghita, în al cărui nume „dat încă de slavii cu care locuiau românii alături" [33] se recunoaște tema v.sl. *vlachŭ*. Numele satului *Mujna* (magh. *Muzsna*) din județul Harghita este, de asemenea, de origine slavă, provenind sau dintr-un derivat adjectival de la un substantiv cu înțelesul „bărbat" [34] (cf. v. sl. *mǫžĭ* „bărbat"), sau din adjectivul v.sl. *mušĭna*, derivat de la *mucha* „muscă" [35]. În județul Covasna ca exemple de toponime de origine slavă pot fi reținute: magh. *Kovászna*, numele județului, al unui oraș și al unui rîu, provenit din v.sl. *Kvasĭna* „acra" (prin referire la apa rîului), un derivat adjectival de la substantivul v.sl. *kvasŭ* „dospeală, băutură acră" [36], și *Calnic* (magh. *Kálnok*), nume de sat și de rîu, derivat din v.sl. *kalŭ* „noroi,lut" + suf. *-ĭnikŭ* [37]. De asemenea, se poate aprecia că județele Covasna și Harghita se încadrează într-o arie hidronimică de origine slavă. Astfel, Kniezsa István [38] înregistrează în secuime, în bazinele hidrografice ale Oltului și Mureșului, nu mai puțin de 47 de nume de rîuri care au la bază un etimon slav sau probabil slav. În felul acesta, hidronimul *Vîrghiș* își găsește susținători printre celelalte nume de ape ale regiunii.

c) Etimologia propusă ține seama de populația slavă care a locuit cîndva pe cursul superior al rîului, alături de români. Dovada acestei afirmații o constituie faptul că prima localitate udată de apa Vîrghișului este *Vlăhița*, al cărei nume, însemnînd „așezare românească, cu români", este slav, dat de slavii din vecinătate. Credem, așadar, că tot aceștia vor fi dat nume și rîului respectiv, traducînd, poate, o denumire românească mai veche.

d) Etimologia slavă este acceptabilă și din punct de vedere fonetic, căci corespondentul românesc al grupului v. sl. *rŭ* în cuvinte de tipul v. sl. *vrŭba* este *îr* (*ăr*) [39]. De asemenea, din punctul de vedere al semnificației, este mai potrivită pentru un rîu denumirea de „rîul cu sălcii", „valea cu sălcii", decît „rîul (valea) cu ciori" [40].

e) În sfîrșit, toponimul românesc în discuție are un corespondent perfect din punctul de vedere al structurii interne și al înțelesului în domeniul lingvistic slav. Astfel, în sîrbocroata vorbită în Muntenegru există substantivul comun *vrbiš*, un derivat cu sens colectiv format cu ajutorul sufixului *-iš* de la *vrba* „salcie" [41], pe baza căruia a apărut tot acolo și toponimul scr. *Vrbiš*, un fel de pereche a numelui românesc de care ne ocupăm. Aceeași temă și același sufix mai pot fi recunoscute, credem, și în

[33] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 559.

[34] Vezi Murádin László, *Szavak színevállozása*, Cluj-Napoca, 1983, p. 265.

[35] Kniezsa István, *Szláv eredetű víznevek a Székelyföldön*, în „Magyar Nyelv", XLIV, 1948, nr. 1, p. 11, nota 1.

[36] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 556; Kniezsa István, *art. cit.*, p. 6.

[37] N. Drăganu, *op. cit.*, p. 567; Kniezsa István, *art. cit.*, p. 3.

[38] *Art. cit.*, p. 2—9.

[39] Vezi O. Densusianu, *Histoire de la langue roumaine*, I, București, 1929, p. 277, și A. Rosetti, *Contributions à l'analyse physiologique et à l'histoire des voyelles roumaines ă et î*, în „Bulletin linguistique", III, 1935, p. 108.

[40] Vezi sinonime ca *Răchitișul*, numele unor piraie și al unei văi, în *Marele dicționar geografic al României*, V, p. 199.

[41] Vezi *Rečnik srpskohrvatskog književnog i narodnog jezika*, III, Belgrad, 1965, p. 26.

toponimele scr. *Vrbišnica*, sat în Croația, și scr. *Vrbišnjak*, vîrf de munte pe litoralul croat [42]. În celelalte limbi slave se pare că nu există astfel de derivate nici ca apelative, nici ca toponime [43].

3. Din cele expuse, a reieșit că la baza toponimului rom. *Vîrghiș* stă un nume slav, care nu poate fi altul decît v. sl. **Vrŭbišĭ* (cf. toponimul scr. *Vrbiš*). Acesta provine din apelativul v.sl. **vrŭbišĭ* (cf. scr. *vrbiš*) — un derivat cu sens colectiv format de la v. sl. *vrŭba* [44] „salcie", cu ajutorul sufixului substantival *-išĭ* [45]. Numele slav a fost împrumutat în română sub forma **Vărbiș*, care a fost supusă, ulterior, unei transformări fonetice specifice limbii noastre : palatalizarea labialelor. Sub acțiunea vocalei *i* accentuat din sufix, consoana *b* din tema cuvîntului a fost palatalizată în stadiul *ģ* : **Vărbiș* > *Vărghiș*. Forma *Vîrghiș*, cu *î* în prima silabă, se explică prin închiderea lui *ă* la *î*, obișnuită în contextul fonetic respectiv : *Vărghiș* > *Vîrghiș* [46].

Prin locul unde se află, toponimul rom. *Vîrghiș* se încadrează foarte bine în aria care cunoaște palatalizarea labialelor în general și a consoanei *b* în special [47]. Dovezi ale palatalizării labialelor există atît în toponimia județului Covasna, cît și în a altor cîtorva județe din Transilvania. Astfel, în sud-estul și chiar în sudul acestei provincii există unele localități ale căror nume conțin consoane labiale palatalizate, fapt pe care îl probează corespondentele românești ale denumirilor maghiare și germane ale așezărilor respective : *Eresteghin* (magh. *Ereszteyény*), sat desființat, înglobat în comuna Moacșa, județul Covasna, *Hăghig* (magh. *Hidvég*), sat și comună în județul Covasna, *Hoghiz* (magh. *Héviz*), sat și comună în județul Brașov, *Hoghilag* (magh. *Holdvilág*), sat și comună în județul Sibiu, *Ighișul Nou*, numit și *Ibișdorful Săsesc*, *Ighișdorful Săsesc* (germ. *Eibesdorf*), sat în județul Sibiu, și *Ighișul Vechi*, numit și *Ibișdorful Român*, *Ighișdorful Român* (germ. *Walachisch-Eibesdorf*), sat în județul Sibiu [48]. Prin particularitatea dialectală amintită, toponimul rom. *Vîrghiș* face parte și el din

[42] Pentru toponimele scr. *Vrbiš*, *Vrbišnica*, *Vrbišnjak*, vezi *Rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*, tom. 21, fasc. 88, Zagreb, 1974, p. 433.

[43] Toponimele bulgărești *Vărbiška Planina*, *Vărbiška Reka*, *Vărbiški Mineralen Izvor*, *Vărbiški Prohod* din partea de est a munților Stara Planina (vezi Žečo Čankov, *Geografski rečnik na Bălgarija*, Sofia, 1958, p. 120) sînt neconcludente pentru discuția de față. Dicționarele de limbă bulgară nu înregistrează formele respective, așa încît nu putem ști statutul segmentului *-iš-* în aceste cuvinte. De asemenea, s-ar putea ca *i* să fie aici secundar, întrucît, chiar în regiunea unde apar aceste nume, graiul bulgăresc local preface orice *e* accentuat în *i* (în exemplele citate *i* este sub accent). Vezi pentru aceasta Săbka Obr. Karavasileva, *Dălga glasna i v govora na selo Vărbica, Preslavsko*, în *Bălgarska dialektologija*, IV, Sofia, 1968, p. 243—252.

[44] Vezi Fr. Miklosich, *Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*, Viena, 1862—1865, p. 76 ; *Slovník jazyka staroslověnského. Lexicon linguae palaeoslovenicae*, fasc. 5, Praga, 1962, p. 223.

[45] Vezi Franz Miklosich, *Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen*, I, Viena, 1872, p. 23. Valoarea colectivă a suf. *-iš* se regăsește în sîrbocroată (cf. scr. *vrbiš*) și slovenă (cf. slov. *drobiš* ; vezi Wenzel Vondrák, *Vergleichende slavische Grammatik*, I, ed. a II-a, Göttingen, 1924, p. 636).

[46] Vezi A. Rosetti, *art. cit.*, p. 108 ; Andrei Avram, *Sur le passage de* [ă] *à* [î] *en daco-roumain*, în „Revue roumaine de linguistique", IX, 1964, nr. 4, p. 433.

[47] Vezi D. Macrea, *Palatalizarea labialelor în limba română*, în *Probleme de fonetică*, [București], 1953, p. 66 (harta 3 — *obială*) și p. 67 (harta 4 — *albi*).

[48] În *Indicatorul localităților din România*, 1974, p. 159, se arată că satul *Ighișul Nou* e cunoscut doar sub acest nume și că *Ighișul Vechi* e format din satele *Ighișdorful Român* și *Ighișdorful Săsesc*.

această serie a numelor de locuri cu labiale palatalizate din sud-estul și sudul Transilvaniei.

Prezența sufixului accentuat *-iș* în cuvîntul românesc explică de ce accentuarea corectă a acestuia este *Vîrghíș*, așa cum pronunță locuitorii satului respectiv. Accentuarea pe temă, *Vîrghiș*, care se aude uneori astăzi, se datorează, probabil, pierderii sentimentului lingvistic al existenței acestui sufix, precum și influenței limbii maghiare, care are o poziție fixă a accentului, pe prima silabă.

De bună seamă că mai întîi a primit nume rîul — așa cum i l-au dat slavii ; abia mai tîrziu numele acestuia va trece asupra localității așezate pe malul său, printr-un transfer des întîlnit în toponimie.

V.1. În privința toponimului magh. *Vargyas*, se poate afirma că acesta este împrumutat din limba română. El se explică foarte bine din punct de vedere fonetic din forma rom. *Vărghiș*, ca urmare a adaptării acesteia la sistemul fonetic și accentual maghiar.

a) Limba maghiară nu cunoaște sunetul *ă* și de aceea în împrumuturile din română îl redă de cele mai multe ori prin *a* (un *o* foarte deschis) : rom. *păcurar* „cioban" > magh. *pakulár*, atestat în 1568 [49], rom. *plăcintă* > > magh. *palacsinta*, atestat în 1577 [50], rom. *căruță* > magh. *karuca*, atestat în 1672 [51] etc.

b) Spre deosebire de română, limba maghiară se caracterizează prin existența armoniei vocalice. În majoritatea cuvintelor ungurești vocalele sînt fie numai posterioare (de exemplu : *kapcsolat* „legătură, relație"), fie numai anterioare (de exemplu : *kerítés* „gard"). În cazul împrumuturilor mai vechi, care nu aveau o astfel de structură fonetică, maghiara a înlocuit, în general, vocalele ce nu respectau această trăsătură a limbii cu altele convenabile [52]. Iată cîteva exemple ilustrative în care unui *i* etimologic îi corespunde în maghiara de azi un *o* : lat. *Augustinus* > magh. *Ágoston* [53], nume de sfînt, de persoană și de sat ; sl. *Čĭrnatinŭ* > magh. *Csernáton* [54], numele satului Cernat și al rîului din apropierea acestuia, județul Covasna ; rom. *afină* > magh. *áfonya* [55], atestat în 1708 și intrat, în ungurește, în limba comună. Din aceeași necesitate a respectării armoniei vocalice în interiorul cuvîntului, și în cazul rom. *Vărghiș* trecut în maghiară sunetul rom. *i* din sufix a fost înlocuit de un altul, care s-a dovedit a fi vocala magh. *a*. Situația prezentată nu e singulară în toponimia secuiască. Numele magh. *Karatna* al unui rîu din județul Covasna, explicat din cuvîntul slav *Koritna* [56], derivat de la substantivul *korito* „albie", dovedește, de asemenea, posibilitatea apariției în dialectul secuiesc a unui *a* în locul unui *i* etimologic.

c) În sfîrșit, întrucît limba maghiară are accent fix, pe prima silabă, o dată cu împrumutul făcut din română s-a produs și deplasarea de accent de pe ultima pe prima silabă în cuvîntul unguresc corespunzător.

[49] MNyTESz, s.v. *pakulár*.

[50] Bakos Ferenc, *A magyar szókészlet román elemeinek története*, Budapesta, 1982, p. 218 ; MNyTESz, s.v. *palacsinta*.

[51] Bakos Ferenc, *op. cit.*, p. 235 ; MNyTESz, s.v. *karuca*.

[52] Vezi Szabó T. Attila, *Magyar történeti nyelvtan*, I—II, București, 1962, p. 67—68 și 85.

[53] Vezi Gombocz Zoltán, Melich János, *Magyar etymologiai szótar*, I, Budapesta, 1914—1930, col. 29—30.

[54] Kniezsa István, *art. cit.*, p. 5.

[55] MNyTESz, s.v. *áfonya* ; Bakos Ferenc, *op. cit.*, p. 249.

[56] Kniezsa István, *art. cit.*, p. 5.

2. Faptul că materialele cercetate înregistrează prezența numai în Transilvania a numelor de tipul magh. *Vargyas*, majoritatea acestora grupîndu-se în jurul rîului și al localității în discuție, dovedește, credem, o dată în plus, originea românească a acestui nume în sistemul toponimic maghiar [57].

VI. 1. În privința atestărilor istorice, se poate arăta că documentele oferă o formă sigură *Wargyas* — ca nume al satului respectiv — în anul 1499 [58] (v. DILT, s.v. *Vîrghiș*). Aceasta înseamnă că atît alterarea labialei, cît și împrumutul din română în maghiară au avut loc înainte de sfîrșitul secolului al XV-lea. Prin această constatare, toponimul în discuție se încadrează în perioada de timp pe care Al. Rosetti o stabilește ca epocă a palatalizării labialelor : fenomenul palatalizării „nu pare a fi mult anterior sec. al XVI-lea" [59]. Avem a face în această situație, pînă la semnalarea altor exemple, cu unicul caz de palatalizare a unei labiale atestat înainte de 1500.

2. În ceea ce privește hidronimul de care, de asemenea, ne-am ocupat, menționăm că acesta apare notat pentru prima dată pe harta lui Honterus — *Chorographia Transylvaniae, Sybembürgen* —, publicată la Basel, în 1532 [60]. Aici numele rîului este redat în germană sub forma *Wargisch*. Comparînd numele german — *Wargisch* — cu cel unguresc — *Vargyas* — și cu cel românesc — *Vărghiș* —, se observă că forma germană redă, de fapt, pronunția românească a hidronimului respectiv. Aceasta înseamnă că numele german, ca și cel unguresc, este împrumutat din română. Constatarea este deosebit de importantă, căci cuvîntul german atestă, astfel, existența neîndoielnică a sufixului *-iș* în cuvîntul românesc corespunzător, la începutul secolului al XVI-lea. Și, dacă acest sufix care a provocat palatalizarea labialei se găsea în numele românesc la 1532, sîntem convinși că el era acolo și la 1499 și mai înainte, de cînd rîul a fost numit astfel.

VII. În concluzie, originea toponimelor rom. *Vîrghiș*, *Vărghiș*, respectiv a magh. *Vargyas*, nu este maghiară.

Toponimul rom. *Vîrghiș*, *Vărghiș* provine din v. sl. **Vrŭbišĭ* — un derivat cu sens colectiv format de la v. sl. *vrŭba* „salcie" cu sufixul substantival *-išĭ* —, care, împrumutat în română, a suferit fenomenul palatalizării labialelor : consoana *b*, sub acțiunea vocalei *i* accentuat din sufix, a fost alterată în stadiul *ǵ*. Sensul toponimului trebuie să fi fost „rîul, valea cu sălcii, răchitișul". Mai întîi a primit acest nume rîul, apoi și localitatea așezată pe malul lui. Toponimul în discuție se încadrează atît în seria numelor de localități din sudul și sud-estul Transilvaniei care au labiale palatalizate, cît și în perioada de timp pe care Al. Rosetti o consideră drept epocă a palatalizării. El reprezintă, prin mijlocirea formei maghiare corespunză-

[57] Teoretic, nu este exclusă posibilitatea existenței unui toponim magh. *Vargyas* și în Ungaria, în ariile în care a avut loc transformarea *-rj-* > *-rgy-*. Evident că, în acest caz, originea sa românească ar fi greu de susținut.

[58] Forma *Wardach* din anul 1334 pe care DILT (s.v. *Virghiș*) o prezintă drept prima atestare documentară a localității *Virghiș* este neconcludentă pentru întreaga discuție din articolul de față întrucît nu se vede ce raport s-ar putea stabili din punct de vedere fonetic între aceasta și numele rom. *Virghiș*, *Vărghiș*, respectiv magh. *Vargyas*.

[59] Vezi Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, ediție definitivă, București, 1986, p. 618.

[60] O fotocopie a acestei hărți se păstrează la Biblioteca Academiei Române sub cota D. XXVII. 1.

toare, atestate la 1499, cel mai vechi caz cunoscut pînă în prezent de palatalizare a unei labiale în dacoromână.

Toponimul magh. *Vargyas* se explică din forma rom. *Vărghiș*, ca urmare a adaptării pronunțării românești la sistemul fonetic și accentual maghiar.

Hidronimul germ. *Wargisch*, notat de Honterus pe harta sa, în 1532, este un împrumut făcut din rom. *Vărghiș*, atestînd existența neîndoielnică a sufixului *-iș* cu rol palatalizator în cuvîntul românesc din care provine.

ABREVIERI

DILT Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, I—II, [București, 1967—1968].

MNyTESz *A magyar nyelv történeti-etymológiai szótára*, I — IV, Budapesta, 1967—1984.

Iulie 1989

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

ELEMENTE DE ONOMASTICĂ PROVENITE DIN TERMINOLOGIA MESERIILOR

MARIA DOBRE

Pornind de la constatarea unor interferenţe existente între onomastică şi terminologia meseriilor, de la recunoaşterea numelor proprii ca sursă documentară pentru faptele de limbă comună, în lucrarea de faţă ne-am propus să aducem în discuţie o serie de toponime şi antroponime ale căror elemente de bază, nume de ocupaţie, nu sînt consemnate în dicţionarele explicative ale limbii române, nici ca lexeme, nici ca variante.

Unele dintre apelativele care stau la baza numelor cercetate sînt înregistrate în dicţionare cu alt sens (*brînaş*, *cocier*, *scobar*), altele au fost descoperite de noi în diverse studii şi documente (*curărar*, *crav*, *tifănar*, *untar*).

În unele cazuri, am propus soluţii etimologice diferite de cele oferite de către Iorgu Iordan în cunoscutul *Dicţionar al numelor de familie româneşti*, Bucureşti, 1983.

În ceea ce priveşte forma sub care se prezintă inventarul onomastic supus cercetării se va observa că sînt unele nume identice cu termenul de bază, adesea însoţite de articolul hotărît (*Bardagiu*, *Beşchier*, *Bîrnaru*, *Butnăraşu*, *Caengiu*, *Canagiu*, *Chitieru*, *Cocieru*, *Copăieru*, *Daeragiu*, *Drîndaru*, *Scobaru*, *Tăieraru*, *Untaru*), iar altele sînt forme de plural, desemnînd un nume de grup (*Brînaşi*, *Căpăstrari*, *Tăierari*, *Tîlveri*, *Tifănari*).

Prezentăm în cele de urmează lista alfabetică a termenilor studiaţi :

Bardagiu (Măgura de la ~), loc s. Goicea-Dj (DTRO) <**bardagiu*, sin. cu *bărdaş* 'dulgher' (DA).

Beşcher, loc, **Beschieru**, n.f. (DNFR) <**beschier*, nume de meseriaş de la *beschie*, MOLD. 'ferăstrău' (DA), sin. cu *bischigiu* 'tăietor de lemne' (DA), *dîrvar* (CADE), *firezar*, avînd în vedere că *firez* este sin. cu *beschie* (SCRIBAN).

Bînaru, n.f.c. Izvoarele — PH a. **1822** : (casa) *Bîrnarului* (CR, V/11) <**bîrnar* 'buştenar', nume de meseriaş format de la *bîrnă*.

Brînaşi (La ~), loc s. Stejaru — MH (DTRO) are la bază numele de meseriaş **brînaş*, derivat din forma veche de plural *brîne*, sin., cu *brînar* 'negustor sau ţesător de brîie' (DA). În DA *brînaş* este consemnat numai ca diminutiv de la *brîu*.

Butnăraşu, deal, pîrîu, s. Dolheşti — NŢ, a **1898** (MDG), n.f. (DNFR) <**butnăraş*, diminutiv al lui *butnar*, TRANS., MOLD. 'dogar', sin. cu *butar*, *botar*, *căđar*, *pinter* (DA), format după modelul *cîrciumăraş*, *măcelăraş*, *neguţătoraş* (Giurescu, *C 1848*, p. 143), în cazul toponimului fiind

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 509—512, Bucureşti, 1989

posibil un nume de persoană ca intermediar. Formele diminutivale se explică, probabil, prin statutul social inferior al meseriașilor respectivi.

Caengiu, n. f., Moldova, a. **1825** (Iorga, ST, XXI, p. 287) se explică prin numele de meseriaș **caiengiu*, derivat de la *caia* 'cui de fier ce se întrebuințează la potcovirea cailor și a boilor' (DA), prin analogie cu termenul *cuier* : „...cuieri, ... cei care confecționează numai cuie de toate formele și mărimile", atestați în Moldova [1].

Canagiu (La ~), loc (pe moșia lui Canagiu — informație din anchetă), s. Tănăsești — VL (DTRO), are la origine un nume de familie provenit de la numele de ocupație **canagiu*, derivat din *cană* (DA). În Moldova termenul este întîlnit cu sensul 'persoană care se ocupă cu distribuirea băuturilor într-un restaurant' [2].

Caneciu (Gheorghie ~), n. f., Craiova, a **1831** (MN CV, p. 195), <**caneciu*, nume de meseriaș de la *canea*, variantă a lui *cană* 'cep de lemn sau de metal găurit, care se bagă cu capătul mai subțire în butoiul din care voim să scoatem lichidul și care, spre capătul din afară, e prevăzut cu un robinet, pipă' (DA) ; deci sin. cu *canagiu*.

Căpăstrari (La ~), mahala s. Busești — MH (DTRO), are la bază termenul **căpăstrar* 'cel care face căpestre', derivat de la *căpăstru* 'legătură cu care se țin caii ...' (DA).

Chitieru (D-tru ~) n. f. Craiova, a. **1831**, meșter din breasla abagiilor (MN CV, p. 190) <**chitier*, nume de meseriaș, de la *chitie* sin. *tichie*, reg. 'scufiță pentru copii mici' (DLR).

Cocieru, n.f. <*cocier* 'vizitiu' (DA, DNFR), dar și 'meșter în făurirea cociilor', așa cum reiese din documente : „cocierii specializați în făurirea cociilor ...", atestați în Transilvania în secolul al XVI-lea și ulterior în Țara Românească [3].

Copăieru, teren arabil s. Turceni — GJ (DTRO), explicabil printr-un n.f. Copăieru <**copăier*, nume de meseriaș, derivat de la *copaie* 'albie, covată, căpistere, postavă' (DA).

Copuzaru, moșie s. Pîrșcoveni — OT, a. **1890** (DTRO), presupune un n.f. *Copuzaru* <**copuzar* 'cel care meșterește copuze sau cel care cîntă la copuz' ; *copuz*, var. la *cobuz* 'un instrument cu coarde ..., în poezia populară un fel de fluier sau caval' (DA) ; în Oltenia „copuzu era cobza sau chitara" (MN CV., p. 5).

Crav, n.f., MOLD, a. **1661** (Ghibănescu, *I*, III, p. 172), **Cravă**, n.f. Vîlcea, a. **1843** (RV DI, XXI, 18), se explică prin numele comun de origine ucraineană *crav* 'croitor', întîlnit în Moldova : „Croitorii, cari din vechi se numeau și « craveți » (sing. *crav, cravăț*), apar alcătuiți în bresle" [4], cf. și n.f. *Cravcic* (DNFR), explicat prin ucr. *kravčic* cu același sens. La aceeași temă trimite și n.f. **Craveanu**, derivat de către Iorgu Iordan dintr-o temă bulgară : **Krava, Kravo** (DNFR). Prezența unui nume de familie cu această bază în Oltenia este motivată prin circulația numelor de persoană de la o regiune la alta.

[1] Ștefan Olteanu, C-tin Șerban, *Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în evul mediu*, București, 1969, p. 339.
[2] Dan Mănucă, *Note lexicologice*, în LR X, 1961, nr. 3, p. 231.
[3] Șt. Olteanu, C-tin Șerban, *op. cit.*, p. 162.
[4] E. Pavlescu, *Economia breslelor în Moldova*, București, 1939, p. 258.

Curăraru (Dinu ~), n.f. Craiova, a. **1831** (MN CV., p. 185), are la bază varianta neatestată **curărar* de la *curelar*, care prezintă trecerea lui *l* la *r* și pronunția dură a lui *e*(=*ă*) după *r*, influență a graiurilor vestice ; cf. *curăruș*ă (DA) pentru *cureluș*ă. În aceeași colecție de documente este atestată și forma de plural *curărari*, într-un *Catastih de patentari, negustori și meseriași* ai orașului Craiova, întocmit la 1 iulie 1831 (MN CV., p. 186).

Daeragiu, n.f. București, a. **1830—1832** (Vîrtosu, p. 164) <**daeragiu*, desemnînd pe 'cel ce bate daereaua', *daerea*, var. a lui *dairea* 'un fel de tobă sau tamburină' (DA).

Drîndaru, (Pe ~), loc s. Colțești — GJ (DTRO), presupune un toponim **Drîndaru**, format de la **drîndar* 'cel care cîntă din drînd', *drînd*, variantă a lui *drîng* 'instrument de muzică popular alcătuit dintr-un arc de fier și o lamă mobilă' (CADE) ; cf. Drîmbariu [5].

Scobaru, n.f. (DNFR), al cărui etimon este considerat de către Iorgu Iordan a fi din sfera ihtiologiei, se poate explica și printr-un nume de meseriaș, *scobar*, categorie de meșteșugari sătești întîlniți în documentele secolului al XVIII-lea : „scobarii lucrau scoabele metalice și tot felul de legături de fier necesare în domeniul construcțiilor mai cu seamă" [6].

Tăierari, pădure s. Ulmețel, c. Păușești-Măglași VL, **Tăieraru**, pădure s. Ulmetu c. Copăceni — VL (DTRO), au la bază un nume de meseriaș **tăierar* 'cel care face taiere' ; *taier* 'farfurie întinsă, taler', TRANS., BAN., OLT. (DLR), din aceeași sferă cu *străchinar*, *văsar*.

Tălveri, cătun c. Păușești-Măglași — VL, a. **1865** (DTRO), reprezintă numele de grup **tîlveri* 'cei care prelucrau și vindeau tîlvuri' ; *tîlv* 'un fel de țeavă făcută adesea dintr-o specie de tigvă, cu care se trage afară vinul dintr-o butie' (CADE).

Tifănari, insulă c. Dăieni — TL, se explică prin numele de grup *tifănari*' cei care pescuiau cu tifanul' (Giurescu, *I.*, p. 217, 306), nume de ocupație, *tifănar*, derivat de la *tifan* 'plasă de prins pește, năvod mic folosit pentru pescuitul în ape puțin adînci, plasă de pescuit de dimensiuni foarte mari' (DLR).

Untaru, n.f. Brăila, Prahova (LISTA PROV., 1949), explicat în DNFR printr-un **untar* 'vas în care se păstrează untul', poate avea la bază și un nume de ocupație, *untar* 'cel care prepară untul la stînă', întîlnit într-o catagrafie a patentarilor de la **1844** din Vălenii de Munte — PH, alături de alte nume de meserii (COTR. CXI 165), cf. *brînzar*, *cășar*, *urdar* [7].

Din punctul de vedere al originii, apelativele-etimoane ale elementelor onomastice în discuție sînt în majoritate formații românești, chiar dacă baza de derivare este, uneori, un împrumut, consecință a unor înrîuriri social-economice.

Fiind termeni tehnici, sistemul lor derivațional este sărac, iar din punct de vedere semantic sînt monovalenți.

Cercetarea lor se impune totuși pentru a completa imaginea de ansamblu asupra terminologiei meseriilor, în cadrul sistemului lexical al limbii române.

[5] Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963, p. 226.
[6] Șt. Olteanu, C-tin Șerban, *op. cit.*, p. 127.
[7] Vezi și I. Iordan, *op. cit.*, p. 231 : **Urdari**.

ABREVIERI — IZVOARE *

COTR. = Cotroceni (fondul de documente al mînăstirii Cotroceni, aflat la ASB).
CR. = Crasna (fondul de documente al mînăstirii Crasna-Izvoarele aflat la ASB).
DIR B XVII, I = *Documente privind istoria României. B. Țara Românească, veacul al XVII-lea*, vol. I, București, 1951.
DNFR = Iorgu Iordan, *Dicționar al numelor de familie românești*, București, 1983.
DTRO = *Dicționarul toponimic al României. Oltenia* (în manuscris) de la Institutul de Lingvistică din București.
Ghibănescu, I = Gh. Ghibănescu, *Ispisoace și zapise*, vol. III, partea I (1651—1668).
Giurescu, *C 1848* = C.C. Giurescu, *Contribuții la studiul originii și dezvoltării burgheziei române pînă la 1848*, București, 1972.
Giurescu, *I.* = C.C. Giurescu, *Istoria pescuitului și piscicultului în România*, București, 1964.
Iorga, ST, XXI = Nicolae Iorga, *Studii și documente*, XXI, București, 1911.
LISTA PROV. 1949 = *Lista abonaților telefonici*, Provincia, septembrie 1949.
MDG = *Marele dicționar geografic al României*, București, 1898.
MN CV. = *Meșteșugari și negustători din trecutul Craiovei*, București, 1957.
RV DI = Rîmnicul Vîlcea. Documente istorice (inventar arhivistic).
Virtosu = *Începuturi edilitare 1830—1832*, București, 1936.

Iulie 1989 *Institutul de Lingvistică*
București, str. Spiru Haret nr. 12

* Se mai adaugă următoarele abrevieri: a. = atestat, ASB = Arhivele Statului București, c. = comună, disp. = dispărut, H = harta, n.f. = nume de familie, s. = sat, sin. = sinonim. Pentru județe am folosit indicativele oficiale.

OBSERVAȚII ASUPRA TRADUCERII ÎN LIMBA LATINĂ A CRONICII LUI MIRON COSTIN *

MARIAN CIUCĂ

Rîndurile de mai jos reprezintă cîteva rezultate parțial conturate în urma studierii traducerii latinești a cronicii pe microfilmul aflat la Direcția Generală a Arhivelor Statului : *m(icrofilm)* Polonia rola 13.

La sfîrșitul secolului trecut, Eugen Barwiński, bibliotecar la Universitatea din Lemberg și membru în Comisia Istorică a Academiei de Științe din Cracovia, descoperea în Muzeul Principilor Czartoryski din Cracovia un codice in 4⁰ al cărui început (pagina de titlu și două-trei file) se pierduse. Codicele conținea, scrisă îngrijit, o traducere în limba latină a cronicii lui Miron Costin. Ajutat de slavistul Ioan Bogdan, cercetătorul polonez a publicat această versiune la București, sub auspiciile Comisiei Istorice a României, în 1912. Aceasta este ediția princeps (**b**) [1].

Prin apariția ei, traducerea latinească (**L**) ridică o serie de probleme, dintre care mai importante se arată a fi cele privind autorul (și, implicit, momentul traducerii), scopul traducerii, precum și istoria manuscrisului. O altă problemă, privind, de această dată, tradiția manuscrisă prin care ni s-a transmis letopisețul boierului moldovean, este aceea a locului pe care **L** îl ocupă în stema copiilor cunoscute astăzi ale cronicii românești. Ce model (*exemplar*) va fi stat dinaintea necunoscutului traducător ?

Unora dintre aceste probleme E. Barwiński încearcă să le găsească o rezolvare în prefața ediției sale. Astfel, descriind manuscrisul, cercetătorul polonez stabilește, după criterii paleografice, vîrsta manuscrisului, apreciind că, „după forma literelor, al căror duct este propriu secolului al XVII-lea, autorul lor va fi învățat să scrie în prima parte a acestui secol" [2]. În felul acesta — continuă editorul — „urmează că traducerea nu a fost făcută mai tîrziu de ultimele decenii ale secolului al XVII-lea" [3] și trece

* Acest articol este de fapt amplificarea unei comunicări ținute la Facultatea de Limbi și Literaturi Străine a Universității din București, în ziua de 22 mai 1986. Textul a beneficiat de observațiile lect. dr. Dan Slușanschi, care ne-a și sugerat, de altfel, cercetarea traducerii latinești și confruntarea ei cu originalul românesc.

[1] *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă încoace*, de Miron Costin. Traducere latină contimporană, editată de dr. Eugeniu Barwiński, bibliotecar la Universitatea din Lemberg și membru în Comisia Istorică a Academiei de Științe din Cracovia, București, Socec & Co., 1912.

[2] *Ibid.*, p. XIX : *Ex litterarum lineamentis, quorum forma saeculi septimi decimi propria est, cognoscimus auctorem priore huius saeculi parte eas scribere didicisse.*

[3] *Ex codicis scripturae lineamentis sequitur translationem non serius quam ultimis saeculis XVII decenniis confectam esse ...*

apoi la identificarea autorului. Printre elementele semnificative analizate de editor menționăm :

a) apariția, în **L**, a adjectivului posesiv de persoana întîi plural, și în cazuri în care originalul românesc oferă altă lecține : *au fost serdariu într-acea oaste | dux n o s t r o r u m Moldavorum* [4] ;

b) foarte buna cunoaștere a limbii poloneze de către Anonim ; o dovedește, printre altele, grafia impecabilă a numelor proprii poloneze, categorie care — precizează Barwiński — „produce străinilor atîtea greutăți" [5]. Se remarcă, de asemenea, prezența în **L** a unui proverb în polonă, inexistent în originalul românesc, unde apare numai în traducere [6] ;

c) perfecta redare a numelor proprii românești (antroponime, toponime etc.) [7] ;

d) confuzii în privința unor date legate de istoria polonă [8].

În urma acestui examen, cercetătorul polonez trage concluzia că traducerea latinească provine de la autorul însuși al originalului, Miron Costin, „la fel de versat în limba poloneză, ca și în limba moldovenească" [9], adăugînd că „între contemporanii săi nu a existat — e limpede — nimeni care să fie înzestrat cu atîta învățătură încît să poată fi socotit capabil de a duce la bun sfîrșit această lucrare" [10]. Boierul cărturar va fi tradus propria-i cronică în același scop cu cel mărturisit în prefața la *Cronica polonă* : „ca măcar în regatul acesta (al Poloniei, n.n.) să se păstreze amintirea poporului nostru" [11].

Compararea acestei ediții cu microfilmul aflat la Arhivele Statului din București ne prilejuiește o serie de observații ce vin să completeze și — în unele puncte — să retușeze imaginea traducerii așa cum este ea dată de **b**.

Mai întîi, trebuie arătat că ipoteza paternității lui Miron Costin asupra lui **L** se năruie dintru început dacă avem în vedere un amănunt esențial pentru datarea traducerii [12]. Într-adevăr, în originalul românesc, după

[4] Originalul românesc este citat după ms. rom. 169, aflat la BAR ; sublinierile, atît în textul românesc, cît și în cel latinesc, îmi aparțin.

[5] **b**, p. XXI : *Nusquam enim in Polonicorum nominum scriptione, quae quidem advenis tantas praebet difficultates, menda ulla nobis occurrit ; immo sonus eorum semper quam accuratissime redditus invenitur.*

[6] IV, 10 în **L** (11 în original) : *Złota szfajka mury przebija* ; textul din **L** cu adaptarea în limba latină a proverbului : *vel, ut politici communiter dicunt : Qui argenteis pugnat hastis, facile vincit*". Cf. și aparatul critic al ediției Panaitescu din 1944, la p. 234 (**25**, 15).

[7] **b**, p. XX : . . . *non verisimile est quemquam Polonum tum lingua Daco-Romana ita locutum esse, ut nominum et locorum sonum adeo accurate reddere posset neque unquam erraret . . .*

[8] *Ibid.* : . . . *multis locis, ubi mentio fit rerum Polonicarum, gravia errata ad Poloniae historiam spectantia inveniuntur, quae auctor Polonus, si versionem fecisset, nullo modo fuerit relicturus.*

[9] *Ibid.*, p. XXI : *Codex . . . nos docet illum aeque linguae Polonicae atque Moldavicae peritum fuisse.*

[10] *Ibid.* : . . . *inter eius aequales neminem constet fuisse, qui tantopere doctrina ornatus esset, ut ad eam conficiendam aptus haberi posset.*

[11] *Ibid.*, p. XXII : *In hoc opere conscribendo . . . singulare quoddam ac perfectissimum consilium secutus esse videtur, „ut in hoc saltem Regno populi nostri vigeat memoria" . . .*

[12] Îndoieli cu privire la paternitatea lui Miron Costin asupra traducerii latinești au emis, cu argumente convingătoare, P. P. Panaitescu (în *Influența polonă în opera și personalitatea cronicarilor Grigore Ureche și Miron Costin*, Academia Română, *Memoriile Secțiunii Istorice*, seria III, tomul IV, memoriul 4, p. 112—113 : „*Cronica de la Aron vodă* e cunoscută și în traducere latină. E. Barwiński, care a editat această traducere, a crezut că autorul ei este însuși Miron Costin, însă din diferite motive asupra cărora nu pot insista aci cred că traducerea a fost făcută de unul din fiii lui Miron Costin". Cf. și *Introducerea* la ediția din 1944,

propoziția : *Și el au făcut și biserica domnească pe poarta curții* (cap. X, zac. 16), urmează o paranteză datorată, foarte probabil, scribului. n ms. rom. 169 BAR, această paranteză sună astfel : *Care bisérică acum în anul 7213 o au înnoit și o au zidit, de unde stă scaunul domnesc spre uși, Mihai Racoviț⟨î⟩ (voie) vod* ; or, în **L** găsim, în același loc al textului : *Ipse aedificavit ecclesiam Principis in Palatio supra portam, quam ecclesiam nunc anno mundi 7213 renovavit et auxit muro ab illo loco, in quo stabat thronum Principum prope ianuam, Michaël Rekowica Princeps*. Paranteza este omisă de **b**. Data cuprinsă în această inserție de copist ne permite însă fixarea unui termen *post quem* al traducerii latinești : 1705. În felul acesta, autorul nu mai poate fi Miron Costin, mort la această dată de 14 ani.

Alte omisiuni îngreunează, de asemenea, obținerea unor date sigure din textul ediției princeps. Cu titlu de exemplu, citām neglijarea totală a însemnărilor marginale de tipul :

a) nume proprii înscrise drept completări la text sau ca recunoaștere, probabil, a sursei istorice preluate de Miron Costin : *Zamoyski*, *Piasechi* ;

b) cuvinte rezumative ale unor paragrafe — *Pax*, de pildă ;

c) notarea anilor cel mai adesea după tipicul apusean, de la Hristos : *1601*, *1612* etc. ;

d) semne marginale de tip *NB* (*nota bene*) [13].

Necesitatea redării unei imagini fidele a textului existent poate fi susținută cu alte cîteva exemplificări semnificative. Astfel, în unele cazuri, traducătorul nu descifrează corect literele chirilice ale manuscrisului după care face traducerea și de aici rezultă confuzii sau nonsensuri, ce se cereau menționate într-un aparat critic. Așa de pildă în II, 11 citim : *iară ardelénii și îndoiți unii, și încă bine nestrînși*, față de **L** : *Transylvani et † Dunceuni † nondum convolarant* (*et Dunceuni* — om. **b**), iar în V, 3 : *Fost-au acest războiu între veri la Ștefănești* / *Conflictus hic fuit † ad Trewbry † proxime Sztefaneszte* (*fuit ad Sztefaneszte*, **b**). În ambele exemple este vorba de neînțelegerea literei chirilice ѣ, specifică textelor slavo-române, iar lucrul acesta constituie un nou indiciu privind persoana traducătorului. În același timp, compararea traducerii cu originalul revelează și nepotrivri legate de transcrierea numelor proprii românești (în special toponime) și chiar neînțelegerea sensului unor cuvinte ori sintagme din original.

p. LXIV : „trebuie să renunțăm la părerea exprimată cu alt prilej că traducătorul ar putea fi un fiu al marelui cronicar", ca și nota de la p. LX, unde prezintă argumente întemeiate împotriva paternității lui Miron Costin : „Dl. Barwiński mi-a comunicat atunci printr-o scrisoare că s-a convins de dreptatea argumentelor mele și renunță la ipoteza emisă asupra autorului traducerii") și G. Constant (în articolul *În jurul versiunii latine a letopisețului lui Miron Costin*, apărut în „Revista Fundațiilor Regale", 7/1938, p. 195—206 : „Așadar, identificarea traducătorului este o problemă din acelea cărora numai întîmplarea le dă soluția definitivă. Se poate totuși admite că un nobil polonez, doritor să cunoască istoria Moldovei, și-a pus secretarul să traducă letopisețul lui Miron Costin", p. 206).

[13] Ediția princeps are și alte neajunsuri : — regularizează grafiile, estompînd astfel caracterul neolatin al traducerii ; — nu are aparat critic, astfel încît nu se pot urmări fazele de constituire a textului, căci nu este deloc marcat efortul de căutare a cuvintelor, de transpunere în limba latină a lecțiunilor din originalul românesc ; — lasă nerelevate multe diferențe față de original sau le corectează după acesta, de pildă : (*circiter ad*) *7000* **L** / *6000* **b**, după rom. *ca la șasă mii de oameni*. Toate aceste scăderi ale ediției princeps impun efectuarea unei ediții științifice, cu analizarea în detaliu a textului din **L** după criterii textuale, filologice și istorice.

Iată cîteva exemple : I, 4 — *la Giurgev / ad Zarze* ; I, 14 — *(la sat) la Aréni / ad pagum nomine Arenum* (Anonimului i-a scăpat, probabil, un *i* suprascris ; cf. și III, 1 — *Bukoresztum*, față de IV, 1 — *Bukoreszte*) ; I, 14 — *(mai la cîmp) despre Schée / in campo versus Sozkec* (iar cîteva rînduri mai jos, toponimul este omis — *au lovit den aripa despre Schée / irruerunt ab ala dextra*) : I, 38 — *Milcovul cel mare / Milkowa magna* (ibid. : *are ș-alt nume, G r o z a v , acel părîu / habet etiam aliud nomen, T u r p i s , idem fluvius* — confuzie cu „groaznic"?) ; I, 40 — *la un sat anume Verbiia / / penes pagum nomine Berbiie* ; V, 2 — *li-au jăcuit la Mălăești / et illos spoliavit ad pagum nomine Melzeszte* ; VI, 1 — *de pe valea Răcătăului / ex valle Reketauluy* ; ibid. — *în Bugeac / in Buzyn* ; VIII, 16 — *... iară vii n-au putut prinde nici pre unul, numai capete de tătar cîteva au adus la Jolcovschii / sed nullum potuerunt capere vivum tantummodo aliquot Tartarorum primarios adduxerunt ad Zołkievium* („capete" înțeles nu ca trofee de război, ci drept „căpetenii").

Pe aceeași linie a circumscrierii persoanei traducătorului și apartenenței sale etnice ar trebui luate în discuție fapte noi :

— o notație marginală în limba polonă, *Sasowy Rog* (traducere a toponimului *Cornu Sas*, forma din **L**, ce reia sintagma originalului : *Cornul lui Sas* ; nota marginală a fost omisă de **b**) ;

— traducătorul are în mod manifest o atitudine filopolonă. Exemplificarea se poate face prin transpunerea în românește a descrierii unei lupte dintre polonezi și tătari, descriere ce diferă sensibil în **L** față de originalul românesc [14] : (I, 9 — 10) — „Văzînd polonezii atîta mulțime și putere a tătarilor, au socotit că va fi mai sigur pentru ei cu val. Așadar, din dispoziția comandantului lor, Zamoyski, și-au întărit tabăra cu valuri de jur-împrejur și dincolo de val au făcut forturi din pămînt, la distanță de o lovitură de tun. Și dincolo de aceste forturi, Zamoyski a așezat și a rînduit armata poloneză în linie de luptă împotriva mulțimii tătarilor. Tătarii atacau din toate puterile lor cu întreaga mulțime pe polonezi. Polonezii stăteau nemișcați și din forturi trăgeau cu tunurile. Din spate nu au putut să le facă nici un rău tătarii, din pricina taberei bine făcute. Și așa s-a dus lupta în toată ziua aceea. În ziua următoare, hanul s-a folosit de o stratagemă, ca să-i scoată pe polonezi din valuri. A rînduit o parte din tătari să năvălească asupra polonezilor și să simuleze fuga. Dar polonezii, mirosind viclenia, au stat în interiorul forturilor și nu s-au mișcat și au așteptat astfel pînă spre lăsarea serii, disprețuindu-i pe tătari. Dar văzînd că tătarii se tem de tunuri, au început să-i urmărească polonezii pînă la capcanele puse de aceia ; cu care, cînd s-au învălmășit, așa de harnic s-au luptat polonezii, măcar că mult mai puțini la număr, încît s-a minunat hanul. Stricînd capcanele, polonezii s-au întors iarăși din acel loc în forturi, susținînd în defensivă atacul tătarilor, care își storceau ultimele lor forțe. Într-adevăr, Zamoyski trimitea trîmbițași care să sune retragerea, polonezii supunîndu-se cererilor comandantului lor".

Pe de altă parte, ca o contrapondere a elementului polonez, în **L** se întîlnesc, în folosirea limbii latine, unele românisme. Spicuim cîteva fapte mai de seamă : I,5 — (*domn*) *den partea sa / ex parte sua* ; I, 6 — *au orînduit pre Kazicherei / ordinavit Kazigierey* ; passim — *pe dată, îndată /*

[14] Comparația cu originalul fiind oricui la îndemînă, nu mai dăm în paralel, pentru economie de spațiu și pasajul românesc.

ex nunc (adică „de acum") ; la aceste exemple s-ar putea adăuga, poate, și cel din V, 4 — *birul ... nu l-au plinit / non persolvit tributum ex toto* (adică „de tot").

În sfîrșit, pentru a nu se prezenta nici ca român de baștină, Anonimul dă și alte dovezi de neînțelegere a *exemplar*-ului său. Insolită mi s-a părut interpretarea, sistematic eronată, a adverbului *tot* ; de exemplu :

— *că-i t o t vin asupră lèșii / Polonos exercitus i n c u n c t a n t e r venire contra se* ;

— *însă oaste aleasă, t o t în leafă / in exercitu Polono o m n e s erant stipendiarii* ;

— *și t o t friji de cei nemțăști / p l e r i q u e autem equi illi sunt frisones Germanici* ;

— *măritate t o t după oameni mari / collocatas in matrimonium, o m n e s Magnatibus plane primis* ;

— *cît de tîrziu, t o t izbîndește / quamvis sero, s e m p e r tamen triumphat*;

Faptele analizate pînă acum se cer verificate și completate cu noi cercetări privind o posibilă influență a limbii polone asupra traducerii latinești, precum și cu studierea amănunțită a știrilor de epocă, ce ar putea să ne dezvăluie, fie și numai sugerînd-o, identitatea Anonimului.

Ca ultimă problemă, vom spune cîte ceva despre locul pe care îl ocupă **L** în stema copiilor letopisețului original. Conform clasificării făcute de P. P. Panaitescu [15], **L** se grupează împreună cu ms. 103 și 169, aflate la BAR. Comparația făcută în decursul pregătirilor unei noi ediții a traducerii latinești ne sugerează că, deși **L** se apropie mai mult de ms. rom. 169, ea nu este, cu toate acestea, o traducere nemijlocită a acestui manuscris, ci, mai probabil, a unui intermediar (*hyparchetypus*) — să-i zicem, x — al celor două ms. înrudite, 103 și 169, caz în care configurația acestei ramuri a stemei ar arăta astfel :

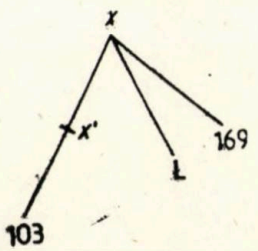

[15] În ediția deja amintită : Miron Costin, *Letopisețul Țării Moldovei de la Aron vodă încoace*, ediție critică de P.P. Panaitescu, profesor universitar, București, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1944 (ediție ce are — față de reeditarea din 1958 — avantajul prezentării unui aparat critic veritabil), la p. XIV — XVI. Pentru discutarea în ansamblu a traducerii latinești, v. p. LIX — LXVI.

Ms. rom. 103 este oricum ulterior lui 169, astfel încît nu pare exclus să fi rezultat dintr-o copie de pe x (de pildă, x'), aflîndu-se deci pe o treaptă mai jos faţă de **L** şi faţă de ms. rom. 169.

Sperăm că aprofundarea ulterioară a cercetării, la nivelul tehnicii filologice actuale, făcută cu seriozitatea pasiunii capabile să treacă peste obstacole de natură şi amploare diferită, va aduce la lumină, în forma optimă, încă un martor al trecutului nostru cultural. În felul acesta, îşi va fi aflat un rost şi truda noastră de *restitutor Antiquitatis*.

Aprilie 1989

Institutul de Arheologie
Bucureşti, str. I.C. Frimu, 11

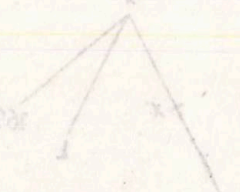

CUVÎNTUL *DAȘ*

I. IONESCU

Se consideră cuvîntul *daș* un „element autohton dubios, din cauza atestării sale insuficiente în dacoromână" [1], motiv pentru care Grigore Brâncuș îl enumeră în categoria cuvintelor „autohtone probabile" [2]. Singura atestare a cuvîntului respectiv pe teritoriul dacoromân este cea din satul Stănești, com. Corbi, jud. Argeș, de Iorgu Iordan, de la un fost student al său (Comîndașu), originar din acest sat, care i-a comunicat că în satul său natal exista *daș* cu sensul de „miel" : „unii moșnegi mai zic așa" [3].

Cuvîntul „nu figurează în nici un alt izvor, nici în DA, nici în A L R" [4], de unde ipoteza că ar fi un împrumut balcanic. În dreapta Dunării cuvîntul *daș* se întîlnește în dialectele aromân și megleno-român, „miel de casă", precum și în albaneză. Alb. *dash* „berbece" (din care și bg. *daško* „id") este considerat de Grigore Brâncuș, probabil după Barić (*Albanorum. St.*, 6), ca provenind din pl. *desh* <**delsh* < *dele* „oaie" [5].

I.I. Russu consideră apelativul *daș* — folosit în limba română și ca antroponim : *Dașul*, *Dașa*, *Dașea*, și ca toponim : *Dașova* (*Daș* + *ova*), sat inclus în orașul Corabia — ca element albano-român autohton în ambele limbi, sensul primar fiind cel din dialectele românești, „miel" (sensul „berbece" din albaneză poate fi secundar) [6].

Pentru susținerea tezei respective se impune a ști dacă în dialectul dacoromân cuvîntul *daș* are o singură atestare, și atunci rămîne un „element autohton dubios", sau se pot aduce și alte atestări, și atunci putem considera cuvîntul *daș* un element autohton sigur în limba română, prezent atît în dreapta, cît și în stînga Dunării.

Sîntem în posesia unor informații care pot justifica afirmația lui I. I. Russu că acest cuvînt autohton „va fi avut odinioară o răspîndire mai largă" [7].

Din comuna mea natală, Băbana, jud. Argeș, cunosc de la părinții mei, țărani, de mult decedați, zicala : *Cum e daș(u) și naș(u)*. Zicala, similară cu aceea : *Cum e turcul și pistolul*, era legată de un obicei, astăzi abandonat, ceea ce a dus la ieșirea din uzul vorbirii a zicalei și a cuvîntului *daș*.

[1] Al. Rosetti, *Istoria limbii române*, București, 1986, p. 249.
[2] Grigore Brâncuș, *Vocabularul autohton al limbii române*, București, 1983, p. 139.
[3] Iorgu Iordan, în „Buletinul Institutului de Filologie Română «Alex. Philippide»" (BIFR), VII — VIII, 1940 — 1941, p. 228.
[4] Al. Rosetti, *op. cit.*
[5] Grigore Brâncuș, *op. cit.*
[6] I. I. Russu, *Elemente autohtone în limba română*, București, 1970, p. 155—156 ; idem, *Etnogeneza românilor*, București, 1981, p. 305—306.
[7] I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, p. 305.

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 519—521, București, 1989

Cînd un copil împlinea vîrsta de trei ani, părinţii îl duceau împreună cu un „plocon" la naşul lui, care, în cadrul unei „cumetrii", îi tăia „moţul" şi-i dăruia cu acest prilej un miel alb. Dacă naşul era mai avut, mielul era mai gras şi mai frumos, dacă era mai nevoiaş, mielul era mai mic şi mai slab, de unde s-a născut zicala : *Cum e daşu' şi naşu'*.

În cursul anilor 1943—1946 am locuit în comuna Blăjeni, satul Plai, judeţul Hunedoara, ţinutul Zarandului [8]. Am constatat atunci acolo un obicei pe care nu l-am întîlnit în alte locuri. În ziua de Paşti, pînă la ivirea zorilor, cînd sătenii veneau la biserică să „ia paştile", primul credincios care se rînduia să primească „paştile" dăruia preotului un miel alb. Mielul acesta era numit în popor *daşu'* sau *daşu' popii*.

În cursul anului 1981, cu ajutorul studentului Traian Ciocan, originar din comuna Blăjeni, satul Criş, am întreprins o anchetă în comuna respectivă, ca şi în comunele dimprejur, să constat în ce măsură cuvîntul *daş* mai este cunoscut şi folosit în vorbire. Rezultatele anchetei au dus la constatarea că astăzi cuvîntul *daş* este pe cale de dispariţie în comunele cercetate : Blăjeni (cu satele : Sat, Plai, Criş, Grosuri), Buceş, Mihăleni, După Piatră (toate în judeţul Hunedoara, ţinutul Zarand), Sohodol, Ciuruleasa, Vidra (toate în judeţul Alba, Ţara Moţilor), fiindcă şi obiceiul cu *daşul popii* a dispărut. Cuvîntul este cunoscut de către persoanele interogate, trecute, în general, peste vîrsta de 60 de ani, numai în expresia *daşu(l) popii*, cu precizarea că „asta a fost mai de mult" [9].

În baza informaţiilor aduse, se poate afirma că *daş* aparţine limbii române ca un element lexical autohton sigur, prezent atît în dreapta, ît şi în stînga Dunării.

Cuvîntul *daş* are o atestare veche pe teritoriul ţării noastre, din epoca dacoromană ; îl întîlnim în antroponimul latinizat *Dasius*, fiind vorba de *Dasius*, ostaş roman, martirizat la Durostorum în Scythia Minor la 20 noiembrie 304, în timpul lui Diocleţian (284—305) şi al lui Maximian Galeriu (292—311) [10] ; moaştele sale, au fost transportate către sfîrşitul secolului al VI-lea, în 579, la Ancona, în Italia, poate în urma invaziei avaro-slave [11]. În latină, ca şi în greacă, *-si-*, *-ss-* transcrie un autohton *-š-*, neo-

[8] A se vedea „Telegraful român" XCV, 1947, 9 noiemvrie, p. 2—3

[9] Informatori : Bibarţ Traian (Blăjeni Sat), cantor, 68 ani ; Miheţ Avram (Blăjeni Plai), ţăran 68 ani ; Micu Solomon (Blăjeni Criş), crîsnic (paraclisier), 70 ani ; Simedrea Nicolae (Blăjeni Grosuri), ţăran, 59 ani ; Culda Ion (com. Sohodol — Valea Verde, jud. Alba), ţăran, 64 ani. Amănunte la I. Ii Ionescu, în „Glasul Bisericii", XLIV, 1985, nr. 10—12, p. 680—681.

[10] *Actele Martirice*. Studiu introductiv, traducere, note şi comentarii de prof. Ioan Rămureanu, Bucureşti, 1982, p. 241—255 ; I. Ionescu, *Despre originea etnică a Sfîntului martir Dasius*, în *op. cit.*, supra notă, p. 679—684.

[11] Franz Cumont, *Le tombeau de S. Dasius de Durostorum*, în „Analecta Bollandiana, XXVII, 1908, p. 369—372 ; Giovanni Mercati, *Per la storia dell'urna di S. Dasio martire*, în *Rendiconti. Atti della Pontificia Accademia Romana di Archeologia*, serie III, vol. IV, 1925—1926, p. 59—71 ; M. Natalucci, *Antichità cristiane di Ancona*, Ancona, 1934, p. 74—78 şi fig. 80 ; Ion Barnea, *Arta creştină în România*, I. *Secolele III — VI*, Bucureşti, 1979, p. 9—10 ; idem, *Les monuments paléochrétiens de Roumanie*, Roma, 1977, fig. nr. 71 ; idem, *Relazioni culturali tra la regione del Basso Danubio e l'Italia all'epoca del tardo impero*, în *L'Adriatico tra Mediterraneo e Peninsola Balcanica nell'antichità*, Istituto per la storia e l'archeologia della Magna Grecia, Taranto, 1983, p. 283.

bișnuit pentru greci și romani, *-issos*, *-isia* > *-eș*, de unde avem *Crisos* : *Criș*, *Maris* — *Marisos* — *Marisia* : *Mureș*, *Dasius* : *Dașu*, *daș* [12].

G. Ivănescu afirmă că *daș* „miel de un an" aparține limbii vorbite de triburile neolitice care stă la baza limbilor caucaziene de astăzi (iafetita), limbă înrudită cu basca, etrusca și probabil cu sumeriana, vorbită înainte de migrația indo-europeană [13].

I. I. Russu consideră că în noțiunea „miel" esențial pare a fi „pui mic de animal", conținînd i. -e. **dhēi-*, **dhē-*, **dhə-* „a suge, a alăpta", din care și apelativul pentru „pui de animal, sugaci", ca lat. *filius*, *fetus* „naștere, fătare ; progenitură, prunc", let. *dêls* „*fiu*", alb. *del'e* „oaie," lit. *dīle* „viței sugaci", v. nord. *dilkr* „miel, pui", v. sl. *dětĭ* „copil" etc. (*Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen*, de A. Walde — J. Pokorny, Berlin, Leipzig, I, 1930, p. 829—831 ; *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, de J. Pokorny, Bern — München, 1959, p. 241 ; *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*, de Alois Walde, ed. III, de J. B. Hofmann, Heidelberg, I, 1936—1938, p. 475—478). Alb. — rom. *daș*, cu sensul primar „pui de animal sugaci" ar presupune un i. -e. **dhe-sio*, **dasio-*, general în zona carpato-balcanică, sinonim al lat. *miel* (*agnellus*), care l-a înlocuit complet în dialectul dacoromân [14].

În controversa dacă apelativul *daș* aparține unei limbi preindo-europene sau indo-europene, considerăm că, luînd ca bază analiza etimologică propusă de I. I. Russu, în care radicalul i. -e. **dhēi*, **dhē-*, **dhə-* se întîlnește atît în grupul satem, cît și în grupul centum al indo-europenei, apelativul *daș* aparține indo-europenei comune.

Februarie 1989 *București, str. Parincea nr. 2*

[12] *Istoria limbii române*, II, București, 1969, p. 317, 362 ; N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963, p. 257.

[13] G. Ivănescu, *Le role des japhétites dans la formation des peuples et des cultures antiques*' în „Studia et acta orientalia", I, 1957, București, 1958, p. 199—231.

[14] I. I. Russu, *op. cit.*

O SAMĂ DE CUVINTE SAU ÎNTRE NICOLAE COSTIN ȘI ION NECULCE

FLORENTINA ZGRAON

I.1. Cercetările întreprinse de Ion Dumitriu-Snagov în arhivele Romei s-au dovedit deosebit de rodnice. În perioada 1968—1973 a selectat, dintr-un adevărat tezaur arhivistic, unele documente care se referă la realități românești din epoca Luminilor, la contactele culturale ale țării noastre cu personalități și instituții europene (mai ales din Roma și Viena). Editura „Cartea Românească" a publicat în 1973 volumul care a rezultat în urma acestor căutări, volum care reunește 148 de documente, primul datînd din anul 1633 (considerat a avea „funcția de prolog" al colecției — v. p. 16), iar celelalte din intervalul 1701—1794, toate reproduse în redacție originală (latină sau italiană) și în traducere românească, cu note [1].

2. Între anii 1977 și 1981 I. Dumitriu — Snagov și-a reluat investigațiile în bibliotecile Romei, mergînd, de data aceasta, pe urmele unor vechi texte românești. Rezultatul imediat al cercetărilor sale s-a concretizat în constituirea unui fond al manuscriselor românești, *Vatican Rumeno*, al cărui catalog poate fi găsit, sub nr. 456, în *Sala Barberini* din *Biblioteca Apostolica Vaticana*. În 1981 a prezentat specialiștilor români grupul celor nouă manuscrise din fondul *Vatican Rumeno*, indicînd cota primită de fiecare dintre ele și alte detalii de natură filologică (identificarea scrierii și structura acesteia, locul și data executării, copistul, uneori autorul și/sau traducătorul, descrierea, însemnări ale copiștilor și posesorilor, unele aprecieri generale cu privire la caracteristicile lingvistice și chiar o bibliografie sumară, atunci cînd a fost cazul)[2]. Realizate în secolele al XVII-lea — al XIX-lea, aceste manuscrise provin, în majoritate, din diferite zone ale Transilvaniei, ceea ce nu este lipsit de semnificație, avînd în vedere posibilele căi urmate în destinul lor spre depozitele Romei.

II.1. Atenția lui I. Dumitriu-Snagov a fost reținută în mod special de manuscrisul cu cota 1 din fondul *Vatican Rumeno*, anume o copie moldovenească din 1732 a *Ceasornicului domnilor*, în cunoscuta traducere a lui Nicolae Costin, realizată după o ediție în limba latină din 1615 a cărții lui Antonio de Guevara, publicată în 1529 la Valladolid : *Libro aureo del gran emperador Marco Aurelio con el Relox de principes*. După descrierea amănunțită pe care i-a făcut-o în articolul consacrat celor nouă

[1] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *Românii în arhivele Romei (Secolul XVIII)*, [București, 1973], 566 p.

[2] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *Catalogul manuscriselor românești din „Biblioteca Apostolica Vaticana"*, în „Revista de istorie", tomul 34, 1981, nr. 5, p. 959—972.

manuscrise din fondul *Vatican Rumeno* [3], I. Dumitriu-Snagov a reluat studiul acestui manuscris în cîteva articole publicate în anii 1982, 1986, 1987[4].

2. Manuscrisul a fost trimis din Moldova de către misionarul catolic Francesco Maria Longhi lui Ștefan Borgia, secretar și apoi prefect al congregației *De Propaganda Fide* din Roma, în anul 1808 [5] sau chiar mai devreme, la sfîrșitul anului 1803 (ori în primele zile ale anului următor), dată impusă definitiv, se pare, prin publicarea unor extrase din corespondența Borgia-Longhi înregistrată în arhiva congregației după 14 iulie 1803, respectiv la 5 ianuarie 1804 [6].

La 1 mai 1899, cînd memorandistul Vasile Lucaciu, aflat la Roma, îl semnala în scris lui Ioan Bianu, manuscrisul era la Vatican, înregistrat „între codicele slavonești" [7]. În 1976, cînd ediția *Ceasornicului domnilor* realizată de G. Ștrempel se afla sub tipar, Rodica Bichis a semnalat această corespondență editorului, care a introdus o mențiune în *Notă asupra ediției* [8]. Deducția acestuia cu privire la identitatea manuscrisului cu cel indicat la punctul *c* în studiul lui N. Cartojan, printre manuscrisele pierdute, s-a dovedit justă. Pornind sau nu de la această scurtă notă a lui G. Ștrempel, I. Dumitriu-Snagov a avut prilejul să-l redescopere în arhiva Vaticanului în 1981, sub cota *Vatican slav 19*, deci în fondul în care se afla la sfîrșitul secolului trecut.

3. Convins de importanța acestui manuscris, editorul *Ceasornicului domnilor* a revenit asupra lui în 1986 [9], insistînd asupra semnificației faptului că manuscrisul păstrat în arhiva Vaticanului a făcut parte din biblioteca cronicarului Ion Neculce, care l-a comandat pentru sine și a răsplătit material munca scribului, cum reiese din titlu : *Carte românească ce să cheamă Ceasornicul domnilor, scrisă și aleasă cuvinte frumoasă din multe cărți a filosofilor de dumnealui răposatul Nicolaiu Costin, biv vel logofăt, iară acmu s-au izvodit cu cheltuiala dumisale Ion Neculce, vel vornic de Țara de Sus, în dzilile Mări⟨i⟩i sale luminatului domn Ioan Grigorie Ghica-Voievod, în anul 7240, fev⟨ruarie⟩ 29, cu mîna iubitoriului de osteneală Pavel, gramaticul de Vamă, pentru ca cine va citi mult să va îndulci și să va înști-*

[3] *Ibidem*, p. 959—961.

[4] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *Nicolae Costin : Carte românească ce să cheamă Ceasornicul Domnilor*, în „Cronica", XVII, 1982, nr. 52 (882), p. 8 ; idem, *„Odiseea" unui manuscris de la Ion Neculce*, în „Magazin istoric", XX, 1986, nr. 4 (229), p. 17—18, 28 ; idem, *Ion Neculce. Un document din Biblioteca Vaticanului*, [I], în „Manuscriptum", XVII, 1986, nr. 4 (65), p. 50—60 și [II], în „Manuscriptum", XVIII, 1987, nr. 2 (67), p. 68—75. În *Catalogul manuscriselor* ... (vezi *supra*, nota 2), p. 960, autorul indică drept bibliografie pentru acest manuscris articolul *Carte românească ce să cheamă Ceasornicul Domnilor în Biblioteca Vaticanului* din „România literară", XIII, 1981 [sic ! corect XIV, 1981 — trimitere incompletă], pe care însă nu l-am întîlnit în paginile acestei reviste. După titlul propus și cronologia studiilor sale, deducem că materialul respectiv este cel publicat ulterior în „Cronica" în 1982.

[5] Vezi N. Cartojan, *Ceasornicul Domnilor de N. Costin și originalul spaniol al lui Guevara*, București, 1941, p. 21 ; I. Dumitriu-Snagov, *„Odiseea"* ..., p. 18 ; idem, *Ion Neculce. Un document* ..., [I], p. 50.

[6] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *Ion Neculce. Un document* ..., [II], p. 68—69.

[7] Vezi I. Dumitriu-Snagov, *Nicolae Costin : Carte* ..., p. 8 ; idem, *„Odiseea"* ..., p. 18.

[8] Vezi *Ceasornicul domnilor de Antonio de Guevara, traducere din limba latină de Nicolae Costin*, ediție critică și studiu introductiv de Gabriel Ștrempel, Editura Minerva, București, 1976, p. XLVII.

[9] Vezi G. Ștrempel, *Biblioteci de manuscrise medievale românești. „Cu cheltuiala dumnealui Ion Neculce* ...", în „Magazin istoric", XX, 1986, nr. 5 (230), p. 31.

ința de învățătura aceștii cărți, iară cine a lua-o fără voia dumisale sau a fura-o să fie afurisit de domnul Hristos (f. 1[r]) [10].

4. Prin aducerea acestui manuscris în atenția specialiștilor de către I. Dumitriu-Snagov, sporește la *șase* cifra copiilor cunoscute astăzi după prima traducere în limba română a unei cărți din literatura occidentală, realizată de Nicolae Costin. El este al treilea în ordine cronologică (după cele din 1713 și 1731, păstrate la Biblioteca Centrală Universitară din Iași sub cotele VI—1, respectiv VI—29) și al doilea în cadrul redacției pe baza căreia G. Ștrempel a realizat ediția sa (imediat după manuscrisul de bază, anume cel din 1731) [11].

III.1. I. Dumitriu-Snagov se ocupă în mod deosebit de ultimele 20 de file ale manuscrisului (243[r] — 262[v]), care conțin o colecție de maxime selectate din corpul propriu-zis al *Ceasornicului domnilor*, cu indicarea în dreptul fiecăreia a filei de pe care a fost extrasă (*list 1, list 7 ...*): *O samă de cuvinte ce sînt alease dintr-acest Ceasornic a domnilor, carea se-u scris aicea osebi.*

2. Aceeași „samă de cuvinte" reapare într-un singur manuscris din cele cinci păstrate în țară, anume în cel aflat la BAR sub cota 5973 (devenită 5522 prin renumerotarea manuscriselor), notat de G. Ștrempel în ediția sa cu sigla K (f. 353[r] — 369[r]). Este manuscrisul cel mai recent, „tîrziu, nedatat, de la finele veacului al XVIII-lea", probabil din 1792 — apreciază circumspect G. Ștrempel [12], pe baza faptului că acest an este indicat cu caractere latine pe f. 369[r]. Mai multă siguranță manifestă I. Dumitriu-Snagov cu privire la datarea acestui manuscris, fără să-și prezinte argumentele însă. În articolele sale din 1986 îl consideră ca fiind „din 1750" [13], eventual „după 1750" [14]. Avînd în vedere această particularitate care le apropie și cronologia lor, autorul apreciază că acest manuscris „este o copie după Vat. Rum. 1" [15].

3. *O samă de cuvinte* ca anexă la *Ceasornicul domnilor* din Vatican a constituit obiectul articolului publicat de I. Dumitriu-Snagov în două numere ale revistei „Manuscriptum" [16]. Considerațiile autorului în legătură cu acest text au determinat intervenția de față, dar, trebuie s-o spunem, nu ne-am putut dispensa de acest preambul excesiv de lung, în mare parte datorită risipirii informațiilor în diverse reviste, pe parcursul a 7 ani.

IV.1. Opiniile autorului cu privire la această grupare de maxime sub titlul generic *O samă de cuvinte* s-au nuanțat de la o contribuție la alta. În 1982 este de părere că ele reprezintă „selecția lui N. Costin" (deși acesta murise în 1712 și copiile anterioare nu prezintă acest ultim capitol — este drept, putem admite că nu au ajuns toate pînă în zilele noastre !) și că „această formulare a titlului, ca și adaosul capitolului la operă, pare a fi fost modelul lui Neculce pentru a sa « O samă de cuvinte ... »" [17]. În primul

[10] Am transcris după reproducerea foii de titlu, care apare în culori pe coperta a doua a revistei „Manuscriptum", XVII, 1986, nr. 4.
[11] Vezi G. Ștrempel, *Ceasornicul domnilor* ..., p. XLI—XLVII.
[12] *Ibidem*, p. XLV.
[13] *„Odiseea"* ..., p. 28.
[14] *Ion Neculce. Un document* ..., [I], p. 54.
[15] *Ibidem.*
[16] Vezi *supra*, nota 4.
[17] Vezi *Nicolae Costin: Carte* ..., p. 8.

articol publicat în 1986 arată că „este mai mult decît probabil că acest capitol a fost realizat la sugestia lui Neculce, poate chiar de el (copistul doar transcriindu-l în manuscris) și că această metodă de subliniere aparte a unor fapte și întîmplări anume îi erau proprii [sic] lui Neculce. Oricum, vedem în acest capitol un arhetip al celor 42 legende și istorioare ce preced *Letopisețul Țării Moldovei*" [18]. Cîteva luni mai tîrziu, în al doilea articol publicat în 1986, studiind din nou manuscrisul, I. Dumitriu-Snagov conchide : „examenul paleografic arată că el este realizat de două mîini foarte diferite" [19] : copistul Pavel, grămăticul de Vamă, al cărui nume apare pe f. 1^{r}(v. *supra*), a scris textul propriu-zis al *Ceasornicului domnilor* (f. 1^{r} — — 242^{v}), iar f. 243^{r} — 262^{v}, pe care apar acele „cuvinte ce sînt alease", sînt „scrise de o altă mînă" [20], anume de cronicarul Ion Neculce, ceea ce nu se afirmă în mod explicit la pagina din care am citat, dar rezultă clar din cele ce urmează : „. . .fără ultima parte, adăugată de Ion Neculce la prima lui transcriere" ; „problema genezei capitolului pe care Neculce l-a adăugat în copia din Vatican" ; „. . . nu numai o simplă preferință a lui Neculce pentrů *Ceasornicul Domnilor*, ci chiar intervenția directă prin realizarea acestei *Samă de cuvinte*, ca lucrare proprie de reflecție filosofică" [21].

2. Cu aceste ultime cuvinte citate am atins o altă problemă, asupra căreia nu vom insista, anume aceea că I. Dumitriu-Snagov atribuie lui I. Neculce nu numai selecția și transcrierea acestor maxime, ci și un rol creator (!) : „această « sumă » de cuvinte" este „o operă de creație" care „evidențiază nevoia de sinteză resimțită de Neculce (și nu de către copistul care a mai executat încă două copii, în 1736 și 1738, fără această inovație), nevoie care l-a angajat pînă la a depăși acest cadru și a trece la interpretarea proprie a pasajelor din text" [22].

3. Revenind, vom spune că dintre argumentele aduse de I. Dumitriu-Snagov pentru depistarea altei mîini în manuscrisul de la Vatican [23] numai primul, anume grafia, necesită o atenție aparte, căci celelalte se elimină singure : un volum care prezintă caiete cu număr diferit de file sau hîrtie cu mai multe tipuri de filigran nu este în mod necesar scris de mai multe mîini, căci același scrib putea folosi hîrtie de mai multe sorturi (de altfel, pe baza remarcelor cu privire la tipurile de filigran întîlnite în manuscrisul de la Vatican, nu putem să nu observăm că acesta s-ar divide în trei sau chiar patru părți, nu în două).

4. Cu privire la compararea manierei grafice în care sînt scrise cele două părți, este evident că I. Dumitriu-Snagov este cel mai autorizat să o facă, de vreme ce a avut în față manuscrisul. În ce ne privește, putem compara f. 1^{r}, 20^{r}, 108^{r}, pe de o parte, în grafia copistului amintit pe foaia de titlu, cu f. 243^{r}, 262^{v}, pe de altă parte, prima și ultima din *O samă de cuvinte*, toate acestea fiind reproduse în articolele publicate [24]. Pe baza acestor reproduceri făcute pe hîrtia obișnuită a revistelor, nu ne încume-

[18] „*Odiseea*" . . ., p. 28.
[19] *Ion Neculce. Un document* . . ., [I], p. 51.
[20] *Ibidem*.
[21] *Ibidem*, p. 52, 54, 55.
[22] *Ibidem*, p. 53.
[23] *Ibidem*, p. 51.
[24] Vezi în special *Ion Neculce. Un document* . . ., [I], p. 50, 56, coperta a doua, și [II], p. 68, 72.

tăm să propunem soluţii ferme : grafia pare a prezenta unele deosebiri, dar aspectul general este cam acelaşi. De altfel, dacă diferenţele ar fi fost evidente, autorul ar fi remarcat acest lucru încă din 1981, cînd a făcut prima descriere a manuscrisului.

5. Am comparat însă f. 243^{r}, 262^{v} cu autografe ale lui Ion Neculce şi am constatat că ele nu au nimic comun. La BAR se află două manuscrise care au făcut parte din biblioteca cronicarului, ca şi cel din Vatican, şi care ne aduc în faţă scrisul său, pe file răzleţe, într-o grafie inconfundabilă, cu slove colţuroase, nelegate : ms. 253, o compilaţie de cronici, între care şi a lui Neculce, şi ms. 4793, un cronograf [25]. Notăm, pentru exemplificare, cîteva locuri din aceste manuscrise : **253** — f. 264^{v}/12—15, 436^{v}/4—10, 438^{r}/10—17, 438^{v}/5—439^{r}/23, 474^{r} — 474^{v}, exceptînd r. 6 de pe 474^{r} [26]; **4793** — f. 11^{r} — 11^{v}, 29^{r} — 30^{v}, 39^{r} —40^{v}, 101^{r} — 101^{v}/11, 224^{r} — 225^{v}, 273^{r} — 273^{v}, 278^{r}—278^{v}, 282^{r} — 283^{v} etc. Am mai consultat o listă autografă a lui Ion Neculce cu cheltuieli făcute la nunta fiicei sale (*Izvodu de ce-m cheltuit la nunta Ilenii*), document păstrat în ultima vreme la Arhivele Statului Bucureşti, în fondul *Documente istorice*, sub cota 127/CXX [27].

6. În urma comparaţiei dintre f. 243^{r}, 262^{v} şi autografele lui Ion Neculce, părerea noastră este că acesta nu a scris *O samă de cuvinte* în manuscrisul păstrat la Vatican. Nu susţinem astfel că manuscrisul a fost realizat de un singur copist, ci numai că, dacă a existat o a doua mînă, aceasta nu a fost a cronicarului. Rămîne posibil ca Ion Neculce, cel care a comandat manuscrisul pentru sine şi mai tîrziu a intitulat similar legendele care precedă cronica sa, să fi sugerat copistului acest titlu generic şi, cel mult, să fi indicat pe exemplarul de pe care se făcea transcrierea unele maxime care i-au reţinut atenţia în mai mare măsură. De altfel, această opinie a fost formulată anterior de I. Dumitriu-Snagov, poate doar cu mai puţine rezerve şi, totuşi , fără caracter definitiv.

V.1. I. Dumitriu-Snagov face cunoscut specialiştilor români textul propriu-zis al anexei cu care se încheie copia din Vatican a *Ceasornicului domnilor*, anume *O samă de cuvinte ce sînt alease dintr-acest Ceasornic a domnilor , carea se-u scris aicea osebi* [28].

[25] Vezi G. Ştrempel, *Biblioteci de manuscrise* ... , p. 31—32.

[26] Intervenţiile autografe ale lui Ion Neculce în manuscrisul 253, mult mai numeroase, au fost minuţios precizate de Liviu Onu în *Critica textuală şi editarea literaturii române vechi*, Editura Minerva, Bucureşti, 1973, p. 254—255 (vezi tabelul dintre aceste pagini) şi admise de G. Ştrempel, ultimul editor al cronicii, care le menţionează în aparatul negativ — vezi Ion Neculce, *Opere. Letopiseţul Ţării Moldovei şi O samă de cuvinte*, ediţie critică şi studiu introductiv de Gabriel Ştrempel, Editura Minerva, Bucureşti, 1982, p. 122—126 şi *passim* (aparatul negativ).

[27] Vezi G. Ştrempel, în Ion Neculce, *Opere* ... , p. 43, nota 100.

[28] Vezi *Ion Neculce. Un document* ... , [I], p. 52—60, unde publică f. 243^{r} — 251^{r}, poate şi 251^{v} (după lungimea textului). Transcrierea este reluată în *Ion Neculce. Un document* ... , [II], p. 69—75, de data aceasta fără indicarea filei din original. Textul nu este publicat integral (deocamdată). Comparîndu-l cu *O samă de cuvinte* din K (= ms. 5522, BAR ; preluăm sigla propusă de G. Ştrempel, vezi *supra*), constatăm că ceea ce s-a publicat pînă acum din V (= ms. din Vatican ; vom folosi această siglă în continuare) corespunde cu f. 353^{r} — 366^{r} din K, iar textul corespunzător celui de pe f. 366^{v} — 369^{r} din K nu a fost publicat. Confruntînd f. 369^{r} din K cu f. 262^{v} din V (netranscrisă, ci publicată în reproducere fotografică — vezi *supra*, nota 24), putem presupune că cele două texte corespund în continuare sub aspectul conţinutului, exceptînd faptul că versurile de la sfîrşitul textului propriu-zis al *Ceasornicului domnilor* sînt reluate în V pe această ultimă filă din *O samă de cuvinte*, nu şi în K.

Pentru a cerceta fidelitatea transcrierii textului, putem confrunta cu grafia originalului doar f. 243r, reprodusă în copie fotografică. Observăm aici că, întocmai ca în manuscrisul ulterior K, în dreptul fiecărui „cuvînt" din *O samă de cuvinte* se indică fila de pe care a fost extras, chiar repetîndu-se, dacă este cazul (pe f. 243r apar cinci „cuvinte" extrase de pe *list 1*)[29]. Transcriind textul, editorul nu reia cuvîntul *list*, ci indică doar numărul filei între [ ]. Cîteva lecțiuni inexacte pe f. 243r: *unde fără frică toți vor viețui* (1[2]) î.l.d. *unde fără frica morții vor viețui*; *nu-și va scoate* (1[4]) î.l.d. *nu-ș va scoate*; *zisă, n-au văzut* (2) î.l.d. *dzisă, n-au vădzut*. De altfel, într-o foarte scurtă *Notă de ediție*, autorul arată că a transcris „*z* și nu *dz*, iar *ke* prin *che*, în spiritul limbii române contemporane unitare și nu dialectale" [30]. Redarea lui *ke* (de fapt кѣ, chirilic) prin *che* este un fapt obișnuit, dar cu atît mai surprinzătoare sînt formele care apar frecvent în text cu -[h]-: *c[h]eptăna cu c[h]eptene* (3[2]), *véc[h]e* (74,98[3], 200[2]), *unc[h]i* (79), *oc[h]iu* (126), *eg[h]ipteancă* (133) — cf. totuși rar *chivernisi* (1[1]), *ochii* (1[4]). Această tratare oscilantă a palatalelor к, г pune sub semnul îndoielii forme ca *Ancira* (6[5]), *Carthagena* (74), *Frigiei* (210[1]), care în manuscrisul ulterior K prezintă grafii cu к, г, nu cu ч, џ (v. K 8[3], 72[2], 299[2]).

2. Parcurgînd textul transcris, chiar fără a avea originalul alături, rezultă totuși cîteva aspecte care mai pot fi discutate.

Astfel, unele întregiri ale editorului alterează forme proprii textului, care puteau fi menținute ca atare: *-ęa* > *ę* în *moarte[a]* (210[1]); *ș* dur în *ș[i]-au făcut*, *ș[i]-au pierdut* (129); imperfectul fără *-u* analogic la persoana a III-a plural, întrucît nu apăruse la acea dată în Moldova [31]: *avea[u]* (115[1], 153[2], 187[1]), *era[u]* (157[2], 170[1]), *freca[u]*, *putea[u]*, *cerea[u]* (179[2]) etc. Cîteva completări lexicale nu sînt cerute de context: *[în]*, *[că]*, *[li]* (140, 181, 205).

Cele mai numeroase situații care fac să pară deficitară transcrierea lui I. Dumitriu-Snagov privesc adaptarea la normele ortografiei actuale:

— absența preiotării în forme ca *eși* (187[2]), *eșind* (98[4]), *grăești*, *nevoești* (84[4]), *tae* (85), cf. totuși *făméie* (157[1]); alteori același cuvînt apare cu și fără *i*: *războaelor* (67), *războaielor* (126), *trebue*, *trebuie* (85), *leoae*, *leoaie* (169);

— *sănt* (42), *urăciunea* (69[3]), *desfrănați* (96[2]), dar și *sînt* (104[2], 187[3]) *desfrînați* (125[2]);

— forma de feminin singular *aceia* (3[3]), *acéia* (56[1], 62, 125[3]) ar fi trebuit redată *acea* sau *aceea*, în funcție de grafia din original; cf. și *aceea* (124 — despre *zi*);

— *m*, și nu *n*, ante *b*, *p*: *înpăratul* (34[1]), *înbrăcat* (81); cf. *împăratul* (108, 126, 148[2], 189), *îmbracă* (182), dar *înpărăție* și *împărăție* în aceeași maximă (56[1]);

[29] Întrucît filele din original nu au fost totdeauna indicate (vezi nota 28), vom preciza în cele ce urmează locul la care ne referim prin această cifră, care reprezintă, în realitate, numărul filei de pe care s-a extras citatul. Cînd apar mai multe extrase de pe aceeași filă, ele vor fi individualizate printr-un indice la umăr, astfel: V 1[2](= ms. păstrat la Vatican, al doilea „cuvînt" extras de pe f. 1), căruia îi corespunde K 1[2](= ms. 5522 de la BAR, al doilea „cuvînt" selectat de pe f. 1); V 7[7] — K 9[3], V 177[3] — K 246[2] etc.

[30] Vezi *Ion Neculce. Un document ...*, [I], p. 56.

[31] Vezi Ion Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975, p. 170.

— unele compuse se scriu într-un cuvînt: *decît, precum, numai*, şi nu *de cît, pre cum, nu mai* (7[8], 28[3], 118, 170[1]).

Punctuaţia propusă nu este întotdeauna în acord cu sensul textului:

— în *aşa ... te vei face, sluga slugilor* (73) virgula separă componentele predicatului;

— „cuvîntul" 74, construit prin juxtapunerea a 10 propoziţii interogative, în stil retoric, ar trebui încheiat cu (?), nu cu (.); o situaţie similară în „cuvîntul" 98[4], unde se succedă trei fraze cu structură identică, interogative în context;

— în fragmentul *Au zis Perdica lui Alexandru Mac[h]edon*: — *De ce-i aşé darnic şi nu socotéşte că pe urmă nu va rămînea cu nemică* (90[1]) semnele de punctuaţie folosite (: —) presupun adresarea directă şi (?) la sfîrşit (corect: ...*Machedon de ce-i* ...);

— cele 10 propoziţii juxtapuse ale ultimei fraze din „cuvîntul" 104[2] sînt parţial incorect izolate prin punct şi majusculă, parţial corect despărţite prin virgulă;

— nu sînt necesare parantezele drepte — [ ] — pentru semnele de punctuaţie folosite (cf. 195[3], 197[3], 210[1]);

— cratima nu se justifică în situaţii de tipul: *să-s[e] însoare* (165[2]), *să-s[e] deprinză* (179[2]), *nu li-s[e] cădea* (170[1]).

3. În unele cazuri logica textului ne determină să credem că ori lecţiunea editorului este deficitară, ori ocurenţele respective ar fi trebuit emendate. Comparaţia cu locurile corespunzătoare din K a fost întotdeauna edificatoare. Notăm situaţiile mai evidente, cu convingerea că investigarea lor în raport cu corpul propriu-zis al *Ceasornicului domnilor* din care au fost extrase n-ar fi lipsită de rezultate interesante:

— *şi-i* **seria niscaiva tese** *cu verşuri* (V 3[2]) — cf. *şi îi* **scornisă cîntec** *cu verşuri* (K 5); lexemul *tese* nu a fost înregistrat în DLR;

— ... *a nepriiatenilor cu cîte* **trei fii** *în casa lui, de cîte supărări va hi tulburat* ... (V 3[3]) — cf. **griji** (K 4);

— *va fi răbdat greşelele* **al lor** *săi* (V 3[3]) — cf. **alor** *săi* (K 4);

— *Cu inima isteaţă toate* **operile** ...*le pot suferi* (V 23) — cf. **supărările** (K 21[3]);

— *sfatul de om bătrîn* **mai mare** *de cît toate l-au păzit* (V 28[3]) — cf. **mai tare** (K 26[2]);

— *acela nu-i giudecătoriu drept, ce-i* **făcător** *de obşte* (V 33[2]) — cf. **jefuitoriu** (K 31[1]);

— *cu mult mai rău iaste domnul apucătoriu ... de cît* **făcaşul** *prădînd avérile domnului* (V 33[2]) — cf. **jefuitoriul** (K 31[1]); putem presupune că în V există forma **jăcaşul** „tîlhar" (<*jac* „jaf" + suf. *-aş*) [32] — pe acest temei nu ar fi exclus ca în V să apară cuvîntul **jăcuitor** (<*jăcui* „a jefui, a prăda" + suf. *-tor*) în locul formei *făcător* din extrasul precedent;

— *nici iaste* **din** *prea bogat, nici prea sărac* (V 40[2]) — cf. **bine** (K 36[2]);

— *Schimbarea obiciaiurilor ori* [sic!] *celor vechi aduce peire* **voiniciei** (V 54[3]) — cf. **volniciei** „libertăţii" (K 49[1]);

[32] Vezi Mariana Costinescu, Magdalena Georgescu, Florentina Zgraon, *Dicţionarul limbii române literare vechi (1640—1780). Termeni regionali*, Bucureşti, 1987, p. 161.

— *slujba giudecății ... celui ce-i slujit și* **vrea [și] din [ce-i]** *trebuia să dea* (V 55) — cf. **vrednic** (K 50);

— *i-au murit ... 3 muieri cu* **prăsilă** *luate* (V 79) — cf. **pravilă** (K 79);

— *i-au murit ... și 2 prieteni ce trăia[u] unul la Capua, și unul în Rîm avea* **astă** *pildă*; ... (V 79) — cf. **casă** (K 79), deci ar trebui să citim: ... *avea casă. Pildă*: ...;

— *să fie la mîncare cu măsură, la băutură treji, la îmbrăcat* **cinstești** (V 81) — cf. **cinstiți** (K 82); presupunem că în V există forma **cinsteși**, pluralul adjectivului *cinsteș* „cinstit, onest; demn de respect; arătos, chipeș" [33];

— *Pentru [ca] să agonisești un lucru, să nu părăsești cel mult* **altul** (V 84 [5]) — cf. **al tău** (K 87 [5]);

— *Cela ce norocul săracilor de viu le mînca ... Și carele cu scădére* **amuți** *oarecînd viiețuia* (V 137[2]) — cf. **a mulți** „multora" (K 176[2]);

— *Cum iaste copaciul mare și frunzos* **de-nvălesc** *oamenii la dînsul ...* **poate** *să mănînce* (V 144) — cf. **de năvălesc ... poame** *să mănînce* (K 188);

— *...că tinerețele, nepotrivirea, slobozeniia,* **ambițiia** *[îi fac] prea gróznici vrăjmași vieții* (V 146) — cf. **avuțiia** (K 191[1]); neologismul *ambiție* nu intrase în limbă în prima jumătate a secolului al XVIII-lea [34];

— *parul* **védere** *în para focului să aprinde* (V 161) — cf. **vearde** (K 216);

— uneori formele negative par a apărea în locul celor afirmative și invers: V 75 — cf. K 73; V 138[3] — cf. K 179[1]; V 157[2] — cf. K 210; V 56[1] — cf. K 51[1].

VI. Contribuția lui I. Dumitriu-Snagov la cunoașterea acestui manuscris înstrăinat este, desigur, un act de cultură. Dar cele de mai sus pledează în sensul necesității imperioase ca el să fie din nou și în întregime în țară, alături de copiile păstrate la Biblioteca Academiei, prin microfilmare și facsimilare.

În altă ordine de idei, a devenit evident că titlul *Ion Neculce. Un document din biblioteca Vaticanului* nu se justifică. Faptul că anexa copiei din Vatican a *Ceasornicului domnilor* a fost intitulată (indiferent de cine) *O samă de cuvinte* conferă acestei expresii valoare simbolică: o metaforă prin care desemnăm, ca vechii cărturari, colecțiile de vorbe înțelepte. Numai că, de acum încolo, cînd ne vom referi expres la textul numit *O samă de cuvinte*, vom preciza dacă este vorba despre anexa unor copii după *Ceasornicul domnilor* în traducerea lui Nicolae Costin, sau despre legendele care constituie prologul *Letopisețului* lui Ion Neculce.

Iunie 1989

Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

[33] *Ibidem*, p. 106—107.

[34] Nu a fost înregistrat în *Dicționarul împrumuturilor latino-romanice în limba română veche (1421—1760)*, realizat de Emanuela Buză, Gheorghe Chivu, Alexandra Moraru (manuscris consultat la Institutul de Lingvistică).

POESII de Mihail Eminescu, Bucureşti, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1884 [Ediţie facsimilată, Bucureşti, Editura Academiei, 1989. Cu o *Notă asupra ediţiei* de Petru Creţia, un vol. de 307 + XXXI p.]

Un eveniment editorial şi, totodată, un ales omagiu adus lui Eminescu cu prilejul centenarului morţii sale îl constituie retipărirea în facsimile realizate după procedeul anastatic a ediţiei princeps a *Poeziilor*, apărută sub îngrijirea lui T. Maiorescu în decembrie 1883. Iniţiativa Editurii Academiei constituie un remarcabil act de cultură, ediţia adresîndu-se, deopotrivă, specialiştilor şi publicului larg, întotdeauna interesat de destinul creaţiei eminesciene. Tipărind volumul în grabă, în împrejurări critice ale vieţii poetului, Maiorescu a contribuit într-o măsură decisivă la impunerea definitivă a lui Eminescu în conştiinţa publică românească. Mai mult sau mai puţin cunoscut atîta timp cît producţiile sale poetice vedeau lumina zilei în coloanele unor reviste, chiar de prestigiu, precum „Convorbiri literare", Eminescu înregistrează, o dată cu ediţia Maiorescu, reeditată, în cursul vieţii criticului, de 10 ori, începutul consacrării sale drept poetul naţional al românilor. Atîta numai şi ar justifica din plin iniţiativa exemplară a Editurii Academiei.

Nu e desigur locul să vorbim aici pe larg despre ediţia Maiorescu şi despre însemnătatea sa excepţională în istoria literaturii române, întrucît ea a reieşit, credem, din rîndurile de mai sus. Adăugăm că, depăşind false aprehensiuni şi reticenţe, retipărirea ei mijloceşte din nou publicului larg contactul direct cu una din creaţiile supreme ale liricii eminesciene, celebra *Doină*. Vom găsi cu greu un superlativ pentru a evidenţia realizarea grafică ieşită din comun a volumului de faţă, o adevărată operă de artă, pentru care Editura (redactor: Georgeta Mitran, tehnoredactor: Aurel Budnic) şi Combinatul poligrafic „Casa Scînteii" merită nu numai preţuirea, ci şi recunoştinţa noastră.

Retipărirea volumului din 1883 este însoţită de o *Notă asupra ediţiei*, semnată de Petru Creţia, actualmente cel mai avizat exeget, sub raport filologic, al operei eminesciene. Înainte de a ne opri asupra ei, vom mărturisi, cu toată sinceritatea, că în locul textului de 29 de pagini, altminteri foarte informat şi competent, am fi preferat un text mai scurt, în care să se fi rezumat esenţialul din actuala redactare. În prima parte a *Notei*, Petru Creţia analizează, pe rînd, cuprinsul ediţiei, precum şi al ediţiilor ulterioare îngrijite de Maiorescu, organizarea materialului şi criteriile după care a fost realizată, precum şi textul propriu-zis al ediţiei. La sfîrşitul notei, într-o anexă, „pentru a evita reacreditarea unor erori şi pentru a da o măsură a timpului scurs de la ediţia princeps pînă în zilele noastre", Petru Creţia a publicat, pe 12 pagini, „toate corecţiunile, ale altora şi ale noastre, care întrunesc consensul editorilor şi filologilor" (p. [IX]). Din capul locului vom spune că rectificările şi emendările sînt, în covîrşitoarea lor majoritate, corecte, dar că publicarea lor nu-şi găseşte cel mai potrivit loc în volumul de faţă. Trecem peste faptul că nu toate rectificările întrunesc consensul specialiştilor (ne referim, de pildă, la emendarea propusă la p. 197, r. 12 sau la cele comentate în notele de pe paginile XV şi XXIX) şi că lista lor putea fi sporită (cf., de pildă, p. 154, r. 9, unde trebuie *smult*, în loc de *smuls* sau p. 257, r. 2, unde trebuie *corăbii*, în loc de *corabii*). În plus, nu se insistă asupra aspectului fonetic al cuvintelor, punctul nevralgic al problemei, unde, e drept, uu se constată un consens al oamenilor de ştiinţă. Pentru cititorul obişnuit, care va achiziţiona marea majoritate a exemplarelor acestei ediţii tipărite (nu ne îndoim) într-un tiraj de masă, era suficient să se dea omisiunile şi înlocuirile de cuvinte care alterează înţelegerea contextelor, cum ar fi, de exemplu, lăsarea deoparte a versului *Şi cum vin cu drum de fier* din *Doina* sau substituirea lui *mişeii* prin *mizerii* în *Glosă*. În plus, lunga listă de „corecţiuni şi emendări" va constitui pentru acest cititor neavizat o adevărată *capitis deminutio* a editorului Maiorescu, opinie neîndreptăţită şi nedreaptă. Repetăm, pentru a nu fi greşit înţeleşi, că ne plasăm pe poziţia lectorului obişnuit, şi nu a specialiştilor. Aceştia, editori şi filologi, în număr de cel mult cîteva zeci de persoane, cunosc prea bine problema şi şi-au format de mult o părere asupra ei. Ei vor saluta, desigur, lista rectificărilor (orice ediţie e emendabilă!), considerînd-o o contribuţie importantă la realizarea (oare cînd?) a unei ediţii ştiinţifice (adică, de fapt, strict filologice) a operei antume a marelui poet român.

Iunie 1989

ION GHEŢIE
Institutul de Lingvistică
Bucureşti, str. Spiru Haret nr. 12

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 531—533, Bucureşti, 1989

VASILE FRĂȚILĂ, *Lexicologie și toponimie română*, Timișoara, Editura Facla, 1987, 207 (208) p.

Așa cum se arată în *Cuvîntul înainte* (p. 5—9), volumul reunește o serie de studii și articole publicate anterior în unele reviste de specialitate. El se împarte în două secțiuni: I. *Lexicologie* și II. *Toponimie*. În ciuda titlului și a acestor precizări preliminare, avem a face, în cea mai mare parte a culegerii, cu cercetări etimologice întreprinse fie asupra termenilor comuni, fie asupra toponimelor românești. Autorul însuși recunoaște acest lucru cît privește cercetările din prima secțiune (p.6), adăugînd (p.6—7) că „între cele două secțiuni nu se poate face o delimitare netă, întrucît și toponimia [mai corect spus: „studiul toponimiei", *n.n.*] se bazează pe etimologie".

Cîteva observații asupra ideilor și afirmațiilor conținute în *Cuvîntul înainte*, pînă a nu trece la analiza lucrării propriu-zise.

La p. 6, Vasile Frățilă susține că, pentru a cunoaște stadiul atins de limba română în a intea secolului al XVI-lea, deci înainte de apariția primelor texte scrise în românește, ar f necesară reconstituirea acestui stadiu prin apelul la subdialectele și graiurile actuale. În realitate, deținem un inventar de cîteva sute de cuvinte românești din secolele al XIII-lea — al XV-lea, termeni onomastici și ai limbii comune, consemnate în documentele slavone și latine emise de cancelarii în Moldova, Țara Românească și Ungaria (cu Transilvania), care trebuie să constituie primul (dacă nu principalul) material de referință pentru istoricul limbii române interesat de intervalul mai sus amintit. Cît privește reconstituirea, va trebui să apelăm nu numai la graiurile și la subdialectele *actuale*, ci și la stadiile mai vechi atinse de aceste ramificații teritoriale ale dacoromînei în secolele al XVI-lea — al XIX-lea.

La p. 7, autorul împărtășește fără rezerve punctul de vedere al lui Iorgu Iordan, potrivit căruia „etimologia este un punct final, un rezumat al întregii activități lingvistice". După părerea noastră, etimologia constituie punctul de plecare al oricărei cercetări (sincronice sau diacronice) de limbă, ceea ce susține, în fond, și Al. Graur, de asemenea citat, cînd afirmă că „orice lucrare lingvistică, din orice ramură a științei noastre și cu orice subiect, se sprijină, conștient sau nu, pe etimologie".

În altă parte a *Cuvîntului înainte* (p. 8), autorul arată că toponimele, fiind „fosile" lingvistice, „depun mărturie despre existența *cîndva* [*s.n.*] a unor cuvinte într-o anumită regiune, în care astăzi nu se mai întrebuințează". Tocmai datorită calității lor de „fosile" lingvistice, toponimele nu ne dau indicii sigure asupra epocii în care un cuvînt comun (apelativ) circula în limbă. Dacă un toponim este atestat, să zicem, în secolul al XIV-lea (și nu mai tîrziu), nu înseamnă că termenul comun pe care se bazează circula în teritoriul respectiv în aceeași perioadă. Într-un asemenea caz, atestarea din secolul al XIV-lea este *terminus ad quem* al răspîndirii apelativului (care, în teorie, ar fi putut dispărea chiar înaintea acestui secol).

Secțiunea de lexicografie cuprinde un singur, dar întins, studiu, *Note lexicale și etimologice* (p. 23—96). Sînt examinate aici un număr de aproape o sută de cuvinte (uneori familii de cuvinte), cărora li se propune o etimologie (personală sau mai veche, dar întărită printr-un plus de documentație), aria de răspîndire sau diversele sensuri. În majoritatea lor covîrșitoare este vorba de cuvinte de circulație locală, de regionalisme, uneori foarte puțin sau deloc cunoscute și, nu o dată, ignorate de principalele izvoare lexicografice. Etimologiile, ca și celelalte precizări prezentate de Vasile Frățilă sînt, aproape întotdeauna, convingătoare, întemeindu-se pe o cantitate impresionantă de fapte și informații din cele mai diverse asupra termenilor discutați.

Vom aminti aici numai unele din cuvintele și etimologiile care ne-au stîrnit interesul: *abor,-ă* „vioi, iute, harnic" (< v. sl. *chrabŭrŭ*, bg. *chrabŭr*), *car* „drag" (și în formulele *carecare, cari-cari*) (< lat. *carus*), *dămîndăciune* „poruncă" (< lat. *demandatio, -onis*), *dărăpăna* „a (se) ruina" (< lat.* *deripinare*, de la *ripa*; etimologia, deși atrăgătoare, se pretează discuției), *duios* „doritor, dornic după ceva" (sens înregistrat în centrul Transilvaniei) (< lat. **doliosus*, de la *dolium*, cf. it. *doglioso*), *gestri* „(despre cîini) a se împerechea" (< lat. *gestire* „in Brunst sein"), *înepta* „a (se) azvîrli, a (se) arunca; a se zbate, a se zbuciuma" (< lat. *iniectare*), *piura* „a se plînge, a se văita, a se văicări" (< lat. *piulare*), *urnă* „vas; pahar" (< lat. *urna*), *vițichie* „așchie care intră sub unghie" (< lat. *viticula* „kleine Rebe, kleine Ranke", dar etimologia propusă întîmpină unele dificultăți de ordin fonetic, întrevăzute de autor) etc.

Dintre cuvintele discutate în studiu, vom menționa cîteva răspîndite în Banat și zonele limitrofe ale sud-vestului Dacoromaniei și în dialectul aromîn, care pun în lumină încă o dată afinitățile dintre graiurile vorbite în cele două zone lingvistice: *dămîndăciune, despinteca, piura, urnă* (*mușat*, atestat azi în sud-vestul Dacoromaniei, circula mai demult și în sud, cf. *mușețel*). Adăugăm, în sfîrșit, că *nămînji* „a murdări" trebuie pus în relație cu moldovenescul *tămînji*

„idem" și că pe *năblejnic* l-am auzit în nord-vestul Transilvaniei, în forma *nebleznic* „neisprăvit, neputincios, slăbănog".

Secțiunea a doua a volumului se deschide cu studiul *Toponimie și istorie. Stratificări toponimice în zona Tîrnavelor* (p. 97—117). Cercetînd numele de locuri din regiunea Tîrnavelor, Vasile Frățilă ajunge la concluzia că „toponimia din zona Tîrnavelor atestă autohtonia românilor pe aceste meleaguri, ea facilitînd stabilirea mai multor straturi: autohton (dacic), latinesc, românesc, apoi, slav vechi, peceneg, bulgăresc, maghiar, secuiesc, german (săsesc), datorate populațiilor care s-au stabilit, în diverse epoci, în zona cercetată" (p. 117). Studiul lui Vasile Frățilă constituie o interesantă încercare de a reconstitui pe baza toponimiei istoria unei comunități lingvistice dintr-un teritoriu dat de-a lungul secolelor. Prin metodă, prin bogăția materialului, ca și prin ingeniozitatea unor soluții propuse, el ne-a amintit exegeza fundamentală, deschizătoare de noi drumuri, a lui N. Drăganu, *Românii în secolele IX — XIV pe baza toponimiei și a onomasticii.*

Autorul nu ne-a convins însă că *Originea toponimului românesc Ibru* (p. 118—123) ar fi autohtonă, legată de anticul *Hebrus*, Ἕβρος, *Ebrus* din Tracia. Așa cum observă chiar D-sa, conform legilor de transformare fonetică a limbii române, *Hebrus* trebuia să dea **Iur* sau *Iur*. Pentru a depăși acest obstacol, Vasile Frățilă socotește că evoluția *br*> *ur* a avut loc în latina dunăreană într-o fază anterioară pătrunderii elementelor autohtone (p. 121—122), simplă supoziție, neconfirmată de nici un fapt.

În următoarea contribuție, *Toponomie bănățeană (Note etimologice)* (p. 124—138), autorul stabilește originea unui număr de 18 nume de locuri din Banat. Vom menționa și aici două analogii cu dialectul aromân: băn. *Ascura* (format de la un **áscur*) — arom. *áscur,-ă* „aspru", cu o bogată familie, și băn. *mijlocan,-ă* „de mijloc" — arom. *ńilğiucan,-ă* „mijlociu".

Convingătoare ni se pare etimologia lui *Padeș* (< *padeș* „podiș"), stabilită în studiul *Padeș (Istoria unui cuvînt)* (p. 139—154).

Ultima contribuție inclusă în volum aruncă o privire critică asupra activității desfășurate de G. Weigand în domeniul onomasticii balcanice (*Gustav Weigand și onomastica balcanică*, p. 155—183).

Volumul mai conține o listă a abrevierilor (p. 10—19) și doi indici: de nume (p. 184—189) și de cuvinte (p. 190—207).

Venit din partea unui competent cunoscător al dialectelor românești și al istoriei limbii române și beneficiind de o informație cuprinzătoare, tratată cu discernămînt și spirit critic, volumul recenzat de noi se înscrie printre reușitele certe ale cercetării etimologice românești din ultima vreme.

Iunie 1989

ION GHEȚIE
Institutul de Lingvistică
București, str. Spiru Haret nr. 12

EMIL PETROVICI, *Atlasul lingvistic român II. Introducere* [Tipografia Universității], Cluj-Napoca, 1988, 428 p.; *Chestionarul Atlasului lingvistic român II*, [Tipografia Universității], Cluj-Napoca, 1988, 432 p. [multigrafiat]

Cele două volume publicate de colectivul de dialectologie din cadrul Institutului de Lingvistică și Istorie Literară al Universității din Cluj-Napoca apar acum, pentru prima oară, cînd se împlinește o jumătate de secol de la terminarea anchetelor efectuate de Sever Pop (pentru ALR I) și Emil Petrovici (pentru ALR II), precum și de Ștefan Pașca și Theodor Capidan pentru dialectele sud-dunărene.

În *Introducerea* la ALRM II/I (apărut în 1940), Emil Petrovici anunța apariția unui volum introductiv la ALR II, pe care însă nu l-a mai elaborat.

Volumul introductiv al *Atlasului lingvistic român II* este realizat acum de Doina Grecu, I. Mării și Rodica Orza, sub coordonarea lui I. Mării, care semnează și *Nota introductivă* (p. VII — XVII). A fost întocmit pe baza răspunsurilor înregistrate la cele 60 de întrebări care alcătuiesc partea introductivă a ambelor chestionare, la care redactorii au adăugat și paginile de *jurnal* și de *note fonetice* elaborate de Emil Petrovici în timpul efectuării anchetelor. Datele selectate au fost redactate pentru fiecare punct de anchetă (85 de anchete : 73 pentru graiurile românești și 12 pentru graiurile naționalităților conlocuitoare) și prezentate în ordinea numerotării lor (nu în ordinea desfășurării anchetelor), cu excepția localităților din afara teritoriului R.S.R. (din R.S.F. Iugoslavia, R.S.S. Moldovenească, R.S.S. Ucraineană și R.P. Bulgaria), care nu mai apar pe hărțile din „seria nouă", separate la sfîrșitul volumului.

Informațiile sînt grupate în cinci capitole, urmate de notele redactorilor. Primul capitol conține date despre localitatea anchetată (numele oficial și cel popular, numărul locuitorilor[1], ocupația lor ș.a.), iar al doilea despre informatori (numele, vîrsta, ocupația, porecla ș.a.). Tot aici sînt precizate data anchetei și întrebările la care a răspuns fiecare informator. Capitolul al treilea este consacrat informațiilor onomastice : pentru localitățile din țară sînt indicate numai antroponimele[2], iar pentru cele dinafara teritoriului R.S.R. și toponimele. Capitolele al patrulea și al cincilea reproduc textul *jurnalului* și respectiv al *notelor fonetice*.

Importanța volumului constă, în primul rînd, în bogăția datelor indicate pentru fiecare localitate anchetată (la care se cuvine să adăugăm notele redactorilor) și în observațiile și comentariile anchetatorului, deosebit de utile pentru interpretarea materialului înregistrat. Se poate releva însă, cu deplin temei, valoarea paginilor de *jurnal*, *notele zilnice* ale lui Emil Petrovici, care se dovedesc, pentru perioada desfășurării anchetelor (1930—1938), adevărate documente socioculturale.

Al doilea volum, *Chestionarul Atlasului lingvistic român II*, a fost editat de Doina Grecu, I. Mării, Rodica Orza și S. Vlad. Textul *Chestionarului* este precedat de toate lămuririle necesare înțelegerii și utilizării lui, cuprinse într-un amplu *Cuvînt înainte* (p. III—VIII) și într-o detaliată și clară *Notă asupra ediției* (p. IX—XXIV), ambele redactate de I. Mării, coordonatorul volumului. *Cuvîntul înainte* este, de fapt, o convingătoare argumentare a necesității și importanței editării celor două chestionare ALR I și ALR II (Chestionarul ALR I urmează să apară în cursul acestui an).

Redactorii și-au propus să editeze chestionarele în primul rînd dintr-o perspectivă practică, așa încît cercetătorul să poată afla cu ușurință dacă o anume problemă a fost sau nu cuprinsă în chestionar și, cu deosebire, dacă și unde au fost publicate răspunsurile înregistrate. Dar ei au urmărit și o perspectivă teoretică. Din acest punct de vedere editorii consideră că publicarea celor două chestionare oferă posibilitatea cunoașterii directe a conținutului și formei lor, cunoaștere necesară atît în interpretarea materialului, cît și în „descrierea, definirea și fixarea locului pe care chestionarele ALR îl ocupă între celelalte chestionare elaborate și aplicate pînă în prezent în realizarea atlaselor lingvistice". Ele vor putea fi utilizate (cu adaptările cerute) și pentru efectuarea altor anchete dialectale.

[1] Acestea au fost controlate de redactori în *Recensămîntul general al populației României* (din 29 decembrie 1930), vol. II și IX, București 1938, 1940.

[2] Datele toponimice au fost valorificate de aceiași autori într-un articol în curs de apariție.

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 535—536, București, 1989

Partea consacrată *Chestionarului ALR II* este alcătuită din textul chestionarului și din indice. Textul chestionarului include partea introductivă (formată din 60 de întrebări) și chestionarul propriu-zis, care reproduce textul manuscris redactat de Emil Petrovici ca material de lucru (folosit și de Ștefan Pașca și Th. Capidan). Acesta cuprinde 4 800 de „poziții" (nu întrebări, precizează I. Mării, numărul întrebărilor fiind „aproape dublu"). Fiecare „poziție" cuprinsă în volumele publicate este urmată de trimiterea exactă la volumul și numărul hărții sau la volumul, numărul paginii și numărul întrebării pentru răspunsurile publicate sub formă de „material necartografiat".

Menit să faciliteze consultarea chestionarului, prin urmare a *Atlasului lingvistic român*, indicele a fost „gîndit și elaborat" ca un *indice de probleme*. Explicații detaliate asupra felului cum a fost întocmit se găsesc în *Nota asupra ediției*. Trei anexe însoțesc indicele: indicele denumirilor latinești din textul chestionarului (p. 419—422), indicele hărților fonetice și morfologice interpretative (p. 422—423) și sumarul chestonarului (p. 423—430).

Realizat din dorința de a oferi toate informațiile posibile în economia lucrării, volumul colegilor de la Cluj constituie un instrument de lucru deosebit de util și eficient, înlesnind considerabil cunoașterea și consultarea materialului cuprins în *Atlasul lingvistic român*.

LUCREȚIA MAREȘ

SUMARUL REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1989*

100 DE ANI DE LA MOARTEA LUI MIHAI EMINESCU

1. BANTAȘ, ANDREI, Lirica eminesciană în versiune engleză, **3**, p. 201—214.
2. BERCA, OLIMPIA, și DORCESCU, EUGEN, Despre geneza poeziei *Ce te legeni*, **3**, p. 215—222.
3. CREȚIA, PETRU, Scurtă privire critică asupra ediției Perpessicius a operei poetice eminesciene, **3**, p. 169—173.
4. DIACONESCU, PAULA, Rima la Eminescu. Concepția poetului despre limbajul poeziei, **3**, p. 223—233.
5. PETROVANU, D., Surse pentru însemnări și fișe eminesciene cu caracter istoric, **3**, p. 175—193.
6. SLAMA-CAZACU, TATIANA, Structurarea inspirată de Mite Kremnitz a poemului *Atît de fragedă*: adaptarea lingvistică la „destinatară", **3**, p. 235—246.
7. ȘERBAN, FELICIA, Lexicul postumelor eminesciene în dicționarele limbii române, **3**, p. 247—255.
8. TOHĂNEANU, G. I., Marginalii stilistice la elegia *Despărțire*, **3**, p. 257—263.
9. VLAD, CARMEN, Coerență și coeziune într-un text eminescian: *Replici*, **3**, p. 265—271.
10. ZUGUN, PETRU, Ultimele versuri ale *Scrisorii II*, **3**, p. 195—199.

ISTORIA LINGVISTICII

11. COBEȚ, DOINA, Primul curs de gramatică a limbii române al lui Gavriil Munteanu, **2**, p. 81—89.
    Vezi și nr. 31.

LINGVISTICĂ GENERALĂ

12. ȘUTEU, FLORA, Experiență și teorie în lingvistică, **5**, p. 411—413.

GRAMATICĂ

13. TRANDAFIR, GH. D., Observații asupra clasificării relațiilor sintactice, **1**, p. 3—12,
14. TRANDAFIR, GH. D., Precizări asupra coordonării, **5**, p. 415—428.

VOCABULAR

15. AVRAM, ANDREI, Note etimologice, **5**, p. 441—447.
16. CIUBÎCĂ, ALEXANDRU, Termeni cu sensul „vîrstă" în limba română, **1**, p. 13—16.
17. GIUGLEA-DUMA, EUGENIA, Locuțiuni verbale românești calchiate după limba turcă, **5**, p. 429—439.
18. IONESCU, I., Cuvîntul *daș*, **6**, p. 519—521.
19. SUCIU, EMIL, Note (lexicale și) etimologice privitoare la unele împrumuturi din limba turcă (V), **2**, p. 91—95.
    Vezi și nr. 22, 23, 24, 25, 26, 32, 34.

FILOLOGIE

20. CIUCĂ, MARIAN, Observații asupra traducerii în limba latină a cronicii lui Miron Costin, **6**, p. 513—517.
21. URSU, N. A., Noi informații privitoare la manuscrisul autograf și la textul revizuit al *Vechiului Testament* tradus de Nicolae Milescu (III), **1**, p. 31—46; (IV), **2**, p. 107—121; (V), **5**, p. 463—470.
22. ZGRAON, FLORENTINA, *Copil* cu sensul „slugă" în limba română ?, **2**, p. 97—105.
    Vezi și nr. 3, 5, 10, 29, 33.

* Trimiterile din cadrul fiecărei rubrici se fac la numărul de ordine al articolelor din acest sumar.

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 537—539, București, 1989

LIMBĂ LITERARĂ

Vezi nr. 7.

STILISTICĂ

Vezi nr. 1, 2, 4, 6, 8, 9.

ONOMASTICĂ

23. DOBRE, MARIA, Elemente de onomastică provenite din terminologia meseriilor, **6**, p. 509—512.
24. GOICU, VIORICA, şi SUFLEŢEL-MOROIANU, RODICA, Probleme de etimologie a numelor de localităţi, **5**, p. 449—454.
25. GURUIANU, V., Toponimul *Vîrghiş* — un exemplu de palatalizare a labialei *b*. atestat la sfîrşitul secolului al XV-lea, **6**, p. 497—508.
26. TOMA, ION, Categorii sociogeografice în toponimia din Oltenia. Hodonimele, **5**, p. 455—458.

DIALECTOLOGIE

27. DUMISTRĂCEL, STELIAN, Variabila geografică şi variaţie semantică în răspunsurile din ancheta dialectală, **1**, p. 17—29.
28. IANCU, VICTOR, Din consecinţele diglosiei, **5**, p. 459—462.

NOTE ŞI COMENTARII

29. CHIVU, GHEORGHE, Din nou despre *Anonymus Caransebesiensis*. În aşteptarea editării textului, **2**, p. 133—140.
30. GHEŢIE, ION, Sediul braşovean al tipografiei lui Coresi, **1**, 47—49.
31. KIRÁLY FR., „Opinii recente asupra celui mai vechi dicţionar românesc", **1**, p. 51—66.
32. PREDA, IRINA, Cuvinte noi neînregistrate în dicţionarele generale. Pe marginea *Suplimentului* la DEX (DEX—S) (I), **2**, p. 123—132; (II), **5**, p. 471—480.
33. ZGRAON, FLORENTINA, *O samă de cuvinte* sau între Nicolae Costin şi Ion Neculce, **6**, p. 523—530.

DISCUŢII

34. PALIGA, SORIN, Zeităţi feminine ale basmelor româneşti: *zînele* şi *Sînzienele*. Originea cuvintelor şi a cultului profan, **2**, p. 141—149.

RECENZII

35. BARBU, VIOLETA: „Dacoromania. Jahrbuch für östliche Latinität, 7, hrsg. v. Paul Miron, Freiburg i. Br. — München, Karl Alber Verlag, 1988 — **5**, p. 481—487.
36. CHIVU, GH.: Timotei Cipariu, *Opere*, I. Ediţie îngrijită de Carmen-Gabriela Pamfil. Introducere de Gavril Istrate, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1987 — **5**, p. 487—490.
37. GHEŢIE, ION: *Poesii* de Mihail Eminescu, Bucureşti, Editura Librăriei Socecu & Comp., 1884 [Ediţie facsimilată, Bucureşti, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1989. Cu o *Notă asupra ediţiei* de Petru Creţia] — **6**, p. 531.
38. GHEŢIE, ION: Vasile Frăţilă, *Lexicologie şi toponimie română*, Timişoara, Editura Facla, 1987 — **6**, p. 532—533.
39. GHEŢIE, ION: Antonie Plămădeală, *Romanitate, continuitate, unitate*, Sibiu, 1988 — **2**, p. 151—152.
40. RĂDULESCU, MARINA: Dumitru Nica, *Teoria părţilor de vorbire — (Cu) aplicaţii la adverb*, Iaşi, Editura Junimea, 1988 — **2**, p. 152—156.
41. ZGRAON, FLORENTINA: *Arte poetice. Renaşterea*, Bucureşti, Editura Univers, 1986 — **1**, p. 67—72.
42. ZGRAON, FLORENTINA: *Bibliografia românească modernă. 1831—1918*. Vol. II (*D—K*), Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică/Societatea de Ştiinţe Filologice din R. S. România, 1986 — **1**, p. 72—73.

NOTE BIBLIOGRAFICE

43. *Grija pentru sănătate. Primele tipărituri de interes medical în limba română (1581—1820)*. Selecție, transcriere și comentarii de G. Brătescu (Gh. Chivu) — **2**, p. 159—160.
44. B. P. Hasdeu, *Studii de lingvistică și filologie*. Ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Grigore Brâncuș (Ion Gheție) — **1**, p. 75.
45. Ștefan Lemny, *Românii în secolul XVIII. O bibliografie* (*Românii în istoria universală* III_2), volumul I (Violeta Barbu) — **2**, p. 158—159.
46. Graham Mallinson, *Rumanian*, în Bernard Comrie (ed.), *The World's Major Languages*, și în Martin Harris, Nigel Vincent (eds.), *The Romance Languages* (Victoria Popovici) — **5**, p. 492—493.
47. Valeriu Nițu, Traian Vedinaș, *Timotei Cipariu, arhetipuri ale permanenței românești* (Flora Șuteu) — **1**, p. 75.
48. Gernot Nussbächer, *Johannes Benkner. Sein Leben und Wirken in Wort und Bild* (Violeta Barbu) — **5**, p. 491—492.
49. Ileana Oancea, *Istoria stilisticii românești* (Gh. Chivu) — **2**, p. 157.
50. Emil Petrovici, *Atlasul lingvistic român. II. Introducere; Chestionarul Atlasului lingvistic român*. II (Lucreția Mareș) — **6**, p. 535—536.
51. Dumitru Șandru, *Folclor românesc*. Ediție îngrijită de Tudora Șandru Olteanu. Prefață de Ovidiu Bîrlea (Marius Sala) — **5**, p. 491.
52. Luisa Valmarin, *Studii de literatură română modernă și comparată* (Violeta Barbu) — **2**, p. 157—158.
53. *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*. Coordonator Marius Sala (Alexandra Nicolescu) — **1**, p. 76.

CRONICĂ

54. ȘERBĂNESCU, ANDRA, Sesiunea Științifică Anuală a Facultății de Filologie din București (24—26 noiembrie 1988) — **2**, p. 161—163.

IN MEMORIAM

55. Dimitrie Macrea (1907 — 1988) (Ion Gheție) — **1**, p. 77—78.
56. Mariana Costinescu (1943—1989) (Ion Gheție) — **2**, p. 165—166.

DIVERSE

57. DĂNĂILĂ, ION, și POPA, ELEONORA, Bibliografia românească de lingvistică (BRL, **31**, 1988) — **4**, 273—408.
58. Indicele revistei „Limba română" pe anul 1989 (Camelia Stan și Andra Șerbănescu)—**6**, p

INDICELE REVISTEI „LIMBA ROMÂNĂ" PE ANUL 1989*

INDICE DE MATERII

ADORDONARE, relaţia de ~ 4, 5.
ADVERB 154—156.
ADVERSATIV v. COORDONARE.
ALTERNATIV v. COORDONARE.
ANALIZĂ, ~ dinamic-contextuală 237—244; ~ microsemantică 268—270; ~ textului orientată spre traducere 201—214.
ANCHETĂ DIALECTALĂ 17—28, 461.
ANONYMUS CARANSEBESIENSIS 51—66, 133—140.
ANTICIPARE 9, 10.
ANTROPONIM, etimologia unor ~ 146; toponim provenit din ~ 452, 453.
APOZIŢIE 5, 6, 8; ~ indirectă 7, 12; deosebiri între coordonare şi ~ 421, 422.
ASONANŢĂ 228.
ATRIBUT substantival în nominativ, diferenţe între ~ şi apoziţie 8.
AUTONIMIC, coreferenţialitate (non)~ v. COREFERENŢIALITATE.

BIBLIA de la Bucureşti (1688) 114, 465, 466, 469, 481—487.
BIBLIOGRAFIA ROMÂNEASCĂ DE LINGVISTICĂ 273—408.
BIBLIOGRAFIE, ~ românească modernă 72, 73; ~ textelor din sau despre sec. al XVIII-lea în ţările române 158, 159.
BILINGVISM, raportul dintre diglosie şi ~459, 460.

CALC frazeologic, ~ parţial 429—437; ~ total 430—439.
CÎMPUL SEMANTIC „zînă" 141—143, 145, 147.
COERENŢĂ în textul poetic v. EMINESCU.
COEZIUNE în textul poetic v. EMINESCU.
COMPUNERE, ~ sintactică 430—438; ~ ~ sintactico-morfologică 430—434, 438; v. şi ELEMENTE DE~.
CONCLUSIV v. COORDONARE.
CONJUNCTIV fără marca *să* 259—261.
CONJUNCŢIE coordonatoare v. COORDONARE.
CONOTAŢIE 412.
CONSOANĂ, palatalizarea ~ labiale v. PALATALIZARE.
CONSONANŢĂ 228.
CONTEXT DIAGNOSTIC 154.
CONTEXTUAL, coreferenţialitate ~ v. COREFERENŢIALITATE.
CONTRASTIV v. LINGVISTICĂ ~.
COORDONARE, relaţia de ~ 4, 5, 415—428; ~ copulativă 421, 427, 428; ~ adversativă 421, 424, 427, 428; ~ copulativă şi ~ adversativă la Eminescu (comentariu stilistic) v. EMINESCU; ~ disjunctivă 419, 421, 428; ~ conclusivă 415, 416, 428; ~ opozitivă reciproc exclusivă 421, 428; ~ (opozitivă) alternativă 417, 418, 421, 428; ~ opozitivă neexclusivă 424, 425, 428; ~ opozitivă asociativă 428; ~ (opozitivă unilateral) exclusivă 421, 424, 425, 428; deosebiri între ~ şi apoziţie 421, 422.
COPULATIV v. COORDONARE.
COREFERENŢIALITATE 422; ~ denotativă/contextuală, ~ (non)autonimică 420, 421.
CORELAŢIE v. RELUARE corelativă.

DENOTATIV, coreferenţialitate ~ v. COREFERENŢIALITATE.
DEPENDENŢĂ bilaterală, relaţia de ~ v. INTERDEPENDENŢĂ.
DERIVAT românesc de la un cuvînt din substrat 147.
DIALECTAL v. ANCHETĂ ~; arii ~ ale maghiarei 500—502.
DIGLOSIE 459—462; raportul dintre ~ şi bilingvism 459, 460.
DISJUNCTIV v. COORDONARE.
DISTRIBUŢIONAL, clasă ~ 419.
DUBLETE frazeologice 439.

EDITARE, ~ de texte vechi 71, 72, 529.
EDIŢIE, ~ *Chestionarului* şi *Introducerii* la *ALR* II 535, 536; M. Eminescu, *Poesii* (reproducerea anastatică a ~ princeps) 531; *Letopiseţul Ţării Moldovei* de Miron Costin în traducere latinească 514, 515; ~ Timotei Cipariu, *Opere* 487—490; ~ de studii ale lui B. P. Hasdeu 75; ~ (antologie) de texte din poetica

* Alcătuit de Camelia Stan şi Andra Şerbănescu. Trimiterile se fac la paginile celor 6 numere ale revistei; corespondenţa este următoarea: nr. 1 = 1—78; nr. 2 = 79—166; nr. 3 = 167—272; nr. 4 = 273—408; nr. 5 = 409 — 494; nr. 6 = 495 — 564. Pentru bibliografia publicată în nr. 4 al revistei, cititorii sînt rugaţi să folosească indicele numărului respectiv, care nu a fost inclus în cel de faţă.

LR, anul XXXVIII, nr. 6, p. 541—563, Bucureşti, 1989

renascentistă 67—72; ~ (antologie) de texte vechi românești cu conținut medical 159, 160.
ELEMENTE DE COMPUNERE, magh. *-falva (-falu)* 453; rom. *auto-* 471; rom. *fito-* 129.
EMINESCU, concepția lui ~ despre limbajul poetic 230—233; coerența și coeziunea textului poetic (*Replici*) 265—271; adaptarea lingvistică a poeziei (*Atît de fragedă*) la destinatar 235—244; comparație între variantele unei poezii (*Scrisoarea II*, 195—199; *Atît de fragedă*, 240, 242—244; *Despărțire*, 257—263); geneza poeziei *Ce te legeni...* 215—221; coordonarea copulativă și cea adversativă (comentariu stilistic) 262, 263, 267, 269, 270; lexic vechi și/sau regional v. LEXIC; înregistrarea în dicționare a lexicului poeziilor postume (antologie) 247—255; inovații în domeniul rimei 221—233; organizarea grafică a textului poetic 262; însemnări și fișe manuscrise istorico-geografice 175—193; etnogeneza poporului român, începuturile statelor feudale românești și problema continuității în Dacia la ~ 184—192; paternitatea unor articole 189—191; numele proprii citate de ~ 176—192; examinare critică a ediției Perpessicius 169—173; comentarii asupra ediției princeps (*Poesii*) reproduse anastatic 531; traduceri în engleză ale poeziei lui ~ 201—214.
ENTOPIC, variație semantică a ~ 17—28.
ETIMOLOGIE, termeni regionali (~) 38, 532, 533; ~ necunoscută în dicționare românești 91, 92, 441—447; ~ inexactă sau incompletă în dicționare românești 92—94, 441, 442; v. și ÎMPRUMUT, DERIVAT, SUBSTRAT, LEXIC, NUME PROPRIU, LOCUȚIUNE, TOPONIM, HODONIM, ANTROPONIM.

FILOLOGIE 162; studii de ~ română 157, 158; v. și METODĂ.
FLEXIONAR, forme ~ regionale v. REGIONAL.
FONETIC v. VARIANTĂ ~.
FONETISM, ~ regionale v. REGIONAL.
FRAZEOLOGIC v. CALC ~, SINONIME ~, DUBLETE ~.
FUNCȚIE SINTACTICĂ 422, 423.

GEN, schimbare de ~ 461, 462.
GRAFIE în *Anonymus Caransebesiensis* 52—56, 135—137.
GRAI, interacțiunea dintre româna literară și ~ v. ROMÂNĂ.
GRAMATICĂ, primul curs de ~ a limbii române al lui G. Munteanu 81—89.

HIPERCORECT, împrumuturi ~ v. ÎMPRUMUT.
HIPERTEXTUALITATE, metoda ~ 215—221; hipertext, hipotext 216.
HODONIM, ~ regionale 455—458; structură morfologică, sens, etimologie 456—458.

INTERDEPENDENȚĂ, relația de ~ 3.
ÎMPRUMUT, ~ românești din turcă 91—95, 429—437; ~ hipercorecte 94, 95; tratamentul ~ în maghiară 506.

LABIALĂ v. CONSOANĂ.
LATINESC, locuțiuni și sintagme ~ în româna literară v. ROMÂNĂ.
LATINITATEA limbii române v. ROMÂNĂ.
LECȚIUNI, ~ în texte vechi 70—71; ~ inexacte sau discutabile în *O samă de cuvinte* din *Ceasornicul domnilor* tradus de N. Costin 528—530.
LETOPISEȚUL ȚĂRII MOLDOVEI de Miron Costin în traducere latinească 513—517.
LEXIC, ~ reprezentativ al limbilor romanice 76; cuvinte românești moștenite din substrat v. SUBSTRAT; derivat românesc de la un cuvînt din substrat v. DERIVAT; ~ regional v. REGIONAL; ~ vechi și/sau regional la Eminescu 198, 252; termeni românești cu sensul „vîrstă" 13—16; cuvinte cu sensurile „slugă; rob" în româna veche 98—102, 104; cuvinte cu sensul „țiitoare" în româna veche 104; sensurile unor cuvinte în româna veche v. SENS; cuvinte și sensuri rare atestate la Eminescu 252, 253; cuvinte utilizate metaforic la Eminescu 253; neologisme românești neînregistrate în dicționarele generale v. NEOLOGISM; cuvinte românești de origine turcă v. ÎMPRUMUT; cuvinte românești neînregistrate în dicționare 38, 43, 110, 509—511; cuvinte cu atestări în DLR posterioare lui Eminescu 252; cuvinte cu puține atestări în DLR înainte de Eminescu 251; înregistrarea în dicționare a ~ poeziei eminesciene postume 247—255; ~ poeziei eminesciene postume slab atestat în DLR 249—251; nume comune (sensuri; etimologie) 532, 533; cuvinte provenite din terminologia meseriilor (etimologie) 509—511; termeni mitologici (etimologie) 141—148.
LEXICOGRAFIC, principii și formule ~ în DEX și în DEX-S 123, 124.
LINGVISTICĂ APLICATĂ 161, 162.
LINGVISTICĂ CONTRASTIVĂ 161.
LINGVISTICĂ GENERALĂ 162, 163.
LINGVISTICA TEXTULUI 235—237, 265—271.
LOCUȚIUNE, ~ latinești în româna literară v. ROMÂNĂ; ~ verbale românești de origine turcă 429—439.

MAGHIARĂ, variante fonetice în ~ 500—502; inovații regionale în ~ 500—503;

arii dialectale ale ~ 500—502; toponime ~ v. TOPONIM; tratamentul împrumuturilor în ~ 506.
METODĂ, investigarea numelor proprii citate, ca ~ filologică 176—192; ~ hipertextualității v. HIPERTEXTUALITATE; v. și ANALIZĂ.
MORFOLOGIC v. STRUCTURĂ ~; compunere sintactico-~ v. COMPUNERE; adaptarea ~ a unor neologisme românești v. NEOLOGISM.

NEOLOGISM, adaptarea morfologică a unor ~ românești 462; ~ românești neînregistrate în dicționarele generale 125—131, 171—180.
NOMINATIV, atribut substantival în ~ v. ATRIBUT.
NUME PROPRII, etimologia unor ~ 509—512; v. și ANTROPONIM, HODONIM, TOPONIM; METODĂ.

ORONIM, tipologie a ~ 18—20; ~ cunoscute de informatorii NALR 17—20, 24.
O SAMĂ DE CUVINTE din *Ceasornicul domnilor* tradus de N. Costin 523—530.

PALATALIZARE, ~ consoanelor labiale 505; atestarea fenomenului ~ 507.
PARTE DE VORBIRE 152—154, 419.
POETIC, coerență și coeziune în textul ~ v. EMINESCU.
POETICĂ 161, 162, 412; ~ renascentistă (antologie de texte) v. EDIȚIE; ~ lui Nicolaus Olahus 69, 70.
PREFIXE, rom. *anti-* 127; rom. *ne-* 15.
PUNCTUAȚIE, ~ în *O samă de cuvinte* din *Ceasornicul domnilor* tradus de N. Costin (text editat) 529.

REGIONAL, fonetisme ~ 32—35, 115—117; forme flexionare ~ 35—36, 117; lexic ~ 36—46, 107—114, 117, 464, 465, 467, 468, v. și ETIMOLOGIE; hodonime ~ v. HODONIM; diferențiere semantică ~ 17, 19—22, 25—27; particularități ~ în *Vechiul Testament* tradus de N. Milescu 31—46, 107—117, 464, 465, 467, 468; particularități ~ comune *Vechiului Testament* tradus de N. Milescu și altor texte vechi 32—39, 41—45, 109, 114, 464, 465, 468; particularități ~ în *Anonymus Caransebesiensis* 53, v. și REGISTRE; elemente ~ neînregistrate în DEX 491; inovații ~ în maghiară 501—503.
REGISTRE ale limbii în *Anonymus Caransebesiensis* 55, 56.
RELAȚII SINTACTICE, clasificare 3—12.
RELUARE 5, 6, 9—11; ~ corelativă 8—10.
REPETIȚIE 5, 6, 10.
RETORICĂ 161, 162.
RIMĂ, ~ perfectă (propriu-zisă, suficientă) 225—227; ~ săracă 225; ~ bogată 226; ~ foarte bogată 227; ~ compusă (sintagmatică) 226; ~ izometrică 226; ~ leonină 226; ~-ecou 226; ~ dactilică 227; ~ hiperdactilică 227; ~ imperfectă (aproximativă) 225, 227—229, v. și ASONANȚĂ, CONSONANȚĂ; ~ întoarsă 229; ~ inițială 229; ~ finală 229; ~ interioară 229; ~ la Eminescu v. EMINESCU.
ROMANIC, lexic reprezentativ al limbilor ~ v. LEXIC.
ROMÂNĂ, latinitatea limbii ~ 75, 151, 152; interacțiunea dintre ~ literară și graiuri 461, 462; locuțiuni și sintagme latinești în ~ literară 479, 480; ~ în lucrări lingvistice străine 492, 493; comunicări despre limba ~ la sesiunea din noiembrie 1988 162, 163.

SEMANTIC, variație ~ a unor entopice v. ENTOPIC; diferențiere ~ regională v. REGIONAL; specializare ~ sociolingvistică 22—27; variație ~ în răspunsurile din ancheta dialectală 17—29; v. și CÎMP ~.
SEMN LINGVISTIC 411—413.
SENS, ~ în româna veche 97—105, 482, 483; termeni românești cu ~ „vîrstă" v. LEXIC; cuvinte cu ~ „slugă; rob", „țiitoare" în româna veche v. LEXIC; atestări în diacronie 21—24, 26—27; ~ unor nume comune v. LEXIC; ~ unor toponime v. TOPONIM; ~ unor hodonime regionale v. HODONIM; ~ neînregistrate în dicționare 21, 25—27, 40, 509—511; ~ greșit în DLR 110.
SINTACTIC v. UNITĂȚI ~, RELAȚII ~, FUNCȚIE ~, COMPUNERE.
SINTAGMĂ, ~ latinești în româna literară v. ROMÂNĂ.
SINONIME frazeologice 439.
SLAVĂ, toponime românești de origine ~ v. TOPONIM.
SOCIOLINGVISTIC, specializare semantică ~ v. SEMANTIC.
SOLIDARITATE, relația de ~ v. INTERDEPENDENȚĂ.
STILISTICĂ 412; istoria ~ românești 157.
STRUCTURA MORFOLOGICĂ a unor hodonime regionale v. HODONIM.
SUBORDONARE 5.
SUBSTRAT, cuvinte românești moștenite din ~ 141, 143—148, 519—521; derivat românesc de la un cuvînt din ~ 147.
SUFIXE, lat. *-a-* 259; lat. *-e-* 259; magh. *-as* 500; magh. *-es* 500; magh. *-os* 500; magh. *-s* 500; rom. *-a* 450; rom. *-(a)giu* 94; rom. *-ar/-er* 442, 443; rom. *-aș* 529; rom. *-ătură* 488; rom. *-ăt* 451; rom.

-eală 447; rom. -ean 15; rom. -eşti 452, 453; rom. -ilă 441; rom. -ism 476; rom. -iş 500, 503, 506—508; rom. -îş 500; rom. -sură 488; rom. -tor 529; rom. -tură 488; rom. -ulură 488; scr. -ac 451; scr. -ec 451; scr. -iš 504, 505; sl. -ĭčĭ 451; sl. -in(a) 452; sl. -inikŭ 504; sl. -inŭ 452; sl. -išĭ 505, 507; sl. -ova 452; sloven -iš 505; tc. -lik 14.

TERMINOLOGIE, cuvinte provenite din ~ meseriilor v. LEXIC.

TEXT, coerenţă şi coeziune în ~ poetic v. EMINESCU; editare de ~ vechi v. EDITARE; ~ vechi cu conţinut medical (antologie) v. EDIŢIE; ~ din poetica renascentistă (antologie) v. EDIŢIE; analiza ~ orientată spre traducere v. ANALIZĂ.

TIPĂRITURI coresiene 47—49, 492.

TOPICĂ 418.

TOPONIM, etimologie a unor ~ 449—454, 497—508, 532, 533; variante fonetice ale unor ~ 451, 452, 505—506; ~ provenit din atroponim 452, 453; sensul unor ~ 497, 504; ~ maghiare 497, 502, 506, 507; ~ româneşti de origine slavă 503—505; atestări 507.

TRADUCERE, analiza textului orientată spre ~ v. ANALIZĂ; *Letopiseţul Ţării Moldovei* de Miron Costin în ~ latinească 513—517.

TURCĂ, cuvinte româneşti de origine ~ v. ÎMPRUMUT; locuţiuni verbale româneşti de origine ~ v. LOCUŢIUNE.

UNITĂŢI SINTACTICE, ~ heterofuncţionale 4; ~ homofuncţionale 4.

VARIANTĂ FONETICĂ 142—145, 441—447; ~ ale unor toponime v. TOPONIM; ~ neînregistrate în dicţionare româneşti 41, 511; ~ în maghiară 500—502.

VECHIUL TESTAMENT tradus de N. Milescu 31—46, 107—121, 463—470.

VERBAL, locuţiuni ~ româneşti de origine turcă v. LOCUŢIUNE.

VOCABULAR v. LEXIC.

INDICE DE AUTORI*

Adamovici, Ales 480
Ahrens, H. 193
Alan, Kurt 483
Alboteanu, Ion 87, 88
Albu, Corneliu 68
Alecsandri, Vasile 14, 224, 227—229
Alexandrescu, Grigore 227, 229
Alexe, Dan [66]
Alzati, Cesare 157
Ambrozie 485
Ammianus, Marcelinus 185
Ancina 528
Andriescu, Alexandru 483
Andronicus, Livius Lucius 201
Anghel, D. 229
Anghelescu Irimia, Mihaela [67]
Anghelescu, Nadia 162
Angheluţă, Lucreţia 73
Apostol, Mărgărit 190
Apostol, Pavel 423
Arbore, Z. 498
Arens, Hans 153
Arghezi, Tudor 229, 231
Argyriou, Asterios 485
Arvinte, Vasile 25, 28, 483
Asachi, Gheorghe 226—228,
Asan, Finuţa 9
Atanasie 447
Atanasie de la Agapia 120, 121
Athanasie, Moldoveanul 486
Auxentius 185
Avădanei, Ştefan 203, 207, 208
Avram, Andrei 224, **441—447**, 505
Avram, Andrei A. 161
Avram, Larisa 161
Avram, Mioara 9, 407, 443
Baciu, Ioana 161
Bailly, A. 99
Bakos, Ferenc 506
Bakov, Ionichie 486
Bantaş, Andrei 161, **201—214**
Barbu, D. 486
Barbu, Ion 229
Barbu, Violeta **157—158, 158—159, 481—487, 491—492**
Barić, H. 144, 148, 519
Bariţiu, George 82
Barnea, Ion 520
Barzellini, Jakob 451, 454

* Cifrele tipărite cu caractere aldine trimit la articole publicate de autor; cifrele puse între paranteze drepte trimit la recenzii sau discuţii despre autor; celelalte cifre trimit la pagini în care este citat autorul.

Basarab, Matei 13, 184
Baudelaire, Charles 231
Bauer, Walter 482
Bălan, Ion Dodu 161
Bălăiți, Nifon 484
Bălțăceanu, Francisca 67
Băncilă, Florica 162
Bără, Elena 162
Belinsky, G. D. 27, 28
Bello A. 153
Benkner, Johannes [491]
Benko Lorán 499
Benveniste, Emile 219
Berca, Olimpia **215—222**, 224
Bercea, Livius Petru 8
Bercescu, Sorina [67]
Bernea, Ernest 141, 148
Bertoni, Giulio 157
Bezdechi, Ștefan 68
Bianu, Ion 72, 120, 464, 484, 524
Bichis, Rodica 524
Bidu Vrănceanu, Angela 162
Beizais, Haralds 147, 148
Binder, Pavel 22, 28, 47
Bizantie, Scarlat 99
Bîrlădeanu, Mihaela [76]
Bîrlea, Ovidiu 141, 142, 148, 220, 221, 491
Bîtea, Dana 421, 425
Bîtea, I. N. 415—420, 427
Black, Matthew 483
Blaga, Lucian 147, 229
Blédy G. 138
Bloomfield, Leonard 153
Boccaccio 67
Bogdan, Damian P. 484
Bogdan, Ioan 531
Bogdan, A.N. 432
Bogdan-Duică, G. 235, 244
Bolintineanu, Alexandru 169
Bolintineanu, Dimitrie 224, 227—229
Bolliac, Cezar 227, 229
Bonfinius 185
Borcilă, Mircea 270
Bordeianu, Mihai 224
Borgia, Ștefan 524
Borza, Alexandru 145, 148
Botár, Ioach. P. 63, 64
Bouillet 177
Brătescu, G. [159—160]
Brătianu, C. I. 498
Brătianu, George 188
Brâncuș, Grigore [75], 519
Breban, Vasile 13—16
Brezulescu, Dumitru 27, 29
Brîncoveanu, Constantin 120
Brînzeu, F. 24, 29
Bromfield, Louis 480
Brøndal, Viggo 153
Bucur, Marin 175, 184, 192
Budai-Deleanu, Ion 152, 223
Buescu, Victor 199
Bulgăr, Gheorghe 9, 13—16, 199, 247
Busuioceanu, Oxana 230
Buză, Emanuela 530

Cabej, Eqrem 144, 148
Caloianu, Vasile 81
Camariano-Cioran, Ariadna 485
Candrea, I.-A. 145, 148
Cantacuzino, Constantin 117
Cantacuzino, Șerban 120, 463, 465, 468, 481
Cantemir, Dimitrie 32, 68, 69, 121, 142, 144, 145, 147, 484, 486
Capidan, Theodor 15, 535, 536
Capitolinus 185, 186
Caracostea, Dumitru 157, 162, 236, 244
Caragiale, Ion Luca 195, 196
Carmen Sylva 239
Cartojan, Nicolae 69, 158, 482, 524
Caryiophil, Ioan 485, 486
Cassiodorus 185
Cazacu, Boris 460
Călinescu, George 157, 175—181, 186, 191—193, 216, 221, 224, 232, 238, 244, 255
Cândea, Virgil 68, 100, 101, 119, 463, 483, 484
Cândroveanu, Hristu 439
Cengher, Carmen 67
Cervantes, Miguel de 68
Chalkokondyles 185
Chantraine, Pierre 99, 104
Charolles, Michel 268
Chassang, V. A. 481, 482
Chendi, Ilarie 215, 221
Chițoran, Dumitru 459
Chivu, Gheorghe 51—66, **133—140**, **157**, **159—160**, 165, **487—490**, 530
Chombart, de Lauwe P. H. 480
Chomsky, Noam 153
Cihac, Alexandru 142, 145
Ciobanu, Elena 123
Ciorănescu, Alexandru 14
Cipariu, Timotei 75, 468, 482, 487—490
Ciubîcă, Alexandru **13—16**
Ciucă, Marian 162, **513—517**
Cîrlova, Vasile 229
Cobeț, Doina **81—89**
Cocotailo, Gheorghe 445
Coja, Ion 162
Comnen, Ioan Molivdos 486
Comrie, Bernard 492
Conachi, Costache 226—228
Condrea Derer, Doina [67]
Conea, Ion 21, 22, 24, 25
Constant, G. 515
Constantin Porphyrogenetul 185
Constantinescu, Antonia 265, 267, 269
Constantinescu, Ilinca 162, 206
Constantinescu, N. A. 450, 454, 521
Constantinescu, Nicolae 220, 221, 224
Constantinescu-Mirceşti, C. D. 23, 28
Conte, Rosa del 157
Copilin, Dumitru 206
Corbea, Teodor 138
Coresi 13, [47—49], 464, 483, 484, 492

Coressios, Gheorghe 485
Coridaleu, Theofil 486
Cornilescu, Alexandra 161
Costin, Miron 68, 70, 72, 97, 228, 513—516
Costin, Nicolae 523—525, 530
Costinescu, Mariana 15, 36 [165—166], 481, 529
Costinescu, Petre 165
Coşeriu, Eugen 153
Coteanu, Ion 4, 9, 14, 97, 104, 123, 161, 213, 214
Courtenay, Baudouin de 75
Covaci, Aurel 67
Crăiniceanu, Ilinca 161
Creţa, Zorela 123
Creţia, Petru **169—173**, 230, [531]
Creţu, Grigore 60, 61, 135
Creţu, Ion 170
Crohmălniceanu, Ov. S. 486
Cuclin, Dimitrie 203, 205
Cueva, Juan de la 68
Cumont, Franz 520
Cuniţă, Alexandra 161
Czuczor Gergely 500

Dalametra 14, 15
Damé, F. 247
Dani János 57—59, 138
Danovici, Pătraşcu 36
Dante, Alighieri 67
Dayre, J. 446
Dănăilă, Ion 123
Deanović, M. 446
Dečev, Dimităr 146, 148
Delbrück, B. 153
Deligiorgis, Ioana 203, 211
Deligiorgis, Stavros 203, 211, 212
Demény Lajos 484
Demény Lidia 484
Demetrescu, T. 229
Densusianu, Ovid 13, 28, 157, 215, 221, 491
Deny J. 429
Depărăţeanu, Al. 224
Diaconescu, Ion 3—12, 161
Diaconescu, Paula 9, 10, **223—233**
Diaconovici Loga, C. 88
Diaconu, Ion 21
Diez, Fr. 181, 192
Dimitrakos, D. 482
Dimitriu, Cornel 9
Dinu, Mihai 219, 224, 228
Dio Cassius 185
Djamo Diaconiţă, Lucia 429
Dobre, Dan 161
Dobre, Maria 509—512
Dobrogeanu-Gherea, Constantin 240, 244
Doinaş, Ştefan Augustin 487
Dorcescu, Eugen **215—222**
Dosithei 484, 485
Dosoftei 32, 35, 37, 38, 41—45, 68, 70, 71, 114, 119, 120, 228, 464, 465
Dragomirescu, Gh. N. 224
Dragomirescu, Mihail 157
Draşoveanu, D. D. 8
Drăganu, Nicolae 58, 135, 138, 152, 449, 454, 499, 500, 503
Drăguţ, Vasile 486
Drimba, Vladimir 224, 429
Drincu, Sergiu 51
Dubois, J. 422
Duda, Gabriela 14
Dumistrăcel, Stelian **17—29**, 460
Dumitrescu, Anca 161
Dumitrescu, Maria 162
Dumitrescu-Buşulenga, Zoe 484
Dumitriu-Snagov, Ion 523—528, 530
Dumitru din Cîmpulung 115
Dümmler, E. 184
Duţescu, Dan 204
Duţu, Alexandru 484
Dvorzsák János 498

Eliade, Mircea 145, 148
Emilian, Alexandra 67
Eminescu, Mihai 73, [169—173], [175—193], [195—199], [201—214], [215—222], [223—233], 531
Enescu, Gheorghe V. 413
Engel, J. Chr. 185
Engel Károly 57—59, 138
Erbiceanu, E. 187
Eulert, Don 203, 206, 208
Eutropius 185, 186

Faifer, Florin 81
Fârnoagă, Georgiana 161
Ferguson, Charles A. 459
Fero, Teresa 157
Ficker, A. 186
Filimon, Nicolae 14
Filipaşcu, Alexandru 81
Firu, I. S. 68
Fischer, I. 14
Fochi, Rodica [73]
Fogarasi János 500
Fotino, Dionisie 21
Franga, Liviu 162
Frăţilă, Vasile 460, [532]
Frunzescu, D. 498
Fuchs, Hans 492
Funeriu, I. 224

Gáldi Ladislau 14, 219, 229
Gană, George 161
Gardel, Louis 480
Genette, Gérard 215, 216, 221
Georgescu, Magdalena 36, 166, 481, 529
Gherbest, Damaschin 406
Gheţie, Ion 32, 35, 36, **47—49, 75, 78**, 115—116, 136—138, 144, 148, **151—152, 165—166**, 467, 481, 528, **531**, 532—533
Ghibănescu, Gheorghe 512
Ghibănescu, Ion 510
Ghişe, Dumitru 36
Gimbutas, Marija 147, 148
Giuglea-Duma, Eugenia **429—439**

Giurescu, Constantin C. 26, 28, 512
Giurescu, I. 511
Giosu, Ştefan 13, 15
Glştescu, Petre 498
Goicu, Viorica **449—454**
Gombocz Zóltan 506
Graf, Arturo 157
Graur, Alexandru 9, 532
Grecu, Doina [535—536]
Greceanu, Radu 464, 466
Greceanu, Şerban 464, 466
Grigorovitza, Em. 498
Grković, Milica 450, 454
Grimm, Petre 202— 204
Grisellini, Franciscus 450, 452, 456
Guevara, Antonio de 523, 524
Gugiu, Aglaia 14
Guillermou, Alain 215, 217, 221, 238—240, 245
Guruianu, V. **497—508**
Gustav, Kisch 497
Gusti, Dimitrie 170
Guţu, George 101
Guţu Romalo, Valeria 4, 9
Guţulescu, Eugenia 123
Gyémant Ladislau 152

Halász Lajos 498
Halici, Mihail (fiul) 53—57, 59, 62, 134, 135, 138
Halici, Mihail (tatăl) 57—69, 92, 134, 138, 139
Haller, Petrus 492
Hammer-Purgstall, J. v. 179, 182, 183
Hanţă, Alec 161
Haret, Spiru 73
Harrassowitz, Otto 142
Harris, Martin 492
Hasdeu, Bogdan Petriceicu 34, 60—64, 73, 75, 134, 136, 138, 142, 148, 180, 181, 184, 186, 187, 191, 192
Haşdeu, Iulia 162
Heliade Rădulescu, Ion 84—88, 223, 224, 228
Herodot 41, 45
Hirscher, Lucas 492
Hjelmslev, Louis 4, 153, 411
Hodoş, Nerva 120, 464
Hodoş, Nicolae 72
Höfler 191
Hoffmann, E. T. A. 176
Hofmann, J. B. 521
Honterus, Johannes 491, 492, 507
Horn, Paul 143, 148
Horvath Al. 139
Hreapcă, Doina 23
Hristea, Theodor 431, 445
Hristea, Valentina 143
Hunfalwy, P. 186, 188, 190
Huniad, Ioan 41, 45
Hurmuzaki, I. Constantin 183, 185
Hurmuzaki, E. 181, 182, 186
Huttmann, A. 47

Iancu, Victor 459—462
Ibrăileanu, Garabet 73, 157
Iliescu, M. [76]
Ingarden, Roman 218, 222
Ioanid, G. 699
Ionaşcu, I. 23, 28, 81, 82
Ionescu, Adriana 97, 103, 104
Ionescu, Andrei [67], 162
Ionescu, Christian 145
Ionescu, Dan 486
Ionescu, Dimitrie G. 81
Ionescu, I. **519—521**
Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana 163, 459
Ioniţă, Vasile 450
Iordan, Iorgu 9, 104, 146, 148, 157, 247, 450, 454, 498, 503, 509—512, 519, 532
Iorga, Nicolae 73, 204, 239, 245, 510, 512
Iovan, Tiberiu 444
Irimia, Dumitru 8, 9
Istrate, Gavril 487
Istrate, N. 498
Ivanov, Andrei 162
Ivaşcu, George 68, 69
Ivănescu, G. 147, 148, 521
Ivireanu, Antim 464
Ivireanu, Andrei Antim 186

Jakobson, Roman 237, 245
Janus, Pannonius 67, 70
Jehring 193
Jekelfalussy József 498
Jespersen, Otto 153
Jireček, C. J. 177, 186
Johannes, Lipszky 498
Jones, Henry Stuart 99
Jordanes 180, 185
Jung, Julius 185—188, 190, 191

Kallipolites, Maxim 484
Kanitz 185
Karavasilieva, Säkka Obr. 505
Kelemen Béla 441
Kemény 189
Kereszturi, P. 139
Kernbach, Victor 148
Kiepert, H. 186
Kigalas 36
Király Fr **51—66**, 133—139, 452
Kisch, Gustav 499, 500, 503
Kiss Lajos 499
Kniesza István 504, 506
Kogălniceanu, Mihail 75
Kohn, I. 214
Köleséri, Samuel 484
Koilerffy Mihály 498
Kollerffy, Michael von 498
Kononov, A. N. 429, 430
Körner, Stephan 411, 412
Kovacci, Ofelia 153
Kremnitz, Georg 238, 245
Kremnitz, Mite 235, 238—240, 245
Krones, F. R. 185

Lacroix, Maurice 99
Lahovari, G. I. 598
Laurian, Aug. Tr. 186, 188, 189
Lazarus, M. 193
Lecca, Doina 162
Lemny, Ştefan [158—159]
Lenau 240
Levin, Samuel R. 270
Levițchi, Leon 204, 209, 214
Lewis, G. L. 429
Liddell, Henry George 99
Lipsky, Giulio C. 153
Löbel, Th. 14
Locros, Nyssei Ghermanos 485
Longhi, Francesco Maria 524
Lorenz O. 185
Lovinescu, Eugen 157
Lozovan, Eugen 145, 148
Lucius (Lučić), Johannes 151
Lüder, Elsa 486
Lukaris, Chiril 484, 486
Lupaş, I. 68
Lupu, Coman 486
Lupu, Vasile 184
Lupşa, Ştefan 81
Lürker, Manfred 146, 148
Luther 484
Lyons, John 153

Macarie, Liliana [76]
Macartney, C. A. 152
Macedonski, Alexandru 277, 229
MacGregor-Hastie, Roy 203, 206, 209—211
Macrea, Dimitrie [77], 505
Magnien, Victor 99
Mahmet Ali Eqrem 429
Maior, Petru 152, 186
Maiorescu, Titu 171, 178, 183, 189, 191, 238, 240, 245, 531
Maiorescu-Dymsza, Livia 189
Maixner, R. 446
Mallinson, Graham [492—493]
Malraux, André 480
Maniu, Vasile 186
Manu, Dan 485
Marcus, Solomon 269
Mareş, Alexandru 34, 35, 44, 47, 49, 138, 152
Mareş, Lucreţia 123, **535—536**
Margul-Sperber, Alfred 203, 206
Marin, Dinuţa 101
Marinescu, Ionel 67
Martinet, André 153, 459
Martinovici, C. 498
Matei, Mihai 203, 210, 211—214
Mateş, Ştefan 24, 28
Mazilu, Dan Horia 68
Mănucă, Dan 510
Mării, I. [535—536]
McLain, Richard 270
Meisner, C. 187
Melich János 499, 506
Mercati, Giovanni 520
Mercij, Claudii von 449—454
Metzelin, Michael 267
Metzinger, Bruce M. 483
Meyer, Gustav 143, 148
Miclău, Paul 413
Micle, Veronica 238—240, 243
Miclescu, Liana [73]
Micu Klein, Samuil 191
Muharemm, Ergin 429
Mihăescu, Doru 120
Mihăilă, G. 15, 16, 68, 151
Mihăilescu, N. St. 24, 29
Mihăilescu, Vintilă 29
Miklosich, Fr. 101, 104, 186, 191, 192, 505
Milescu, Nicolae [32—46], 68—72, 100, 101, [107—121], [463—470], 481, 482
Minar, Octav 206
Miron, Paul [481—487]
Miron, Radu C. 485, 486
Mitran, Georgeta 123
Mitran, Mircea 8
Moisescu, Gheorghe 81
Moldovan, S. 498
Molea, Amelia 161
Mommsen, Theodor 186, 190
Morariu, Lecca 199
Moraru, Alexandra 530
Moraru, Mihaela 161
Moraru, Mihai [67], 68, 482
Morărescu, Dragoş 486
Morris, William 148
Motaş, Doina 161
Mounin, Georges 153
Moxa, Mihail 13
Müller, Hans [67]
Muntean, George 219
Munteanu, Eugen 481, 482
Munteanu, Gavriil [81—89]
Murărașu, D. 199, 219, 239
Murăreţ, Ion 162
Murăreţ, Maria 162
Murnu, George 218, 219, 221
Murvai, Olga 162
Musnai László 57—59, 138
Muşu, Gheorghe 142, 148

Nagy Bella 148
Naniescu, Iosif 81, 82
Natalucci, M. 520
Năsturel, Udriște 68, 70, 71
Nebrija, Antonio V. 67
Neculce, Ion 97, 103, 104, 523—528, 530
Negruzzi, Iacob 178, 199, 243
Neiescu, Petru 20
Netea, Vasile 215, 217, 221
Neţ, Mariana 162
Nica, Dumitru [152—156]
Nicetas din Chonae 185, 188
Nichita, Ioana [76]
Nicolescu, Alexandra **76**
Nicolaiasa, G. 120
Niţu, Valeriu [75]

Nussbächer, Gernot [491—492]
Nyssen, Wilhelm 486

Oancea, D. I. 498
Oancea, Ileana [157]
Olahus, Nicolaus 68—70
Olteanu, A. Gh. 220—221
Olteanu, Ştefan 510, 511
Olteanu, Vasile 47—49
Onofrei, Neonila 73
Onu, Liviu 34
Opreanu, Sabin 497
Oprescu, Simona 161
Orbán Balázs 497
Ortiz, Ramiro 157
Orza, Rodica [535—536]
Oţetea, Andrei 68, 69
Ovidius Naso, Publius 69

Paliga, Sorin **141—149**
Pamfil, Carmen Gabriela [487—490]
Pamfil, Viorica 484
Panaitescu, P. P. 47, 514, 517
Pană Dindelegan, Gabriela 162
Pănini 153
Pankhurst, E. Sylvia 203, 204
Pann, Anton 15
Panu, A. 188
Papahagi, Pericle 429
Papahagi, Tache 13, 14, 24, 141, 144, 149
Papu, Edgar 241, 245
Paşca, Ştefan 535, 536
Paul, Herman 153
Pavelescu, E. 510
Pătruţ, Ioan 449—454
Pătruţ, Malvina 453
Păun, Maria 123
Pârvan, Vasile 145, 149
Perpessicius [169—173], 195, 215, 221, 238, 239, 242, 243, 245, 357
Petică, Ştefan 229
Petőfi S. János 268
Petrarca 67
Petrică, Ion 67
Petroveanu, D. **175—193**
Petroveanu, V. D. 179
Petrovici, Emil 24, 25, 450, 451, 454, 499, 500, 503, 535
Philippide, Alexandru 229, 230
Pič, Jos. Lad. 13, 186, 189
Piccillo, Giuseppe 51, 157
Pippidi, Andrei 484
Piru, Alexandru 224
Plămădeală, Antonie **151—152**
Pleter, Tiberiu [67], 161
Ploae-Hanganu, Mariana [76]
Plotin 191
Pogorilovschi, Ion 216, 219, 222
Pokorny, Julius 143, 149, 521
Pommarius, Christian 492
Pop, Augustin Z. N. 239, 245
Pop, Gheorghe 460
Pop, Ioan 84—88
Pop, Mihai 215, 217, 219, 221
Pop, Sever 443, 535
Popescu, Corneliu M. 203, 208
Popescu, Elena 67
Popescu, Radu S. P. 24, 29, 460
Popović, D. J. 453
Popovici, Dimitrie 176, 258
Popovici, Victoria **492—493**
Preda, Irina **123—132, 471—480**
Presbyter 185
Priscus 185
Prodan Swain, Victoria 213
Ptolemeu 180
Puşcariu, Sextil 13, 137, 157, 229, 247, 259, 357, 444
Puşchilă, D. 464

Ralfs, Alfred 482
Ranke, L. 193
Rastier, François 268
Raşcu, I. **M.** 176
Rădulescu, Marina 4, **152—156**
Rămureanu, Ion 520
Rémy, P. J. 480
Robu, Vladimir 9
Roca-Pons, J. 153
Roesler 186
Romano, Dionisie 81, 83
Rosetti, Alexandru 15, 142, 145, 149, 505, 507, 519
Rostas, Ştefan 67
Roşian, Mircea 483
Rufini, Mario 157
Russu, I. I. 144, 146, 149, 519
Rusu, Grigore 20
Rusu, Liviu 157, 262
Ruxăndoiu, Pavel 215, 217, 219, 221

Sala, Marius [76], 97, 104, 450, 545, **491**
Salvianus 178, 185
Sandu, Doina 161
Saramandu, Manuela 163
Saussure, Ferdinand de 153, 411
Sădeanu, Florenţa [73]
Săndulescu, Radu 67
Săvescu, Iuliu C. 229
Sbordone, F. 158
Scarlat, Mircea 68, 69
Schenk, P. 453, 454
Schiau, Octavian 242, 245
Schütz István 144, 149
Scott, Robert 99
Scriban, Anton 509
Searle, John R. 270
Seche, Mircea 58, 60
Serafim din Mytilene 484
Shaw, G. B. 204
Simion, Dascălul 34
Simion, Eugen 245
Simion Ştefan 68
Simionescu, Dan 72, 226, 484
Sirbu, Richard 427
Slama-Cazacu, Tatiana 213, 214, **235—246**

Slavici, Ioan 240, 245
Slușanschi, Dan 162
Slușanschi, Ștefan [67]
Sophocles, V. E. A. 482
Sözer Emel 268
Stahl, Henri H. 23, 26, 27, 29
Stamati, C. 142, 149
Stammeryohann, Harro 267
Stan, Camelia 162
Stan, Ionel 20
Stănescu, Speranța 162
Stăniloae, Dumitru 486
Stoicescu, Nicolae 103
Stoichițoiu, Adriana 162
Steuerwald, Karl 441, 444
Suciu, Coriolan 450—454
Suciu, Emil **91—95**, 449
Suflețel-Moroian, Rodica **449—454**
Sulzer, Fr. J. 185
Szabó T. Attila 506
Szabolcs Molnár [67]
Szamota István 499, 503
Székely Oklevéltár 499, 502
Szinnyái József 497, 503

Șandru, Dumitru 24, 29, 137, [491]
Șandru Olteanu, Tudora 491
Șăineanu, Lazăr 141—144, 429, 431—432, 435—437, 439
Șendrea, Paula 162
Șerban, Constantin 510, 511
Șerban, Domnica 161
Șerban, Felicia 32, 39, **247—255**, 481
Șerban, Vasile 9
Șerbănescu, Andra **161—163**
Șincai, Gheorghe 36, 185, 186, 198, 189, 191
Ștefan, Ion 223
Ștefanelli, T. V. 29
Ștefanovici (Svensk), I. O. 203, 204
Ștefănescu-Goangă, Zizi 123
Ștrempel, Gabriel [72—73], 82, 103, 117, 119, 120, 524, 525, 527
Șuteu, Flora **75**, 170, 242, 245, **411—413**

Tabarcea, Cezar 163
Tagliavini, Carlo 142, 149, 157
Tamás L. 443, 446
Teaha, T. 460
Tempea, Radu 84, 87, 88
Teodor, Pompiliu 36
Teodorescu, Ecaterina O. 9
Teodorescu, Leonida 162
Theban, Maria [76]
Theodosie 485
Theophanos 177
Thierry, Amédée 186, 190
Tiktin, H. 247
Titone, R. 214
Tiugan, Nicoleta 193
Tocilescu, Grigore G. 498
Todoran, Romulus 58, 65, 140, 460
Togan, N. 498
Tohăneanu, G. I. 14, 15, 220, 222, 224, 226, 247, 250, 252, **257—263**
Toma, Elena 163
Toma, Ion 455—458
Toma, Stela 483
Tomschek, W. 185, 187
Toroniu, I. E. 178, 243, 245
Trandafir, Gh. D. **3—12**, **415—428**
Treuenfeld, Ignaz Leuk von 24, 28, 497, 498
Trifu, Valeria 73
Tröster, Johanne 151, 152
Tsourkas, Cléobule 484—486
Turculeț, A. 462*

Țugulea, Tatiana 123

Ureche, Grigore 34, 514
Urdea, Daniela 162
Ursu, N. A. **31—46**, 82, 87, **107—121**, **463—470**, 481, 482

Valmarin, Luisa [157—158]
Várady Károly 498
Varlaam 15, 32
Vasiliu, Emanuel 162, 411, 413
Vasiliu, Laura 462
Vatamaniuc, D. 192
Văcărescu, Alecu 224, 226, 229
Văcărescu, Iancu 223, 225, 228
Văcărescu, Ienăchiță 226
Vătămanu, Nicolae 485, 486
Vedinaș, Traian [75]
Velculescu, Cătălina 158
Veress, Andrei 503
Veștemeanul, Teodosie 117
Vianu, Tudor 157, 231, 241, 245, 259, 268, 412
Vintilă Rădulescu, Ioana [76]
Vișan, Florentina 162
Vîrtosu, Emil 468, 511, 512
Vlad, Carmen **265—271**
Vlad, S. [535—536]
Vlădescu-Lupu, Andreea 486
Voight, Ch. 484
Vopiscus, Flavius 185
Vrabie, Gheorghe 220, 222
Vulcănescu, Romulus 145, 149

Waard, Jan 486
Walde, Alois 521
Weigand, Gustav 533
Wenzel, Wendrak 505
Wojcicki, Marie Jeanne 14

Xenopol, A. D. 185, 186, 190

Youssouf, R. 94

Zafiu, Rodica 162
Zale, Alexandru 484
Zamfirescu, Dan 68
Žečo, Čankov 505
Zgraon, Florentina 36, **67—72**, **72—73**, **97—105**, 166, 481, **523—530**

Zinkeisen, W. 183
Zolnai Gyula 499, 503
Zredna János Vitéz de 67
Zschokke, Heinrich 82
Zsigmond, Jakó 484
Zugun, Petru 195—199
Zumthor, Paul 219

INDICE DE CUVINTE

ALBANEZĂ: buzë 147; dash 519; del'e 521; djall 144; djanë 144; gogë 148; grumaz 148; skelë 93; sqelë 93; zanë 144, 146; zonjë 143, 144.
AVESTICĂ: zyānay 146; zyāna 146.

BULGARĂ: врѣстник 15; chrabŭr 532; daška 519; samovila 141; skele 93; skelja 93; topka 94; Vărbiški mineralen 505; Vărbiška planina 505; Vărbiški prohod 505; Vărbiška reka 505; vreme 16; vrъst 15.

ENGLEZĂ: fairy 141; twinkle 211;

FRANCEZĂ: accorder une faveur 439; âge 14; battre monnaie 439; montagne 25; nutria 462.

GERMANĂ: Berg 25; Eibesdorf 505; fee 141; nutria 462; stopfen 446; Tasche 442; Tute 445; Walachisch-Eiesdorf 505; Wargisch 507, 508; *wulfaz 143.

GOTICĂ: Dina Filma 142.

GREACĂ: μ ἀδολεσχεῖ 482; ἀδολεσχέω 482; ὁ αἰχμάλωτος 100; ἀποσκευή 43; βόθρος 109; βόθυνος 109; γενής 146; δακτυλήθρας 117; δεξαμενή 109; ὁ διάκονος 100; διμισκί 93; ἡ δούλη 104; δοῦλος 99, 101, 102; "Εβρος 533; ἐξουδενώματα 43; ἡλικία 14; ἡμίονος 36; ἥπαρ 41; ἧπαρ 43; Θεράπαινα 100; ὁ Θεράπων 100; κόρη 104; λάκκος 109; ὁ λειτουργός 100; ληρωδέω 482; λοβός 41; μεταφέρω 485; μετάφρασεις 485; μεταφράζω 485; ναζηρατοι 42; ζρατος 42; τῆς νεάνιδος 104; ὁ οἰκέτης 99; οἰκέτης 99; οἰκέτης 101; τά παιδάρια 99; παιδάρια 102; παιδάριον 99; τό παιδάριον 99, 101; οἱ παῖδες 99; παιδίον 101; παιδίσκη 104; παιδίων 99; παῖς 99, 100, 101, 102, 104; τοῖς παισίν 99; ἡ παλλακή 104; ὁ πατήρ 104; πίερος 72; ποδήρη 43; προοίμιον 43; σαντιρβάνι 94; σάχ 94; σεϊτάνης 94; σίνικι 94; σκέλε 93; στυγνός 481; 482; (τὸ), συκάμινον 117; (ἡ) συκάμινος 117; ταυροί 37; ὁ ὑπηρέτης 100; ὑποδύτων 431; gynē 143; Thana 144.

INDIANĂ: gnā 143; jyānay-146.

INDO-EUROPEANĂ: *dhə- 521; *dhe- 521; *dhēi- 521; *ĝen- 146; *ĝena 146; *ĝeye 146; *gʷēn-ā 143; *gwén-ā 146; *wlkwi- 143; *wlpo- 143

ITALIANĂ: doglioso 532; età 14; mantinella 92.

LATINĂ: aetas,-tis 14; agnellus 521; annus 13; at 262; Augustinus 506; carus 532, crescere 13; Crisos 520; curriculum vitae 480; Dasius 520; demandatio,-onis 532; *deripinare 532; deux ex machina 480; diabolus 144; diuina 142, 143; divina 142; *doliosus 532; dolium 532; ex abrupto 479; ex aequo 479; experlavare 90; fetus 521; filius 521; Galium 145; Galium mollugo 146; Galium schultesii 146; Galium Varum 146; gestire 532; habeas corpus 479; in memoriam 479; in corpore 479; iniectare 532; interrogare 190; ipso facto 479; *lupo-143; lupus 143; magna cum laude 479; Maris 520; Marisia 520; Marisos 520; mea culpa 479; mensura 14; miel 521; modus vivendi 479; mons,-ntis 25; Myocastor coypus 462; nolens volens 479; nota bene 479; oleum 255; paludem 190; per os 479; persona grata 479; piulare 532; post festum 479; pro domo 479; puer 101, 102; rara avis 480; replicare 267; ripa 532; Sancta Diana 145; Sanctus dies Iohannes 145; Sanctus Iohannes 145; scala 14; servus 101, 102; sine die 479; sine qua non 480; stricto sensu 480; tabula rasa 480; tale quale 480; terra 148; terrum 148; urna 532; viticula 532; volens nolens 479

MAGHIARĂ: áfonya 506; Ágoston 506; borgas 501; borja 501; borjú 501, 502; borjúk 501; borjut 501; bornyú 502; Csernáton 506; Egerpatak 500; Eresztevény 505; eszkele 93; feketevarju 500; fojt 446; Héviz 505; Hidvég 505; Hodvilág 505; irjon 501, 502; iskele 93; kálnok 504; kapcsolat 506; karuca 506; kerítés 506; körmös 500; Kovászna 504;

Muzsna 504; Nagh Ermen 450; Nagyszederjes 502; Nagyvarjas 502; örjon 501; pakulár 506; palacsinta 506; sarju 501, 502; Sasowy Reg 516; szám 14; Szederjes 502; Szilos 500; szkile 93; szürkevarjú 500; találo 441; tarsoly 441; tartály 441; Tərja 502, törjè 501, 502; törköly 441; tőzsér 443; Varghyas 508; Vargyas 497—500, 502, 506, 507; Vargyas-Gustoj 497, 498; Vargyasloka 497—498; vargyú 501, 503; Varias 503; várják 501, 502; varjas 500, 502; varjú 499—503; varjú-fenyö 503; varjú-gërënda 503; varnyú 501; vrba 504; Wardach 507.

VECHE NORDICĂ: dilkr 521.

NEOPERSANĂ: zan 143; zanăna 143; zenăna 143.

PROVENSALĂ: fada 141.

ROMÂNĂ:

AROMÂNĂ: ascur,-ă 533; grumadzu 147; gurumadz 147; ńilğiucan,-ă 533; scară 14; vrise 15; vîrstă 15.

DACOROMÂNA: a 71, 468; abcedat 125; abducens 128; abor-ă 532; abţigui 124; acaparant 476; acea 528; acealea 70; aceastea 70; aceea 528; aceia 528; acetilcolină 128; aciculat 130; aciczat 137; acicëture 137; acila 131; acilare 131; acitz 137; acord global 472; acri 86; acrilonitril 131; acroleină 131; acromegalic 125; acromegalie 125; acru 86; act 163; acum...acum 419; acupresură 124; adaos 224; adausutura 488; adavs 490; adăp 53; adăpa 32; adecva 124; adepe 32; adevăru-i 226; adică 5, 6, 8, 11, 12, 419—423; adidaşi 479; adiectivu 488; adînc 228; adîncime 109; adjectiva 124; adorato 226; aduce aminte 41; aduceţi-i 226; aduci 229; adurmeca 488; adverbializa 124; afinar 491; afină 506; aftoză 125; Agadici 451; agresa 476; agresiona 476; ai 36, 468; ai dus 242; aici 155; aici...aici 419; aiuritor 479; ajungă 261; al doilè 134, 137; al tău 530; albanolog—475; albă 236; albe 229; alcadienă 131; alcătui 445; aldolică 131; aldoxină 131; alee 225; Aleea 456; alegoriza 124; alerge 261; alerta 124; alesutura 488; aleş 468; aleşi 116; algofobie 124 alil 131; alină 227; alin-o 226; Alioru 20; alişveriş 432; a face (a avea) alişveriş 432; alor săi 529; alteritate 472; altfel 155; aluminiza 124; alună 227; alunece 260, 261; aluzivitate 476; am înţeles 237; am zărit 237; aman 434; a ajunge la aman 436; a zice aman 434; amangari 40; amănişor 491; amărît 56, 136; ambiguiza 124; ambliop 124; ambuteia 124; amërit 55, 56, 133, 134; amërit 136, 137; amestecături 45; amfion 131; aminat 128; aminoacetic 128; ampicilină 124, 127; an 13, 16; anatomoclinic 125; anatomopatolog 474; anatomopatologic 474; anifeură 129; angeli 229; anghetiu 488; anghirol 127; anghiurele 488; anilidă 131; anorectic 124; antepreşcolar 476; antialgic 127; antianemic 127; antiapartheid 472; antinazist 472; antirasial 472; antisclerotic 472; antiterorist 472; antixeroftalmic 128; anumăra 488; anume 56; apë 137; ape 229; apesteală 111; apilarnil 127; aprins 227; aproape 155; aprodzi 103; aprozar 477; apucă 468; apuce 261; Apus 226; ar 488; arabinoză 128; aramă 225; arat-o 226; arătîndu-ţ 72; arătîndu-ţi 72; ard 229; are 488; arete 491; argea 36, 467; argeaoa 36; argele 36; argint 228; arginţel 491; arhiştiut 476; arină 36; 468; arinos 36; arîpă 228; Arjana 20; armă 38; armonie 481; arpă 269; ars 229; arsură 36; arşiţă 36, 115, 468; arunce 260; arză 229; asameni 235, 236; ascult 225; ascund 230; n-ascunde 225; ascunse 228, 229; Ascura 533; asemenë 56, 134, 137; astară 107; asteniza 125; astenizat 125; astringe 488 astupîndu-le 226; aşa 155; aşe 70; aşea 70; aştepta 225; atenian 130; ateromatoasă 125 ateromatos 125; ateroscleroză 125; atractivitate 476; atracţiozitate 476; aţacă 468; au 71; auctorial 472; aud 259; să audă 259; aude 259; aur 224; aureşi 491; auroră 246; autobenă 471; autodepanator 471; autodumper 471; autogreder 471; autoironic 476; autoizotermă 471; automatician 475; automatist 475; avea[u] 528; avéghi 468; avuţia 530; avuţii 110.

B: ba...ba 419; bábiţă 37, 114; bacovian 476; bahadarcă 37; bahamez 130; baharaucă 37; baharoasă 37; bahnă 107; baie 39; Balcanii 19; balelor 227; Balinţ 449, 452; Balmoşu 19; balneofizioterapic 125; balneofizioterapie 125, 474; Baloşeşti 453; baltă 27, 107, 114; balzacian 477; balzacianism 476; bandă 91; bandelă 474; banderilier 474; bándor 37, 114; bané de cositor 54; a tăia bani 439; bard 248, 247; *bardagiu 509; Bardagiu 509; Baritón 228; bat 447; bată 261; batcă 37, 114; batjocurile 43; batjocurire 111; batutura 488; baudelaireanism 476; baudelairian 476; băhniş 107, 114; băhuros 37; bălai 224; bălaie 224; bălmăjitor 39; bănui 49; bănuială 43; bărbaţii cei războinici 107; bărbuşoară 130; bărdaş 509; bărdui 491; băt 442;

a mînca bătaie 439; bătrîne 228; Beba 449; bebeluș 479; beethovenian 476; belciug 467; belciuge 45; belea 434, 436; a da de belea 439; a se băga în belea 436; a-și găsi beleaua 434; belgian 124; belgrădean 130; Belinț 452; Bencecu de Jos 450; Bencecu de Sus 450; beninez 124, 130; benocla 479; bère 56, 134, 137; berlinez 130; beschie 509; *beschier 509; Beschieru 509; besereca 71; beserecі 70; Beșcher 509; Beșchier 509; beți 491; bèu 134, 137; Bezedeaua 224; bikinian 130; bilele 227; biliopatie 125; biliopatii 125; bine 225, 521; bine că 226; binemerita 476; binemeritat 476; biogerontologie 474; biografism 472; biografist 472; biometric 128; biopreparat 128; biotehnologie 474; birman 130; birmanez 130; birtăriță 491; birui 38; biruitor 39; bischigiu 509; biseptol 127; bit 471; biț 491; bivol 37; bîntui 108; bîntuială 108; bîrdan 37, 114; bîrfelnic 482; bîrfitor 44; bîrnar 509; *Bîrnaru 509; Bîrnarului 509; bîrnaș 509; Bîrnași (la ~) 509; bîrnă 509; bîrzăi 491; blagian 476; Blajova 453; blîndă 228, 236, 240; boaghe 37, 114; boalelor 227; boambă 491; bob 437; a arunca bobii (a da în bobi) 437, 439; bobiță 37, 114; bocet 37, 468; boci 37, 468; bogat 115, bogatului 227; bogătoi 491; bogză 37, 114; bogzian 476; boier 115; bóinic 107; boinicii 107; boldă 491; bolivian 124; boltă 112; bolți 228; bonită 129; borboană 37; bortă 37, 114; bossanova 474; botar 509; Botești 452; Botinești 452; bowlingul 124; boxer 130; boxpalet 471; brad 217, 229; brahmsian 476; brat 228; bravisimo 227; brazilian 124; Brănești 452; brehnace 107; brînar 509; *brînaș 509; brîncă 37; brîne 509; brînzar 511; brîu 509; broaștelor 227; broboană 37; brobodelnic 42; brobodenic 42, 468; bromocet 127; bromoval 127; bronhopulmonar 128; bronhoscop 126; bronhoscopic 126; bronhoscopie 126; brudiere 37; brudiu 37; brumăi 491; bruxellez 130; bucată 38; bucățea 38; Bucegi 19; bucină 227; bucluc 439; a da de bucluc 439; Bucova 452; budapestan 130; budăi 37; budză 147; buhai 37, 468; buhaii 37; buhoioasă 112; Buila 19; bulciuri 42; Bulevardul Alexandru Ioan Cuza 457; bulz 37; bumb 491; bun'-a 86; bună 86, 226; bunătate 34; bunu 86; burtă 430, 438; a vorbi din burtă 430, 438; burundez 130; bușteau 155; butnar 509; *butnăraș 509; Butnărașu 509; Buza Osli 19; buzăeanu 86; buzăeni 86; byronian 476.

C: ca 71; cabaletă 473; cabul 431; a face cabul 431; cacodilat 127; Cacova 19; cadorisi 479; Caengiu 509, 510; caia 510; caid 431; a face caid 431; *caiengiu 510; caisată 475; calabalîc 432; a (nu) face (cuiva) calabalîc 432; calciterapie 126; calde 236; cale 43, 232; cale-și 226; Calea București 457; Calea Ciobanilor 457; Calea Craiovei 458; Calnic 504; camilpetrescian 476; camusian 476; cană 510; *canagiu 510; canagiu 510; Canagiu (la ~) 509, 510; cană 510; cancerază 125; canea 510; Caneciu 510; caos 268, 269; cap 229, 438; a ridica cap 438, 439; capac 435; a(-i) pune capac 435, 439; a se duce pe capul cuiva 438; car 532; caragialian 476; caraibian 130; carbamidă 131; carboxilic 131; cardiogen 126; care 8, 9 35; care-care 532; cari-cari 532; caricat 476; carie 35; cariia 35; cariotip 129; carne 11; carnea 111; carpato-dunărean 131; Carpați 19; Carpații 17, 19; Carthagena 528; cartof 461, 462; carți 488, 489; caruia 35; cas'-a 86; casă 112; casă 86, 530; caș 24; catapultare 476; catehismul 490; catîr 36; să caz 225; cazi 230; că 71, 72, 528; cădar 509; călătorească 261; călca 112, 113; a călca (pe cineva) pe coadă 438; călca de tot 113; călduros 225; călinescian 476; cămară 112; cămilă 226; căpăci 439; căpăstrar 510; Căpăstrari (la ~) 509; căpăstru 510; Căpățînă 19; căpetenie 40; căpitan 40; cărări 224; cărbuni 130; căria 35; căriia 35; cărnuri 111; cărturar 56; căruia 35; căruntilor 227; căruntimea 468; căruță 506; căsărie 24; căsar 511; Cășeria 24; cătinel 467; căteaua 224; ce 72; ceaia 70; ceaikovskian 476; cearcăn 481; cearșaf 44; cebălui 481; cebăluire 481; cehovian 476; cei 488; cele 70; celebrissim 479; celobioză 131; cengherie 481; cenghireásă 481; cerbie 36; cerdac 36, 467; cerea[u] 528; ceri 488; „Ceriu" străluminat 71; ceriure 227; ceriustrăluminată 71; Cernevăr 20; Cernevîru 20; Cernu lu Văr 20; certamente 479; ceru 488; cescuț 467; cetate 34; cetățuie 224; vei ceti 72; cetină 444; cetohexoză 131; ceva 225; chaos 224; chef 435, 437; a face chef 433, 439; a-i veni chef 437; chefui 439; a-i strica cheful 435; chelbaș 37; chelbășie 37, 114; chelșug 72, 107; chelșugui 107; cheltuială 72, 107; chemarea 225, 227; c(h)eptăna 528; c(h)eptăne 528; Cherci 451; Chesinț 453; cheșf 432; a face cheșf 432; chiau 443; chilină 37, 114; chiline 37, 38; chilini 37; chilopod 129; chină 228; chindie 444; chinină 228; Chiristin 55; Christinĕsk 55; chiteală 444; chiti 444; chitie 444, 510; *chitier 510; Chitieru 509, 510; chitianu 44; *chitilean 44; chițimie 479; chițoran 39; chiulaf 433; a face (a pune) un chiulaf 433; chivernisi 528; chivot 467; chopinian 476; ci 72; 262, 263; Ciacova 452, 453; cianocobalamină 129; cianometan 131; cibernetizare 471; cică originală 162; Cicleni 452; cicloalcadienă 131; ciclobarbital 127; ciclobutadienă 131; ciclohexan 131; cico 124; cinescop 471; cinescopic 471; cinghireasă 481; cinie 38; ciniile 467; cinquagenar 476; cinquantenar 476; cinsteș 530; cinsteși 530; cinstiți 530; cinzano 475; ciobotă 107; cireș 217, 236; cirezi 37; cistinoză 126; cistinurie 126; citadinism 476; vei citi 72; citronadă 124; ciucă 38; ciuci 38; ciuclă 38; ciuh 37; ciump 444; cizmă 107; cîmpului 227, 228; cînd 428; cînd...cînd 419, 428; cînt 230, 259, 268, 269; cîntare 225; cîntați 259; cîntă 225, 259; (să) cîntăm 259; să cînte 259; cînture 227; cînturile 227; cînți 259; circiumăraș 509; cîrd 258; cîrduri 27; cîștigării 111; cîte șapte 35; cîte trei 35; cîte trele 35; cladă 445; clară 225; clasă 163;

clădi 445; clévetă 481; cleveti 111; clevetitură 481; clipă 228; clipă-i 226; clisă 491; clit 445; clitui 445; clopot 226; cloracetic 131; clorbenzen 131; cloretan 131; clorocalcin 127; cloros 131; clorpromazină 127; Cloşani 19; coadă 438; coarnă 475; coate 227; cobuz 227, 510; cocier 509, 510; Cocieru 509, 510; cociump 444; Cocora 19; codri 258; codrii 258; codrilor 228; colesterolemie 129; colesterolic 129; colibi 113; collie 130; colnic 459; Colnicu-al Roşu 456; Colnicu Tîrlii 457; colop 491; colţ 228; comerciabil 476; comercializabil 476; comiliton 476; commedia dell'arte 472; comorîle 37; complexa 476; complexat 476; compune 445; conac 430; a face conac 430, 439; conăci 439; conceptualiza 476; conceptualizant 476; concertat 476; confuzional 477; conlocutor 477; constatativ 477; constatator 477; constituţie 163; contacta 477; contactare 477; conteni 43; contracronometru 474; contuziona 126; contuzionat 126; converbitor 477; copaie 510; *copăier 510; Copăieru 509, 510; copcă 45, 467; copce 45; copci 45; copil 97—105, 481; copil de (din) casă 97, 103—105; copila 104, 105; copilaş 98, 99, 101; copilaşă 104; copilaşi 102; coprinde 116; copuz 510; *copuzar 510; Copuzaru 510; cor 228; corabii 531; coral 225; corăbii 531; corbul 258; cordovan 56; cornată 475; coronografie 126; Cornul lui Sas 516; Cornu Sas 516; Corregio 226; cort 113; cortizonic 128; corturi 113; Cosînzeana 143; cositor 54; Cosma 71; cosmicitate 477; coş 38; coşbucian 476; coşciug 38; coşniţă 38; cotaie 443; coteriu 443; coteucă 443; Cotitu 456; cotîrsă 444; cotreanţă 444; Covăsînţ 452, 453; covor persan 249; Cozia 19; Cracu Ursului 20; crav 509, 510; Crav 510; Cravă 510; cravăţ 510; Cravcic 510; Craveanu 510; credincios 38; creer 224, 225; cremene 227; crengilor 228; crescut 13, 16; creşte 13; creştinătate 34; creţ 38; crezut 38; Crimeea 224; crinilor 227; crinului 228; Criş 520; crivăţ 116; crivaţi 116; crîngul 228; crînguri 228; cromozomial 129; cromozomic 129; cronicăresc 477; cronologizant 477; crug 45, 114; crunta 112; crupiţă 38; cu 425, 426, 434; cu-a 236; cuc 155; cuceri 41; cucurudz 138; cufunde 261; cugetăreţ 464, 465; cugetător 464; cuier 510; culci 230; culege 226; culme 229, culturalizator 477; cum 155, 225; cumpăra 23; cunună 228; cuprinde 116; curato 226; curărar 509; *curărar 511; curărari 511; Curăraru 511; curăruşă 511; curelar 511; curelușă 511; curre 488; cursă 44; custa 38; cusur 433; a nu face cusur 433; cutrier 244, 225; (a-i ajunge cuiva) cuţitul la os 439; cuviitor, -oare 481; Cuvin 452, 453; cuvine 226; cuvînt înainte 43; cuvîntăreţ 464, 465; cuvîntător 464; cuvîntul 227, 467; cvadragenar 476.

D: da 429, 155; dactilo 479; *daeragiu 511; Daeragiu 509, 511; daerea 511; dar 262, 428; darnică 227; dăhomeyan 130; dascăl 226; daş 519—521; Daş 519; Daşa 519; Daşea 519; Daşova 519; daşu 520; Daşu 520; daşu popii 520; Daşul 519; datornicul 35; dă 115; dăfăima 115; dăfăimare 115; dălunga 115; dălungare 115; dămica 108; dămîndăciune 532; dăparte 115; dăpărta 115; dăprinde 115; dărăpăna 532; dăscînta 115; dăscoperi 115; dăscult 116; dăsfăta 116; dăsfătare 116; dăsfătăciune 116; dăsfrîna 116; dăspărut 52, 53; dăspica 116; dăspicătură 116; dăspicături 40; dăspuiat 116; dăstul 116; dăşchide 116; dăşert 116; dăşerta 116; dăşertare 116; dăşertăciune 116; dăzbina 108; dăzbrăca 116; dăzlega 116; dăzmăţat 116; dăzmetec 116; dăzmetecí 116; dăzmetecire 44; dăzmeticire 44; dăznoda 116; dăzvinovăţi 116; de 71, 93, 434; de-aceea 70; de aceia 425; de cît 529; de la 454; de pe 434; deal 21, 232; Dealu Moşului 20; Dealu Negru 19, 21; Dealu Stînii(lor) 24; Dealul despre Neagra 21; Dealul Negru 19, 21; debye 124; deci 72, 415, 416, 425, 428; decii 72; decît 529; declarativism 477; deconspira 477; deconspirator 477; defavorizant 477; defectolog 126; defectologic 126; defectologie 126; defectoscop 471; defectoscopic 471; defectoscopie 471; deferlant 131; degetare 117; deie-şi 226; să-şi deie 224; dejghina 108; delirului 227; Deluşelu 19, 21; demica 108; demisec 475; demolabil 477; den lăuntru 33; den lontru (l) 33; denemici 38, 114; deodată 13, 16; deosebitor 477; departe 227; depistabil 477; derem 137; descumpănitor 477; desfăc 53, 56; dĕsfak 53; desfăşoară 225; desfăta 41; desfătaate 34; desfrănaţi 528; desfrînaţi 528; desigur 155; desmierdării 224; despart 52, 53, 135—137; despărt 53, 54, 133, 135, 136; dĕspărt 52, 53; *despărt 52; despărţi 52, 53; desperarea 225; despinteca 532; despletindu-şi 226; despui 38; despuire 38; despuitor 38; destint 488; deşert 236; deşerte 229; deştint 488; deúna 39; dezafectare 477; dezafectat 477; dezalcoliza 126; dezalcolizare 126; dezbrăc 135; dezbrek 53; Dezeşti 449; dezumanizant 477; diabetolog 475; diabetologie 475; diac 39; diagnosticabil 126; diazepam 127; dichis 38; digestibilitate 128; dilogie 472; dimica 108; dinamizator 477; dinăuntru 33; dintr- 488; dintru 488; dinţilor 227; diplopod 129; direcţie 477; direptate 34; distocie 126; distonocalm 127; divagant 477; divan 435; a ţine (a şedea la) divan 435; dînsa 227; dînsele 141; dîrvar 509, dóbă 13, 16; Dobra 141; Dobre 141; Dobrunu 19; documentarism 477; dodăi 108, 468; dodăială 108, 468; dodei 108; dodeială 108; doică 41; doinelor 228; Dolaţ 451; doliu 255; doljan 130; dom 39; Domoclet 19; domogled 20; dopamină 129; dor 228; doradă 129; doritele 228; dorul 225; dostoievskian 476; dotcă 13, 16; Dragomireşti 453; Dragşina 453; dreapta 236, drenor 128; dreptaate 34; Drinova 452; Drîmbariu 511; drînd 511; *drînar 511; Drîndaru 509, 511; dring 511; droga 126; drogat 126; drogare 126; Drumeagu 459; Drumu-al Larg 456; Drumu Dealului 457; Drumu Irodăcheştilor 458; Drumu Olacului 457; Drumu Perişoru 457; Drumu Podariului 458; Drumu Sării 457; Drumu Vacilor 457; dshos 54; dshupĕasĕ 54, 56, 137; Dubeşti 449;

ducă-(se) 261; duce 228; (te) duci 228; dud 117; dudă 117; duhul 226; duios 532; dulap 435; a juca un dulap 435; dulce 241; dulceață 230; dulci 230; dumbrave 225; dumeneca 489; dumica 108; duminecă 226; Dumnădzău 70; Dumnedzău Născătoarei 71; Dumnedzeu 70; Dúnăreá 226; după 489; dural 471; dvmeneca 490; dzac 56; dzak 56; dzamĕ 56; dzarĕ 56; dzănăi 46; dzănui 46; dzeamă 56; dzi 145; dzice 145; dzinele 144; dzînă 144.

E: (nu) e 226; ea 237; Ebrus 533; ecograf 126; ecogramă 126; ecologist 475; ecouri 226; ecuadorian 124, 130; ecvin 129; edematos 126; edulcorare 477; edulcorat 477; efemeritate 477; eg(h)ipteancă 528; ei speră 199; ei-și 226; electovit 127; electroaparataj 474; electrofiziologie 128; electrosonicitate 474; electrostivuitor 471; Eliseu 428; emaciat 477; emblu 137; embrek 53; embriopatie 126; empatic 472; empatie 472; empiree 224; encefalograf 126; energetician 475; enigmist 475; enkalcz 53; enkark 52; enolog 475; enteric 126; enterit 137; entuziasmat 477; epicitate 473; epididim 128; epistolier 472; epopeea 224; era[u] 528; Eresteghin 505; eritromicină 127; Ermen 450; eschéla 93; eseism 472; esenian 476; esențializa 477; esențializare 477; esofagită 126; eși 528; eșind 528; etanșeizare 477; etate 14, 16; eu 237, 263, 267, 268; evident șocantă 62; evolutivitate 477; excedat 477; explicita 477; explicitare 477; expo 479; extatici 229; extracarpatic 131; extralingvistic 472; extraliterar 472; extravelin 477; extraveral 127; extrem-oriental 131.

F: faacă-să 34; faața 34; fabulatoriu 473; a face 429; facia 488; fal 56, 137; famenii 195—199; fard 229; faringoscpt 127; farmacognozie 474; farmacodinamic 128; farmacodinamie 128; farmacoterapic 128; farmacoterapie 128; farmacuri 467; farmecului 236; a farmecului noapte 240, 241; fată 104; față 226, 228; Fața Oslii 19; faulknerian 476; faur 224; a acorda o favoare 439; făcător de rău 108; ș[i]-au făcut 528; făgadă 108; făgădui 39; făgăduială 39, 108; făgăduință 39; făgăduit 42; făină 33; fămeie 528; făptură 248; Fărășești 453; fâta 39; fătate 39; fecioară 104, 225; fecioarele 141; fecior 33, 99; fecíori 102; fecundabil 129; fee 224; fel 56, 137; femeie 86; femee-a 86; femeea 86; femeia 86; fenazonat 127; fenilcetonurie 126; feniramin 127; fenobarbital 127; fereastră 467; feredeu 39, 468; ferice 235; fericească 261; feritină 129; fernet 475; feromctal 477; fertilizare 477; feștelit 39; a fi 226, 488; fiarbă 360; fiare 488; fibromatos 126; fibroză 126; ficat 41, 43, 114; ficior 33; ficioriia 70; ficlean 108; ficțional 473; fie 228, 419, 488; fierbinți 263; fig 56; Filma 142; filmuleț 479; filomele 226; fimoză 126; finisimo 227; fir 227; fire 230; firește 155; firez 509; firezar 509; fitil 435; a pune (a da) fitil 435; fitobiologie 129; fitochimie 129; fitofarmaceutic 129; fitogenetică 474; fitoterapeutic 128; fintînă 27, 113; fintîne 232; fintini 229; flamurile 227; flectare 477; flerț 39; floare 267, 269; floarea 236; Floarea florilor 141; flocul părului 43; flori 228; florilor 227; Flotoșteanu 19; fluieră 227; fluoric 129; fluorurație 126; flutur 245, 268, 269; fluture 260; fluturînd 225, 228; foișor 36; 467; foitui 446; folic 129; folosibil 477; fonoaudiologic 128; fosfocalcic 129; fosfolipidă 129; fosfolipidic 129; foșnească 260; fragedă 235; se frămînt 228; frămîntat 113; freca[u] 528; Frigiei 528; fringeri 228; fructe 24; Frumoasa lumii 141; frumoasele 141, 143, 147; frunte 268, 269; fruntea 236; frunză 23; frunze 228; fulăi 39; fulgurant 477; fulguranță 477; fund 227; funiire 34; furat-o 226; furci 29; furĕtor 137; Furnică 19; furtună 32; fuște 40, 41.

G: gaelică 472; gaetangiu 91; galactozemie 126; Galbina 19; galeș 226; galez 130; galician 130; galvanizator 475; gastroduodenal 128; gastrointestinal 128; gaură 37, 114; Gădiș 451; gălbează 130; găsi 430; găsire-ar 226; și-a găsit beleaua 430; gătejie 8; găuri 37; găvozdi 39; găvozdiți 39; geambaș 443; gedea 481; gĕinĕ 137; gelbĕnushul 137; geme 227; gemene 227; geniu 268, 269; genunchi 32, 33, 436; genune 108; geréturi 40; geriatrie 126; germinal 129; gerontologic 126; gerontologie 126; gerontoprofilaxie 474; gerovital 127; gestant 129; gestapou 472; gestapovist 472; gestri 532; ghiață 230; ghenă 477; Gherman 449, 450; gheșeftar 443; ghigă 39; ghigorțan 39; ghiuliuș 468; ghiuliușul 468; gidian 476; ginere 41, 114; gingaș 115; gios 54; giumătate 34; giurui 39; giuruință 39; giuruită 39; giltan 39; gîndul 228; gîndului 226—228; gînduri 230; gîngav 115; gîngáv 115; gîrlă 155; git 228; gîtlej 39, 114; glăsi 39; glăsui 39; glicogenoză 126; glicoproteină 129; glisaj 471; glisare 471; glod 39, 114, 168; glonț 155; glucid 129; glucidic 129; glumeam 44; glumi 45; să glumiia 44; go 474; Goață 19; Godeanu 19; goethean 476; Gog 148; Goga 148; gogă 148; gogolian 476; gogoșerie 477; gol 225; Goleț 20; gonadotropină 129; gonind 229; gonitor de lucru 44; gonococic 129; gonț 39; gonți 39; gracil 477; gracilitate 477; grad 229; graiului 227; grădine 225; grăești 528; grămădire-ar 226; grăsos 478; grè 56, 134, 137; greer 224, 225; greier 224, 225; greieră 227; greșală 227; greși 117; greu 225; greutățile 70; griji 529; grindină 112; grisină 475; grișcă 108; groapă 37, 109; Groapa Mălăii 19; Groapele Balmașului 19; Groapele Olarului 19; grumaz 39; grumazi 36; grumeadzu 147; grumb 39, 114; gsupĕnasĕ 56, 137; gugulan 136; guineez 130; gumar 479; ghupneasă 54; gură 437, 438; a(-i) astupa gura 437; a-i lua (cuiva) din gură 438; a nu se uita în gura cuiva 438; gure 225; guri 225; guste 260; gușter 39, 114; gúziu 39; Gyarman 450.

H: habar 433; a (nu) avea habar 433; hadîm 36, 44, 108; hadîmb 36, 44; halîce 39; haină 41; haină (cea) până în pământ 43; haina cea până/pînă gios 43; hainelor 468; haitian 130; hal 433; a (nu) avea hal 433; hananeilor 468; Hanești 19; hangul 226; haos 224; hap 435; a înghiți hapul 435; harcea-parcea 432; a face harcea-parcea 432; harfă 248; harnică 227; hatîr 435; a face un hatîr (hatîruri) 435, 439; a păzi hatîrul 435; hatman 40, 468; haz 429, 433; a face haz de cineva 433; a face haz pe cineva 429; hazos 479; Hăghig 505; hălădui 468; hășt 40; hășturi 40; hătmănie 40; Hebrus 533; hemorzon 127; hepatism 126; hepatobiliar 128; hepatoprotector 128; H(e)rman 450; (H)ermen 450; hermeneut 475; Herneacova 452; hicat 41; hiclean 108; hidrocel 126; hidroizolare 471; hidroizolat 471; hidroizolație 471; hidrosonicitate 475; himeric 226; hiperalgezie 126; hiperalgie 126; hipercalcemie 126; hipercolesterolemie 126; hiposodat 128; hipotensor 128; hipotrofic 126; histeralgie 126; histerioză 126; histeroptoză 126; histeroragie 126; hiltăcări 445, 446; hiltic 446; hiltici 446; *hiltoci 446; hilțină 446; hîrtie 108; 468; hîrțogar 479; hîșt 40; hîtru 108; Hoghilag 505; holșurub 471; holtșurub 471; homochistinurie 126; horațian 476; hotărâsc 117; hoț 229; hrănitoare 41; hrăpi 109; hrăpitor 109; hreasc 108, 467; hreascuri 108; hricică 108; hrubă 40; hudiță 40, 468; hugolian 476; huet 40; huli 468.

I: ia 40; ia-mblați 40; ia-mblă 40; ia-mblăm 40; ia vino 40; iaca 435; a rupe iacaua 435; iama 430; a da (face) iama 430; Ianova 452, 453; iar 262, 427, 428; iarbă 23; iarbă pucioasă 23; iarmaroace 42; iarmarocuri 42; o să ias' 228 iată-l 226; iaz 46; iazină 229; Ibișdorful Român 505; Ibișdorful Săsesc 505; ibomnic 117; ibovnic 117; Ibru 533; icoană 236, 242; idealurile 227; idee 224; idoli 72; s-o icie 224; icle 141, 143, 147; ielele 227; iert 236; să se ierte 42; ieș(i) 236; iezunie 108; Ighișdorful Român 505; Ighișul Nou 505; Ighișul Vechi 505; Ilău 40, 114, 224, 468; Ileana Cosînzeana 141; Ileana Sînziana 141; ilhac 432; a face ilhac 432; ilichie 14, 16; ilustrativism 478; ilustrativist 478; ima 40; imagine 248; imperfect 85; imunoglobulină 129; inconformism 478; inconformist 478; incontestabil foarte bine 162; incontrolabil 478; incurre 488; indo-europenist 475; indo-europenistică 474; industrializat 478; inemi 226; influența 488; informatizare 471; inimic 225; inoperabil 126; insomniac 26; inspiră-mi 226; intangibilitate 478; intelectualizat 478; interguvernamental 472; intertext 473; intertextual 473; intertextualitate 473; invernal 478; invidiabil 478; Ioane 490; Iorest 490; ipostazia 478; ipostaziere 478; irelevant 478; irelevanță 478; irepetabil 478; irepresibil 478; iroice 72; ironism 473; iscusit 108; ispită 108; ispravnic 44, 115; ispravnic de caste 44; a fi ispravnic 44; isprăvnici 44; isprăvnicie 44; israelian 130; isteț 108; isteție 108; istoricitate 478; isvoară 225; isvoare 225; isvoarele 227; isvor 229; itate 14; iubire 228, 230; am iubit-o 226; Iur 533; *Iur 533; ivit 228; Izvin 452; izvor 37, 113.

Î: îmbla 40; să se îmblînzească 42; îmbracă 58; îmbrăc 53, 54, 135; îmmultia 488; îmmultiendu 488; îmmultirea 488; îmmulțind 490; îmmulțirea 490; îmmulțită 490; împart 54, 135; împăratul 528; împărătesele 147; împărătesele văzduhului 141, 143; împărăție 528; împătrit 468; împistrite 468; împle 224; împregiura 42; împuciciune 39; împuta 111; în chip de stol 113; în concluzie 425; în consecință 425; în lăuntru 33; în lontru(l) 33; în o grămadă 199; în urmă-i 229; în vînt 228; înălța 113; înăuntru 33; îmbrăcat 528; încalte 226; încaltea 155; încalț 54; încălț 53, 54; 56; încălțăminte 107; încăp 53; încărc 53, 56; încătro 54; încet 467; pren încet 467; încheie 224; încheieturi 225; închipuia 110; închisoare 227; incline 260; incondeie 224; încungiura 42; încungiurare 42, 45; încungiurime 45; încunjura 42; îndată 516; îndărăpnici 71; îndărăt 248; înderepnici 71; îndirepta 110; îndoaie 224; să îndoaie 224; îndoială 43; îndosaria 478; îndrepta 110; înduplec 226; înfricoșa 114; înger 228, 237; îngheț 228, 488; îngrămădite 199; îngrozi 114; îngust 248; îngustare 108; înțepta 532; înmuta 111; înpăratul 528; înpărăție 528; însă 262, 428; înstreina 111; înstreinat 111; înstropși 113; înstropșit 113; însuși 226; întărnechia 40; întărnăchia 40; întărnechere 40; întina 40, 113; întinat 39; întins-ă 226; întîrzie 228; întoarce 108, 109; întoarcere 109, întocmi 445; într- 488; într-ascuns 468; într-o 488; între 261; întrebare 190; întrista 46; întristat 228; întru 488; întru una 488; întunecoasă 236; întuneric 226; întuma 108, 109; întumare 109; înțăleagă 70; înțelegătoare 117; înțelege-o 226' (ne) înțelegut(ă) 117.

J: jac 36, 109, 116, 529; jaf 36, 109; jafuri 109; jah 109; jale 232; jamaican 124, 130; janc 41, 114; jăcașu 529; jăcui 109; jăcuitor 529; jăfui 109; jăhui 39, 109; jămnă 109; jecaș 109; jecui 109; jefui 109; jefuitoriu 529; jefuitoriul 529; jehui 109; jele 225; jemna 109; jiac 109, 116; jiacuri 109; Jidu 19; joace 261; Joane 490; Jorescu 490; jud 36; judecata 467; județul 467; judiciarist 475; junc 37.

K: kentĕk 137; kurè 134, 137; kuweitian 130.

L: la 434; labrador 130; lac 27, 109, 227; lacului 228; lagíverde 92; lampagiu 94; lampă 94; lance 41, 56, 114; largactil 127; lasonil 127; lasoviță 41; lăcui 111; lăcustă 43; lănguros 225; lănțușă 111; lăptucă 41, 45; lăptuci 41; lărgime 36; lărgimea 36; lăstăviță 41; leagea 70; leat 14, 16; lectină 129; lef 91; lege 226, 227; legea 70; leghin 41; lehuse 39; lene 227; leningrădean 130; leoae 528; leoaie 528; lermontovian 476; lese-l 226, 260; leș 468; leucinoză 126; leuconevrasită 126; Leucușești 453; li 528; libero 475; licheaua 224; licurind 228; ligamentar 128; limbuțiia 44; lina 227; line 225; lingări 41, 481; lingăriciune 41; linguși 41; lingușire 41; Linia 459; Linia Bărăști 457; Linia Guțanilor 458; linoleic 129; lipidic 129; liră-mi 226; liricitate 473; list 528; literaritate 473; livede 226; linged 41, 481, 482; lingezi 41; locul de muncă 40; locul închisorii 40; locul muncii 40; Locva 20; log 39; logofăt 39; lohie 126; lok(a) 497; londonez 130; lovinescian 476; a lua 429; luceasc- 260; lucrări 488; lucru 38; lume 228, 229; lumiina 34; lumina 268, 269; lumine 225; luminele 228; luminile 227; lumineze 261; luminindu-l 226; luna 258; lună 227, 258; lungă 236; lustragiu 94; lustru 94; lustrui 94; Lvca 490.

M: m- 220; maare 34; macar încătro 54; madamele 227; mademuri 252; madrilen 130; mag 479; Magistrală 456; mai 41, 43, 114, 468; mai marele 143; mai mare peste oști 40; mai marele voievod 40; maia 91; maiakovskian 476; maidan 436; a scoate (a ieși/a ajunge) la maidan 436; maimuță 41; maiorescian 476; maiorescianism 476; malaysian 130; maldăr 445; malformativ 126; mamaie 250; mamcă 41; mancă 41, 468; mandaneá 92; mandanélă 92; mandár 92; mandativ 88; mándă 92; mandoră 250; mantinelă 92; maoism 476; maoist 476; mare 86, 112, 268; marea 225, 227; să margă 447; marginalitate 478; marginea 44, margini 229; mari 86; Maria 224, 237; Marii 236, 240; martini 475; martiriu 249; maxima 249; mas'a 86; masă 86, 251; mascara 251, 432, 434; a (se) face (de) mascara 432; a da de mascara 434; maschiu 93; mat 248, 432; a face mat 432; matinal 250; maur 224; mauritan 130; mă 263; măcelăraș 509; măiestrele 141; măiestrie 108; mălai 109, 138; mămăligă 138; mămiță 251; mămucuță 251; mămuță 251; mănunchi 32, 33; mănușă 254; mărăcine 467; mărăcini 108, 467; mărci 225; mărgăritar 56; mări 224; mării 71; măriii 71; măriilor 34; măriire 34; mărturisi 110; mărunți 108; măslui 250; măsură 14, 16; mătalnic 41, 114; mătalnici 41; mătălnici 41; mătălnicire 41; -mbătrînească 261; mea 220, 237, 263; să meargă 259; mecopar 127; medelniță 41, 468; mediesean 131; medievalism 475; medievalist 475; medievism 475; megabit 471; mehedințean 130; mei 237; mele 220, 225, 226, 255; melo 479; melodia 224; Memfís 228; Menelaos 224; meni 41; menunt 56; mer 137; merg 259; merge 229, 259; mergeți 228; merit 249; merunt 56; meschin 93; meser 109, 110; meseretate 110; meșterșug 108; meșteșug 38, 108; metaliteratură 473; metaroman 473; meteor 253; meu 220, 225, 270, 237; mezat 436; a scoate (a striga) la (în) mezat 436; mezzo 473; mi 220; mi-arată 236; mic 225; micime 256; microeseu 473; microfermă 478; micromonografic 473; micromonografie 473; microroman 473; mi(e) 237; miera 32; migdal 249; Mihai 490; Mihaliu 490; Mihocu 19; miine 34; mijlocan, -ă 533; milă 226; minciună 228; minciunoasă 228; mine 225, 232, 237; mineralizant 128; minijupistă 479; minte 437; a-i sta mintea (-n) loc 437; a-i veni mintea la cap 437; mintean 41; minților 227; minune 228; minută 267; mi-o 236; miofilin 127; miorlăi 227; mira 32; miraj 249; mire 41, 114; mireasă 110, 114, 236, 237; mirositoare 225; mirui 248, 249; miscău 93; mischiu,-ie 92, 93; miseii 531; misteriure 227; mistic 270; mistie 93; mistui 107; mistuind 207; misa 42; mișăl 42; mișel 42; mișeli 42; mișelindu-să 42; mită 467; mitiza 478; mitizant 478; mizerie 251; mizerii 531; mîhni 46; (m-)ar mîhni 195—197, 199; mîhnitor 46; mîine 229; mînele 35; mîini 229; mînile 35; mîlcomi 110; mîlcomind 110; mîlcomis 110, 468; mîlcomiși 110; mîlcomișire 40; mînă 37; mînce-l 261; mîncomește 110; mîncomi 468; mînconisi 110; mîndrilor 228; mînecă 226; mînele 35, 227, 228; mîngîia 42; mîngîie 227; mîngîitor 42; mînia 108; mînile 35; Mînilesele 19; mînji 40, 443; mîntui 426; mînule 35; mînză 251; mîșcoi 36; mîță 41; mîzdă 467; moale 225, 236; moare 226; moarte[a] 528; mocăneasca 248; mocériță 107; mociorița 107, 114; moimîță 41; molcomi 110; moldovenie 252; molieresc 476; a bate monedă 439; monologal 478; monte(u)ză 475; morfofuncțional 128, 472; morfosintactic 472; morman 445; morocășenie 479; moscovit 130; moșteniire 34; moțat 251; a-mpietrit-o 226; mreaja 467; mreje 467; mrejuri 251; muget 127; muiată(-n) 269; Mujna 504; mulgător 249; mult 225; a mulți 530; mumurlúc 91; munceac 473; muncel 21; munci 41; münchenez 130; munte 17, 20—27; munteanŭ 86; Muntele 20; Muntele Căsăriei 24, 27; Muntele Cloșanu 19; Muntele Dealul Negru 21; Muntele Govora 25; Muntele Neteda 25; Muntele Păișele 27; Muntele Părcălabul 25; Muntele Stînii 24; munteni 86; Munții Brașovului 20; Munții Carpați 17, 19; Munții Cernei 19; Munții Cozia 19; Munții Dobrogei 17; Munții Horezu 20; Munții Petroșanilor 20; Munții Vrancei 17; munților 227, 228; Munțișoarili 23; Mura Mare 502; Mureni 502; Murești 520; Murgasu 19; murgui 467; murguiesc 467; murindă 228; muritoriu 225; murmiure 252; muscal 252; muscău 93; musichii 71; musichiii 71; muschiu 93; mușat 532; mușchi 92; mușcoi 36; mușcețel 532; múșiță 115; .mușiță 115; músită 115; muzele 72, 228; muzici 226.

N: naft 42; nalte 226; napoton 127; naratologic 473; narh 435; nart 435; a pune nart 435; a tăia nartul 435; a fi de nasul cuiva 439; a scoate pe nas 439; naş 441; naşte 39, 248, 249; natur 478; navalist 475; navă 253; nave 225; nazar 436; a avea la nazar 436; nazirei 42; nazirii 42; nazireu 42, 114; năblejnic 133; năbleznic 533; năcovalnă 40, 114; năframă 441; năminji 532; năpîrstoace 117; năsip 36; năsipire 468; năsipos 36; năsilnic 36; năsip 36; năzări 252; se-ncheagă 225; neaerisit 478; neascultător 110; neascultoi 110; neaua 224; neauă 224; a da de necaz 439; nece 488; nechibzuit 42; nechitit 42; necrescut 13; necurmat 428; nedeie 42; nedemn 249; nefropatie 127; nefumător 478; negri 251; neguţătoraş 509; neînarmat 478; neîncetat 43; neînţelegătoriu 117; nemernic 111; nemernici 111; nemernicie 111; nemeteţ 42, 468; ne-nţelegut 117; nep 472; nepieritor 251; neplătitor 478; nepostîmpire 43; nepostîmpit 43; nepublicabil 478; nesăvîrşit 88; nesimţire 250; neurochirurg 475; neurochirurgical 127; neurochirurgie 475; neuroendocrinologie 474; neurofiziologic 474; neurofiziologie 474; neuromotor(iu) 128; neuronal 128; neuropatie 127; neuropsihiatric 127; neuropsihiatru 475; neurotropism 129; nevastă 110, 114; neverosimilitate 478; nevîrstnic,-ă 15; nevoeşti 528; nevoinţă 43; nevrozare 127; nevroze 227; new-yorkez 131; nice 488; nici 485; nicotinamidă 429; nilfan 127; nimic(a) 270; ninsă 228; nit 124; noaoă 70; noapte 236, 268, 269; nod 229; nonagenar 476; ncor 32; noora 32; nor 32; norii 225; normalitate 478; normativitate 478; noroi 39, 114, 253; notă 489; te-nşală 226; lumea-ntreagă 225; să te-nţeleagă 228; a-nţelege 226; nu 155, 226; nu mai 529; nuăr 32; nuăra 32; nucleotidă 129; numai 229, 529; numai că 428; nume 42; numere 42; nutria 462; nutrie 462; nutrii 462; nutriţionist 475; 'nvinuirea 228.

O: o 270, 488; '(n-) o să mi-o iert 237; o să-mi răsai 237; oameni 236; oamenii 195—199; oamenii războinici 107; oblădui 38; oblegi 20; obraz 225, 230, 438; a nu avea obraz 438; obraze 36; obrăci 42; obricit 42; ocară 111; ocăzui 110, 481; ocăzuia 110; ocăzuiam 110; ocăzuire 481; occitană 472; oceanic 249; ochii 528; oc[h]iu 528; ocoli 42; ocult 249; ocupe-(se) 269; odată 288; odihni 42, 110; odoară 110; odorant 248; oglindeală 72; ojogituri 108; Olanelu 19; olanu 19; olat 42; oléu 255; oleuri 255; olîu 255; omăt 110; omenime 252; omenire 230; ométe 110; omeţi 110; omoritura 137; omoritor 251; oncomicoză 127; o'neillian 476; operatoricese 473; oprăvui 110; oranjadă 124; oratorie 249; Oraviţa 20; Orăşa 499; Orăşani 499; Orăşeni 499; ordin 163; organ 38; ori 426; oriental 251; ori(şi)cînd 155; ori(şi)cît 155; ori(şi)cum 155; ori(şi)unde 155; Oriş 499; Oriş 499; Orişa 499; ornic 226; oronim 472; oronimic 472; orteză 127; ortografic 481; ostrovskian 476; otărăsc 117; oteşi 42, 468; oteşitor 42; otprăvui 110; otrăvit 253; oţări 42; oţărit 42; oţărîtură 42; oval 251; ovidian 476; oximoron 473; oximoronic 473.

P: pa 252; pac 229; pace 230; padeş 533; Padeş 533; pahară 225; pai 228; paiá 435; a da paiele 435; paltin 249; panairuri 42; pangea 130; pantotemic 129; papadie 41; papadii 41; papagal 225; papiţoi 479; papuc 435; a-(i) da papucii 435; para 432; paracetamol 127; paraguayan 130; a face de două parale 432; paralelogram 249; parallelismu 488; paratiroidă 128; paratiroidian 128; pară 110, 111; pară de pămînt 461; pară ursească 54; parcă 249; parcea 23; parcelagiu 93; paie 137; Paring 19; parlagiu 93; parte 227; partizant 478; parţi 488; pasiune 250; passo-doble 474; pastramagiu 94; pastramă 94; patască 444; paznici 468; păcurar 42, 506; păducel 467; pădure 25, 190; Pădurea Căşeria 27; Pădurea Păişeaua 27; Pădurea Păişelele 27; păgine 72; păitură 43; pămîntul 228; pămîntului 227; pămînturile 227; păpădie 45; păpădie 114; Păpuşa 19; părea 270; părtui 48; păru-i 226; păruş 43; păsărilor 228; păsăruică 251; păscut 23; păstor 42; păstoresc 42; pătimire 249; pătrunde 229; pătrunde-va 226; pătrunză 260; păţi 439; pe 9, 434; pe dată 516; pe şuierate 249; Peciu 452; Peciu Nou 450; peliţă 14; péliţe 111; peliţele 111; pen prejurile 42; penele 227; penet 249; pentatoză 129; pentr-aceea 70; peon 251; Percosova 452, 453; pere 461; perete 525; performant 478; perii 226; perlifer 129; pernod 475; personalitate 251; pervers 252; pesemne 155; pesteală 111; petroşenean 131; piară 260, 261; Piatra Cloşani 19; picere 464; picioaică 461; picioare 464; a-i săruta picioarele 437; 439; picioci 461; picior 437; pielele 227; ş[i]-au pierdut 528; pierdută 236; pieriile 72; pierzător 249; Pietrele Albe 19; pietricea ascuţită 39; Pietricele-roşii 124; pietricică 39, 124; pigmeu 249; pil 481, 482; pilure 482; pinet 130; pingelit 249; pinir 92; pinter 509; pipăi 226; piper 56; pipiţă 479; piridoxină 127; pirpiliu 92; Piscu Căcici 19; pisică 41; pistil 252; pistol 155; pitpalacul 227; piură 532; pivniţă 56; pizmaş 45; pîlcuri 113; pînzărie 251, 253; pîrău 112; pîriu 112; a-şi scoate pîrleala 437; pîrleală 437; pîrlej 117; Pîrnova 452, 453; plafar 477; Plaiu(l) Măceşului 19; Plaiu(l) Poienii 19; Plaiu(l) Vătafului 19; platan 249; platoniza 253; Plaviciovita 451; plăcintă 506; plămînă 41, 42; plămînii 43; nu plec 226; să plece 260; plemic 109; plemine 43; plemînea 43; plemîni 43; plete 252; plîng 225, 228, 232; plîngă 260, 261; plînge 37, 229; ploaie 224; să ploaie 224; plop 217; plurisemantic 472; plusare 474; plutitor 253; pneumoftiziologie 474; poala 44; a săruta poala cuiva 437, 439; poală 437; poale 236; a cădea la poalele cuiva 438, 439; poama 111; poamă 111; 468; poame 530; poamei 111; poate 155, 236; pocalul 265; pocinog 43; pociumb 43, 114, 468; podagră 249; podiri 43; podîri 43; poete 229; pogoritul 137;

poienele 227; polar 249; polcuri 113; polegniță 43; polidin 127; polipeptidic 129; politraumatism 127; pom 217; pomi 24; ponor 43, 249; ponos 111; ponoslu 111; ponoslui 111; ponosurile 43; popoară 225; popoare 225; porcoi 445; póret 43; porincă 116; porinci 116; poronci 116; poruncă 116, 226; porunci 116; poruncitor 88; posadnica 104; poslanț 43; poslanic 43; poslușnec 100; poslușnic 43, 100; postimpi 43; postmodern 473; postmodernism 473; postmodernist 473; poștagiu 94; poștă 94; n-o pot 226; potcoavele 41; Poteca 459; Poteca Viilor 457; poticală 111; potlogar 443; potoli 110; povățuitor 40; poveste 70; povodic 461; povodici 461; praf 32; praghez 130; pragurile 45; prah 32; prav 32; pravilă 530; prăbușcală 253; prăhos 32; prăvale 227; pre ascuns 110; pre cum 529; pre puțin 467; prea 236; preajma 229; precum 529; prednison 127; prefață 253; prematuritate 127; premontant 131; preot 33; preoțească 33; preoți 33, 45; prepoite 111; prepune 43; prepus 43; presopunctura 474; presupune 249; preuniversitar 478; preut 33; pricăji 252; priceav 111; priceáv 111; priceav 115; pricelnic 111; pricit 481; pricitor 111; pridvoare 226; prieteșug 249; prihodiște 43; primăvară 225; primăvareteci 229; prin urmare 425; prins 227; prinsoare 226; prinși cu cuie 39; prioți 45; pripoit 111; pripoite 111; pristav 43, 115, 468; pristavie 44; pristăvi 44; prișleșenie 111; prișleși 111; prișlești 111; prișleț 111; privatiza 478; privatizare 478; privîndu-și 226; proașcă 112; problema 268, 269; problematizant 478; procaina 127; profund 227; prohrab 44; propilee 225; prorocitor 35; prostatism 127; prostălău 441; prostire 44; protap 442; a sta protap 442; proustian 476; provoca 251; prozastic 473; prun tîrnoav 446; prună tîrnoavă 446; prunc 37, 102; pruncie 37; prund 230; pubertar 128; puținu 488; pudic 252; puhoi 112; puhoios 112; pui 45; pulbere 33; pult 254; pumn 253; a pune 430; punoi 112; puntură 467; puricică 130; puritanist 478; puroi 112; purpurat 252; s-a pus 226; puse 229; pușcă 155; putea[u] 528; putere 70; puternic 133; putincios 113; puțin 467; puțină 72; puține 72; puzderii 226.

R: rabd 52—55, 56; rachiu 45; 114; raclă 467, 478; radicalitate 478; radioreporteriță 475; radioteleviza 478; radiotelevizare 478; radiotelevizat 478; raia 93; raiat 93; raiului 227, 228; ramurile 227; rana 226; rangul 226; raportabil 478; rază 225, 229; răbd 55, 56, 135; rădăcină 44, 253; răgălie 44, 468; a rămas 228; rămîie 227; rămîne 229; rămîneți 228; rănichi 44; rănichii 44; răpaos 224; răpi 109; răpunș 225; rărunchele 44; rărunchi 44; rărunchii 44; răsai 224, 235; răsar-un 259; răsar(ă) 259, 260; răsări 259; răsăditură 481; răsfață 226; răsfira 112; răsipi 112; răsipire 468; răspintie 40, 43; răsplătitor 252; răspunde 39, 225; răstoarnă 227; răsuna 46; rășchira 112; rășchirare 112; rău 54, 55, 224; războaelor 528; războaielor 528; războinic 107; războinicii 107; răzbunare 225; rea 226; realiza 249; rèbd 53; rebele 225; recamier 478; rece 228; recesivitate 129; reci 236; recompensa 249; reconstitutiv 128; recunoască 261; recunoască-l 226; regăsibil 478; rege 26, 228, 269; regina 268, 269; *reiscúl 93; reisicol 93; reiz 93; reizicol 93; reinviat 250; reînviere 248; relativizant 479; Remetea Mare 449; renunța 249; reobișnuit 54, 55; repaos 224; repede 86; repede-a 86; reperabil 479; repeziș 112; reporteriță 475; resai 235; reședea 252; reticuloendotelial 128; rău 51; revanșism 472; revanșist 472; reverend 250; Reveria 224; reverse 260, 261; revitaliza 128; revitalizant 128; revitalizare 128; revitalizat 128; revoltă 249; rezica 127; rezida 253; rezonabil 250; rezumabil 479; riasorul 225; ridzĕtor 137; rimă 56, 223; rimĕ 55, 56, 133, 134; rimĕ 136; ritmă 223; Rîm 55; rîmă 56, 136; rînd 113; rînduiala războiului 113; rînduială 113; rînduiele 113; rînduielele 143; rînduielele războiului 113; rîndunoi 249; rînduri 230; rînjitor 45; ritmă 223; riu 54, 55, 228; riurile 227; roabă 100; rob 45, 100, 101; roboțel 479; Robu 19; rock and roll 474; rocoși 116, 467; roitor 249; Roma 55; romand 130; romașcan 131; rond 250; Rora cea frumoasă 141; rostru 254; roși 461; roșie 461; roșii 461; roșiii 461; roșiu 461; roșu 461; roze 227; Rozuna 142; rudotel 127; rufos 250; rug 467; Rujuleana 141; rula 44, 481, 482; nu rula 482; nu multe rula 482; rulai 44; rulam 44; rulare 44, 481; rulă 44, 481, 482; rulător 44, 482; rulătură 481, 482; rule 44; rulitor-oare 44, 181; rumega 249; rumpe 225; Runculeț u 19; rune 228, 252; rupîndu-le 226; rușiite 34; rușina 45; rușine 45.

S: s-489; nu-s 226; sa 225; saad 34; saale 34; saare 34; sacímá 95; sacrilege 227; sad 34; sadîrvan 94; sadovenian 477; safenă 128; safir 227; saftea 433; a face saftea 433; sai 488; saiac 94; să saie 224; salahoric 479; salcim 232; saliform 127; salmonicol 129; saloanele 227; Salona 190; salvadorian 130; sama 14, 225; samalagea 94; samdangiu 94; samoan 130; samsar 443; sanctuar 255; sanmarinez 130; santuar 225; sap 54, 55; saprosan 126; sar 54; sara 232; sarcofag 249; sare 227; 488; sari 488; sariu 488; sas 56; Satu Michi, Satul Mic 451; satului 227; sau 72, 419—423, 426, 428; saură 92; saz 92; să 72; să aud 259; să cint 259; să cintați 259; să cintăm 259; să cinți 259; să crească 261; să merg 259; să plutim 260; să văd 259; să vie 259; 260; să vie-un 259; săcriu 467; săgeată 40; săgeți 40; sălășlui 111; sălășluiesc 111; sălășluire

112; au sălășluit 111; sănt 528; săp 54, 55; săr 54; sărac 55, 110, 112; sărăcie 110, 112; sărăiman 36, 112; sărăimănie 112; sărăman 112; cerul sărei 225; săriman 112; Sărună 190; scai 155; scap 54, 55, 56; scară 16; scăp 54—56; scărăndăvi 481; schelă 93, 95, 255; schele 93, 95; schelele 255; schilă 93; schillerian 476; schimb 95; scintigraf 127; scintigrafic 127; scintigrafie 127; scintigramă 127; scincire 250; scîrbă 42; (m-)ar scîrbi 195, 197, 199; scîrbuire 42; scîrții 250; sclip 112; sclipuri 468; scoate 227, 430; scobar 509; Scobaru 509; scobutil 127; scop 44, 108, 114; scopit 44, 108; scorbură 37; scormoni 252; scotoci 446; scripcăi 253; scrotal 128; scuipa 113; scuipi 113; scuipit 113; scumpe 225; scutec 253; se 489; seama 225; seamă 14, 16; seclul 489; seclvl 490; securist 475; sedilă 95; seleaf 441; Selene 227; semene 227; Semenic 20; semeț 41; semeți 40, 113; semeție 40; semileșin 127; semivelin 477; semn de deochi 467; senegalez 130; senescent 126; senescență 127; senzorialitate 479; septuagenar 476; severinean 130; sexologic 129; sexologie 129; sfadă 55; sfatul 469; sfedeskumĕ 53; sfeșteni 45; sfintele 141; sfinți 42; sfredel 56; shakespearian 476; siboi 94; sichera 45; sicriu 228; sida 127; siduiesc 55; sighișorean 131; simbol 225; simpluț 479; simțire 225; sine 225; sine-mi 226; singaporez 130; sinic 94; sinoptician 475; sireac 55; siriman 112; sirin 95; sistem 163; silță 44; simcea 112; Simziana 143; Singif 44; singifuri 44; singurei 230; sînguri 228; sînt 528; sîntă 225; sîntu 71; sînului 227, 228; Sînziana 143; Sînziene 141—149; sîrguială 45; sîrguire 45; sîrmă 56; skap 54; skĕp 54; slăbi 41; slipuri 112, 468; sluga 100; slugă 45, 99, 101; slugi 99, 100, 102, 103; sluguliță 99, 101; sluja 104; sluji 42, 45; slujitor 104; slujnec 100; slujnică 100; smeren 44; (cu) smerenie 44; smereniii 71; smeri 45; smerin 44; smerit 44; smidă 112, 468; smîrdă 112; smolite 112; smotoci 446; smuls 531; smult 531; te-ai smult 225; soare 226, 227, 230, 268, 269; soarele 227; sobări 474; Soci 19; sofiot 130; sorțiite 34; soul 474; spal 54; spăl 54, 56; spălare 190; spălătoare 41; spăși-voi 240; spectacologie 474; spĕl 54; se sperla 199; spin 108, 467; spîndzurat 111; spînzurat 111; splendoare 230; sponcă 45, 467, 468; sponce 45; sponci 45; sprîncene 227; sprîncenele 227; spumege 260; spun că 226; spună 260; spune 225; spurcat-o 225; stadii 45; stalinism 476; stalinist 476; Stanciova 452; stavăr 45; de stavăr 45; stăji 45; stăjire 45; stăpîn 38; stăpîni 38; stăpînire 38; stăpînitor 39; stărnutare 112; stea 268, 269; steaua 224; steauă 224; stele 225; stelele 227; stemă 268, 269, 481; stepic 131; stics 475; stideală 45; stidi 45; stidință 45; stinge 229; stirac 468; stiresc 468; stirigoaie 95; stiubeci 95; stîlpii 45; stîlpii uși 45; Stîna 24; Stîna Domnilor 24; Stîna-de-asupra 24; Stîna din Dos 24; Stîna din Față 24; Stîna din Gropile 24; Stîna lu Virtic 24; Stîna Sasului 24; stînă 24; sting 225; Stînișoara 24; Stînișoara Miclăușu 24; stînișoară 24; stîrpituri 196; stîrvi 112; stoc 474; stoci 112; stoi 258; Strada Mihai Eminescu 457; stram 56, 137; straneitate 479; străchina 511; strechile 227; strein 111; strĕm 56, 137; stresa 127; stresat 127; Stricatu 19; striga 39; strîmbătate 34; Strîmta 456; Strîneac 20; string 137; strîns 55, 56, 136; strînsoare 467; stropiire 34; stropșire 112; structuralmente 479; strugur 111; struguraș 111; strugurel 111; strugurilor 111; strugurului 111; struncina 112; struț 56; stubeci 95; subclasă 130; subinginer 475; subjunctiv 88; subregn 130; subsumabil 479; subtextual 473; subtine 225; subtip 129; suduiesc 55; sufletu-mi 240; sufletului 236; suge ca măduha 108; suie 224, 226; suiet 252; sulfamidic 128; suliță 41; sumănărie 474; sumănărit 474; suna 46; sunet 260; sunetist 475; supăra 108; supărările 529; superclasă 479; superstar 474; superstea 474; supervedetă 474; supraclasă 129; supraordin 129; supus 88; sure 225; surilor 227; suriman 112; surinamez 130; suruman 36, 42, 112; sus 226; susai 45; svadă 55; sveděskumĕ 56; svershit 56; sveștenui 45; svințiia 70; svintiii 71; svredel 56.

Ș: șadirvan 94; șagă 249; șah 94, 95; șaiac 94; șalitru 56; șamalagea 94; șamdangiu 94; șandrama 95; șarpe 55; șatrance 95; șatrange 95; șatră 113, 116; șchelă 93, 95; șchele 93, 95; șchimb 95; șeaua 224; șed 228; șege 249; șeitan 94; șepte 70; șerb 45; șerpe 55; șes 21; și 262, 415, 416, 425, 426, 428; și cu 425, 426; și deci 415, 416; șiatră 113, 116; șindilă 95; șinic 94; șipot 113; șir 113; șirag 113; șiraguri 113; șireag 113; șireaguri 113; șireagurile 113; șirin 95; șiruri 113; șistera 95; șișic 91; șir 113; șnițel 249; șoapte 236, 241; șobolan 462; șoimanele 141; șolohovian 476; șomic 39; șondromea 95; șopîrliță 130; șorliță 107; șosea 249; șoseaua 224; Șoseaua Bechetului 458; Șoseaua Nouă 458; Șoseaua Radoveanu 457; ștab 446; știft 446; știință 163; ștințic 56; știopi 113; știopit 113; știrigoaie 95; știubeci 95 știubei 37; știuipi 113; ștos 446; ștubeci 95; ștuipi 113; ștuiupi 113; șugui 45; șuieră 227; șumuiaș 468; șurub 468; șurug 468; șustă 94; șuvițe ale capului 38.

T: ta 225, 237; tabără 113; tabloul 226; tace 230; tac 528; taf 472; taft 441; tagă 228; tahitian 130; taie 224; taier 511; taină 269, 270; taistră 468; talangă 249; tale 237; taler 249; tamizîr 442; tamizir 442; tanău 441; tare 113; mai tare 529; tartilă 441; *taşă 442; taşcă 441; taşuieț 441; Tatăl 226; taujer 443; taunjer 442; taur 37; taxon 130; tă

buieț 441; tăcea 110; tăcere 110; tăgadă 228; tăi 237; a i se tăia genunchii 437; *tăierar 511; Tăierari 509, 511; Tăieraru 509, 511; tălaniță 113; tălălău 441; Tălveri 511; tămăji 443; tăminjar 443; tăminjer 442, 443; tăminji 443, 532; tănănău 441; tănău 441; *tănjală 443; *tănjar 442; *tănjel 443; *tănjer 442, 443; *tănnău 441; tărchilă 441; tărîm 148; *tărnosliva 446; tășuic 441, 442; tău 228, 237, 270; tăujar 443; tăujel 442, 443; tăujer 442, 443; tăuji 443; tăunjar 442; tău(n)jer 442; tăunjer 443; *tăușer 443; tăuși 443; tăvălit 113; te 237; te-am 236; teama 225; teanc 445; teancă 443; te-asameni 236; techel 130; techesteu 444; tecină 444; tei 217, 230; tejghea 444; tejgherea 444; telegar 249; teleleu 441; a teme 249; temenea 433; a face (a bate) temenele 433; temerar 249; Temerest 449; Temerești 449; temergiu 91; templu 268, 269; termosonicitate 474; ternosesk 137; terniță 252; Teș 449, 450; teșcherea 444; teujer 443; tevatură 429; a face tevatură 429, 433; tezaur 224; tezkere 444; textualism 473; textualist 473; textualizant 473; textualizare 473; thailandez 130; ticăloasă 42; ticălos 36, 42; tichie 444, 510; tichii 444; tichilean 444; tienia 488; tifan 511; tifănar 509, 511; Tifănari 509, 511; tifănari 511; tighini 444; timp 15, 16; timpului 226; tină 112; tinerea 104; tineret 227; tineri 102; tinghie 444; tinichea 249, 250; tinicheaua 224; tinzîndu-mi 235, 240; tipar 53; tiptil 249, 236; a se îmbrăca tiptil 436; tiradă 249; tirană 226; tirist 475; tiujer 443; tiute 445; tiutiu 445; a fi tiutiu 445; tizghea 444; tîlcovania 70; *tîlhici 446; tîlhici 445, 446; tîlv 511; Tîlveri 509; *tîlveri 511; timple 224, 225; tinără 104; tingu 228; tinguială 37; tinguire 37; tinguire de milă 46; tinjală 442; tinjar 442; tinjăl 442; tinjer 442, 443; tinjet 442; tinji 108; tircav 37, 114; tircăvire 137; tîrguri slobode 42; tîrn 446; tîrnoav 446; tîrnoavă 446; tîrnosliv 446; tîrnoslivă 446; Tîrnova 452; tîrsă 441; toarnă 227; Tocăi 228; tocmai 155; tocoferol 127; tocșlitic 128; togolez 130; toifui 446; toilăn,-ă 92; tokiot 130; Tolanu 19; tolstoian 476; tom 228; tomată 461; top 94; topală 447; tópă 94; topeală 447; topcă 94; topoclimat 131; topoclimă 131; topos 473; tot 248, 270, 517; totŭ 86; toți 86, 229; tracolog 475; traistă 468; trampă 252; tranchiliza 128; trandafirilor 227; transaminază 129; tras, 229; trăi 38; trăiască 260; de treabă 45; treacă 261; treanță 44; trebiște 481; trebue 528; trebuie 528; treieră 227; tremurător 229; tresare 227; tretin 250; trier 224; trimiț 116; trimbița 253; trinti la pămînt 113; troienind 229; trombopenie 127; trup 111; trupină 113; trupul 111; trupuri 111; tu 267, 268; tuci 251; tug 92; tulcean 131; tulpină 113, 250; tumul 250; tun 155; tungus 130; turchestan 131; turdean 131; Turia 502; turmă 251; turn 112; Turnurele 19; mai turtă 37; turte 37; turturele 226; tus 35; tustrei 35; tuser 443; tut 445; tute 35; tvorenii 72.

Ț: țaglă 41; țărcălam 45, 114; țării 70; țărmur 268, 269; țăruș 43; țeapăn 254; Țerova 452; ție 488; țigaretă 251; țiitoare 104; a ține 430; țintat 254; țintă 155; țintui 39; țînc 45; țîrcălăm 481; țițină 253; țol 249

U: ucenic 20; ugandez 130; uita 225; să se uite 42; ulicioare 226; Ulița 459; Ulița Golicilor 458; Ulița-ngustă 456; Ulița Vasilești 457; uliță 40; ultralan 127; a umbla tiptil 436; umblați de 40; umbrar 251; umbrire 253; umșori 45, 114; una dată 488; ună 488; unc[h]i 528; undă 268, 269; unde 229; undeva 226; undoind 228; unealtă 38; uneltele 467; unge 40, 442, 443; unic 252; uniformi 249; uniformizant 479; uns 249; unșori 45; untar 509; *untar 511; Untaru 509, 511; unul de alalt 39; urăciunea 528; Urda 24; Urda Mare 24; Urda Mică 24; urdar 511; urdă 24; Urdele 24; urechile 227; urgentisim 479; urit 55, 56, 136; 137; urît 53, 136; urite 228; urlet 40; urloi de apă 37; urmat-o 225; urnă 532; ursar 249; urseasca 54; ursitor 250; uruguayan 130; uscăciuni 108; ustoroi 36; ușor 45; utecist 472; utemist 472.

V: vaale 34; să vadă 259; s-o vadă 225; vagosimpatic 128; vajnic 45; vale 43; Valhala 225; valul 225; valurile 227; Variașul 502; vas 38, 163; vasele 467; s-o vază 225; vă 263; văd 228, 242, 259; văi 224, 225; văpaie 110, 224; văpăi 224, 225; vărărit 475; *Vărbiș 503; 505; Vărghiș 497, 500, 503, 505—508; vărnicer 475; văsar 511; vătav (vătaful) de copii 103; văzduhul 226; văzum 225; vearde 530; vec[h]e 528; vecinic 235; vede 226, 259; să vede 70; veghi 468; vei 488; venetic 11; veni 259; veniț 40; veniți 40; verde 92; verdian 476; a lua pe veresie 436; verginian 476; verginii 235; veri 488; verze 229; verzurile 226; vesel 226; veșmînt 41; veșmîntu-i 226; veșted 228; vicepremier 472; vicleni 467; vicleșug 108; Victor Vlad Delamarina 451; videocameră 471; videoclip 471; videointerviu 471; videorecorder 471; vienez 130; vierme 482; vieții 226; vifor 32; vihor 32; vii 236, 240; vilișoară 479; vinars 45, 114; vină 228; vind 137; vinde 23, 137; vindzare 137; vindzetorĕ 137; vindzeturĕ 137; vine 226; Vinere 227; vineți 228; vino 40, 226; vino de 40; Virghiș 506; vis 228, 237; visterii 110; vistiere 110; visul 241; vișine 86; vișiniu 86; vitalizant 128; vitaminic 129; vitaminizat 129; viță 41; viță de păr 38; vițichie 532; vivor 32; vizunie 108; vînt 225, 223, 230, 239; vîntoasele 141, 147; vîntul 227; vîntului 227; vînture 227; vînturile

227; Vîrbiș 503; vîrf 32; Vîrfu Scorțarului 20; vîrfuri 258; Vîrghiș 497, 498, 500, 503—507; vîrstă 15; de o vîrstă 15; vîrstean 15; vîrstnec 45; vîrstnic 15; vîrstnicie,-ii 15; vîrtej 468; vîrtos 113; virtucios 113, 481; Vîru Cornetului 20; Vîru lu Stan 19; Vîru Rudinii 20; vîrv 32; Vlăhița 504; voiera 46; voierat 46; voieros 46; voi(e)vod 40; Voinegelu 19; Voineștĭle 19; Voislova 452; voiu 488; voivodzie 40; voivozie 40; volniciei 529; nu prea lungi vorba 44, 482; vorbă 438; a tine de vorbă 438; vorbitoare 86; nu fi vorbitoriu 44, 482; vorbitorŭ 86; vornic 226; voroavă 44; vostru 263; vraf 445; Vrăpcioana 20; vrăstă 15; vrednic 530; vreme 15, 16, 70; vreodat' 228; vrîse 15; vrîsnic 15; vrîstă 15; vrîstnic 15; vulcan 19; vúltur 115; vultúr 115; vulvar 128; vulvită 127.

X: xerografia 471; xerografiat 471; xerografiere 471; xeroxa 471; xeroxare 471; xeroxat 471; xifoidian 128.

Z: zac 56; zace 230; zak 56; zambian 130; zamč 56; Zana 146; zapt 432; a face zapt 432; zarĕ 56; zare 268, 269, 357; zarea 357; zăbastă 44; zăbavnic 41; zăbăvi 43; zăduf 32, 36; zădufos 32; zăduh 32; zăduhos 32; zăduv 32; zăgaș 46; zăminti 46; zănăi 46; zăpadă 110, 225; zăpezi 110; zăvor 43; zbiară 467; zbirștină 43; zboare 261; zbor 42; zdrobite 228; zdrumică 37; zdruncină 227; zeamă 56; zeana 143, 146; zeană 143, 144, 146; Zee 224; zefir 227; zefire 225; zeminti 481; zemintind 46; zena 143; zeu 268, 269; zgîrceală 467; zgîrci 114; zi 528; Ziana 143; Ziană 143; nu zici 226; zimbabwian 130; ziuă 268, 269; zidări 108; zimbire 235; zină 141—149; Zina dobrozina 141; zmeurată 124; zmîrde 112; zmult 225; zooveterinar 127; zor 436; a (nu) avea zor 436, 439; a zori 439; zori 113; zornăie 227; zună 143, 144.

(VECHE) RUSĂ: верста 15; верстеа 15; вьрста 15; крошечка 38; крошка 38;

RUTEANĂ: klitĭ 445.

SÎRBOCROATĂ: skela 93; skela 93; tronslyïva 446; trnov 446; trnovača 446; vila 141; vrbiš 404, 505; Vrbiš 504, 505; Vrbišnika 504, 505; Vrbišnjak 505; vrsta 16.

SLAVĂ: (VECHE SLAVĂ ȘI SLAVONĂ): гръстъцъле 70; оказать 110; оказыкать 110; о҃трокъ 101; о҃трочищи 101; о҃трочищи 102; отрокъ 101; 102; отрочищть 101; отрочѧ 101 рабъ 101, 102. Cîrnatinŭ 503; chrabŭrŭ 532; detĭ 521; gora 25; kalŭ 506; koritna 506; korito 506; Kvasîna 504; kvasŭ! 504; lĕato 14; lĕto 14; moži 504; mucha 504; mušina 504; težalo 442; vlachu 504, 505; vrĕmę 16; vrŭba 504—506; *vrŭbiši 505; *Vrŭbiši 507; vrŭsta 15; vrŭstŭ 15; žena 143.

SPANIOLĂ: edad 14; fata 141; monte 25.

TRACĂ: ζενης 146; ζενις 146; ζενθης 146; ζηνας 146; Ζηνις 146; ζηνδης 146; *zana 147; *zăna 145; zania 146; Zanus 146; *zena 145—147; Zenas 146.

TURCĂ: aci 437; acisini 437; acisini çikarmak 437; ağiz 437, 438; ağizetmek 438; ağzinda 438; ağznii 437; ağzini tikamak 437; ağzinin içine 438; ağzinin içine bakmak 438; ağziz 438; akçe 439; akçe kesmek 439; akli 437; akli basina gelmek 437; akli durmak 437; alişveriș 432; alişveriș etmek 432; almak 436; aman! 434, 436; aman demek 434; amaná 436; atmak 437; ayak 437; ayak öpemek 437; bakla 437; bakla atmak 437; baçmak 438; baș 437, 438; başina 437; başindan 438; başindan gitmek 438; başkaldirmak 438; bela 430, 434, 436; belasini 430, 434; belasini buldu 430; belasini bulmak 434; belaya 436; belaya girmek 436; bozmak 435; buldu 430; bulmak 430, 434; çakmak 433; çavirmek 435; çikarmak 436, 437; demek 434; demirci 91; dimiški 92; divan kurmak 435; diz 437; dizleri kesilmek 437; dolap 435; dolap çavirmek 435; dukjan 444; durmak 437; düșmek 438; eline 435; eskele 93; eteğine 438; eteğine düșmek 438; etek 437, 438; etek öpmek 437; etmek 93, 429—433, 438; etmemek 433; fitil 435; fitil vermek 435; gaytanci 91; gelmek 437; getirmek 436; gezmek 436; girmek 436; gitmek 438; girydirmek 433; gözetmek 435; haberi 433; haberi yok olmak 433; hal 433; hali yok olmak 433; hapi 435; hapi yutmak 435; hatir 435; hatir gözetmek 435; hatirini yapmak 435, 439; haz(z) 429, 433; hazzetmek 429, 433; iç 438; iki paralik 432; iki paralik etmek 432; iki 14; ilhak 432; ilhak etmek 432; iskéle 93—95; istübeç 95; kaçmak 437; kalabalik 432; kaldirmak 438; kapac 435; kapmak 438; karin 438; karindan 438; karindan söylemek 430, 438; kasilmek 437; kavramak 435; kyad 431; kesmek 437; keșfetmek 432; keșif 432; keyif 433, 435, 437; keyfi 437; keyfi kaçmak 437; keyfini 435; keyfini bozmak 435; kol 93; konak 430; konak etmek 430; koymak 435, 436; kul 93; külak 433; külak etmek 433; kurmak 435; kusur 433; kusur etmek 433; kuyruk 438; kuyruğuna 438; kuyruğuna basmak 438; lâciverd 92; lâciverdi 92;

lâcivert 92; lâf 438; lâfa 438; lâfa tutmak 438; lâfi 438; lâfi ağzimda kapmak 438; lampaci 94; lef 91; lostraci 94; lustrocu 94; mahmurluk 91; mahrama 441; mandane 92; mandar 92; maskara 430, 432, 434; maskara etmek 432; maskara olma 430, 434; mat 432; mat etmek 432; maya 91; meydan 436; meydana 436; meydana çikarmak 436; meydana getirmek 436; mezat 436; mezata 436; mezata çikarmak 436; miskal 92; miski 92; müşki 92; narh 435; narh koymak 435; nazar 436; nazarda 436; nazarda olmak 436; olmak 434; pabuç 435; pabuçlarini 435; pabuçlarini (eline) vermek 435; para 432; parça-parça 432; parçalparça etmek 432; parçalayici 94; pastirmaci 94; paye 535; paye vermek 435; penir 92; peynir 92; pirpiri 92; postaci 94 olmak 130, 131, 133, 136, 429; öpmek 437; reis kulu 93; reisi 93; riayet 93; sačma 95; sağir 92; sah 95; sahh 95; šašma 95; satranç 95; saz [lik] 92; seren 95; siftah 433; siftah etmek 433; silah 441; sistire 95; skéle 93—95; sondurma 95; soylemek 438, surat 438; surati 438; surati yok olmak 438; şadirvan 94; Şam alacasi 94; şamdamci 94; şaşmá 95; şatranç 95; ysak 94; şebboy 94; şeytan 94; şiboi 94; şinik 94; şişek 91; tahta 441; takke 444; tebdil 436; temenna 433; temenna etmek 433; teskere 444; tevatür 429, 433; tevatür etmek 429, 433; tezgali 444; tezkere 444; tikamak 437; tiğ 92; top 94; topka 94; toydan 92; tutmak 438; ţebdil gezmek 436; üstübeč 95; veresi 436; veresiye 436; veresiye almak 436; vermek 435, 136; vurmak 435; yağma 430; yağma etmek 430; yaka 435; yaka kavramak 435; yapmak 435; yok 433; yok olmak 438; yutmak 435; zaptetmek 432; zor 436; zorunda 436; zorunda olmak 436.

UCRAINEANĂ: вересá 15; вересéа 15; krava 510; kravčic 510 kravo 510; tjuxtij 445.

BIBLIOTEC[illegible] „ASTRA“
SIBIU

Revista „Limba română" se adresează unui cerc larg de cititori interesați de problemele lingvisticii.

Revista abordează studiul limbii române : gramatică, vocabular, limbă literară și stilistică, istoria lingvisticii românești, dialectologie, cultivarea limbii, ortografie, etimologie, onomastică și filologie. Revista publică, de asemenea, o bibliografie anuală exhaustivă a lucrărilor de lingvistică apărute în țara noastră, articole de lingvistică generală, note, comentarii, consultații și recenzii.

NOTĂ CĂTRE AUTORI

Autorii sînt rugați să înainteze articolele, notele și recenziile în două exemplare, dactilografiate la două rînduri. Revista nu publică într-un număr articole mai mari de 20 de pagini bătute la mașină. Tabelele vor fi dactilografiate pe pagini separate, iar diagramele vor fi executate în tuș, pe hîrtie de calc. Tabelele și ilustrațiile vor fi numerotate cu cifre arabe, figurile din planșe vor fi numerotate în continuarea celor din text. Se va evita repetarea acelorași date în text, în tabele și grafice. Explicația figurilor va fi dactilografiată pe pagină separată. Toate notele de subsol se numerotează de la 1 în continuare. Titlurile revistelor citate în bibliografie vor fi prescurtate conform uzanțelor internaționale.

Responsabilitatea asupra conținutului articolelor revine în exclusivitate autorilor.

Răspunsul consiliului de conducere cu privire la manuscrisele primite va fi comunicat autorilor în termen de 4 (patru) luni.

Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

R—79717 București, Calea Victoriei nr. 125

LUCRĂRI RECENT APĂRUTE ÎN EDITURA ACADEMIEI

Sub redacția IORGU IORDAN, ALEXANDRU GRAUR, ION COTEANU, **Dicționarul limbii române (DLR)**, serie nouă, tom VIII, partea a 4-a, litera **P (pogrijenie — presimțire)**, 1980, p. 949—1342, 50 lei; tom XI, partea a 2-a, litera **T (t — tocăliță)**, 1982, 379 p., 75 lei; tom XI, partea a 3-a, litera **T (tocăna — twist)**, 1983, p. 377—764, 77 lei; tom VIII, partea a 5-a, litera **P (presin — puzzolană)**, 1984, p. 1343—1866, 105 lei; tom X, partea 1, litera **S (s—sclăbuc)**, 1986, 400 p., 79 lei; tom X, partea a 2-a, litera **S (sclădă — semințărie)**, 1987, 303 p., 64 lei.

* * * **Memoriile Secției de Științe Filologice, Literatură și Arte**, seria IV, tom III **(1981)**, 1983, 238 p., 19,50 lei; tom IV **(1982—1983)**, 1984, 192 p., 16,50 lei; tom V **(1983—1984)**, 1984, 182 p., 15 lei; tom VI **(1984)**, 1985, 176 p., 15 lei: tom VII **(1985)**, 1986, 224 p., 19 lei; tom VIII **(1986)**, 1987, 262 p., 21 lei, tom IX **(1987)**, 1989, 196 p., 16,50 lei.

* * * **Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație**, 1983, 224 p., 16,50 lei.

Dicționarul explicativ al limbii române (DEX), 1984, 1050 p., 250 lei.

AL. PHILIPPIDE, **Opere alese**, 1984, 442 p., 48 lei.

* * * **Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni — Oltenia**, vol. V, 1984, XXXV + 202 p., 225 lei.

ION COTEANU, **Stilistica funcțională a limbii române. Limbajul poeziei culte**, 1985, 174 p., 17 lei.

* * * **Studii clasice**, tom XXIII, 1985, 170 p., 15,50 lei; tom XXIV, 1986, 172 p., 17 lei; 1987, 176 p., 17,50 lei.

MIOARA AVRAM, **Gramatica pentru toți**, 1986, 416 p., 35 lei.

* * * **Analize de texte poetice. Antologie** (coordonator Ion Coteanu), 1986, 296 p., 28 lei.

FLORIN MARCU, CONSTANT MANECA, **(Dicționar de neologisme**, 1986, 1168 p., 165 lei.

AL. GRAUR, **Puțină gramatică**, [vol. I], 1987, 226 p., 16 lei; vol. II, 1988, 368 p., 28 lei.

MIOARA AVRAM, **Probleme ale exprimării corecte**, 1987, 282 p., 25 lei.

* * * **Noul atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina**, vol. I, 1987, XXXIV + 286 p. + 420 p. (broșura), 382 lei.

AL. MAREȘ, **Filigranele hîrtiei întrebuințate în țările române în secolul al XVI-lea**, 1987, 422 p., (1757 fig.).

TIMOTEI CIPARIU, **Opere**, vol. I, 1987, LVIII + 476 p., 53 lei.

ION COTEANU, MARIUS SALA, **Etimologia și limba română**, 1987, 160 p., 11,50 lei.

* * * **Dicționarul explicativ al limbii române — Supliment (DEX—S)**, 1988, 200 p., 37 lei.

* * * **Dicționar german-român**, ediția a II-a, 1989, XLVIII+1184 p., 400 lei.

RM—ISSN 0025—3523

LR, ANUL XXXVIII, nr. 6, p. 495—564, București, 1989

I. P. UNIVERSUL c. 1561

42 200

Lei 20